

Ҳ. Сулаймон номидаги қўлғезмалар институти
ИСЛОМ ТАДҚИҚОТ МАРҚАЗИ

Ботирбек Ҳасан

АРАБЧА - ЎЗБЕКЧА
БОШЛАНҒИЧ
ЛУҒАТ

قاموس عربي ازبكي
للمبتدئين

Тошкент
«Мовароуннаҳр»

Муҳим эслатмалар

1. Қуйидаги саҳифалардаги луғат мақолаларнинг ўзбекча ҳарфлар билан ёзилиши бундай бўлади: 14, паст, 6: итҳа: фан; 118, юқор. 3: йубаххиру; 130, паст. 11 буннун; 154, паст. 17: тасаввала; 156, юқор. 12: йаташаммасу; 156, паст. 16: йаташаввасу; 224, паст. 11: ҳама:’иму; 369, паст 3: тарафан; 405, юқор. 3: ʻима: дун; 405, юқор. 5: тави:лу; 451, юқор. 3: 'ақба:лун; 471, юқор. 10: кара:ҳийатун; 476, паст. 12:сайфу; 495, юқор. 16: 'амтиъатан; 508, юқор. 4: мусажжилатун; 527, паст. 10: муванун; 532, юқор. 14: на:му:сийъатун; 533, паст. 13: набтатун.
2. Қуйидаги саҳифалардаги бош сўзларнинг ўзбекча ўқилиши тўғри ёзилган, арабчаси шулар бўйича ўқилади:

47, юқор 9; 64, юқор. 17; 64, юқор 18; 93, юқор 4 ва 7; 102, паст 1; 112, паст, 17; 151, паст. 6; 204, паст 17; 221, юқор. 11; 126, паст. 15; 254, паст. 17, 248, паст. 3; 289, юқор. 7 ва 8; 306, юқор. 3 ва 4 (ҳаммаси итқи билан); 322, юқор. 8; 338, паст. 17; 379, паст. 2 ва 7; 441, юқор. 12; 444, юқор. 12; 459, паст. 9; 463, юқор. 17; 468, юқор. 10; 509, юқор. 5; 510, паст. 4; 524, юқор. 1 ва 13; 540, юқор. 12; 544, юқор. 4; 578, паст. 2 ва 5;

3. Қолган тузатишлар қуйидагича:

99, юқор. 9: «маъни пиширди» ўрнида «маъдан эритилди»; 294, юқор. 12: «ҳазил» эмас «ҳазин»; 333, паст 13: шуъуъун (арабчаси ҳам ʻайн билан); 348, юқор. 2: «суфратун» ўрнида кўплиги «суду:рун» (арабча ёзув билан); 415, юқор 14: «ъибрати» алиф билан ёзилади; 432, паст. 8: арабчаси «ъа:вана ғайраҳи» бўлади; 534, паст. 4: «нуба: х,у» ўрнига «ва» ўқилади; 114, паст. 9, 10 даги арабча гап тушиб қолади.

109 бетдан сўнг 112 бет ўқилсин.

Мад белгисининг ўрни ҳамма вақт арабча ва ўзбекча гапнинг бошида бўлади.

Ҳасан, Ботирбек.
Арабча-ўзбекча бошланғич луғат.— Т.: Мовароуннаҳр,
1996.—584б.

Луғат араб адабий тилининг кенг истеъмолдаги сўзларини ўз ичига қамраб олган. Уқувчи луғатдан араб тилидаги бадий, ижтимоий-сиёсий ва бошқа турдаги ўртача қийинликдаги адабиётни ўқиб тушиниш учун зарур сўзларнинг ҳаммасини топади. Шунингдек осни араб матнларидаги сўзларни ҳам луғатдан топиши мумкин. Луғатда сўзлар учун берилган баъзи грамматик сийғалар уқувчининг араб тили қондаларидан олган билимларини пухталаш учун ёрдам беради.

Луғатдан араб тили наҳвидан беҳабар кишилар ҳам фойдалана олади-лар.

БОТИРБЕК ҲАСАН

Арабча-ўзбекча бошланғич луғат

Муҳаррирлар:

умумий таҳрир — *Н. Иброҳимов*, академик.
шайх Абулгани Абдуллоҳ

масъул муҳаррир — *А. Рустам*, академик.

тақризчилар: *М. Зиёсўддинова*, *У. Қориев*, филология
фанлари номзодлари

А 4602030000—в=938 рез. 96.
М 355 (04)—94

ISBN 5—648—02186—0

81.2Араб—4

© Б. Ҳасан, 1996 й.

ДЕБОЧА

Араб тилининг биринчи изоҳли луғати «Китобу-л-айн» тузилганига ўн икки аср бўлди. Халил ибн Аҳмад ушбу луғатни ёзишда ўнлаб майда луғатлар, шу жумладан икки тилли луғатлардан ҳам фойдаланган. Бу ҳол икки тилли луғатлар яна ҳам илгари пайдо бўлганини кўрсатади, ўзинчи асрда яшаб ижод этган машҳур тилшунос ва луғатнавис олим Ибн Аббод ўша вақт амирларидан бири уни ўз хизматига чорлаганида, кундалик ишда зарур бўладиган луғатларнинг ўзинигина маъқур амир ҳузурига кўчириб бериш учун қирқта юк туя зарур бўлишини айтган. Чиндан ҳам айни шу даврга келиб катта-кичик луғатлар шу қадар кўп эдики, олимлар уларни рўйхатларга олиб махсус фиҳрист китоблар тузишган.

Луғатларнинг дунёга келиш жараёни жуда машаққатли ва кўп вақт талаб қилади. Луғатларнинг яратилиш тарихи билан шуғулланган олимларнинг қайд қилишларича, битта катта луғатнинг пайдо бўлиши учун ўрта асрларда кўпроқ қирқ йил муддатни кўрсатишган. Бунга ишонса бўлади. Чунки илм-фан тараққий қилган ҳозирги даврда ҳам йиллар талаб қиладиган махсус тайёр-гарликсиз луғат тузиш ишига киришиш мумкин эмас. Бунга қўлимиздаги луғат мисол бўла олади. Ушбу луғат аслида яқин кунларда таҳририга киришилаётган олтинчи минг сўали «Арабча-ўзбекча тўла луғат»нинг кичик бир қисmidир. «Тўла луғат» илмий мақсарни кўзлагани учун у аслий ҳарфлар эътибори билан алифба тартибиде тузилган. Шу луғат асосида ўттиз минг сўали «Катта луғат» амалга оширилди ва ундаги сўзлар ҳамма ҳарфлари эътибори билан алифбега солинди. Луғатнинг буvisи таҳрирдан чиқиб ишга туширилиш арафасида турибди.

Икки оғиз сўз билан таъриф этилаётган бу ишларнинг амалга ошиши учун муаллиф аввалига неча йиллар луғатнавислик илми ва тарихини ўрганишга сарф қилган. Эеро унинг буткул илмий ишлари шу соҳага қаратилгандир. Яна луғат сўзларини териб-йиғиб, ўз ўрнига жойлаш учун кетган йиллар. ... Шунинг тўфайли битта луғат юзага келиши учун кишининг бутун бир умри бахшида бўлади дейилса, ишонмоқ зарур.

Луғатнинг мақтовга сазовор фазилатлари кўп. Булардан бири унинг жуда енгил усулда тузилганлигидир. Луғатдан сўзнинг маъноларинигина эмас, балки у ҳақдаги кўпинча дарсликлардан ўзлаштирилиш қийин бўлган маълумотларни ҳам олиш мумкин. Бирор сўзнинг маъносини аниқлаш учун луғатни очар экансиз, беихтиёр ўша сўз билан бошланган луғат мақолани ҳам, атрофдагиларини ҳам ўқий бошлайсиз. Гўёки қўлингиздаги луғат эмас, балки қизиқарли китобдир. Ва бу китобни ўқиганинг сари, «улус нарсанинг асли соддалигидир», — деган ақидага ишона борасиз киши. Уйлайманки, ушбу луғат ўзининг ҳар бир эгаси учун мурожаат манбаидан қироат қилиш манбаига айланиб уни соатма-соат, кунма-кун илм аталмиш кенг денгизга етаклаб боради.

Мухаррирлар

ЛУҒАТНИНГ ТУЗИЛИШИ ҲАҚИДА

Ушбу луғатта араб адабий тилининг кенг истемолдаги сўзлари киритилди. Луғатда сўзлар ўзак ҳарфлари бўйича эмас, балки ҳаракалардан ташқари ҳамма ҳарфлари эътибори билан жойлаштирилди.

Мадди алиф ҳамзали алифдан олдин, ҳамзали вов вовдан аввал, ҳамзали йо йо дан илгари келади.

Ташдидли ҳарфлар икки ҳарф ҳисобида тикланиб жойлаштирилди. Шунга кўра, масалан, **جر** жарра сўзи

جر жарада дан кейин келди.

Луғат мақолаларнинг тартиби қуйидагича:

бош сўз феъл бўлса, унинг ёнида музори (ўтган замон) ва масдар шакллари санаб берилади, сўнгра сўзнинг маънолари келтирилади. Сўзнинг ҳар бир маъносидан сўнг кичик мисол берилди. Мисолдан ушбу берилган маъно учун феълдан кейин қайси олд кўмакчи ёки ундан кейинги сўз қайси келишида келиши зарур экани кўриниб туради. Масалан:

اخذ а:хава, **يؤخذ** йу'а:хизу, **مؤاخذه** му'а:хазатан

жазоламоқ: **غيره بدنه** ~ гайраҳу би-занбиҳи у бировни гуноҳи учун жазолади.

Исмий (от, сифат, сон, равиш, равишдон, сифат, сифатдош каби) сийғалардан тузилган луғат мақолаларнинг бош сўзлари учун ўша сўзларнинг ноаниқ ҳолат бирлик сон бош келишидаги шакли олинди. Отларнинг муаннас ва кўплик сийғалари уларнинг маънолари очиқ берилгандан сўнг луғат мақола охирида келтирилди. Масалан:

جرم журмун гуноҳ, жиноят; **جروم** жу-

ру:мун.

Сўз учраган мақол ёки иборалар ҳам сўзнинг маъноларидан сўнг таржимаси билан берилди.

Агар сўз кўплик шаклидагина истемолда бўлса, уни айрим луғат мақолада кўпл. (кўплик) ишораси билан келтирдик.

Бош сўз луғат мақола ичида қайтарилса, унинг ўрнига ~ (мад) белгиси қўйилади:

نادر на:дирун 1) камёб, кам учрайдиган; ~ **تقد** нақ:дун ~ камёб пул...

Луғат мақола бошига чиқарилган сўз мустақил ҳолда қўлланмаса, шу сўздан сўнг остин-устин нуқта қўйилиб, сўнг таркибида ушбу сўз бор ибора келтирилган ва таржимаси берилган.

Мисоллар, тургун бирикма ва бошқа иборалар тўқ ёзув билан ажратиб берилди. Сўзларнинг маъноларини очиб берувчи қўшимча тушинтиришлар қавсга олинган ҳолда келтирилди. Мисоллардаги сўзларнинг аниқ ҳолати таржимада тушум келишигининг қўшимчаси ва бу, шу сўзлари билан ифодалавди.

Таржимада маънодош ёхуд бир-бирига яқин маъноларни ифодаловчи сўзлар бир-биридан вергул билан ажратилди.

Бир-биридан узоқ эмас, лекин шу билан бирга яқин ҳам бўлмаган маъноларни ифодаловчи сўзларни нуқтали вергул билан ажратдик.

Турли тушунчаларни ифода этувчи сўзлар таржимада қавсга олинган араб рақамлари билан санаб ўтилди.

Луғат мақоланинг бош сўзи, мисол ва иборалар араб ёзуви ва транскрипцияда берилди.

Ҳамза учун (тирноқ) белгиси қўйилди. Бу белги унли олдидан келса, ҳаракали, кетидан келса, сокинли эканини билдиради. Айн ҳарфи учун ь (айриш белгиси) олинди. се, зол, сод, дод, то (итқи) ва зо (изғи) ҳарфларини ўзбекча ҳарфлар билан беришда қўшимча белгилардан фойдаланмадик, чунки буларнинг олдида арабчаси ҳам берилган бўлади. Чўзиқ унлилар остин-устин нуқта билан берилди.

Мас. қисқартмаси «масалан» сўзини, мажх. қисқартмаси «феълнинг мажхул даражаси» иборасини, муз. «музаккар», муан. «муаннас» сўзларини билдиради.

Алифбе

آ	ج	ذ	ش	ظ	ق	ن
ب	ح	ر	ص	ع	ك	م
ت	خ	ز	ض	غ	ل	و
ث	د	س	ط	ف	م	ي

1 алиф (араб алифбесининг биринчи ҳарфи; фатҳанинг чўзиқлигини ифодалайди, ёки ҳамза учун тиргак вазифасини ўтайди: абжадда I рақамни билдиради).

1 а) сўроқ юклемаси: **فهمت هذا** ~ фаҳимта ҳа: за?: буни тушундингми? Икки нарса ёки шахс ўртасидаги саволда келади: **أأخوك سافر أم أبوك** 'аху:ка са:фара'ам абу: ка? аканг сафар қилдимми, ёки отангми? 2) э, эй (яқиндагини чақиритиш учун): **بنى** ~ бунаййа эй, болам!

1 а: эй, ҳой, ў (йироқдагини чақиритиш учун).

أب а:ба **يؤوب** йа'у:бу, **أوبا** 'авбан ва **إيأبا** 'иййа: бан 1) қайтмоқ: **إلى الله** ~ ила:-л-ла:ҳи у Аллоҳга қайтди, тавба қилди; 2) ботмоқ: **ت الشمس** ~ та-ш-шамсу кўбш ботди.

أب а:бу август ойи.

أثر а:сара **يؤثر** йу'сиру, **إيثارا** 'и:са:ран юқори кўймоқ, афзал кўрмоқ: **غيره على نفسه** ~ гайраҳу ъала: нафсиҳи у бировни ўзидан афзал кўрди.

أخذ а:хаза, **يؤاخذ** йу'а:хизу, **مؤاخلة** му'а:хазатан жазоламоқ: **غيره بذنبه** ~ гайраҳу би-занбиҳи у бировни гуноҳи учун жазолади.

آخر а:хиру охир, сўнг, ниҳоя; кўплиги **أواخر** 'ава: хиру.

آخر а:хару бўлак, бошқа; кўплиги **آخر** 'ухару.

آخرة а:хиратун: **الآخرة** ал-а:хирату бақо ўйи, нариги дунё; **العين** ~ у-л-ъайни кўз қири.

أدم а:даму Одам (башариятнинг отаси); кўплиги

أوادم 'ава:диму.

أدى а:дабиййун 1) Одамга нисбат, 2) инсон.

آذار а:за:ру март ойи.

آدى а:за:, يۇدى йу'зи:, ايداء и:за:'ан азият чектирмоқ, қийнамоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировга азият чектирди.

آزر а:зара, يۇازر йу'а:зиру, مؤازرة му'а:заратан кўмаклашмоқ, ёрдам бермоқ, қўлламоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни қўллади.

آفة а:фатун бало, фалокат.

آل а:лун оила; насл, насаб.

آلة а:латун асбоб, қурол, яроғ, ускуна, жиҳоз: кўплиги آلات а:ла:тун; الطرب ~ ~ у-т-тараби мусиқа асбоблари.

آلم а:лама, يۇلم йу'лиму, ايلاما и:ла:ман заҳмат чектирмоқ, қийнамоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни қийнади.

آنسة а:нисатун қиз бола; кўплиги آنسات а:ниса: тун ва اوانس 'ава:нису.

آف а:нифун яқин ўтган вақт, боя, ҳозиргина: جئتك آف жи'тука а:нифан сента ҳозиргина келдим.

آوى а:ва:, يۇوي йу'ви:, ايوا и:ва:'ан жой бермоқ. жойига келтирмоқ, ўрваштирмоқ, жойлаштирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини жойлаштирди.

آية а:йатун 1) аломат, белги, нишон; 2) оят (Қуронда вақф (тўхташ) гача давом этувчи жумла ёки жумлалар йиғиндиси); 3) мўъжиза: الرسول ~ -р-расули расулнинг мўъжизаси; кўплиги آيات а:йа:тун.

آئلف и'талафа, ياءتلف йа'талифи, ائتلاق и'тила: фан 1) бирлашмоқ; 2) келишмоқ, мувофақат қилишмоқ: الناس ~ -и-на:су бу одамлар бирлашди.

آئلق и'талақа, ياءتلق йа'талиқу, ائتلاق и'тила: қан ялтирамоқ, ярақламоқ: البرق ~ -л-барқу бу чақмоқ ярақлади.

آئمر и'тамара, ياءتمر йа'тамиру, ائتمارا и'тима:ран машварат қилмоқ, кенгашмоқ, маслаҳатлашмоқ; القوم بفلان -л-қавму би-фула:нин бу қавм фалончи билан кенгашди.

اتمن и'тамана, ياتمن йа'тамину, ائتمان и'тима:нан
ишонмоқ; омонатга бермоқ, ишониб бермоқ: ~ الرجل على
'р-ражула ғала: -ш-шай'и у нарсани бу кишига
ишониб берди.

اب 'абун ота (фарзандга нисбатан); кўшлиги آباء
а:ба:ун.

إبد 'иба:ун 1) кибру ҳаво; 2) тийиш, тўхтатиш,
манъ қилиш

إباح 'аба:ҳа, يبيع йуби:ҳу, إباحة 'иба:ҳатан 1) ижозат,
рухсат бермоқ; له الشرب ~ лаҳу-ш-шурба унга ичишига
рухсат берди; 2) очмоқ, билдирмоқ: السر ~ -с-сирра у сир
ни билдирди.

إباحية 'иба:ҳиййатун қонун ва ахлоқда қайд қилинма-
ган ҳатти ҳаракат: итотсизлик, итотсизликка чақиритиш;
исён қилиш.

إباد 'аба:да, يبئد йуби:ду, إبادة 'иба:датан
ҳалок нобуд, хароб қилмоқ: ~ الأعداء -л-'аъда: 'а у душ-
манларни ҳалок қилди.

إبان 'иба:нун вақт, чоғ; الشباب ~ -ш-шаба:би ёшлик
чоғи; ~ الدرس -д-дарси дарс вақти.

أبهة 'уббаҳатун азамату улуғлик.

إبتاع ибта:ъа, يبتاع йабта:ъу, إبتاعا ибтийа:ъан
сотиб олмақ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани сотиб олди.

إبتداء ибтада:'а, يبتدئ йабтади:'у, إبتداء ибтида:'ан
1) бошламоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани бошлади. (бош-
қа нарсадан) олдин, илгари қилмоқ; 2) бошланмоқ.

إبتدائي 'ибтида:иййун бошланғич: ~ ~ التعليم ات-таъли:
му-л-~ у бошланғич таълим.

إبتدع ибтадаъа, يبتدع йабтадиъу, إبتداعا ибтида:
ъан 1) қурмоқ, ясамоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани
ясади; 2) бидъат, ихтиро қилмоқ, ўйлаб топмоқ; ~ الشيء
-ш-шай'а у нарсани ўйлаб топди.

أبتر 'абтару 1) кесик қасилган; думи кесик; 2) бола
чакаси йўқ (киши); муаннаси بتراء батра:'у; кўшлиги بتر
бутрун.

ابترد **ибтарада, یترد** йабтариду, **ابترادا** ибтира:дан совуқ сув билан ювинмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши совуқ сув билан ювинди.

ابتسامة **ибтиса:матун табассум, товушсиз кулгу.**
 ابتسم **ибтасама, یتسم** йабтасиму, **ابتساما** ибтиса:ман овоз чиқарай кулмоқ, табассум қилмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши табассум қилди.

ابتعد **ибтаъада, یتعد** йабтаъиду, **ابتعادا** ибтиъа:дан узоқлашмоқ, йироқлашмоқ: **عنه** ~ ъанҳу у ундан узоқлашди.

ابتغي **ибтаға:, یتغي** йабтағи:, **ابتغاء** ибтиға:ан талаб қилмоқ, изламоқ, сўрамоқ, қидирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани излади.

ابتكار **ибтика:рун ўйлаб топиш, ихтиро қилиш, янги ясаш.**

ابتكر **ибтакара, یتكر** йабтакиру, **ابتكارا** ибтика:ран
 1) янгисини ёмоқ: **الفاهمة** ~ -л-фа:қиҳата у меванинг янгиси, дастлабки етилганини еди; 2) эрта билан келмоқ: **عليه** ~ ъалайҳи у унинг олдига эрта билан келди; 3) ихтиро, иншо қилмоқ, янгича ясамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани иншо қилди.

ابتلع **ибталаъа, یتلع** йабталиъу, **ابتلاعا** ибтила:ъан ютмоқ; **الطعام** ~ -т-таъа:ма у таомни ютди.

ابتل **ибталла, یتل** йабталлу, **ابتلالا** ибтилла:лан
 1) шифо топтомоқ, тузалмоқ, соғаймоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши соғайди; 2) ҳўлланмоқ, сув бўлмоқ: **الثوب** ~ -с-савбу бу кийим сув бўлди.

ابتلي **ибтала:, یتلي** йабтали:, **ابتلاء** ибтила:ан
 1) тажриба қилмоқ, синамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарса-ни синади; 2) билмоқ, ўрганмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у ишни ўрганди.

ابتھج **ибтаҳажа, یتھج** йабтаҳижу, **ابتهاجا** ибтиҳа:
 жан шодланмоқ, қувонмоқ, севинмоқ: **بالشيء** ~

би-ш-шай'и у бу нарсага севинди.

ابتہل **ибтаҳала**, **يبتہل** **йабтаҳилу**, **ابتہالا** **ибтиҳа:лан**
 1) таазарру, зорлик, ихлос қилмоқ: **الى الله** ~ ила:л-ла:ҳи у
 Аллоҳга ихлос қилди; 2) лаънатламоқ, қаргамоқ: **القوم** ~
 -л-қавму бу қавм ичларидаги золимни қаргадилар.
أبجدية 'абжадиййатун араб алифбеси, алифбе ҳарфла-
 рининг мажмуаси.

أبعر 'абҳара, **يبعر** йубҳиру, **إبعارا** **ибҳа:ран**
 1) денгизга чиқмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши денгизга
 чўқди; 2) шўр бўлмоқ: **الماء** ~ -л-ма:у бу сув шўр бўлди.

أبد 'абадун 1) доимийлик; 2) аср, даҳр; кўплиги
أباد а:ба:дун; 1) ан 1) доим: **أ** ~ ан **أفعله** 'афъалуҳу
 ~ ан мен уни доим қиламан; 2) ҳеч қачон: **أ** ~ **أفعله** ~
 ла:'афъалуҳу ~ ан мен уни ҳеч қачон қилмайман.

أبدع 'абдаъа, **يبدع** йубдиъу, **أبداءا** 'ибда:ъан
 яратмоқ, ижод қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
 яратди.

أبدي 'абда:, **يبدى** йубди:, **إبداء** 'ибда:'ан 1) кўр-
 сатмоқ, очиб бермоқ: **الأمر أوبه** ~ -л-'амра 'ав биҳи у ишни
 кўрсатди; 2) чўлга чиқармоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у ки-
 шини чўлга чиқарди.

أبدي 'абадиййун доимий, мангу, охири йўқ.

إبرة 'ибратун 1) нина; 2) чаён ёки ари ниваси, ни-
 ши; кўплиги **إبر** 'ибарун,

أبرز 'абраза, **يبرز** йубризу, **إبرازا** **ибра:зан** 1) ёй-
 моқ, тарқатмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни тарқатди;
 2) зоҳир қилмоқ, очмоқ, ошкор қилмоқ: **السِر** ~ -с-сирра
 у сирни очди.

أبرص 'абрасу **пес, мохов;** **أبرص** кўнлиги **أبرص** бур-
 сун.

أبرق 'абрақа, **يبرق** йубриқу, **إبراقا** 'ибра:қан 1) те-
 леграаф орқали ҳабар бермоқ, телеграмма юбормоқ; 2) чақ-
 моқ чақмоқ: **السما** ~ ти-с-сама:у бу чақмоқ чақди;
 3) чақмоқ урмоқ: **الرجل البرق** ~ -р-ражула-л-барку кишини
 чақмоқ урди.

ابراما 'ибра:ман маҳ-кам, пухта, пишиқ қилмоқ: **ابرم** йубриму, **ابرا** 'абрама, **ابرم** йубриму, кам, пухта, пишиқ қилмоқ: **الامر** ~ -л-амра у ишни пухта қилди.

ابريق 'ибри:қун 1) қумғон; 2) кўзача; кўплиги **ابريق** аба:ри:қу.

ابشر 'абшара, **ابشر** йубширу, **ابشارا** 'ибша:ран қувормоқ, шодланмоқ, севинмоқ: **الرجل** ~ -р-раажулу бу киши қувонди.

ابصر 'абсара, **ابصر** йубсиру, **ابصارا** 'ибса:ран қарамоқ, кўрмоқ; **الرجل الشيء** ~ -р-ражулу-ш-шай'а бу киши нарсани кўрди.

ابط 'ибитун қўлтиқ; кўплиги **اباط** а:ба:тун.

ابطاء 'абта'а, **ابطاء** йубти'у, **ابطاء** 'ибта:'ан кечиқиб, пошмай келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кечиқиб келди.

ابطل абтала, **يبتل** йубтилу, **ابطالا** 'ибта:лан

1) бекор, йўқ қилмоқ, йўққа чиқармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди; 2) ёлғон билан келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ёлғон билан келди.

ابعد 'абъада, **ابعد** йубъиду, **ابعادا** 'ибъа:дан

1) узоқлаштирмоқ, йироқ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани узоқлаштирди; 2) четлатмоқ (мас., хизматдан): **الرجل** ~ -р-ражула у кишини четлатди.

ابغض 'абгада, **ابغض** йубгиду, **ابغاضا** 'ибга:дан ёмон кўрмоқ, ёқтирмамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни ёқтирмади.

ابقى 'абқа:, **ابقى** йубқи; **ابقاء** 'ибқа:'ан 1) қолдирмоқ: **غيره في عمله** ~ гайраҳу фи:ъамалиҳи у бировни ишида қолдирди; 2) боқий қилмоқ, ўз ҳолича қолдирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўз ҳолича қолдирди.

ابكم 'абкаму соқов; муаннаси **بكماء** букма:у; кўплиги **بكم** букмун.

ابكي 'абка:, **ابكي** йубки; **ابكاء** 'ибка:'ан йиғлатмоқ: **الولد** ~ -л-валада у болани йиғлатди.

ابل ибилун туя; кўплиги ابال а:ба:лун.
 ابلع 'аблаъа, يبلع йубльу, ابلعا 'ибла'ъан
 юттирмоқ: الاب ابنه الدواء ~ -л- абу-бнаҳу-д-дава: а бу ота
 боласига дорини юттирди.

ابلع аблага, يبلع йублигу, ابلعا 'ибла:ган ет-
 казмоқ: الرجل الشيء واليه ~ -р-ражула-ш-шай'а ва 'илайҳи
 у бу кишига нарсани етказди.

ابله 'аблаҳу фойда билан зарарнинг фарқига бормайдиган, аҳмоқ; муаннаси بله балҳа:у, кўплиги بله булҳун.

ابلي 'абла:, يبلي йубли:, ابله 'ибла:'ан 1) жаҳд қилмоқ, қаттиқ ҳаракат қилмоқ, иштилмоқ; ~ في الشيء

фи:-ш-шай'и у бу нарсага иштилди; 2) эскиртмоқ, тўзитмоқ: الثوب ~ -с-савба у кийимни тўзитди.

ابليس 'ибли:су шайтон; кўплиги ابالسة 'абалисатун ва اباليس 'абали:су.

ابن ибнун ўғил; кўплиги ابناء 'абна:'ун ва بنون бану:на; муаннаси ابنة ибнатун; кўплиги بنات бана:тун.

ابن اوى ибну а:ва: чиябўри.
 ابه 'абаҳа, ياء به йа'баху, ابها 'абҳан аҳамият, эътибор бермоқ, وللشيء وبه ~ ли-ш-шай'и ва биҳиу нарсага эътибор берди, لا يؤبه له وبه йу'баху лаҳу ва биҳи эътиборга арзимайдиган, арзимас нарса.

ابهام 'ибҳа:мун (муан. ва муз.) оёқ ва қўлнинг бош бармоғи; кўплиги ابهام 'аба:ҳиму.

ابهم 'абҳама, يهم йубҳиму, ابهام 'ибҳа:-ман ноаниқ, мужмал бўлмоқ, аниқлаб бўлмайдиган, билиб бўлмайдиган бўлмоқ: عليه الامر ~ 'алайҳи-л-'амру бу иш унга мужмал бўлди.

ابي 'аба:, يابي йа'ба:, اباء 'иба: ан 1) ис-тамамоқ, хоҳламамоқ; ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани хоҳламади; 2) тиймоқ, тўхтатмоқ: الشيء عليه ~ -ш-шай'а 'алайҳи у уни бу нарсадан тийди.

ايض 'абйаду оқ; муаннаси **بيضاء** байда:у; кўпли-
ги **بيض** би:дун.

ايض 'абйадда, **يبيض** йабйадду, **ايضا** иб-
йида:дан оқармоқ, оқ бўлмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу
нарсга оқарди.

ابي 'абийун 1) жирканувчи, ҳазар қилувчи; 2) таҳ-
қирланишни, камситилишни истамовчи.

اتباع 'атбаъа, **يتبع** йутбийу, **اتباعا** 'итба:ъан
эргаштирмоқ, кетидан юбормоқ: **كذا** ~ каза: у фалон-
чини эргаштирди.

اتباع **иттабаъа**, **يتبع** йаттабийу, **اتباعا** ит-
тиба:ъан кетидан юрмоқ, изламоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани излади.

اتجه **иттажаҳа**, **يتجه** йаттажиху, **اتجاها** ит-
тижа:ҳан юзланмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унга юзланди.

اتحاد **иттиҳа:дун** 1) бирлик; **الروح والجسد** ~ -р-ру:ҳи-
ва-л-жасади руҳ ва жасад бирлиги; 2) уюшма; бирлашма;
العمال ~ -л-ъумма:ли ишчилар уюшмаси.

اتحد **иттаҳада**, **يتحد** йаттаҳиду, **اتحادا** ит-
тиҳа:дан бирлашмоқ: **الشيئان** ~ -ш-шай'а:ни бу икки
нарсга бирлашди.

اتخذ **иттаҳаза**, **يتخذ** йаттаҳизу, **اتخذ** иттаҳиз,
اتخاذا иттиҳа:зан 1) олмоқ; **شيء** ~ -ш-шай'а у нар-
сани олди; 2) қилмоқ; дўстлари сафига қўшмоқ: **الرجل صديقا**
~ -р-ражулу сади:қан бу киши дўст қилди.

اتزن **иттазана**, **يتزن** йаттазину, **اتزان** иттиза:
нан мувозанатли бўлмоқ, вазида бир хил бўлмоқ, мувоза-
нат сақламоқ; **الشيئان** ~ -ш-шай'а:ни бу икки нарсга
мувозанат сақлади.

اتسع **иттасаъа**, **يتسع** йаттасиъу, **اتسعا**
иттиса:ъан кенгаймоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу жой
кенгайди.

اتصف **иттасафа**, **يتصف** йаттасифу, **اتصافا** итта-
са:фан 1) сифат, хислатга эга бўлмоқ, сифати билан аж-
ралиб турмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сифатга эга

бўлди; 2) тавсифга лойиқ бўлмоқ, васфини қилиш мумкин бўлмоқ; ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса васфга лойиқ бўлди.

ит-اتصلا йаттасилу, يتصل йаттасала, اتصل
тиса:лан қўшилмоқ, боғланмоқ, қўшилиб кирмоқ; ~ الشيء
~ بالشئ -ш-шай'у би-ш-шай'и бу нарса бу нарса билан
қўшилди.

иттида:хан اتصاحا йаттадиҳу, يتضح йаттадаҳа, اتضح
билинмоқ, очилмоқ, ойдинлашмоқ; ~ الامر -л-амру
бу иш очилди.

иттиба: اتعافا йаттаъизу, يتعاف يتтаъаза, اتعاف
зан насихатга юрмоқ, ўтитни қабул қилмоқ; ~ الرجل
-р-ражулу бу киши насихатга юрди.

~ تجارية иттифа:қиййатун бирлашма, يتفايق иттифа:
тижа:риййатун савдо бирлашмаси.
итти-اتفاقا йаттафиқу, يتفق иттафақа, اتفق
фа:қан фикрда, қарашда бир бўлмоқ, мувофиқ бўлмоқ, мос
тушмоқ, келишмоқ; ~ الرجلان -р-ражула:ни бу икки
киши келишди.

итти-اتقاء йаттақи: يتقى иттақа:, اتقى
қа:'ан 1) қўрқмоқ; ~ الله -л-ла:ҳа у Аллоҳдан қўрқди;
2) эҳтиёт бўлмоқ, четлаб юрмоқ; ~ الشيء -ш-шай'а у бу
нарсдан эҳтиёт бўлди.

итти-اتكاء йаттаки'у, يتكىء иттака'а, اتكاء
ка:'ан 1) таянмоқ; ~ على العصي ~ъала:-л-ъаса: у бу ҳассага
таянди; 2) суянмоқ; ~ الرجل -р-ражулу бу киши су-
янди.

иттика: اتكالا йаттакилу, يتكل иттакала, اتكل
лан таянмоқ, таваккал қилмоқ, ишониб топшириб қўймоқ;
~ على الله ла:-л-ла:ҳи у Аллоҳга суянди.

итаҳа: إتخافا йутҳифу, يتخف 'атҳафа, اتخف
фан совға қилмоқ; ~ الرجل بكذا -р-ражулу би-каза: бу
киши фалон нарсани совға қилди.

'итха:ман إتخاما йутхиму, يتعم اتعم
хазм бўлмамоқ, сингмамоқ; ~ الطعام الرجل -т-таъа:му-р-
ражула бу таом бу кишига сингмади.

ائر-اتعب

'итъа:бан
 اِتْعَابًا йутъибу, اِتْعَبَ 'атъаба, اِتْعَبَ
 чарчатмоқ, толиқтирмоқ: الرَّجُلُ ~ -р-ражула у кишини
 чарчатди.

'итъа:
 اِتْعَاسًا йутъису, اِتْعَسَ 'атъаса, اِتْعَسَ
 сан 1) бахтсиз қилмоқ, бечора қилмоқ; الرَّجُلُ ~ -ражула
 у кишини бечора қилди; 2) ҳалок қилмоқ: الشَّقِيَّ ~ -ш-
 шақийъа Аллоҳ бечорани ҳалок қилди.

'итқа:нан маҳ-
 اِتْقَانًا йутқину, اِتَّقَنَ 'атқана, اِتَّقَنَ
 камламоқ, қаттиқ, мустаҳкам қилмоқ: الشَّيْءِ ~ -ш-шай'а
 у нарсани маҳкамлади.

'итла:фан
 اِتْلَافًا йутлифу, اِتْلَفَ 'атлафа, اِتْلَفَ
 1) ҳалок, йўқ қилмоқ; الشَّيْءِ ~ -ш-шай'а у нарсани
 йўқ қилди; 2) беҳуда исроф қилмоқ, увол қилмоқ: الْمَالِ ~
 -л-ма:ла у молни беҳуда исроф қилди:

'итма:
 اِتْمَامًا йутимму, اِتْمَمَ 'атамма, اِتْمَمَ
 ман тугатмоқ, тамом қилмоқ: الشَّيْءِ ~ -ш-шай'а у нар-
 сани тугатди.

'итйа:нан
 اِتْيَانًا айтиан ва اِتْيَانًا йа'ти:, اِتْيَانًا
 1) келмоқ; الرَّجُلُ ~ -р-ражулу бу киши келди; 2) тугатмоқ,
 охирига етказмоқ: عَلَى الشَّيْءِ ~ 'ала:-ш-шай'и у нарсани
 тугатди.

'уеусун.
 اِثْنًا 'аса:сун уй жиҳозив; кўплиги اِثْنًا
 'аса:ратан (ер)
 اِثْرًا йуси:ру, اِثْرًا йуси:ру, اِثْرًا
 ҳайдамоқ, шудгор қилмоқ: الْأَرْضِ ~ л-'арда у ерни ҳайдади.
 'исба:тан ис-
 اِثْبَاتًا йусбиту, اِثْبَاتًا 'асбата, اِثْبَاتًا
 ботламоқ, очиб бермоқ: الْعَقِّ ~ -л-ҳаққа у ҳақиқатни очиб
 берди.

та'си:сан
 اِثْنًا йу'ассиу, اِثْنًا 'ассаса, اِثْنًا
 жиҳозламоқ, жиҳоз билан безамоқ: الْبَيْتِ ~ -л-байта у уй-
 ни жиҳозлади.

та'си:ран из қол-
 اِثْرًا йу'ассиру, اِثْرًا 'ассара, اِثْرًا
 дирмоқ, таъсир қилмоқ: فِي الشَّيْءِ ~ фи:-ш-шай'и у нарсада
 из қолдирди.

а:са:рун.
 اِثْرًا 'асарун из; кўплиги اِثْرًا

اثر 'нерун тобелик, қарамлик.
اثرى 'асра:, **يثرى** йуери:, **اثرء** 'иера:'ан 1) бойи-моқ, бой бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бойиди; 2) серҳосил, ҳосилдор бўлмоқ: **الارض** -л-'арду бу ер ҳосилдор бўлди.

اثرى 'асариййун 1) археологик; 2) археолог.
انقل 'асқала, **ينقل** йусқилу, **انقلا** 'исқа:лан оғир кўтартирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига оғир кўтартирди.

النج 'аслажа, **ينلج** йуслижу, **انلجا** 'исла:жан 1) хурсанд қилмоқ, севинтирмоқ; қувонтирмоқ; **التبر فلانا** ~ -л-хабару фула:нан бу хабар фалончини қувонтирди; 2) қор ёғмоқ; **السحاب** ~ -с-саҳа:бу бу қор ёқди; 3) совумоқ: **اليوم** ~ -л-йавму кун совуди.

اتم 'асима, **يا اتم** йа'симу, **اتما** 'исман гуноҳ қилмоқ; гуноҳга қолмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши гуноҳ қилди.

اتم 'исмун гуноҳ; кўплиги **اتم** а:са:мун.
اتمرا 'асмара, **يشمر** йусмиру, **اتمارا** 'исма:ран 1) ҳосилга кирмоқ, ҳосил бермоқ; **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт ҳосилга кирди; 2) натижа бермоқ: **الدرس** ~ -д-дарсу у дарс натижа берди; 3) орттирмоқ, кўпайтирмоқ, ўстирмоқ: **ماله** ~ ма:лаҳу у молини кўпайтирди.

ائء 'асма:'у орасида, ўртасида; **الشيء** ~ -ш-шай'и бу нарса ўртасида; **الكلام** ~ -л-кала:ми бу гап орасида.

ائنان исна:ни икки, жуфт; муаннаси **ائنان** синта:ни ва **ائنان** исната:ни.

اي ائنان ал-'исна:ни душанба.
ائنى 'асна:, **يشنى** йўсни:, **ائناء** 'исна:'ан мақтамоқ, шарафламоқ, мадҳ қилмоқ: **عليه بالتغير** ~

ъалайҳи би-л-хайри у уни яхши гаплар билан шарафлади.
اجاب 'ажа:ба, **يجيب** йужиб:бу, **اجابة** 'ижа:-батан

1) қабул қилмоқ, кўнмоқ, мақбул кўрмоқ: **الدعوة** ~ -д-даъ-вата у даъватни қабул қилди; 2) жавоб бермоқ, жавоб

қайтармоқ: **عن السؤال** ~ ъани-с-су'а:ли у бу саволга жавоб қайтарди.

اجاد ажа:ла, **يجيد** йужи:ду, **اجادة** 'ижа:-датан
1) яхши қилмоқ, гапирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши яхши гапирди, қилди; 2) яхшиламоқ: **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'и у нарсани яхшилади.

اجار ажа:ра, **يجير** йужи:ру, **اجارة** 'ижа:-ратан асрамоқ, ҳимоя қилмоқ, қўлламоқ, ёрдам бермоқ: **الله القوم** ~ лла:ху-л-қавма мина-л-ъаза:би Аллоҳ қавми бу азобдан асради.

اجاز ажа:за, **يجيز** йужи:зу, **اجازة** 'ижа:-затан
1) жойиз, мумкин, рухсат қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани жойиз қилди; 2) тақдирламоқ, мукофот бермоқ: **الفائز** -ал-фа:'иза у мукофотни берди.

اجازة 'ижа:затун 1) рухсат, ижозат; 2) аттестат, диплом, шаҳодатнома

اجال ажа:ла, **يجال** йужи:лу, **اجالة** 'ижа:латан айлантирмоқ, жовдиратмоқ; **النظر** ~ -н-назара у кўзини жовдиратади.

اجبر ажбара, **يجبر** йужбири, **اجبارا** 'ижба:ран мажбур қилмоқ, зўрламоқ: **غيره علي الامر** ~ гайраҳу ъала:-л-'амри у бировни бу ишга мажбур қилди.

اجتاح ижта:ҳа, **يجتاح** йажта:ху, **اجتياحا** ижтийа:
ҳан ҳалок, йўқ, нобуд қилмоқ, совурмоқ: **الدهر ماله** ~ -д-даҳру ма:лаҳу тақдир унинг дунёсини совурди.

اجتاز ижта:за, **يجتاز** йажта:зу, **اجتيازاً** ижтийа:зан ўтмоқ, босиб ўтмоқ, кесиб ўтмоқ: **الرجل الطريق** ~ -р-ра-жулу-т-тари:қа бу киши йўлни кесиб ўтди.

اجتذب ижтазаба, **يجتذب** йажтазибу, **اجتذابا** ижтиза:
бан тортмоқ, кўчирмоқ, сурмоқ, кўзгатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўзгатади.

اجتماع ижтима:ъун жамият, ижтимоий ташкилот; кўпли-ги **اجتماعات** ижтима:ъа:тун; **علم الاجتماع** ъилму-л-'ижтима:ъи жамиятшунослик.

اجتماعي ижтима:ъиййун ижтимоий ишлар билан шуғилла-

нувчи киши, социолог.

اجتمع ижтамаъа, يجتمع йажтамиъу, اجتماعا
ижтима:ъан қўшилмоқ, йиғилмоқ, бирлашмоқ, жамъ бўл-
моқ; ~ الشيء ~ -ш-шай у бу нарса йиғилди.

اجتهد ижтаҳада, يجتهد йажтаҳиду, اجتهاد ижти-
ҳа:дан жаҳд қилмоқ, бор кучи билан қилмоқ, бор кучини
бермоқ: ~ في الأمر ~ фи:-л-'амри бу ишга бор кучини берди.

اجصاص ижжа:сун ноқ (меvasи ва дарахти); биттаси
اجصاصة ижжа:сатун.

اجل ажжала, يؤجل йу'ажжилу, تاء جيلا та'жи:лан
1) кечиктирмоқ, орқага сурмоқ: ~ الشيء ~ -шай'а у нарсани
кечиктирди; 2) муддат қўймоқ, муҳлат бермоқ: ~ الشيء ~
-ш-шай'а у нарсани (олиш ёки бошқа нарса қилишга) муҳ-
лат берди.

اجذب 'аждаба, يجذب йуждибу, اجذابا 'ижда:
бан сувсиз, қуриб, тақир бўлиб қолмоқ: ~ المكان ~ -л-ма-
ка:ну бу ер қуриб қолди.

اجر 'ажрун мукофот, иш ҳақи; куплиги اجود ужу:
рун.

اجرب 'ажрабу қичима, қўтир; муаннаси جرباء жарба:у;
кўплиги جرب журбун.

اجرة 'ужратун мардикорнинг иш ҳақи; кўплиги اجر
ужарун.

اجرد 'ажраду баданида жуни йўқ киши; الفرس الاجرد
ал-фарасу-л-'ажраду ўзагон от; القلب الاجرد ал-қалбу-л-'
ажраду тоза қалб, оқ кўнгил; кўплиги اجارد 'ажа:риду.

اجرم 'ажрама, يجرم йужриму, اجراما 'ижра:ман
жиноят, гуноҳ қилмоқ; ~ الرجل ~ -р-ражулу бу киши жиноят
қилди.

اجري 'ажра:, يجري йужри:, اجراء 'ижра:ан
1) оқизмоқ: ~ الماء ~ -л-ма:'а у сувни оқизди; 2) бажармоқ,
ижро қилмоқ: ~ الأمر ~ -л-'амра у ишни бажарди; 3) да-
воматли қилмоқ, чўзмоқ, узайтирмоқ: ~ عليه المرتب

ъалайҳи-л-мураттаба у унга маъошни давоматли қилди;
4) юргизмоқ: ~ الفرس ~ -л-фараса у отни юргизди.

ажл 'ажзала, йужзилу, اجزالا 'ижзала:лан
кўп, мўл бермоқ; له العطاء وبه ومنه ~ лаҳу-л-ъата:'а ва
биҳи ва минҳу у унга совғани кўп берди.

ажл 'ажлун сабаб: كذا ~ لي ~ и қаза: ўша сабабли,
ўша учун.

ажл 'ажал ҳа.

ажл 'ажалун нарсанинг муддати; ўлим вақти; кўплиги
ажал а:жа:лун.

ажл 'ажласа, يجلس йужлису, اجلسا 'ижла:
сан ўтирғизмоқ, ўтқазиб қўймоқ: غيرہ ~ гаўраҳу у бировни
ўтирғизади.

ажл 'ажалла, يعجل йужжиллу, اجلالا 'ижла:лан
улуғламоқ, шарафламоқ, кўтармоқ, улур қилмоқ: الرجل في
المرتبه ~ -р-ражула фи:-л-мартабати у кишини мартабада
улуғ қилди, кишининг мартабасини кўтарди.

ажли 'ажла:, يجلي йужли:, اجلاء 'ижла:'ан 1) чиқ-
моқ, чиқиб кетмоқ: عن البلد ~ ъани-л- балади у мамла-
катдан чиқиб кетди; 2) очмоқ, ошкор қилмоқ, билмоқ:
الله الهموم عنه ~ -л-ла:ҳу-л-ҳуму:ма ъанҳу Аллоҳ унинг
тириклик ташвишларини билди.

ажме 'ажаматун қалин дарахтзор, чангалзор; кўплиги
ажам а:жа:мун

ажме 'ажмаъа, يجمع йужмиъу, اجماعا 'ижма:ъан
жамъ бўлмоқ, келишмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм кә-
лишди, қавмдагиларнинг (фикри) бир бўлди.

ажниби 'ажнабиййун бегона, ёт; кўплигинг
ажниби ажа:нбу.

ажд 'аждаҳа, يجهد йужҳиду, اجهادا 'ижҳа:дан
кучантирмоқ, уринтирмоқ: النفس ~ -н-нафса у
ўзини уринтирди.

ажз 'ажҳаза, يجهز йужҳизу, اجازا 'ижҳа:зан
ўлимни тезлатмоқ: علي الجريج ~ ъала:-л-жари:ҳи у бу яра-
дорнинг ўлимни тезлатди.

ажш 'ажҳаша, يجهش йужҳишу, اجهاشا 'ижҳа:

شان тайёр турмоқ, ўзини тутолмай турмоқ: **بالبكاء** ~
 би-л-бука:и у ўзини йиғидан тийа олмади, йиғлай-йиғлай
 деб турди.

اجوب 'ажвафу 1) ўрта ҳарфи иллатли феъллар,
 масалан: **قال** қа:ла, **باع** ба:ъа; 2) бўшлиққа эга
 (нарс)а,кавакли.

اجراء 'ажир:рун ижарачи, мардикор; кўшлиги
 'ужара-:у.

اجادي 'Уҳа:да: битта-битта; ~ **جاوا** жа:у: ~ битта-
 битта келишди.

احاط 'аҳа:та, **يحيط** йўҳи:ту, **إحاطة** 'иҳа:татан ҳар
 тарафлама билмоқ, ўрганмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу
 нарсани ҳар жиҳатдан ўрганди.

احال 'аҳа:ла, **يعيل** йўҳи:лу, **إحالة** 'иҳа:латан кў-
 чирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўчирди.

احب 'аҳабба, **يحب** йўҳиббу, **إجابا** 'иҳба:бан ёқтир-
 моқ, яхши кўрмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини ёқтирди.

احبط 'аҳбата, **يحبط** йўҳбиту, **إحباطا** 'иҳба:тан бузмоқ,
 барбод қилмоқ: **الله عمله** ~ -л-ла:ҳу ʻамалаҳу Аллоҳ унинг
 юмуцини бузди.

احتاج иҳта:жа, **يحتاج** йаҳта:жу, **احتياجا** иҳтийа:
 жан муҳтож бўлмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унга муҳтож
 бўлди.

احتاط иҳта:та, **يحتاط** йаҳта:ту, **احتياطا** 'иҳтийа:
 тан 1) эҳтиёт қилмоқ, сақламоқ: **لنفسه** ~ ли-нафсиҳи у
 ўзини эҳтиёт қилди; 2) сақланмоқ; **للامر** ~ ли-л-'амри
 у бу ишдан сақланди.

احتال иҳта:ла, **يحتال** йаҳта:лу, **احتيالاً** иҳтийа:лан
 ҳийла, найранг қилмоқ, ишлатмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалон-
 чи найранг қилди.

احتجب иҳтажаба, **يحتجب** йаҳтажибу, **احتجابا**
 иҳтижа:бан ёпмоқ, ёпинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
 бошини ёпди.

احتج иҳтажжа, **يحتج** йаҳтажжу, **احتجاجا** иҳ-
 тижжа:жан 1) арз қилмоқ, қарши чиқмоқ: **عليه** ~ ʻалайҳи

у унинг устидан арз қилди, унга қарши чиқди; 2) ҳужжат келтирмоқ, исботламоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарсага ҳужжатни келтирди.

احتد иҳтадда, **يحتد** йаҳтадду, **احتدادا** иҳтида:дан жаҳл қилмоқ, ғазабланмоқ: **علي غيره** ~ Ёла гайриҳи у бировга жаҳл қилди.

احتم иҳтадама, **يحتم** йаҳтадиму, **احتاما** иҳтида:ман ғазабга келмоқ, шиддатланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ғазабга келди.

احترف иҳтарафа, **يحترف** йаҳтарифу, **احترافا** иҳтира:фан ҳунар қилмоқ, касб эгалламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳунар эгаллади.

احترق иҳтарақа, **يحترق** йаҳтариқу, **احترقا** иҳтира:қан ёнмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ёнди.

احترم иҳтарама, **يحترم** йаҳтариму, **احتراما** иҳтира:ман ҳурмат қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни ҳурмат қилди.

احتسى иҳтаса:, **يحتسى** йаҳтаси:, **احتساء** иҳтаса:ан хўпламоқ, хўплаб ичмоқ: **المرق** ~ -л-марақа у шўрвани хўплаб ичди.

احتشد иҳташада, **يحتشد** йаҳташиду, **احتشادا** иҳтиша:дан тўпланмоқ, йиғилмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм йиғилди.

احتضر уҳтудира, **يحتضر** йуҳтадару, **احتضارا** иҳтида:ран мажх, ўлим тушагида ётмоқ, ўлимга ҳозир бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўлимга ҳозир бўлди.

احتطب иҳтатаба, **يحتطب** йаҳтатибу, **احتطابا** иҳтита:бан ўтин термоқ, йиғмоқ: **العطب** ~ -л-ҳатаба у ўтин терди.

احتفظ иҳтафаза, **يحتفظ** йаҳтафизу, **احتفاظا** иҳтифа:зан ўзи учун сақламоқ: **الشيء و به** ~ -шай'а ва биҳи у нарсани ўзи учун сақлади.

احتفل иҳтафала, **يحتفل** йаҳтафилу, **احتفالا** иҳтифа:лан 1) аҳамият бермоқ: **بالامر** ~ би-л-амри у бу ишга аҳамият берди; 2) шарафламоқ, иззат-икром қилмоқ,

сийламоқ: **بفان** ~ би-фула:нин у фалончини иззат-икром қилди.

احتفا ихтифа: **يحتفي** йаҳтафи:, **احتفا** ихтифа:
'ан иззат икромни ўрнига қўймоқ, сийламоқ: **به** ~ биҳи у уни сийлади.

احتقرا ихтақара **يحتقر** йаҳтақару, **احتقرا**
ихтиқа:ран ерга урмоқ, хўрламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни хўрлади.

احتكر ихтакара, **يحتكر** йаҳтакиру, **احتكارا** ихти-
ка:ран йиғиб босиб қўймоқ (кейин ошириб сотиш учун):
السلعة ~ -с-салъата у матони (ошириб сотиш учун)
йиғиб қўйди.

احتك ихтакка, **يحتك** йаҳтакку, **احتك** ихтакка,
احتكاكا ихтика:нан ишқаланмоқ, урилмоқ: **بالشيء** ~
би-ш-шай'и у бу нарсага ишқаланди.

احتمل ихтамала, **يحمل** йаҳтамили, **احتمالا** их-
тима:лан чидамоқ, сабр қилмоқ: **المكروه** ~ -л-макру:ҳа у бу макруҳ нарсадан тийишди.

احتمى ихтама:, **يحتمي** йаҳтами: **احتماء** ихтима:
'ан ҳимоя сўраб ўтинмоқ: **به** ~ биҳи у ундан ҳимоя сўраб ўтинди.

احتوى ихтава:, **يحتوي** йаҳтави:, **احتواء** ихтива:
'ан қамраб олмоқ, ўз ичига олмоқ; етишмоқ, эгалламоқ:
الشيء و عليه ~ -ш-шай'а ва ʻалайҳи у нарсани эгаллади.

احد 'аҳадун бир, ягона, тоқ (Аллоҳнинг сифати).
احدب 'аҳдабу букри; муаннаси **حدباء** ҳадба: у; кўн-
лиги **احداب** 'аҳда:бун ва **حدبات** ҳадиба:тун ва **حدب**
ҳудбун.

احدث 'аҳдаса, **يحدث** йухдису, **احداث** 'аҳдис, **احداثا**
'ихда:сан вужудга келтирмоқ, яратмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани яратди.

احرز 'аҳраза, **يعرز** йухризу, **احراز** 'ихра:зан
1) эришмоқ, ҳосил қилмоқ, эгалламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсага эришди; 2) голиб чиқмоқ, енгмоқ: **قصب** ~

السبق қасаба-с-сабқи у бу ишда голиб чиқди.

هو ~ بكذا аҳра: лойиқроқ, муносиброқ, афзалроқ: **аҳри** у анавидан лойиқроқ.

انحن 'аҳзана, يعزن йуҳзину, احزان 'иҳза: нан қайғуртмоқ, қайғуга солмоқ; ~ الامر فلانا -л- амру фула: нан бу иш фалончини қайғуга солди.

احس 'аҳасса, يحس йуҳиссу, احساسا 'иҳса: сан 1) сезмоқ, ҳис қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани ҳис қилди; 2) ўйламоқ, кўз олдига келтирмоқ: ~ بالشيء би-ш-шай'и у нарсани кўз олдига келтирди; 3) билмоқ: بالخبر ~ би-л-хабари у хабарни билди.

احسن 'аҳсана, يحسن йуҳсину, احسانا 'иҳса: нан: 1) яхшилиқ қилмоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши яхшилиқ қилди; 2) яхши қилмоқ, усталик билан бажармоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани яхши қилди; 3) аҳсон, инъом қилмоқ: ~ اليه 'илайҳи у унга аҳсонни қилди.

احسى 'аҳса:, يحسى йуҳси:, احساء 'иҳса: ан 1) санаб чиқмоқ, ҳисобга олмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани санаб чиқди; 2) сақлаб қўймоқ, ҳисобга олмоқ; الكتاب ~ -л-кита:ба у китобни сақлаб қўйди.

احكم 'аҳқама, يحكم йуҳқиму, احكاما 'иҳқа: ман қаттиқ, пишиқ қилмоқ, мустаҳкамламоқ: ~ الامر -л- амра у ишни пишиқ қилди.

احل 'аҳалла, يحل йуҳиллу, احلالا 'иҳла: лан 1) ҳалол қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани ҳалол қилди; 2) жойлаштирмоқ, ўрнатмоқ: ~ غيره بالمكان гайраҳу би-л-макан: ни у бировни бу ерга жойлаштирди.

احمر 'аҳмарра, يحمر йаҳмарру, احمرارا 'иҳмира: ран қизил қилмоқ, қизартирмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани қизартирди.

احمر 'аҳмару қизил; муаннаси حمراء ҳамра: у кўплиги حمراء ҳамрун.

احمق 'аҳмақу эси паст, аҳмоқ; муаннаси حمقاء ҳамқа: у; кўплиги حمق ҳамқун.

احمي 'аҳма:, يحمي йуҳми:, احماء 'иҳма: -ан қи-

зйтмоқ; қайнатмоқ, иситмоқ: الماء ~ -л-ма:а у сувни қайнатди; الحديد ~ -и-ҳади:да у темирни қизитди.

أحوال 'аҳвалу гилай; муаннаси حولاء ҳавла:у; кўп-лиги — حول ҳу:лун.

احيا 'аҳйа:, يحيي йухйи:, احياء 'иҳйа:ан
1) тирилтирмоқ, жон бермоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тирилтирди; 2) сақламоқ, аямоқ: الله فلائ ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини сақлади; 3) ўстирмоқ, ундирмоқ: الله الارض ~ -л-ла:ҳу-л-'арда Аллоҳ ерни ундирди.

اخ 'ахун ака, ука, муаннаси اخت 'ухтун; кўплиги اخوة 'ихватун.

اخاف 'аха:фа, يخيف йухи:фу, إخافة 'иха:фа-тан қўрқитмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни қўрқитди.

اخبر 'ахбара, يخبر йухбиру, إخبارا 'ихба:ран хабар бермоқ, билдирмоқ: بكدا ~ би-каза: у фалончига хабарни берди.

اخت 'ухтун 1) она, сингил; 2) ҳамшира; кўплиги اخوات 'ахава:тун.

اخيارا ихта:ра, يختار йахта:ру, اختيارا ихтийа:ран афзал кўрмоқ, ажратмоқ, танламоқ, сайламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсани афзал кўрди.

اختباء ихтаба:, يختبئ йахтаби'у, اختباء ихтиба:ан бекинмоқ, яширинмоқ: الرجل ومنه ~ -р-ра-жулу ва ми'ну бу киши (ундан) яширинди.

اختبر ихтабара, يختبر йахтабиру, اختبارا ихтиба:ран сицамоқ, тажриба қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'-а у нарсани сицади.

اختتم ихтатама, يختم йахтатиму, اختتاماً ихти-та:ман тугатмоқ, тамомламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тугатди.

اختراع ихтараъа, يخترع йахтариъу, اختراعاً ихтира:ъан ўйлаб топмоқ, ихтиро қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ихтиро қилди.

اخترقا йахтариқу, **يخترق** ихтарақа, **اخترق** ихтира:қан 1) кесиб ўтмоқ, ўртасидан ўтмоқ: **الناس** ~

-н-на:са у кишиларнинг ўртасидан ўтди; 2) чиқмоқ, ёриб чиқмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёриб чиқди.

اختصارا йахтасиру, **يختصر** ихтасара, **اختصر** ихтасаран 1) қўлни белга қўймоқ, белни қулочламоқ: **فلان** ~

фула:нун фалончи қўлини белга қўйди; 2) қисқартмоқ, қисқа, калта қилмоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қа у йўлни қисқартди;

في الشيء ~ -л-кала:ма у гапни қисқа қилди; **الكلام** ~ **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'и у нарсани калта қилди.

اختصاصا йахтассу, **يختص** ихтасса, **اختص** ихтасасан 1) ўзи, мустақил бажармоқ, қилмоқ: **بالتشيء**

би-ш-шай'и у ишни ўзи бажарди; 2) камбағал бўлмоқ, муҳтож бўлмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи камбағал бўлиб қолди;

3) эга қилмоқ, хислатга эга қилмоқ, хосиятли қилмоқ **فلان بكذا** ~ фула:нан би-қаза: у фалончини фалон нарсага эга қилди.

اخطا йахтатифу, **يخطئ** ихтатафа, **اخطأ** ихтатафан тортиб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тортиб олди.

اختلف йахтафи:, **يختلف** ихтафа:, **اختلف** ихтафа:ан бекинмоқ, яширинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши яширинди.

اختلفا йахталису, **يختلفان** ихталаса, **اختلفا** ихтила:сан ҳийла билан, алдаб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ҳийла билан олди.

اختلفا йахталиту, **يختلفان** ихталата, **اختلفا** ихтилата:тан 1) аралаш бўлмоқ, қоринмоқ, омухта бўлмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'у би-ш-шай' бу нарса бу нарсага аралашди, омухта бўлди; 2) ақлдан озмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ақлдан озди.

اختلفا йахталифу, **يختلفان** ихталафа, **اختلفا** ихтилата:фан 1) ихтилоф қилмоқ, қарама-қарши бўлмоқ:

الرجلان ~ -р-ражула:ни бу икки киши ихтилоф қилди; 2) тараддуд қилмоқ, иккиланиб қайта келмоқ: **إلى المكان** ~

ила: л-мака:ни у иккиланиб бу ерга қайта-қайта келди.

اختل ихталла, يفتل йахталла, اختلالа ихтила:
лан бузилмоқ, ишдан чиқмоқ, сусаймоқ, халал етмоқ: الامر
~ -л-'амру бу иш сусайди; عقل الرجل ~ 'ақлу-р-ражули
бу кишининг ақлига халал етди.

اختمر ихтарама, يفتمر йахтамиру, اختمارا ихти-
ма:ран ошмоқ, кўтарилмоқ: المعجين ~ -л-'ажи:ну бу ха-
мир ошди.

اختنق ихтанақа, يفتنق йахтаниқу, اختناقا ихти-
на:қан бўғилиб ўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши
бўғилиб ўлди; بالغاز ~ би-л-га:зи у газ билан бўғилиб
ўлди.

اختر اختر, يفتخر йухсиру, اخبارا ихса:-
ран уйитмоқ, ачитмоқ: اللبن ~ -л-лабана у сутни уютди.

اخجل 'ахжала, يفتجل йухжилу, اجبالا ихжа:
лан уялтирмоқ, хижолат қилмоқ: الرجل ~ -р-ражула
у кишини хижолат қилди.

اخر اخر, يؤخر йу'ахирру, تاخيرا та'-хи:
ран кечиктирмоқ, кейинга қолдирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
у нарсани кейинга қолдирди.

أخذ 'ухду:дун 1) жар, хандақ, чуқурлик; кўплиги
أخاديد 'аха:ди-ду; 2) из; في ظهروه ~ السياط фи: захри-
ҳи ~ -с-сийа:ти унинг орқасида қамчи излари бор.

أخذ 'ахаза, يأخذ йа'хузу, أخذاً ахзан
1) олмоқ, эгалламоқ, қўлга киритмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
у нарсани олди; 2) койимоқ; жазоламоқ: فلانا بذنبه ~

фала:нан би-занбиҳи у фалончини гуноҳи учун жазолади.
اخرج 'ахража, يخرج йухрижу, إخراجا ихра:
жан чиқармоқ: الشيء ~ -шай'а у нарсани чиқарди.

أخرس 'ахраса, يفترس йухрису, إخراساً ихра:
сан тилсиз, соқов қилмоқ, тилдан қолдирмоқ: الله الرجل ~
-л-ла: ҳу-р-ражула Аллоҳ кишини тилдан қолдирди.

أخرس 'ахрасу тилсиз, соқов; муаннаси خرساء
харса:'у; кўплиги خرس хурсун.

'اخزي 'axza:, 'يعزي йухзи:, 'إخزاء 'ixza:'an
 уялтирмоқ, ерга урмоқ: ~ الرجل -p-ражула у кишини
 уялтирди.

'اخسر 'axsara, 'يخسر йухсиру, 'إخسارا 'ix-
 sa:ran бузмоқ, зарар етказмоқ: ~ الميزان -л-ми:за:на у
 ўлчов (тарози)ни бузди.

'اخصب 'axsaba, 'ينصب йухсибу, 'إخصابا 'ixsa:ban
 сер ўт ва ҳосилдор бўлмоқ: ~ المكان -л-мака:ну бу ер
 сер ўт ва ҳосилдор бўлди.

'اخضر 'axdara, 'ينضر йухдиру, 'إخضارا 'ixda:ran
 1) кўкка бўямоқ: ~ الصورة -e-су:рата у суратни кўкка
 бўяди; 2) яшнатмоқ, кўкартмоқ: ~ الرى الزرع -p-рийу-а-
 заръа бу чопиқ ерни яшнатиб юборди.

'اخضر 'axdaru кўк, яшил; муаннаси 'خضراء хадра:
 'у; кўшлиги 'خضر худрун.

'اخضر 'ixdara, 'ينضر йахдарру, 'إخضارا 'ixdira:
 ран кўкармоқ, яшил тус олмақ: ~ الشيء -ш-шай'у бу
 нарса кўкарди.

'اخضع 'axdaxa, 'ينضع йухдиъу, 'إخضاعا 'ixda:
 'ан бўйсиндирмоқ, итоат қилдирмоқ: ~ غيره ~ гайраҳу
 у бировни бўйсиндирди.

'أخطأ 'axta'a, 'يخطئ йухти'у, 'إخطاء 'ixta:'an
 хато қилмоқ янглишмоқ: ~ الرجل -p-ражулу киши янгли-
 шици; ~ الهدف -л-ҳадафа у нишонга тегмади.

'أخطبوة 'uxtubu:тун осъминоғ, саккиз оёқ; истеъмол-
 даги бошқача номи 'قرنيط қарни:тун.

'أخفق 'axfqa, 'يففق йухфиқу, 'إخفاقا 'ixfa:qan
 ҳожатга етиша олмамоқ ҳожат натижасиз қолмоқ: ~ الرجل -
 -p-ражулу бу киши ҳожатига етиша олмади.

'أخفي 'axfi:, 'يخفي йухфи:, 'إخفاء 'ixfa:'an
 яширмоқ, яширин сақламоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарса
 ни яширин сақлади.

'أخلص 'axlasa, 'يخلص йухлису, 'إخلاصا 'ixla:sa:n
 ихлос қўймоқ, содиқ, софдил бўлмоқ ~ الرجل لله

-р-жулу ли-л-лаҳи киши Аллоҳга софдиллик билан ихлос қўйди.

اخل 'ахалла, **يخل** йухиллу, **إخلا** 'ихла:лан бузиб қўймоқ, халал етказмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у нарсани бузиб қўйди.

اخلي 'ахла:, **يخلي** йухли:, **إخلاء** 'ихла: 'ан холи қилмоқ, бўшатмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у жойни бўшатди.

أخير 'ахи:рун сўнг, ниҳоя, охир; **جاء** ~ **أ** жа:'а ~ан у охирда келди.

أداة 'ада:тун асбоб; кўплиги **أدوات** 'адава:тун.

أدار 'ада:ра, **يدير** йуди:ру, **إدارة** 'ида:ратан 1) айлантирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани айлантирди; 2) идора, раҳбарлик қилмоқ: **المدرسة** ~ -л-мадрасата у мактабни идора қилди.

أدام 'ада:ма, **يديم** йуди:му, **أدامة** 'ада:матан давомли, узун қилмоқ, чўзмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани узун қилди.

أدان 'ада:на, **يدين** йуди:ну, **إدانة** 'ида:-натан қарз бермоқ; **فلان** ~ фула:нан у фалончига қарз берди.

أدب 'адабун 1) яхши хулиқ ва тарбия; 2) шеър ва насринг яхшиси; кўплиги **آداب** а:да:бун.

أدخل 'адхала, **يدخل** йудхилу, **إدخال** 'идха:лан киритмоқ: **التلاميذ إلى الفصل** ~ -т-тала:ми:за 'ила-л-фасли у бу ўқувчиларни синфга киритди.

أدب 'аддаба, **يؤدب** йу'аддибу, **تأديبا** та'ди:бан одобли қилмоқ, одобга ўргатмоқ, тарбия қилмоқ; **غيره** ~ ғайраҳу у бировни одобга ўргатди.

أدخر иддахара, **يدخر** йаддахиру, **إدخارا** иддиха:ран сақлаб қўймоқ, жамғармоқ: **المال** ~ -л-ма:ла у молни сақлаб қўйди.

ادعي иддаъа:, **يدعي** йаддаъи:, **ادعاء** иддиъа:'ан 1) ҳисобламоқ, ўйламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўзиники деб ўйлади; 2) қозига арз қилмоқ, судлашмоқ: **عليه** ~ талайҳи у унинг устидан қозига арз қилди.

'адна: أدني, 'адна: أدني, 'адна: أدني, 'адна: أدني
 яқин қилмоқ, яқинлаштирмоқ: الشئ ~ -ш-шай'а у нар-
 сани яқинлаштирди.

'адна: أدني, 'адна: أدني, 'адна: أدني, 'адна: أدني
 яқин: кўплиги أدنون 'аднавна ва
 'ада:нин: муаннаси أدان 'адна, 'адна: أدني, 'адна: أدني, 'адна: أدني
 дунаи

'адхаша: ادھش, 'адхаша: ادھش, 'адхаша: ادھش, 'адхаша: ادھش
 шан ҳайратда қолдирмоқ, даҳшатга солмоқ; العياء وغيره الرجل
 ~ -л-ҳайа:у ва гайруҳу-р-ражула бу уят ва шунга
 ўхшаш нарса кишини даҳшатга солди.

'ади:бун адиб, адабиётчи, ёзувчи; кўплиги ادباء
 'удаба:у.

'ади:мун 1) ошланган тери; 2) ер юзаси; 3) фа-
 лак, осмон гумбази; 4) қиёфа, кўриниш; кўплиги ادم
 'удумун.

'из қачон, қачонки; اذك ~ за:ка ўша вақтда; ўз-
 бек тилига равищдош билан таржима қилинади; اخرجہ ~
 'ахражаҳу уни чиқарганда; ان ~ 'анна чунки; اذا
 'иза: агар, агарда; ундан кейинги феъл кўпроқ келаси замон
 феъли билан таржима қилинади: اجتهدت نجعت ~ -жтаҳадта
 нажаҳта агар тиришсанг, қозонасан.

'аза:ба, 'аза:ба, 'аза:ба, 'аза:ба
 'иза:батан 1) эритмоқ, қиздирмоқ; اذامن ~ -с-самна
 у ёрни эритди; 2) чарчатмоқ, толдирмоқ: اذابه الهم
 баҳу-л-ҳамму уни бу ташвиш чарчатди.

'аза:қатан, 'аза:қатан, 'аза:қатан, 'аза:қатан
 1) тоттирмоқ; اذاجل كذا ~ -р-ражула каза: у бу кишига
 фалон нарсани тоттирди; 2) синамоқ: اذاله الله الخوف
 'аза:қаҳу-л-ла-ҳу-л-хавфа Аллоҳ уни бу хавф билан синади.

'аза:ъатан, 'аза:ъатан, 'аза:ъатан, 'аза:ъатан
 1) тарқатмоқ, ёймоқ: اذاعبر ~ -л-хабара у хабарни тар-
 қатди; 2) очмоқ, ошкор қилмоқ: اذاعبر ~ -с-сирра
 у сир- ни ошкор қилди.

اذاعة 'аза:ъатун радио орқали эшиттириш.

ادمي 'адда:, يودي йу'адди:, تادية та'дийатан
 1) олиб бермоқ, етказиб бермоқ: الشيء إلى فلان ~ -ш-шай'а
 'ила: фула:нин у нарсани фалончига етказиб берди; 2) қай-
 тиб бермоқ; الدين ~ -д-дайна у қарзни қайтиб берди;
 3) бажармоқ, адо қилмоқ; الصلاة ~ -с-сала:та у намоз-
 ни вақтида адо қилди.

ادرك 'адрака, يدرك йудрику, إدراك 'идра:
 кан 1) етилмоқ, пишмоқ: الثمر ~ -с-самару бу мева
 пишди; 2) фаҳмламоқ, англамоқ: الشيء ببصره ~ -ш-шай'а
 би-басарихи у нарсани англади; المعنى بعقله ~ -л-маъна:
 би-ъақлиҳи у маънони фаҳмлади.

أدرى 'адра:, يدري йудри:, إدراء 'идра:-'ав
 билдирмоқ: الرجل بالشيء ~ -р-ражула би-ш-шай'и у бу
 кишига нарсани билдирди.

أدفا 'адфа'a, يدفى йудфи'у, إدفاء 'идфа:
 'ан иситмоқ: البائس ~ -л-ба:иса у камбағални иситди,
 яъни унга совуқдан сақлайдиган кийим кийдирди; إدفائي
 'адфа'ани: хазаа: -с-савбу бу кийим мени иситди.

أدق 'адаққа, يدق йудиққу, إدقاق 'идқа:қан
 туймоқ, майдаламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани
 туйди.

أدلي 'адла:, يدلي йудли:, أدلاء 'идла:-'ан
 1) челақ туширмоқ: الدلو في البئر ~ -д-далва фи:-л-би'ри
 у челақни қудуққа туширди; 2) ҳужжат келтирмоқ, исбот-
 ламоқ; بالحجة ~ би-л-ҳужжати у ҳужжат билан исботла-
 ди.

أدمن 'адмана, يدمن йудмину, إدمان 'идма:
 ман берилиб қилмоқ, доим қилмоқ; الشيء ~ -ш-шай'а
 у нарсани доим қилди.

أدمي 'адма:, يدمي йудми:, إدماء 'идма:-'ан
 қонатмоқ, қон чиқармоқ: فلان ~ фула:нан у фалончини
 қонатди; الجرح ~ -л-жарҳа у бу ярадан қон чиқарди.

اذان 'аза:нун 1) намозга чақириш; 2) билдириш.
اذيل 'азбала, **يذيل** йузбилу, **إذبالا** 'изба:
 лан сўлдиarmoқ: **الوردة** ~ -л-вардата у атиргулни сўлди-
 ди.

اذكر иззакара, **يذكر** йуззакиру, **إذكارا** 'иззика:
 ран эсда сақламоқ, хотирада тутмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
 у нарсани эсда сақлади.

أذن 'аззана, **يؤذن** йу'аззину, **تأذينا**
 та'зи:нан хабар бермоқ, маълум қилмоқ: **الإعلام بالشيء** ~
 -л-'и'ла:-ма би-ш-шай'и у бу нарса тўғрисидаги хабарни
 маълум қилди.

أذكي 'азна:, **يذكي** йузки:, **إذكاء** -изка:-'ан
 ёндирмоқ, ёқмоқ, аланга олдирмоқ: **النار** ~ -н-на:ра
 ў ўтни ёқди; **الحرب** ~ -л-ҳарба у уруш ўтини ёқди;
عليهم الجواسيس ~ ʻалайҳими -л-жава:си:са у жосуслик
 урушини ёқди.

أذل 'азалла, **يذل** йузиллу, **إذلالا** 'изла:лан
 1) ерга урмоқ, хўрламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни
 хўрлади; 2) хўрланган ҳолда кўрмоқ: **الرجل** ~ -р-ра-
 жула у кишини хўрланган ҳолда кўрди.

أذما 'из ма: агар; **تدرس أدرس** ~ тадрус 'адрус
 агар дарс қилсанг, мен ҳам дарс қиламан.

أذن 'изнун 1) ижозат, рухсат; 2) рухсатнома, ордер;
 кўплиги **أذون** 'узу:нун.

أذن 'азина, **يأذن** йа'зану, **إيذن** 'и:зан, **أذنا**
 'изнан рухсат, ижозат бермоқ: **له في الشيء** ~ лаҳу фи:-ш-
 шай'и у унга бу нарсага рухсат беерди.

أذن 'узунун ва **أذن** 'узун қулоқ; кўплиги
أذان а:за:нун.

أذنب 'азнаба, **يذنب** йузҳибу, **إذنابا** 'изна:бан
 гуноҳ қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши гуноҳ қилди.

أذهب 'азҳаба, **يذهب** йузҳабу, **إذهابا** 'изҳа:бан
 1) четлатмоқ; йўқ қилмоқ, завол қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-
 шай'а у бу нарсани йўқ қилди; 2) олтин билан қопламоқ:

المعدن ~ -л-мағдана у мағданни олтин билан қошлади.

أذى 'азан кам, озгина зарар.

أراح 'ара:ха, يريح йури:ху, إراحة 'ира:ҳатап
роҳатлантирмоқ, ҳузур бағишламоқ; غيره ~ гайраҳу у
бировга ҳузур бағишлади.

أراد 'ара:да, يريد йури:ду, إرادة 'ира:да
тан хоҳламоқ, истамоқ, тиламоқ; الشيء ~ -ш-шай'а

у нарсани хоҳлади.

أراق 'ара:қа, يريق йури:қу, إراقة 'ира:қатап
тўкмоқ; الماء ~ -л-ма:'а у сувни тўқди; الدماء ~

дима:'а у қон тўқди.

أرى 'ара:, يرى йури:, إراءة 'ира:'атан кўрсатмоқ;
غيره الصورة ~ гайраҳу -с-су:рата у бировга сувратни кўр-
сатди.

أربع 'арбаъун тўрт; الرياح الأربع ар-рийа:ху-л-'арбаъу
тўрт шамол, улар: الصبا ас-саба: шарқ шамоли, الدبور
ад-да-бу:р ғарб шамоли; الشمال аш-шама:лу шимол
шамоли; الجنوب ал-жану:бу жануб шамоли; ذوات الأربع
зава:ту-л-'арбаъи тўрт оёқли ҳайвонлар.

أربعاء 'арбиъа: у пайшанба.

أربعون 'арбаъу:на қирқ.

أرتاب irtа:ба, يرتاب йарта:бу ارتيابا иртийа:
бан иккиланмоқ, шубҳаланмоқ; من الشيء ~ мина-ш-шай'в
у бу нарсадан шубҳаланди.

أرتاي irtа:'айа, يرتئي йарта:'и:, ارتئاء ирти'а:
'ан кўриб тадбир қилмоқ, бир фикрга келмоқ; الشيء ~
-ш-шай'а у нарсани кўриб бир фикрга келди.

أرتاح irtа:ҳа, يرتاح йарта:ҳу, ارتياحا иртийа:
ҳан шодланмоқ, қувонмоқ, кўнгли тўлмоқ; للامر ~

ли-л-'амри унинг бу ишдан кўнгли тўлди.

أرتاع irtа:'а, يرتاع йарта:'у, ارتياعا иртийа:
ъан кўрқмоқ, даҳшатга келмоқ; الرجل ~ -р-ражулу

бу киши қўрқди.

ارتبظ irtабата, يرتبظ йартабиту, ارتباطا ир-

тиба:тан боғланмоқ; ~ بغيره - би-гайриҳи у биров билан боғланди.

ارتبكا иртабака, يرتبک йартабику, ارتبكا иртиба: кан 1) тараддуд қилмоқ, иккиланмоқ; тутилиб қолмоқ (гап-да): الرجل في كلامه ~ р-ражулу фи; кала:миҳи бу киши гапида тутилиб қолди; 2) қийналмоқ: في الأمر ~ фи:-л- амри у бу ишда қийналди.

ارتبجلا иртажала, يرتبجل йартажилу, ارتبجلا иртижа:лан 1) тайёргарликсиз гапирмоқ: الكلام ~ -л-ка-ла:ма у сўзни тайёргарликсиз гапирди; 2) яёв юрмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши яёв юрди.

ارتبجى иртаха:, يرتبجي йартахи:, ارتبجى иртиха: 'ан майин бўлмоқ, юшпамоқ; السبي ~ -с-сабиййу бу гў-дакнингг (бадани) майин бўлди.

ارتد иртадда, يرتد йартадду, ارتدادا иртида: дан қайтмоқ: عن دينه ~ 'ан Ди:ниҳи у динидан қайтди; إلى حالته الأولى ~ 'ила: ҳа:латиҳи-л-'у:ла: у аввалги ҳолатига қайтди.

ارتدي иртада:, يرتدي йартади:, ارتداء ирти-да:'ан киймоқ: الثوب ~ -с--савба у кийимни кийди.

ارتشف ирташафа, يرتشف йарташифу, ارتشفا иртиша:фан қултимлаб, хўплаб ичмоқ: الفهوة ~ -л-қаҳвата у қаҳвани хўплаб ичди.

ارتشي ирташа:, يرتشي йарташи:, ارتشاء ирти-ша:'ан пора олмоқ, порахўр бўлмоқ: الرجل ~ -р-ружулу бу киши пора олди.

ارتضي иртада:, يرتضي йартади:, ارتضاء иртида: 'ан рози, ризо бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'a у бу нарсадан ризо бўлди.

ارتعب иртаъаба, يرتعب йартаъабу, ارتعابا иртиъа: бан қўрқмоқ, даҳшатланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши қўрқди.

ارتعد иртаъда, يرتعد йартаъиду, ارتعادا иртиъа:дан титрамоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши титради.

ارتعاشا йартаъишу, иртаъша, ارتعش
иртиъа:шан титрамоқ: يرتعش
~ الرجل -р-ражулу бу киши тит-
ради.

ارتفاعا йартафиъу, يرتفع
иртифа:ъън 1) кўтарилмоқ, ошмоқ: ~ السعر -с-сизру
бу нарх кўтарилди; 2) тугамоқ: ~ الخصام -л-хиса:му бу
олишув тугади; 3) юқори қилмоқ, кўтармоқ: ~ الشيء
-шай'а у нарсани кўтарди.

ارتقا: йартақи:, يرتقي
'ан юқори чиқмоқ, кўтарилмоқ: ~ الشيء -шай'у бу нар-
са юқори кўтарилди; ~ الجبل -л-жабала у тоққа чиқ-
ди; ~ في وظيفته фи: вази:фатиҳи у хизматида кўтарил-
ди.

ارتكابا йартакибу, يرتكب
иртака:бан (гуноҳ) қилмоқ, ботмоқ: ~ الذنب -занба
у гуноҳга ботди; ~ الدين -д-дайна у қарзга ботди.

ارتكازا йартакизу, يرتكز
ка:ван 1) маҳкам бўлмоқ, мустаҳкамланмоқ: ~ الشيء
-ш-шай'у бу нарса маҳкам бўлди; 2) таянмоқ, суянмоқ:
~ علي الشيء ~ тала: -ш-шай'и у бу нарсага таянди.

ارتما: йартами:, يرتمي
ташланмоқ, ўзини урмоқ: ~ في المعصية фи:л-маъмаъати
у ўзини бу жангга ташлади.

ارتوا: йартави:, يرتوي
'ан тўйиб ичмоқ: ~ من الماء мина-л-ма:и у бу сув-
дан тўйиб ичди.

إرث 'ирсун мерос.

ارجا: 'иржа:, يرجي йуржи'у, أرجاء
'ан кейинга қўймоқ, кечиктирмоқ: ~ الأمر -л-'амра у
ишни кечиктирди.

ارجع 'иржа:, يرجع йуржиъу, أرجاعا
ъан қайтармоқ: ~ الأمر -л-'амра у ишни қайтарди.

ارجوان 'уржува:нун тўқ қизил, пушти.

аржовани 'уржува:ниййун тўқ қизил, пушти.

аржовате 'уржу:ҳатун арғимчоқ.

архи 'арха:, йрхи йурхи:, арха 'ирха:'ан

1) туширмоқ, тушириб қўймоқ: الستар ~ -с-сита:ра у пар-
дани тушириб қўйди; 2) чўзмоқ, узайтмоқ: له القيد ~

лаҳул-қайда у унинг боғичини узайтди.

ардф 'ардафа, йрды йурдыфу, ардаф 'ирда:

фан кетма-кет қилмоқ, боғламоқ; би-ш-шай'а ~ الشيء بالشيء
би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага боғлади; фула: ~ فولا
нан у фалончини орқасига ўтказди (от ёки велосипедда).

арди 'арда: йрди йурди:, арда 'ирда:'ан

ҳалок қилмоқ: فلائ ~ фула:нан у фалончини ҳалок қилди.

арх 'арраха, йу'арриху, тарйиға та'

ри:хан тарих ёзмоқ; вақтни ёзиб қўймоқ: الكتاب ~ л-кита:ба
у бу китобнинг тарихини ёзди.

арқ 'аррақа, йу'арриқу, тарйиға та'ри:

қан уйқуни қочирмоқ.

арз 'урзуи гуруч.

арсел 'арсала, йурселу, арсала 'ирса:

лан 1) юбормоқ, йўлламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани
юборди; الرسول ~ -р-расу:ла у найғамбар юборди; 2)
ёзувсиз, қайдсиз гаширмоқ: الكلام ~ -л-кала:ма у гаши
ёзиб қўймасдан гаширди; 3) гиж-гижлатмоқ, тобламоқ:

الكاتب علي الصيد ~ -л-кила:ба ʼала: -сайди у итларни

овга тоблади.

арси 'арса:, йурси:, арса 'ирса:'ан

1) маҳкамлаб қўймоқ, собит қилиб қўймоқ: الشيء ~ -ш-

шай'а у нарсани маҳкамлаб қўйди; 2) лангарга қўймоқ,

лангар ташламоқ; السفينة ~ -сафи:ната у кемани лангар-

га қўйди; السفينة ~ -с-сафи:нату бу кема лангарни таш-

лади.

аршд 'аршада, йуршиду, аршад 'ирша:

дан 1) балогатта етмоқ: **الفلام** ~ -л-фула:му бу' бола балогатта етди 2) йўл кўрсатмоқ, йўлламоқ, йўлга солмоқ, бош бўлмоқ; **غيره إلى الشيء** ~ гайраҳу 'ила: -и-шай'и у бировга бу нарсада йўл кўрсатди.

ارض 'ардун 1) ер (планета); 2. ер, тупроқ; кўплиги **اراض** 'ара:дин.

ارضع 'ардаъа, **ارضعت** 'ардаъат, **ترضع** турдиъу, **إرضاعا** 'ирда:ъан эмизмоқ: **الأم ولدها** ~ -л-умму валадаҳа: бу она боласини эмизди.

ارضى 'арда:, **يرضى** йурди:, **إرضاء** 'ирда:— 'ан қониқтирмоқ: рози, ризо қилмоқ: **الغاضب** ~ -л-га:диба у ғазабли кишини қониқтирди.

أرعد 'аръада, **يرعد** йуръиду, **إرعادا** 'иръа:дан титратмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни титратди; **أرعد الرجل** 'уръида-р-ражулу мажҳ, бу кишини титроқ босди.

أرعن 'аръану енгилтак, аҳмоқ, эси паст; муаннаси **رعناء** раъна:'у; кўплиги **رعن** руънун.

أرغم 'аргама, **يرغم** йургиму, **إرغاما** 'ирга:— ман мажбур қилмоқ, қистамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни (ёмон кўрган ишига) мажбур қилди.

أرغمي 'арга:, **يرغمي** йурги:, **إرغما** 'ирга:'ан кўпирмоқ: **الصابون** ~ -е-са:бу:ну бу совун кўпирди.

أرق 'арақун уйқусизлик.

أرق 'ариқа, **يارق** йа'рақу, **أرقا** 'арақан уйқусиз бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши (тунда) уйқусиз бўлди.

أرقص 'арқаса, **يرقص** йурқису, **إرقاصا** 'ирқа: сан рақсга туширмоқ, ўйнатмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни рақсга туширди.

أرق 'араққа, **يرق** йуриққу, **إرقاقا** 'ирқа:— қан юмшатмоқ: **قلبه** ~ қалбаҳу у унинг кўнглини юмшатди.

أركب 'аркаба, **يركب** йуркибу, **إركابا** 'ирка:бан 1) мивиладиган бўлмоқ: **المهر** ~ -л-муҳру бу той мивила-

диган бўлди; 2) маркаб (от, эшак, туя) бермоқ: **الرجل** ~
-р-ражула у бу кишига маркаб берди; 3) миндирмоқ: **الرجل**
~ -р-ражула у кишини миндирди.

ارمل 'армалу хотини ўлган, тул киши; кўплиги
ارامل 'ара:милу.

ارنب 'арнабун қуён; кўплиги **ارانپ** 'ара:нибу.

ارهب 'архаба, **يرهب** йурҳибу, **ارهابا** 'ирҳа:—
бан қўрқитмоқ, пўписа қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бироб-
ни қўрқитди.

اريج 'ари:жун ёқимли ис; кўплити **ارائج** 'ара:ижу.

ازاء 'иза'ун олд, қарши, рўпара: **دازاء دارك** да:ри:
'иза:а да:рика ҳовлим сенинг ҳовлинг қаршисидадир.

ازاح 'аза:ҳа, **يزيح** йузи:ҳу, **ازاحة** 'иза:ҳатан
сурмоқ, силжитмоқ, четлатмоқ: **الشئ عن موضعه** ~ ш-шай'а
ъан мавдиъиҳи у арсани жойидан сурди.

ازار 'иза:рун изор (баданнинг настки қисмини бе-
китадиган кийим), лунги; **العائط** ~ -л-ҳа:'ити сўзана, чой-
шаб; кўплиги **ازر** 'узурун.

ازال 'ава:ла, **يزيل** йузи:лу, **ازالة** 'иза:латан

1) суриб қўймоқ, қўзгатмоқ; **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарсани
суриб қўйди; 2) йўқ қилмоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарсани
йўқ қилди.

ازداد изда:да, **يزداد** йазда:ду, **ازديادا** издийа:—
дан орттирмоқ, кўпайтирмоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарсани
кўпайтирди.

ازدان изда:на, **يزدان** йазда:ну, **ازديانا** из-дийа:
нан безатилмоқ; безанмоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а бу нар-са
безатилди.

ازدحم издаҳама, **يزدحم** йаздаҳиму, **ازدحاما**
издаҳа:ман 1) сиқилишмоқ, тўдалашмоқ: **القوم** ~ -л-
қавму бу қавм сиқилишиб тўдалашди; 2) тошмоқ, жўшмоқ:
ازدحمت الامواج издаҳамати-л-амва:жу бу тўлқинлар жўшди.

ازدرى издара:, **يزدرى** йаздари:, **ازدراء**
издирә:'ан хўрламоқ, камситмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у

бировни хўрлади.

ازدهر издаҳара, يزدهر йаздаҳиру, ازدهارا из-
диҳа:ран гулламоқ, яшнамоқ: الشجر ~ ш-шажару бу
дарахт гуллади.

ازرق 'азрақу мовий, зангори; العدو الازرق ал-ъадув-
ву-л-'азрақу ашаддий душман.

ازرق израққа, يزرق йазраққу, ازرقاق изриқа:
қан мовий тусга кирмоқ, зангори бўлмоқ: الشئ ~ ш-шай'у
бу нарса зангори тусга кирди.

از 'аза, يوز йа'уззу, ازاز 1) қўшмоқ,
уламоқ: الشئ ~ шай'а у бу нарсани бошқасига улади,
қўшди; 2) бошламоқ, етакламоқ, қўзғамоқ: غيره ~ гайра-
ҳу у бировни гуноҳга бошлади.

از 'аза, يئز йа'иззу, ازازا 'азизан шақил-
лаб қайнамоқ: اللد ~ л-қидру қозон шақиллаб қай-
ади.

ازعج 'азъажа, يزعج йузъижу, ازعاجا 'изъа:
жан қайғуртмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни қайғуртди.

ازلي 'азалиййун аввали йўқ, азалий.

ازمة 'азматун мушқиллик, танглик: السياسية
ал ~ у-с-сийа:сиййату сиёсий танглик.

ازميل 'азми:лун битиз; кўплиги

ازهر 'азҳара, يزهر йузҳиру, ازهارا изҳа:ран
яшнамоқ; гулламоқ: النبات ~ н-наба:ту бу ўсимлик
гуллади.

ازهق 'азҳақа, يزهق йузҳиқу, ازهقاق 'изҳа:қан
йўқ қилмоқ, йўққа чиқармоқ, ёлғонни очиб ташламоқ, ёлғон
экантни билдирмоқ: الله الباطل ~ л-ла:ҳу-л-ба:тил

Аллоҳ ёлғонни очиб ташлади.

ازيز 'азизун 1) шовқин, гуркираш (чақмоқ ва машина-
лар ҳаракатининг товушлари); 2) шақиллаш (қайнаётган
қозон товуши).

اساء 'аса:'а, يسي йуси:'у, اساءة 'иса:'а-
тан 1) ёмон (иш) қилмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши
ёмон (иш) қилди; الشئ ~ ш-шай'а у нарсани ёмон

قىلدى; 2) бировга ёмонлик келтирмоқ, кўнгилсизлик келтирмоқ: له إليه وعليه ~ лаху ва ىлайхи ва ғалайхи у бировга ёмонлик келтирди; 3) шубҳаланмоқ, ёмон ўйламоқ: به الظن ~ биҳи-з-занна у унинг тўғрисида ёмон ўйлади.

اساس 'аса:сун 1) замин, фундамент; 2) ҳар нарсанинг асли, келиб чиқиши; кўнлиги اسس 'усусун.

اسبوع 'усбу:ъун ҳафта; кўнлиги اسابيع 'аса: би:ъу.

استاذن иста'зана, يستاءن йаста'зину, استاذان исти'за:нан рухсат, ижозат сўрамоқ: غيره في كذا ~ ғайраҳу фи:каза: у бировдан фалон нарса ҳақида рухсат сўради.

استانس иста'наса, يستانس йаста'нису, استانسا иста'на:сан 1) ўрганиб, танишиб олмоқ: به واليه ~ биҳи ва 'илайхи у унинг билан танишиб олди; 2) рухсат, ижозат сўрамоқ: الزائر ~ -з-за:иру бу зиёратчи (киришга) ижозат сўради.

استائف استа'нафа, يستائف йаста'нифу, استائف استи'на:фан 1) бошламоқ, киришмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсага киришди; 2) янгидан бошламоқ, киришмоқ: العمل ~ -л-ъамала у бу ишга янгидан киришди; 3) қайта кўришни сўрамоқ; الحكم ~ -л-ҳукма у ҳукми қайта кўриб чиқишни сўради.

استاهل иста'ҳала, يستاهل йаста'ҳилу, استاهالا исти'ҳа:лан 1) лойиқ, муносиб бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсага муносиб бўлди; 2) лойиқ, муносиб кўрмоқ: فلان للشيء ~ фула:нан ли-ш-шай'и у бу нарсани фалончига лойиқ кўрди.

استاذ 'уста:зун муаллим, ўқитувчи; кўнлиги اساتذة 'аса:тизату ва اساتيد 'аса:ти:зу.

استبان истаба:на, يستبان йастаби:ну, استبان истиба:нан 1) очиқ, ойдин бўлмоқ: الامر ~ -л-'амру бу иш ойдин бўлди; 2) аниқламоқ, аниқ билиб олишга интилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани аниқ билишга интилди.

استبد استабадда, يستبد йастабидду, استبدادا истибда:дан 1) бир ўзи, ёлғиз ўзи қилмоқ; بالامر ~ би-л'

амри у ишпи бир ўзи қилди; 2) енгиб қўймоқ, оғир кел-моқ: **الامر بفلان** ~ -л-'амру би-фула:нин бу иш фалончига оғир келди.

استبدل истабдала, **يستبدل** йастабдилу, **استبدل** истибда:лан алмаштирмоқ; **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага алмаштирди.

استبسل истабсала, **يستبسل** йастабсилу, **استبسل** истибса:лан 'шижоат кўрсатмоқ, (қандай бўлмасин ғалаба қилишга интилмоқ: **المعارب** ~ -л-муҳа:рибу бу жангчи шижоат кўрсатди.

استبشر истабшара, **يستبشر** йастабширу, **استبشرا** истибша:ран севинмоқ, шодланмоқ, қувонмоқ: **بالامر** ~ би-л-'амри у бу ишдан севинди.

استبعد истабъада, **يستبعد** йастабъиду, **استبعادا** истибъа:дан узоқ, йироқ, олис деб билмоқ, деб ҳисобламоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсани йироқ деб билди.

استبق истабақа, **يستبق** йастабиқу, **استباقا** истиба:қан шошмоқ, шошилиб келмоқ, ўзишиб келмоқ; **القوم** ~ -л-қавму бу қавм шошиб келди; **استبقا الرجلان** истабақа: -р-ражула:ни-л-ба:ба'ав'ила:-л-ба:би бу икки кишиэшиқ томон ўзишиб келдилар.

استبقي истабқа:, **يستبقي** йастабқи:, **استبقاه** истибқа:ан: 1) қолдирмоқ, сақлаб қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсани сақлаб қолди; 2) кечирмоқ: **علي المجرم** ~ 'ала:- л-мужрими у гуноҳкорни кечирди.

استتب иста табба, **يستتب** йастатиббу, **استتبابا** иститба:бан ўрнатилмоқ, ўрнига тушмоқ, жойига келмоқ; **الأمن أو النظام** ~ -л-амну ави-н-низа:му: бу тинчлик тартиб ўрнига тушди, ўрнатилди.

استتر иста тара, **يستتر** йастатиру, **استتارا** истита:ран ўралиб яширинмоқ, бекинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўралиб яширинди.

استثمر иста смара, **يستثمر** йастасмиру, **استثمارا** истисма:ран 1) ўстирмоқ, кўпайтирмоқ: **ماله** ~ ма:-лаҳу у молини кўпайтирди; 2) фойдаланмоқ, даромад ол-

моқ: **مجهود غيره** ~ мажху: да гайрихи у бировнинг ури-ниши, ҳаракати билан даромад олди (пули ёки молини муомаллага киритиш орқали).

استثناء йастасни:, **استثنى** йастасна:, **استثنى** истисна'ан умумий қоидадан чиқармоқ, истисно қилмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсани истисно қилди.

استجابة йастажи:бу, **يستجيب** йастажа:ба, **استجاب** истижа:батан жавоб қайтармоқ, қулоқ бермоқ; қабул қил-моқ: **الله الدعاء له** ~ -л-ла:ху-д-дуъа:'а минху ва лаху Аллоҳ унинг дуосини қабул қилди.

استجداداً йастажидду, **يستجد** йастажадда, **استجد** истижда:дан 1) янги деб топмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани янги деб топди; 2) янги, янгилигида киймоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни янгилигида кийди.

استجداء йастажди:, **يستجدي** йастажда:, **استجدي** истижда:'ан сўрамоқ, тиламоқ: **الفاقر الرجل** ~ -л-фақи:-ру-р-ражула бу фақир бу кишидан бирор нарса беришни сў-ради.

استجماعاً йастажмиъу, **يستجمع** йастажмаъа, **استجمع** истижма:ъан 1) йиғилмоқ, йиғилишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм турли ердан йиғилишди; 2) кучни йиғмоқ, бир қил-моқ: **القواه** ~ қува:ху у бор кучини бир қилди (мас., бирор нарсани кўтариш учун).

استحالة йастаҳи:лу, **يستحيل** йастаҳа:ла, **استحال** истиҳа:латан амри маҳол бўлмоқ, иложи, қилиниши мум-кин бўлмамоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу иш амри маҳол бўлди.

استحساناً йастаҳсину, **يستحسن** йастаҳсана, **استحسن** истиҳса:нан яхши, чиройли деб ҳисобламоқ, деб топмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсани яхши деб ҳисоблади.

استحضاراً йастаҳдиру, **يستحضر** йастаҳдара, **استحضر** истиҳда:ран 1) ҳозир қилмоқ, етказмоқ; ҳозирламоқ, тай-ёрламоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсани ҳозирлади; 2) тасаввур қилмоқ, эсламоқ: **القواعد** ~ -л-қава:ъида у қоидаларни эслади.

استحقاقاً йастаҳиққу, **يستحق** йастаҳаққа, **استحق**

- истиҳқа:қан ҳақли бўлмоқ; лойиқ бўлмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'а у бу нарсага ҳақли бўлди.
استحكما истаҳкама, **يستحکم** йастаҳкиму, **استحكما**
 истиҳқа:ман маҳкам, пишиқ бўлмоқ, мустаҳкамлашмоқ,
 ўринлашмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш пишиқ бўлди.
استعلا истаҳла:, **يستعلي** йастаҳли:, **استعلا**
 истиҳла:'ан ширин деб ҳисобламоқ, деб топмоқ; **الشيء** ~
 -ш-шай'а у нарси ширин деб ҳисоблади.
استحماما истаҳамма, **يستحم** йастаҳимму, **استحماما**
 истиҳма:ман 1) ҳаммомда ювинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши ҳаммомда ювинди; 2) ҳаммомга кирмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши ҳаммомга кирди.
استحيا истаҳйа:, **يستحي** йастаҳйи:, **استحيا**
 истиҳйа:'ан 1) уялмоқ, қизармоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши уялди; 2) тирик қолдирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу
 у бировни тирик қолдирди.
استخداما истаҳдама, **يستخدم** йастаҳдиму, **استخداما**
 истиҳда:ман ходим, хизматчи қилиб олмоқ; хизмат қилиш-
 ни талаб қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни хизматчи
 қилиб олди.
استخراجا истаҳража, **يستخرج** йастаҳрижу, **استخراجا**
 истиҳра:жан 1) чиқишни, чиқиб кетишни талаб қилмоқ;
غيره ~ гайраҳу у бировдан чиқиб кетишни талаб қилди;
 2) чиқариб олмоқ, суғуриб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
 у нарсени чиқариб олди.
استخفا истаҳаффа, **يستخفي** йастаҳиффу, **استخفا**
 истиҳфа:фан 1) эътиборга лойиқ деб билмамоқ, назарга
 илмамоқ: **به** ~ биҳи у уни назарга илмади; 2) енгил кўз
 билан, назарга илмай қарамақ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу
 кишига енгил кўз билан қаради; 3) енгил қилмоқ: **الظرب فلانا**
 ~ -т-тарабу фула:нан бу куй фалончини енгил қилди.
استخلاصا истаҳласа, **يستخلص** йастаҳлису, **استخلاصا**
 истиҳла:сан 1) сайламоқ, тапламоқ, ажратмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'а у нарсени сайлади; 2) йиғмоқ: **المال** ~ -л-ма:
 ла у молни йиғди.

استدارة йастади:ру, يستدير йастада:ра, استدار
 истида:ратан 1) думаламоқ, доира шаклда бўлмоқ: القمر ~

-л-қамару ой думалоқ бўлди; 2) айланиб юрмоқ: بالشيء ~
 би-ш-шай'и у бу нарса атрофида айланиб юрди.

استدانة йастади:ну, يستدين йастада:на, استدان
 истида:натан қарз олмоқ, қарзга нарса олмоқ: الرجل ~
 -р-ражулу бу киши қарз оиди.

استدراجا йастадрижу, يستدرج йастадража, استدرج
 истидра:жан 1) аста-аста, шошмай жазоламоқ: الله العبد ~
 -л-ла: ҳу-л-ъабда Аллоҳ бандани аста-аста, шошмай жазола-
 ди; 2) аста-аста яқинлаштирмоқ: الشيء بالشيء ~ ш-шай'а
 би-ш-шай'и у нарса билан аста-аста яқинлаш-
 тирди.

استدعاء йастадъи:, يستدعي йастадъа:, استدعي
 истидъа:'ан 1) чақирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини
 чақирди; 2) изламоқ, қидирмоқ: الرجل ~ -р-ражула
 у кишини қидирди.

استدلالا йастадиллу, يستدل йастадалла, استدلل
 истидла:лан танимоқ: بالشيء على الشيء ~ би-ш-шай'и
 ъала: -ш-шай'и у бу нарса орқали бошқа нарса таниди.

استراحة йаастари:ҳу, يستريح йаастара:ҳа, استراح
 истира:ҳатан 1) роҳатланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу
 киши роҳатланди; 2) таскин топмоқ: إليه ~ 'илайҳи
 у таскин топди.

استرجاعا йаастаржиъу, يسترجع йаастаржаъа, استرجع
 истиржа:ъан қайтариб олмоқ: الشيء ~ ш-шай'а у нар-
 сани қйтариб олди.

استرحاما йаастарҳиму, يسترحم йаастарҳама, استرحم
 истирҳа:ман раҳм қилишни сўрамоқ: الرجل ~ -р-ражула
 у бу кишидан раҳм қилишни сўради.

استرخاء йаастарҳи:, يسترخي йаастарҳа:, استرخا
 истирҳа:'ан 1) бўшашмоқ, сует, толиққан бўлмоқ: الرجل ~
 -р-ражулу бу киши бўшашди; 2) мушакларни бўш қўйиб
 чалқанча ётмоқ: الرياضي ~ -р-рийа:дийу бу машқчи му-
 шакларини бўш қўйиб чалқанча ётди.

استردادا, ئاستاريددۇ, يسترد, ئاستاراددا, استرد
 истирда:дан қайтариб олмоқ, қайтариб келтирмоқ: ~ الشيء
 -ш-шай'а у нарсани қайтариб олди.

استرسالا, ئاستارسيلۇ, يسترسل, ئاسترسلا
 истирса:лан 1) осилиб тушмоқ; ~ الشعر - шақару бу соч
 осилиб тушди; 2) чўзилмоқ: ~ في الكلام, фи:-л-кала:ми у
 бу гапта чўзилди.

استرضيا, ئاسترضي, يسترضي, ئاسترضيا
 истирда:'ан розилик сўрамоқ: ~ الابن والده - л-'ибну ва:
 лидаҳу бу ўғил отасидан ризолик сўради.

استرعاه, ئاسترعي, يسترعي, ئاسترعي
 истиръа:'ан 1) сақлаб беришни сўрамоқ: ~ الشيء
 'а у нарсани сақлашни сўради; 2) талаб қилмоқ: ~ الانتباه او
 ~ السمع - л-'интиба:ҳа 'ави-с-самъа у эътиборни ёки қулоқ
 беришни талаб қилди.

استسلاما, ئاستسليمۇ, يستسلم, ئاستسلا
 истисела:ман таслим бўлмоқ, бўйсеунмоқ: ~ الرجل - р-ражу-
 лу бу киши таслим бўлди.

استسهالا, ئاستسهل, يستسهل, ئاستسهل
 истисҳа:лан осон деб ҳисобламоқ, деб топмоқ: ~ الشيء
 -ш-шай'а у бу нарса осон деб ҳисоблади.

استشارا, ئاستشير, يستشير, ئاستشارا
 истиша:ран маслаҳат сўрамоқ: ~ فلان - фула:нан у фа-
 лончидан маслаҳат сўради.

استشفيا, ئاستشفي, يستشفي, ئاستشفي
 истишфа:'ан 1) соғайишни сўрамоқ: ~ بالدواء - би-д-да'ва:
 'и у соғайишни сўради; 2) соғаймоқ: ~ من علته - мин
 ʔиллат'ҳи у дардидан соғайди.

استشهدا, ئاستشهد, يستشهد, ئاستشهد
 истишҳа:дан гувоҳликка олмоқ, гувоҳ қилиб олмоқ: ~ بفلان
 би-фула:нин у фалончини гувоҳ қилиб олди.

استشهدا, ئاستشهد, يستشهد, ئاستشهد
 истисҳа:дан гувоҳликка олмоқ, гувоҳ қилиб олмоқ: ~ الرجل - р-
 ражулу бу киши шаҳид бўлди.

استصعبا, ئاستصعب, يستصعب, ئاستصعب
 истисъа:бан қийин, оғир деб ҳисобламоқ, деб топмоқ:

- الامر ~ -л-амра у ишни қийин деб топди.
استصغرا истаасгара, **يستصغر** йаастасегру,
 истисга:ран кичкина, ушоқ деб ҳисобламоқ, деб топмоқ;
 الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ушоқ деб топди.
استصوبا истаасваба, **يستصوب** йаастасвибу,
 истисва:бан тўғри деб ҳисобламоқ, деб топмоқ.
 الرأي ~ -р-ра'йа у фикрни тўғри деб топди.
استضاء истада:'а, **يستضيء** йаастади:'у,
 истида:'ан нурли бўлмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарсадан биликли бўлди (ҳарфан: нурли бўлди).
استضاف истада:фа, **يستضيف** йаастади:фу,
 истида:фатан меҳмон қилишни, меҳмонга чақиришни талаб қилмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончидан меҳмон қилишни талаб қилди.
استضعف истадаъфа, **يستضعف** йааста:дъифу,
 истидъа:фан 1) заиф, кучсиз деб ҳисобламоқ, деб топмоқ;
 غيره ~ гайраҳу у бировни заиф деб топди; 2) камситмоқ, ерга урмоқ, кам кўрмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани камситди.
استطاب истаата:ба, **يستطيب** йаастати:бу,
 истаата:батан яхши, ёқимли деб топмоқ, деб ҳисобламоқ;
 الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсани яхши деб топди.
استطاع истаата:ъа, **يستطيع** йаастати:ъу,
 истаата:ъатан кучидан келмоқ, қила олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қила олди.
استطال истаата:ла, **يستطيل** йаастати:лу,
 истаата:латан 1) чўзилмоқ, давомли бўлмоқ: **الشيء** ~ -шай-у бу нарса чўзилди; 2) узун, чўзиқ кўрмоқ, деб билмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани узун кўрди; 3) зулм қилмоқ, эзмоқ: **عليه** ~ ъалайҳи у унга зулм қилди.
استطرد истаатрада, **يستطرد** йаастатриду,
 истаатра:дан мавзудан четга чиқмоқ: **في الكلام** ~ фи:л-кала:ми у бу гапда мавзудан четлашди.
استطلاع истатлаъа, **يستطلع** йаастатлиъу,
 истатла:ъан 1) нима экан еб қарамоқ, сиваб қарамоқ:

راءيه ~ ра'йаху у Фикри нима экан деб қаради; 2) билишни талаб қилмоқ **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани билишни талаб қилди.

استنظلا йаставиллу, **يستنظلو** йаставалла, **استنظلا** истизла:лан сояда турмоқ; сояга кирмоқ: **بالنظ** ~ би-зилли у бу сояга кирди.

استنظروا йастаазхиру, **يستنظرون** йастазҳара, **استنظروا** истизҳа:ран ёд олмоқ: **القرآن** ~ -л-қура:на у Қуронни ёд олади.

استعادة йастаъи:ду, **يستعيد** йастаъа:да, **استعاد** истиъа:дан 1) қайтишни талаб қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишидан қайтиб келишни талаб қилди; 2) яна қилишни, такрор қилишни талаб қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани яна қилишни талаб қилди.

استعارة йастаъи:ру, **يستعير** йастаъа:ра, **استعار** истиъа:ратан бериб туришни сўрамоқ: **منه الشيء** ~ минҳу-ш-шай'а у ундан нарсани бериб туришни сўради.

استعانة йастаъи:ну, **يستعين** йастаъа:на, **استعان** истиъа:натан ёрдам, кўмак талаб қилмоқ; **فلانا و به** ~ Фула:нан ва биҳи у фалончидан ёрдам талаб қилди.

استعبادا йастаъбиду, **يستعبد** йастаъба:да, **استعبد** истиъба:дан қул қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни қул қилди.

استعجالا йастаъжилу, **يستعجل** йастаъжала, **استعجل** истиъжа:лан шоширмоқ, тезлаштирмоқ: **الرجل** ~ -ра-жула у кишини шоширди.

استعدادا йастаъидду, **يستعد** йастаъадда, **استعد** истиъда:дан тайёрланмоқ, ҳозир бўлмоқ, тайёр турмоқ: **للشيء** ~ ли-ш-ш-ай'и у бу нарсага тайёр турди.

استدبابا йастаъзибу, **يستدب** йастаъза:ба, **استدب** истиъза:бан тучук, ширин деб ҳисобламоқ, деб топмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни ширин деб топди.

استعرضا йастаъриду, **يستعرض** йастаъра:да, **استعرض** истиъра:дан кўриқ қилишни талаб қилмоқ:

القائد لجنه ~ -л-қа:’иду-л-жунда бу лашкарбоши лашкар кўриги қилишни талаб қилди.

استعطاف истаътафа, يستعطف йастаътифу, استعطاف истиъта:фан лутф қилишни сўрамоқ: الرجل ~ -р-ражула у бу кишидан лутф қилишни сўради.

استعطي истаъта’, يستعطي йастаъти:, استعطاء истиъта:’ан бирор нарса беришни сўрамоқ, садақа сўрамоқ: الرجل ~ -р-ражула у бу кишидан садақа сўради.

استغفاء истаъфа:, يستغفي йастаъфи:, استغفاء истиъфа:’ан истеъфога чиқмоқ: من وظيفه ~ мин вази:фиҳи у вази:фасидан истеъфога чиқди.

استعمار истаъмара, يستعمر йастаъмиру, استعمار истиъма:ран мустамлака қилмоқ: استعمار دولة قوية دولة ضعيفة истаъмарат давлатун қавиййатун давлатан даъи:фатан кучли давлат заиф давлатни мустамлака қилди.

استعمال истаъмала, يستعمل йастаъмилу, استعمال истиъма:лан 1) ҳақ бериб ишлатмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни ҳақ бериб ишлатди; 2) ишчи қилмоқ; غيره ~ гайраҳу у бировни ишчи қилди; 3) ишга солмоқ: رايه ~

ра’йаҳу у унинг ўйини ишга солди.

استغاثه истага:са, يستغيث йастаги:су, استغاثه истига:сатан қичқирмоқ, ёрдамга чақирмоқ: الرجل بغيره ~ -р-ражулу би-гайриҳи бу киши бировни ёрдамга чақирди.

استغرب истаграба, يستغرب йастагрибу, استغربا истигра:бан ажиб деб тошмоқ, деб ҳисобламоқ: الشيء ~ -ш-шай’а у бу нарсани ажиб деб тошди.

استغفر истағфара, يستغفر йастағфиру, استغفارا истиғфа:ран Ғуноҳдан кечишни сўрамоқ: الله من ذنبه ~ -л-ла:ҳа миш занбиҳи у Аллоҳдан ғуноҳини кечишни сўради.

استغفل истағфала, يستغفل йастағфилу, استغفالا истиғфа:лан ғафлатда қолдирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини ғафлатда қолдирди.

استفلا **يستاغلي** **يستغلي** **يستاغلا**: **استغلى**
 истигла: ан қиммат, нархи билад деб топмоқ, деб ҳисоб-
 ламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қиммат деб топди.

استغنا **يستاغني** **يستغني** **يستاغنا**: **استغنى**
 истигна: ан 1) бой бўлмоқ, бойинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши бойиди; 2) қониқмоқ, қифояланмоқ: **بالشيء ومنه** ~
 -би-ш-шай'и ва минҳу у бу нарса билан (нарсадан) қониқ-
 ди.

استفاد **يستافيد** **يستفيد** **يستافيد**: **استفاد**
 истифа: датаи фойда олмоқ, фойдаланмоқ, истифода қилмоқ;
منه مالا ~ минҳу ма:лан у унинг молидан фойдаланди.

استفاق **يستاقيق** **يستقيق** **يستاقيق**: **استفاق**
 истифа: қатан уйғонмоқ: **النائم** ~ -н-на:иму бу ухловчи
 киши уйғонди.

استفتاحا **يستافتح** **يستفتح** **يستافتح**: **استفتح**
 истифта: ҳан 1) ёрдам сўрамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши ёрдам сўради; 2) очишни сўрамоқ: **الباب** ~ -л-ба:
 ба у эшикни очишни сўради; 3) бошламоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'а у нарсани бошлади.

استفزا **يستافيز** **يستفز** **يستافيز**: **استفز**
 истифза: зан қўрқитмоқ, ҳаяжонлантирмоқ: **الرجل** ~ -р-ра-
 жула у кишини қўрқитди.

استفسارا **يستافسر** **يستفسر** **يستافسر**: **استفسر**
 истифса: ран тафсир қилиб беришни сўрамоқ, тушунтириб
 беришни сўрамоқ: **الرجل الشيء وعنه** ~ -р-ражула-ш-шай'а ва
 ʔанҳу у бу кишидан нарсани тушунтириб беришни сўради.

استفطعا **يستاפטع** **يستفطع** **يستاפטع**: **استفطع**
 истифза: ʔан жирканч, хувук, ёқимсиз деб ҳисобламоқ, деб
 топмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у бу ишни жирканч деб ҳисоб-
 лади.

استفهاما **يستاфهم** **يستفهم** **يستاфهم**: **استفهم**
 истифҳа: ман 1) хабар олмоқ, сўрамоқ; хабар топмоқ;
عن الأمر ~ ʔани-л-'амри у бу ишдан хабар топди; 2) ту-
 шунтиришни сўрамоқ: **التلميذ المعلم المسألة** ~ -т-тилми:
 зу-л-маʔаллима-л-мас'алата бу ўқувчи бу ўқитувчидан
 масалани тушунтиришни сўради.

استقالة йастақи:лу, **يستقبل** йастақа:ла, **استقال**
 истиқа:латан 1) бузинши талаб қилмоқ; **البيع** ~ л-
 байға у савдони бузинши талаб қилди; 2) озод қилишни,
 бўшатишни, истеъфога чиқишни сўрамоқ: **من منصبه** ~

мин мансабиҳи у мансабидан бўшатишни сўради.
استقامة йастақи:му, **يستقيم** йастақа:ма, **استقام**
 истиқа:матан баробар, тенг бўлмоқ; **الامر** ~ л-'амру
 бу иш тенг бўлди.

استباحا йастақбиҳу, **يسلقح** йастақбаҳа, **استبح**
 истиқба:ҳан қабиҳ, ифлос, хунуқ деб топмоқ, деб ҳисобла-
 моқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ифлос деб топди.

استقبالا йастақбилу, **يستقبل** йастақбала, **استقبل**
 истиқба:лан 1) юзланмоқ: **القبلة** ~ л-қиблата у қибла
 томонга юзланди; 2) кутиб, қарши олмоқ: **الرجل** ~ р-
 ражула у кишини қарши олди.

استقداما йастақдиму, **يستقدم** йастақдама, **استقدم**
 истиқда:ман 1) келишга ундамоқ; чақирмоқ, чорламоқ:
الرجل ~ р-ражула у кишини келишга ундади; 2) илгари-
 рилатмоқ, олдинга чиқармоқ: **القوم** ~ л-қавма у қавмини
 илгарилатди.

استقرارا йастақирру, **يستقر** йастақарра, **استقر**
 истиқра:ран тўхтамоқ, қарор топмоқ, ўрнашмоқ: **الرجل**
 р-ражулу би-л-мака:ни бу киши бу ерда ўрнашди

استقلالاً йастақиллу, **يستقل** йастақалла, **استقل**
 истиқла:лан 1) оз, кам деб ҳисобламоқ, деб кўрмоқ: **الشيء**
 ~ -ш-шай'а у нарсани кам кўрди; 2) мустақил, ўзича
 бўлмоқ: **براءيه** ~ би-ра'йиҳи у мустақил фикр юритди;
 ~ **الشعب** -ш-шаъбу бу халқ мустақил бўлди.

استقا: истиқа:, **يستقى** йастақи:, **استقى** йастақи:
 'ан 1) ичишга сўрамоқ: **منه** ~ минҳу у ундан ичишга
 сўради; 2) сув олмоқ; **من البئر** ~ мина-л-би'ри у бу қудуқ-
 дан сув олди; 3) сугоришни талаб қилмоқ: **الرجل** ~ р-
 ражула у бу кишидан сугоришни талаб қилди; 4) йиғмоқ:
الأخبار ~ л-'ахба:ра у хабарларни йиғди.

استكثرأ **يستاكر** **يستاكر** **يستاكر** **يستاكر** **يستاكر** **يستاكر** **يستاكر**
 истикса-ран 1) кўч, мўл, фаровон деб ҳисобламоқ, деб топмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани мўл деб ҳисоблади;
 2) кўпини талаб қилмоқ: **من الشيء** ~ мина-ш-шай'и у бу нарсанинг кўпини талаб қилди.

استلذا **استلذا** **استلذا** **استلذا** **استلذا** **استلذا** **استلذا** **استلذا**
 истилза:зан ширин деб ҳисобламоқ, деб топмоқ: **الشيء وبه** ~ -ш-шай'а ва биҳи у нарсани ширин деб топди.

استلطاف **استلطاف** **استلطاف** **استلطاف** **استلطاف** **استلطاف** **استلطاف** **استلطاف**
 иетилта:фан латиф, чиройли деб топмоқ, деб ҳисобламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани чиройли деб топди.

استلقا **استلقا** **استلقا** **استلقا** **استلقا** **استلقا** **استلقا** **استلقا**
 иетилқа:ан чалқанча ётиб ухламоқ: **علي ظهره** ~ ʔала: заҳриҳи у чалқанча ётиб ухлади.

استمال **استمال** **استمال** **استمال** **استمال** **استمال** **استمال** **استمال**
 иетима:латан меҳр уйғотмоқ, оғдирмоқ (мас., ўз томонига): **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишининг меҳрини уйғотди.

استمتع **استمتع** **استمتع** **استمتع** **استمتع** **استمتع** **استمتع** **استمتع**
 иетимта:ʔан 1) фойдаланмоқ; 2) лаззатланмоқ: **بكذا** ~ биказа: у фалон нарсадан лаззатланди (фойдаланди).

استمداد **استمداد** **استمداد** **استمداد** **استمداد** **استمداد** **استمداد** **استمداد**
 иетимда:дан 1) ёрдам, мадад сўрамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ёрдам сўради; 2) олмоқ: **التلميذ من المعبرة** ~ -т-тилми:зу мина-л-миҳбарати бу ўқувчи бу сиёҳдондан сиёҳ-ни олди.

استمرأ **استمرأ** **استمرأ** **استمرأ** **استمرأ** **استمرأ** **استمرأ** **استمرأ**
 иетимра:ран давом этмоқ, чўзилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса давом этди.

استمهال **استمهال** **استمهال** **استمهال** **استمهال** **استمهال** **استمهال** **استمهال**
 иетимҳа:лан муҳлат талаб қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишидан муҳлат талаб қилди.

استنارة **استنارة** **استنارة** **استنارة** **استنارة** **استنارة** **استنارة** **استنارة**
 истина:ратан 1) ёритилмоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу жой ёритилди; 2) маърифатли, саводли бўлмоқ: **الشعب** ~ -ш-шаъбу бу халқ маърифатли бўлди; 3) нурли бўлмоқ, нур ёғилмоқ (мас., юздан): **به** ~ биҳи ундан нур ёғилди.

استنباط **ياستانبиту**, **يستنبط** **ياستانباتا**, **استنبط**
 истанба:тан 1) чиқариб олмоқ: **القاعدة** ~ -л-қа:ъидата у
 қондани чиқариб олди (савол жараёнида); 2) текширмоқ,
 мағзини чақмоқ: **الخبر** ~ -л-хабара у бу хабарнинг мағзи-
 ни чақди.

استنتاج **ياстантижу**, **يستنتج** **ياстантажа**, **استنتج**
 истинта:жан натижалармоқ, чиқармоқ, хулоса қилмоқ: **العكم**
 ~ -л-ҳукма у далилларга таяниб ҳукми чиқарди.

استنجد **ياстанжиду**, **يستنجد** **ياстанжада**, **استنجد**
 истинжа:дан 1) ёрдам, кўмак сўрамоқ: **الرجل** ~ -р-ражу-
 лу бу киши ёрдам сўради; 2) ёрдамга таянмоқ: **فلانابه** ~
 фула:нан ва биҳи: у фалончининг ёрдамига таянди.

استنشاق **ياстаншиқу**, **يستنشق** **ياстаншақа**, **استنشق**
 истинша:қан 1) ҳидламоқ, ютмоқ: **الهواء** ~ -л-ҳава: а
 у ҳавони ютди; 2) бурнига тортмоқ: **الماء** ~ -л-ма: а
 у сувни бурнига тортди.

استنطاق **ياстантиқу**, **يستنطق** **ياстантақа**, **استنطق**
 истинта:қан сўроқ қилмоқ: **الحاكم المتهم** ~ -л-ҳа:киму-
 л-муттаҳама бу қози айбланувчини сўроқ қилди.

استنكار **ياстанкиру**, **يستنكر** **ياстанкара**, **استنكر**
 истинка:ран билмай, тушинмай инкор қилмоқ; ёмонга чи-
 қармоқ: **الامر** ~ -л-амра у тушинмай ишни ёмонга чи-
 қарди.

استهوا **ياстаҳви**, **يستهي** **ياстаҳва**, **استهوي**
 истаҳва:ан мафтун қилиб банд қилмоқ, тўғри йўлдан оз-
 дирмоқ, **فلان** ~ фула:нан у фалончини мафтун қилиб тўғ-
 ри йўлдан оздирди.

استيحاء **ياставҳи**, **يستوحى** **ياставҳа**, **استوحى**
 исти:ҳа:ан ваҳй, илҳом кутмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу
 нарсдап илҳом кутди, илҳомланмоқчи бўлди.

استيراد **ياставриду**, **يستورد** **ياставрада**, **استورد**
 исти:ра:дан 1) тўлдириб қуймоқ: **الماء** ~ -л-ма: а у сувни
 тўлдириб қуйди; 2) четдан, хориждан олиб келмоқ, импорт
 қилмоқ: **البضاعة** ~ -л-бида:ъата бу матони четдан олиб
 келди.

استوزارا، استاڧازا، استاڧازار، استاڧازا، استاڧازا، استاڧازا
 исти:за:ран вазир, министр қилиб тайинламоқ: الرئيس الدولة

~ مواطنا ра'и:су-д-давлати мува:тинан бу президент бир
 фуқарони вазир қилиб тайинлади.

استهزاء، استهزاء، استهزاء، استهزاء
 истиҳзаа: 'ан. устидан кулмоқ, масҳара қилмоқ: بغيره ~ би-
 ғайриҳи у бировни масҳара қилди.

استهل، استهلا، استهلا، استهلا
 истиҳла:лан 1) чинқирамоқ: الصبي ~ с-сабийу чақалоқ
 чинқиради: 2) очилиб кетмоқ, нурланмоқ: الوجه ~ л-важ-
 ҳу бу юз очилиб кетди.

استيضاح، استوضح، استوضح، استوضح
 исти:да:ҳан 1) синчиклаб ўрганмоқ, текширмоқ: عنه ~
 ъанҳу у уни текширди; 2) тушянтиришни сўрамоқ, изоҳ-
 лаб беришни сўрамоқ: فلانا الامر ~ фула:нани-л-'амра
 у фалончидан ишни изоҳлаб беришни сўради.

استوطن، استوطن، استوطن، استوطن
 исти:та:нан ватан қилиб олмоқ: البلد ~ л-балада у шаҳар-
 ни ватан қилиб олди.

استوعب، استوعب، استوعب، استوعب
 исти:ъа:бан 1) ҳаммасини, ёппасига, кўтарасига олмоқ:
 ~ الشيء -ш-шай а у нарсани кўтарасига олди; 2) тўла-
 тўкис ўзлаштирмоқ, билиб олмоқ: الحديث ~ л-ҳади:са
 у янгиликни тўла билиб олди; 3) қамраб олмоқ, кучмоқ:
 ~ المكان الشيء -л-мана:ну-ш-шай а бу ер нарсани қамраб
 олди.

استوفى، استوفى، استوفى، استوفى
 исти:фа:'ан тўла-тўкис олмоқ, ўзлаштирмоқ: فلان حقه ~
 фула:нун ҳаққаҳу фалончи ҳақини тўла-тўкис олди.

استوقف، استوقف، استوقف، استوقف
 исти:қа:фан тўхтатмоқ, тўхтаб туришни талаб қилмоқ:
 ~ الشرطى سائق -ш-шуртиййу-с-са:иқа бу миршаб ҳайдов-
 чини тўхтатди.

استولى، استولى، استولى، استولى
 ла:'ан 1) эгалламоқ, тортиб олмоқ: على غيره ~ ъала ғайриҳи

у бировнинг (бирор нарсасини) эгаллаб олди; 2) охирига етмоқ, битирмоқ: **علي الأمر** ~ тала-л-'амри у бу ишнинг охирига етди, ишни битирди.

استوى истава:, **يستوي** йаставаи:, **استواء** истива:'ан 1) тенг, баробар, текис бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса тенг бўлди; 2) ўрнашмоқ, жойлашмоқ: **على ظهر الدابة** ~ тала заҳри-д-да:бати у бу улов устига ўрнашиб олди.

استيقظ истайқаз, **يستيقظ** йастайқизу, **استيقاظ** исти:қаз:зан уйғонмоқ, уйқудан турмоқ: **الرجل** ~ р-ражу-лу бу киши уйғонди.

أسد 'асадун шер, кўнлиги **أسود** 'усу:дун, **أسدل** 'асдала, **يسدل** йусдилу, **إسدا** 'исда:лан туширмоқ, осилтирмоқ: **الشعر** ~ шаъара у сочи туширди.

أسدى 'асда:, **يسدى** йуседи:, **إسداء** 'исда:'ан 1) яхшилик қилмоқ, хайрли иш қилмоқ: **إليه معروف** ~ 'илайҳи маъру:фан у унга мақтовга сазовор яхшилик қилди; 2) тагини узайтмоқ, чўзмоқ: **الثوب** ~ с-савба у бу кийимнинг тагини узайтди; 3) сулҳга келтирмоқ: **بينهما** ~ байнаҳума: у уларни сулҳга келтирди.

أسر 'асрун ҳаммаси, бариси. **أسرة** 'уератун оила; кўнлиги **أسر** 'уеарун. **أسرع** 'асраъа, **يسرع** йусер (а, и)ъу, **إسراع** 'исра:нера:ъан тезлатмоқ; шошилмоқ: **الرجل في سيره** ~ р-ражулу фи: сайриҳи бу киши юришини тезлатди, шошиб юрди.

أسرف 'асрафа, **يسرف** йусерифу, **إسراف** 'исра:фан исроф, қилмоқ; **الرجل في الشيء** ~ р-ражулу фи:ш-шай'я бу киши нарсани исроф қилди.

أسس 'ассаса, **يؤسس** йу'ассису, **تأسيسا** та'си:сан асос солмоқ: **البيت** ~ л-байта у бу уйга асос солди.

إسطبل 'истаблун отхона, молхона. **اسطوانة** 'устува:натун 1) устун; 2) патефон пластинкаси; кўнлиги **اساطين** 'аса:ти:ну: **الزمان** ~ з-зама:

ни замона устунлари; **العلم والادب** ~ л-ъилми ва л- адаби илму фаннинг машҳур намоёндалари.

اسطورة 'усту:ратун афсона, эртақ, ривоят; кўплиги

اساطير 'аса:ти:ру..

اسطول 'усту:лун ҳарбий ёки савдо кемаларининг мажмуаси, флот; кўплиги **اساطيل** 'аса:ти:лу.

إسعاد 'исъа:фун тез ёрдам кўрсатиш; ~ **جمعية ال** жамъиййату-л ~ и тез ёрдам жамияти.

أسعد 'асъада, **يسعد** йусъиду, **إسعادا** 'исъа:-дан бахтли, саодатли қилмоқ; **الله الرجل** ~ л-ла:ҳу-р ражула Аллоҳ кишини бахтли қилди.

أسف 'асъафа, **يسف** йусъифу, **إسفا** 'исъа:фан 1) даволамоқ; **المریض** ~ л-мари:да у беморни даволади; 2) тез чиқармоқ; **الرجل بعاجته** ~ р-ражула би-ҳа: жатиҳи у бу кишининг ҳожатини тез чиқарди.

أسف 'асифа, **ياسف** й'асафу, **أسفا** 'аса-фан 1) ғам тушмоқ, қайғурмоқ; **عليه** ~ ʔалайҳи унга ғам тушди; 2) қийналмоқ, ғам чекмоқ; ~ **له** лаҳу у қий-налди.

أسفر 'асфара, **يسفر** йусфиру, **إسفارا** 'ис-фа:ран отмоқ, чарақламоқ; **الصبح** ~ -с-субҳу тонг отди.

أسفل 'асфалу паст, қуйи, тубан; муаннаси **سفلي** суфла:; кўплиги **أسافل** 'аса:филу.

إسفة 'исфанатун булут (сув жонивори).

أسقط 'асқата, **يسقط** йусқиту, **إسقاطا** 'исқа:-тан туширмоқ; **الشيء من يده** ~ шай'а мин йадиҳи у нарсани қўлидан туширди; мажҳ. ланг қотмоқ; **أسقط في يده** 'усқита фи: йадиҳи у ланг қотди, нима қилишини билмай қолди.

أسقف 'усқуфун епископ (христианларда диний ла-қаб).

إسكاف 'иска:фун этикчи; ямоқчи; кўплиги **أسكافة** 'аса:кифатун.

أسكت 'аската, **يسكت** йускиту, **إسكاتا** 'иска:

тан жим қилмоқ, тўхтатмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у бировни жим қилди.

اسكر 'аскара, **يسكر** йускиру, **اسكارا** 'иска: ран эсиртмоқ, маст қилмоқ: **الشراب الرجل** ~ -ш-шара:бу-р-ражула бу шароб кишини маст қилди.

اسكن 'аскана, **يسكن** йускину, **اسكانا** 'иска:нан 1) жойлаштирмоқ, ўрнаштирмоқ (яшаш, туриш учун) **فلانا المكان وفيه** ~ фула:нани л-мака:на ва фи:ҳи у фалончини бу ерга жойлаштирди; 2) яшаш учун бермоқ: **المكان فلانا** ~ -л-мака:на фула:-нан у жойни фалончига яшаш учун берди.

اسلام 'исла:мун ислом (мусулмонларнинг дини). **اسلم** 'аслама, **يسلم** йуслиму, **اسلاما** 'исла:ман 1) тобе бўлмоқ, бўйсинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бўйсинди; 2) исломга кирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши исломга кирди; 3) ваколат, ҳуқуқ бермоқ, топширмоқ: **امر له واليه** ~ 'амраҳу лаҳу ва 'илайҳи у кишини унга топширди.

اسلوب 'Услу:бун услуб, йўл. **اسم** исмун от, ном; кўплиги **اسماء** 'асма:'ун; **العلم** ~ -л-ъалами атоқли от; **الفاعل** ~ -л-фа:'ъили фойил; **المفعول** ~ -л-маф'ъу:-ли маф'ъул, мажҳул сифатдош.

اسمع 'асмаъа, **يسمع** йусмиъу, **اسماعا** 'исма: тан эшиттирмоқ, айтиб брмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у бировга эшиттирди.

اسند 'аснада, **يسند** йусниду, **اسنادا** 'исна:-дан 1) суянмоқ, таянмоқ: **إلى الشيء** ~ 'ила:-ш-шай'и у бу нарсага суянди; 2) нисбат бермоқ, мансуб қилмоқ: **الحديث إلى فلان** ~ -л-ҳади:-са 'ила: фула:нин у ҳадисни фалончига нисбат берди.

اسن 'асанна, **يسن** йусинну, **اسنانا** 'исна:нан, 1) тиш чиқмоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййу бу чақалоқнинг тиши чиқди; 2) қаримоқ, чол бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қариди.

إسهال 'исҳа:лун ич кетиш; ични суриш.

'асхаба, اسهب йусхибу, اسهابا 'исха:
бан 1) кўп совға қилмоқ, қўли очиқ бўлмоқ: ~ الرجل
-р-ражулу бу киши кўп совға қилди; 2) чўзмоқ: ~ الكلام وفيه
~ -л-кала:ма ва фи:ҳи у гапни чўзди.

'асҳала, اسهل йусҳилу, اسهالا 'исҳ:
лан 1) қоринни юмшатмоқ, енгиллатмоқ; ~ الدواء فلانا
-д-дава:у фула:нан бу дори фалончининг қоринни енгил-
латди; 2) юмшоқ муомала қилмоқ, юмшоқ муомалада бўл-
моқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши юмшоқ муомалада
бўлди; 3) ич ўтмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу кишининг ичи
ўтди.

'асҳама, اسهم йусҳиму, اسهاما 'ис-
ҳа:ман шерик бўлмоқ: ~ الرجل غيره في كذا
гайраҳу фи: наза: бу киши бировга фалон нарсада шерик
бўлди.

'аса:, اسى йа'са:, اسى 'асан қайғур-
моқ, гам чекмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши гам чекди.

'аси:рун асир; кўнлиги اسراء 'усара:у.
'аша:да, اشاد йуши:ду, اشادة
'ша:датан 1) кўтармоқ: ~ البناء -л-бина:а у бинони кў-
тарди; 2) мақтамоқ, улуғламоқ, сано ўқимоқ: ~ بذكره
би-зикриҳи у унинг шаънига сано ўқиди.

'аша:ра, اشار йуши:ру, اشارة 'иша:
ратан 1) кўрсатмоқ, ишора қилмоқ: ~ إليه -илайҳи у
унга ишора қилди; 2) насиҳат, маслаҳат қилмоқ: ~ عليه بكذا
~ ъалайҳи би-каза: у фалон нарса тўғрисида унга масл
аҳат қилди.

'аша:ъа, اشاع йуши:ъу, اشاعة 'иша:-
ъатан 1) тарқатмоқ, ёймоқ: ~ الخبر -л-хабара у хабарни
ёйди; 2) очмоқ, ошкор қилмоқ: ~ السر -с-сирра у
сирни очди; 3) умумий мулк қилмоқ: ~ الدار -д-да:ра у
уйни умумий мулк қилди.

اشاعة 'иша:ъатун миш-миш гап.

اشبع 'ашбаъа, يشبع йушбиъу, اشباعا

'ишба:ъан 1) тўйдирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини тўйдирди 2) тўлдирмоқ, кўнайтирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тўлдирди; 3) тўла, тўкис қилмоқ: البحث ~ -л-бахса у текширувни тўла қилди.

اشبه 'ишба: ҳан ўхшамоқ, ўхшаш бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсага ўхшади.

اشتياق ишта:қа, يشتاق йашта:қу, اشتياق иштийа:қан интилмоқ, жуда истамоқ: الشيء وإلى الشيء ~ -ш-шай'а ва 'ила:-ш-шай'и у нарсани жуда истади, унга интилди.

اشتباكا иштабака, يشتبك йаштабику, اشتباكا иштиба:кан аралашиб, қоришиб кўринмоқ: نجوم ~ -ти-н-нужу:му бу юлдузлар қоришиб кўринди.

اشبهاها ишба:ҳан шубҳали кўринмоқ: الأمر عليه ~ -л-'амру ʔалай-ҳи бу иш унга шубҳали кўринди.

اشتد иштадда, يشتد йаштадду, اشتداد иштида:дан 1) кучаймоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса кучайди; 2) зўраймоқ: المرض ~ -л-мараду бу дард зўрайди; النهار ~ -н-наҳа:ру бу кун кучга кирди, қизиди.

اشتراكية иштира:киййатун: الاشتراكية ал-'иштира: киййату социализм.

اشتراط иштарата, يشترط йаштариту, اشتراط иштира:тан шарт қилиб қўймоқ: امرأ ~ ʔалайҳи 'амран у ишви унга шарт қилиб қўйди.

اشترعا иштира:ъан 1) қонун, қонда чиқармоқ: الأحكام ~ аҳка: ма у ҳукмларни чиқарди; 2) баён қилмоқ, тушинтирмоқ: القوانين ~ -л-қавали:на у қонунларни баён қилди.

اشترك иштарака, يشترك йаштарику, اشتركا иштира:кан иштирок қилмоқ, шерик бўлмоқ: الرجلان ~

في مشروع ~ ражула:ни фи:машру:ъин бу икки киши ишни бошлашда шерик бўлди.

اشترى иштара:, يشتري йаштари:, اشتراء
иштира: ан 1) сотиб олмоқ; 2) сотмоқ: ~ الشيء -шай'а
у нарсани сотиб олди (сотди).

اشتعل иштаъла, يشتعل йаштаъилу, اشتعالاً
иштиъа:лан ёнмоқ: ~ النار -н-на:ру бу ўт ёнди; غضباً ~
ғазабан у ғазаб билан ёнди; ~ شيئا шайбан унинг сочи
оқарди.

اشتغلا иштағала, يشتغل йаштағилу, اشتغالاً
иштиға:лан банд бўлмоқ, шуғулланмоқ: ~ بكذا би-каза:
у фалон нарса билан банд бўлди; ~ بالشيء би-ш-шай'и
у бу нарса билан шуғулланди.

اشتق иштаққа, يشتق йаштаққу, اشتقاق
иштиқа:қан 1) чиқармоқ, ҳосил қилмоқ: ~ الكلمة من الكلمة
-л-калимата мина-л-калимати у сўзни бу сўздан ҳосил
қилди; 2) йўл топмоқ: ~ الطريقة في الأمر т-тари:қата фи:л-
'амри у бу ишда йўл топди.

اشتمل иштамала, يشتمل йаштамлиу, اشتمالاً
иштима:лан: у бу кийимга ўралди; 2) қамрамоқ: ~ بالتوب
би-с-савби 1) ўралмоқ, бурганмоқ: ~ عليه الأمر
ъалайҳи-л-'амру бу иш уни қамраб олди; 3) ичига кирмоқ:
~ على الشيء ъала:ш-шай'и у бу нарсанинг ичига кирди,
уешиг қисмини таъкил қилди.

اشتهر иштаҳара, يشتهر йаштаҳиру, اشتهاراً
иштиҳа:ран 1) ёйилмоқ, машҳур бўлмоқ: ~ الأمر -л-
'амру бу иш ёйилди, машҳур бўлди; 2) ном чикмоқ, шуҳ-
рат топмоқ: ~ بكذا би-каза: у фалон нарса билан шуҳ-
рат топди.

اشتهى иштаҳа:, يشتهى йаштаҳи:, اشتهاء
иштиҳа: ан, хоҳламоқ, истамоқ, ~ الشيء -ш-шай'а
у нарсани истади.

اشرب ашраба, يشرب йушрибу, اشراباً
ишра:бан 1) ичирмоқ: ~ غيره ғайраҳу у бировга ичир-
ди; 2) алдамоқ: ~ به биҳи у уни алдади.

اشر ашарра, يشر йуширру, اشراراً ишра:

ран ёмонга чиқармоқ, қўшмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини ёмонга чиқарди.

'ашрафа, 'ашрофу, 'ашрафу, 'ашрафу, 'ашрафу
ра:фан 1) юксалмоқ, кўтарилмоқ; ~ الشيء -ш-шай'у
бу нарса юксалди; 2) юқоридан қарамоқ: ~ علي الشيء
'аала:-ш-шай'и у бу нарсага юқоридан қаради; 3) яқинлашмоқ, яқин бўлмоқ: ~ المريض علي الموت
'аала:-л-мавти бу касал ўлишга яқинлашди.

'ашрақа, 'ашрақи, 'ашрақи, 'ашрақи
қан кўтарилмоқ, нурланмоқ, нур сочмоқ: اشرفت الشمس
'ашрақати-ш-шамсу қуёни кўтарилиб нур сочди; ~ الوجه
-л-важҳу бу юз нурланиб очилиб кетди.

'ашрака, 'ашраки, 'ашраки, 'ашраки
қан шерик, ўртоқ қилмоқ: اشرك غيره في امر
у бир ишга бировни шерик қилди; ~ بالله
Аллоҳнинг шериги бор, — деди.

'ашшара, 'ашшари, 'ашшари, 'ашшари
та'шш:ран (четга чиқиб ёки яшаш учун) виза қўйдирмоқ; ~ السفير
-с-сафи:ру сайёҳ (паспортга) визо қўйдирди.

'ашша, 'ашша, 'ашша, 'ашша
шаъса:'у; кўплиги شعث шуъсу.

'ашша, 'ашша, 'ашша, 'ашша
'ан нур таратмоқ, сочмоқ, ёритмоқ: اشع الشمس
қуёш нур сочди; ~ النار -н-на:ру бу ўт ёритди.

'ашшала, 'ашшалу, 'ашшалу, 'ашшалу
'а:лан ёқмоқ, алангаламоқ: اشعل النار
ди; ~ فلانا ~ фула:нан у фалончининг жаҳлини чиқарди;
~ الفتنة -л-фитната у фитнани кўтарди.

'ашша, 'ашша, 'ашша, 'ашша
'ашша:қан 1) раҳм қилмоқ, аямоқ: اشفق عليه
у уни аяди; 2) қўрқмоқ, хавфсирамоқ: اشفق منه
у ундан хавфсиради.

'ашқару малла ранг; муаннаси اشقراء шақра:
'у; кўплиги اشقر шуқрун.

اشقي 'ашқа:, يشقي йушқи:, إشقاه 'ишқа:-
'ан қийинчиликка, машаққатга қўймоқ; الرجل ~ -p-ra-
жула у кишини қийинчиликка қўйди.

أشلا 'ашла:'ун танадан ажратилган аъзолар.

أشل 'ашалла, يشل йушиллу, إشلالا
'ишла:лан шол бўлмоқ; الطفل ~ -т-тифлу бола шол
бўлди.

أشل 'ашаллу шол; муаннаси شلاء شالла:'у:
кўплиги شل шуллу.

اشماز ишма'азза, يشمئز йашма'изза, اشمئزا
ишми'за:зан ёмоқ кўрмоқ, нафратланмоқ; ~ الشيء
-ш-шай'и у бу нарсдан нафратланди.

أشم 'ашамму олийжаноб, мағрур, гердайган; муан-
наси شماء шамма:'у; кўплиги شم шуммун.

أشيب ашйабу оқ соч, боши оқарган (киши).

أصاب 'ас'аба, يصئب йус'ибу, إصئابا 'ис'а:бан
сиркаланмоқ, сиркали бўлмоқ; الراس ~ -p-ra'su бу
бош сиркали бўлди.

أصاب 'аса:ба, يصيب йуси:бу, إصابة 'иса:
батан 1) савоб билан, тўғрилиқ билан келмоқ; الرجل ~
-p-ражулу бу киши тўғрилиқ билан келди; 2) етишмоқ;
~ الشيء -ш-шай'а у бу нарсага етишди; الخطب الرجل ~
-л-хатбу-p-ражула бу кишига бу мусибат етишди.

أصبح 'асбаҳа, يصبح йусбиҳу, إصباحا 'исба:
ҳан 1) эрта билан кириб келмоқ; الرجل ~ -p-ражулу
бу киши эрта билан кириб келди; 2) айланмоқ, бир ҳолат-
дан иккинчи бир ҳолатга ўтмоқ, ўзгармоқ; ~ الشيء
-ш-шай'у бу нарса ўзгарди.

أصبع '(а, и)сб (а,и)ъун), бармоқ; кўплиги أصابع
'аса:биъу

أصدر 'асдара, يصدر йусдиру, إصدارا 'исда:ран,
1) чиқармоқ; الأمر ~ -л-'амра у буйруқни чиқарди;
2) қайтармоқ; فلانا عن الشيء ~ фула:нан 'ақи-ш-шай'и у
фалончини бу нарсдан қайтарди; 3) кетмоқ; الرجل ~
-p-ражулу бу киши кетди.

اصر 'асарра, يصر йусирру, إصرارا 'исра:ран
қатъий бұлмоқ: علي الأمر ~ ыала:-л-амри у бу ишда
қатъий бұлди.

اصطاد иста:да, يصطاد йаста:ду, اصطيادا
истийа:дан (ов) тутмоқ, илинтирмоқ: الصيد ~ -сайда
у овни илинтирди.

اصطاف иста:фа, يصطاف йаста:фу, اصطيافا
истийа:фан ёзни ўтказмоқ: بالمكان ~ би-л-мака:ни у ёзни
бу ерда ўтказди.

اصطبر истабара, يصطبر йастабиру, اصطبارا
истиба:ран чидамоқ, чидам билан ўтказмоқ: للشيء وعليه ~
ли-ш-шай'и ва ыалайхи у бу нарсага чидади.

اصطنع истабага, يصطنع йастабиғу, اصطناعا
истиба:ған бўянмоқ: بكذا ~ би-каза: у фалон нарса
билан бўянди.

اصطحب истахаба, يصطحب йастахибу, اصطحابا
истиха:бан. йўлдош бұлмоқ, ўртоқлашмоқ, дўст тутинмоқ:
القوم ~ -л-қавму бу қавм дўст тутинишди.

اصطدم истадама, يصطدم йастадинму, اصطداما
истида:ман урилишмоқ, тўқнашмоқ: القطاران ~ -л-қита:-
ра:ни бу иккита поезд тўқнашди.

اصطف истаффа, يصطف йастаффу, اصطفافا и-
тифа:фан саф бўлиб турмоқ, тизилмоқ: القوم ~ -л-қавму
бу қавм саф бўлиб тизилди.

اصطك истакка, يصطك йастакку, اصطككا истика:
кан: титраб урилишмоқ: الركبتان ~ -р-рукбата:ни икки
тиза титраб урилишди.

اصغر 'асга:, يصغر йусғи:, اصغارا 'исга:-'ан
қулоқ бериб тингламоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши қу-
лоқ бериб тинглади.

اصفر 'асфару, 1) сариқ; 2) олтин; муаннаси صفراء
сафра:-'у; кўплиги صفر суфрун.

اصفران исфарра, يصفر йасфарру, اصفرارا исфира:
ран сарғаймоқ, сариқ тусга кирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у
бу нарса сарғайди.

اصل 'аслун 1) томир, илдиз; 2) асл, биринчи (мас, китобнинг асли, биринчи ёзилган ёки чиққани); 3) насл, насаб; кўплиги اصول 'усулун.

اصح 'аслаҳа, يصلح йуслиҳу, إصلاحا 'ислаҳан 1) тузатмоқ, яхшиламоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани тузатди; 2) келиштирмоқ, сулҳга келтирмоқ: بين القوم ~ байна-л-қавми у қавми келиштирди.

اصح 'аслаҳу одд ёки тепа кал. اصم 'асамму кар, гаранг; муаннаси صماء самма: 'у; кўплиги صم суммун.

اصيل 'асилун 1) кечқурун, оқшом (аср билан кун ботиш орасидаги вақт); кўплиги اصال 'асалун; 2) зоти тоза, олийжаноб киши; кўплиги اصل 'усулун.

اضا 'ада:'а, يضي йуди:'у, اضافة 'ида:'атан ёритмоқ, равшан қилмоқ: ~ المنزل -л-манзила у уйни ёритди.

اضاع 'ада:'а, يضيع йуди:'у, اضاءة 'ида:'атан ҳалок, йўқ қилмоқ; йўқотмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани йўқотди.

اضاف 'ада:фа, يضيف йуди:фу, اضافة 'ида:'фатан 1) меҳмон қилмоқ: ~ الرجل -р-ражула у кишини меҳмон қилди; 2) ўзига қўшиб қўймоқ: ~ الشيء إليه -ш-шай'а 'илайҳи у нарсани унинг ўзига қўшиб қўйди; 3) уламоқ: ~ الشيء إلى الشيء -ш-шай'а 'ила:ш-шай'и у нарсани бу нарсага улади.

اضجر 'аджара, يضجر йуджиру, اضرار 'иджа:ран юракни сиқмоқ, эзмоқ: ~ غيره ~ гайраҳу у бировнинг юрагини сиқди.

اضحك 'адҳака, يضحك йудҳику, اضحكا 'идҳа:кан кулдирмоқ: ~ الإنسان -л-инса:на у одамни кулдирди.

اضعي 'адҳа:, يضعي йудҳи:, اضعاء 'идҳа:'ан тонг билан, тонгда кириб келмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши тонгда кириб келди.

'идра: **إضربا**, **يضرب** йудрибу, **أضرب** 'адраба, бан тортмоқ: **عن الشيء** ~ 'ани-ш-шай'и у бу нарсадан бош тортди; **العمال** ~ -л-ъумма:лу ишчилар ишдан бош тортдилар, (талабларига жавоб олиш учун) иш ташладилар.
'идра: **إضرارا**, **يضر** йудирру, **أضر** 'адарра, ран зарар қилмоқ, зиён етказмоқ: **فلا توبه** ~ фула: нан ва биҳи у фалончига зарар етказди.

'идра: **إضراما**, **يضر** йўдриму, **أضرم** 'адрама, ман ёқмоқ: **النار** ~ -н-на:ра у ўтни ёқди.
اضطرابا, **يضطرب** йадтарибу, **اضطرب** идтараба, идтира:бан тебранмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тебранди.

идтира: **اضطرابا**, **يضطرب** йадтарру, **اضطر** идтарра, ран муҳтож қилмоқ: **الرجل إلى الشيء** ~ -р-ражула 'ила:ш-шай'и у кишини бу нарсга муҳтож қилди.

اضطهادا, **يضطهد** йадтахиду, **اضطهد** идтахада, идтиха:дан жабр қилмоқ, жафоламақ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни жафолади.

'идъа: **إضعافا**, **يضعف** йадъифу, **أضعف** 'адъафа, фан сулайтирмоқ, заифлаштирмоқ: **المرض الرجل** ~ -л-мараду-р-ражула бу дард кишини сулайтирди.

ид-ла:лан **إضلالا**, **يضل** йудиллу, **أضل** 'адалла, 1) тўғри йўлдан оздирмоқ, адаштирмоқ: **الشيء فلانا** ~ -ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончини адаштирди; 2) йўқотмоқ, айрилмоқ **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқотди, нарсдан айрилди; 3) бузмоқ; йўқ, нобуд қилмоқ: **الله**

'аъма:лахум **أعمالهم** ~ -л-ла:ҳу 'аъма:лахум Аллоҳ уларнинг ишларини нобуд қилди.

اضمحلالا, **يضمحل** йадмаҳиллу, **اضمحل** идмаҳалла, идмиҳла:лан 1) йўқ бўлмоқ, йўқолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса йўқ бўлди; 2) тарқамоқ: **السحاب** ~ -с-саҳа:бу бу булут тарқади.

'идна: **إضناء**, **يضني** йудни:, **أضني** 'адна:, ан оғирлаштирмоқ; оздирмоқ: **المرض الرجل** ~ -л-мараду-р-ражула бу дард кишини оздирди.

اطار 'ата:ра, يعير йути:ру, إطارة 'ита:
ратан, учирмоқ: الطائر ~ -т-та:пра у қушни учирди.

إطار 'ита:рун ғилоф, ром: الصورة ~ -с-су:рати сурат
ғилофи, роми.

أطاع 'ата:ъа, يطيع йути:ъу, إطاعة 'ита:
ъатан бўйсинмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировга бўйсинди.

أطبق 'атбақа, يطبق йутбиқу, إطباق 'итба:
қан 1) келишмоқ, муттафиқ бўлмоқ: القوم على الرجل ~

-л-қавму ъала:р-ражули бу қавм бу киши билан келишди;
2) қоронғилашмоқ: الليل ~ -л-лайлу тун қоронғилашди;

3) ёшмоқ, устма-уст қўймоқ: فمه ~ фамаҳу у оғзини

يطرف ~ الشئ الشئ ~ -ш-шай'у-ш-шай'а бу нарса
нарсани ёшди.

أطرب 'атраба, يطرب йутрибу, إطرابا 'итра:
бан куйлатмоқ, севинтирмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни
севинтирди.

أطرق 'атрашу гаранг; муаннаси طرفاء тарша:у
ёшди; кўплиги туршун.

أطرف 'атрафа, أطرف йутрифу, إطرافا 'итра:
фан 1) ажиб, янғи нарса гапирмоқ: الرجل ~ -р-ражулу
бу киши ажиб нарса гапирди; 2) тухфа қилмоқ: الرجل بكذا
~ -р-ражулу би-каза: бу киши фалон нарсани тухфа
қилди.

أطلع итгалаъа, يطلع йатталиъу, إطلاعا ~ ит:
тила:ъан 1) ўрганмоқ, сирларини билмоқ: إني الأمر ~
'ила:-л-'амри у бу ишнинг сирларини билди; 2) англа-
моқ, тушиниб етмоқ: علي الشيء ~ ъала:-ш-шай'и у
нарсани англади.

أطعم 'атъама, يطعم йутъиму, إطعاما итъа:
ман 1) тотли бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса тот-
ли бўлди; 2) тўйдирмоқ: فلان ~ фула:нан у фалончи-
ни тўйдирди; 3) едирмоқ, егизмоқ; فلان الطعام ~ фула:
нани-т-таъа:ма у фалончига овқатни егизди.

أطفأ 'атфа', يطفى йутфи'у, إطفاء 'итфа:'ан

- 1) сўндирмоқ, ўчирмоқ: النار ~ -и-на:ра у ўтни ўчирди;
 2) бостирмоқ: الفتنة ~ -л-фитната у фитнани бостир-
 ди.

اطلع 'атлаа, يطلع йутлиъу, إطلاعا 'итла:
 ған 1) очмоқ, билдирмоқ; غيره علي سره ~ ғайраҳу ғала:
 сирриҳи у бировга сирини очди; 2) барг ёзмоқ: الشجر ~
 -ш-шажару бу дарахт барг ёзди; 3) қараш учун чўзилмоқ:
 راسه علي الشيء ~ ра'саҳу ғала:-ш-шай'и у нарсани кўриш
 учун бошини чўзди; 4) уруғ чиқармоқ, чангланмоқ: التحل ~
 -н-нахлу бу хурмо чангланди.

أطلق 'атлақа, يطلق йутлиқу, إطلاقا 'итла:қан
 1) қўйиб юбормоқ, озод қилмоқ: الأسير ~ -л-'аси:ра у
 асирни озод қилди; 2) очмоқ: يده ~ йадаҳу у қўлини
 очди; 3) отмоқ: المدفع ~ -л-мидфаъа у тўпни отди.

اطمئنا اطمانا йатма'инну, يطمئن йатма'анна, اطمأن
 итми'на:нан сокин, осойиш, тинч бўлмоқ, таскин тошмоқ:
 إلي الشيء ~ 'ила:-ш-шай'и у бу нарсадан тинч бўлди.
 اعظم 'азлама, يعظم йузлиму, إعظاما 'изла:-
 ман 1) қораймоқ: الليل ~ -л-лайлу тун қорайди, 2) қо-
 ронги қилмоқ: البيت ~ -л-байта у хонани қоронги қил-
 ди.

أظهر 'азҳара, يظهر йузҳиру, إظهارا 'изҳа:
 раи 1) очиқ баён қилмоқ, тушинтирмоқ: الشيء ~ -ш-
 шай'а у нарсани очиқ тушинтирди; 2. пешинда кириб кел-
 моқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм пешинда кириб келди.

أعاد 'аъа:да, يعيد йуъи:ду, إعادة 'иъа:да-
 тан 1) қайтармоқ: الشيء إلي مكانه ~ -ш-шай'а 'ила: мака:
 ниҳи у нарсани ўз ерига қайтарди; 2) такрорламоқ: الشيء
 ~ -ш-шай'а у нарсани такрорлади.

أعار 'аъа:ра, يعير йуъи:ру, إعارة 'иъа:
 ратан қарзга бермоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани
 қарзга берди.

أعان 'аъ:ана, يعين йуъи:ну, إعانة
 'иъа:натан ёрдам қилмоқ, кўмаклашмоқ: غيره علي الشيء ~

гайраҳу ғала:-ш-шай'и у бировга бу нарсада ёрдам қилди.

اعتاد иъта:да, يعتاد йаъта:ду, اعتيادا иъти-
йа:дан одатланмоқ, одат қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у бу
нарсага одатланди.

اعتبر иътабара, يعتبر йаътабиру, اعتبارا
иътиба:ран 1) ажабланмоқ: ~ منه минҳу у ундан ажаб-
ланди; 2) ибратланмоқ, ўғит олмоқ: ~ منه минҳу
у ундан ўғит олди.

اعتدل иътадала, يعتدل йаътадилу, اعتدالا
иътида:лан 1) ўртада турмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу
киши ўртада турди; 2) ўртача, муътадил бўлмоқ: ~ الجو
-л-жавву бу ҳаво муътадил бўлди.

اعتدى иътада:, يعتدي йаътади:, اعتداء
иътида:ан зулм қилмоқ: ~ علي غيره ғала: гайриҳи у
бировга зулм қилди.

اعتذر иътазара, يعتذر йаътазиру, اعتذارا
иътиза:ран узр айтмоқ: ~ إلي غيره 'ила: гайриҳи у бировга
узр айтди.

اعترض итаърада, يعترض йаътариду, اعتراضا
иътира:дан 1) тўсиқ бўлмоқ, халақит бермоқ: ~ الشيء
-ш-шай'у бу нарса тўсиқ бўлди; 2) кўрсатмоқ, кўргазмага
қўймоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани кўргазмага қўй-
ди; 3) манъ қилмоқ: ~ له лаҳу у унга (ишчи) манъ қил-
ди; 4) инкор қилмоқ: ~ عليه ғалайҳи у уни инкор қил-
ди.

اعترف иътарафа, يعترف йаътарифу, اعترافا
иътира:фан иқрор бўлмоқ: ~ بالشيء би-ш-шай'и у бу нар-
сага иқрор бўлди.

اعتري иътара:, يعتري йаътари:, اعتراء иъ-
тира:ан юз бермоқ, иш тушмоқ: ~ فلان الامر фула:нани-л
-л-'амру фалончининг (бошига) иш тушди.

اعتزз иътазаза, يعتزз йаътазазу, اعتزازا
иътиза:зан 1) иззат талаб бўлмоқ: ~ به биҳи у иззат
талаб бўлди; 2) азиз, ҳурматли бўлмоқ: ~ الرجل -р-
-ражулу бу киши азиз бўлди.

اعتزل иътазала, **يعتزل** йаътазилу, **اعتزالا** -ш-
иътиза:лан четлашмоқ, айрилмоқ: **الشىء وعنه** ~
шай'а ва ъанҳу у бу нарсадан айрилди.

اعتزم иътазама, **يعتزم** йаътазиму, **اعتزاما**
Иътиза:ман азм қилмоқ, жаҳду чидам билан киришмоқ:
وله الامر و عليه ~ -л-'амра ва ъалайҳи ва лаҳу у бу ишга
азм қилди.

اعتصم иътасама, **يعتصم** йаътасиму, **اعتصاما**
иътиса:ман ҳимояланмоқ, сақланмоқ; **به** ~ биҳи у унинг
ҳимояси билан сақланди.

اعتق аътақа, **يعتق** йуътиқу, **اعتقا** иъта:
қан бўшатмоқ, озод қилмоқ: **العبد** ~ -л-'абда у қулни
озод қилди.

اعتقد иътақада, **يعتقد** йаътақиду, **اعتقادا**
иътиқа:дан 1) ишонмоқ, инонмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у бу
ишга инонди; 2) эътиқодли, диндор бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-
ражулу бу киши эътиқодли бўлди.

اعتقل иътақала, **يعتقل** йаътақилу, **اعتقالا**
иътиқа:лан 1) қамоққа олмоқ, ҳибс қилмоқ: **المتهم** ~ -л-
-муттаҳама у айбдорни қамади; 2) оёқларни сиқиб боғла-
моқ: **فلائ** ~ фула:нан у фалончининг оёқларини сиқиб
боғлади.

اعتلى иътала:, **يعتلى** йаътали:, **اعتلاء** иътила:
ан 1) кўринмоқ, равшан бўлмоқ: **الشىء** ~ -шай'у бу
наrsa равшан бўлди; 2) кўтарилмоқ, чиқмоқ: **الشىء** ~
-ш-шай'а у бу нарсага чиқди.

اعتمد иътамада, **يعتمد** йаътаמידу, **اعتمادا**
иътима:дан 1) қасд қилмоқ, қаттиқ киришмоқ: **الشىء** ~
-ш-шай'а у бу нарсага қасд қилди; 2) таянмоқ, суянмоқ:
فلائ و عليه ~ ъалайҳи у унга таянди; 3) ишонмоқ: **فلائ** ~
фула:нан ва ъалайҳи у фалончига ишонди; 4) буюрмоқ:
الرئيس الامر ~ -р-ра'и:су-л-амра бу раис ишни буюрди.

اعتنق иътанақа, **يعتنق** йаътаниқу, **اعتنقا**
иътина:қан 1) қучоқлашмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни
бу икки киши қучоқлашди; 2) дин тутмоқ, диндор бўлмоқ:

دينا ~ Ди:нан у дин тутди; 3) жиддий қабул қилмоқ;
 الامر ~ -л-'амра у ишни жиддий қабул қилди.

اعتني иътана; يعتني йаътани; اعتناء иътина: ан аҳамият бермоқ: الامر ~ -л-'амра у бу ишга аҳамият берди.
 اعجب 'аъжаба, يعجب йуъжибу, إعجابا 'иъжа:
 бан ажаблантирмоқ, таажужубга солмоқ: الامر الرجل ~
 -л-'амру-р-ражула бу иш кишини таажужубга солди.

اعجب уъжиба мажҳ.: 1) хурсанд бўлмоқ: به ~
 биҳи у ундан хурсанд бўлди; 2) ўзидан хурсанд бўлмоқ,
 ўзига бино қўймоқ: بنفسه ~ би-нафсиҳи у ўзига
 бино қўйди.

اعجز 'аъжаза, يعجز йуъжизу, إعجازا 'иъжа:
 зан 1) ожиз қилмоқ: الشيء فلان ~ -ш-шай'у
 фула:нан бу нарса фалончини ожиз қилди; 2) ожив топмоқ:
 غيره ~ гайраҳу у бировни ожиз топди.

اعجم 'аъжаму араб эмас; муаннаси عجماء
 ъажма:'у; кўплиги عجم ъужмун.

اعجوبة 'уъжу:батун ажабланарли нарса, мўъжиза;
 кўплиги اعجاب 'аъажибу.

اعداد 'аъада, يعد йуъидду, إعدادا 'иъа:
 да:дан тайёрламоқ; жиҳозламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
 у нарсани тайёрлади.

اعدم 'аъдама, يعدم йуъдиму, إعداماً 'иъа:
 да:ман йўқ қилмоқ; қатл қилмоқ: المجرم ~ -л-муж-
 рима у жиноятчини қатл қилди.

اعرب 'аъраба, يعرب йуърибу, إعراباً 'иъра:
 бан 1) тушинтирмоқ, кўрсатмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
 у нарсани тушинтирди; 2) очиқ, равшан, тушинарли гапир-
 моқ: الكلام ~ -л-кала:ма у гапни тушинарли сўзлади;
 3) келишиқ қўшимчалари билан айтмоқ: الكلمة ~

-л-калимата у сўзни келишиқ қўшимчалари билан айтди.
 اعرج 'аъражу оқсоқ; муаннаси عرجاء 'аржа:'у;
 кўплиги عرج ъуржун;

اعرض 'аърада, يعرض йуъриду, إعراضاً 'иъра:
 да

'иъра:дан 1) юз ўғирмоқ, бош тортмоқ: عنه ~ 'анху
у ундан юз ўғирди; 2) кенг қилмоқ: الشيء ~ -ш-
шай'а у нарсани кенг қилди.

اعزل 'аззалу 1) қуролсиз киши; 2) ёмғирсиз бу-
лут; муайнаси عزلاء 'азла:у; кўплиги عزل 'уз-
лун ва 'уззалун,

اعسر 'асару 1) ўта қийин, мушкил; 2) чапақай;
муайнаси اعسراء 'асра:у; кўплиги عسر 'усрун.

اعطي 'абта:, يعطي йуъти:, إعطاء 'иъта:'ан
бермоқ: فلان الشيء ~ фула:нани-ш-шай'а у фалончига
нарсани берди.

اعفي 'аъфа:, يعفي йуъфи:, إعفاء 'иъфа: ан 1)
балолардан холи қилмоқ, офият ато қилмоқ: الله فلان ~
-л-ла:ху фула:нан Аллоҳ фалончига офият ато қилди; 2) бў-
шатмоқ: فلان من الأمر ~ фула:нан миша-л-'амри у фа-
лончини ишдан бўшатди.

إعلان 'иъла:нун ёйиш, маълум қилиш; эълон
мас., рашо орқали).

اعلم 'аълама, يعلم йуълиму, إعلاما
'иъла:ман билдирмоқ: الخبر و بالتعب ~ -л-хабара ва би-л-
хабарни у хабарни билдирди.

أعلن 'аълана, يعلن йуълину, إعلان
'иъла:нан 1) ошкор қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а

у нарсани ошкор қилди; 2) очиқ, ошкор айтмоқ: بالعداوة ~
би-л-'ада:вати у дуниманлигини очиқдап-очиқ айтди; 3) эъ-
лон қилмоқ: الحكم ~ -л-ҳукма у ҳукмини эълон қилди.

أعلى 'аъла:, يعلى йуъли:, إعلًا
'иъла:'ан юқори кўтармоқ, юксалтирмоқ: الشيء ~
-ш-шай'а у нарсани юқори кўтарди.

أعمل 'аъмала, يعمل йуъмилу, إعمالًا
'иъма:лан 1) ишламоқ, иш қилмоқ (ўзи учун): الرجل ~

-р-ражулу бу киши иш қилди; 2) ишчи бўлмоқ, (биров
учун) иш қилмоқ: فلان ~ фула:нан у фалончига ишчи
бўлди, унинг ишчини қилди; ذهنه ~ зиҳнаҳу у иш
га зеҳн билан қаради.

اعما **اعما:**, **اعمي** **اعمي:**, **اعمي** **اعمي:**, **اعمي** **اعمي:**
 'ама:ан 1) кўр деб тошмоқ; **الرجل** ~ -p-ражула
 у кишини кўр деб топди; 2) кўр қилмоқ; **الرجل** ~ -p-
 ражула у кишини кўр қилди.

اعوجا **اعوجا:**, **اعوج** **اعوج:**, **اعوج** **اعوج:**, **اعوج** **اعوج:**
 иъважжа:жан қийшаймоқ, эгри бўлмоқ; **الشيء** ~ -ш-
 шай'у бу нарса эгри бўлди.

اعور **اعور:**, **اعور** **اعور:**, **اعور** **اعور:**, **اعور** **اعور:**
 аъвару 1) қийшиқ, бир кўзи кўр; муаннаси
 'авра:-'у кўплиги **عور** **عور:**; 2) кўри чак.

اعوز **اعوز:**, **اعوز** **اعوز:**, **اعوز** **اعوز:**, **اعوز** **اعوز:**
 1) фақир, камбағал бўлмоқ; **الرجل** ~ -p-ражулу бу
 киши камбағал бўлди; 2) зарур бўлмоқ; **الشيء فلان** ~
 -ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончига зарур бўлди;
 3) фақирликка гирифтор қилмоқ, киритмоқ; **الدهر فلان** ~
 -д-дахру фула:нан бу тақдир фалончини фақирликка гириф-
 тор қилди.

اعيا **اعيا:**, **اعيا** **اعيا:**, **اعيا** **اعيا:**, **اعيا** **اعيا:**
 1) ҳолдан тоймоқ; **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши ҳолдан
 тойди; 2) ҳолдан тойдирмоқ, қийнаб қўймоқ; **الداء الطيب** ~
 -д-да:'у-т-таби:ба бу дард табибни қийнаб қўйди.

اغاث **اغاث:**, **اغاث** **اغاث:**, **اغاث** **اغاث:**, **اغاث** **اغاث:**
 1) ёрдам бермоқ, қутқармоқ; **الرجل** ~ -p-ражула у кишини
 қутқарди; 2) дуони мустажоб, қабул қилмоқ; **الله عباده** ~
 -л-ла:ҳу 'аба:даху Аллоҳ бандаларининг дуоларини
 мустажоб қилди.

اغار **اغار:**, **اغار** **اغار:**, **اغار** **اغار:**, **اغار** **اغار:**
 жум қилмоқ, тарат, талон-тарож қилмоқ; **عليهم** ~
 'алайҳим у уларнинг устига ҳужум қилди.

اغار **اغار:**, **اغار** **اغار:**, **اغار** **اغار:**, **اغار** **اغار:**
 суқлантирмоқ; **فلان** ~ фула:нан у фалончини суқлантирди.

اغبر **اغبر:**, **اغبر** **اغبر:**, **اغبر** **اغبر:**, **اغبر** **اغبر:**
 ағбару кулранг; муаннаси **غبراء** **غبراء:**
 кўплиги **غبر** **غبر:** губрун.

اغتال **اغتال:**, **اغتال** **اغتال:**, **اغتال** **اغتال:**, **اغتال** **اغتال:**
 жаҳлланмоқ, назабга келмоқ; **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши
 назабланди.

اغتبطا **يغتبط** **يغتبط** **يغتبط** **يغتبط**
 йагтабиту, **игтабата,** **игтбита:**тан неъмат, ризқ учун севинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражу-
 лу бу киши неъмат учун севиңди.

اغترابا **يغترب** **يغترب** **يغترب** **يغترب**
 йагтарибу, **игтараба,** **игтира:**бан 1) ғурбатда юрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши ғурбатда юрди; 2) яқинларисиз уйланмоқ: **الشاب** ~
 -ш-ша:ббу бу йигит яқинларисиз уйланди.

اغتسالا **يغتسل** **يغتسل** **يغتسل** **يغتسل**
 йагтасилу, **игтасала,** **игтиса:**лан ғусл қилмоқ, ювинмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши ювиңди.

اغتنا **يغتني** **يغتني** **يغتني** **يغتني**
 йагтани:, **игтана:** **на:**'ан бой бўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бой бўл-
 ди.

اغراقا **يفرق** **يفرق** **يفرق** **يفرق**
 йаграк, **игра:**-қан 1) ҳаддан оширмоқ: **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'и у нарса-
 ни ҳаддан оширди; 2) чўқтирмоқ: **فلانا في الماء** ~ фула:нан
 фи:-л-ма'и у фалончини бу сувга чўқтирди.

اغراما **يغرام** **يغرام** **يغرام** **يغرام**
 йаграман мажҳ, қаттиқ **اغرم** **يغرم** **يغرم** **يغرم** **يغرم**
 севмоқ, берилмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай-и у бу нарсага
 қаттиқ берилди.

اغرودة **يغرو** **يغرو** **يغرو** **يغرو**
 йагру:Датун сайраш, ашула айтиш.

اغضابا **يغضب** **يغضب** **يغضب** **يغضب**
 йағдаба, **اغضب** **يغضب** **يغضب** **يغضب** **يغضب**
 'иғда:бан ғазаблантирмоқ; **الرجل** ~ -р-ражула у киши-
 ни ғазаблантирди.

اغفالا **يغفل** **يغفل** **يغفل** **يغفل**
 йағфалу, **اغفل** **يغفل** **يغفل** **يغفل** **يغفل**
 'иғфа:лан 1) эътиборсизлик билан, ғафлатда қолиб унут-
 моқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ғафлатда қолиб унут-
 ди; 2) ғофил деб атамоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини
 ғофил деб атади; 3) унуттирмоқ: **فلانا عن الشيء** ~
 фула:нан 'ани-ш-шай'и у фалончини бу нарса ҳақида унут-
 тирди.

اغفيا **يغفي** **يغفي** **يغفي** **يغفي**
 йағфи:, **اغفي** **يغفي** **يغفي** **يغفي** **يغفي**
 'ан мизғимоқ, бироз ухламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши мизғиди.

اغلفا **يغلف** **يغلف** **يغلف** **يغلف**
 йағлизу, **اغلف** **يغلف** **يغلف** **يغلف** **يغلف**

'игла:зан 1) қўпол бўлмоқ: **له في القول** ~ лаҳу фи:-л-қавли у унга қўпол гапирди; 2) қўпол деб топмоқ **الشي** ~ -ш-шай'а у нарсани қўпол деб топди; **اليمين** ~ -л-йами:на у қаттиқ қасам ечди.

اغلق 'аглақа, **يفلق** йуглиқу, **اغلاق**
'игла:қан 1) ёпилмоқ: **عليه الامر** ~ ьалайҳи-л-'амру бу иш унинг учун ёпилди; 2) ёпмоқ: **الباب** ~ -л-ба:ба у эшикни ёпди.

اغلى 'агла:, **يفلى** йугли:, **اغلاء**
'игла:'ан қайнатмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни қайнатди.
اغمد 'агдада, **يفمد** йугмиду, **اغماداً**

игма:дан 1) қинга солмоқ: **السيف** ~ -с-сайфа у қилич-ни қинга солди; 2) киритмоқ, суқмоқ, солмоқ: **الاشياء** ~ -л-'ашйа:'а у нарсаларни бир-бирининг ичига солди.

اغمض 'агдада, **يفمض** йугмиду, **اغماضاً**
'игма:дан 1) юммоқ: **عينه** ~ -ьайнаҳу у кўзини юмди; 2) бепарво бўлмоқ, кўрмаганга олмоқ: **الشيء وفيه** ~ -ш-шай'а ва фи:ҳи у нарсани кўрмаганга олди.

اغمي 'агми, **يفمي** йугми:, **اغمية** ~
'агми'а мажҳ. ҳушдан кетмоқ: **عليه** ~ ьалайҳи у ҳушидан кетди.

اغني 'ағна:, **يفني** йугни:, **اغناء** 'иғна:
'ан 1) бой қилмоқ: **الله الرجل** ~ -л-ла: ҳу-р-ражула Аллоҳ кишини бой қилди; 2) етарли бўлмоқ, кифоя қилмоқ, қутилмоқ: **عنه** ~ ьанҳу у ундан қутилди

اغنية 'ағнийатун ашула, куй; кўплиги **اغنان** 'ага:нин.
اقاد 'афа:да, **يفيد** йуфи:ду, **افادة**

'ифа:датан 1) бермоқ: **الرجل مالا** ~ -р-ражула ма:лан у бу кишига мол берди; 2) касб қилмоқ, олмоқ, фойдаланмоқ: **علما** ~ ьилман у илм олди.

افاق 'афа:қа, **يفيق** йуфи:қу, **افاقاة**
'ифа:қатан 1) уйқудан турмоқ, кўз очмоқ: **من نومه** ~

мин навмиҳи у уйқудан турди; 2) ўзига ҳушига келмоқ: **المجتون** ~ -л-мажну: ну бу телба ҳушига келди; 3) со-раймоқ: **المرريض** ~ -л-мари:ду бу бемор соғайди; 4) гаф-

латлик ҳолатдан чиқмоқ, ўзига келмоқ: **الفاصل** ~
-л-га:фили бу гофил гафлатлик ҳолатдан чиқди, ўзига келди.

افتتاحا йфтатаҳа, **يفتتح** йафтагиҳу,
افتتاحا:ҳам 1) очмоқ: **الباب** ~ -л-бба:ба у эшикни очди;
2) бошламоқ: **الشيء بكذا** ~ -ш-шай'а би-каза: у нарсани фалон нарса билан бошлади.

افتخارا йфтахара, **يفتخر** йафтахиру,
ифтиҳа:ран мақташмоқ; фахрланмоқ (ўзи билан): **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши мақтади.

اقتراسا йфтараса, **يفتريس** йафтарису,
ифтира:сан йиртмоқ, пора-пора қилмоқ: **الأسد الفريسة** ~
-л-'асаду-л-фари:сата бу шер ўлжани пора—пора қилди.

اقتراقا йфтарақа, **يفترق** йафтариху,
ифтира:қан тарқалишмоқ, айрилишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму
бу қавм тарқалишди.

اقتراء йфтара:, **يفتري** йафтарин:,
ифтира:'ан ёлгонламоқ, бўҳтон қилмоқ: **عليه الكذب** ~
ъалайҳи-л-казиба у унга бўҳтон қилди.

افتعالا йфтаъала, **يفتعل** йафтаъилу,
ифтиъа:лан ўйлаб топмоқ, ёлгонни тўқимоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсани ёлгондан тўқиб чиқарди.

افتقادا йфтақада, **يفتقد** йафтақиду,
ифтиқа:дан йўғида сўрамоқ, қидирмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсани йўғида сўради.

افتقارا йфтақара, **يفتقر** йафтақиру,
ифтиқа:ран 1) фақир бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
киши фақир бўлди; 2) муҳтож бўлмоқ: **إلى غيره** ~ 'ила:
гайриҳи у бировга муҳтож бўлди.

افتكارا йфтакара, **يفتكر** йафтакиру,
ифтина:ран 1) ўйламоқ, фикр қилмоқ: **في الأمر** ~
фи:-л-'амри у бу иш ҳақида ўйлади; 2) эсламоқ, хотирга
олимоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у ишни эслади.

افتيا йфти:, **يفتي** йуфти:, **إفتاء** йфта:'ан
1) ҳал қилмоқ, фатво бермоқ: **في المسألة** ~ фи:-л-

мас'алати у бу масалага фатво берди: 2) таъбир қилмоқ, йўймоқ: **الرؤيا** ~ -р-ру'я: у тушни йўйди.

افحش 'афҳаша, **يفحش** йуфҳишу, **إفحاشا**
'ифҳа:шан 1) қабиҳланмоқ (мас., сўзда ва ишларда):
الرجل ~ -р-ражулу бу киши қабиҳланди; 2) қабиҳлик,
фаҳшлик қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши фаҳшлик
қилди.

أفرج 'афража, **يفرج** йуфрижу, **إفراجا**
'ифра:жан 1) бўшамоқ, овод бўлмоқ: **عن السجن** ~
ъани-с-сажи:ни у бу тутқундан бўшади; 2) очилмоқ, тарқал-
моқ: **الغبار** ~ -л-ғуба:ру бу ғубор очилди.

أفرح 'афраҳа, **يفرح** йуфриҳу, **إفراحا**
'ифра:ҳан севинтирмоқ, шод қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу
у бировни севинтирди.

أفرد 'афрада, **يفرد** йуфриду, **إفرادا**
'ифра:дан ёлғиз, ягона қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
нарсани ягона қилди.

أفرط 'афрата, **يفرط** йуфриту, **إفراطا**
'ифра:тан 1) ҳаддан ошмоқ, чегарадан чиқмоқ: **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши ҳаддан ошди; 2) ошириб юбормоқ:
في أمره ~ фи: 'амриҳи у ишини ошириб юборди; 3) ҳад-
дан ортиқ юкламоқ: **عليه** ~ ўалайҳи у унинг устига
ҳаддан ортиқ (мас., вазифа) юклади. 4) тоширмоқ: **العوض**
~ -л-ҳавда у ҳовузни тоширди.

أفرغ 'афрага, **يفرغ** йуфригу, **إفراغا** 'ифра:
ған 1) бўшатмоқ: **الإناء** ~ -л-'ина:'а у идишни бўшат-
ди; 2) жойламоқ, ўрнаштирмоқ: **الله الصبر على القلوب** ~
-л-ла:ҳу-с-сабра ўала: -л-қулуби Аллоҳ бу қалбларга сабрни
жойлади.

أفصح 'афсаҳа, **يفصح** йуфсиҳу, **إفصاحا**
'ифса:ҳан кенгайтирмоқ: **المكان** ~ -мака:на у жойни
кенгайтирди.

أفسد 'афсада, **يفسد** йуфсиду, **إفسادا**
'ифса:дан бузмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани бузди.

افشاء **افشى** **افشا:** **يفشى** **йуфши:**
 'ифша:ан ошкор қилмоқ, ёймоқ: **السِر** ~ -с-сирра
 у сирни ошкор қилди.

افصاحا **افصح** **افصا:** **يفصح** **йуфсеху,**
 'ифса:ҳан 1) очиқ баён қилмоқ: **عن مراده** ~ Ўан мура-
 диҳи у истагини очиқ баён қилди; 2) фасоҳат билан сўзла-
 моқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши фасоҳат билан сўзла-
 ди; 3) равшанлашмоқ, ойдинлашмоқ: **الامر** ~ -л-'амру
 бу иш ойдинлашди; **الصبح** ~ -с-субҳу бу тонг ёришди.

افضا **افضي** **افدا:** **يفضي** **йуфди:**
 'ифда:ан 1) билдирмоқ, маълум қилмоқ: **إليه بسره** ~
 'илайҳи би-с-сирриҳи у унга сирини маълум қилди; 2) қў-
 шилмоқ, бир бўлмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унга қўшилди,
 у билан бир бўлди; 3) (мерос) ўтмоқ: **به إلی كذا** ~ биҳи
 'ила:каза: (мерос) ундан фалончига ўтди.

افطارا **افطر** **افطара:** **يفطر** **йуфтиру,**
 'ифта:ран 1) оғиз очмоқ: **الصائم** ~ -с-са:'иму бу рўза-
 дор оғиз очди; 2) нонушта қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши нонушта қилди; 3) нонуштага айлантирмоқ:
علي كذا ~ Ўала: каза: у фалон нарсани нонуштага айлан-
 тирди.

افاع **افعى** **افъан заҳарли илон; кўплиги**
 Ёин.

افعوان **افعى** **ал-'афъанинг эркаги;**
 кўплиги **افاع** 'афа:ъин.

افق **افق** **уфқун осмоннинг чети, сўнги нуқтаси, горизонт;**
 кўплиги **افاق** а:фа:қун.

افقادا **افقد** **افقاда:** **يفقد** **йуфқиру,**
 'ифқа:дан йўқотмоқ: **الشي** ~ -шай'а у нарсани йўқот-
 ди.

افقارا **افقر** **افқара:** **يفقر** **йуфқиру,**
 ифқа:ран фақир қилмоқ: **الله الرجل** ~ -л-ла:ҳу-р-ражула
 Аллоҳ кишини фақир қилди.

افقى 'уфуқиййун уфқий, горизонтал (ёзув).

’уфу: أفولا йа,филу, йа,филу, ’афала, ’ақл
лан ғойиб бўлмоқ, ботмоқ: ~ النجم -и-шай’а бу юлдуз
ғойиб бўлди.

’ифлата: افلاتا йуфлиту, йфлт, ’афлата, ’ақлт
’ифлата:тан 1) қутулмоқ, бўшамоқ: ~ من الرجل мина-р-ра-
жули у бу кишидан қутулди; 2) бўшатмоқ, бўш қилмоқ:
’и-шай’а у нарсани бўшатди. ~ الشيء

’ифла:ҳан: افلاحا йуфлиҳу, йфлҳ, ’афлаҳа, ’ақлҳ
’ифла:ҳан мақсадга етмоқ, эришмоқ: ~ الرجل -р-ражу
лу бу киши мақсадга етди.

’ифла:сан: افلسا йуфлису, йфлс, ’афласа, ’ақлс
’ифла:сан камбағал бўлмоқ, пулсиз қолмоқ, спямоқ: ~ الرجل -
р-ражулу бу киши пулсиз қолди.

’ифна: افناء йуфни:, йфни, ’афна:, ’ақни
’ан йўқ, побуд қилмоқ: ~ الشيء -и-шай’а у нарсани
йўқ қилди.

’ифҳа:ман: افهاما йуфҳиму, йфҳм, ’афҳама, ’ақҳм
’ифҳа:ман аңглатмоқ: ~ الرجل الأمر -р-ражула-л-’амра
у бу кишига нини аңглатди.

’иқа:латан: اقالا йуқи:лу, йқил, ’ақала, ’ақал
’иқа:латан 1) бузмоқ, йўққа чиқармоқ: ~ البيع -л-
байъа у савдоши бузди; 2) четлатмоқ: ~ الموظف من وظيفه
-л-муваззифа миң вази:фиҳи у ходимни вази:фасидан чет-
латди.

’иқа:мата: اقاما йуқи:му, йқим, ’ақа:ма, ’ақам
’иқа:мата:тан 1) ватап қилмоқ: ~ المكان -л-мака:на у
бу жойни ватап қилди; 2) чўзмоқ, тўғриламоқ: ~ الشيء
-и-шай’а у нарсани тўғрилади; 3) турғизмоқ: ~ غيره
гайраҳу у бировни турғизди; 4) тикламоқ: ~ الحق
-л-ҳаққа у ҳақиқатни тиклади; 5) рўйхатга олмақ: ~ السوق
-с-су:қа у бозорни рўйхатга олди; 6) чақирмоқ: ~ للصلاة
ли-с-сала:ти у намозга чақирди; 7) шарият бўйича иш қил-
моқ: ~ الشرع -шаръа у шарият билан иш қилди:
’ақам الصلاة ’ақа:ма-с-сала:та у намозни тугатди.

اِقْبَالَ йуқбилу, **يَقْبِلُ** 'ақбала, **اِقْبِلْ** иқба:лан 1) келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши келди; 2) киришмоқ: **على العمل** ~ ьала:-л-ьамали у бу ишга киришди; **الدنيا عليه** ~ -д-дунйа: ьалайхи дунё унга яхши кўринди.

اِقْتِيَانًا йақта:ту, **يَقْتَاتُ** иқта:та, **اِقْتَانًا** иқтийа:тан егизмоқ, ошатмоқ: **الطعام** ~ -т-таьа:ма у:таомни егизди.

اِقْتِبَاسًا йақтабису, **يَقْتَبِسُ** иқтабаса, **اِقْتَبَسَ** иқтиба:сан 1) олмоқ: **نارًا** ~ на:ран у ўт (олов) олди; 2) эгалламоқ: **علما** ~ ь"лман у илм эгаллади; 3) иқ-тибос, цитата қилмоқ, келтирмоқ: **الكاتب** ~ -л-ка:тибу бу ёзувчи иқтибос қилди.

اِقْتِصَالًا йақтатию, **يَقْتَتِلُ** иқтатала, **اِقْتَتَلَ** иқтита:лан уришмоқ, жанг қилишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм жанг қилишди.

اِقْتِحَامًا йақтаҳиму, **يَقْتَحِمُ** иқтаҳама, **اِقْتَحَمَ** иқтиҳа:ман шиддат билан, берилиб киришмоқ; **الامر** ~ -л-'амра у бу ишга берилиб киришди.

اِقْتِدَاءً йақтади:, **يَقْتَدِي** иқтада:, **اِقْتَدَى** иқтида:'ан ўхшатиб қилмоқ, эргашмоқ: **بغيره** ~ би-гай-рихи у бировга эргашди.

اِقْتِرَابًا йақтарибу, **يَقْتَرِبُ** иқтараба, **اِقْتَرَبَ** иқтира:бан яқинлашмоқ, яқин келмоқ: **القوم** ~ -л-қавму қавм бир-бирга яқин келди; **الوعد** ~ -л-ваъду бу ваъда яқинлашди.

اِقْتِرَاحًا йақтариҳу, **يَقْتَرِحُ** иқтараҳа, **اِقْتَرَحَ** иқтира:ҳан 1) баҳсага қўймоқ: **الرأي** ~ -р-ра'йа у фикр-ни баҳсага қўйди; 2) янгидап ихтиро қилмоқ: **الامر** ~ -'амра у ишни янгидап ихтиро қилди; 3) ўйлаб топмоқ, ичидан чиқармоқ: **الفكرة** ~ -л-фикрата у фикрни ўйлаб чиқарди.

اِقْتِرَاضًا йақтариду, **يَقْتَرِضُ** иқтарада, **اِقْتَرَضَ** иқтира:дан қарзни олмоқ: **من فلان** ~ мин фула:нин у фалончидан қарзни олди

اقترع	иқтараъа,	يقترع	йақтариъу,	اقتراعا
иқтира:ъан қуръа ташламоқ:			القوم علي كذا	-л-қавму
ъала: каза: бу қавм фалон нарса учун қуръа ташлади.				
اقتريف	иқтарафа,	يقتريف	йақтарифу,	اقترافا
фан касб қилмоқ, топмоқ:		الدب	~	-з-занба у гуноҳ
касб қилди; 2) қилмоқ		الخير	~	-л-хайра у хайрли
(ишни) қилди.				
اقترن	иқтарана,	يقترن	йақтарину,	اقترانا
иқтира:нан боғланмоқ, қўшилмоқ:			الشيء بغيره	~
-шай'у би-гайриҳи бу нарса бошқаси билан боғланди.				
اقتسم	иқтасама,	يقتسم	йақтасиму,	اقتساما
иқтиса:ман бўлмоқ, тақсим қилмоқ:			القوم الشيء	~
-л-қавму-ш-шай'а бу қавм нарсани тақсим қилди.				
اقتصد	иқтасада,	يقتصد	йақтасиду,	اقتصادا
иқтиса:Дан тежамоқ, тежамли бўлмоқ:			في النفقة	фи:
н-нафақати у бу нафақада тежади;			في الامر	фи:-л-
'амри у бу ишда тежамли бўлди.				
اقتصر	иқтасара,	يقتصر	йақтасиру,	اقتصارا
иқтиса:ран калта қилмоқ:			علي الشيء	ъала:-ш-
шай'и у нарсани калта қилди.				
اقتص	иқтасса,	يقتص	йақтассу,	اقتصاصا
иқтиса:сан 1) қасос олмоқ:		الرجل	~	-р-ражулу бу
киши қасос олди; 2) изидан юрмоқ:		اثر غيره	~	'асара
гайриҳи у бировнинг изидан юрди.				
اقتطف	иқтатафа,	يقتطف	йақтатифу,	اقتطافا
иқтита:фан 1) йиғмоқ, йириштирмоқ:			الثمرة	-с-са-
марата у ҳосилни йириштирди; 2) бир бўлагини олмоқ:				
الكلام	~			-л-кала:ма у гапнинг бир бўлагини олди.
اقتلع	иқталаъа,	يقتلع	йақталиъу,	اقتلعا
иқтила:ъан қўпормоқ, суғуриб олмоқ:			الشيء	-ш-
шай'а у нарсани қўпорди.				
اقتنع	иқтанаъа,	يقتنع	йақтаниъу,	اقتناعا
иқтина:ъан 1) қаноатланмоқ, рози бўлмоқ:			بالشيء	~
би-ш-шай'и у бу нарсдан қаноатланди; 2) кўнмоқ, қабул қилмоқ:			بالرأي	~
~				би-р-ра'йи у бу қарашни қабул қилди.

ақтени иқтана:, йқтени йақтани:, ақтәә
иқтина: 'ан касб қилмоқ, ўзи учун топмоқ: ~ الشيء -ш-

шай'а у нарсани касб қилди.

ақдам йуқдиму, ақдама, йқдум, ақдама
'иқда:ман тўхтамай киришмоқ: ~ علي الامر ~ йала:-л-

'амри у бу ишга тўхтамай киришди.

ақра йуқирру, ақарра, йқирру, ақра:~
ран 1) иқроп бўлмоқ, кўнмоқ, тан олмоқ, эътироф қилмоқ:

~ بالعق وله би-л-ҳаққи ва лаҳу у ҳақиқатни эътироф қилди; 2) муқаррар қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а

у нарсани муқаррар қилди: ~ الله عينه -л-ла:ҳу бай-наҳу Аллоҳ уни севинтирди.

ақрада, йқриду, ақраза
'иқра:дан қарз бермоқ: ~ الرجل -р-ражула у бу ки-

шига қарз берди.

ақраъа, йқриъу, ақраъа
'иқра:ъан 1) қуръада ютмоқ, енгмоқ: ~ غيره гайраҳу

у бировни қуръада ютди; 2) қуръа ташлатмоқ: ~ بين القوم ~ байна-л-қавми у қавми қуръа ташладди.

ақраъу қал; муаннаси қраъа қаръа:'у;
кўплиги қуръун.

ақсама, йқсиму, ақсама
'иқса:ман онт ичмоқ: ~ بالله би-л-ла:ҳи у Аллоҳ

номи билан онт ичди.

ақсу:сатун кичик ҳикоя; кўплиги ақсими
'ақа:си:су.

ақса:, йқси:, ақса:
'иқса:'ан 1) узоқ қилмоқ, узоқлаштирмоқ; қувмоқ: ~ فلانا

фула:нан у фалончини қувди; 2) ниҳоясига етмоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсанинг ниҳоясига етди.

ақсан энг узоқ; кўплиги ақс
син; ~ المسجد ال-Ақсо масжиди (Қуд-

дусда).

ақта:ъиййун ер эгаси,
ақтаъа, йқтиъу, ақтаъа

'икта:ъан 1) далил билан тинчитмоқ, жим қилмоқ: **خصمه** ~
 -хасмаҳу у рақибини далил билан тинчитди; 2) қуримоқ:
ماء البئر ~ ма: у-л-би'ри бу қудуқнинг суви қури-
 ди; 3) эга қилмоқ: **فلانا ارضا** ~ фула:нан ардан у
 фалончини ерга эга қилди.

اقطع 'ақтаъу қўли кесик; муаннаси **قطعا**
 қатъа:у'; кўплиги **قطع** қутъун.

اقعد 'ақъада, **يقعد** йуқъиду, **اقعادا**
 'иқъа:дан ўтирмоқ, ўтиргизмоқ: **غيره** ~ гайраҳу
 у бировни ўтиргизди.

اقفل 'ақфала, **يقفل** йуқфилу, **اقفالا**

'иқфа:лан 1) қайтмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм қайт-
 ди; 2) қулфламоқ: **الباب** ~ -л-ба:ба у эшикни қулфла-
 ди.

اقلع 'ақлаъа, **يقلع** йуқлиъу, **اقلعا**
 'иқла:ъан 1) ташлаб кетмоқ: **عن الأمر** ~ ани-л-амри
 у ишни ташлаб кетди, уни қилмади; 2) тинмоқ: **السماء** ~

-с-сама:у ёмғир тинди; 3) кўтармоқ: **الملاح السفينة** ~
 -л-малла:ҳу-с-сафи:ната бу деңгизчи елкашни кўтарди.

اقليم 'иқлим:мун иқлим (табиати ва жуғрофийи на-
 ройити бир хил мамлакат ва ўлкалар мажмуаси); кўплиги
اقاليم 'ақа:ли:му.

اقنع 'ақнаъа, **يقنع** йуқниъу, **اقناعا**
 'иқна:ъан кўндирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни кўн-
 дирди.

اكتب 'ақабба, **يكب** йукиббу, **اكتبابا**
 'иқба:бан 1) шўнғиб, берилиб кетмоқ, берилмоқ: **علي الدرس**
 ~ ъала:-д-дарси у бу дарсга шўнғиб кетди; 2) ағдармоқ,
 йиқитмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни йиқитди.

اكبر 'акбара, **يكبر** йукибуру, **اكبارا** 'иқба:
 раи 1) улуғламоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини улуғ-
 лади; 2) катта кўрмоқ, деб билмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
 у нарсани катта кўрди.

اكبر 'акбару энг катта, юсак; муаннаси **كبرى**

- кубра:; кўплиги **اكابر** 'ака:биру ва **كبريات** куб-райа:тун.
- اكتاب** икта'аба, **يكتتب** йакта'ибу **اكتتابا**
икти'а:бан ғамгин, ҳазин бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
бу киши ғамгин бўлди.
- اكتب** иктатаба, **يكتتب** йактатибу, **اكتتابا**
иктита:бан 1) ўзи учун кўчирмоқ, нусха кўчирмоқ: **الكتاب** ~
-л-кита:ба у бу китобдан нусха кўчирди; 2) исмини ёзиб
қўймоқ: **في إعانة مشروع** ~ фи: 'иъа:нати машру:ъин у
ёрдам дафтариға (пул ёки мол бергани ҳақида) исмини
ёзиб қўйди.
- اكثر** иктараса, **يكثر** йактарису, **اكثرًا**
иктира:сан аҳамият бермоқ: қайғурмоқ: **للشيء و به**
ли-ш-шай'и ва биҳи у бу нарсаға аҳамият берди; (ушбу
фезъл бўлишсиз даржада кўпроқ ишлатилади): **لم يكثر بكذا**
лам йактарис би-каза: у бу хусусда қайғурмади.
- اكتسب** иктасаба, **يكتسب** йактасибу, **اكتسابا**
иктиса:бан 1) касб қилмоқ, топмоқ, эға бўлмоқ: **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши (ризқ) касб қилди; **المال** ~ -л-ма:ла
у мону дунёға эға бўлди; 2) кўтармоқ, бўйнига олмоқ:
مع الإثم -л-'исма у гуноҳни кўтарди, бўйнига олди.
- اكتسح** иктасаҳа, **يكتسح** йактасиху, **اكتساحا**
иктиса:ҳан олиб кетмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсағи
олиб кетди.
- اكتسى** иктаса:, **يكتسى** йактаси:, **اكتساء**
иктиса:'ан қисват киймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
қисват кийди; **الأرض بالنبات** ~ -л- арду би-н-наба:ти ер
ўт-ўлан билан қонланди.
- اكتشافات** иктиша:фа:тун кашфиёт.
- اكتشف** икташафа, **يكتشف** йакташифу, **اكتشافا**
иктиша:фан кашф қилмоқ, биринчи марта очмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсағи кашф қилди.
- اكتظ** иктазза, **يكتظ** йактаззу, **اكتظاظا**
иктиза:зан тўлмоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу жой тўлди,
(одамлар билан).

اكتفى	иктафа:	يكتفى	йактафи:	اكتفاء
иктифа: 'ан етарли деб ҳисобламоқ:			~ بالشئي	би-ш-
-шай'и у нарсани етарли деб ҳисоблади.				
اكثر	'аксара,	يكثر	йуксиру,	اكتثارا
икса:ран 1) бой бўлмоқ, моли кўпаймоқ:			~ الرجل	-р-
ражулу бу киши бой бўлди; 2) кўп қилмоқ, кўпайтирмоқ:				
~ الشئي				-ш-шай'а у нарсани кўпайтирди.
اكتوبة	'укзу:батун ёлгон хабар; кўплиги			اكتاذيب
'ака:зи:бу.				
اكرم	'акрама,	يكرم	йукриму,	اكراما
'ири:ман 1) иззатланмоқ, ҳурматланмоқ:				~ الرجل
-р-ражулу бу киши иззатланди: 2) иззат қилмоқ, ҳурмат-				
ламоқ:	~ غيره	гайраҳу	у бировни иззатлади.	
اكره	'акраҳа,	يكره	йукриҳу,	اكرها
'икра:ҳан жабр қилмоқ, зўрлик қилмоқ; зўрламоқ:				غيره على
~ الامر	гайраҳу	'ала:-л-'амри	у бировга бу ишда зўрлик	
қилди.				
اكتسب	'аксаба,	يكتسب	йуксибу,	اكتسابا
'икса:бан касб қилдирмоқ, тоитирмоқ:				~ غيره مالا أو علما
гайраҳу ма:лан 'ав 'илман у бировга молни ёки илми касб				
қилдирди.				
اكتفهر	икфаҳарра,	يكتفهر	йукфаҳирру,	اكتفهارا
икфиҳра:ран 1) қовоқ солмоқ, хафаҳол бўлмоқ:				~ الرجل
-р-ражулу бу киши қовоқ солди; 2) қораймоқ:				~ الليل
-л-лайлу тун қорайди.				
اكد	'аккада,	يؤكد	йу'аккиду,	تاكيدا
та'ни:дан таъкидламоқ, қувватламоқ:				-ш-
шай'а у нарсани таъкидлади.			~ الشئي	
اكل	'акала,	ياكل	йа'нулу,	اكتلا
'аклан емоқ:	~ الطعام	-т-та'а:ма	у овқатни еди;	
~ الدرعليه و شرب		-д-дахру	'алайҳи ва шароба у	
қариди (ҳарфан: уни вақт еб ичди).				
اكل	'уклун емиш, ейладиган нарса.			
اكتلة	'аклатун бир ейиш.			

إكليل	'икли:лун тож; кўшлиги	إكالي	'ака:ли: лу.
أكمة	'акаматун тепалик; кўшлиги	أكام	а:ка:мун.
اكمل	'акмала, يكمل	يؤكميلو,	إكمالا 'икма:лан
تامом қилмоқ, тугатмоқ:	الشىء ~	-ш-шай'а	у нарсани тугатди.
اكول	'аку:лун кўп еювчи, еяғон.		
اكيد	'аки:дун 1) тўғри, ишончли; 2) шошилич.		
ال	ал аниқлик юкламаси.		
الا	'ало: ай.		
الا	'ала: эмасми?		
إله	'ила:хун худо.		
البس	'албаса,	يلبس	йулбису,
'илба:сан кийдирмоқ:	غيره الثوب ~	гайраҳу	-с-савба
у бировга кийимни кийдирди.			
التبس	илтабаса,	يلتبس	йалтабису,
илтиба:сан чигал бўлмоқ:	عليه الأمر ~	ғалайҳи-л'амру	
бу иш унга чигал бўлди.			
التجاء	илтажа'а,	يلتجىء	йалтажи'у,
илтижа'ан ўтинмоқ, илтижо қилмоқ:	إليه ~	'илайҳи	
у унга ўтинди.			
التحق	илтаҳақа,	يلتحق	йалтаҳиқу,
илтиҳа:қан етиб олмоқ, қўшилмоқ:	به ~	биҳи	у унга қўшилди.
التعم	илтаҳама,	يلنعم	йалтаҳиму,
илтиҳа:ман битиб кетмоқ:	الجرح ~	-л-журҳу	бу яра битиб кетди.
التذ	илтаза,	يلتذ	йалтаззу,
илтиза:зан ширин деб топмоқ:	الشىء ~	-ш-шай'а	у нарсани ширин деб топди.
الترم	илтазама,	يلترم	йалтазиму,
илтиза:ман дозим, керак қилмоқ:	الشىء ~	-ш-шай'а	
у нарсани керак қилди.			
التصق	илтасақа,	يلتصق	йалтасиқу,
илтиса:қан қўшилмоқ, уланмоқ:	به ~	биҳи	у унга қўшилди.

التفتا йалтафиту, **يلتفت** илтафата, **التفت**
илтифта:тан 1) юз ўғирмоқ: **إلى الشيء** ~ 'ла:-ш-шай'и
у бу нарса томон юз ўғирди; 2) аразламоқ: **عنه** ~ 'анху
у ундан аразлади.

التفا ил-
тифа:фан 1) устма-уст бўлмоқ; уюлмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'у у бу нарса уюлди; 2) ўралмоқ, бурканмоқ:
عليه القوم ~ 'алие қум
'алайҳи-л-қавму бу қавм уни ўраб олишди.

التقاطا йалтақиту, **يلتقط** илтақата,
илтиқа:тан термоқ, кўтариб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани кўтариб олди; **الزيتون** ~ -з-зайту:на у зай-
туни териб олди.

التقاма йалтақиму, **يلتقم** илтақама,
илтиқа:ман ютмоқ, ютиб юбормоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани ютиб юборди.

التقاء йалтақи:, **يلتقي** илтақа:,
илтиқа:'ан 1) учрашмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу
икки киши учрашди; 2) қўшилишмоқ: **الشيئان** ~
-ш-шай'а:ни бу икки нарса қўшилишди.

التماعا йалтамиъу, **يلتمع** илтамиъа,
илтима:'ан чақнамоқ: **البرق** ~ -л-барқу бу яшин
чақнади; **التمع لونه** 'ултумиъа лавнуху мажх.
удинг ранги ўчди.

التهايا йалтаҳибу, **يلتهب** илтаҳаба,
илтиҳа:бан, ёшмоқ, аланга олмоқ: **النار** ~ -н-на:ру бу
ўт аланга олди; **علي فلان** ~ 'ала:фула:ниш у фалон-
чидан газабланди.

التها йалтаҳи:, **يلتهي** илтаҳа:,
илтиҳа:'ан 1) ўйнамоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у нарсани
ўйнади; 2) шуғуллашмоқ, машғул бўлмоқ: **عنه بغيره** ~
'анху би-гайриҳи у биров билан у тўғрида машғул бўлди.

التوا йалтави:, **يلتوي** илтава:,
илтива:'ан 1) эгилмоқ, қийшаймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у

бу парса эгилди; 2) эгри, қийшиқ бұлмоқ: **الفصن** ~
 -л-ғусну бу шох эгри бұлди; 3) янглишмоқ: **عن الامر** ~
 тани-л'амри у бу пшда янглишиди; 4) қийин бұлмоқ:
الامر ~ -л-'амру бу иш қийин бұлди.

الج 'алахха, **يلج** йулихху, **إلجا** 'илха:
 хан қаттиқ турмоқ, оёқни тираб олмоқ: **فلان على الشيء** ~
 фула:нун 'ала:-ли-шай'и фалончи бу парсада оёқни тираб
 олди.

العد 'алҳада, **يلعد** йулҳиду, **إلعا**
 'илха:дан 1) лаҳадга қўймоқ: **الميت** ~ -л-маййита у
 ўлиқни лаҳадга қўйди; 2) юз ўғирмоқ, оғишмоқ: **في الدين** ~
 фи:-д-ди:ли у диндан юз ўғирди.

العق 'алҳақа, **يلعق** йулҳиқу, **إلعا**
 'илха:қан 1) эрганитирмоқ: **فلانا و به** ~ фула:нан ва
 биҳи у фалончини эрганитирди; 2) қўнмоқ: **فلانا بفلان** ~
 фула:нан би-фула:нини у фалончини фалончига қўшди.

الزم 'азма, **يلزم** йулзиму, **إلزما** 'илза:
 ман 1) мустаҳкам қилмоқ: **الشيء** ~ -и-шай'а у пар-
 сани мустаҳкам қилди; 2) лозим, вожиб қилмоқ: **الشيء** ~
 -и-шай'а у парсани вожиб қилди.

الصق 'алсақа, **يلصق** йулеиқу, **إلصا**
 'илса:қан ёвчтирмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -и-шай'а би-ш-
 шай'и у парсани парса билан ёвчтирди.

العوبة 'улъу:батун ўйинчоқ; қўшлиғи **الاعيب**
 'аза:ъи:бу.

الغى 'алга, **يلغى** йулги, **إلغا** 'илга:
 'ан бекор, йўқ қилмоқ: **الشيء** ~ -и-шай'а у парсани
 бекор қилди.

الف 'алифа, **يالف** йа'лафу, **إلفا** 'илфан
 дўст кўрмоқ; яхши кўрмоқ: **الرجل الشيء** ~ -р-ражулу-
 -и-шай'а бу киши парсани яхши кўрди.

الف 'алфун минг; қўшлиғи **آلاف** а:ла:фун.

الف 'алфун дўст.

القلة 'улфатун дўстлик.

'القى 'илқа: 'القا: йулқи: 'القى 'алқа:;
 'ан 1) отмоқ, ташламоқ: 'القى ~ 'الشى -ш-шай'а у нарсани ташлади; 2) бермоқ: 'القى ~ 'إليه السمع 'илайхи-с-самъ'а у унга кулоқ берди; 'القى ~ 'السلام -с-сала:ма у унга салом берди, уни олқишлади.

'القى 'алла: эмаски, бўлмаса ки.

'القى 'илла: бошқа, бўлак (истисно билдирувчи юк лама).

'القى 'аллази: қайсики; қўплиги 'القى 'аллази: на.

'القى 'аллафа, 'القى 'йу'аллифу, 'القى 'аллиф, 'القى 'تاليفا та'ли:фай 1) яқинлаштирмоқ, бирлаш-тирмоқ; 'القى ~ 'بينهما байнаҳума: у иккисининг орасини яқинлаштирди; 2) тузмоқ: 'القى ~ 'الكتاب -л-кита:ба у китоб тузди; 'القى ~ 'قلبه қалбаҳу у унинг кўнглини олди.

'القى 'аллаҳа, 'القى 'йу'аллиҳу, 'القى 'إليها та'ли:ҳан 1) худо қилиб олмоқ: 'القى ~ 'غيره гайраҳу у би-ровни худо қилиб олди; 2) худо деб ҳисобламоқ; 'القى ~ 'غيره гайраҳу у бировни худо деб ҳисоблади.

'القى 'алла:ҳу Аллоҳ.

'القى 'аламун оғриқ; қўплиги 'القى 'آلام ала:мун

'القى 'الماس 'алма:сун олмос.

'القى 'алҳаба, 'القى 'يلهب йулҳибу, 'القى 'لهاба -н-на 'илҳа:бан 1) ёқмоқ, алаңга олдирмоқ: 'القى ~ 'النار 'يره للامر ~ гайраҳу ли-л-'амри у бировни бу ишга қизиқтирди.

'القى 'алҳама, 'القى 'يلهم йулҳиму, 'القى 'لهاما 'илҳа:ман сездирмоқ, кўнглига солмоқ, билдирмоқ: 'القى ~ 'لله فلان 'الخير -л-ла:ҳу фула:нани-л-хайра Аллоҳ фалончининг кўнглига яхшиликни солди.

'القى 'алҳа:, 'القى 'يلهي йулҳи:, 'القى 'إنهاء 'илҳа 'ан чалғитмоқ, гоғил қолдирмоқ: 'القى ~ 'اللعب التلميذ عن كذا -л-лаъбу-т-тилми:за 'ан каза; бу ўйин ўқувчини фалло.

ايم 'али:мун аламди, қийноқли.

ام 'ам ёқп.

امات 'ама:та, يموت йуми:ту, امانة

'ама:татан 1) ўлдирмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни ўлдирди; 2) тиймоқ, босмоқ: نفسه ~ нафсаҳу у нафсини тийди; غضبه ~ газабаҳу у газабини босди.

امارة 'ама:ратун белги.

امارة 'ама:ратун амирлик, амирга қарашли ер.

امال 'ама:ла, يميل йуми:лу, امالة

'ама:латан эгмоқ, букмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани букди.

امام 'ама:ма олд, қарши.

امام 'ама:мун эргаштирувчи, олдида юрувчи, имом.

امالة 'ама:натун бировга хиёнат қилмаслик, тўғрилик.

امتاز имта:за, يمتاز йамта:зу, امتياز

имтийа:зан 1) ажралиб турмоқ, афзал бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса ажралиб турди; 2) афзаллиги, устунлиги кўринмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарсанинг афзаллиги кўринди.

امتنع имтаҳана, يمتحن йамтаҳину, امتعانا

имтиҳа:нан 1) синамоқ: فلان ~ фула:нан у фалончинин синади; 2) тажриба қилмоқ, синаб текширмоқ: الشيء ~ -шай'а у нарсани тажриба қилди; мажҳ. синалмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши синалди.

امتد имтадда, يمتد йамтадду, امتدادا

имтида:дан 1) чўзилмоқ, узаймоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса чўзилди; 2) кун ярим, туш вақти бўлмоқ; النهار ~ -н-наҳа:ру кун ярим бўлди; 3) қарамоқ: إلى الشيء ~ 'ила:ш-шай'и у бу нарсага қаради.

امتزج имтазажа, يمتزج йамтазижу, امتزاجا

имтиза:жан аралашмоқ, қўшилмоқ, омухта бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у би-гайриҳи бу нарса бошқаси билан

بغيره

امتصا йамтассу, یمتن امتصا
имтиса: сан симириб нчмоқ: ~ الرجل الشيء -р-ражулу

-ш-шай'а бу киши нарсани симириб нчди.

امتلا йамтали'у, یمتلي امتلا
имтила: ан тўлмоқ, тўлиб қолмоқ: ~ الإناء -л-'ина:у

бу идиц тўлди.

امتلكا йамталику, یمتلك امتلكا
имтила: кан эгалламоқ, эга бўлмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а

у нарсани эгаллади.

امتنع йамтаниъу, یمتنع امتنع
имтина:ъан 1) тўхтатилмоқ, маъъ қилинмоқ: ~ الشيء

-ш-шай'у бу нарса тўхтатилди; 2) воз кечмоқ: ~ عن الشيء

ъани-ш-шай'и у бу нарсадан воз кечди; 3) қувватланмоқ, кучаймоқ: ~ به ~ биҳи у у билан кучайди.

امداد 'амадун натижа, сўнг, охир; кўплиги
а:ма:дун. ~ اماماد

امر امور
'амрун иш; ҳол, равиш; кўплиги

'уму:рун.

امر اوامر 'ава:миру;
'амрун буйруқ; кўплиги

اولو الامر 'у:-лу:-л'амри арбоб-у уламолар.

امرؤ امراء
имру:ун киши, инсон; муаннаси

имра'атуи ва امرأة мар'атуи.

امريكا 'амири:ка: Америка.

امس 'амси кеча, кечаги кун.

امس ایمسسو, یمس امس
'имса:сан ушлатмоқ: ~ غيره الشيء гайраҳу-ш-

шай'а у бировга нарсани ушлатди.

امسك ایمسكو, یمسك امسك
'имса:нан 1) тутмоқ, ушламоқ: ~ الرجل الشيء -р-ражулу-

-ш-шай'а бу киши нарсани ушлади; 2) ёғдирмамоқ, тўхта-
тиб турмоқ: ~ الله الغيث -л-ла:ҳу-л-ғайса Аллоҳ

ёмғирни ёғдирмади; 3) боғлиқ, алоқадор бўлмоқ: ~ بغيره

би-ғайриҳи у бировга боғлиқ бўлди; 4) тўхтамоқ, жим бўл-
ъани-л-каломи у бу гапдан тўхтади,

~ عن الكلام
жим бўлди.

امسية 'умсиййатун кундуз, сахардан пешингача
вақт; кўнлиги **اماسي** ама:сиййу ва **امسيات**
'умсиййа:тун.

امضاء 'имда:ун имзо чекиш, қўл қўйиш; имзо.

امطر 'амтара, **يمطر** йумтиру, **امطارا**
'имта:ран ёмғир ёрмоқ: **السماء** ~ -с-сама:у ёмғир
ёғди (ҳарфан: осмон ёмғир ёғдирди).

امعن 'амъана, **يمعن** йумъинну, **امعانا**
'имъа:нан 1) қочиб узоқлашимоқ: **فلان** ~ фула:нун фа-
лончи қочиб узоқлашди; 2) синчиклаб қарамоқ, ўрганмоқ:
النظر في الامر ~ -н-назара фи:-л-'амри у ишши синчиклаб
ўрганди; 3) иқрор бўлмоқ, кўнмоқ: **بالحق** ~ би-л-ҳаққи
у бу ҳақиқатга иқрор бўлди.

امكن 'амкана, **يمكن** йумкину, **امكانا**
имкана:нан 1) мумкинлиги, имкони бўлмоқ: **الامر** ~
-л-'амру бу ишнинг имкони бўлди; 2) кучидам, қўлидан
келтирмоқ, қодир қилмоқ: **غيره من الشيء** ~ гайраҳу
мина-ли-шай'и у бировни бу ишга қодир қилди.

امل 'амалун умид; кўнлиги **آمال** а:ма:лун.

املاء 'амла:у тўла, бекаму кўст.

املا 'имла:ун 1) муҳлат бериш 2;) диктант;
кўнлиги **آمال** 'а:ма:лин.

املس 'амласу юмшоқ, мулоғим, дағал эмас.

املي 'амла:, **يملي** йумли:, **املاء**
'имла:ан 1) (ёзиш учун) айтиб турмоқ: **الكتاب** ~
-л-кита:ба у китобни (ёзиш учун) айтиб турди; 2) муҳлат
бермоқ: **الله الظالم** ~ -л-ла:ҳу-з-за:лима Аллоҳ бу
золимга муҳлат берди.

ام 'амма, **يوم** йа'умму, **امومة** 'уму:
матан она бўлмоқ: **المرأة** ~ -л-мар'ату бу хотин она
бўлди.

ام 'уммун она; **الكتاب** ~ -л-кита:би Фотиҳа
сураси; **المثوي** ~ -л-масва: меҳмонхона мудираси;
الراس ~ -р-ра'си мия; **القرى** ~ -л-қура: Макка

шаҳри: **امهات** ~ البشر - л-башари Момо Ҳаво; кўнлиги

уммаҳа: тун.

اما بعد 'амма: баъду аммо, сўнг, кейин эса.

اما 'имма: ёки.

امة 'умматун уммат (асли, одатлари тили ва ватани бир инсонлар гуруҳи); кўнлиги **ام** 'умамун.

امعيا иммаҳа; **يمعي** йуммаҳи; **امعي** иммиҳа: 'ан йўқ бўлмоқ, изи ўчмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса йўқ бўлди.

ام 'аммама, **يؤم** йу'аммину, **تامينا** та'ми: ман миллийлаштирмоқ, миллатиники, халқиники қилмоқ: **الشركة** ~ -ш-ширката у ширкатни миллийлаш-тирди.

امن 'аммана, **يؤمن** йу'аммину, **تامينا** та'ми: нан 1) «омин!» демоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши: «Омин!» — деди; 2) омонлик тиламоқ: **علي حياته** ~ Ёла: ҳайа: тиҳи у ҳаётга омонлик тилади; 3) омон, осойиш, тинч қилмоқ: **غيره** ~ тайраҳу у бировни тинч қилди; 4) омон (ҳолда) олмоқ, **علي كذا** ~ Ёла: каза: у уни омон олди.

امي 'умниййун саводсиз, омий.

امن 'амна, **يامن** йа'ману, **امنا** 'амна 1) тинч, осойиш бўлмоқ: **البلد** ~ -л-баладу шаҳар тинч бўлди; 2) сақланмоқ: **الشرومنه** ~ -ш-шар-ра ва минҳу у бу ёмонликдан сақланади.

امنية 'умниййатун нетак, мақсад, умид; кўнлиги

امان 'амалини ва **اماني** 'аманиййун.

امهل 'амҳала, **يمهل** йумҳилу, **امهالا** 'имҳа: лан 1) муҳнат бермоқ, кейинга сурмоқ: **شيء** ~ -шай'а у нарса (қайтиб беришни) кейинга сурди; 2) кў-маклашмоқ; қўлламоқ: **فلان** ~ фула: нан у фалончини қўллади.

امير 'ами: рун подшо, ҳоким; кўнлиги **امراء** 'умара: 'у.

- امين 'ами:нун бехатар, хавфдан холи.
 ان 'ан истак, буйрук, маъъ қилувчи феъллардап
 сўнг келади: امرنى بان اذهب 'амарани: би-'ан азҳа-
 ба у менга жўнашни буюрди.
 ان 'ин агар.
 ان 'ан учун.
 انا 'ана: мен.
 انا 'ина:ун идиш (ичиш ва ейиш учун); кўплиги
 اوان 'ава:нин
 انا 'ана:ра ينيр йуни:ру, انر 'анир,
 انارة 'ина:ратан 1) ёритмоқ, равшанлашмоқ: المصباح
 ~ -л-мисба:ҳа у чироқни ёритди; 2) гулламоқ: الشجر
 ~ -ш-шажару бу дарахт гуллади; 3) ойдинлашмоқ, равшан-
 лашмоқ: الامر ~ -л-'амру бу иш ойдинланди.
 اناقة 'ана:қатун ҳусн, чирой.
 انا 'ана:ма, ينيم йуни:му, انامة
 'ина:матан ухлатмоқ, беламоқ: الولد ~ -л-валада
 у болани белади.
 اناني 'ана:ниййун худнараст, худбип.
 انباء 'анба'а, ينيبى йуни:бу, انباء
 'инба: ан билдирмоқ: غيره الخبر و بالخبر ~ гайраҳу-л-хабара
 ва би-л-хабари у бировга хабарни билдирди.
 انبرى 'анбара:, ينيبرи йанбари:, انبرا'
 инбира:'ан қарши чиқмоқ, эътироз билдирмоқ: له
 лаҳу у унга қарши чиқди.
 انبسط 'анбасата, ينيسط йанбаси:ту, انبساطا
 инбиса:тан суюнмоқ, қувонмоқ: الرجل
 ~ -р-ражулу бу киши суюнди.
 انبطح 'инбатаҳа, ينيطح йанбатиҳу, انبطحا
 инбита:ҳан 1) чўзилиб ётмоқ, чалқанча ётмоқ: الرجل
 ~ -р-ражулу бу киши чўзилиб ётди; 2) қовун-тарвузга мўл
 бўлмоқ: الوادي ~ -л-ва:ди: бу водий қовун-тарвузга
 мўл бўлди.
 انبعث 'инба'аса, ينيبعث йанба'исеу, انبعثا

- инбиъа:сан 1) қайтарилмоқ: **المتردد** ~ -л-мутарад-
диду бу акс садо қайтарилди; 2) тезлашмоқ, ошиқмоқ:
في السير ~ фи:-с-сайри у ошиқиб юрди.
- انبج** инбаъажа, **ينبعج** йанбаъижу **انبعا**
инбиъа:жан ёрилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса
ёрилди; **السحاب** ~ -с-саҳа:бу бу булут ёрилди, яъни куч-
ли ёмғир ёрди.
- انبوبة** 'унбу:батун шиша трубка; кўпчилиги **انابيب**
'ана:би:бу.
- انت** 'анта сен (муз.).
- انت** 'анти сен (муан.).
- انتبه** ннтабаҳа, **يتبه** йантабиҳу, **انتباها**
ннтиба:ҳан 1) сезмоқ, англамоқ, уқмоқ: **للامر** ~ -л-л-
'амри у бу вшиш уқди; 2) турмоқ, уйғонмоқ: **من النوم** ~
м'на-н-навми у уйқудан турди.
- انتج** 'антажа, **ينتج** йунтижу, **انتاجا**
'инта:жан 1) натижа бермоқ, ҳосил бўлмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'у бу нарса натижа берди; 2) ҳосил қилмоқ:
الشيء من الشيء ~ -ш-шай'а мина-ш-шай'и у бу нар-
саи бу нарсдан ҳосил қилди.
- انتخب** ннтаҳаба, **ينتخب** йантаҳибу, **انتخابا**
ннтиҳа:бан қаттиқ, бўқириб йиғламоқ: **الباقى** ~ -л-ба:ни:
бу йиғловчи бўқириб йиғлади.
- انتحر** ннтаҳара, **ينتحر** йантаҳиру, **انتحارا**
ннтиҳа:ран ўзини-ўзи ўлдирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
бу киши ўзини-ўзи ўлдирди.
- انتخب** ннтаҳаба, **ينتخب** йантаҳибу, **انتخابا**
ннтиҳа:бан сайламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
сайлади; **النائب** ~ -н-на:иба у депутатни сайлади.
- انتدب** ннтадаба, **يتدب** йантадибу, **انتدابا**
ннтида:бан ундамоқ, чақирмоқ, жалб қилмоқ: **فلانا لأمر** ~
фула:нан ли-амрин у фалончини ишга жалб қилди.
- انتزع** интазаъа, **ينتزع** йантазиъу, **انتزعا**

интиза: бан айирмоқ, узиб, сугуриб олмоқ: ~ الشيء من موضعه

-ш-шай а мин мавдиъхи у нарсани ўз ўрнидан айирди.

انتسابا йантасибу, ينتسب интасаба, انتسب

интиса.бан насабни кўрсатмоқ, билдирмоқ: ~ الخبر

-р-ражулу бу киши насабни кўрсатди.

انتشارا йанташиру, ينتشر инташара, انتشر

интиша: ран 1) эълон қилинмоқ: ~ الرجل -л-хабару

бу хабар эълон қилинди; 2) ёйилмоқ, таралмоқ: ~ الشيء

-ш-шай у бу нарса ёйилди.

انتشالا йанташилу, ينتشل инташала, انتشل

интиша: лан чиқариб, сугуриб олмоқ: ~ الشيء -ш-шай а

у нарсани сугуриб олди.

انتصابا йантасибу, ينتصب интасаба, انتصب

интиса: бан 1) қабул қилмоқ, кўнмоқ: ~ الرجل للحكم -р-ражу-

лу ли-л-ҳукми бу киши бу қарорга кўнди; 2) тўғри, тик бўлмоқ: ~ العود -л-ъу:ду бу шовда тўғри бўлди.

انتصارا йантасиру, ينتصر интсара, انتصر

интиса: ран 1) енгмоқ, ғалаба қилмоқ: ~ علي خصمه

ъала: хасмиҳи у рақибини енгди; 2) ўч олмоқ: ~ علي عدوه

ъала: ғадуввиҳи у душманидан ўч олди.

انتظارا йантазиру, ينتظر интазара, انتظر

интиза: ран 1) кутмоқ: ~ فلانا ~ фула:нан у фалончини

кутди; ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани кутди; 2) хавфси-

раб кутмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани хавфсираб

кутди.

انتظاما йантазиму, ينتظم интазама, انتظم

интиза: ман 1) тизилмоқ, тартибга солинмоқ: ~ الشيء

-ш-шай'у бу нарса тизилди; 2) тўғри бўлмоқ: ~ الامر

-л-амру бу иш тўғри бўлди.

انتعشا йантаъишу, ينعش интаъаша, انتعش

интиъал:шан жонланмоқ, қувватга кирмоқ: ~ الرجل

-р-ражулу бу киши қувватга кирди.

انتفاخا йантафиху, ينتفخ интафаҳа, انتفخ

интифа: хан 1) шишмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса

шишди; 2) гердаймоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи гердайди.

انتفدا йантафиду, **ينتفد** йантафиду,
кнтифа:дан қимирламоқ, силкинмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у
бу нарса силкинди.

انتفاعا йантафиъу,
интифа:ъан фойдаланмоқ; **به ومنه** ~ биҳи ва минҳу
у-ундан фойдаланди.

انتقادا йантақиду,
интиқа:дан 1) нақд олмоқ: **المال** ~ -л-ма:ла у молни
нақд олди; 2) сохтасини ажратмоқ: **الدراهم** ~ -д-дара:
ҳима у кумуш танганинг сохтасини ажратди; 3) айбини
очмоқ, ёмонламоқ: **الشعر** ~ -шиъра у бу шеърнинг ай-
бини очди, уни ёмонлади.

انتقالا йантақилу,
интиқа:дан кўчирилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса
кўчирилди; **إلى رحمة الله** ~ ила: раҳмати-л-ла:ҳи у ўлди.

انتقاما йантақму,
интиқа:ман ўч олмоқ: **منه** ~ минҳу у ундан ўч олди.

انتقا йантақи:,
интиқа:ан танламоқ, сайламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани сайлади.

انتما йантами:,
интима:ан нисбат бермоқ, тегишли қилмоқ: **فلان** ~

фула:нун фалончи (ўзини бирор нарсага) тегишли қилди.

انتهازا йантаҳизу,
интиҳа:зан ғанимат билмоқ, фойдаланмоқ: **الفرصة** ~
-л-фурсата у фурсатни ғанимат билди; **الشيء** ~ -ш-
шай'а у бу нарсдан фойдаланди.

انتها йантаҳи:,
интиҳа:ан 1) охирига етмоқ, тугамоқ: **الشيء** ~ -ш-
шай'у бу нарса тугади; 2) етиб келмоқ, етишмоқ: **إليه** **الشيء**
~ -ш-шай'у 'илайҳи бу нарса унга етиб келди; 3) тийин
моқ: **عن الشيء** ~ ьани-ш-шай'и у бу нарсдан тийинди.

انشي	'унса: урғочи; муаннас.			
انشي	инсана;	ينشي	йансани;	انشا
инсина: 'ан	эгийлмоқ, букилмоқ:	الشي	~	-ш-шай'у
бу нарса букилди.				
انجب	'анжаба,	ينجب	йунжибу,	انجابا
инжа:бан 1)	оқил, ақлли бўлмоқ:	الولد	~	-л-валаду
бу бола оқил бўлди; 2) ақлли бола туғмоқ:				
فولا:нун	фалончи ақлли бола туғди.			فلان
انج	'анжаха,	ينج	йунжиху,	انجا
инжа:хан	муваффақият қозондирмоқ, эриштирмоқ:			الله
муваффа-қият қозондирди.				
انجر	инжаҳара,	ينجر	йанжаҳиру,	انجارا
инжиҳа:ран	уяга кирмоқ:	الحيوان	~	-л-ҳайава:ну бу
жошвор уяга кирди.				
انجد	'анжада,	ينجد	йунтиду,	انجادا
инжа:дан 1)	ёрдам бермоқ, кўмаклашмоқ:	الرجل	~	-р-
ражула у бу кишига ёрдам берди; 2) жавоб бермоқ:				
الدعوة ~ -даъвата у бу даъватга жавоб берди.				
انجذب	инжазаба,	ينجذب	йанжазибу;	انجذابا
инжиза:бан	чўзилмоқ:	الشيء	~	-ш-шай'у бу нарса чў-
зилди.				
انجر	инжарра,	ينجر	йанжарру,	انجرارا
инжара:ран	чўзилмоқ, тортилмоқ:	الشيء	~	-ш-шай'у бу
нарса тортилди.				
انجز	'анжаза,	ينجز	йунжизу,	انجازا
инжа:зан 1)	бажармоқ, чиқармоқ:	حاجته	~	ҳа:жата-
ҳу у унинг ҳожатини чиқарди; 2) устидан чиқмоқ; вафо қилмоқ:				
الوعد ~ -л-ваъда у ваъдага вафо қилди.				
انجلي	инжала;	ينجلي	йанжали;	انجلا
инжила:'ан 1)	қайтмоқ:	الليل	~	-л-лайлу бу тун қайт-
ди; 2) йўқолмоқ:				
الهم ~ -л-ҳамму бу ташвиш йўқол-				
ди; 3) равшан бўлмоқ, ёришмоқ:				
الصبح ~ -с-субҳу				
бу тонг ёришди; الشمس ~ -ш-шамсу қуёш чарақлади.				

انجيل 'инжи:лун Инжил. (Исо алайҳи-с-саломга но-
зил бўлган китобнинг номи); кўплиги **انجيل** 'ана:
жи:лу.

انحدرا инҳадара, **ينحدرا** йанҳадиру,
инҳида:ран 1) тушмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
тушди; 2) думалаб тушмоқ: **الدمع** ~ -д-дамъу кўз ёши
думалаб тушди.

انعرافا инҳарафа, **ينعرافا** йанҳарифу,
инҳара:фан 1) тўғри келмамоқ, ёқмамоқ: **مزاجه** ~ миза:
жуҳу унинг мижози тўғри келмади, унга ёқмади; 2) эгил-
моқ, ён босмоқ: **الي فلان** ~ ила: фула:нин у фалончига
ён босди; 3) юз ўгирмоқ, қайтмоқ: **عن فلان** ~ ьян
фула:нин у фалончидан қайтди.

انخطا инҳатта, **ينخطا** йанҳатту,
инҳита:тан тушмоқ, камаймоқ: **الشم** ~ -с-саману бу
бу нарх тушди; **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг
обрўйи тушди.

انحل инҳалла, **ينحل** йанҳаллу, **انحلالا** ин-
ҳила:лан ечилмоқ: **الرباط** ~ -р-риба:ту бу арқон ечил-
ди.

انحنى инҳана:, **ينحنى** йанҳани:, **انحناء**
инҳина:ан эгилмоқ, икки букилмоқ: **الشيء** ~ -ш-
-шай'у бу нарса икки букилди.

انخدع инҳадаъа, **ينخدع** йанҳадиъу, **انخداعا**
инҳида:ъан алданмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ал-
данди.

انخرط инҳарата, **ينخرط** йанҳариту,
инҳара:тан кирмоқ: **في سلك كذا** ~ фи: силки каза: у фалон
нарса йўлига кирди.

انخفض инҳафада, **ينخفض** йанҳафиду, **انخفاض**
инҳифа:дан 1) тушмоқ, пасаймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у
бу нарса пасайди; 2) сусаймоқ: **الصوت** ~ -с-саву бу
товуш сусайди.

اندفع индафаъа, **يندفع** йандафиъу, **اندفاعا**

индифа:ъан 1) сергап бўлмоқ, кўп гапирмоқ: **في الحديث** ~
 фи:-л-ҳади:си у кўп гапирди; 2) давом этмоқ: **في الأمر** ~
 фи:-л-'амри у бу ишда давом этди; 3) сурилмоқ, жўшиб
 оқмоқ: **السيل** ~ -е-сайлу бу сел жўшиб оқди.

اندفاقا индафақа, **يندفيق** йандафиқу,
 индифа:қан оқмоқ: **الما** ~ -л-ма:'у бу сув оқди.

اندلاعا индалаъа, **يندلع** йандалиъу,
 индила:ъан 1) осилмоқ: **اللسان** ~ -л-лиса:ну бу тил
 осилди; 2) аланга олмоқ: **النار العرب** ~ на:ру-л-ҳарба
 бу уруш оловӣ аланга олди.

اندماجا индамажа, **يندمج** йандамижу,
 индима:жан суқилмоқ, киритилмоқ, қўшилмоқ: **الشيء** ~
 фи:-ш-шай'у бу нарса бу нарсага
 киритилди.

انزرا инза:ран, **ينزر** йунзиру,
 (иш ёки нарсанинг оқибатини) олдидан билдирмоқ; огоҳ-
 лантирмоқ: **بغيره الأمر و به** ~ гайраҳу-л-'амра ва биҳи у бу
 иш оқибати ҳақида огоҳлантирди.

انزعجا инзаъжа, **ينزعج** йанзаъижу,
 инзиъа:жан безовталанмоқ, хавотирланмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши безовталанди.

انزل анзала, **ينزل** йунзилу,
 инза:-
 лан 1) туширмоқ; 2) жойламоқ: **الضيف** ~ -д-дайфа у
 меҳмонни жойлади.

انزوا инзава:, **ينزوي** йанзави:,
 'ан бурчакда хилватда ўтирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
 бу киши хилватда ўтирди.

انساب инса:ба, **ينساب** йанса:бу, **انسبابا** ин-
 сийа:бан 1) ўз ҳолича оқмоқ: **الماء** ~ -л-ма: у бу сув
 ўз ҳолича оқди; 2) сўдралмоқ, ўрмаламоқ: **العيه** ~
 -л-ҳаййату бу илон ўрмалади.

انسان инса:нун одам боласи, киши; **العين** ~ -л-
 тайни кўз қорачиги.

إنسانية инса:ниййатун 1) башарият; 2) инсонийлик-
 ка тегишли яхши хислатлар.

انسحابا йансахибу, **ينسحب** инсахаба, **انسحب**
инсиҳа:бан чиқиб кетмоқ: **فلان من المجلس** ~ фула:нун ми-
л-мажлиси фалончи бу еғилишдан чиқиб кетди.

انسكابا йансакибу, **ينسكب** инсакаба, **انسكب**
инсиқа:бан тўкилмоқ: **الماء** ~ -л-ма:у бу сув тўкилди.

انسلاخا йансалиҳу, **ينسلخ** инслаха, **انسلاخ**
инсила:хан 1) ўтмоқ: **الشهر** ~ -ш-шаҳру бу ой ўтди;

2) айланмоқ, ўтмоқ: **النهار من الليل** ~ -н-наҳа:ру ми-
л-лайли бу тун бу кунга айланди; 3) бўшанмоқ: **الرجل من** ~

ثيابه -р-ражулу мин сийа:биҳи бу киши кийимидан
бўшанди, яъни уни ечди.

انساء 'инса:, **يُنسئ** йунси:, **انسئ** 'анса:
'ан унуттирмоқ: **غيره الشيء** ~ ғайраҳу -ш-шай'а у биров-
га нарсани унуттирди.

انشاء 'анша'а, **ينشي** йунши'у
'инша:'ан 1) яратмоқ: **الله الشيء** ~ -л-ла:ху-ш-шай'а

Аллоҳ нарсани яратди; 2) тарбия қилмоқ: **الصبي** ~
-с-сабай'а у гўдакни тарбия қилди; 3) ёзмоқ: **الكاتب** ~
-л-ка:тибу нассан бу ёзувчи матн ёзди; **فلان يفعل كذا** ~

фула:нун йафъалу каза: фалончи фалон нарсани қила бош-
лади.

انشادا йуншиду, **ينشد** 'аншада,
'инша:дан 1) топмоқ: **الضائع** ~ -д-да:'иъа у йўқолган

нарсани топди; 2) ўқимоқ, қироат билан ўқимоқ: **الشعر** ~
-ш-ши'ра у шеърни қироат билан ўқиди.

انشادها йаншадиҳу, **ينشده** иншадаҳа, **انشده**
иншида:хан ҳайратланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
ҳайратланди.

انشراحا йаншариху, **ينشرح** иншараҳа, **انشرح**
иншира:хан ёзилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ёзил-
ди, ўзини эркин ҳис қилди; **الصدرلكذا** ~ -с-садру ли-
кза: бу кўнгил бу нарсадан ёзилди.

انشاقا йаншаққу, **ينشق** иншаққа, **انشق**
иншиқа:қан 1) ёрилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса

ёрилди; 2) ёришмоқ: **الفجر** ~ -л-фажру бу тонг ёришди; 3) чақмоқ: **البرق** ~ -л-барқу бу чақмоқ чақди.

انشودة 'аншуда: датун ашула, гимн; кўплиги **انشايد**

'ана:ши:ду.

انصار 'анса:рун ансорлар (Муҳаммад алайҳи-с-саломга кўмаклашган Мадина аҳли).

انصب инсабба, **ينصب** йансаббу, **انصبابا**

инсиба:бан 1) тўкилмоқ, қуйилмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу-сув тўкилди; 2) ташланмоқ: **الناس علي الماء** -н-на:су

'ъала:-л-ма:' бу одамлар бу сувга ташланди; **البازي علي** ~
الصيد -л-ба:зи: 'ъала:-с-сайди бу қирғий бу овга ташланди.

انصت 'ансата, **ينصت** йунситу, **انصاتا** 'ин-

са:тан тингламоқ, берилдиб эшитмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тинглади.

انصرف инсарафа, **ينصرف** йансарифу, **انصرافا**

инсира:фан кетмоқ, жилмоқ: **عن الشيء** ~ 'ани-ш-шай и у бу нарса ёнидан жилди.

انصف 'ансафа, **ينصف** йунсифу, **انصافا**

'инса:фан 1) келиштирмоқ: **التخصيم** ~ -л-хаси:майни у рақибларни келиштирди; 2) ҳаққини олиб бермоқ, тўғри ҳал қилмоқ: **فلان من فلان** ~ фула:нан мин фула:нин у фалончидан фалончининг ҳаққини олиб берди; 3) ярмига келмоқ: **النهار** ~ -н-наҳа:ру бу кун ярмига келди.

انصهر инсаҳара, **ينصهر** йансаҳиру, **انصهارا**

инсиҳа:ран эритилмоқ: **المعدن** ~ -л-ма'дину бу маъни пиширди.

انفج 'андажа, **ينفج** йундижу, **انفجاجا**

'инда:жан яхши пиширмоқ, етилтирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани етилтирди; **الرأي** ~ -р-ра'йа у фикр-ни пиширди.

انضم индамма, **ينضم** йандамму, **انضماما**

индима:ман 1) қўшилмоқ, бирикмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қўшилди; 2) қаратилмоқ, йўналтирмоқ: **علي الشيء** ~ 'ъала:-ш-шай'и у бу нарсага қаратилди.

انطاء йантафи'у, ينطفي' интафа'а, انطاء
 интифа: ан сўнмоқ, ўчмоқ: لهب النار ~ лаҳабу-н-на:ри
 бу ўтнинг алангаси сўнди.

انطاق йунтиқу, ينطق 'антақа, انطق
 'инта:қан гапиртирмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни
 гапиртирди.

انطلاق йанталиқу, ينطلق инталақа, انطلق
 интила:қан 1) кетмоқ, жўнамқ: الرجل ~ -р-ражулу
 бў киши жўнади; 2) жонланмоқ, фасоҳатли бўлмоқ: النساء ~
 -л-леса:ну бу тил фасоҳатли бўлди; 3) ёришмоқ: الوجه ~
 -л-важҳу бу юз ёришди; 4) очилмоқ: النفس ~ -н-нафсу
 бу кўнгил очилди.

انطواء йантави:, ينطوي интава:, انطوي
 интива:'ан 1) буралмоқ; ўралмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у
 бу нарса ўралди; 2) киритилмоқ; علي كذا ~ ʻала:
 каза: у фалон нарсага киритилди.

انزالا йанъазилу, ينزل инъазала, انزل
 инъа:лан узоқлашмоқ, айрилмоқ: عنه ~ ʻанҳу у ундан
 айрилди.

انعاشا йунъишу, ينعش 'анъаша, انعش
 'инъа:шан жонлантирмоқ, руҳлантирмоқ: الله الرجل ~
 -л-ла:ҳу-р-ражула Аллоҳ кишини руҳлантирди.

انعطافا йанъатифу, ينعطف инъатафа, انعطاف
 инъита:фан қийшаймоқ, бурилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у
 бу нарса қийшайди.

انعقادا йанъақиду, ينعقد инъақада, انعقد
 инъика:дан боғланмоқ, маҳкамланмоқ: الشيء ~ -ш-
 шай'у бу нарса боғланди: الامر لفلان ~ -л- амру ли-фула:-
 ин бу иш фалончига боғланди.

انعكاسا йанъакису, ينعكس инъакаса, انعكس
 инъика:сан 1) ағдарилмоқ, тескари, қарама-қарши бўлмоқ;
 ~ الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса ағдарилди; 2) акслац-
 моқ, акси қайтмоқ; الضوء ~ -д-ду:у бу нурнинг ак-
 си қайтди.

انعاما йунъиму, ينعم 'анъама, انعم

'инъа:ман 1) неъматли, тўқ бўлмоқ: الرجل ~ -p-ра-жулу бу киши неъматли бўлди; 2) неъматли қилмоқ: فلان Фула:пан у фалончини неъматли қилди; 3) бермоқ, ато қилмоқ: ~ عليه ~ Ёлаайҳи у унга фалон нарсани берди; 4) юмшатмоқ, майин қилмоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани юмшатди; 5) «ҳа» демоқ: له ~ лаҳу у унга «ҳа» деди. 6) ўтказмоқ: ~ النظر في الأمر ~ -н-пазара фи: л-'амри у ишни назардан ўтказди.

انفأ ~ 'анфун бурун; кўпчилиги انوف ~ уну:фун; ~ الشيء ~ -ш-шай'и нарсанинг олди; ~ القوم ~ -л-қавми қавмининг хўжалари; ~ الجبل ~ -л-жабали тоғ-нинг тепаси.

انفة ~ 'анафатун шаън, гурур, иззат, ҳурмат.

انفت ~ инфатта, ينفت ~ йанфатту, انفتاتا ~ ~ الشيء ~ инфита:тан синдирилмоқ, майдаллмоқ; ~ الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса синдирилди.

انفتح ~ инфатаҳа, يفتح ~ йанфатиҳу, انفتاحا ~ инфита:ҳан 1) очилмоқ: ~ الباب ~ -л-ба:бу бу эшик очилди; 2) четлатилмоқ: ~ عن الشيء ~ Ёани-ш-шай'и у бу нарсадан четлатилди.

انفجر ~ инфажара, ينفجر ~ йанфажиру, انفجارا ~ инфижа:ран 1) оқиб, қайнаб чиқмоқ (булоқ ҳақида): ~ الماء ~ -л-ма:'у сув оқиб чиқди; 2) отмоқ; бошламоқ: ~ الصبح ~ -с-субҳу тонг отди, ота бошлади; 3) йиғлай деб турмоқ: ~ فلان بايما ~ Фула:пун ба:кийап фалончи йиғлай деб турди.

انفرج ~ инфаража, ينفرج ~ йанфарижу, انفراجا ~ инфара:жан 1) таралмоқ, ёйилмоқ: ~ الغم ~ -л-гамму бу гам таралди; 2) халос бўлмоқ, кутилмоқ: ~ فلان من ضيقه ~ Фула:нун мин ди:қи:ҳи фалончи сиқилишидан кутилди; 3) кенгаймоқ; ~ ما بين شيئين ~ ма: байна шай'айни бу икки нарсанинг ораси кенгайди.

انفرد ~ инфарада, ينفرد ~ йанфариду, انفرادا ~ инфира:дан 1) бир ўзи, ёлғиз ишламоқ: ~ بالأمر ~ би-л-

'амри у ёлғиз ишлади; 2) ўзи, мустақил қилмоқ: **بِنَفْسِهِ** ~
 би-нафсиҳи у ўзи қилди.

انفراطا **انفراط** йанфариту, **ينفطر** **انفراط**
 инфират:тан ҳал бўлмоқ; ечилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у
 бу нарса ҳал бўлди.

انفساحا **ينفسح** йанфасиҳу, **انفسح**
 инфиса:ҳан бузилмоқ; **البيع** ~ -л-байъу бу савдо бузил-
 ди.

انفصالا **ينفصل** йанфасилу, **انفصل**
 инфиса:лан бўлинмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса
 бўлинди.

انفطارا **ينفطر** йанфатиру, **انفطر**
 инфита:ран ёрилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ёрил-
 ди.

انفعالا **ينفعل** йанфаъилу, **انفعل**
 инфиъа:лан (бирор нарса) таъсирида бўлмоқ: **بكذا** ~
 би-каза: у фалон нарса таъсирида бўлди.

انفاقا **ينفق** йунфиқу, **انفق**
 'инфа:қан 1) сарфлмоқ: **الرجل المال** ~ -р-ражулу-л-ма:ла
 бу киши молни сарфлади; 2) сотмоқ, савдога киритмоқ:
التاجر السلعة ~ -т-та:жиру-с-салъата бу савдогар молни
 сотди; 3) камбағаллашмоқ, фақир бўлмоқ: **الرجل** ~

-р-ражулу бу киши фақир бўлди.
انفكا **ينفك** йанфакну, **انفك**
 инфика:қан 1) ажралмоқ, бўлинмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у
 бу нарса ажралди; 2) ечилмоқ: **العقدة** ~ -л-ъуқдату
 бу тугун ечилди.

انفلاتا **ينفلت** йанфалиту, **انفلت**
 инфила:тан 1) хал'с бўлмоқ, нажот топмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши нажот топди; 2) бўшамоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'у бу нарса бўшади.

انفلاقا **ينفلق** йанфалиқу, **انفلق**
 инфила:қан ёрилмоқ: **البحر** ~ -л-бахру бу денгаз ёрил-
 ди.

انقيدا **ينقاد** йанқа:ду, **انقاد**

инқиба:дан 1) бўйсинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши бўйсинди; 2) тўғри, текис бўлмоқ: **الطريق** ~

-т-тари:қу бу йўл текис бўлди.
انقبض инқабда, **ينقبض** йанқабиду, **انقباضا**
 инқибда:дан 1) сиқилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
 сиқилди; 2) қабз қилинмоқ, олинмоқ: **المال** ~ -л-мал:лу
 бу мол олинди; 3) қўшиб олинмоқ, мусодара қилинмоқ:
الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса мусодара қилинди.

انقاد йунқизу, **ينقاد** йунқазу,
 инқа:зан халос қилмоқ, қутқармоқ: **فلانا من كذا** ~ фула:

пан мин қаза: у фалончини бу нарсдан қутқарди.
انقرض инқарада, **ينقرض** йанқариду, **انقراضا**
 инқира:дан инқировга учрамоқ, йўқ бўлмоқ, тугамоқ: ~

الشيء -ш-шай'у бу нарса инқировга учради;
 -л-қавм бу қавм тугади, йўқ бўлди. **القوم** ~

انقسم инқасама, **ينقسم** йанқасиму, **انقسامًا**
 инқиса:ман бўлинмоқ, бўлақларга ажралмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'у бу нарса бўлинди.

انقشر инқашара, **ينقشر** йанқаширу,
 инқша:ран арчилмоқ, шиллнмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у
 бу нарса арчилди.

انقض инқадда, **ينقض** йанқадду,
انقضاضًا инқида:дан 1) синмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'у бу нарса синди; 2) қуламоқ: **الجدار** ~ -л-жи-
 да:ру бу девор қулади; 3) отилиб тушмоқ: **الطائر** ~

-т-та:иру бу қуш отилиб тушди.
انقضى инқада:, **ينقضى** йанқади:, **انقضاد** ин-
 қида: ан йўқ бўлмоқ, тугамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу
 нарса тугади, йўқ бўлди.

انقطع унқутиъа мажх, бузилмоқ: **بالمسافر** ~ би-
 л-муса:фири бу сафарчининг сафари бузилди.

انقلب инқалаба, **ينقلب** йанқалибу, **انقلابًا**
 инқила:бан ағдарилмоқ, тўнқарилмоқ: **الشيء** ~ -ш-
 шай'у бу нарса тўнқарилди.

انقلع	инқалаға,	ينقلع	йанқалиғу,	انقلاعا
инқилаған кўчирилмоқ, суғирилмоқ:				~ الشيء -ш-шай у бу нарса кўчирилди.
انكر	анкара,	ينكر	йункиру,	انكاراً
инна:ран 1) билмамоқ:		~ الامر	-л-амра у ишни билмади; 2) инкор қилмоқ:	
		~ الحق	-л-ҳаққа у ҳақиқатни инкор қилди; 3) айбламоқ, қораламоқ: помаъқул кўрмоқ:	
عمله	~ علي غيره فعله		~ тала:райриҳи фиълаҳу у бировнинг қилмишини қоралади.	
انكسر	инкасара,	ينكسر	йанкасиру,	انكساراً
инкиса:ран 1) синмоқ чил-чил бўлмоқ:				~ الشيء -ш-шай у бу нарса чил-чил бўлди; 2) енгилмоқ:
				~ العسكر -л-ъаскару бу аскар енгилди.
انكسف	инкасафа,	ينكسف	йанкасифу,	انكسافاً
инкиса:фан тугилмоқ:		~ الشمس	т-ш-шамсу қуёш тугилди.	
انكشفا	инкашафа,	ينكشفا	йанкашифу,	انكشافاً
инкиша:фан очилмоқ:		~ الشيء	-ш-шай у бу нарса очилди.	
انكماش	инкамаша,	ينكماش	йанкамишу,	انكماشاً
инкима:шан 1) тиришмоқ:		~ الجلد	-л-жилду бу тери тиришди; 2) бужмаймоқ:	
		~ الثوب	-с-савбу бу кийим бужмайди; 3) одамлардан четлашмоқ;	
		~ الرجل	-р-ражулу бу киши одамлардан четлашди.	
انملة	унмулатун бармоқ учлари; кўпчили			انامل
ана:милу.				
انمي	'анма:,	ينمي	йунми:,	إنماء
'ан 1) кўпайтирмоқ, орттирмоқ:				~ الشيء -ш-шай а у нарсени кўпайтирди; 2) қўшмоқ, мўл қилмоқ:
				~ الله المال -л-ла.ҳу-л-ма:ла Аллоҳ молни мўл қилди; 3) тўқимоқ:
الحديث	~ -л-ҳадиса у воқеани тўқиди; 4) нисбат бермоқ қилмоқ:	~ فلاناً إلى ابيه	фула:нан ила: 'аби.ҳи	
у фалончини отасига нисбат қилди.				
ان	'анна тўлдирувчи эргаш гаши бошлаб беради.			
انها حيلة	'аннаҳа:ҳи:латун билдики, у ҳийладир.			

إن 'инна албатта; زيدا عالماً ~ зайдан таққилун албатта, Зайд ақлидир.

آن 'анна, ينن йа'инну, إن 'инна, انا 'анна, ايننا ани:нан инграмоқ: ~ المريض -л-мари:ду бу бемор ингради.

انت 'аннаса, يؤث йу'аннису, تاءنشا та'ни:сан муаннас қилмоқ: ~ الكلمة -л-калимата у сўзни муаннас қилди, унга те ҳарфини қўшди.

اهد 'анҳада, يهد йунҳиду, انهادا ~ ت البنت 'инҳа:дан бўртиб чиқмоқ, шаклланмоқ: ти-л-бинту қизнинг кўкраги шаклланди.

انهد 'анҳада, ينهد йунҳиду, انهادا ~ الرجل -р-ражула у кишини турғизди; 2) қўзғатмоқ: ~ فلانا بالشيء -ш-шай'и у фалончини бу нарса билан қўзғатди; 3) ҳайдамоқ, қувмоқ: ~ الريح السحاب -р-ри:ху-с-саҳа:ба бу шамол булутни ҳайдади.

انهاك 'анҳака, ينهك йунҳику, انهاك ~ المرض او التعب 'инҳа:кан чарчатмоқ, силлаши қуритмоқ: -л-мараду 'ави-таъабу фула:нан бу дард ёки бу чарчоқ фалончининг силласини қуритди.

انهي 'анҳа:, ينهي йунҳи:, انها ~ انهي 'инҳа:ан 1) тугатмоқ, битирмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани битирди; 2) охирига, ниҳоясига етказмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани охирига етказди; 3) билдирмоқ, хабардор қилмоқ: ~ الأمر إلي الحاكم -л-'амра 'ила:-л-ҳа:кимини у ишни бу ҳоқимга билдирди.

انيق 'ани:қун кўркли, гўзал اهان 'аҳа:на, يهين йуҳи:ну, اهانة ~ غيره гайраҳу 'иҳа:натан ерга урмоқ, камситмоқ: у бировни камситди.

اهبة 'ухбатун 1) тайёргарлик, ҳозирлик кўриш; 2) тайёрлик, ҳозирлик. اهل 'аҳбала, يهل йуҳбилу, اهبالا ~ 'ҳба:лан йўқотмоқ, йўқ қилмоқ: ~ العقل والتمييز -л-'ақла

ва-т-тамһи:за у ақли ва тамияни йўқотди.

аһтди иҳтада: **يهتي** йаҳтади:, **اهتاء**
 иҳтида:ан 1) ҳидоят йўлини сўрамоқ: **الرجل** ~ -р-
 ражулу бу киши ҳидоят йўлини сўради; 2) ҳидоят йўлини
 топмоқ: -р-ражулу бу киши ҳидоят йўлини **الرجل** ~

топди.

اهترازا иҳтазаза, **يهتز** йаҳтаззу,
 иҳтиза:зан 1) қимирламоқ, титрамоқ, тебранмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'у бу нарса қимирлади; **النبات** ~ -п-наба:ту
 бу ўтлар тебранди; 2) талпинмоқ: **إليه قلبه** ~ 'илайҳи
 қалбуҳу унинг қалби у томон талпинди; 3) унмоқ: **الأرض** ~
 -л-'арду бу ер унди.

اهتاما иҳтамма, **يهتم** йаҳтамму,
 иҳтима:мап 1) аҳамият бермоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и
 у бу нарсага аҳамият берди; 2) таъвишламоқ, ғам ёмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши ғам еди.

аһди 'аҳда:, **يهدي** йўҳди:, **اهداء** 'иҳда:
 'ан 1) юбормоқ, жўнатмоқ: **إليه هدية** ~ 'илайҳи
 ҳадийһатан у унга совға юборди; 2) тошширмоқ, рўнара
 қилмоқ: **العروس** ~ -л-'бару:са у келинни куёвга топ-
 ширди; 3) келтирмоқ: **الهدى إلى الحرم** ~ -л-ҳадйа 'ила:
 -л-ҳарамни у қурбонликни бу ҳарамга келтирди; 4) тақдим,
 тортиқ қилмоқ: **الهدية** ~ -л-ҳадийһата у совғани
 тортиқ қилди.

اهلون аҳлуи қариндош-уруғ, оила; кўпчилиги
 'аҳлу:на; **الرجل** ~ -р-ражули кишининг хотини; **البيت** ~
 -л-байти уйда яшовчилар, хонадон; **القرية** ~ -л-қарйати
 қишлоқ аҳли; кўпчилиги **أهال** 'аҳа:лин; **الأمر** ~
 -р-'амри раҳбарлар; **الكتاب** ~ -л-кита:би китоб аҳли:
 мусулмонлар, нассорийлар ва яҳудийлар; **الشيء** ~
 -ш-шай'и нарса эгалари, нарсаси борлар; **المذهب** ~
 -лмазҳаби бир дин ва йўл-йўриққа эътиқод қилувчилар;
أبك ~ ан бика ва **أوسهلا** ~ ан ва саҳлан хуш
 келибсиз.

اهلك	'ахлана,	يهلك	йухлику,	اهلاكاً
'ихла:кан	1) хароб,	йўқ қилмоқ:	~ الشيء	-ш-шай'а
у нарсани йўқ қилди;	2) сарф қилмоқ:		~ المال	-л-ма:
ла у молини сарф қилди.				
اهلي	'ахлиййун	1) уй ҳайвони;	2) онлавий.	
اهمل	'ахмала,	يهمل	йухмилу,	اهمالاً
'ихма:лан	1) ўз ҳолига ташлаб қўймоқ,	упутиб қўймоқ:		
~ الشيء	-ш-шай'а	у нарсани ўз ҳолига ташлаб қўйди,		
2) ҳал қилмай қўймоқ;	эътиборсиз қолдирмоқ:		~ الامر	
-л-'амра	у бу ишчи ҳал қилмай қўйди,	уни эътиборсиз қолдирди.		
اهل	'аҳҳала,	يوهل	йу'аҳҳилу,	تاهيلاً
та'ҳи:лан	лойиқ қўрмоқ:	~ غيره للامر	гайраҳу	ли-л-
'амри	у бировни бу ишга лойиқ қўрди.			
او	'ав ёки;	نعن ~ اتم	наҳну ~	аттум бизлар
ёки сизлар.				
اوان	'ава:нун вақт;	чоғ;	куплиги	اوانة
				а.вимагун.
اوج	'авжун	1) энг юқори,	баланд нуқта;	2) мусиқа:
да:	энг баланд парда.			
اوجب	'авжаба,	يوجب	йу:жибу,	ايجاباً
'и:жа:бан	1) вожиб,	зарур қилмоқ:	~ الشيء	-ш-шай'а
у нарсани зарур қилди;	2) лозим қилмоқ:	~ عليه ان يفعل		
'и:жа:бан	алайҳи 'ан йафъала-ш-шай'а	у унга нарсани қилиш		
ини ло-зим қилди.				
اوجد	'авжада,	يوجد	йу:жиду,	ايجاداً
'и:жа:дан	1) мавжуд,	бор қилмоқ:	~ الشيء	-ш-шай'а
у нарсани мавжуд қилди;	2) топтирмоқ:	~ غيره الشيء		
гайраҳу-ш-шай'а	у бировга нарсани топтирди.			
اوجز	'авжаза,	يوجز	йу:жизу,	ايجازاً
'и:жа:зан	калта,	қисқа қилмоқ:	~ الكلام وفيه	-л-кала:ма
ва фи:ҳи	у ганни қисқа қилди.			
اوجع	'авжаъа,	يوجع	йу:жиъу,	ايعاعاً
'и:жа:ъан	ранжитмоқ:	~ غيره	гайраҳу	у бировни ранжитди.
اوحى	'авҳа:.	يوحى	йу:ҳи:.	ايحاً
				'и:ҳа:

'ан 1) кўрсатмоқ, ишора қилмоқ: **إلى فلان** ~ 'ила:
фула:нин у фалончини кўрсатди, унга ишора қилди; 2) ил-
ҳом бермоқ, илҳомлантирмоқ: **الله إلى الإنسان** ~ -л-ла:
ху 'ила:-л-'инса:ни Аллоҳ инсонга илҳом берди; 3) махфий,
сирли гап айтмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончига мах-
фий гап айтди.

اورث 'авраса, **يورث** йу:рису, **ايراث**
'и:ра:сан мерос қолдирмоқ: **غيره الشيء** ~ гайраҳу-
-ш-шай'а у нарсани бировга мерос қолдирди.

أورد 'аврада, **يورد** йу:риду, **ايراد**
'и:ра:дан 1) шоҳид, мисол келтирмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:

ма у гафни шоҳид келтирди; 2) баён қилмоқ, гапириб
бермоқ: **عليه الخبر** ~ ʔалайҳи-л-хабара у хабарни унга

баён қилди; 3) оқиб келадиган қилмоқ, оқизмоқ: **الماء** ~

-л-ма:'а у сувни оқиб келадиган қилди; 4) эсламоқ:

الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани эслади; 5) четдан келтирмоқ:

البضائع -л-бада:'иъа у молларни четдан келтирди; 6) солмоқ,

моқ: кирит **الله الكافر النار** ~ -л-ла:ҳу-л-ка: фира-

-н-на:ра Аллоҳ кофирни бу ўтга солди:

أورق 'аврақа, **يورق** йу:рику, **ايراق**
'и:ра:қан барг ёзмоқ: **الشجر** ~ -ш-шажа:ру бу дарахт

барг ёзди.

إوذة 'иваззатун ғоз; кўнлиги **اوز** 'иваззун.

أوسط 'авсату марказ, ўрта; муаннаси **وسطي**

вуста; кўнлиги **أواسط** 'ава:ситу.

أوشك 'авшака, **يوشك** йу:шику, **ايشاك**

'и:ша:кан яқин келмоқ, яқинлашмоқ: **علي الشيء** ~

ʔала:-ш-шай'и у бу нарсага яқинлашди (кўпроқ ҳозирги-

келаси замонда **أن** 'ан билан ишлатилади).

أوصل 'авсала, **يوصل** йу:силу, **ايصالا**

'и:са:лан етказиб бермоқ: **الشيء إلى فلان** ~ -ш-шай'а ила:

фула:нин у нарсани фалончига етказиб берди.

أوصي 'авса:, **يوصي** йу:си, **ايصاء**

'и:са:'ан 1) буюрмоқ: **فلاناً بكذا** ~ фула:нан би-каза: у

фалончига фалон нарсани буюрди; 2) уники қилмоқ, эга

қилмоқ: **إليه وله بشيء** ~ илайҳи ва-лаҳу би-шай'ин у нарсани ушқи қилди, уни нарсага эга қилди; 3) оталиққа олмоқ: **فلاناً وإليه** ~ фула:нан ва илайҳи у бировни оталиққа олди; 4) раҳм қилдирмоқ, айтмоқ: **بالرجل علي** ~ **أبي-р-ражули** ғала:-бниҳи у кишини боласига раҳм қилдирди.

إيضاحاً йу:диҳу, **يوضح** 'авдаҳа, **أوضح** и:да:ҳан 1) аниқ, ойдин бўлмоқ: **الأمر** ~ -л-амру бу иш ойдин бўлди; 2) аниқ, ойдин қилмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у ишни аниқ қилди.

إيعازاً йу:ъизу, **يوعز** 'авъаза, **أوعز** и:ъа:зан жалб қилмоқ, ундамоқ: **إليه في كذا ان يفعله** ~ илайҳи фи: каза: 'ан йафъалаҳу у уни фалон нарсани қилишга ундади.

إيفاداً йу:фиду, **يوفد** 'авфада, **أوفد** и:фа:дан 1) шошилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши шошилди; 2) устида турмоқ: **علي الشيء** ғала:-ш-шай'и у бу нарса устида турди; 3) юбормоқ, жўнатмоқ: **فلاناً إلى أو علي فلان** фула:нан ила:'ав ғала: фула:нин у фалончини фалончига юборди; **وفدا إلى بلاد** ~ вафдан ила:била:дин у бир мамлакатга вакил (делегат) юборди.

إيقاداً йу:қиду, **يوقد** 'авқада, **أوقد** и:қа:дан олдирмоқ, ёндирмоқ: **النار** ~ -н-на:ра у ўтни олдирди.

إيقاعاً йу:қиъу, **يوقع** 'авқаъа, **أوقع** и:қа:ъан 1) йиқитмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни йиқитди; 2) бошламоқ, жалб қилмоқ: **بفلان سوءاً** ~ би-фула:нин сав'ан у фалончини ёмонликка бошлади; 2) жабр қилмоқ: **الدهر بفلان** ~ -д-дахру би-фула:нин бу замона фалончига жабр қилди.

إيقافاً йу:қифу, **يوقف** 'авқафа, **أوقف** и:қа:фан 1) тўхтатмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни тўхтатди; 2) четлатилмоқ: **عن الأمر** ~ ғани-л-'амри у бу ишда четлатилди; 3) тўхтатиб қўйилмоқ: **تنفيذ الحكم** ~ танфи:за-л-ҳукми бу ҳукмининг бажарлиши тўхтатиб қўйил-

1) уқтирмақ, тушинтирмақ, англатмақ: **الشيء إليه** ~ -ш-шай'а илайҳи у нарсани унга англатди; 2) тафсирламақ, шарҳламақ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни шарҳлади; 3) таъбирламақ, йўймақ: **الرؤيا** ~ -р-ру'йа: у тушни йўйди.

اول 'аввалу биринчи, аввалги, олдинги; муаннаси
اولي 'у:ла:; кўплиги **اولون** 'аввалу:ла, **اوتل**
ава: илу.

اي 'ай эй, ё, ҳой.

اي 'и: ҳа, шундай.

ايباب ийа:бун қайтиш.

ايار 'айа:рун май (шамсий йилнинг бешинчи ойи).

ايبسا 'и:ба: ийуйбису, **يبس** 'айбаса,
сан 1) қуримоқ, қовжирамақ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу жой қовжиради; **العود** ~ -л-'у:ду бу шох қуриди;
2) қуруқ ерга келмақ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм қуруқ ерга келди; 3) қуритмақ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қуритди.

ايفضا 'айдан яна, тағин.

ايقظ 'айқаза, **يوقظ** йу:қизу, **ايقاظا** ,и:қа:
зан 1) уйғотмақ: **الرجل غيره** ~ -р-ражжуну гайраҳу бу киши бировни уйғотди; 2) тўзитмақ: **الغبار** ~ -л-губа:ра у чапғни тўзитди.

ايقن ,айқана, **يوقن** йу:қину, **ايقانا**
,и:қа:нан ишонмақ: **الامروبه** ~ -л-'амра ва биҳи у бу ишга ишонди.

ايلول 'айлу:лу сентябрь (шамсий йилнинг тўққизинчи ойи).

ايمان ,и:ма:нун ишонип, тўғри деб билиш; ишонч.

اين 'айна қани? қаерда? **من** ~ мин ~ қаердан?

إلى 'ила: ~ қаерга? **ما** ~ ма: қаерда' қаерга бўлмасин...

اينع 'айнаға, **يونع** йу:ниъу, **ايناعا** 'и:на:
ған етилмақ, пишмақ: **التمر** ~ -с-самару бу мева етилди.

اي 'аййун қандай? қайси, қайсики; қайси, қандай бұлмасин; **ا** ~ ан ка:на ким бұлмасин; **ايها** 'аййу-ха эй; муаннаси **ايها** аййатуха; **يا ايها** йа: 'аййуха, **يا ايها** йа: 'аййатуха эй.

ايا 'иййа: эгалик қўшимчаларининг тушум келиши-гини ифодадайди: **اياي** иййа:йа менга; **اياه** иййа:ху унга.

ايان аййа:на қачон? қаерга?

ايد 'аййада, **يؤيد** йу'аййиду, **تاءبيدا** та йи:дан 1) қўлламоқ, ёрдам бермоқ **غيره** ~ гайраҳу у бировни қўллади; 2) қувватламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қувватлади.

ب

ب би 1) билан: **بقلم** би-қаламин бир қалам би-лан; 2) ёнида, яқинида: **بيدرا** би-бадрин Бадр яқини-да; 3. ўрип-пайт: **بالقاهرة** би-л-қа:ҳирати Қоҳирада; 4) туфайли, учун: **بذنه** би-занбиҳи гуноҳи учун; 5) ўтимсиз феълларни ўтимли қилади: **ذهب الله بنورهم** заҳаба-л-ла:ху би-ну:риҳим Аллоҳ уларнинг нурини олиб кетди,) қасам: **اقسم بالله** уқсиму би-лла:ҳи худо ҳақ-қи!

باء ба:ун бо (араб алифбосининг иккинчи ҳарфи; абжад ҳисобида 2 рақамини билдиради).

باب ба:бун эшик, қопқа, дарвоза; кўплиги **ابواب** 'абва:бун ва **بيبان** би:ба:нун.

بات ба:та, **بيت** йаби:ту, **بيتا** байтан, **بياتا** байа:тан ва **بياتا** маби:тан 1) тунамоқ: **الرجل في مكان** ~ -р-ражулу фи:мака: нин бу киши бир жойда тунади; 2) кечаси келиб тушмоқ: **به وعنده** ~ биҳи ва ёнидаҳу у бу ерга кечаси келиб тушди; 3) тунда тугамоқ, охирла-моқ: **الشئ** ~ -ш-шай'у бу иш тунда тугади.

ди; 4) қаратмоқ: **اهتمامه علي الشيء** ~ ихтима: маҳу
 ʔала: -и-шай'и у эътибори бу нарсага қаратди; 5) бағиш-
 ламоқ: **الدار** ~ -д-да: ра у уйни Аллоҳ йўлига
 бағишлади.

اولع у: лиъа мажҳ. берилмоқ: **بالشيء** ~ би-
 и-шай'и у бу нарсага берилди.

اولو у: лу: эгалар, соҳиблар; **الرأي** ~ -р-ра'
 йи фикр эгалари, ақлли кишилар; **الامر** ~ -л- амри
 буйруқ эгалари, раҳбарлар; муаннаси **اولات** у: ла: ти.

اولي авла: **يولي** йу: ли:, **إيلا** и: ла: ан 1) бош
 қилмоқ; **فلانا الامر** ~ фула: нани-л- 'амра у фалончи-
 ни бу ишга бош қилди; 2) мурувват кўрсатмоқ, қилмоқ;
فلانا معروفًا ~ фула: нан маъру: фан у фалончига мурувват
 қилди; **غيره ثقتة** ~ ғайраҳу сиқатаҳу у бировга ишонч
 билдирди; 3) васият қилмоқ: **علي اليتيم** ~ ʔала: л-йати:
 ми у бу етимга васият қилди.

اوما 'авма'а, **يومي** йу: ми'у, **إيما**
 и: ма: ан имо қилмоқ, кўрсатмоқ; **غيره** ила:
 ғайриҳи у биров томон имо қилди.

اومض 'авмада, **يومض** йу: миду, **إيماضًا**
 и: ма: дан 1) енгил ярақламоқ: **البرق** ~ -л-барқу бу
 яшин енгил ярақлади; 2) аста имо қилмоқ, кўрсатмоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши аста кўрсатди; 3) кўз қис-
 моқ: **المرأة بعينها** ~ -л-мар'ату би-ʔайниҳа: бу хотин
 яшириқча кўз қисди; 4) табассум қилмоқ, илжаймоқ;

الرجل ~ -р-ражулу бу киши илжайди.

اوهم 'авҳама, **يوهم** йу: ҳиму, **إيهاما** и: ҳа:
 ман 1) ваҳимага тушмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
 ваҳимага тушди; 2) ваҳимага солмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу

у бировни ваҳимага солди; 3) айбламоқ: **فلانا بكدا** ~ фула:
 нан би-каза: у фалончини фалон нарса билан айблади;
 4) ташлаб кетмоқ: **الشيء** ~ -и-шай'а у нарсени таш-
 лаб кетди.

اول 'аввала, **يؤول** йу'аввилу, **تاويلا** та'ви: лан

باح ба:ҳа, **يبوح** йаб:ҳу, **بوحا** бавҳан очмоқ, ошқор қилмоқ; **بالسر** ~ би-с-сирри у сирни очди.

باحة ба:ҳатун майдон; кўплиги **بوح** бу:ҳун ва **باحات** ба:ҳатун.

باحث ба:ҳаса, **يباحث** йуба:ҳису, **مباحثة** муба:ҳасатан муҳокама қилишмоқ, ўрганишмоқ, кўриб чиқишмоқ, баҳслашмоқ; **غيره في الشيء** ~ гайраҳу фи:-ш-шай и у биров билан нарсани муҳокама қилишди, бу иш хусусида баҳслашди.

باهرة ба:хиратун пароход, буғ билан юрувчи катта кема; кўплиги **بواخر** бава:хиру.

بادر ба:дара, **يبادر** йуба:диру, **مبادرة** муба:-даратан ва **بداراً** бида:ран 1) тезлатмоқ, шошмоқ, тез бўлмоқ; **إلى الشيء** ~ 'ила:-ш-шай'и у бу нарсага шошди; 2) даволамоқ, тузатмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсани тузатди; 3) ўзмоқ, илгариламоқ; **فلانا الشيء وإليه** ~ фала:нани-ш-шай'а ва 'илайҳи у фалончини бу ишда ўзди.

بادرة ба:диратун 1) қизишиш, иссиққонлик қилиш; шиддатли ғазаб; 2) бадиҳа, ҳозиржавоблик билан айтилган сўз.

بادل ба:дала, **يبادل** йуба:дилу, **مبادلة** муба:-далатан ва **بدالاً** бида:лан алмаштирмоқ, алмашмоқ; **غيره بكذا** ~ гайраҳу биказа: у биров билан фалон нарса алмашди.

بادية ба:дийатун 1) саҳро; 2) кенг фазо; кўплиги

بواد бава:дин

باذئجان ба:зижа:нун бақлажон.

بار ба:ра, **يبور** йабу:ру, **بوراً** бавран ва **بوراً** бава:ран 1) касод бўлмоқ; **السلعة** ~

-с-сильату бу мол касод бўлди, соғилмади; 2) беҳуда, бефойда, ботил бўлмоқ; **العمل** ~ -л'ямалу бу иш фойдасиз бўлди; 3) ҳалок, йўқ, нобуд бўлмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса йўқ бўлди.

بارح ба:раха, **يبارح** йуба:риху, **مبارحة** муба:ра-хатан қолдирмоқ, ажратмоқ: **بارح المكان** ба:раха-л-мака: на у бу ерни қолдирди.

بارحة ба:рихатуи ўтган (тун, кун); **البارحة** ал-ба:рихату кеча; **أول البارحة** аввалу-л-ба:рихати ўтган кун.

بارد ба:ридун 1) совуқ, салқин; 2) ширин, фароғат-ли ҳаёт; 3) енгил (ўлжа, нарса).

بار ба:ррун 1) содиқ, тўғри, чин; 2) итоатли; яхши хулқли; кўплиги **بررة** бараратун.

بارز ба:раза, **يبارز** йуба:ризу, **مبارزة** муба:ра-затан ва **برازا** бира:зан сўкишмоқ, урушмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан урушди.

بارزة ба:ризун 1) очиқ, аниқ; 2) машҳур, атоқли.

بارع ба:риъун 1) уста, моҳир, билағон; 2) афзал, устун, юқори.

بارك ба:рака, **يبارك** йуба:рику, **مباركة** муба:ракатан 1) барака тиламоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига барака тилади; 2) барака бермоқ: **الرياضة البدنية**

غيره في ~ гайраҳу фи:р-рийа:дати-л-баданиййати у биров билан бадан тарбияда мусобақалашди.

بارود ба:ру:дун порох, ўқ дори.

بارودة ба:ру:датун милтиқ.

باري ба:ра:, **يباري** йуба:ри:, **مباراة** муба:ра: тан мусобақалашмоқ, ўзишмоқ: **الرجل غيره** ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши биров билан мусобақалашди; **والله له و** ~

فيه و عليه -л-ла:ҳу лаҳу ва фи:ҳи

باري ба:ри'ун яратувчи, холиқ (Аллоҳнинг сифатла-ридан).

باز ба:зин лочин; кўплиги **ابواز** 'абва:зун.

باس ба'сун 1) азоб, уқубат, қаттиқчилик; 2) журъат, кўрқмаслик; 3) очлик; 4) хавф хатар; кўплиги **ابوس** 'аб,усу.

باسقة ба:сиқатун 1) тоза оқ булут; 2) юқори, баланд,

юксақ (мас., шох, бутоқ); кўнлиги **بواسق** бава:
сиқу.

باسل ба:силун 1) шер; кўплиги **بواسل** бава:силу;
2) шижоатли, жасоратли; кўнлиги **بسلا** бусила:у;
3) хунук, ёқимсиз гапирувчи.

باشر ба:шара, **يباشر** йуба:ширу, **مباشرة**
муба:шаратан ўзи бажармоқ, олиб бормоқ, ўзи учун қил-
моқ: **الامر** ~ -л-амра у бу ишни ўзи олиб борди.

باشق ба:шақун қирғий; кўплиги **بواشق** бава:
шиқу.

باض ба:да, **يبيض** йаби:ду, **يضاً** байдан
тухум очмоқ: **الطائر** ~ -т-га:иру қуш тухум очди.

باطل ба:тилун беҳуда, бекорчи; ёлғон; кўплиги **اباطيل**
'аба:ти:лу (сўз бекор қилинган ва ношаръий нарсаларга
нисбатан ишлатилади).

باطن ба:тинун 1) яширин, ички; 2) яширин нарса-
ларни билувчи (Аллоҳнинг сифатларидан); кўплиги **بواطن**
бава:тинун.

باع ба:ъа, **يبيع** йабиъу, **بيعا** байъан, **بيعا**
маби:ъан 1) сотмоқ, 2) сотиб олмоқ: **~ الشيء ومنه وله**

-ш- шай'а ва минҳу ва лаҳу у нарсани сотди (сотиб олди)
باعث ба:ъисун 1) тприлтирувчи, жон берувчи (Аллоҳ-
нинг сифатларидан); 2) сабаб, важҳ, баҳона.

باعد ба:ъада, **يباعد** йуба:ъиду, **مباعدة** муба:
ъадатан ва **بعاداً** биъадан 1) узоқлаштирмоқ, ажрат-
моқ, айирмоқ: **بين الشيئين** ~ байна-ш-шай'айни у икки
нарсани бир-биридан айирди, узоқлаштирди; 2) четлаб юр-
моқ, узоқлашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни четлаб
юрди.

باغ ба:гин 1) золм, эзувчи; 2) нетовчи, ҳеҳловчи.
باغت ба:гата, **يباغت** йуба:гату, **مباغثة** муба:-
гататан тўсатдан, бостириб, қутилмаганда келмоқ: **غيره** ~
гайраҳу у бировнигига бостириб келди.

بافة ба:қатун гулдаста, гулчамбар.

باكر ба:кирун эрта, саҳар, тонг.

باكورة ба:ку:ратун янги етилган мева, ҳарбир нарса-нинг аввалгиси.

بال ба:лун 1) юрак; 2) эс; 3) ҳол, иш, юмуш.

بالغ ба:лага, **يبالغ** йуба:лигу, **مبالغة** муба:лағатан муболага қилмоқ, бўрттирмоқ: **في الامر** ~ фи:-л-'амри у ишни бўрттирди.

بالغ ба:лигун болиғ, етилган, идрокли, эсли.

بالي ба:ла:, **يبالي** йуба:ли:, **مبالاة** муба:ла-тан аҳамият бермоқ, эътибор қилмоқ, меҳрибонлик қилмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарсага аҳамият берди.

باهظ ба:ҳизун ҳаддан ортиқ, юқори (нарх ҳақида); кўн-лиги **بواهظ** бава:ҳизу.

بانت ба:'итун эски, қолган, суви қолган (нонли таом).

باند ба'идун 1) ўлган, йўқ бўлиб кетган; **الامم ال** ~ ал-,умалу-л-~ агу йўқ бўлиб кетган халқлар; 2) ўтган; **العهد ال** ~ ал-'аҳду-л-~ у ўтган аср.

بايع ба:йаъа, **يباع** йуба:йиъу, **مبايعة** муба:йаъатан савдони пиширишмоқ, савдода бир аҳдга келишиш-моқ: **غيره على كذا** ~ гайраҳу ъала: каза: у биров билан фалон нарсанинг савдосини пиширди.

بيغاه баббага:'у тўти; кўплиги **بيغاوات** баббага:ва:тун.

بت батта, **يبت** йабутту, **بتا** баттан 1) кес-моқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесди; 2) ечмоқ, ҳал қилмоқ: **الامر** ~ -л- амра у ишни ҳал қилди; 3) қўл қўй-моқ, имзо чекмоқ: **اليمين** ~ -л-йаами:на у бу қасамёдга им-зо чекди.

بتار батта:рун ўткир, кескир қилич.

بته баттатан қатъиян, иккиланмай, чекинмай.

بتر батара, **يتر** йабтуру, **بترا** батран бўлмоқ, кесмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани бўлди, кесди.

بتول бату:лун 1) дунё ишларидан четлашиб, Аллоҳ ибодатига берилган аёл, биби; биби Марям; 2) уйланмаган, бефарзанд.

басса, **بث** йабуссу, **بثا** бассан 1) эшит-
тирмоқ (радио орқали), билдирмоқ, ёймоқ: **التبثير** ~ л-
хабара у бу хабарни (радио орқали) эшиттирди; 2) тўзит-
моқ, тарқатмоқ: **الغبار** ~ л-губа:ра у чангни тўзитди;
3) ёйиб, илиб қўймоқ: **المتاع** ~ л-мата:'а у бу буюмлар-
ни ёйиб қўйди.

бажжала, **يبجل** йубажжилу, **تبجيلا** табжи:
лан улуғламоқ, мақтамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни
мақтади.

бажаъатун сақоқуш; кўплиги **بجعة** бажаъун.
баҳбу:ҳатун ҳар бир нарсанинг ўртаси, яхшиси;
кўплиги **بعابيح** баҳа:би:ҳу.

بعث баҳтун тоза, соф, ясама эмас.

баҳаса, **يبعث** йабҳасу, **بعثا** баҳсап
1) қидирмоқ, нзламоқ: **عن الشيء** ~ ани-ш-шай'и у
нарсани қидирди; 2) суриштирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани суриштирди; 3) қазимоқ, ўймоқ, ёрмоқ: **الأرض** ~

л-а'рда ва фи:ҳа: у ерни қазиди; 4) ўрганмоқ,
тадқиқ қилмоқ, текширмоқ: **الامر وفيه** ~ л- амра
ва фи:ҳи у ишни ўрганди.

بعث баҳсуш текшириш, тадқиқ қилиш.

баҳҳа, **يبح** йабаҳҳу, **بعا** баҳҳан овози,
товуши бўғилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг ово-
зи бўғилди.

баҳҳа:рун маллоҳ, денгизчи; муаннаси **بعارة**
баҳҳа:ратун.

بحة бухҳатун бўғилиш, хириллаш.

баҳрун 1) денгиз; 2) сув, қуруқликнинг зидди;
3) шеърда: вази, ўлчов; кўплиги **أبحر** 'абҳурун ва
буҳу:рун ва **بحار** биҳа:рун.

بحري баҳрийун 1) баҳрга тегишли; 2) маллоҳ, ден-
гизчи.

بحرية баҳрийатун флот.

بعيرة бухайратун денгиз қўлтиғи.

بخار буха:рун тутун, дуд; кўплиги **ابخرة** абхира-тун.

بخار баххара, **يبخر** йубахирру, **تبخيرا** табхи-ран 1) ҳидди тутатқи, исиріқ билан тутатмоқ: **~ الشيء** -шай'а у нарсани исиріқ билан тутатди; 2) тутун чиқармоқ, тутатмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани тутатди; 3) тутун билан тозаломоқ: **~ ثياب المريض** сийа: ба-л-мари: ди у касалнинг кийимини тутун билан тозалади.

بخع бахаъа, **يبخع** йабхаъу, **بخعا** бахъан 1) ўлдирмоқ: **~ نفسه** нафсаҳу у ўзини ўлдирди; 2) ўғит, насиҳат қилмоқ: **~ له** у унга ўғит қилди.

بخل бах (и, у) ла, **يبخل** йабх (а, у) лу, **بخلا** бухлан бахил бўлмоқ, қизганмоқ: **~ الرجل** -р-ражулу бу киши қизганди.

بخل бухлун бахиллик, қизганишлик.

بخور баху:рун исиріқ каби ёқимли ҳид берувчи тутатқилар.

بخيل бахи:лун қизганчиқ, бахил; кўплиги **بخلا** бухала:у.

بدا бада'а, **يبدأ** йабда'у, **بدأ** бад'ан 1) бошламоқ; **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани бошлади; 2) аввал яратмоқ; устун, афзал қилмоқ; 3) гапирмоқ: **~ في الأمر** фи:-л-амри у бу иш ҳақида гапирди.

بدا бада:, **يبدو** йабду:, **بدوا** будушван 1) очилмоқ, кўринмоқ, пайдо бўлмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'у бу нарса кўринди; 2) саҳройи, бадавий бўлмоқ: **~ الرجل بدواة** -р-ражулу бада:ватан бу киши саҳройи бўлди.

بدء бад'ун бошланиш, ибтидо.

بدواة бада:ватун кўчманчилик, саҳройилик.

بد буддун 1) эвазлик, бадал; 2) қисмат, тақдир; кўплиги **ابدا** 'абда:у ва **بددة** бидадатун; 3) бирор нарсадан қутилиш, қочинш; **لا ~ عن** ла:~мин ва **لا ~ من** ла:~ъан қутилиб бўлмайдди, қочиб бўлмайдди, албатта бўлади.

بدد баддада, **بيدد** йубаддилу, **تبديدا** табди:
дан тарқатмоқ, сочмоқ; сарф қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани сочди.

بدل баддала, **بيدل** йубаддилу, **تبديلا** табди:
дан 1) ўзгартирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўзгар-
тирди; 2) алмаштирмоқ: **الشيء شيئاً آخر** ~ -ш-шай'а шай'
ан а:хара у нарсани бошқа нарса билан алмаштирди; **الكلام**
~ -л-қала:ма у сўзни бузди (**ҳарф**ан: ҳарфини алмаштир-
ди).

بدر бадрун 1) Бадр (Макка ва Мадина орасида жой-
лашган водийнинг номи); 2) тўла ой.

بدعة бидъатун 1) янгилик киритиш; 2) динда: ўйлаб
топишган, шариатда йўқ, унга зид нарса.

بدل бадала, **بيدل** йабдулу, **بدلا** бадлан
алмашмоқ: **الشيء** -ш-шай'а ~ у нарсани алмашди.

بدل бадалун эваз, бадал; кўплиги **أبدال** 'абда:лун.

بدن баданун инсон жасади; кўплиги **أبدان** абда:лун.

بدو бадву^н бадавийлар, кўчманчилар.

بدوي бадавиййун бадавий, кўчманчи.

بديع бади:ъун 1) янги; **علم البديع** ъилму-л-бади:ъи
риторика, чиройли сўзлан нами; 2) янгича яратувчи (Ал-
лоҳнинг сифатларидан).

بديل бади:лун 1) эваз, бадал; 2) кинода: дубляж қи-
лувчи, бошқа тилдаги гапларни ўз тилида айтиб берувчи,
овоз берувчи артист; кўплиги **أبدال** абда:лун ва

بدلاء будала:у.

بدن бади:нун семиз, гавдали, йўгон; кўплиги **بدن**
будунун.

بدا база'а **بيدي** йабзи'у, **بيدا** йабза'у ва

بدو базу'а, **بيدو** йабзу'у, **بداء** база'ан ва **بداءة**
база'атан сўкинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сўкинди.

بذاءة база'атун сўкинчилик, қабоҳатлик, уятсизлик.

بدر баззара, **بيدر** йубаззиру, **تبديرا** табзи:ран

исроф қилмоқ, сарф қилмоқ; **المال** ~ -л-ма:ла у молни исроф қилди.

بدل базара, **بيدل** йабзуру, **بذرا** базран 1) ерга ташламоқ, экмоқ, сепмоқ: **العيب** ~ л-ҳабба у дон сепди; 2) сочмоқ, тўзитмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сочди.

بدل базала, **بيدل** йабзулу, **بدلا** баалан бермоқ, аямай, сахийлик билан бермоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани аямай берди.

بدي бази'ун оғзи шалоқ.

برا бара'ун дахлсизлик, дахли, алоқаси йўқлик.

براة бара'атун айбсизлик, гуноҳсизлик.

براعة бара'атун маҳорат, чечанлик.

بربر барбарун барбар (халқ номи); кўплиги **برابرة** бара:биратун.

برتقال буртуқа:лун апельсин.

برج буржун қалъа; кўплиги **ابراج** абра:жун.

برج бариҳа, **بيرج** йабраҳу, **براحا** бара:ҳан кетмоқ, ташлаб кетмоқ, чиқиб кетмоқ: **المكان ومنه** ~

-л-мака:на ва мЧнху у жойни ташлаб кетди; **البرد شديد** ~
~ **ما** ма: ~ л-барду шади:дан совуқ қаттиқ бўлмади.

برد барада, **بيرد** йабраду, **بردا** бардан ва **برودا** буру:дан 1) совутмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни совутди; 2) қирмоқ, эговлаб қирмоқ: **الحديد** ~

-л-хади:да у темирни эговлаб қирди; 3) совқаттирмоқ: **الليل القوم عليهم** ~ -л-лайлу-л-қавма ва ʿалайҳим тун қавмни совқаттирди.

برد бардун шамоллаш, нафас йўлларининг шамоллаши, бронхит.

برد барадун дўл, муз доналари.

بر баррун 1) қуруқлик; кўплиги **برود** буру:рун;

2) меҳрибон, меҳрли, севувчи (Аллоҳнинг сифатларидан).

بر биррун эғзулик, хайрли ишлар қилиш.

براء барра'а, **بيبري** йубарри'у, **تبرئة** табри'атан

1) айбсиз, гуноҳсиз деб билмоқ: **غيره من كذا** **гайраҳу**

мчи каза: у бировни фалон парсада гуноҳсиз деб билди;

2) қутқармоқ, озод қилмоқ: **من التهمة** ~ **мина-т-туҳмати**

у бу туҳматдан қутқарди.

براد барра: дун темир устаси, слесарь.

برد баррада, **يبرد** йубарриду, **تبريدا** табри:
дан 1) совуқ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани

совуқ қилди; 2) совутмоқ: **الطعام** ~ -т-таъа: ма у (у

овқатни совутди; 3) қолдирмоқ, енгиллатмоқ: **عنه الوجع** ~

ъанҳу-л-важаъа у ундаги огрикни қолдирди.

برد баррара, **يبرد** йубарриру, **تيربرا** табри:
ран ақламоқ, гуноҳсиз айбсизга қўшмоқ: **عمله** ~ ъамма-

лаҳу у ўз қилмишини оқлади; **غيره** ~ гайраҳу у би-

ровни яхшига қўшди.

برز барраза, **يبرز** йубарризу, **تيريزا** табри: зам

1) устун, афзал бўлмоқ, юқори турмоқ: **الرجل في العلم** ~

-р-ражулу фи: л-ъилми бу киши илмда шерикларидан афзал бўлди; 2) тушинтирмоқ, кўрсатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а

у нарсани кўрсатди.

برز бараза, **يبرز** йабрузу, **بروزا** буру: зам зоҳир
бўлмоқ, кўришмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса зоҳир

бўлди.

برص барасун нес, мохов.

برع бар (а, у) ъа, **يرع** йабр (а, у) ъу, **براعة**

бара: ъатан ва **بروعا** буру: ъан моҳир, уста бўлмоқ: **الرجل** ~

-р-ражулу бу киши моҳир бўлди.

برعوم буръу: мун ва **برعم** буръумун куртак, ғунча;

кўшлиги **براعيم** бара: ъи: му ва **براعم** бара: ъиму.

برغل бургулун туйилган буғдой, крупа.

برغوث бургу: сун бурга; кўплиги **براغيث** бара:

ғи: су.

برق барақа, **يبرق** йабруқу, **برقا** барқан ва

بريقا бари: қан 1) чақмоқ: **البرق** ~ -л-барқу бу

чақмоқ чақди; 2) чақнамоқ, ярқирамоқ: **الشيء** ~ -шай'у

бу насра ялтиради, السماء ~ -с-сама: у осмон чақнади;

3) қамашмоқ: البصر ~ -л-басару бу кўз қамашди.

برق барқун чақмоқ.

برك барака, يبرك йабруку, بروكا буру:кан

чўкмоқ: البعير ~ -л-баъи:ру туя чўкди.

بركار бирка:рун циркуль, доира чизгич.

بركان бурна:нун вулқон.

بركة биркатун ҳовуз, кўл; кўплиги برك бирақун.

برم барама, يبرم йабруму, برما бараман 1) бу-
рамоқ, эшимоқ: الحبل ~ -л-ҳабла у арқонни эшиди; 2) қат-
тиқ, пишиқ қилмоқ, маҳкамламоқ: الشئ ~ -ш-шай а

у нарсани маҳкамлади.

برميل бирми:лун бочка; кўплиги براميل бара:ми:лу

برنامج барна:мижун барнома, дастур; кўплиги برامج

бара:мижу.

برهان бурҳа:нун далил, далилли ҳужжат; кўплиги

براهين бара:ҳи:ну.

برهه бурҳатун қисқа вақт, он, зум; кўплиги برهات

бурҳа:тун

برهن барҳана, يبرهن йубарҳину, برهنة бар-

ҳанатан исботламоқ, далил, ҳужжат келтирмоқ: الشئ ~

وعليه وعنه -ш-шай а ва ʔалайҳи ва ʔанҳу у нарсани
исботлади.

بري бара:, يبري йабри:, برىа барйан йўнмоқ,

тарошламоқ: القلم ~ -л-қалама у қаламни йўнди; الحجر ~

-л-ҳажара у тошни тарошлади.

بريء бари'а, يبراء йабра'у, بر'ان ва бур'

ан шифо топмоқ, соғаймоқ, тузалмоқ: من العلة ~ мина-л-
ʔиллати у бу дардан соғайди.

بريء бари'ун 1) бедахл, дахлсиз; алоқаси йўқ; 2) озод,
қутилган, холи, холис бўлган.

بريد бари:дун 1) элчи; кўплиги برد бурудун;

2) почта.

بريق бари:қун ялтираш, ярқираш.

بزور базрун 1) уруғ; кўплиги **بزور** бузу:рун;
2) доривор, таомга хушбўй ҳид берувчи парсалар; кўчилиши
ابزار 'абза:рун.

بزرة бизратун данак, мағиз.
بساط биса:тун ерга ёйилалдиган ҳар қандай нарса,
тўшак, палос, гилам; кўчилиши **بسط** бусутун.

بستان буста:нун боғ; кўплиги **بساتين** баса:ти:ну.
بستاني буста:ниййун боғбон.

بسط бассата, **يبسط** йубасситу, **تبسيطا** табси:
атан содда, тушунарли қилмоқ, содалаштирмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай а у нарсани содалаштирди.

بسط басата, **يبسط** йабсуту, **بسطا** бастан
1) босиб чиқармоқ, нашр қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай а
у нарсани босиб чиқарди; 2) кенгайтирмоқ: **المكان** ~

-л-мака:на у жойни кенгайтирди; 3) очмоқ: **كفه** ~ каффа:
ҳу у кафтини очди; 4) чўзмоқ: **يده** ~ йадаху у қў:
лини чўзди; 5) мўл қилмоқ, кўнайтирмоқ: **الله الرزق لعباده** ~
-л-ла:ҳу-р-ризқа ли ълба:дхи Аллоҳ бу бандаснинг риз:
қлини мўл қилди.

بسل басула, **يبسل** йабсулу, **بساله** баса:латан
жасоратли, қўрқмас бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу қлини
жасоратли бўлди.

بسم басама, **يبسم** йабсиму, **بسما** басман табас:
сум қилмоқ, илжаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу қлини табас:
сум қилди.

بسملا басмала, **يبسملا** йубасмилу, **بسملة** басмалатан
бисмилла:ҳи-р-раҳма:ни-р-раҳи:м демоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу
бу қлини «бисмиллаҳи-р-раҳма:ни-р-раҳи:м»—деди

بسيط баси:тун 1) содда, енгил, осон; 2) арузда: басит
(шеър ўлчовининг номи).

بشارة биша:ратун яхши хабар, суюнчли хабар; кўплиги

بشائر баша:иру.

بشارة буша:ратун суюнчи.

بشر башарун яратилган нарса, махлуқ, жондор, одамлар.

بشرة башаратун тери; **الأرض** ~ л-'арди ер юзасида кўринган ўсимликлар; кўплиги **بشر** башарун.

بشري бушран яхши, суюнчли хабар; кўплиги **بشريات** бушрайа:тун.

بش башша, **يش** йабушшу, **بشا** башшан ва **بشاشة** баша:шатан 1) очиқ юзли, хурсанд бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши очиқ юзли бўлди; 2) очиқ юз, хурсандлик билан кутиб олмоқ, қабул қилмоқ: **للشيء** ~ ли-ш-шай'и у нарсаи хурсандлик билан қабул қилди; 2) севинмоқ, хурсанд бўлмоқ: **بالصديق** ~ би-с-сади:қи у бу дўстидан севинди.

بشر башшара, **يشير** йубашширу, **بشر** башшир, **تبشيرا** табши:ран яхши, севинчли хабар билан севинтирмоқ, хурсанд қилмоқ, шодлантирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни севинчли хабар билан хурсанд қилди.

بصاق буса:қун тушиқ, балғам.

بصر басура, **يبصر** йабсуру, **بصرا** басаран ва **بصارة** баса:ратан 1) кўрмоқ, кўра билмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши (мас., узоқни) кўра билди; 2) билмоқ, англамоқ, тушуниб етмоқ: **بالشيء** би-ш-шай'и у нарсаи англади.

بصر басарун 1) кўз; кўриш қуввати; 2) билиш, идрок қилиш; кўплиги **أبصار** 'абса:рун.

بصق басақа, **يبصق** йабсуқу, **بصقا** басқан тупурмоқ, туфламоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши тупурди.

بصل басалун ниёз;

بصير баси:рун 1) кўра биладиган, мудрик, идрокли (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) кўр, нобино, сўқир.

بصيرة баси:ратун 1) кўриш, кўриш кучи; 2) идрок этин; 3) ҳужжат, исбот; кўплиги **بصائر** баса:'иру.

بصيص баси:сун ярқираш, порлаш, чарақлаш.

بضاعة бада:датун юпқа тери, бадан.

بضع бидъун бирдан ўнгача, ўн иккидан тўқсонгача

(ўнликлардан ташқари) сонлар; бир неча.

بطانة бата:татун картошка.

بطاقة бита:қатун карточка; чипта, патта; кўнлиги **بطائق** бата:’иқу.

بطانة бита:натун 1) астар; 2) дўст; улфат, сирдош; кўнлиги **بطائن** бата:’ину.

بطح батаҳа, **يبطح** йабтаҳу, **بطحا** батҳан 1) урмоқ: **الرجل علي وجهه** ~ -р-ражулу ʻала: важҳиҳи у бу кишининг юзига урди; 2) ёймоқ, тўшамоқ: **الفراش** ~ -л-фира: ша у гиламни тўшади; 3) текисламоқ, тенглаштирмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у жойни теекислади.

بطحاء батҳа:’у 1) текис ер; 2) водий; кўнлиги **بطاح** бита:ҳун.

بطر батира, **يبطر** йабтару, **بطرا** батаран 1) гердаймоқ, фахрланмоқ, кибрланмоқ, кеккаймоқ; ношукурлик қилмоқ: **النعمة** ~ -н-ниъмата у бу неъмат билан гордайдди; 2) ҳайрон қолмоқ, даҳшатланмоқ: **بالامر** ~ би-л-’амри у бу ишдан ҳайрон қолди; 3) рад этмоқ, инкор қилмоқ: **الحق** ~ -л-ҳаққа у ҳақиқатни инкор қилди.

بطر батарун 1) ношукрлик; 2) гердайиш, кеккайиш, фахрланиш; 3) ҳайратланиш, даҳшатланиш.

بطر батирун 1) ношукр; 2) кеккайган, гердайган.

بطش баташа, **يبطش** йабтишу, **بطشا** батшан 1) тутмоқ, ушлаб олмоқ: **به** ~ биҳи у уни ушлаб олди; 2) ташланмоқ: **عليه** ~ ʻалайҳи у унга ташланди.

بط баттун ўрдак; кўнлиги **بطاط** бита:тун ва **بطوط** буту:тун.

بطل баттала, **يبطل** йубатилу, **تبطيلًا** табти:лан 1) кучи, таъсирини тўхтатмоқ, йўқ қилмоқ: **العامل** ~ -л-’а: мила у бу баҳона (омил)нинг таъсир кучини йўқ қилди; 2) тўхтатмоқ; тугатмоқ: **العمل** ~ -л-’амала у ишни тугатди, тўхтатди.

بطن баттана, **يبطن** йубаттину, **تبطينًا** табти:нан

1) астар қўймоқ: **الثوب** ~ -с-савба у бу кийимга астар

қўйди; 2) қоринга урмоқ: **الولد غيره** ~ -л-валладу ғайраҳу бу бола бировнинг қорнига урди.

بطيخ битти:хун 1) тарвуз; 2) қовун.

بطل батала, **يبطل** йабтулу, **بطلانا** бутла:нан 1) ботил, зое, беҳуда, бекор бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса зое бўлди; 2) ишдан қолмоқ, бекорчи бўлмоқ: **العامل** ~ -л-ъа:милу бу ишчи бекорчи бўлди, ишдан қолди.

بطل батула, **يبطل** йабтулу, **بطولة** буту:латан қаҳрамон бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қаҳрамон бўлди.

بطل баталун 1) қаҳрамон; 2) чемпион; кўплиги **ابطال** 'абта:лун.

بطو бату'а, **يبطو** йабту'у, **بطنا** бут'ан суст бўлмоқ, секинлашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сусайди.

بطي бати'ун 1) секин, аста, суст; 2) суслик; кўпчилиги

بطا бита:'ун.

بطولة буту:латун 1) кураш, курашиш; 2) чемпионат.

بطين бати:нун 1) тўла (мас., қоп); 2) қорни катта.

بعث баъаса, **يبعث** йабъасу, **بعثا** баъсан ва **بعثة** баъсатан 1) юбормоқ, йўлламоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни юборди; 2) ўлимдан сўнг тирилтирмоқ: **الله الموتى** ~ -л-ла:ҳу-л-мавта: Аллоҳ ўликларни тирилтирди.

بعث баъсун 1) ўлимдан сўнг тирилтириш; **يوم البعث** йавму-л-баъси қиёмат куни; 2) қўшин, лашкар.

بعثة баъсатун делегация; кўплиги **بعثات** б (а,я) ъса:тун.

بعثر баъсара, **يبعثر** йубаъсру, **بعثرة** баъсаратан 1) тўзитмоқ, сочмоқ, таратмоқ: **الشيء** ~ -шай'а у марсани тўзитди; 2) ағдармоқ, бирининг устига бирини қўймоқ: **المتاع** -л-мата:ъа у молни ағдарди.

بعج баъажа, **يبعج** йабъажу, **بعجا** баъжан ёрмоқ: **البطن** ~ -л-батна у қоринни ёрди.

بعد баъуда, **يبعد** йабъуду, **بعدا** буъдан узоқ бўлмоқ, йироқлашмоқ: **به** ~ биҳи у ундан йироқлашди.

بعد баъду койин, сўнг; ~ **أما** 'амма: ~ энди, ана энди, аммо, сўнгра (хитоъ ва хатда қўлланади).

بعد буъдун узоқ, йироқ (масофа); **بعدا له** буъдан лаҳу қирғин келсин унга! (қарғишда ишлатилади).

بعض баъдун 1) қисм, бўлак; 2) баъзи бир, айрим; **الناس** ~ -н-на:си баъзи кишилар.

بعل баълун 1) эр; 2) хўжа, эга; 3) лалмикор экин, дарахт; нисбати **بعلي** баъллийун.

بعوض баъу:дун чивин; биттаси **بعوضة** баъу:датун.

بعيد баъи:дун узоқ, йироқ; кўнлиги **بعاء** буъада:ъу.

بعير баъи:рун (муз. ва муан.) туя; кўнлиги **ابرة** абъиратун ва **بعران** буъра:нун.

بقتة багтатан кутилмаганда, тасодифан, ~ **جا جاء** а ~ ан ёки **علي** ~ ъала: ~ ин у кутилмаганда келди.

بغض багада, **يبغض** йабгуду, **بغضا** бугдан ёмон кўрмоқ, жирканмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай а у нарсани ёмон кўрди.

بغض бугдун ёмон кўриш, жирканиш, нафратланиш.

بغضاء багда: у кучли нафрат.

بغض баггада, **يبغض** йубаггиду, **تبغضا** табги:дан нафрат уйғотмоқ, жиркантирмоқ: **الشيء إليه** ~ -ш-шай а 'илайҳи у бу нарсадан уни жиркантирди.

بغل баглун хачир; кўнлиги **بغال** бига:лун ва **ابغال** абга:лун, муаннаси **بغلة** баглатун; кўнлиги **بغال** бига: лун.

بغى бага:, **يبغى** йабги:, **بغيا** багийн 1) ҳаддан ошмоқ, чегарадан чиқмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳаддан ошди; 2) зулм қилмоқ, эзмоқ: **على غيره** ~ ъала: байриҳи у бировга зулм қилди.

بغى багийн зулм қилиш, эзаш.

بغية бугйатун ҳожат, мақсад.

بغيض баги:дун кучли нафрат.

بقاء бақа:ун нарсанинг борлиги ва давомати.

ببق бақбақа, **يببق** йубақбиқу, **ببقة** бақбақатан

1) қулқулламоқ, қул-қул қилмоқ: الماء ~ -л-ма:'у бу сув қулқуллади; 2) қайнамоқ, шақилламоқ: القدر ~ -л-қидру бу қозон шақиллади; 3) кўп гапирмоқ, вақилламоқ: الرجل ~ بقیة فی زقرقة -р-ражулу бақбақатан фи: зақзақатин бу киши кўп вақиллади.

باقرا бақара, يبقو йабқуру, بقرا бақран ёриб, тилиб ташламоқ: الشیء ~ -ш-шай'а у нарсани тилиб ташлади.

بقرة бақарун- сигир; биттаси بقرة бақаратун. بقعة буқъатун 1) томорқа ер, парча ер; 2) манзил, жой; кўплиги بقاع буқа:'ъун ва بقع буқа'ъун.

بق باққа, يبقو йабқиқу, بقا баққан канали бўлмоқ, кана кўпаймоқ; البيت ~ -л-байту бу уйда кана кўнайди.

بق баққун кана, тахтакана; биттаси بقا баққатун. بقال баққа:лун баққол.

بقل бақлун савбзавот, кўкат; кўплиги بقول бақу:лун. بقى бақийа, يبقى йабқа:, بقاء бақа:'ан қолмоқ,

бор, мавжуд бўлмоқ, давом этмоқ, боқий бўлмоқ; الشیء ~ -шай'у бу нарса қолди; من الشیء ~ мина-ш-шай'и бу нарсадан қолди.

بقية бақиййатун қолдиқ; кўплиги بقايا бақа:йа; له ~ лаху давоми бор.

بكا бука: ун йиғи.

بكر бакара, يبكر йабкуру, بكورا буку:ран 1) саҳар, эрта тонг билан чиқмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши эрта тонг билан чиқди; 2) шошмоқ, ошиқмоқ: إلى الشیء ~ -ла-ш-шай'и ва ʔалайҳи ва фи:ҳи у бу нарса томон шо-шилди.

بكر бикрун 1) ҳар бир нарсанинг биринчиси; тўнғич; 2) қиз (эрга тегмасдан олдин); 3) тўнғич ўғил ёки қиз.

بكرة бакратун ғалтак; кўплиги بكر банарун ва بكرات

بكا бакка: ун йиғичи.

بكر баккара, يبكر йубаккиру, تبكيرا табки:ран

1) олдинда юрмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши олдинда юрди; 2) бош қилмоқ: فلانا علي أقرانه ~ фула:нан ғала: 'ақра:ниҳи у фалончини тенғурларига бош қилди; 3) бошидан келмоқ: المصلي ~ -л-мусалли: бу намозхон намозга бошидан келди.

бакка:, йубакки:, تبكية табкийатан йиғлатмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини йиғлатди.

бака:, йабки:, بكا: бука:'ан йиғламоқ, кўз ёши қилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши йиғлади.

بل бал балки, аксинча.

בלاط бала:тун 1) катта тош, девор тош; 2) қаср ва унинг ҳовлиси.

بلاغ бала:гун 1) етказиш, етказиб бериш; 2) етарлилик, кифой қилишлик; 3) баёнот; кўплиги بلاغات бала:ғат:тун.

بلدة балдатун шаҳар; кўплиги بلدان булда:нун.

بلدية баладиййатун шаҳар ҳокимияти.

بلطة балтатун болта.

بلغ балаға, يبلع йаблағу, بلعا балған ичига ютмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ютди.

بلعوم балъу:мун томоқ, жигилдон; кўшлиги بلاعيم бала:тъ:му.

بلغ балаға, يبلع йаблуғу, بلوغا булу:ган 1) пишмоқ, етилмоқ: الثمر ~ -с-самару мева етилди; 2) балоратга етмоқ, идрокли бўлмоқ, эсли бўлмоқ: الفلام ~ -л-ғула:му бу бола балоратга етди; 3) етишмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсага етишди.

بل балла, يبل йабиллу, بلا баллан ва بلاа бала:лан ва بلولا булу:лан 1) тузалмоқ, соғаймоқ: من مرضه ~ мин марадиҳи у бу касалидан соғайди; 2) намламоқ, ҳўлламоқ: الشيء بالماء ~ -ш-шай'а би-л-ма:и у нарсани бу сув билан ҳўллади.

بلغ баллага, يبلع йубаллиғу, تبليغا табли:ган етказмоқ, хабар бермоқ, билдирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани етказди.

بلل баллала, **يبلل** йубаллилу, **تبليلا** табли:лан нам-ламоқ, ҳўлламоқ: **الشيء بالماء** ~ -и-шай а би-л-ма:'и у нарсаи бу сув билан ҳўллади.

بلور биллаврун биллур, оқ гавҳар.

بلوط баллу:тун каштан (ўсимлик номи).

بلور балвара, **يبلور** йубалвиру, **بلورة** балваратан қотирмоқ; сайқалламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай а у нарсаи сайқаллади.

بلوي балван 1) мусибат; 2) синаш, текшириш.

بلي балийа, **يбли** йабла:, **بلي** билан ва **بلاء** бала: ан эскирмоқ, тўзмоқ: **الثوب** ~ -с-савбу бу кийим тўзди.

بلا бала: ҳа, майли.

بليل бали:лун салқин нам шамол, шабада.

بنان бана:нун бармоқ учлари; биттаси **بنائة** бана:натун.

بناية бина:йатун қурувчилик.

بنت бинтун қиз (фарзанд); кўплиги **بنات** бана:тун.

بنج банжун банг, қора дори.

بنطق бандуқун ер ёнғоқ.

بنطقية бундуқиййатун милтиқ; кўплиги **بنادق** бана:дику.

بنفسج банафсажун бинафша.

بن бунун кофе доналари.

بناء банна: ун бинокор, қурувчи.

بنج баннажа, **يبنج** йубаннижу, **تبنيجا** табни:жан банг (наркоз) ёрдамида ухлатмоқ: **المرريض** ~ -л-марида у беморни банг билан ухлатди.

بني бана:, **يبنى** йабни:, **بنيا** банйан ва **بناء** бина: ан ва **بنيات** бунйа:нан 1) бузмоқ: **الدار** ~ -д-дара у уйни бузди; 2) қурмоқ, кўтармоқ: **الدار** ~ у уйни кўтарди.

بنية бунаййатун қизча, қизалоқ.

بهار баҳа:рун баҳор гул.

- بهت** бахтун ва **بهتان** бухта:нун бӯхтон, ёлгон.
- بهتان** бухта:нун **بهت** бахтун га қ.
- بهجة** баҳжатун чирой, ҳусн.
- بهر** баҳара, **بيهر** йабҳару, **بهر** баҳран 1) чарчат-моқ: **الامر قلات** ~ -л-'амру фула:нан бу иш фалончини чарчатди; 2) чарақламоқ: **القمر** ~ -л-қамару ой чарақлади; 3) қўрқитмоқ, чўчитмоқ: **الشيء قلات** ~ -ш-шай'у фула:най бу нарса фалончини чўчитди; 4) ошиб, босиб ўтмоқ: **المر** ~ **آة النساء** -л-мар ату-н-ниса:'а бу хотин ҳуснда хотинлар-ни босиб ўтди; 5) тўлдирмоқ, таратмоқ: **بهورا الشمس** ~ буху:рани-ш-шамеу қуёш (ерни) нур билан тўлдирди; мажҳ. ҳарсилламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши (чарчоқдан) ҳарсиллади.
- بهلوان** баҳлава:нун дорбоа.
- بهو** баҳвун 1) кенглик; 2) зал; кўплиги **ابهاء** 'аб-ҳа: ун.
- بهيج** баҳи:жун 1) хурсанд, шод; 2) чиройли.
- بهيم** баҳи:мун 1) қора; кўплиги **بهم** бӯҳмун ва бӯҳумун; 2) зулмат.
- بهيم** баҳиййун ялтироқ.
- بؤبؤ** бӯ'бӯ'ун ўрта, марказ; **العين** ~ -л-'айни кўз қо-рачиги.
- بور** бу:рун ташландиқ ер.
- بؤس** ба'уса, **بيؤس** йаб'усу, **باس** ба'сун кучли, қудратли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кучли бўлди.
- بؤس** бу'сун 1) фақирлик, бечоралик; 2) машаққат, қийинчилик; кўплиги **ابؤس** аб'усун.
- بوق** бу:қун карнай (муסיқа асбоби); кўплиги **ابواق** 'абва:қун.
- بول** бавлун сийдик; кўплиги **ابوال** абва:лун.
- بومة** бу:матун бойўғли; кўплиги **بوم** бу:мун.
- بوب** бавваба, **يوبوب** йубаввибу, **تبويبا** табви:бан

бобларга ажратмоқ: **الكتاب** ~ л-кита:ба у китобни бобларга ажратди.

بواب бавва:бун эшикчи, уй қўриқчиси.

بول баввала, **يبول** йубаввилу, **تبويلا** табви:лан сийдирмоқ: **الصغير** ~ с-саги:ра у гўдакни сийдирди.

بياض байа:дун оқлик.

بينان байа:нун 1) ҳужжат, исбот; 2) фасоҳат.

بيت байтун турар жой, уй; кўплиги **ايات** 'абйа:тун ва **بيوت** буйу:тун; **البيت العتيق** ал-байту-л-ъати:қу Макка; **الرجل** ~ р-ражули хотин; **العنكبوت** ~ л-ъанкабу:ти ўргимчак ини; **القصيد** ~ л-қаси:ди қасиданинг энг яхши байтлари; **الله** ~ лла:ҳи масжид; **المال** ~ л-ма:ли қадимда мусулмонларнинг хазинаси.

بيداء байда:у сахро; кўплиги **بيض** би:дун.

بيدر байдарун хирмон, дон, галла омбори; кўплиги **بيادر** байа:диру.

بئر би'рун қудуқ; кўплиги **آبار** а:ба:рун.

بيرق байрақун катта байроқ; кўплиги **بيارق** байа:риқу.

بنس ба'нса, **يابناس** йаб асу, **بؤسا** бу'сан камбағал, муҳтож бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши муҳтож бўлди.

بنس би'са қандай ёмон; **هذا الإنسان** ~ ҳаза:-л-инса:ну бу одам қандай ёмон!

بيضة байдатун тухум; кўплиги **بيض** байдун.

بيطار байта:рун ветеринар, ҳайвон доктори; кўплиги

بياطرة байа:тиратун.

بيطر байтара, **بييטר** йубайтиру, **بيطرة** байтаратан тузатмоқ, даволамоқ: **الدابة** ~ д-да:ббата у ҳайвонни даволади.

بين байна орасида, ўртасида.

بينما байнама: шу орада, шу аснода.

بين баййана, **يبين** йубаййину, **تبيينا** табйи:нан 1) баён қилмоқ, тушинтирмоқ, аңлатмоқ: **الشيء** ~ ш-шай а

у нарсани тушинтирди; 2) чиқармоқ, нишона қилмоқ; чиқ-моқ: **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт барг чиқарди;

القرن ~ -л-қарну бу шох чиқди.

بين байинун очиқ, равшан.

ت

تأخي таа:ха:, **يتأخي** йатаа:ха: **تأخيا** ~ таа:хийан ака-ука тутинишмоқ; **الولدان** ~ -л-валада:ни бу икки бола ака-ука тутинишди.

تألف таа:лафа, **يتألف** йатаа:лафу, **تألفا** таа:луфан дўстлашмоқ; **القوم** ~ -л-қавму бу қавм дўстлашди.

تأمر таа:мара, **يتأمر** йатаа:мару, **تأمرأ** таа:муран
1) маслаҳатлашмоқ; **القوم** -л-қавму бу қавм маслаҳатлашдилар; 2) фитна уюштиришмоқ; **القوم عليه** ~ -л-қавму ʔалайҳи бу қавм унга қарши фитна уюштиришди.

تأبط та'аббата, **يتأبط** йата аббату, **تأبطا** та'аббу-тан қўлтиққа олмоқ, қўлтиқламоқ; **التلميذ محفظته** ~ -т-тил-ми:зу миҳфазатаҳу бу ўқувчи портфелини қўлтиқлади.

تأثر та'ассара, **يتأثر** йата ассару, **تأثرا** таа'ссуран нусха кўчирмоқ; **بالشمس** ~ би-ш-шай'и у бу нарсдан нусха кўчирди.

تأجل та'ажжала, **يتأجل** йата'ажжалу, **تأجلا** та'ажжу-лан кечиктирилмоқ, муҳлат берилмоқ; **الأمر** ~ -л-'амру бу иш кечиктирилди.

تأخر та'аххара, **يتأخر** йата'аххару, **تأخرا** та'аххуран
1) кечиктирилмоқ; 2) бошқа нарсдан кейин келмоқ; **الشيء عن غيره** ~ -ш-шай'у ʔан ғайриҳи бу нарса бошқа нарсдан кейин келди, яъни кечиктирилди.

تأدب та'аддаба, **يتأدب** йата'аддабу, **تأدبا** та'ад-дубан одобга ўрганмоқ, одобли бўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши одобли бўлди.

تأذي та'азза:, **يتأذي** йата'азза:, **تأذيا** та'аззийан азият чегмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши азият чекди.

تا'ассу- ta'assu- تاءسفا йата'ассафу, يتاسف га'ассафа, تاسف
фан қайғуланмоқ, хасратланмоқ, афсусланмоқ: ~ علي

~ الشئъъа: -ш-шай'и у бу нарсадан афсусланди.

та'аффафа, تاففا йата'аффафу, يتائف га'аффафа, تائف
аффуфан жирканмоқ: ~ به ومنه биҳи ва минҳу у ундан
жирканди.

та'аккудан تا'اككدا йата'аккаду, يتاكك га'аккада, تاكك
таъкидланмоқ, тасдиқланмоқ, исботланмоқ: ~ الشئъъа
-ш-шай у бу нарса исботланди.

та аллу- تا'اللـ تائف йата'аллақу, يتائق га'аллақа, تائق
қан чақнамоқ, ярақламоқ: ~ البرق او الكوكب
-л-барқу 'ави-л-кавкабу бу чақмоқ ёки бу юлдуз ярақлади.

та'аллу- تا'اللـ تالم йата'алламу, يتالم га'аллама, تالم
ман 1) қийналмоқ, огринмоқ: ~ المريض
-л-мари:ду бу бемор қийналди; 2) шижоят қилмоқ, ўксимоқ: ~ من فلان
мин фула:нин у фалончидан ўксиди.

та'аммуран та'اممرا йата'аммару, يتامر га'аммара, تامر
аммуран амирлик, ҳукмронлик қилмоқ: ~ الرجل على القوم
-р-ражулуъа: -л-қавми бу киши бу қавмга амирлик қил-
ди.

та'аммала, تا'امملا йата'аммалу, يتامل га'аммала, تامل
аммулан тадбир қилмоқ; қарамоқ, қарамоқ, қараб чиқмоқ:
~ الشئъъа -ш-шай'а у нарса ни араб чиқди.

та'аннуқан та'اننقان йата'аннақу, يتانق га'аннақа, تانق
аннуқан 1) хуштаъб, дидли бўлмоқ; ~ الرجل
-р-ражулу бу киши дидли бўлди; 2) эътиборли бўлмоқ: ~ في الشئъъа
-фи-ш-шай'и у бу нарсада эътиборли бўлди.

та'анний- تا'اننيـ تاني йата'анна:, يتاني га'анна:, تاني
йан пошмай қилмоқ: ~ في الامر
-фи-л-амри у иш ни пошмай қилди.

та'аҳҳаба, تا'اهبا йата'аҳҳабу, يتاهب га'аҳҳаба, تاهب
ҳубан ҳозирланмоқ: ~ للامر
-ли-л-амри у бу ишга ҳозир-ланди.

та'авваҳа, تا'اوهـ йата'авваҳу, يتاوه га'авваҳа, تاوه

خان хўрсинмоқ: **الرجل** ~ p-ражулу бу киши хўрсинди.

تاب та:ба, **يتوب** йатубу, **توبا** тавбан ва **توبة** тав-
батан 1) тавба қилмоқ; қайтмоқ: **الرجل من وعن المعصية** ~

-p-ражу-лу мин ва ʼани-л-маъсийати бу киши гуноҳига
тавба қил-ди; 2) кечирмоқ **الله على عبده** ~ л-ла:ҳу ʼал
а: ʼабдиҳи Аллоҳ бандасини кечирди;

تابع та:баъа, **يتابع** йута:биъу, **متابعة** мута:баъатан
ва **تباعا** тибачан 1) давом эттирмоқ: **الأمر** ~ л-ʼамра
у ишни давом эттирди; **الكلام** ~ л-кала:ма у тўхтамай га-
пирди; 2) яхши қилмоқ, бажармоқ; **العمل** ~ л-ʼамала у
ишни яхши қилди.

تابوت та:бу:тун 1) ёғоч сандиқ; 2) тобут.

تاج та:жун 1) тож; 2) гулчамбар; кўплиги **تيجان**
ти:жа:нун.

تاجر та:жирун савдогар; кўплиги **تجار** тужжа:рун.

تاريخ та:ри:хун тарих.

تاسع та:сиъун тўққизинчи.

ناق та:қа, **يتوق** йату:қу, **توقا** тавқан ва **توقانا** тава-
қа:нан 1) истамоқ: **الشيء و إليه** ~ ш-шайʼа ва ʼилайҳи
у бу нарсага жуда истади; 2) интилоқ: **إلى الشيء** ~ ила:
ш-шайʼи у бу нарсага интиди.

تاه та:ҳа: **يتاه** йата:ҳу, **تيها** ти:ҳан 1) такаббур,
бўлмоқ, мағрурланмоқ: **الرجل** ~ p-ражулу бу киши мағ-
рурланди; 2) саргардон кезмоқ: **تيها في الارض** ~ ти:ҳан фи:
л-ʼарди у дунёни саргардон кезди.

تباحث таба:ҳаса, **يتباحث** йатаба:ҳасу, **تباحتا** таба:
ҳусан баҳслашмоқ: **الرجلان** ~ p-ражула:ни бу икки киши
баҳсланди.

تبادل таба:дала, **يتبادل** йатаба:далу, **تبادلوا** таба:ду-
лан алмашмоқ: **الرجلان الشيء** ~ p-ражула:ни-ш-шайʼа бу
икки киши нарса алмашди.

تبارز таба:раза, **يتبارز** йатаба:разу, **تبارزوا** таба:-
рузан олишмоқ, мусобақалашмоқ: **الرجلان** ~ p-ражлуа:ни
бу икки киши олишди.

تبارك таба:рака, **يتبارك** йатаба:раку, **تباركا** таба:рукан
1) табаррук, қутлуғ бұлмоқ: **الله** ~ алла:ху Аллоҳ табар-
рук бұлди; 2) баракасини сўрамоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и
у бу нарсанинг баракасини сўради.

تباري таба:ра:, **يتباري** йатаба:ра:, **تباريا** таба:рийан
ўзишмоқ, мусобақалашмоқ: **الرجلان** ~ р-ражула:ни бу икки
киши ўзинди.

تباعد таба:ъада, **يتباعد** йатаба:ъаду, **تباعدا** таба:ъудан
узоқлашмоқ, йироқлашмоқ, узоқ, йироқ бұлмоқ: **منه و**
عنه мин:ху ва ъан:ху у ундан йироқлашди.

تباغض таба:гада, **يتباغض** йатаба:гаду, **تباغضا** таба:-
гудан ёмон кўришмоқ, нафратланишмоқ: **القوم** ~ л-қавму
бу қавм ёмон кўришдилар.

تباهي таба:ҳа:, **يتباهي** йатаба:ҳа:, **تباهيا** таба:ҳийан
мақтанишмоқ, чиранишмоқ; фахрланишмоқ: **القوم** ~ л-
қавму бу қавм фахрланишди.

تبتغر табахтара, **يتبتغر** йатабахтару, **تبتغرا** табахтуран
гердаймоқ: **الرجل في مشيه** ~ р-ражулу фи: маший:хи у гер-
дайиб юрди.

تبتغر табаххара, **يتبتغر** йатабаххару, **تبتغرا** табахху-
ран 1) буғланмоқ: **الماء** ~ л-ма:у бу сув буғланди; 2)
атр сепмоқ, атрланмоқ: **بالبخور** ~ би-л-баху:ри у атрланди.

تبدو табаддада, **يتبدو** йатабаддаду, **تبدوا** табадду
дан таралмоқ, ёйилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса ёйилди.

تبدل табаддала, **يتبدل** йатабаддалу; **تبدلا** табадду-
лан 1) алмаштирилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса алмаш-
тирилди; 2) алмашмоқ: **الشيء و به** ш-шай'а ва би:хи у нар-
сани алмашди.

تبارا табарра'а, **يتبارا** йатабарра'у, **تباروا** табарру'ан
қутилмоқ: **من كذا** ~ мин каза: у фалон нарсадан қутилди.

تبرج табарража, **تبرجت** табарражат, **تبرج** татабарражу,
تبرجا табарружан 1) зийнатланмоқ, ясанмоқ: **السماء** ~
-с-сама:у осмон юддизлар билан зийнатланди; 2) чирой-

ланмоқ, чиройини кўз-кўз қилмоқ: **المراة** ~ л-мар'ату бу хотин чиройини кўз-кўз қилди.

تبردا табаррада, **يتبرد** йатабарраду, **تبردا** табаррудан совуқ сувга ювинмоқ: **بالماء** ~ би-л-ма: и у совуқ сувга ювинди.

تبرعا табарраға, **يتبرع** йатабаррағу, **تبرعا** табарруған ўз ҳолича, ўзи хоҳлаб бермоқ: **بالعطاء** ~ би-л-ғата: и у совғани ўзи хоҳлаб берди.

تبركا табаррака, **يتبرك** йатабарраку, **تبركا** табаррукан табаррук деб билмоқ, ҳисобламоқ: **بالشئى** ~ би-ш-шай и у нарсани табаррук деб билди.

تبسم табассама, **يتبسم** йатабассаму, **تبسم** табассуман табассум қилмоқ, унсиз кулмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши табассум қилди.

تبضع табаддаға, **يتبضع** йатабаддағу, **تبضع** табаддуған 1) томчилаб оқмоқ: **العرق** ~ л-ғарақу бу тер томчилаб оқди; 2) мол йиғиб қўймоқ: **التاجر** ~ т-та: жиру бу савдогар мол йиғиб қўйди.

تبع табиға, **يتبع** йатбағу, **تبع** табаған 1) эргашмоқ, кетидан юрмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши эргашди; 2) бўйсинмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши бўйсинди.

تبغ тибғун тамакн.

تبقي таббаққа, **يتبقي** йатабаққа, **تبقي** табаққийан 1) қолдиришни сақлашни истамоқ: **الشيء** ~ ш-шай а у нарсани қолдиришни истади; 2) афзал, устун, ортиқ кўрмоқ: **الشيء من الشيء** ~ ш-шай'а мина-ш-шай и у нарсани бу нарсадан ортиқ кўрди.

تبذل табаллада, **يتبذل** йатабалладу, **تبذل** табаллудан 1) аҳмоқлашмоқ, эси пастлик қилмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши эси пастлик қилди; 2) эсанкирамоқ, эси кетмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши эсанкиради; 3) ҳаво алмаштирмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ҳаво алмаштирди.

تبليغ табаллага, **يتبليغ** йатабаллағу, **تبليغ** табаллуган 1) ўзини бирор нарсага эришгандек қилиб кўрсатмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у ўзини бу нарсага эришгандек

қилиб кўрсатди; 2) қониқмоқ, кифояланмоқ: **بكذا** ~ би-каза: у бу нарса билан кифояланди.

تبلا табаллулан, **يتبلل** йатабаллалу, **تبلا** табаллулан хўлланмоқ, нам бўлмоқ: **الثوب** ~ -с-сабу бу кийим намланди.

تب тибнун сомон; кўплиги **اتبان** 'атба:нун.

تبنا табанний-ан ўғил қилиб олмоқ: **يتبني** йатабанна:, **تبنا** табанний-ан ўғил қилиб олмоқ: **الصبي** ~ -с-сабийна у болани ўғил қилиб олди.

تبوا табавва'а, **يتبوا** йатабавва'у, **تبوا** табавву-ан банд қилмоқ, ўтирмоқ, жойланмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у жойни банд қилди, унга ўтирди.

تبين табаййана, **يتبين** йатабаййану, **تبين** табай-йунан 1) очиқ, равшан бўлмоқ, ойдинлашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса равшан бўлди; 2) аниқлашга интилмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни аниқлашган интилди.

تتابع тата:баъа, **تتابع** тата:баъат, **تتابع** татата:баъу, **تتابع** тата:буъан кетма-кет, эргашиб келмоқ, кетма-кет бўлмоқ: **ت الأمور** ~ ти-л'уму:ру бу ишлар кетма-кет келди.

تتالي тата:ла, **يتتالي** йататала:, **تتالي** тата:лийан эргашиб кетма-кет келмоқ: **ت الأمور** ~ ти-л'уму:ру бу ишлар эргашиб келди.

تتبع татаббаъа, **يتتبع** йататаббаъу, **تتبع** татаббу-ъан кетма-кетликни талаб қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсанинг кетма-кетлигини талаб қилди.

تتمة татимматуи тугани, тамом бўлиш, ниҳоя.

تتوج татаважа, **يتتوج** йататаважу, **تتوج** татавужан тож киймоқ: **الأمير** ~ -л-'ами:ру бу амир тож кийди.

تناقل таса:қала, **يتناقل** йатаса:қалу, **تناقل** таса:қулан 1) судралмоқ, оғринмоқ: **علي الشيء** ~ ъала:-ш-шай'и у бу нарсага судралди; 2) эринмоқ: **عن الشيء** ~ ъани-ш-шай'и у бу нарсдан эринди.

تثبت тасаббата, **يثبت** йатасаббату, **تثبت** тасаб-

бутан ишюнч ҳосил қилмоқ: **في الأمر** ~ фи:-л-'амри у бу иш хусусида ишюнч ҳосил қилди.

تنقف тасаққафа, **يتنقف** йатассаққафу, **تنقفا** тасаққуфан таълим, тарбия олмоқ; **الرجل** ~ р-ражулу бу киши таълим олди.

تجادل тажа:дала, **يتجادل** йатажа:далу, **تجادلا** тажа:дулан баҳслашмоқ: **الرجلان في الأمر** ~ р-ражула:ни фи:-л-'амри бу икки киши бу иш хусусида баҳслашди.

تجادب тажа:заба, **يتجادب** йатажа:забу, **تجادبا** тажа:зубан 1) ўзига тортмоқ, талашмоқ: **الرجلان الشيء** ~ р-ражула: ни-ш-шай'а бу икки киши нарсани талашди; 2) чўзишмоқ: **القوم أطراف الحديث** ~ л-қавму 'атра:фа-л-ҳади:си бу қавм гапни чўзишди.

تجارة тижа:ратун савдо-сотиқ.

تجاسر тажа:сара, **يتجاسر** йатажа:сру, **تجاسرا** тажа:суран журъат қилмоқ: **عليه** ~ ғалайҳи у журъат қилди.

تجانس тажа:наса, **يتجانس** йатажа:насу, **تجانسا** тажа:нусан ўхшашмоқ, ўхшаш, бир хил бўлмоқ: **الرجلان** ~ р-ражула:ни бу икки киши ўхшашди.

تجاهل тажа:ҳала, **يتجاهل** йатажа:ҳалу, **تجاهلا** тажа:ҳулан ўзини гўлликка солмоқ, жаҳолатланмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ўзини гўлликка солди.

تجاوب тажа:воба, **يتجاوب** йатажа:вабу, **تجاوبا** тажа:вубан жавоблашмоқ, товуш беришмоқ: **القوم** ~ л-қавму бу қавм жавоблашдилар.

تجاوز тажа:вара, **يتجاوز** йатажа:вару, **تجاوزا** тажа:вуран қўшни бўлишмоқ: **القوم** ~ л-қавму бу қавм қўшни бўлишди.

تجاوز тажа:ваза, **يتجاوز** йатажа:вазу, **تجاوزا** тажа:вужан 1) ўтмоқ, айланиб ўтмоқ: **المكان** ~ л-мака:на у ерни айланиб ўтди; 2) кечирмоқ: **عن الرجل** ~ ғани-р-ражули у кишини кечирди; 3) кўчмоқ: **عن الذنب** ~ ғани-занби у гу ноҳни кечди; 4) исроф қилмоқ: **في الشيء** ~ фи:-ш-шай'и у нарсани исроф қилди.

تجدد тажаддада, **يتجدد** йатажаддаду, **تجددا** тажад-дудан янги бўлмоқ, янгиланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса янгиланди.

تجر тажира, **يتجر** йатжару, **تجرا** тажран ва **تجارة** тижра: ратан савдо-сотиқ, тижорат қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ра-жулу бу киши тижорат қилди; **في كذا** ~ Фи:каза: у фалон нарса билан савдо қилди.

تجرع тажарраъа, **يتجرع** йатажарраъу, **تجرعا** тажарруъан ютумлаб, қултумлаб ичмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни ютумлаб ичди.

تجسس тажассаса, **يتجسس** йатажассасу, **تجسسا** тажас-сусан пойлаб билиб юрмоқ, жосуслик қилмоқ: **الخبر** ~ -л-хабара у хабарни пойлаб билиб юрди.

تجدد тажаъъада, **يتجدد** йатажаъъаду, **تجددا** тажаъ-ъудан буралмоқ, жингалакланмоқ: **الشعر** ~ -ш-шаъару бу соч жингалакланди.

تجدد тажаллада, **يتجدد** йатажаллада, **تجددا** тажаллу-дан чидамоқ, сабр қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сабр қилди.

تجلي тажалла:, **يتجلي** йатажалла:, **تجليا** тажаллийан очик, ойдin бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ойдin бўлди.

تجمع тажаммаъа, **يتجمع** йатажаммаъу, **تجمعا** тажам-муъан 1) йиғилмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм йиғилди; 2) қўшилмоқ, бирлашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қўшилди.

تعمل тажаммала, **يتعمل** йатажаммалу, **تجملا** тажам-мулан 1) безанмоқ, ясамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ясади; 2) чиройни кўз-кўз қилмоқ, чиройланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши чиройланди.

تجهر тажамҳара, **يتجهر** йатажамҳару, **تجهرا** тажамҳу-ран 1) қарши, тесқари бўлмоқ: **عليه** ~ ъалайҳи у унга тесқари бўлди; 2) йиғилмоқ, тўпланмоқ: **الناس** ~ -н-на:су бу одамлар тўпланди.

تجنب тажаннаба, **يتجنب** йатажаннабу, **تجنبا** тажан-

нубан четланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсдан четланди.

تجنّد тажаннада, **يتجنّد** йатажаннаду, **تجنّدوا** тажаннудам асқар бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши асқар бўлди.

تجهز тажаҳҳава, **يتجهز** йатаҳажжазу, **تجهزوا** тажаҳҳузан ҳозирланмоқ, тайёр бўлмоқ: **للأمر** ~ ли-л-'амри у бу ишга ҳозирланди.

تحدّث таҳа:даса, **يتحدّث** йатаҳа:дасу, **تحدّثوا** таҳа:дусан гаплашмоқ, суҳбатлашмоқ: **القوم بالأمير** ~ -л-қавму би-л-'а мри бу қавм бу иш хусусида гаплашдилар.

تعارب таҳа:раба, **يتعارب** йатаҳа:рабу, **تعاربوا** таҳа:рубан уришмоқ, уруш қилишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм уришдилар.

تحاسّب таҳа:саба, **يتحاسّب** йатаҳа:сабу, **تحاسّبوا** таҳа:субан ҳисоблашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ҳисоблашдилар.

تحاسّد таҳа:сада, **يتحاسّد** йатаҳа:саду, **تحاسّدوا** таҳа:судан ҳисоблашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ҳисоблашдилар.

تحاسّى таҳа:ша:, **يتحاسّى** йатаҳа:ша:, **تحاسّىوا** таҳа:шийан
1) четлаб юрмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани четлаб юрди; 2) тийинмоқ: **عن الشيء** ~ 'ани-ш-шай и у бу нарсдан тийинди.

تعالّف таҳа:лафа, **يتعالّف** йатаҳа:лафу, **تعالّفوا** таҳа:луфан бирлашмоқ, уюшмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм бирлашдилар.

تعامل таҳа:мала, **يتعامل** йатаҳа:малу, **تعاملوا** таҳа:мулан
1) машаққатланмоқ, қийинчилик билан, зўрға қилмоқ: **الشيء وفيه وبه** ~ -шай'а ва фи:ҳи ва биҳи у ишни зўрға қилди; 2) сиқиштирмоқ, эзмоқ: **على فلان** ~ 'ала: Фула:нин у фалончини сиқиштирди.

تعامى таҳа:ма:, **يتعامى** йатаҳа:ма:, **تعامىوا** таҳа:мийан сақланмоқ, тийинмоқ: **الرجل الشيء** ~ -р-ражулу -ш-шай' бу киши бу нарсдан сақланди.

تعاور таҳа:вара, **يتعاور** йатаҳа:вару, **تعاوروا** таҳа:-вуран суҳбатлашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм суҳбатлашдилар.

تعجب таҳаббаба, **يتعجب** йатаҳаббабу, **تعجباً** таҳаббубан севгини кўрсатмоқ, билдирмоқ: **إليه** ~ илайҳи у унга севгисини билдирди.

تحت тахта остида, тагида.

تعجب таҳажжаба, **يتعجب** йатаҳажжабу, **تعجباً** таҳажжубан ҳижоб ёпинмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ҳижоб ёпинди.

تعجر таҳажжара, **يتعجر** йатаҳажжару, **تعجراً** таҳажжуран 1) қотмоқ, тошдек қаттиқ бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса тошдек қаттиқ бўлди; 2) зулм қилмоқ, сиқиштирмоқ, эзмоқ; **علي فلان** ~ ʼала: фула:нин у фалончини сиқиштирди; 3) ҳужра олмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ҳужра олди.

تحدث таҳаддаса, **يتحدث** йатаҳаддасу, **تحدثاً** таҳаддусан гапирмоқ, гапириб бермоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани гапириб берди.

تعدي таҳадда:, **يتعدي** йатаҳадда:, **تعدياً** таҳаддийан тараф бўлишга чақирмоқ: **الرجل** ~ р-ражула у кишини тараф бўлишга чақирди.

تعز таҳаррара, **يتعز** йатаҳаррару, **تعزراً** таҳарруран озод, эркин бўлмоқ: **الوطن** ~ ватану бу ватан эркин бўлди.

تعرش таҳарраша, **يتعرش** йатаҳаррашу, **تعرشاً** таҳаррушан жанжалга қўзғамоқ: **به** ~ биҳи у уни жанжалга қўзғади.

تعرك таҳаррана, **يتعرك** йатаҳарраку, **تعركاً** таҳаррукан ҳаракатга келмоқ, қимирламоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши қимирлади.

تعري таҳарра:, **يتعري** йатаҳарра:, **تعرياً** таҳаррийан 1) энг яхши, сарасини изламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у бу нарсанинг сарасини излади; 2) афзалига интилмоқ: **في** ~ фи: **الامر** фи:-л-'амри у бу ишнинг афзалига интилди.

تعزب таҳаззаба, **يتعزب** йатаҳаззабу, **تعزباً** таҳаззубан 1) фирқа бўлмоқ: **القوم** ~ л-қавму бу қавм фирқа бўлди.

лар; фирқа тарафида турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бу фирқанинг тарафида турди.

تحسرا таҳассара, **يتحسر** йатаҳассару, **تحسرا** таҳассеуран 1) қайғурмоқ, оғринмоқ, қийналмоқ: **الرجل علي الشيء** ~ -р-ражулу ʔала:-ш-шай'и бу киши бу нарса тўғрисида қайғурди; 2) тушмоқ, тўкилмоқ: **الشعر أو الريش** ~ -ш-шаъару 'ави-р-ри:шу бу соч ёки бу пат тушиди; 3) юз очмоқ: **المرأة** ~ -л-мар ату бу хотин юзини очди.

تحسنا таҳассана, **يتحسنا** йатаҳассану, **تحسنا** таҳассунан 1) тузалмоқ, соғаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши соғайди; 2) яхши бўлмоқ, тузатилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай у бу нарса тузатилди.

تحصن таҳассана, **يتحصن** йатаҳассану, **تحصنا** таҳассунан 1) қалъаланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қалъаланди; 2) қалъага кириб сақланмоқ: **بالحصن** ~ бил-ҳисени у бу қалъага кириб сақланди.

تحضرا таҳаддара, **يتحضر** йатаҳаддару, **تحضرا** таҳаддуран маданиятли бўлмоқ: **البدوي** ~ -л-бадавийу бу саҳройи маданиятли бўлди.

تحطما таҳаттама, **يتحطم** йатаҳаттаму, **تحطما** таҳаттуман чил-чил синмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай у бу нарса чил-чил бўлди.

تحفة туҳфатун 1) антиқа нарса, музей ашёлари; 2) сова, тортиқ; кўплиги **تحف** туҳафун.

تحقق таҳаққақа, **يتحقق** йатаҳаққақу, **تحققا** таҳаққуқан 1) воқе, содир бўлмоқ, рўй, юз бермоқ: **الأمر** ~ -л-амру бу иш содир бўлди; 2) ҳақиқатни, ростини билмоқ: **الأمر** ~ -л-амра у бу ишнинг ҳақиқатини билди; 3) ишонмоқ, ишонч ҳосил қилмоқ: **من الأمر** ~ мина-л-'амри у бу ишга ишонч ҳосил қилди.

تحكم таҳаккама, **يتحكم** йатаҳаккаму, **تحكما** таҳаккуман қўлга олмоқ: **في الأمر** ~ -и:л-'амри у бу ишни қўлга олди.

تحليا таҳалла:, **يتحلي** йатаҳалла:, **تحليا** таҳалли-

йан 1) чиранмоқ: بما ليس فيه ~ бима: лайса фи:хи у ўзида йўқ нарса билан чиранди; 2) мазали, ширин деб топмоқ: الشهي ~ ш-шай'а у нарсани мазали деб топди; 3) зеб-зийнат тақмоқ: ت المرأة ~ -ти-лмар'ату бу хотин зеб-зийнат тақди; 4) ажралиб турмоқ: بالفصيلة ~ би-л-фадилати у фазилат билан ажралиб турди.

تعمس таҳаммаса, يتعمس йатаҳаммасу, تعمس таҳаммусан 1) ҳаяжонланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ҳаяжонланди; 2) рағбат қилмоқ, завқланмоқ: الرجل للامر ~ -р-ражулу ли-л-'амри бу киши бу ишга рағбат қилди.

تعامل таҳаммала, يتعامل йатаҳаммалу, تعامل таҳаммулан 1) чидамоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши чидади; 2) ўзига олмоқ (мас., қийинчиликни): الامر ~ -л-'амра у ишнинг машаққатини ўзига олди.

تعنن таҳаннана, يتعنن йатаҳаннана, تعنن таҳаннунан аямоқ, раҳм қилмоқ: علي غيره ~ аъала: ғайриҳи у би ровни аяди.

تعول таҳаввала, يتحول йатаҳаввалу, تعولا таҳаввулан кўчмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши кўчди.

تحية таҳиййатун 1) салом бериш, олқишлаш; 2) салом, олқиш.

تحير таҳаййара, يتحير йатаҳаййару, تحيرا таҳаййуран ҳайратда қолмоқ, ҳайратланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ҳайратланди.

تحيز таҳаййаза, يتحيز йатаҳаййазу, تحيزا таҳаййузан қўшилмоқ, фикрда бир бўлмоқ: اليه ~ илайҳи у унга қўшилди.

تخاصم таҳа:сама, يتخاصم йатаҳа:саму, تخاصما таҳа:суман хусумат қилишмоқ, талашмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм талашдилар.

تغاطب таҳа:таба, يتغاطب йатаҳа:табу, تغاطبا таҳа:тубан гаплашмоқ, суҳбатлашмоқ: الرجلان ~ -р-ражула:ни бу икки киши суҳбатлашди.

تغالف таҳа:лафа, يتغالف йатаҳа:лафу, تغالفا таҳа:лу-

фан тарқалишмоқ, ажралишмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм ажралишдилар.

татахаб-
татахабатат, **تتعبط** тахаббата, **تعبط** тахаббатан 1) фитна юз бермоқ: البلاد ~ -л-
била:ду бу мамлакатда фитна юз берди; 2) бирор нарсани босмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани босди; 3) урмоқ: الشيطان فلانا ~ -ш-шайта:ну фула:нан фалончини жин урди.
تتوت тахтун кийим шкафи, гардероб; кўплиги **تتوت**

туху:тун

та-
тахарража, **يتخرج** йатахарражу, **تخرج** та-
харружан ҳунар эгалламоқ, ўрганмоқ: في فن كذا **في:Фани**
каза: у фалон ҳунарни эгаллади.

тахас-
тахассаса, **يتخصص** йатахассасау, **تخصص** тахас-
сан 1) мутахассис бўлмоқ: بالشيء ~ би-ш-шай'и у бу нарса-
га мутахассис бўлди; 2) ихтисослашмоқ: في علم كذا **في:т**
ил-ми наза: у фалон илмда ихтисослашди.

тахаф-
тахаффа:, **يتخفي** йатахаффа:, **تخفي** тахаф-
фийан яширилмоқ: الشيء ~ -ш-шай у бу нарса яширилди.

тахал-
тахалласа, **يتخلص** йатахалласу, **تخلص** тахал-
лусан 1) қочмоқ; четламоқ: من الشيء ~ мина-ш-шайи у бу
нарсадан қочди, уни четлаб юрди; 2) қутилмоқ, халос бўл-
моқ: من الورطة ~ мина-л-вартати у қийинчиликдан қутилди.

тахал-
тахаллафа, **يتخلف** йатахаллафу, **تخلف** тахал-
луфан орқада қолмоқ: عن القوم ~ ъани-л-қавми у қавмдан
орқада қолди.

тахаллуқан
тахаллақа, **يتعلق** йатахаллақу, **تعلق** тахаллуқан
1) хулққа кирмоқ: الرجل بخلق غيره ~ -р-ражулу би-хулқи
гайриҳи бу киши бировнинг хулқиға кирди; 2) тўқиб
чиқармоқ: ~ القول -л-қавла у гапни тўқиб чиқарди.

тахаллу-
тахаллала, **يتخلل** йатахаллалу, **تخلل** тахаллу-
лан 1) чиқармоқ, тозаламоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши
тинглари орасини тозалади, орасидаги нарсаларни чиқарди;
2) орасига кирмоқ, ўртасида бўлмоқ: القوم ~ -л-қавма у
бу қавмнинг орасига кирди.

تغلي тахалла:, **يتغلي** йатахалла:, **تغليا** тахаллийан
1) холи бўлмоқ, бўшамоқ: **عن الأمر و منه** ~ бани-л-амри ва
минҳу у бу ишдан бўшади; 2) ўзини бағишламоқ: **للأمر** ~
ли-л-амри у ўзини бу ишга бағишлади.

تخمّة тухматун овқат сингмаслик.
تخنت таханнаса, **يتخنت** йатаханнасу, **تخنتا** таханнусан
ингичка гапирмоқ: **في كلامه** ~ фи: кала:миҳи у гаинни ин-
гичка гапирди.

تخوف тахаввафа, **يتخوف** йатахаввафу, **تخوفا** тахав-
вуфан 1) қўрқмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қўрқди;
2) хавфсирамоқ, қўрқимсирамоқ: **عليه شيئا** ~ ʔалайҳи
шай ан у бу нарсадан қўрқимсиради.

تخيل тахаййала, **يتخيل** йатахаййалу, **تخيلا** тахаййу-
лан хаёлга келмоқ, кўринмоқ: **له الشيء** ~ лаҳу-ш-шай у бу
нарса унинг хаёлига келди.

تداخل тада:хала, **يتداخل** йатада:халу, **تداخلا** тада:хулан
1) кирмоқ, суқилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай у бу нарса суқилди;
2) ўхшашмоқ: **ت الأمور** ~ -т-л-ʔуму:ру бу ишлар ўхшашди;
3) пайдо, ҳосил бўлмоқ: **الشك فلانا** ~ ш-шакку фула:нан
фалончида шубҳа пайдо бўлди.

تدافع тада:фаъа, **يتدافع** йатада:фаъу, **تدافعا** тада:-
фуъан 1) итаришмоқ, суришмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу
қавм итаришди; 2) итариб ташламоқ: **القوم الشيء** ~ -л-қавму
-ш-шай'а бу қавм бир-бирининг нарсасини итариб ташлаш-
ди.

تداوي тада:ва:, **يتداوي** йатада:ва:, **تداويا** тада:вийан
даволанмоқ, дори ичмоқ: **المريض** ~ -л-мари:ду бу бемор
дори ичди.

تدبر тадаббара, **يتدبر** йатадаббару, **تدبرا** тадаб-
буран охирина, оқибатини ўйламоқ, тадбир қилмоқ: **الأمر** ~
وفيه -л-амра ва фи:ҳи у бу ишнинг оқибатини ўйлади.

تدجج тадажжажа, **يتدجج** йатадажжажу, **تدججا** тадаж-
жужан қуролланмоқ: **بالسلاح** ~ би-с-сила:ҳи у қуролланди.

تدرج тадаҳража, يتدرج йатадаҳражу, تدرجا тадаҳружан думаламоқ, думалаб тушмоқ: ~ الشيء -ш-шай у бу нарса думалаб тушди.

تدخل тадаххала, يتدخل йатадаххалу, تدخل тадахулан аралашмоқ: ~ في الأمور -фи:-л-уму:ри у бу ишларга аралашди.

تدرب тадарраба, يتدرب йатадаррабу, تدربа тадаррубан 1) машқ қилмоқ, машқ билан шуғулланмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши машқ билан шуғулланди; 2) кўникма ҳосил қилмоқ, эпламоқ: ~ بالشيء و عليه و فيه би-шай и ва ъо лайҳи ва фи:ҳи у бу нарсага кўникма ҳосил қилди, уни эпланди.

تدرج тадарража, يتدرج йатадарражу, تدرجا тадарружан юра бормоқ: ~ إلى الشيء -ила:-ш-шай'и у бу нарсага қараб юра борди.

تدفا тадаффа', يتدفا йатадаффа'у, تدفوا тадаффу' ан 1) исинмоқ: ~ بالثوب اوالنار би-с-сабби 'ави-н-на:ри у кийим билан ёки ўтда исинди; 2) иссиқ кийинмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши иссиқ кийинди

تدفق тадаффақа, يتدفق йатадаффақу, تدفقا тадаффуқан тўлиб оқмоқ: ~ الماء -л-ма:у бу сув тўлиб оқди.

تدل тадаллала, يتدل йатадаллалу, تدللا тадаллулан журъат қилмоқ: ~ عليه ъалайҳи у унга журъат қилди.

تدلي тадалла:, يتدلي йатадалла:, تدليا тадаллийан 1) тепадан тушмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса тепадан тушди; 2) тўкилмоқ: ~ الثمر من الشجر -с-самару миња-ш-шажари бу мева дарахтдан тўкилди.

تدنس таданнаса, يتدنس йатаданнасу, تدنسا таданнусан қирланмоқ: ~ الثوب -с-саббу бу кийим қирланди.

تدهور тадаҳвара, يتدهور йатадаҳвару, تدهورا тадаҳвуран 1) тушмоқ, тўкилмоқ; ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса тўкилди; 2) кўпи ўтмоқ: ~ الليل -л-лайлу туннинг кўпи ўтди.

تدین تاдайһана, يتدين йатадайһану, تديننا та-
дайһунан динга кирмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши
бу динга кирди.

تذكرة тазкиратун 1) чакирув, хабар қоғози (мас., пул
олиш ҳақида); 2) чишта, патта; кўплиги تذكر таза:
киру.

يتذكر тазаккара, يتذكر йаттазаккару, تذكرنا тазак-
кураң эсламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани эслади.

يتدل тазаллала, يتدل йатазаллалу, تذلل та-
заллулан тавозуъ қилмоқ, бўйин эгмоқ: فلان لغيره ~ фула:
нун лигайриҳи фалончи бировга бўйин эгди.

تذمر тазаммара, يتذمر йатазаммару, تذمرو та-
заммуран 1) нолимоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ноли-
ди; 2) дўқ қилмоқ: علي غيره ~ ʻала: гайриҳи у бировга дўқ
килди.

تذوق тазаввақа, يتذوق йатазаввақу, تذوقنا та-
заввуқан тотиб-тотиб кўрмоқ: الطعام ~ -т-таʻа:ма у ов-
қатни тотиб-тотиб кўрди.

تراپ тура:бун тупроқ: кўплиги اتربة атрибатун.

تراث тура:сун мерос.

يتراجع тара:жаʼа, يتراجع йатара: жаʼу, تراجعنا та-
ра:жуʼан 1) чекинмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм чекин-
ди; 2) орқага қайтмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса орқага
қайтди.

تراخي тара:ха:, يتراخي йатара:ха:, تراخي тара:-
хийан 1) сусаймоқ, ивиреимок; الرجل ~ -р-ражулу бу
киши сусайди; 2) тийинмоқ, четланиб юрмоқ: عن الأمر ~
ʻани-л-'амри у бу ишдан тийинди.

تراشق тара:шақа, يتراشق йатара:шақу, تراشقنا та-
ра:шуқан ёй ўқи отишмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм ёй
отишдилар.

تراضي тара:да:, يتراضي йатара:да:, تراضيا тара:
дийан 1) ярашмоқ, келишмоқ: الخصمان ~ -л-хасма:ни

бу икки рақиб ярашди; 2) ризо бўлишмоқ: **القوم الشيء** ~

-л-қавму-шай'а бу қавм нарсга ризо бўлишиди.

ترافع тара:фаъа, **يترافع** йатара:фаъу, **تارافعا** та-
ра:фуъан судлашмоқ: **الخصمان إلى العاكم** ~ л-хасма:ни 'ила:-

-л-ха: кими бу икки рақиб судлашиди.

تراكم тара:кама, **يتراكم** йатара:каму, та-
ра:куман уюлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса уюлди.

ترامي тара:ма:, **يترامي** йатара:м, **تراميا** тара:
миъан 1) отишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм отишиди

лар; 2) тўзимоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тўзиди.

تربة турбатун тупроқ; кўплиги **ترب** турабун.

تربص тараббаса **يتربص** йатараббасу, **تربصا** та-
раббусан 1) пойлаб турмоқ, кутиб турмоқ; **الرجل** ~ -р-ра-

жулу бу киши пойлаб турди; 2) қолмоқ: **في موضعه** ~ фи:

мавдиъихи у ўз жойида қолди; 3) қайтмоқ, воз кечмоқ:

عن الشيء ~ ъани-ш-шай'и у бу нарсдан қайтди, ундан
кечди.

تربع тараббаъа, **يتربع** йатараббаъу, **تربعا** та-
раббуъан 1) чордона куриб ўтирмоқ: **الرجل في جلوسه** ~

-р-ражу-лу фи: жулу:сиҳи бу киши чордона куриб ўтирди

; 2) ба-ҳорда турмоқ: **المكان و به** ~ -л-мака:на ва биҳи

у бу ерда баҳорда турди.

تربي тарабба:, **يتربي** йатарабба:, **تربيا** тараб-
бийан тарбияланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тар-

бияланди.

ترجم таржама, **يترجم** йўтаржиму, **ترجمة** таржи-
мадан таржима қилмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни тар-
жима қилди.

ترجمان таржума:нун таржимон; кўплиги **ترجمة** тара:
жиматун.

ترجمة таржаматун 1) таржимайи ҳол, биография; кўп-
лиги **ترجم** тара:жиму; 2) изоҳ, тушинтириш.

ترجي таражжа:, **يترجي** йатаржжа:, **ترجيا** тараж-
жийан 1) умид қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани

умид қилди; 2) натижасини қутмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсанинг натижасини қутди.

تَرَج тараҳун ғам, қайғу, ташвиш.
تَرَدَد тараддада, **يَتَرَدَد** йатараддаду, **تَرَدَدًا** та-
 раддудан 1) кела, бора бермоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унинг
 олдига бора берди; 2) иккиланмоқ: **في الأمر** ~ фи:-л-
 'амри у бу ишда иккиланди; 3) дудуқланмоқ: **في الجواب** ~
 фи:-л-жава:би у жавоб беришда дудуқланди.

تَرَس турсун қалқон; кўплиги **أتراس** 'атра:сун.
تَرَشَح тарашшаҳа, **يَتَرَشَح** йатарашшаҳу, **تَرَشَحًا**
 тарашшуҳан оқмоқ, чиқмоқ: **العرق** ~ -л-ъарақу бу тер
 оқди.

تَرَعَة туръатун 1) кенг ариқ, канал; 2) денгиз қўл-
 тиги; кўплиги **تَرَع** тураъун.

تَرَعْرَع тараъраъа, **يَتَرَعْرَع** йатарааъриъу, **تَرَعْرَعًا**
 тараъруъан ўсмоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййу бу бола ўсди.

تَرَف тарифа, **يَتَرَف** йатрафу, **تَرَفًا** тарафан
 1) ноз неъматда яшамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
 ноз неъматда яшади; 2) сувга қонмоқ, суғорилмоқ: **النبات** ~
 -н-наба:ту бу ўтлар сувга қонди.

تَرَف тарафун ноз-неъматли, обод турмуш,
تَرَفَع тараффаъа, **يَتَرَفَع** йатараффаъу, **تَرَفَعًا** та-
 раффуъан менсимай рад қилмоқ: **عن الشيء** ~ зани-ш-
 шай'и у нарсани менсимай рад қилди.

تَرَفَق тараффақа, **يَتَرَفَق** йатараффақу, **تَرَفَقًا**
 тараффуқан ўртоқлик, дўстлик қилмоқ, меҳрибон бўлмоқ:
به ~ биҳи у унга дўстлик қилди.

تَرَفَه тараффаҳа, **يَتَرَفَه** йатараффаҳу, **تَرَفَهًا** та-
 раффуҳан роҳатда яшамоқ: **الرجل** ~ -р-ра-

жулу бу киши роҳатда яшади.
تَرَقَّب тараққаб, **يَتَرَقَّب** йатараққабу, **تَرَقَّبًا** та-
 раққубан кутиб, пойлаб турмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у
 нарсани пойлаб турди.

تَرَقِّي тараққа:, **يَتَرَقِّي** йатараққа:, **تَرَقِّيًا** та-

раққийан 1) бир ҳолатдан иккинчи бир ҳолатга ўтмоқ, ўзгармоқ: الرجل ~ -p-ражулу бу киши ўзгарди; 2) ўсмоқ, кўтарилмоқ (мас., амалда): الموظف ~ -л-муваззифу бу ходим амалда кўтарилди.

ترك таракка, يترك йатруку, تركيا таркан қолдирмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани қолдирди.

ترملا тараммала, تترمل татараммалу, тараммулан бева қолмоқ: المرأة ~ -л-мар'ату бу хотин бева қолди.

ترنج тараннаҳа, يترنج йатараннаҳу, ترنجا тараннуҳан маст—аласт юрмоқ: الرجل ~ -p-ражулу бу киши маст—аласт юрди.

ترهب тараҳҳаба, يترهب йатараҳҳабу, ترهبا тараҳҳубан 1) ибодат қилмоқ, сизгинмоқ: الرجل ~ -p-ражулу бу киши ибодат қилди; 2) ҳужрада ибодат қилмоқ: الراهب -ра:ҳибу бу роҳиб ҳужрасида ибодат қилди; 3) кўрқитмоқ: فلانا ~ фула:нан у фалончини кўрқитди.

تروي таравва:, يتروي йатаравва:, ترويا тараввийан 1) ўйлаб, фикр юритиб кўрмоқ: في الامر ~ фи:л-амри у бу иш хусусида ўйлаб кўрди; 2) ҳикоя қилмоқ: الحديث ~ -л-хали:са у воқеани ҳикоя қилди.

تريث тараййаса, يتريث йатараййасу, تريثا тараййусан чўзмоқ, фурсат кутмоқ: الرجل ~ -p-ражулу бу киши фурсат кутди.

تراحم таза:ҳама, يتراحم йатаза:ҳаму, تراحما таза:ҳуман ёпирилишмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм ёпирилдилар.

تزعم тазаъъама, يتزعم йатазаъъаму, تزعما тазаъъуман бошқармоқ, бош бўлмоқ: الرجل ~ -p-ражулу қавмаҳу бу киши қавмига бош бўлди.

تزلزل тазалзала, تزلزلت тазалзалаат, تزلزل تатазалзалу, تزلزلا тазалзулан қимирламоқ: الأرض ~ -л-арду бу ер қимирлади.

تزلج тазаллажа, يتزلج йатазаллажу, تزلجا та-

заллужан сирпанмоқ, учмоқ: **علي الماء** ~ тала:л-ма:и у чанги билан сувда учди.

تزهد тазааххада, **يتزهد** йатазааххаду, **تزهدا** тазааххудан ибодат қилмоқ, сиғинмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ибодат қилди.

تزوج тазаважа, **يتزوج** йатазаважау, **تزوجا** тазаважжан уйланмоқ, хотин олмоқ: **الرجل امرأة وبها** ~ р-ражулу-мра'атан ва биҳа: бу киши хотин олди.

تزود тазавада, **يتزود** йатазавадау, **تزودا** тазававудан жамғаринмоқ, озиқланмоқ, озиқ йиғиб қўймоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши озиқ йиғиб қўйди.

تزين тазаййана, **يتزين** йатазаййану, **تزينان** тазаййанан, **تزيننا** та'заййунан безанмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши безанди.

تساءل таса:ала, **يتساءل** йатаса:алу, **تساءلا** таса:улан саволлашмоқ, сўрашмоқ: **القوم** ~ л-қавму бу қавм саволлашдилар.

تسابق таса:қата, **يتسابق** йатаса:бақу, **تسابقا** таса:буқан ўзишмоқ, мусобақалашмоқ: **القوم** ~ л-қавму бу қавм мусобақалашди.

تساقط таса:қата, **يتساقط** йатаса:қату, **تساقطا** таса:қутан тўкилмоқ, сочилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса тўкилди.

تسامح таса:маҳа, **يتسامح** йатаса:маҳу, **تسامحا** таса:муҳан ён босмоқ: **في كذا** ~ фи: қаза: у фалон нарсада ён босди.

تساهل таса:ҳала, **يتساهل** йатаса:ҳалу, **تساهلا** таса:ҳулан 1) енгиллашмоқ: **الأمر** ~ л-'амру бу иш енгиллашди; 2) ён босмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ён босди.

تساوي таса:ва:, **يتساوي** йатаса:ва:, **تساويا** таса:вийан тенглашмоқ, ўхшашмоқ: **الرجلان في كذا** ~ р-ражула:ни фи: қаза: бу икки киши фалон нарсада тенглашди.

تسبب тасаббаба, **يتسبب** йатасаббабу, **تسببا** та-

саббубан 1) сабабини, йўлини қилмоқ: **به إليه** ~ биҳи
'илайҳи у бунинг йўлини қилди; 2) сабаб бўлмоқ: **بالامر** ~
би-л-'амри у бу ишга сабаб бўлди; 3) сабабини сўрамоқ:
الرجل بالامر ~ -р-ражулу би:-л-'амри бу киши ишнинг
сабабини сўради.

تسترا йатасаттару, **يتسئر** тасаттара, **تستر** та-
саттуран ёпинмоқ: **الرجل بالثوب** ~ -р-ражулу би-с-савби
бу киши кийим билан ёпинди.

تسربا йатасаррабу, **تسرب** тасарраба, **تسرب** та-
саррубан 1) сизиб оқмоқ: **الماء** ~ -л-ма: 'у бу сув сизиб
чиқди; 2) эргашмоқ. **القوم في الطريق** ~ -л-қавму фи:-т-тари:
қи бу қавм йўлда эргашдилар, бирин кетин юришдилар;
3) яширинча кирмоқ; **الجاسوس في البلد** ~ -л-жа:су:су
фи:-л-балади бу жосус бу мамлакатга яширинча кирди.

تسرع тасарраъа, **يتسرع** йатасарраъу, **تسرع** та-
сарруъан шошилмоқ: **إلى الأمر** ~ 'ила:-л-'амри у бу
ишга шошилди.

تسع тусъун тўққиздан бир бўлак.

تسعة тисъатун тўққиз.

تسعون тисъу:на тўқсон.

تسكن тасаккана, **يتسكن** йатасаккану, **تسكن** тасак-
кунан 1) ором топмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
ором тонди; 2) мискин бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражу-лу бу
киши мискин бўлди.

تسلسل тасалсала, **يتسلسل** йатасалсалу, **تسلسل**
тасалсулан 1) силсила бўлиб, боғланиб келмоқ, кетма-кет
келмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса силсиса бўлиб кел-
ди; 2) оқиб келмоқ: **الماء** ~ -л-ма: 'у бу сув оқиб келди.

تسلح тасаллаҳа, **يتسلح** йатасаллаҳу, **تسلح**
тасаллуҳан қуролланмоқ: **الرجل** ~ -р-раажулу бу киши
қуролланди.

تسلط тасаллата, **يتسلط** йатасаллату, **تسلط**
тасаллутан ҳукмронлик қилмоқ: **عليه** ~ 'алайҳи у
унинг устидан ҳукмронлик қилди.

تسلق тасаллақа, **يتسلق** йатасаллақу, **تسلق**

тасаллуқан чикмоқ, кўтарилмоқ: الجدار و عليه ~ -л-жида:
ра ва ʔалайҳи у деворга чиқди.

تسلما تسالاما, يتسلم йатасалламу, تسلي
тасаллуман олмоқ, қўлга киритмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у
нарсани қўлга киритди.

تسل تاساللا:, يتسلي йатасалла:, تسلي
тасалла, تسليا тасаллийан 1) таскин топмоқ, тинч-
ланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши таскин топди;
2) кетмоқ, тугамоқ, йўқ бўлмоқ: عنه الهم ~ -ʔанҳу-л-ҳамму
унинг ташвиши тугади.

تسني تاساننا:, يتسني йатасанна:, تسني
тасаннийан 1) тайёр бўлмоқ: الامر ~ -л-'амру бу иш
тайёр бўлди; 2) муяссар бўлмоқ, қила олмоқ: الرجل ~
-р-ражулу бу киши ишни қила олди.

تسهل تاساҳҳالا, يتسهل йатасаҳҳалу, تسهلا
тасаҳҳулан осонлашмоқ, енгиллашмоқ; الامر ~ -л-'амру
бу иш енгиллашди.

تسول تاسаҳҳала, يتسول йатасаввалу, تسولا
тасавулан хайрчилик қилмоқ, садақа сўрамоқ: الرجل ~
-р-ражулу бу киши хайрчилик қилди.

تشاء تاشا:ʔاما, يتشاء йаташа:ʔаму, تشاءوا
таша:ʔуман ёмон қарамоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши бу
нар саларга ёмон қаради.

تشابك تاشа:бака, تشابكت таша:бакат, تشابك
таташа:баку, تشابكا таша:букан аралашиб, қўшили-
шиб кетмоқ: الامور ~ -л-'уму:ру бу ишлар аралашиб
кетди.

تشابه تاشа:баҳа, يتشابه йаташа:баҳу, تشابه
таша:буҳан ўхшашмоқ: الشيطان ~ -ш-шай'а:ни бу икки
нарсa ўхшашди.

تساجر تаша:жара, يتساجر йаташа:жару, تساجرا
таша:журан уришмоқ, хусумат қилишмоқ, тебалашмоқ:
القوم ~ -л-қавму бу қавм тебалашди.

تشارك تаша:рака, يتشارك йаташа:раку, تشارك

таша:рукан шерик бўлишмоқ, шериклашмоқ: الرجلان ~ -p-
ражула:ни бу икки киши шерик бўлиши.

таша:вара, يتشاور йаташа:вару, تشاور та-
ша:вуран кенгашмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм кенгаш-
дилар.

تشبث ташаббаса, يتشبث йаташаббасу, تشبثا
ташаббусан 1) маҳкам ушламоқ: بالشئ ~ би-ш-шай и у
нарсани маҳкам ушлади; 2) қаттиқ турмоқ: براءيه ~ би-
ра'йиҳи у фикрида қаттиқ турди.

تشبك ташаббака, يتشبك йаташаббаку, تشبكا
ташаббукан мужмаллашмоқ, чалкашмоқ: الكلام ~ -л-кала:
му бу гап мужмаллашди.

تشبه ташаббаҳа, يتشبه йаташаббаҳу, تشبه
ташаббуҳан ўхшамоқ, тақлид қилмоқ: بغيره ~ -би-гай-
риҳи у бировга тақлид қилди.

تشجع ташажжаъа, يتشجع йаташажжаъу, تشجعا
ташажжуъан 1) кучланмоқ: الرجل ~ -p-ражулу бу ки-
ши кучланди; 2) шижоат кўрсатмоқ: الرجل ~ -p-ражулу
бу киши шижоат кўрсатди.

تشدد ташаддада, يتشدد йаташаддаду, تشددا
ташаддудан қаттиқ турмоқ: في الامر ~ фи:-л-'амри у бу
ишда қаттиқ турди.

تشرد ташаррада, يتشرد йаташарраду, تشردا
ташаррудан 1) ёйилмоқ, тарқалмоқ: القوم في الارض ~ -л-
қавму фи:-л-'арди бу қавм ер юзига тарқалди; 2) дайди-
моқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм дайди.

تشرفа ташаррафа, يتشرف йаташаррафу, تشرفا
ташарруфан 1) шараф, обрў қозонмоқ: الرجل ~ -p-ражулу.
бу киши обрў қозонди; 2) орзиқмоқ: للشئ ~ ли-ш-шай и
у нарсани орзиқди; 3) обрўли бўлмоқ: البناء ~ -л-бан-
на: 'у бу бинокор обрўли бўлди.

تشرين ташри:ну, الاول ~ -л-'аввали октябрь; الدنيا ~
-с-са:ни: ноябрь; кўплиги تشارين таша:ри:ну.

تشقق ташаққақа, يشقق йаташаққаку, تشققا

ташаққуқан ёрилмоқ, дарз кетмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса дарз кетди.

تشكلا йаташаккалу, **يتشكل** ташаккала, **تشكل** ташаккулан 1) шаклланмоқ, шаклга кирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса шакланди; 2) ташкил топмоқ, тузилмоқ: **الوزارة** ~ -л-виза:рату бу вазирлик тузилди.

تشكيا йаташакка:, **يتشكي** ташакка:, **تشكي** ташаккийан 1) шикоят қилмоқ: **إليه** ~ 'илайхи у унга шикоят қилди; 2) оғринмоқ, оғриқ сезмоқ: **من عضو من أعضائه** ~ сезмоқ: мин б'удвин мин аъда: ихи оғриқ сизди.

تشمسا йатаса:ҳабу, **يتشمس** ташаммаса, **تشمس** ташаммусан қуёшга ўтирмоқ, қуёшга тобланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қуёшга тобланди.

تشوقا йаташаввақу, **يتشوق** ташаввақа, **تشوق** ташаввуқан, 1) дўстлашмоқ, ўртоқлашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши шавқланди; 2) жуда истамоқ, интилмоқ: **إلى الشيء** ~ 'ила:-ш-шай'и у бу нарсага жуда интилди.

تشوها йаташаммасу, **يتشوه** ташавваҳа, **تشوه** ташаввуҳан хунуклашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса хунуклашди.

تصاحبا йатаса:ҳабу, **يتصاحب** таса:ҳаба, **تصاحب** таса:ҳубан 1) шавқланмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши ўртоқлашди; 2) ҳамроҳланмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ҳамроҳлашдилар.

تصادقا йатаса:дақу, **يتصادق** таса:дақа, **تصادق** таса:дуқан дўстлашмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши дўстлашди.

تصارع йатаса:раъу, **يتصارع** таса:раъа, **تصارع** таса:руъан беллашмоқ, курашмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши курашди.

تصافحا йатаса:фаҳу, **يتصافح** таса:фаҳа, **تصافح** таатса:фуҳан қўл сиқишмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши қўл сиқишди.

تصافيا таса:фа:, تصافي йатаса:фа:, تصافي таса:
фийан самимийлашмоқ, ихлос қўйилмоқ: ~ القوم -л-қавм-
му бу қавм самимийлашдилар.

تصالح таса:лаҳа, يتصالح йатася:лаҳу, تصالحو та-
са:луҳан ярашмоқ: ~ الرجال -р-ражула:ни бу икки ки-
ши ярашди.

تصبى тасаббаба, يتصبى йатасаббабу, تصيبا та-саббубан

1) юқоридан тушмоқ, тўкилмоқ, қўйилмоқ: ~ الماء

-л-ма:у бу сув юқоридан тушди; 2) жипқа бўлмоқ,
ботмоқ: ~ وجهه عرفا ~ важҳуҳу ʔарақан унинг юзи терга
ботди.

تصبح тасаббаҳа, يتصبح йатасаббаҳу, تصبى

тасаббуҳан 1) таом пишгунча бироз еб олмоқ: ~ الرجل

-р-ражулу бу киши таом пишгунча бироз еб олди; 2) тонг-
да учратмоқ: ~ بغيره ~ би-гайриҳи у бировни тонгда
учратди.

تصدر тасааддара, يصدر йатасааддара, تصدرا та-

сааддуран 1) мажлисинг тўрида ўтирмоқ: ~ الرجل -р-

ражулу бу киши мажлисинг тўрида ўтирди; 2) бошчилик,
раҳбарлик қилмоқ: ~ الزعيم ~ -з-заъи:му бу оқсоқол қав-
мига бошчилик қилди.

تصدق тасааддақа, يتصدق йатасааддақу, تصدقا та-
саддуқан садақа, хайр бермоқ: ~ عليه ~ ʔалайҳи у унга
хайр берди.

تصدي тасаадда:, يتصدي йатасаадда:, تصديа та-
саддийан аралашмоқ, қўшилмоқ: ~ الشيء ~ -ли-ш-шайи
у бу нарсага аралашди.

تصرف тасаррафа, يتصرف йатасаррафу, تصرفا та-

сарруфан 1) сохталик, қаллоблик қилмоқ: ~ في الامر ~ фи:

-л-амри у бу ишда қаллоблик қилди; 2) ўзгармоқ: ~ الأحوال ~

-л-аҳва:лу бу аҳвол ўзгарди.

تصفح тасаффаҳа, يتصفح йатасаффаҳу, تصفحا та-

саффуҳан 1) varaқламоқ: ~ الكتاب ~ -л-кита-ба у китобни
varaқлади; 2) сивчиклаб, диққат билан қарамоқ (бирор

нарса ёки кишини таниш ёки билиш учун); القوم ~ -л-
қавма у бу қавмга диққат билан қаради.

та-
тасаллаба, يتصلب, تصلب
саклубан 1) чайир, қаттиқ бўлмоқ, الرجل ~ -р-ражулу бу
киши чайир бўлди; 2) қаттиқ турмоқ: في رايه ~ фи: ра'
айхи у фикрида қаттиқ турди.

тасаввара, تصور يتصور, تصور
тасаввур қилмоқ, кўз олдига келтирмоқ: ~ الشيء

-ш-шай'а у нарсани кўз олдига келдирди.

та-
тасайида, يتصيد, تصيد
сайиудан 1) овга чиқмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши
овга чиқди; 2) овламоқ: الصيد ~ -с-сайда у овни овлади.

та-
тада:ъафа, يتضاعف, تضاعف
да:ъуфан икки баробар бўлмоқ, ортмоқ: ~ الشيء
-ш-шай'у бу нарса икки баробар бўлди.

та-
тада:йақа, يتضايق, تضايق
тада:йуқан 1) сиқилмоқ: به الامر و عليه ~ би-ҳи-л-'амру ва
ъалайхи у бу ишдан сиқилди; 2) сиқилишмоқ: القوم ~

-л-қавму бу қавм сиқилишди.

та-
тадаррара, يتضرر, تضرر
дарруран шикастланмоқ: به او منه ~ биҳи'ав минҳу у бу
варсадан шикастланди.

та-
тадарраъа, يتضرع, تضرع
дарруъан 1) ўхшашмоқ: الشينان ~ -ш-шай'ани бу икки
нарса ўхшашди; 2) ёлбормоқ, ўтинмоқ: إلى الله ~ ила:л-
ла:ҳи у Аллоҳга ёлборди.

та-
тадаъдаъа, يتضعف, تضعف
тадаъдуъан 1) ориқламоқ: جسمه ~ жисмуҳу унинг
гавдаси ориқлади; 2) камаймоқ, озаймоқ: ماله ~ ма:
луҳу унинг моли озаиди; 3) чўктирмоқ; به الدهر ~ биҳи-д-
дахру бу замона уни чўктирди.

та-
тата:вала, يتناول, تناول
тата:вулан 1) (узоқдаги нарсани кўриш учун) чўзилмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши чўзилди; 2) қарши бўлиш-

моқ, тескарилашмоқ; **علي غيره** ~ ʔала: ғайриҳи у биров билан тескариланиди; 3) чўзилиб ўзини повча, баланд бўйли қилиб кўрсатмоқ; **القتي** ~ л-фата: бу ўспирин чўзилиб ўзини баланд бўйли қилиб кўрсатди; 4) узун бўлмоқ; **عليه العمر** ~ ʔалайҳи-л-ʔумуру унинг умри узун бўлди.

تطائر тата:йара, **يتطائر** йатата:йару, **تطيرا** тата:йуран 1) тўзимоқ, сочилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса сочилди; 2) ёйилмоқ, тарқамоқ; **السحاب في السماء** ~ -с-саҳа:бу фи:с-сама:'н бу булут осмонда ёйилди.

تطيب татаббаба, **يتطيب** йататаббабу, **تطيبا** татаббубан 1) билмай табиблик қилмоқ; **الرجل** ~ -р-ра-жулу бу киши билмай табиблик қилди; 2) даволанмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши даволанди.

تطرف татаррафа, **يتطرف** йататаррафу, **تطرفا** татарруфан янги, қизиқарли деб ҳисобламоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсани қизиқарли деб ҳисоблади.

تطرق татаррақа, **يتطرق** йататаррақу, **تطرقا** татарруқан йўл топмоқ, илож топмоқ, илож қилмоқ; **إلى** ~ **الامر** 'ила:-л-'амри у бу ишга йўл топди.

تطلب таталлаба, **يتطلب** йататаллабу, **تطلبا** таталлубан 1) талаб қилмоқ, сўрамоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани талаб қилди; 2) муҳтожлик, талаб бўлмоқ; **الامر كذا** ~ -л-'амру каза: бу иш фалон нарсага талаб бўлди.

تطلع таталлаʔа, **يتطلع** йататаллаʔу, **تطلعا** таталлуʔан 1) карамоқ, кўз тикмоқ; **إلى الشيء** ~ 'ила-ш-шай'и у бу нарсага қаради; **إلى قومه** ~ 'ила: қуду:миҳи у унинг келишига кўз тикди; 2) синчиклаб қарамоқ, билмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани синчиклаб қаради.

تطهر татаҳҳара, **يتطهر** йататаҳҳару, **تطهرا** татаҳҳуран 1) тозаланмоқ, ювинмоқ, **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ювинди; 2) покланмоқ; **نفس الرجل** ~ нафсу-р-ражул бу кишининг нафси покланди.

تطورا йататаввару, يتطور татаввара, تطور
 татаввуран аста ўзгармоқ, ўсмоқ: ~ الشيء - ш-шай'у бу
 нарса аста ўзгарди.

تطوعا йататавваъу, ينطوع татавваъа, تطوع
 таввуъан 1) ўзича, ўзи хоҳлаб қилмоқ: ~ بالشيء - би-ш-
 шай'и у ишни ўзи хоҳлаб қилди; 2) давом қилдиришни
 хоҳламоқ: ~ الشيء وله - ш-шай'а ва лаҳу у нарсани давом
 қилдиришни хоҳлади; 3) ихтиёр қилмоқ: ~ للجنديّة - ли-
 л-жундий'ати у аскарликни ихтиёр қилди; 3) ўз ихтиёри
 билан қилмоқ: ~ الشيء - ш-шай'а у нарсани ўз ихтиёри
 билан қилди.

تطيبا йататаййабу, يتطيب татаййаба, تطيب
 татаййубан ҳидланмоқ, атирланмоқ: ~ بالطيب - би-т-ти:би
 у яхши ис билан ҳидланди.

تظاهرا йатаза:ҳару, يتظاهر таза:ҳара, تظاهر
 за:ҳуран 1) кўрсатмоқ, намоиш қилмоқ: ~ بالشيء - би-ш-
 шай'и у нарсани намоиш қилди; 2) кўмақлашмоқ: ~ القوم -
 л-қавму бу қавм кўмақлашди; 3) намоишга чиқмоқ:

~ الناس - н-на:су бу одамлар намоишга чиқдилар.
 таъа: таъа, يتعاقب йатаъа:табу, تعاقب таъа:
 тубан гиналашмоқ: ~ القوم - л-қавму бу қавм гиналаш-
 дилар.

تعادل таъа:дулун баробарлик, тенглик.

تعارفا йатаъа:рафу, يتعارف таъа:рафа, تعارف
 руфан билишмоқ, танишмоқ: ~ القوم - л-қавму бу қавм
 танишди.

تعاركا йатаъа:раку, يتعارك таъа:рака, تعارك
 рукан уришмоқ; ~ القوم - л-қавму бу қавм уришди.

تعاطيا йатаъа:та:, يتعاطي таъа:та:, تعاطي
 тийан 1) оёқ учида туриб қўл чўзмоқ: ~ الرجل - р-ра-
 жулу бу киши оёқ учида туриб қўл чўзди; 2) олиб бор-
 моқ: ~ الأمر - л-амра у ишни олиб борди.

تعاقبا йатаъа:қабу, يتعاقب таъа:қаба, تعاقب
 кубан 1) эргашмоқ, кетма-кет бўлишмоқ: ~ الشيطان - ш-
 шай'а:ни бу икки нарса эргашди; 2) навбатлашмоқ:

- ~ القوم في الشيء -л-қавму фи:-ш-шай'и бу қавм бу нарасада навбатлашди.
- تعاهد таъа:қада, يتعاهد йатаъа:қаду, تعاود таъа:қудан аҳдлашмоқ (ҳужжат орқали): ~ القوم -л-қавму бу қавм аҳдлашди.
- يتعالي таъа:ла:, يتعالي йатаъа:ла:, تعالي таъа:лийан 1) юксалмоқ: ~ الوضیع -л-вади:ъу бу оми юксалди; 2) такаббурлик қилмоқ, ғурурланмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши ғурурланди.
- تعامل таъа:мала, يتعامل йатаъ:малу, تعامل таъа:мулан муомала қилишмоқ, ишни юргизишмоқ: ~ الرجلان -р-ражула:ни бу икки киши ишни юргизишди.
- تعانق таъа:нақа, يتعانق йатаъа:нақу, تعانقا таъа:пуқан қучоқлашмоқ: ~ الأخوان -л-'ахава:ни бу биродарлар қучоқлашди.
- تعاهد таъа:ҳада, يتعاهد йатаъа:ҳаду, تعاود таъа:ҳудан аҳдлашмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм аҳдлашди.
- تعاون таъа:вана, يتعاون йатаъа:вану, تعاون таъа:вунан кўмаклашмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм кўмаклашди.
- تعيب таъиба, يتعيب йағъабу, تعبا таъабан 1) чарчамоқ, толиқмоқ; 2) машаққат, захмат чекмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши чарчади.
- تعيب таъабун 1) чарчаш, толиқиш; чарчоқ; 2) машаққат.
- تعجب таъажжаба, يتعجب йатаъажжабу, تعجبا таъажжубан ажабланмоқ; ~ من الشيء -мина-ш-шай'и у бу нарасадан ажабланди.
- تعجرف таъажрафа, يتعجرف йатаъажрафу, تعجرفа таъажруфан такаббурланмоқ, ўзини катта тутиб ёқмаганни қилмоқ; ~ الرجل علي القوم -р-ражулу ғала-л-қавми бу киши бу қавм олдида ўзини каатта тутиб уларга ёқмаганни қилди.
- تعدد таъаддада, يتعدد йатаъаддаду, تعددا таъаддудан 1) санашмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм санашиди.

лар; 2) кўпаймоқ, ошмоқ, ортмоқ: **الشئى** ~ -ш-шай'у бу нарса кўпайди.

تعدي таъадда:, **يتعدي** йатаъда:, **تعديا** таъаддийан 1) эзмоқ, зулм қилмоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у унга зулм қилди; 2) ошиб, четлаб ўтмоқ: **الشئى** ~ -ш-шай'а у нарсани ошиб ўтди.

تعذر таъаззара, **يتعذر** йатаъззару, **تعذرا** таъаззуран қийин, мушқил бўлмоқ: **عليه الأمر** ~ ʔалайҳи-л-'амру бу иш унга мушқил бўлди.

تعرب таъарраба, **يتعرب** йатаъаррабу, **تعربا** таъаррубан 1) арабга ўхшамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши арабга ўхшади; 2) арабчага олинмоқ, арабийлашмоқ: **اللغات** ~ -л-луғату бу сўзлар арабийлашди.

تعرض таъаррада, **يتعرض** йатаъарраду, **تعرضاً** таъаррудан нишон бўлмоқ: **الرجل للشئى** ~ -р-ражулу ли-ш-шай'и бу киши бу нарсага нишон бўлди.

تعرف таъаррафа, **يتعرف** йатаъаррафу, **تعرفاً** таъарруфан 1) танишмоқ: **بفلان** ~ би-фула:нин у фалончи билан танишди; 2) суриштирмоқ, билиб олмоқ: **ما عنده** ~ ма: ʔиндаҳу у уни суриштирди; 3) танимоқ: **إليه** ~ ҳи у уни таниди; 4) аниқ ҳолатда бўлмоқ: **الاسم** ~ -л-'исму бу исм аниқ ҳолатда бўлди.

تعري таъарра:, **يتعري** йатаъарра:, **تعرياً** таъаррийан 1) яланғочланмоқ, ечинмоқ, ечмоқ: **من ثيابه** ~ мин сийа:биҳи у кийимини ечди; 2) қутилмоқ, бўшамоқ: **من الأمر** ~ мина-л-'амри у бу ишдан қутилди.

تعزي таъазза:, **يتعزي** йатаъазза:, **تعزياً** таъаззийан сабрланмоқ; кўникмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сабрланди:

تعسر таъассара, **يتعسر** йатаъассару, **تعسراً** таъассуран мушқил, қийин бўлмоқ: **عليه الأمر** ~ -л-'амру ʔалайҳи бу иш унга мушқил бўлди.

تعشي таъашша:, **يتعشي** йатаъашша:, **تعشياً** таъашшийан кечки таом емоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кечки таомни еди.

تعصبا таъассаба, يتعصب йатаъассабу, تعصب таъас-
субан 1) ён босмоқ, ёрдам бермоқ: لقان و معه ~ -ли-фу-
ла:нин ва маъху у фаланчига ён босди; 2) қарши турмоқ,
курашмоқ: علي فلان ~ ʔала: фула:нин у фалончига қар-
ши турди; 3) асабийлашмоқ; الرجل -р-ражулу бу
киши асабийлашди; 4) (ярага, бошга) рўмол боғламоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши бошга рўмол боғлади.

تعطرا таъаттара, يتعطر йатаъаттару, تعطرا таъат-
туран атрланмоқ, хуш ҳидланмоқ: بالطيب ~ би-т-ти:би у
яхши ҳид билан атрланди.

تعطل таъаттала, يتعطل йатаъатталау, تعطلا таъат-
тулан 1) ишсиз, юмушсиз қолмоқ: الرجل ~ -р-ражулу
бу киши юмушсиз қолди; 2) тўхтамоқ: الشيء ~ -ш-шай'у
бу нарса тўхтади.

تعقد таъаққада, يتعقد йатаъаққаду, تعقدا таъақ-
қудан 1) қийинлашмоқ, ишкаллашмоқ: الامر ~ -л-'амру
бу иш ишкаллашди; 2) уюмланмоқ: الرمل ~ -р-рамлу бу
тош уюмланди.

تعكز таъакказа, يتعكز йатаъакказу, تعكزا таъак-
кузан суянмоқ, таянмоқ: علي العكازة ~ ʔала:-л-'зукка:
зати у бу қўлтиқ таёққа суявди.

تعلق таъаллақа, يتعلق йатаъаллақу, تعلقا таъал-
луқан 1) мойил бўлмоқ, кўнгил қўймоқ: الشيء و به ~ -ш-
шай'а ва биҳи у бу нарсага кўнгил қўйди; 2) илинмоқ:
الشوك بالثوب ~ -ш-шавку би-с-савби бу тикан бу ки-
йимга илинди.

تعلم таъаллама, يتعلم йатаъалламу, تعلما таъ-
аллуман билмоқ, ўрганмоқ: الامر ~ -л-'амра у ишни ўр-
ганди.

تعهد таъаммада, يتعهد йатаъаммаду, تعهدا таъамму-
дан қасдан, атайлаб қилмоқ: الشيء ~ у нарсани атайлаб
қилди.

تععمق таъаммақа, يتعمق йатаъаммақу, تعمقا таъ-
аммуқан теранлаштирмоқ, чуқурлаштирмоқ: في البحث ~
фи: -л-баҳси у изланишни теранлаштирди.

تعم تاъаммама, يتعم йатаъаммаму, تعميا таъ-
аммуман 1) салла киймоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши
салла кийди; 2) амаки қилиб олмоқ: فلانا ~ фула:фан у
фалончини амаки қилиб олди.

تعهد таъахҳада, يتعهد йатаъахҳаду, تعهدا таъ-
ахҳудан 1) бўйнига, ўзига олмоқ: بالشىء ~ би-ш-шай'и
у ишни бўйнига олди; 2) қайгурмоқ: الشىء ~ -ш-шай'а у
бу нарса учун қайгурди.

تعود таъаввада, يتعود йатаъавваду, تعودا таъ-
аввудан 1) одатланмоқ, ўрганиб қолмоқ: الشىء ~ -ш-
шай'а бу нарсага ўрганиб қолди; 2) ўзига одат қилиб ол-
моқ: الشىء ~ -ш-шай'а у нарсани ўзига одат қи-
либ олди.

تغاضى таға:да:, يتغاضى йатаға:да:, تغاضيا таға:
дийан 1) билиб билмасга, кўриб кўрмасга олмоқ: عنه ~
ъанху у уни билиб билмасга олди; 2) кўзни юммоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши кўзни юмди .

تغدى тағада:, يتغدى йатағада:, تغدىا тағад-
дийан тушлик емоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши туш-
лик еди.

تغذيا тағазза:, يتغذى йатағазза:, تغذيا тағаз-
зийан овқатланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ов-
қатланди.

تغرب тағарраба, يتغرب йатағаррабу, تغربا тағар-
рубан гурбатда бўлмоқ, ватандан узоқлашмоқ: الرجل ~
-р-ражулу бу киши гурбатда бўлди.

تغزل тағаззала, يتغزل йатағаззалу, تغزلا та-
ғаззулан (аёл ҳақида) шеър ёзмоқ, мақтаб шеър ёзмоқ,
(аёлни) қуйлаб ёзмоқ: المرأة ~ -л-мар'ата у аёлни қуй-
лаб ёзди.

تغطرس тағтараса, يتغطرس йатағтарису, تغطرسا
тағтарусан гердаймоқ, катталанмоқ: الرجل ~ -р-ражулу
бу киши гердайди.

تغطيا тағатта:, يتغطى йатағатта:, تغطيا тағат-

тийан ёпинмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарса билан ёпинди.

تغفل тагалғала, **ينغفل** йатагалғалу, **تغفلا** тагалғулан 1) тез, шиддат билан кирмоқ: **في الشيء** ~ фи:ш-шай'и у бу нарсага шиддат билан кирди; 2) сингмоқ, ёйилмоқ: **الماء في الشجرة** ~ -л-ма:'у фи:ш-шажарати бу сув дарахтга сингди.

تغلب тагаллаба, **يتغلب** йатагаллабу, **تغلبا** тагаллубан эгалламоқ, қўлга киритмоқ: **على الشيء** ~ ʔала:ш-шай'и у нарсани эгаллади.

تغيب тагаййаба, **يتغيب** йатагаййабу, **تغيبا** тагаййубан 1) гоиб, йўқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши йўқ бўлди, жойида бўлмади; 2) сафар қилмоқ: **فلا** ~

фула:нан у фалончи билан сафар қилди; 3) яширин, махфий бўлмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш махфий бўлди.

تغير тагаййара, **يتغير** йатагаййару, **تغيرا** тагаййуран ўзгармоқ, бошқача бўлиб қолмоқ: (мас., рангида, шаклида): **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ўзгарди.

تفاهل тафа:'ала, **يتفاهل** йатафа:'алу, **تفاهولا** тафа:'улан барака, севинч, шодлик келтиради деб билмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у нарсани барака келтиради деб билди.

تفادي тафа:да:, **يتفادي** йатафа:да:, **تفاديا** тафа:дийан, 1) эҳтиётлашмоқ, тийинишмоқ, сақланишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм сақланишди; 2) узоқлашмоқ, четлаб юрмоқ, ўзини олиб қочмоқ: **الرجل من كذا** ~ -р-ражулу мин к аза: бу киши фалон нарсадан ўзини олиб қочди.

تفاعل тафа:ʔала, **يتفاعل** йатафа:ʔалу, **تفاعلا** тафа:'улан таъсирланишмоқ, таъсир қилишмоқ: **الشيئان** ~ -ш-шай'а:ни бу икки нарса таъсирланишди. **مواد الكيمياء** ~ мава:дду-л-қимйа:'и бу кимёвий моддалар таъсир қилишди.

تفاهم тафа:қаму, **يتفاهم** йатафа:қаму, **تفاهما** тафа:қуман ёмонлашмоқ, мушқиллашмоқ, кескинлашмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш ёмонлашди.

تفاوت тафа:вата, **يتفاوت** йатафа:вагу, **تفاوتا** та-фа:вуган фарқлашмоқ, фарқли бўлишмоқ: **الشيطان** ~ -ш-шай'а:ни бу икки нарса фарқлашди.

تفاوت тафа:вада, **يتفاوت** йатафа:ваду, **تفاوتا** тафа:вудан 1) музокаралашмоқ; **القوم في الامر** ~ -л-қавму фи:-л-'амри бу қавм бу иш хусусида музокаралашди; 2) киришмоқ, бошламоқ: **في الحديث** ~ фи:-л-ҳади:си у ҳикоя қилишга киришди.

تفتت тафаттата, **يتفتت** йатафаттату, **تفتتا** тафаттутан майдаланмоқ, ушоқланмоқ, синмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса майдаланди.

تفتح тафаттаҳа, **يتفتح** йатафаттаҳу, **تفتحنا** тафаттуҳан 1) очилмоқ: **الاکمام عن النور** ~ -л-'акма:му ʻани-н у:ри бу гулкосалар бую нурдан очилди; 2) ўсмоқ, ривожланмоқ: **في الكلام** ~ фи:-л-кала:ми унинг нутқи ўсди.

تفتق тафаттақа, **يتفتق** йатафаттақу, **تفتقنا** тафаттуқан 1) йиртилмоқ, сўкилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса йиртилди; 1) очилмоқ: **بالكلام** ~ би-л-ка:ла:ми унинг тили очилди, у гапга тушиб кетди.

تفجر тафажжара, **يتفجر** йатафажжару, **تفجرا** тафажжуран 1) тошиб, қайнаб оқмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув қайнаб оқди; 2) ёришмоқ: **الفجر** ~ -л-фажру бу тонг ёришди; 2) саховатли бўлмоқ: **بالعطاء** ~ би-л-ʻата:и бу киши садақада саховатли бўлди.

تفرج тафарража, **يتفرج** йатафарражу, **تفرجا** тафарружан 1) кетмоқ, ёзилмоқ: **الغم او الكرب** ~ -л-гамму 'ави-л-карбу бу гам ёки бу гусса кетди; 2) кўнгил очирмоқ, ёздирмоқ: **الرجل بكدا و عليه** ~ -р-ражула би-каза: ва ʻалайҳи бу киши унинг кўнгилни ёздирди.

تفرد тафаррада, **يتفرد** йатафарраду, **تفردا** тафаррудан ёлғизланмоқ, яқка бўлмоқ: **بالامر** ~ би-л-'амри у бу ишда ёлғиз бўлди.

تفرع тафарраʻа, **يتفرع** йатафарраʻу, **تفرعا** тафарруʻан 1) сершоҳ бўлмоқ: **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт сершоҳ бўлди; 2) соҳаларга бўлинмоқ, ажрал-

моқ, **المسائل** ~ -л-маса:’илу бу масалалар соҳаларга бўлинди; 2) юқори, устун турмоқ: **اقرانه** ~ ‘ақраънаҳу у тенгқурларидан юқори турди; 3) кўтармоқ; **الشيء** ~ -ш-шай’а у нарсани кўтарди.

تفرقا йатафаррақу, **يتفرق** тафаррақа, **تفرق** тафарруқан 1) ажратилмоқ, фарқланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай’у бу нарса фарқланди; 2) ажралишмоқ, бўлинишмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши ажралишди.

تفسخا йатафассаҳу, **يتفسخ** тафассаҳа, **تفسخ** тафассеҳан 1) тугамоқ, йўқ бўлмоқ: **الشيء** ~ -шай’у бу нарса йўқ бўлди; 2) тўкилмоқ; **الشعر عن الجلد** ~ -ш-шаъру ъани-л-жилди бу жун бу теридан тўкилди; 3) сусаймоқ, пасаймоқ: **الأخلاق** ~ -л-’ахла:қу бу хулқлар пасайди.

تفشيا йатафашша:, **يتفشي** тафашша:, **تفشي** тафашшиян ёйилмоқ, тарқалмоқ: **الشيء أو الخبر** ~ -ш-шай’у ‘ави-л-хабару бу нарса ёки бу хабар тарқалди; **المرض القوم وبهم** ~ -л-мараду-л-қавма ва биҳим бу дард бу қавм орасида ёйилди.

تفضلا йатафаддалу, **يتفضل** тафаддала, **تفضل** тафаддулан 1) «баракалла, яхши» — демоқ: **عليه** ~ ъалайҳи у унга «баракалла, яхши» — деди; 2) марҳамат қилмоқ: **علي غيره** ~ ъала: ғайриҳи у бировга марҳамат қилди.

تفاح туффа:ҳун олма; биттаси **تفاحة** туффа:ҳа-тун.

تفقدا йатафаққаду, **يتفقده** тафаққада, **تفقده** тафаққудан 1) қидирмоқ, суриштирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай’а у нарсани суриштирди; 2) текширмоқ: **احوال القوم** ~ ‘аҳва:ла-л-қавми у қавмнинг аҳволини текширди.

تفلا тафлан тупурмоқ, **يتفل** йатфилу, **تفل** тафала, **تفل** тафлан тупурди. **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тупурди.

تفننا йатафаннану, **يتفنن** тафаннана, **تفنن** тафаннунан 1) ҳунарманд, уста бўлмоқ; 2) **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳунарманд бўлди 2- турли ҳунарларга

бўлишмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса турли ҳунарларга бўлинди; 3) ўрнига қўймоқ, тизмоқ: **في القول** ~

фи:-л-қавли у гапни ўрнига қўйди, у сўзларни тизиб гапирди: 4) моҳир, уста бўлмоқ: **في الأمر** ~ фи:-л-'амри у бу ишда моҳир бўлди.

тафаҳҳама, **يتفهم** йатафаҳҳаму, **تفهّم** та-фаҳҳуман фаҳхламоқ, уқмоқ, англамоқ: **الكلام** ~ -л-кала: ма у гапни англади.

тафаввақа, **يتفوق** йатафаввақу, **تفوقا** тафав-вуқан юқорироқ, устуироқ турмоқ: **فلان علي قومه** ~

фула:нун ғала: қавмиҳи фалончи қавмидан юқорироқ турди.

тафавваҳа, **يتفوه** йатафавваҳу, **تفوها** та-фаввуҳан айтмоқ, талаффуз қилмоқ, гапирмоқ **الكلام** ~

-л-кала:ма у гапни гапирди.

тафаййа'а, **يتفيا** йатафаййа'у, **تفيا** та-файйу'ан 1) сояда, кўланкада ўтирмоқ, сояланмоқ **الشجرة و فيها** ~ -ш-шажарата ва фи:ҳа: бу киши

бу дарахт соясида ўтирди; 2) кўчмоқ: **الظل** ~ -з-зиллу бу соя кўчди.

тақа:бала, **يتقابل** йатақа:балу, **تقابلا** тақа:булан учрашмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни у икки киши учрашди.

тақа:тала, **يتقاتل** йатақа:талу, **تقاتلا** тақа:тулан уришмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм уришди.

тақа:раба, **يتقارب** йатақа:рабу, **تقاربا** тақа'рубан яқинлашмоқ, яқин бўлишмоқ: **الرجلان** ~

-р-ражула:ни бу икки киши яқинлашди.

тақа:сама, **يتقاسم** йатақа:саму, **تقاسم** тақа:суман 1) қасамлашмоқ, онт ичишмоқ: **القوم** ~

-л-қавму бу қавм онт ичишдилар; 2) бўлишмоқ: **الشيء بينهم** ~ -ш-шай'а байнаҳум улар нарсани

бўлишдилар.

тақа:бада, **يتقاعد** йатақа:баду, **تقاعد** тақа:бада

тақа:ъудан 1) бош тортмоқ: **عن الأمر** ~ ʔани-л-ʔамри у бу ишдан бош тортди; 2) пенсияга чиқмоқ: **الموظف عن العمل** ~ -л-мувазифу ʔани-л-ʔамали бу ходим бу ишдан пенсияга чиқди.

تقبل тақаббала, **يتقبل** йатақаббалу, **تقبلا** та-қаббулан 1) қабул қилмоқ: **الله الدعاء** ~ -л-ла: ҳу-л-дуʔа:ʔа Аллоҳ дуони қабул қилди; 2) қўлланмоқ, кафил бўлмоқ: **الله فلانا** ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини қўллади; 3) эсдалик учун олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шайʔа у парсани эсдалик учун олди.

تقدس тақаддаса, **يتقدس** йатақаддасу, **تقدسا** таоаддусан покланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши покланди.

تقدم тақаддама, **يتقدم** йатақаддаму, **تقدما** та-қаддуман 1) олдин, бош бўлмоқ: **القوم و عليهم** ~ -л-қавма ва ʔалайҳим у бу қавмга бош бўлди; 2) яқинлашмоқ, олдига келмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унга яқинлашди; 3) буюрмоқ: **إليه بكدا** ~ илайҳи би-каза: у унга фалон нарсани буюрди.

تقرب тақарраба, **يتقرب** йатақаррабу, **تقربا** тақаррубан 1) юзланмоқ: **إلى الله** ~ 'ила:-л-ла:ҳи у солиҳ ишлар билан Алоҳга юзланди; 2) яқинлашишни, яқин бўлишни истамоқ: **إلى الرجل** ~ 'ила:-р-ражули у бу кишига яқин бўлишни истади.

تقرر тақаррара, **يتقرر** йатақаррару, **تقررا** тақарруран қарор топмоқ; ҳал бўлмоқ: **الأمر** ~ -л-ʔамру бу иш ҳал бўлди.

تقسيم тақси:муи якка хонанданинг ёки созанданинг чиқиши.

تقشر тақашшара, **يتقشر** йатақашшару, **تقشرا** тақашшуран шилинмоқ, ачрилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шайʔу бу нарса арчилди.

تقطع тақаттаъа, **يتقطع** йатақаттаъу, **تقطعا** тақаттуъан 1) кесилмоқ: узилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шайʔу бу нарса узилди; 2) бўлишмоқ, ажратишмоқ: **القوم امرهم بينهم** ~

ал-қавму 'амрахум байнаҳум бу қавм ўрталаридаги ишни бўлишди; 3) ора бузиламоқ; аразлашмоқ, ажраллишмоқ: **بهم الأسباب** ~ бихими-л-'асба:бу бу қавмнинг ораси бузилди (ҳарф.: уларни боғлаб турган асбоблар узилди).

تقطير тақти:рун парчалаш.

تقلب тақаллаба, **يتقلب** йатақаллабу, **تقلبا** тақалдубан 1) ағдарилмоқ, тўнқарилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тўнқарилди; 2) беқарор бўлмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи беқарор бўлди; 3) истаганича юритмоқ: **في الأمور** ~ фи:-л-'уму:ри у ишларни истаганича юритди.

تقهر тақаҳҳара, **يتقهر** йатақаҳҳару, **تقهرا** тақаҳҳуран чекинмоқ, орқага қайтмоқ: **الرجل** ~ -р-ражу-лу бу киши чекинди.

تقوس тақавваса, **يتقوس** йатақаввасу, **تقوسا** тақаввусан ёй, камондек эгилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса камондек эгилди.

تقوم тақаввама, **يتقوم** йатақавваму, **تقوما** тақаввуман тўғриланмоқ, тикланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тикланди.

تقوي тақавва:, **يتقوي** йатақавва:, **تقويا** тақаввийан кучланмоқ, қувватланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кучланди.

تقوي тақван Алоҳдан қўрқиб, унга бўйсиниб.

تقويم тақви:мун тақвим, календарь.

تقي тақиййун Алоҳдан қўрқувчи, унга бўйсинувчи; муавнаси **تقية** тақиййатун.

تقياء тақаййа'a, **يتقياء** йатақаййа'у, **تقياء** тақиййа'ан қусмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қусди.

تكاتف така:тафа, **يتكاتف** йатака:тафу, **تكاتفا** така:туфан кўмаклашмоқ, елкани-елкага қўймоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм кўмаклашдилар.

تكائر така:сара, **يتكائر** йатака:сару, **تكائرا** така:суран кўпайишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм кўпайишдилар.

تكاسلا تاكا:сала, يتكاسل йатака:салу, така:сулан ялқовланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ялқовланди.

تكبدا تاكاббада, يتكبد йатакаббаду, ббудан 1) огирлигини ўзига олмоқ: الامر ~ -л-'амра у бу ишнинг огирлигини ўзига олди; 2) ўртасига етмоқ: الشمس السماء ~ -ш-шамсу-с-сама:'а қуёш осмоннинг ўртасига етди.

تكبرا تاكاббару, يتكبر йатакаббару, буран улуғланмоқ, кибрланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши кибрланди.

تكففا تاكاتтафа, يتكفف йатакаттафу, такаттуфан қўл қовуштирмоқ: المصلى او التلميذ ~ -л-мусалли: 'ави-т-тилми:зу бу намозхон ёки бу ўқувчи қўл қовуштирди.

تكفل تاكاتтала, يتكفل йатакатталу, тулан жипслашмоқ: الناس ~ -н-на:су бу кишилар жипслашдилар.

تكتك تاكتака, يتكتك йутактику, такта-катан тикилламоқ, тик-тик қилмоқ: الساعة ~ -с-са:'ату бу соат тикиллади.

تكدر تاкаддара, يتكدر йатакаддару, дуран 1) лойқаланмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса лойқаланди; 2) жаҳлланмоқ, ғазабланмоқ: عليه ~ 'алайҳи у ундан жаҳлланди.

تكدسا تاкаддаса, يتكدس йатакаддасу, такаддусан 1) ғарамланмоқ, уюлмоқ: الحصيد ~ -л-ҳаси:ду бу ҳосил уюлди; 2) ғужланмоқ: الخيل ~ -л-хайлу бу отлар ғужланди.

تكرر تاкаррара, يتكرر йатакаррару, руран қайтарилмоқ такрорланмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса қайтарилди.

تكرم تاкаррама, يتكرم йатакарраму, руман каромат, олийжаноблик қилмоқ, саховатли бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши каромат қилди.

تكسرا یتكسر، تاکاسسارا، یتكسر یتكسر
 تاکاسсуран синмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса синди.

تكفلا یتكفل، تاکاффала، یتكفل یتكفل
 фулан кафил бўлмоқ: ~ بالشيء би-ш-шай'и у бу нарсага кафил бўлди.

تكلفا یتكلف، تاکаллафа، یتكلف یتكلف
 تاکаллуфан 1) машаққатланмоқ, қийналиб қилмоқ: ~ الأمر -л-'амра у ишни қийналиб қилди; 2) йўқни бордек кўрсатмоқ, сохталанмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши йўқни бордек кўрсатди.

تكلالا یتكلل، تاکаллала، یتكلل یتكلل
 лан 1) ўралмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у биҳи бу нарса шу нарса билан ўралди; 2) тожланмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши тожланди; 3) эришмоқ: ~ النجاج -н-нажа:ҳа у бу галабага эришди.

تكلما یتكلم، تاکаллама، یتكلم یتكلم
 луман гапирмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши гапирди.

تكهربا یتكهرب، تاکаҳраба، یتكهرب یتكهرب
 такаҳрубан 1) электрланмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса электирланди; 2) ғазабланмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши ғазабланди.

تكهن یتكهن، تاکаҳҳана، یتكهن یتكهن
 ҳунан ғайбдан хабар бермоқ, башорат қилмоқ: ~ له лаҳу у унга башорат қилди.

تكونا یتكون، تاکаввана، یتكون یتكون
 вунан бўлмоқ, рўй бермоқ, содир бўлмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса бўлди.

تلا یتلو، тала:، یتلو یتلو
 1) эргашмоқ: ~ تلاوا тулуван у фалончига эргашди; 2) ўқимоқ, тиловат қилмоқ: ~ القرآن -л-қура-на у Қуронни тиловат қилди.

تلاحقا یتلاحق، тала:ҳақа، یتلاحق یتلاحق
 ҳуқан 1) билишмоқ, синашта бўлишмоқ: ~ القوم -л-қавму

бу қавм синашта бўлишди; 2) уланиб, кетма-кет келмоқ:

الأخبار ~ л-'ахба:ру бу хабар кетма-кет келди.

تلاحم тала:ҳама, يتلاحم йатала:ҳамат, تلاحم татала:ҳаму, تلاحم талаҳуман 1) уланмоқ, бириктирил-

моқ: الأشياء ~ л-'ашйа:'у бу нарсалар уланди; 2) ёпи-
шиб, битиб кетмоқ: الجرح ~ л-жарҳу бу яра битиб кет-
ди.

تلاشى тала:ша: يتلاشى йатала:ша:, تلاشيا тала:
шийан тугамоқ, йўқ, нобуд бўлмоқ: الشيء ~ ш-шай'у бу
нарса йўқ бўлди.

تلاصق тала:сақа, يتلاصق йатала:саҳу, تلاصقا тала:
суқан ёндош бўлишмоқ: الشيطان ~ ш-шай'а:ни бу икки
нарса ёндош бўлишди.

تلاطم тала:тама, تلاطمت тала:тамат, تلاطم татала:
таму, تلاطم тала:туман урилишмоқ: الأمواج ~ л-'амва:
жу бу тўлқинлар урилишди.

تلافي тала:фа:, يتلافي йатала:фа:, تلافيا тала:фи-
йан тузатмоқ, тўғрилаб қўймоқ: الشيء ~ ш-шай'а у нарсани
тўғрилаб қўйди.

تلاقي тала:қа:, يتلاقي йатала:қа:, تلاقيا тала:қи-
йан учрашмоқ: الرجلان ~ -р-ражула:ни бу икки киши
учрашди.

تلاكم тала:кама, يتلاكم йатала:каму, تلاكما тала:
куман муштлашмоқ: الرجلان ~ -р-ражула:ни бу икки ки-
ши муштлашди.

تلاوا тала:'ала'а, تتلوا талала'ла'у تلاوا тала'
лу'ан 1) ялтирамоқ, чақнамоқ, чарақламоқ: البرق ~
-л-барқу бу чақмоқ чақнади; 2) нурланмоқ: وجهه ~

важҳуҳу унинг юзи нурланди.

تلبذ талаббада, يتلبذ йаталаббаду, تلبذا талаббу-
дан чигалланмоқ: الصوف أو الشعر ~ -с-су:фу 'ави-ш-
ша'ру бу жун ёки бу соч чигалланди.

تلذذ талаззаза, يتلذذ йаталаззазу, تلذذا талаззу-
зан лаззатли, тотли деб топмоқ: الشيء و به ~ ш-шай'а ва
биҳи у нарсани тотли деб топди.

تلصصا талассаса, يتلصص йаталассасу, **تلصص** талассуеан 1) ўғриларнинг қилигини қилмоқ, ўғри бўлмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши ўғри бўлди; 2) пойлоқчилик, айғоқчилик қилмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши пойлоқчилик қилди.

تلططا талат-тухан, يتلطط йаталаттаху, **تلطط** талаттухан 1) кирланмоқ, ифлосланмоқ: **الشيء بكذا** ~ -ш-шай'у би-каза: бу нарса фалон нарса билан кирланди; 2, ўзини бадном қилмоқ: **الرجل بأمر قبيح** ~ -p-ражулу би-амрин қаби:ҳин бу киши ифлос иш билан ўзини бадном қилди.

تلطفًا талаттуфан, يتلطف йаталаттафу, **تلطف** талаттуфан 1) кўника бошламоқ: **للأمروفيه** ~ ли-ли-'амри ва фи-ҳи у бу ишга кўника бошлади; 2) пинжигга кириш учун илтифот қилмоқ: **بفلان** ~ би-фула:нин у фалончининг пинжигга кириш учун илтифот қилди.

تلفًا талафан, يتلف йатлафу, **تلف** талафан нобуд, йўқ бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса нобуд бўлди.

تلفتًا талаффутан, يتلفت йаталаффату, **تلفت** талаффутан ўгирилмоқ, юзланмоқ: **إلى الشيء** ~ ила:ш-шай'и у бу нарсага юзланди.

تلطفًا талаффузан, يتلطف йаталаффазу, **تلطف** талаффузан талаффуз қилмоқ, гапирмоқ: **بالكلام** ~ би-л-кала:ми у гап гапирди.

تلقنًا талаққуна, يتلقن йаталаққану, **تلقن** талаққуна илғаб олмоқ, англамоқ: **الشيء أو الكلام** ~ -ш-шай'а 'ави-л-кала:ма у нарсани ёки гапни илғаб олди.

تلقيًا талаққи-ян, يتلقى йаталаққа:, **تلقي** талаққи-ян 1) учратмоқ, тошмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани олди; 2) ўрганмоқ, олмоқ: **العلم عن فلان** ~ -л-'илмаъан фула:нин у фалончидан илм олди.

تلقيح талқи:ҳун эмлаш.

تلك тилка муан. у (кўрсаткич олмоши).

تل таллун тепа, тепалик; кўплиги **تلال** тила:лун.

تلميذ тилми:зун ўқувчи, шогирд; кўплиги **تلاميذ**

тала:мизу, تالامة тала:мизатун.

تلهي талахха:, يتلهي йаталахха:, تلهيا талаххийан
1) юнанмоқ, ўйнамоқ: بالشئي ~ -би-ш-шай'и у бу нарса билан юнади; 2) чалгимоқ: عن فلان ~ 'ан фулаънин у фалончига чалгиди.

تلوث талваса, يتلوث йаталаввасу, تلوثا талав-
вусан кирланмоқ, беланмоқ: توبه بالطين ~ савбуху би-т-
ти:ни унинг қийими лойга беланди.

تلون талаввана, يتلون йаталаввану, تلونا талавву-
нан 1) рангли бўлмоқ, тусга эга бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у
бу нарса тусга эга бўлди; 2) турланиб, ўзгариб турмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши турланиб турди.

تلوي талавва:, يتلوي йаталлава:, تلوييا талав-
вийан бурмоқ, эгилмоқ, қийшаймоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу
нарса буралди; الرجل من الالم ~ -р-ражулу мина-л-'ала-
ми бу киши бу оғриқдан буралди.

تلي талийа, يتلي йатла:, تلي талан қолмоқ: من الشهر يوم
~ мина-ш-шаҳри йавмун бу ойдан бир кун қолди.

تامادي тама:да:, يتمادي йатама:да:, تامايا тама:
дийан 1) охирига, сўнгига етмоқ: في الامر ~ фи:-л-'амри
у бу ишнинг охирига етди; 2) давом этмоқ: في غيه ~ фи:
гайийҳи у унинг охиригача давом этди; 3) кечиктирилмоқ,
чўзилмоқ: به الامر ~ биҳи-л-'амру бу иш унинг учун чў-
зилди.

تمايل тама:йала, يتمايل йатама:йалу, تمايلا тама:
йулан соллонмоқ, гердаймоқ: في مشيته ~ фи: мишйатиҳи
у соллониб, гердайиб юрди.

تمتع таматтаъа, يتمتع йатаматтаъу, تمتعا тамат-
туъан 1) фойдаланмоқ: الرجل بكذا ~ -р-ражулу би-
каза: бу киши фалон нарсдан фойдаланди; 2) лаззатлан-
моқ, ҳузур кўрмоқ: بماله ~ би-ма:лиҳи у молининг ҳу-
зурини кўрди.

تمثال тимса:лун ҳайкал.

تمثيل тамси:лун 1) намоийш, ўйин; 2) ваколатхона.

تمثيلية тамси:лиййатун пьеса.

تمتم тамтама, يتتمن йутамтиму, تمتمة тамтаматан
гўлдирамоқ, валдирамоқ: الرجل في كلامه ~ -р-ражулу фи:
кала: миҳи бу киши валдираб гаширди.

تمدد тамаддада, يتمدد йатамаддаду, تمددا тамад-
дудан чўзилмоқ, узаймоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса чў-
зилди.

تمدن тамаддана, يتمدن йатамаддану, تمدنا
тамаддунан маданиятли бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу
ғиши маданиятли бўлди.

تمر тамрун хурмо қоқи; كؤپلغي туму:рун.

تمرد тамаррада, يتمرد йатаммарраду, تمردا тамарру-
дан исён қилмоқ, ҳаддан ошмоқ, тескарилик қилмоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши ҳаддан ошди.

تمرس тамарраса, يتمرس йатамаррасу, تمرسا тамар-
русан 1) ишқаланмоқ, суркалмоқ: بالشيء ~ би-ш-шай'и
у бу нарсага ишқаланди; 2) суртинмоқ, артинмоқ: بالشيء ~
-би-ш-шай'и у бу нарса билан артинди.

تمرغ тамарраға, ينمرغ йатаммаррағу, تمرغا та-
марруған 1) беланмоқ, думаламоқ: الحيوان في التراب ~
-л-ҳайава:ну фи: -т-тура:би бу жонвор тупроққа думалади;
2) иккиланмоқ: في الأمر ~ фи: -л-'амри у бу ишда икки-
ланди.

تمرنا тамаррана, يتمرن йатамаррану, تمرنا тамарру-
нан кўникмоқ: علي الشيء ~ -ш-шай'и у бу нарсага кўник-
ди.

تمركز тамарказа, يتمركز йатамарказу, تمركزا та-
маркузан марказ қилмоқ: في المكان ~ фи: -л-мака:ни у жой-
ни марказ қилди.

تمرّض тамри:дун 1) (касалларга қарши) парвариш қи-
лиш; 2, ҳамширалик.

تمرين тамри:нун машқ لغة ~ луғатин тил машқи;
رياضية ~ рийа:дийа:тин бадан машқи.

تمزق тамаззақа, يتمزق йатамаззақу, تمزقا тамаз-

зуқан парчаланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса парчаланди.

تمسح тимса:хун тимсоҳ; кўплиги **تماسيح** тама:си:-ху.

تمسك тамассака, **يتمسك** йатамассаку, **تمسكا** тамассукан ушланмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарса га ушланди.

تمكن тамақкана, **يتمكن** йатамақкану, **تمكنا** тамаққу-нан 1) имкони бўлмоқ; **من الشيء** ~ мина-ш-шай'и бу нарсанинг имкони бўлди; 2) ўрнига эга бўлмоқ; **الرجل عند الناس** ~ -р-ражулу ўинда-н-на:си бу киши одамлар орасида ўз ўрнига эга бўлди.

تمل тамаллала, **يتمل** йатамаллалу, **تمللا** тамаллулан 1) касаддан уриниб қолмоқ, толиқмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши касаддан уриниб қолди; 2) динга, миллатга кирмоқ, уни қабул қилмоқ: **ملة** ~ миллатан у бу миллатга кирди.

تم тамма, **يتم** йатимму, **تما** тамман, **تماما** тама:-ман 1) битмоқ, тугамоқ, тамом бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тугади; 2) битирмоқ, тугатмоқ, тамом қилмоқ: **بالشيء و عليه** ~ би-ш-шай'и ва ʻалайҳи у нарсани битирди.

تم таммама, **يتم** йутаммиму, **تتميما** татми:ман, **تتمتا** татимматан тугатмоқ, битирмоқ, тамом қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тугатди.

تموز тамму:зун июль.

تمنع таманнаʻа, **يتمنع** йатаманнаʻу, **تمنعا** таманнуʻан 1) тўсилмоқ, тўхтатилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тўсилди; 2) бош тортмоқ, тийинмоқ: **عنه** ~ ʻанҳу у ундан бош тортди; 3) ҳимояланмоқ, сақламоқ: **به** ~ биҳи у у билан ҳимояланди.

تمني таманна:, **يتمني** йатаманна:, **تمنيا** таманни-йан хоҳламоқ, истамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани истади.

تمهل тамаҳҳала, يتمهل йатамаҳҳалу, تمهلا тамаҳҳу-
лан шoшмай, ўйлаб иш тутмоқ: عمله ~ фи: ʔамалиҳи у
юмушида шoшмай, ўйлаб иш тутди.

تموج тамавважа, يتموج йатамавважу, تموجا тамавву-
жан тўлқинланмоқ: البحر ~ -л-бахру бу денгиз тўлқин-
ланди.

تمول тамаввала, يتمول йатамаввалу, تمولا тамавву-
лан 1) моли кўпаймоқ, бойимоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу
киши бойиди; 2) ўзига олмоқ: مالا ~ ма:лан у молни
ўзига олди.

تمون тамаввана, يتمون йатамаввану, تمونا тамавву-
нан озиқланмоқ: озиқ ҳозирламоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу
киши озиқланди.

تميز тамаййаза, يتميز йатамаййазу, تميزا тамаййузан
ажралиб турмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса ажралиб
турди; الرجل من الغيظ ~ -р-ражулу мина-л-ғайзи бу
киши ғазабга келди.

تناثر тана:сара, يتناثر йатана:сару, تناثرا тана:-
суран 1) сочилиб тушмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса со-
чилиб тушди; 2) сочилишмоқ, тўзишмоқ: القوم ~ -л-қав-
му бу қавм тўзишдилар.

تناجى тана:жа:, يتناجى йатана:жа:, تناجيا тана:-
жийан шиншиллашмоқ, сирлашмоқ: القوم ~ -л-қавму бу
қавм сирлашдилар.

تناحر тана:ҳара, يتناحر йатана:ҳару, تناحرا тана:-
ҳуран қаттиқ муштлашмоқ, сўйишмоқ, уришишмоқ:
القوم في القتال ~ -л-қавму фи:-л-қита:ли бу қавм
қаттиқ муштлашдилар.

تنادي тана:да:, يتنادي йатана:да:, تناديا тана:-
дийан 1) чақиринмоқ, чорлашмоқ: القوم ~ -л-қавму бу
қавм чорлашдилар; 2) йиғилишмоқ (клубда): القوم ~
-л-қавму бу қавм йиғилишдилар.

تنازع тана:заʔа, يتنازع йатана:заʔу, تنازعا тана:-
зуʔан 1) низолашмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм низо-

лашдилар; 2) олишмоқ: **في الشيء** ~ **фи:-ш-шай'и** улар бу нарса хусусида олишдилар; 3) тортишмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'а улар нарсани (ҳарқайси ўзича) тортишдилар. **تناسي** тана:са:, **يتناسي** йатана:са:, **تناسيا** тана:си-йан 1) унутмоқчи бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани унутмоқчи бўлди; 2) унутган киши бўлмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'а у нарсани унутган киши бўлди. **تناصرا** тана:-суран кўмаклашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм кўмаклашдилар.

تنافرا тана:фара, **يتنافر** йатана:фару, **تنافرا** тана:-фуран 1) судлашмоқ; 2) гердайишмоқ: **الخصوم** ~ -л-ху-су:му бу рақиблар судлашдилар.

تنافسا тана:фаса, **يتنافس** йатана:фасу, **تنافسا** тана:фусан (бир-бирига зарарсиз) олишмоқ, мусобақа қилишмоқ: **القوم في كذا** ~ -л-қавму **фи:** каза: бу қавм фалон нарса хусусида олишдилар.

تناقض танаъқада, **يتناقض** йатана:қаду, **تناقض** тана:қудан 1) (ўхшамагани учун) бузилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса (ўхшамагани учун) бузилди; 2) тўқнаш келмоқ: **القولان** ~ -л-қавла:ни бу икки сўз тўқнаш келди.

تناقل тана:қала, **يتناقل** йатана:қалу, **تناقلا** тана:қулан гапиришмоқ, айтишмоқ: **القوم الحديث بينهم** ~ -л-қавму-л-ҳади:са байнаҳум бу қавм ораларидаги вақеани айтишди.

تناولا тана:вала, **يتناول** йатана:валу, **تناولا** тана:вулан олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани олди.

تنباها танабба'а, **يتنباها** йатанабба'у, **تنبوا** танаббу'ан 1) пайгамбарланмоқ, ўзини пайгамбар кўрсатмоқ **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши пайгамбарланди; 2) башорат қилмоқ: **بالامر** ~ би-л-'амри у ишни башорат қилди.

تنبها танаббу-ҳан 1) англаб, тушуниб олмоқ: **للامر** ~ ли-л-'амри у ишни англаб олди; 2) турмоқ: **من نومه** ~ мин навмиҳи у уйқудан турди.

танахҳа:; يتنحي йатанахҳа:; تنحيا танахҳийан
 1) четланмоқ, четда бўлмоқ: الرجل ~ -p-ражулу бу киши
 четда бўлди; 2) четлатилмоқ: الرجل عن هكاته
 -p-ражулу ʻан макаъниҳи бу киши бу ўрнидан четлатилди.
 таназу- تنزها йатаназзаҳу يتنزّه таназзаҳа, تنزه
 ҳан 1) четланиб юрмоқ: ~ عن الشيء ʻани-ш-шайʻи у бу
 нарсадан четланиб юрди; 2, тийинмоқ: ~ عن المطامع
 ʻани-л-мата:миъи у ҳавойи ҳаваслардан тийинди; 3) айла-
 ниб юрмоқ, сайр қилмоқ: الرجل ~ -p-ражулу бу киши сайр
 қилди.

танассака, يتنسك йатанассаку, تنسكا та-
 нассукан дунёдан кечмоқ, ибодат қилиб сигинмоқ; الرجل ~
 -p-ражулу бу киши дунё ишларидан кечди, ибодатга берил-
 ди.

танашишата, يتنشط йатанашишату, تنشطا
 танашишутан 1) тиришқоқ, чаққон бўлмоқ: الرجل ~
 -p-ражулу бу киши тиришқоқ бўлди; 2) чаққон, тез кириш-
 моқ: ~ للعمل ли-л-ʻамали у бу ишга тез киришди.

танашшақа, يتنشق йатанашшаку, تنشقا
 таңашшуқан 1) ҳидламоқ, исламоқ: ~ الرائحة -p-ра:
 ʻиҳата у ис ислади; 2) бурунга тортмоқ: ~ الماء -л-ма:,а
 у сувни бурнига тортди; ~ التنشوق -т-таншу:қа у та-
 макни бурнига тортди.

танассата, يتنصت йатанассату, تنصتا танас-
 сутан бировнинг гапини эшитмоқ, яширинча эшитиб ол-
 моқ: الرجل ~ -p-ражулу бу киши яширинча гап эшитиб ол-
 ди.

танассара, يتنصر йатанассару, تنصراً танассу-
 ран 1) насроний бўлмоқ: الرجل ~ -p-ражулу бу киши
 насроний бўлди; 2) ёнини олмоқ, кўмак бермоқ: ~ لغيره
 -ли-гайриҳи у бировга кўмак берди.

танассала, يتنصل йатанассалу, تنصلاً танас-
 сулан 1) ўчмоқ, йўқ бўлмоқ: ~ اللون -л-лавну бу ранг
 ўчди; 2) қутилмоқ: ~ من الشيء ~ ми-на-ш-шайʻи у бу нар-

садан қутилди; 3) озод бўлмоқ: **من ذنبه** мин занбиҳи у гуноҳидан озод бўлди.

تنظف таназафа, **يتنظف** йатаназзафу, **تنظفان** таназзуфан 1, тозаланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тозalandи; 2) тоза бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тоза бўлди (мас., ўзини бадном қиладиган нарсалардан).

تنظم таназзама, **يتنظم** йатаназзаму, **تنظما** таназзуман 1) тузилмоқ, тартибга солинмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тузилди; 2) шай, бўғри бўлмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш тўғри бўлди.

تنعم танаъъама, **يتنعم** йатанаъъаму, **تنعما** танаъъуман неъматланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши неъматланди.

تنفس танаффаса, **يتنفس** йатанаффасу, **تنفسا** танаффусан 1) нафас олмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши нафас олди; 2) отмоқ: **الصبح** ~ -с-субҳу тонг олди; 3) енгил тортиб, хўрсинмоқ: **الصعداء** ~ -с-суъада:ъа у енгил тортиб хўрсинди.

تنفل танаффала, **يتنفل** йатанаффалу, **تنفلا** танаффулан нофила намозини ўқимоқ: **المصلي** ~ -л-мусалли: бу намозхон нофила намозини ўқиди.

تنهد танаҳҳада, **يتنهد** йатанаҳҳаду, **تنهدا** танаҳҳудан хўрсинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши хўрсинди.

تنور танаввара, **يتنور** йатанаввару, **تنورا** танаввуран 1) ёритмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у жойни ёритди; 2) узоқдан кўрмоқ: **النار** ~ -н-на:ра у ўтни узоқдан кўрди.

تنور танну:рун 1) тандир; 2) булоқ; кўшмиги **تنائير** тана:ни:ру.

تنوع танавваъа, **تنوعات** танавваъат, **تنوعا** татанавваъу, **تنوعا** танаввуъан навланмоқ, турларга бўлинмоқ: **الأشياء** ~ -л-'ашйа:'у бу нарсалар навланди.

تئين тани:нун катта (ер ва сув) илон; кўнлиги **تئتين** тана:ни:ну.

تهجما **تهجما** **تهجما** **تهجما** **تهجما** **تهجما** **تهجما** **تهجما** **تهجما** **تهجما**
 таҳажжуман ҳужум қилмоқ: **علي غيرہ** ~ ʔала: вайриҳи у бировга ҳужум қилди.

تهجيا **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا**
 таҳажжа: **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا** **تهجيا**
 жийан тўғри айтмоқ: **الحروف** ~ -л-ҳуру:фа у ҳарфларни тўғри айтди.

تهدما **تهدما** **تهدما** **تهدما** **تهدما** **تهدما** **تهدما** **تهدما** **تهدما** **تهدما**
 таҳаддуман емирилмоқ: **البناء** ~ -л-бина:у бу бино емирилди.

تهدبا **تهدبا** **تهدبا** **تهدبا** **تهدبا** **تهدبا** **تهدبا** **تهدبا** **تهدبا** **تهدبا**
 таҳаззабан тузатилмоқ тўғриланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тузатилди.

تهروا **تهروا** **تهروا** **تهروا** **تهروا** **تهروا** **تهروا** **تهروا** **تهروا** **تهروا**
 таҳарру'ан ҳил — ҳил пишмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳму бу гўшт ҳил—ҳил пишди.

تهكما **تهكما** **تهكما** **تهكما** **تهكما** **تهكما** **تهكما** **تهكما** **تهكما** **تهكما**
 таҳаккуман 1) кулиб, истехзо билан қарамоқ: **الرجل** ~ **بفلاڻ** -р-ражулу би-фула:нин бу киши фалончига истехзо билан қаради; 2) устидан кулмоқ, масхара, истехзо қилмоқ **علي غيرہ** ~ ʔала: гайриҳи у бировнинг устидан кулди.

تهورا **تهورا** **تهورا** **تهورا** **تهورا** **تهورا** **تهورا** **تهورا** **تهورا** **تهورا**
 таҳаввуран 1) билмасдан манъ қилинган (ишни) қилмоқ: **الرجل** ~ -ражулу бу киши билмасдан манъ қилинган нарсани қилди; 2) оқибатини ўйламай ташланмоқ: **علي غيرہ** ~ ʔала: гайриҳи у оқибатини ўйламай бировга ташланди.

تهيا **تهيا** **تهيا** **تهيا** **تهيا** **تهيا** **تهيا** **تهيا** **تهيا** **تهيا**
 таҳайй'ан тайёр, ҳозир бўлмоқ; тайёрланмоқ: **للامر** ~ -л-амри у бу ишга тайёр бўлди.

تهيجا **تهيجا** **تهيجا** **تهيجا** **تهيجا** **تهيجا** **تهيجا** **تهيجا** **تهيجا** **تهيجا**
 таҳаййужан ҳаяжонланмоқ, тўлқинланмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тўлқинланди.

تواجم **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم**
 тава'амун, эгизак; кўпинги **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم** **تواجم**
 тава:иму.

تواجه **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه**
 тава:жаҳа, **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه**
 тава:жаҳу, **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه** **تواجه**
 тава:жуҳан учрашмоқ, юзланишмоқ: **الرجلان** ~ -р-ражула:ни бу икки киши юзланишди.

توارث тава:раса, يتوارث йатава:расу, **توارثا** тава:русан мерос қолдиришимоқ: **القوم المتاع** ~ -л-қавму-л-мата:ъа бу қавм матови мерос қолдиришдилар.

تواري тава:ра:, يتواري йатава:ра:, **تواريا** тава:рийан беркинмоқ: **فويش**, йўқ бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса йўқ бўлди.

تواضع тава:даъа, يتواضع йатава:даъу **تواضعاً** тава:дуъан 1) қуллуқ қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қуллуқ қилди; 2) кўнишмоқ: **القوم علي الامر** ~ ал-қавму ъала:-л-'амри бу қавм бу ишга кўнишдилар; 3) камсуқум, камтар бўлмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи камсуқум бўлди.

تواعد тава:ъада, يتواعد йатава:ъаду, **تواعداً** тава:ъудан ваъдалашмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ваъдалашдилар.

توافر тава:фара, يتوافر йатава:фару, **توفراً** тава:фуран кўп, мўл бўлмоқ **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса мўл бўлди.

توافق тава:фақа, يتوافق тава:фақат, **توافقاً** татава:фақу, توافقاً тава:фуқан 1) мувофиқликда бўлишмоқ: **الجماعة** ~ -л-жама:ъату бу жамоа мувофиқликда бўлишди; 2) яқинлашмоқ: **في الامر** ~ фи:-л-'амри улар бу ишда яқинлашдилар.

توالي тава:ла:, يتوالي йатава:ла, **توالياً** тава:лийан эргашмоқ, кетма-кет келишмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм кетма-кет келишдилар.

تواني тава:на:, يتواني йатава:на:, **توانياً** тава:нийан сусайтмоқ, ташлаб қўймоқ: **في العمل** ~ фи:-л-ъамали у ишни ташлаб қўйди.

توبة тавбатун тавба қилиш.

توت ту:тун тут дарахти ва меваси.

توتر таваттара, يتوتر йатаваттару, **توتراً** таваттуран 1) таранглашмоқ: **العصب أو العرق** ~ -л-ъасабу 'ави-л-ъирқу бу асаб ёки бу томир таранглашди; 2) кескинлашмоқ: **ت العلاقات بين الدولتين** ~ ти-л-ъала:қа:ту

байна-д-давлатайни бу икки давлат орасидаги алоқалар кескинлашди.

توجع таважжаъа, يتوجع йатаважжаъу,
 توجعا таважжуъан 1) оғринмоқ, оғриқ сезмоқ;
 ~ الرجل -р-ражулу бу киши оғринди; 2) аямоқ, ҳам-
 дард бўлмоқ: لفلان مما نزل به л-фула:нин мимма: назала
 биҳи у фалончининг бошига тушган мусибатга ҳамдард
 бўлди.

توجه таважжаҳа, يتوجه йатаважжаҳу,
 توجها таважжуҳан юзланмоқ, йўналмоқ, ин-
 тилимоқ: إليه ~ 'илайҳи у у томон юзланди.

توحيد тавҳи:дун Аллоҳнинг бирлигига ибодат қи-
 лип.

تودد таваддада, يتودد йатаваддаду, توددا
 таваддудан 1) севги изҳор қилмоқ, билдирмоқ;
 إليه ~ 'илайҳи у унга севги билдирди; 2) севгисини, дўст
 бўлишини изламоқ: ~ الرجل -р-ражула у бу кишининг
 дўст бўлишини излади.

توراة тавра:гун Мусо алайҳи-с-саломга нозил бўл-
 ган китобнинг номи.

تورط таваррата, يتورط йатаваррату,
 تورطا таваррутан 1) кўнгилисизланмоқ, кўнгли
 бузилмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши кўнгилисизлан-
 ди; 2) шўнғимоқ, чўммоқ: في الامر ~ фи:-л-'амри у бу
 ишга чўмди.

تورم таваррама, يتورم йатаварраму, تورما
 таварруман шишмоқ: ~ الجرح -л-журҳу бу жароҳат
 шишди.

توسط тавассата, يتوسط йатавассату,
 توسط тавассутан 1) ўртага ўтирмоқ, ўрнашмоқ;
 ~ القوم -л-қавма у қавмнинг ўртасига ўрнашди; 2)
 ўртада турмоқ, воситачи бўлмоқ بين الناس ~ бйна-н-на:си
 у бу одамлар ўртасида воситачи бўлди.

توسع тавассаъа, يتوسع йатавассаъу, توسعا
 тавассуъан 1) кенгаймоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса

кенгайди; 2) ёзилишмоқ, кўнгил очишим оқ:
 القوم في المجلس ~ -л-қавму фи:-л-мажлиси бу қавм бу
 ўтиришда ёзилиш- дилар; 3) қўл чўзмоқ: فلان في النفقة ~
 фула:нун фи:-н- нафақати фалончи ҳисобдаги нарсага қўл
 чўзди, яъни пафси бузуқлик қилди.
 توسل тавассала, يتوصل йатавассалу, توسلا
 тавассулан йўллашмоқ: فلان إلى الله ~ фула:нун
 'ила:-л-ла:ҳи фалончи (солиҳ ишлар билан) Аллоҳга йўнал-
 ди.

توصل тавассала, يتوصل йатавассалу,
 توصلا тавассулан 1) етишмоқ: إليه ~
 'илайҳи у унга етишди; 2) етиб олган киши бўлмоқ: إلى ~
 'ила: фула:нин у фалончига етиб олган киши бўлди;
 فلان ~ 3) яъин бўлмоқ: إليه بسبب ~ 'илайҳи би-сабабин у
 унга бир сабаб билан яқин бўлди.

توضأ тавадда'а يتوضأ йатавадда'у, توضأوا
 тавадду'ан ювишмоқ, вузу қилмоқ: بالماء للصلاة ~
 би-л-ма:'и ли-с-сала:ти у бу намоз учун сув билан вузу
 қилди.

توطد таваттада, يتوطد йатаваттаду,
 توطدا таваттудан мустаҳкамланмоқ, маҳкам бўлмоқ:
 الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса маҳкам бўлди.

توعد тавабъада, يتوعد йатавабъаду,
 توعدا тавабъудан қўрқитмоқ, пўписа қилмоқ:
 غيره ~ ғайраҳу у бировга пўписа қилди.

توغل тавағғала, يتوغل йатавағғалу, توغلا
 тавағғулан узоқлашмоқ, бегоналашмоқ: في البلاد ~ фи:-
 л-била:ди у бу юртдан бегоналашди; في العلم ~ ф:-л-ъилми
 у бу илмдан узоқлашди..

توفر таваффарат, توفرت таваффара, توفرا
 татаваффару, таваффуран бажарилмоқ: الشر ~
 وط-ш-шуру:ту фи:-ш-шай'н бу нарсадаги шартлар
 бажарилди.

توقف таваффақа, يتوقف йатаваффақу, توقفا

тавафлуқан мувофиқ бўлмоқ, қўлланмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши Аллоҳ томонидан қўлланди.

توفي таваффа:, يتوفي йатаваффа:, توفيا
таваффийан 1) жон олмоқ: الله فلان ~ -л-ла:ху фула:
нан Аллоҳ фалончининг жонини олди.

توفي тувуффийа мажх. ўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ўлди.

توقع таваққаъа, يتوقع йатаваққаъу, توقع
таваққуъан юз беришини кутмоқ: الرجل الأمر ~ -р-ражулу-
л'амра бу киши бу ишнинг юз беришини кутди.

توقف таваққафа, يتوقف йатаваққафу, توقف
таваққуфан 1) кечмоқ, тўхтамоқ: الرجل عن كذا ~ -р-ражулу
ъан каза: бу киши фалон нарсадан тўхтади, ундан кечди;
2) суянмоқ, асосланмоқ: عليه ~ Ёлайҳи у унга суян-
ди; 3) иккиланмоқ: في الأمر ~ фи:-л-'амри у бу ишда
иккиланди.

توفي таваққа:, يتوفي йатаваққа:, توفيا
таваққийан сақланмоқ, четламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у
нарсани четлаб юрди, ундан сақланди.

توكاه тавакка'а, يتوكاه йатавакка'у, توكوا
тавакку'ан таянмоқ, суянмоқ: الرجل على عصاه ~ -р-ражулу
ъала: Ёаса:ху бу киши ҳассасига таянди.

توكل таваккала, يتوكل йатаваккалу, توكل
таваккулан 1) ёлбормоқ; таваккал қилмоқ: علي الله ~
ъала:-л-ла:ҳи у Аллоҳга таваккал қилди; 2) ваколатли бўл-
моқ: بالامر ~ би-л-'амри у бу ишга ваколатли бўлди;
3) ожизлик қилмоқ: في الأمر ~ фи:-л-'амри у бу ишда
ожизлик қилди.

تولد таваллада, يتولد йатавалладу, تولدا
таваллудан туғилмоқ, бинога келмоқ: الشيء من الشيء ~
-ш-шай'у мина-ш-шай'и бу нарса бу нарсадан бинога келди.

تولع таваллаъа, يتولع йатаваллаъу, تولعا
таваллуъан қаттиқ севмоқ: به ~ биҳи у уни қаттиқ севди.

تولي тавалла:, يتولي йатавалла:, توليا
таваллийан 1) бошқармоқ: الأمر ~ -л-'амра у ишни

бошқарди; 2) оталиққа олмақ: **غيره** ~ **гайра**ху у бировни оталиққа олди; 3) чекинемоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу ҳорибан бу киши чекиниб қочди; 4) кетмоқ, юз ўғирмоқ: **عنه** ~ ʻанху у ундан юз ўғирди.

توج тавважа, **يتوج** йутаввижу, **تويجا** татви:жан тожламоқ, тож кийдирмоқ: **غيره** ~ **гайра**ху у бировни тожлади.

يتيم тайаттама, **يتيم** йатайаттаму, **تيتما** тайаттуман етимланмоқ, етим қолмоқ: **الصبي** ~ -с-сабий-йу бу бола етимланди.

تيس тайсун бир яшар така; қўплиги **تيوس** туйу:сун, **اتياس** 'атйа:сун.

تيسر тайассара, **ينيسر** йатайассару, **تيسرا** тайассуран қилина оладиган бўлмоқ, енгиллашмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш қилина оладиган бўлди.

تيفظ тайаққазу, **يتيفظ** йатайаққазу, **تيفظا** тайаққузун бедорланмоқ, **للامر** ~ ли-л-'амри у бу ишда бедорланди.

تيار таййа:рун оқим; **التيار القهر باني** ат-таййа:ру-л-қахраба:ийи электр оқими.

ث

ئار са'рун қонга қон талаб қилиш, ўч, қасос.

ثابت са:битун қаттиқ, маҳкам, мустаҳкам.

ثابر са:бара, **يثابر** йуса:биру, **مثابرة** муса:баратан доим тиришимоқ, тиришиб қилмоқ: **علي الشيء** ~ ʻала:-ш-шай'и у нарса ни тиришиб қилди.

ئار са:ра, **يثار** йасу:ру, **ثورانا** савара:пан ва **ثورة** савратан 1) тўлқинлантирмоқ, ҳаяжонлантирмоқ: **الشيء** ~ -шай'у бу нарса тўлқинлантирди, ҳаяжонга солди; 2) отилиб, булоқ бўлиб чиқмоқ:

-л-ма:у мин байни каза: бу сув нарсанинг **كذا** **الماء من بين** ~ орасидан отилиб чиқди; 3) қўзғалмоқ, бош кўтармоқ, исён

قىلмоқ: **به الناس** ~ **биҳи-н-на:су** бу одамлар қўзғалди-
лар; **الشعب** ~ **-ш-шаъбу** бу халқ исён қилди.

ثاقب са:қибун 1) ёрувчи, тешувчи; 2) ёруғ, шуъла
берувчи; **الفكر** ~ **-л-фикри** ўтқир зеҳнли, фаросатли.

ثالث са:лисун учинчи.

ثامن са:минун саккизинчи.

ثان са:нин иккинчи.

ثانوي са:навиййун иккиламчи, иккинчи даражали,
аҳамиятда бошқа бирор нарсадан кейин турувчи ~ **اا**

التعليم ат-таъли:му-с-са:навиййу олий таълимга тайёр-
ловчи таълим, яъни ибтидоий мактабдан кейинги таълим.

ثانية са:нийатун сония, дақиқанинг олтинчидан
бир бўлаги.

ثائر са:’ирун исёнчи, галаёнчи; қонун бузувчи.

ثبت саббата, **يثبت** йусаббиту, **ثبينا**
тасби:тан 1) маҳкамламоқ: **الشيء** ~ **-ш-шай’а** у нар-
сани маҳкамлади; 2) чидамли қилмоқ: **الرجل** ~ **-р-ражулу**
у кишини чидамли қилди; 3) исботламоқ, таъкидламоқ,
асосламоқ: **العق** ~ **-л-ҳаққа** у ҳақиқатни исботлади.

ثبط саббата, **يثبط** йусаббиту, **ثبينا** тас-
би:тан машғул, банд қилмоқ **الرجل عن الأمر** ~ **-р-ражула**
ъани-л-’амри у кишини иш билан банд қилди.

ثبت сабата, **يثبت** йасбуту; **ثباتا** саба:
тан ва **ثبوتا** субу:тан 1) тўғри бўлмоқ, тўғри чиқмоқ:

الامر ~ **-л-’амру** бу нарса тўғри чиқди. 2) ўрнашмоқ,
муқим бўлмоқ: **الرجل في المكان و بالمكان** ~ **-р-ражулу фи:-л-’а**
мака:нива би-л-мака:ни бу киши бу ерга ўрнашди; 3) қаттиқ
турмоқ: **على الشيء** ~ **ъала-нишай’и** у бу нарсада қаттиқ ту-
рди.

ثدي садйун аёлларнинг кўкрак бези, эмчак; кўп-
лиги **ثدي** судиййун ва **ائد** ’асдин.

ثراء сара:’ун бойлик, фаровонлик.

ثرار сарса:рун вайсақи.

ئىثر **سارسارا**, **يىثر ئىثر** **ئىسارسىرۇ**, **ئىثر ئىثر**
 سارساراتان **вайсамоқ**, **валдирамоқ**: **الرجل في الكلام** ~ -р-ражулу
 фи:-л-кала:ми бу **ئىثنى** **вайсади**.

ئىثر ئىثر **سارватۇن** 1) бойлик; 2) ободонлик, **сера-
 ҳолилиқ**; **кўшлиғи** **ئىثر ئىثر** **сараватун**.

ئىثر ئىثر **сара:**, **يىثر ئىثر** **ئىсари:**, **ئىثر ئىثر** **сарйан**
намламоқ, **хўл қилмоқ**: **المطراتراب** ~ -л-матару-т-тура:
ба ёмғир ерни хўл қилди.

ئىثر ئىثر **саран** **нам ер**.

ئىثر ئىثر **сураййа:** 1) Сурайё (юлдузлар туркумининг
 номи; туркумда юлдузлар сони жуда кўп бўлгани учун шун-
 дай дейилади); 2) люстра; **кўшлиғи** **ئىثر ئىثر** **сураййа:тун**.

ئىثر ئىثر **суъба:**нун **бўғма илоя**; **кўплиғи** **ئىثر ئىثر**
саъа:би:ну.

ئىثر ئىثر **саълабун** **тулқи**; **кўплиғи** **ئىثر ئىثر** **саъа:**
либу.

ئىثر ئىثر **сағрун** 1) ҳар қандай очиқ **бўшлиқ**, **ўтиш**
мумкин бўлган жой (мас., тоғ орасидаги **йўл**, **водий**); 2)
оғиз; 3) чегара **мавзуси**; **кўплиғи** **ئىثر ئىثر** **суғу:рун**.

ئىثر ئىثر **сиқа:**бун **гугурт**; **кўплиғи** **ئىثر ئىثر** **суқубун**.

ئىثر ئىثر **сақа:**фатун **ўқимишлилик**, **билим** ва **мада-
 ният даражаси**.

ئىثر ئىثر **сақаба**, **يىثر ئىثر** **ئىсқубу**, **ئىثر ئىثر**
суқу:бан **чарақламоқ**, **ярқирамоқ**: **الكوكب** ~ -л-кавқабу
бу юлдуз чарақлади.

ئىثر ئىثر **суқбатун** **тешиқ**; **кўплиғи** **ئىثر ئىثر** **суқубун**.

ئىثر ئىثر **саққафа**, **يىثر ئىثر** **ئىсқакқифу**, **ئىثر ئىثر**
тасқи:фан 1) тарбия **қилмоқ**: **الولد** ~ -л-валада у бола-
ни тарбия қилди; 2) **тўғриламоқ**: **الشيء** ~ -шай'а у
нарсани тўғрилади.

ئىثر ئىثر **саққала**, **يىثر ئىثر** **ئىсқакқилу**, **ئىثر ئىثر**
тасқи:лан **оғир қилмоқ**, **оғирлатмоқ**: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
нарсани оғир қилди.

ئىثر ئىثر **сақула**, **يىثر ئىثر** **ئىсқулу**, **ئىثر ئىثر** **сиқлан**

1) оғир бўлмоқ, тош босмоқ: **الثني** ~ -ш-шай'у бу нарса оғир бўлди; 2) оғирлашмоқ, заифлашмоқ: **السمع أو اللسان** ~ -с-сам'у 'ави-л-лиса:ну қулоқ оғирлашди, ёки тил заифлашди; мажх. **ثقلت العامل** суқилати-л-ҳа:милу ҳомиланинг қорни билинди, ҳомиладорлиги билинди.
ثقل сиқлун оғир юк; кўплиги **اثقال** 'асқа: лун.

ثقل сақалун 1) мато; 2) эсда қоладиган нафис нарса; кўплиги **اثقال** 'асқа:лун.

ثقل сақи:лун 1) оғир, тош босадиган; 2) лаңдавур; кўплиги **ثقالا** суқала:'у.

ثكلي сакла: 1) боласи ўлган хотин; 2) эри ўлган хотин, тул хотин.

ثكنة суқНатун кўшиннинг маркази; кўплиги **ثكن** суқанун.

ثلاث сула:са учтадан, учта-учта.

ثلاثاء сула:са:'у чоршанба.

ثلاثون сала:су:на ўттиз.

ثلت сулусун учдан бир бўлак; кўплиги **اثلاث** 'асла:сун.

ثلج салжун қор; кўплиги **ثلوج** сулу:жун.

ثلاجة салла:жату^н музлаткич, холодильник.

ثمانون сама:ну:на саксон.

ثمانية сама:нийатун саккиз.

ثمر самарун мева; биттаси **ثمرة** самаратун; кўплиги **ثمار** сима:рун ва **أثمار** 'асма:рун.

самма ва **ثمة** саммата у ерда, ўша ерда.

саманун қиймат, баҳо, нарх.

ثمن сумнун ва **ثمن** сумунун саккиздан бир; кўплиги **أثمان** 'асма:нун.

ثمانين сами:нун қимматли, баҳоси баланд.

ثنا сана:'ун мақташ, мадҳ қилиш; мақтов.

ثني сана:, **يثني** йасни:, **ثنيا** санйан

1) қайтармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қайтарди; 2) рад қилмоқ: **فلانا عن كذا** ~ фула:нан ған каза: у фалончига фалон нарсани рад қилди; 3) кейин, иккинчи бўлмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончидан кейин, иккинчи бўлди; 4) икки букмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани икки букди.

ثوب савбун кийим; кўплиги **اثواب** 'асва:
бун ва **ثياب** сийа:бун.

ثور саврун 1) буқа, ҳўкиз; кўплиги **ثيران**
си:ра:нун; 2) Савр (бурж номи).
ثوم су:мун саримсоқ; битгаси **ثومة** су:матун.

ج

جاء жа:'а, **يجي** йажи:'у, **جينا** жайа'ан
ва **مجينا** мажи:ан 1) келмоқ: **الرجل** ~ бу
иши келди; 2) келтирмоқ, олиб келмоқ: **الشيء و إلى الشيء** ~
'ш-шай'а ва 'ила-ш-шай'и ва би'ш-шай'и у нарсани
келтирди, олиб келди.

جاب жа:бин солиқчи, солиқ йиғувчи, кўплиги **جباة**
жуба:тун.

جاحظ жа:ҳизун бўртиқ кўзли.

جاد жа:да, **يجود** йажу:ду, **جودة**
жавдатан 1) яхши, сифатли бўлмоқ: **الشيء** ~ шай'у
бу нарса яхши бўлди; 2) саховатли бўлмоқ: **بماله أو بنفسه** ~
би-ма:лиҳи 'ав би-нафеихи у моли билан ёки ўзи саховатли
бўлди.

جاد жа:ддун 1) жиддий; 2) тиришқоқ.

جادة жа:ддату^н катта, кўнг йўл; кўплиги **جواد**
жава:ддун.

جادل жа:дала, **يجادل** йужа:дилу, **مجادلة**
мужа:далатан ва **جدالا** жида:лан баҳслашмоқ,
олишмоқ: **الرجل** ~ р-ражула у киши билан олишди,

жа:зибиййатун жозибали, (ўзига) тортиш
жачи; ёқимлилик.

жорја жа:ра, йажу:ру жорја
жавран 1) оғмоқ, қийшаймоқ: **عن الطريق** ~ ʔани-т-тари:қи
у бу йўлдан оғди; 2) адолатсизлик қилмоқ: **في حكمه** ~ фи:
хўкмиҳи у хўкми чикаришда адолатсизлик қилди.

жар жа:рун 1) қўшни; кўплиги **جيران**
жи:ра:нун 2) сувли дарё, суви қуримайдиган дарё; **الحساب**
الجارى ал-ҳиса:бу-л-жа:ри: жорий ҳисоб (мас., бағида).

жари жа:ра:, йажу:ри:, **مجاراة**
мужа:ра:тан тенглашмоқ, мувофиқлашмоқ: **الرجل في الامر** ~
-р-ражула фи:-л'амри у бу киши билан бу ишда тенглашди.

жарية жа:рийатун чўри, хизматкор қиз; кўплиги
жарин.

жар жа:за, йажу:зу, **جواز** жава:зан,
мажа:зан 1) қабул қилинмоқ, кутиб олинмоқ;
-и-шай'у бу нарса қабул қилинди; 2) ўтмоқ,
кесиб ўтмоқ: **الموضع و به** ~ -л-мавди'ъа ва биҳи у мавзени
кесиб ўтди; 3) руҳсат бўлмоқ, берилмоқ: **له ان يفعل كذا** ~
лаҳу 'ан йаф'ала каза: унга фалон нарсани қилишга руҳсат
бўлди.

жарфи жа:зафа, йажу:зифу, **جازف**
жа:зиф, **مجازفة** мужа:заф'атан 1) хатарга қўймоқ
~ **بنفسه** бинафсиҳи у ўзини хатарга қўйди; 2) ўйла-
май айтмоқ, тавааккалга қилмоқ: **في كلامه** ~ фи:кала:миҳи
у гапни ўйламай айтди.

жарзи жа:за:, йажу:зи:, **مجازاة**
мужа:за:тан тақдирламоқ; **الرجل** ~ -р-ражула у ки-
шини тақдирлади.

жасос жа:су:сун жосус, пойлоқчи, турли сирларни
пойлаб йиғиб юрувчи; кўплиги **جواسيس** жива:си:су.

جاع жа:ʔа, йажу:ʔу, **جوعا** жав'ан,
مراجعة мажа:ʔатан очиқмоқ, оч қолмоқ: **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши очиқди.

- جاني** жа:фин гализ, қаттиқ, суви қочған.
- جاني** жа:фа: **يجاني** йжуа:фи:, **مجافة** -ш-
 мужа:фатан узоқлашмоқ, бегоналашмоқ; **شيء** ~
 шай'a у бу нарсадан йироқлашеди.
- جال** жа:ла, **يجول** йажу:лу, **جولا**
 жавлан ва **جولنا** жавла:нан 1) кезиб, кўчиб юрмоқ;
الرجل في الأرض ~ -р-ражулу фи:-л'арди бу киши ердан
 ерга кўчиб юрди, ер юзини кезиб юрди; 2) чекиниб ҳужум-
 га ўтмоқ; **القوم في العرب** ~ -л-қавму фи:-л'ҳарби жавлатан
 бу қавм бу жангда чекиниб ҳужумга ўтди.
- جالس** жа:ласа, **يجالس** йжуа:лису, **مجالسة**
 мужа:ласатан ўтиришмоқ; **غيره** ~ ғайраҳу у биров
 билан ўтиришди.
- جالية** жа:лийатун бегона юртда жойлашиб қол-
 ган ватандошлар, ҳамшаҳарлар; кўплиги **جاليان** жа:
 лийа:тун.
- جامد** жа:мидун 1) қуруқ, суви қочған; 2)
 қотган, ҳаракатсиз.
- جامع** жа:миъун ййғувчи (Аллоҳнинг сифатла-
 ридан); **المسجد الجامع** ал-масжиду-л'жа:миъу Жоме
 масжид, жума намози ўқиладиган масжид; **امر جامع**
 'амрун жа:миъун кўпчилик ййғилиб ҳал қилинадиган иш,
 маслаҳатли иш; **كلام جامع** қала:мун жа:миъун сўзи
 каму маъноси чуқур гап.
- جامعة** жа:миъатун 1) алоқа, 2) институт; кўпли-
 ги **جامعات** жа:миъа:тун.
- جاموس** жа:му:сун қўтос.
- جان** жа:нин жиноятчи; кўплиги **جناة**
 жуна:тун.
- جانب** жа:нибун ён, чет; кўплиги **جوانب** жава:
 нибу.
- جاه** жа:ҳун 1) қадр; 2) мартаба.
- جاهد** жа:ҳада, **يجاهد** йжуа:ҳиду, **مجاهدة**
 мужа:ҳадатан 1) уришмоқ; у **العدو** ~ -л-ъадувва

душман билан уришди; 2) бор кучини бермоқ, ўзини қурбон қилмоқ: **في سبيل الله** ~ фи: саби:ли-л-ла:ҳи у Аллоҳ йўлида ўзини қурбон қилди.

جاهل жа:ҳилун нодон; кўплиги **جهال** жуҳҳа: лун.

جاهلية жа:ҳилаййатун жоҳилия (арабларнинг исломгача бўлган ҳолати).

جاوب жа:ваба, **يجابو** йужа:вибу, **مجاوبة** мужа:вабатан жавоб бермоқ, қайтармоқ: **غيره** ~ гайра-ҳу у бировга жавоб қайтарди.

جاور жа:вара, **يجاور** йужа:виру, **مجاورة** мужа:варатан 1) қўшни бўлмоқ, ёнма-ён яшамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан ёнма-ён яшади; 2) доим бир ерда бўлмоқ, айрилмамоқ: **المسجد** ~ -л-масжида у доим масжидда бўлди.

جاوز жа:ваза, **يجاوز** йужа:визу, **مجاوزه** мужа:вазатан 1) кўчмоқ **المكان** ~ -л-мака:на у бу жойга кўчди; 2) кечмоқ, кечирмоқ: **عن الذنب** ~ ъани-з-занби у гуноҳни кечди.

جائزة жа:изатун мукофот, кўплиги **جوائز** жава:изу.

جان жаба:нун қўрқувчи; қўрқоқ; кўплиги **جانا** жубана:у.

جبار жабба:рун 1) қаҳрли, қаҳр қилувчи (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) золим, зулм қилувчи; 3) мутакаббир; **القلب الجبار** ал-қалбу-л-жабба:ру бе-рахм, раҳмсиз; кўплиги **جبابرة** жаба:биратун.

جبانة жабба:натун қабристон; кўплиги **جباين** жаба:би:ну.

جبة жуббатун жубба (узун ва кенг устки тун); кўплиги **جيب** жубабун.

جير жабара, **يجبر** йажбуру, **جبراً** жабран 1) тузатмоқ: **العظم الكسير** ~ -л-ъазма-л-каси:ра у синган суякни тузатди; 2) ҳожат чиқармоқ, ёрдам бермоқ: **الفقير او اليتيم** ~ -л-фақи:ра ави-л-йати:ма у бу фақирга ёки бу етимга ёрдам берди.

جبل	жабала,	يجبل	йажбулу,	جبالا
жаблан 1) яратмоқ:		~ الله الخلق	лла:ху-л-ҳалқа	
Аллоҳ махлуқларни яратди; 2) ўхшатиб қилмоқ, ясамоқ:				
~ الرجل علي كذا	-р-ражула ғала:	каза:	у кишини	
фалон нарсага ўхшатиб ясади.				
جبل	жабалун тоғ; кўплиги	جبال	жиба:лун.	
جين	жабуна,	يجين	йажбуну,	جينا
жубнан қўрқоқлик, бўшлиқ қилмоқ:		~ الرجل	-р-	
ражулу бу киши бўшлиқ қилди.				
جين	жабнун пишлоқ.			
جبهة	жабҳатун пешона, манглай; кўплиги		جباه	
жиба:ҳун				
جبين	жаби:нун пешона, манглай.			
حنة	жуссатун мурда; кўплиги	جثث	жуса-	
сун.				
جثمان	жусма:нун жисм, гавда.			
جشش	жаҳшун ҳўтик; кўплиги	ججاش	жиҳа:шун.	
جعيم	жаҳи:мун 1) кучли ўт; 2) дўзах.			
جدا	жадан 1) совға; 2) ёмғир.			
جدار	жида:рун девор; кўплиги	جدر	жудурун.	
جد	жадда,	يجد	йажидду,	جدا
жаддан 1) улуг бўлмоқ:	~ في عين القوم	фи:	'аъйуни-	
л-қавми у бу қавмнинг кўз ўнгида улуг бўлди; 2) оғирлаш-				
моқ, қийинлашмоқ:	~ به الامر	биҳи-л-'амру	унга бу	
иш қийинлашди; 3) севинмоқ:	~ الرجل	-р-ражулу	бу	
киши севинди; 4) тиришмоқ:	~ فلان جدا في الامر	фула:		
Нун жиддан	фи:-л-'амри	фалончи	бу ишда тиришди;	
нун жиддан	фи:-л-'амри	фалончи	бу ишда тиришди; 5)	
янги бўлмоқ:	~ الشيء جدا	-и-шай'у	жиддатан бу	
варса янги бўлди.				
جد	жаддун 1) бобо; кўплиги	أجداد	'ажда:дун	
ва	جدود	жуду:дун; 2) бахт, саодат.		
جد	жиддун 1) аҳд, тиришиш, ҳаракат қилиш;			

2) жиддийлик; **خطر جد عظيم** **هذا** ҳа:за: хатарун жидду
 ʔази:мин бу-жуда қатта хатар.

جدد жаддада, **يجدد** йужаддиду, **تجديدا**
 тажди:дан янги бўлмоқ; **~ الشيء** -ш-шай'у бу нарса
 янги бўлди.

جدي жиддийун жиддий.
جدي жударийун чечак (терига чиқадиган сув-
 ли чақалар).

جدول жадвалун ирмоқ; кўшлиги **جداول** жада:
 вилу.

جدوي жадван 1) совға; 2) фойда, манфаат.
جدي жадйун 1) эчкининг эркак боласи; кўпли-
 ги **جديان** жудйа:нун: 2) Жадй (бурж шони).

جديد жади:дун янги; кўнлиги **جدد** жудудун.
جدير жади:рун лойиқ, сазовор: **الجدير بالشيء** ал-
 жади:ру би-ш-шай'и бу нарсага лойиқ, сазовор.

جذب жазаба, **يجذب** йажзибу, **جذبا**
 жазбан тортмоқ, жилдирмоқ, жойидан қўзгатмоқ; **~ الشيء**
 -шай'а у нарсани тортди, жойидан қўзгатди.

جذع жизъун дарахт шохи ва шунга ўхшаш нар-
 салар, шох-шабба.

جراحة жира:ҳатун жарроҳлик.

جراد жара:дун чигиртка.

جرب жариба, **يجرب** йажрабу, **جربا**
 жарабан қўтир бўлмоқ, қичима билан оғримоқ; **~ الرجل**
 -р-ражулу бу киши қўтир бўлди.

جرب жарабун қўтир, қичима.
جرثومة журсу:матун 1) асл, таг, негиз, асос; 2) мик-
 роб, бактерия; кўнлиги **جراثيم** жара:си:му.

جرح жараҳа, **يجرح** йажраҳу, **جرحا** жар-
 ҳам 1) ёрмоқ; **~ البدن** -л-бадана у баданни ёрди.

جرحة журҳатун яра, кесик.

جر жарра, **يجر** йажурру, **جرأ** жар-
 ран 1) тортмоқ; **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани торт-

ди; 2) жиноятга тортмоқ, бошламоқ: **جريرة على نفسه او** ~
 жарире: ратан ыала: нафсиҳи 'ав гайриҳи у ўзини ёки
 бировни жиноятга бошлади.

جر жарра'а **يجرا** йужарри'у, **تجرئة**
 тажри'атан 1) журъат қилдирмоқ; 2) шижоат қилдирмоқ;
 2) шижоат қилдирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни
 шижоат қилдирди.

جراح жарра: ҳун жарроҳ, хирург.
جرد жаррада, **يجرد** йужарриду, **تجريدًا**
 тажри: дан 1) бузмоқ **الكتاب** ~ -л-кита: ба у китобнинг
 (кўринишини) бузди; 2) чиқармоқ, ялашғочламоқ:
السيف من غمده ~ -с-сайфа мин гимдиҳи у қилични қинидав
 чиқар-ди.

جرع жарраъа, **يجرع** йужарриъу, **تجريبًا**
 тажри: ъан юттирмоқ, ичирмоқ: **المريض الدواء** ~ -л-мари: да-
 д-дава: 'а у бу касалга дори ичирди.

جرم жаррама, **يجرم** йужарриму, **تجريمًا**
 тажри: ман гуноҳкор кўрмоқ, жиноятчига чиқармоқ: **غيره** ~
 гайраҳу у бировни жиноятчига чиқарди.

جرس жарасун 1) жиринг, жаранг (товуши); 2)
 қўнгироқ.

جرع жараъа, **يجرع** йажраъу, **جرعًا**
 жаръан ичирмоқ, юттирмоқ: **الماء او الدواء** ~ -л-лма: а
 'ави-д-дава: 'а у сувни ёки дорини ичирди.

جرعة жаръатун бир ютиш; кўнлиги **جرع**
 жира:ъун.

جرف жарафа, **يجرف** йажрфу, **جرفًا**
 жарфан 1) сурмоқ: **الطين** ~ -т-ти: на у тупроқни сур-
 ди; 2) ҳаммасини олиб кетмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
 нарсанинг ҳаммасини олиб кетди; 3) ювмоқ, ювиб кетмоқ:
السييل الوادي ~ -с-сайлу-л-ва: дийа бу сел водийни
 ювиб кетди.

جرم журмун гуноҳ, жиноят; кўнлиги **جروم**
 журу: мун.

جرؤ жару'а, **يجرؤ** йажру'у, **جراة**

жур'атан ва **جرأة** жара'атан жур'ят қилмоқ: **~ الشيء**

-ш-шай'а у бу нарсага жур'ят қилди.

جرؤ жарвун итнинг боласи, қучук, умуман ҳайвон боласи; кўплиги **جرء** жира:'ун.

جرى жара:, **يجرى** йажри:, **جرىا** жарйан

1) югурмоқ, елмоқ: **الفرس** ~ л-фарасу бу от югурди;

2) воқе, содир бўлмоқ, рўй бермоқ: **~ الأمر** -л-'амру бу

иш рўй бўрди; 3) интилмоқ: **~ إلى الشيء** 'ила:-ш-шай'и

у бу нарсага интилди; 4) юрмоқ; **~ السفينة** -с-сафи:

нату бу жема юрди.

جريدة жари:датун 1) хурмонинг баргезиз шохи;

2) рўзнома, газета; кўплиги **جرائد** жара:'иду.

جريمة жари:матун гуноҳ, жиноят; кўплиги **جرائم**

жара:'иму.

جزء жуз'ун жузв, бўлак, қисм; кўплиги **أجزاء**

'ажза:'ун.

جزء жазрун денгиз сувининг қайтиши.

جزاء жаза'а, **يجزى** йужаззи'у, **تجزئة**

тажзи'атан бўлдирмақ, бўлакларга, қисмларга бўлдирмақ:

~ الشيء -ш-шай'а у нарсани қисмларга бўлдири.

جزار жаза:рун қассоб.

جزع жазиа, **يجزع** йажзи'у, **جزعا** жа-

за'ан ва **جزوعا** жузу:'ан сабрсиз бўлмоқ: **~ الرجل**

-р-ражулу бу киши сабрсиз бўлди.

جزم жазама, **يجزم** йажзиму, **جزما**

жазман 1) жазм қилмоқ, ишонч билан киришмоқ: **~ الأمر**

-л-'амра у бу ишга жазм қилди; 2) қат'ий, ишонч билан

имзо чекмоқ: **~ اليمين** -л-'йами:на у қасамёдга ишонч

билан имзо чекди; 3) вожиб қилмоқ, зиммага қўймоқ: **~ على**

يه بكذا 'алайҳи би-каза: у фалон нарсани унинг зимма-

сига қўйди.

جزى жаза:, **يجزى** йажзи:, **جزاء** жаза:

ан 1) етарли, қонидарли бўлмоқ, кифоя қилмоқ; **~ الشيء**

-ш-шай'у бу нарса етарли бўлди; 2) кифоя қилдирмақ,

қониқтирмоқ: **فُلَانًا بِكَذَا عَلَيْهِ** фула:нан би-каза: ʔалайҳи у фалон нарса билан уни қониқтирди; 3) фойдасига ҳал бўлмақ: **فُلَانًا حَقَّهُ** ~ фула:нан ҳаққаху унинг ҳақи фалончининг фойдасига ҳал бўлди.

جزيرة жазир: ратун орол; кўплиги **جزر** жузурун.

جزيل жазил: лун кўп, жуда; **شكراً جزيلاً** шукран

жазил: лан кўп раҳмат; кўплиги **جزال** жиза: лун.

جسد жасадун бадан, тана, жисм; кўплиги **اجساد**

ʔажса: дун.

جسر жисрун кўприк; кўплиги **جسور** жусу: рун.

جس жасса, **يجس** йажуссу, **جسا** жассан

1) ушлаб кўрмоқ, эзиб кўрмоқ: **الشيء** ~ -ш-шайʔа у нарсани (нима ёки қандай эканини билиш учун) эзиб кўрди; 2) синаб, синчиклаб қарамоқ: **الشخص بعينه** ~ ш-шахса биʔайниҳи у кишини (шахсни) синчиклаб қараб чиқди.

جسم жисмун жасад, гавда; жисм, эни, бўйи ва баландлиги бор ҳар қандай нарса; кўплиги **اجسام**

ʔажса: мун.

جسور жасу: рун жасур, шижоатли, журʔатли.

جس жиссуун гипс, ганч.

جصص жассаса, **يجصص** йужассису, **تجصيصاً**

тажси: сан ганч билан қошламоқ, ганч шувоқ қилмоқ: **البناء** ~

л-лбина: ʔа у бинони ганч шувоқ қилди.

جدد жаъдада, **يجدد** йужаъбиду, **تجديداً**

тажъи: дан ётқизилмоқ, йиғиб қўйилмоқ: **الشعر** ~ -ш-

шаъру бу соч йиғиб қўйилди.

جعل жаъала, **يجعل** йажъалу, **جلا**

жаъалан 1) яратмоқ, бунёд қилмоқ: **الله الشيء** ~ -л-ла:

ҳуш-шайʔа Аллоҳ нарсани яратди; 2) қўймоқ, белгиламоқ, тайинламоқ: **علي كذا وفي كذا** ~ ʔала: ʔаза: ва фи: каза:

у фалон нарсани тайин қилиб қўйди; 3) ўзгартирмоқ, айлантирмоқ: **الشيء كذا** ~ -ш-шайʔа каза: у нарсани

фалон нарсага ўзгартирди; 4) бошқа феъллар билан «бош-ламоқ» маъносида қўлланади: **يفعل كذا** йафъалу каза:

у фалон нарсани қила бошлади.

- جغرفى** жағра:фиййун жуғрофия олими, географ.
جغرافية жағра:фиййатун ва **جغرفيا** жағра:фийя:
 жуғрофия, география.
- جف** жаффа, **يجف** йажиффу, **جفوا** жуфу:
 фан, **جفا** жафа:фан қуримоқ: **الشيء** ~ -ш-шай’у
 бу нарса қуриди.
- جفف** жаффафа, **يجفف** йужаффифу, **تجفيا**
 тажфи:фан қурисмоқ, артмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай’а у нар-
 сани қуриди.
- جفل** жаффала, **يجفل** йужаффилу, **تجفلا**
 тажфи:лан қўрқитмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни қўр-
 қитди.
- جفن** жафнун кўз қовоғи; кўплиги **اجفان** ажфа:
 нун.
- جلا** жала:, **يجلو** йажлу:, **جلاء** жала:
 ’ан ва **جلوا** жулуван 1) кўчмоқ, эвакуация бўлмоқ:
القوم عن الوطن و من الوطن ~ -л-қавму ʻани-л-ватани ва мина-
 л-ватани бу қавм хавфдан қочиб бу ватандан бу ватанга
 кўчди; 2) аниқлашмоқ, ойдитлашмоқ: **الامر جلاء** ~ л-
 ’амру жила:’ан бу иш ойдинлашди.
- جلال** жала:лун қадрининг юқори чегараси, обрў.
جلب жалаба, **يجلب** йажлубу, **جلبا**
 жалабан ва **جلبا** жалбан 1) ғала-ғовур қилмоқ,
 қичқириб чақирмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм ғала-
 ғовур қилди; 2) келтирмоқ, олиб келмоқ: **الشيء** ~ -ш-
 шай’а у нарсани келтирди.
- جلبه** жалабатун ғала-ғовур.
جلد жалада, **يجلد** йажлиду, **جلد**
 жалдан 1) қамчиламоқ: **الرجل بالسياط** ~ р-ражула би-с-
 сийа:ти у кишини қамчилади; 2) яраламоқ: **الشيء الرجل** ~
 -ш-шай’у-р-ражула бу нарса кишини яралади.
- جلد** жилдун тери; кўплиги **جلود** жулу:дун.
جلس жаласа, **يجلس** йажлису, **جلوسا** жулу:
 сан ва **مجلسا** мажлисан ўтирмоқ: **الرجل** ~ р-
 ражулу бу киши ўтирди.

جلسة жалсатун бир ўтириш (мас., илий женгаш аъзоларининг битта масаласи учун йигилиб ўтириши);
кўплиги **جلسات** жаласа:тун

جلاد жалла:дун 1) жаллод; 2) тери сотувчи;
кўплиги **جلادون** жалла:ду:на.

جلد жаллада, **يجلد** йужаллиду, **تجليدا**
тажли:дан 1) муқоваламоқ: **الكتاب** ~ л-кита:ба у китобни муқовалади; 2) чидамли қилмоқ: **الرجل** ~ р-ражула у кишини чидамли қилди.

جليد жали:дун муз.
جليس жали:сун улфат, шерик, суҳбатдош; кўплиги
лиги **جلسا** жуласа:'у.

جليل жали:лун шонли, жуда қадри; кўплиги
جلة жиллатун.

جلية жалий'атун 1) шпончли хабар; 2) тўғри,
ҳақиқий.

جماد жама:дун қотган модда, минерал; кўплиги
جمادات жама:да:тун.

جمادي жума:да: **جمادي الأولي** жума:да:-л-у:ла:;
جمادي الآخرة жума:да:л а:хирати қамарий йилнинг бешинчи ва олтинчи ойлари.

جماعة жама:ъатун жамоа, бир маслак ва мақсад билан бирлашган кишилар гуруҳи.

جمال жама:лун ҳусн, чирой.

جمجمة жумжуматун бош қосаси; кўплиги **جمام**
жама:жиму.

جمد жамада, **يجمد** йажмуду, **جمدا**
жамдан ва **جمودا** жуму:дан 1) музламоқ, қотмоқ;

الماء ~ -л-ма:'у бу сув музлади; 2) қуримоқ:

جمدت عينه жамадат ғайнуҳу унинг кўзи қуриди.

جمرة жамратун 1) чўғ, ёниб турган ўтин; 2) ҳожилар ҳажда шайтонга ташлайдиган майда тош.

جمع жамаъа, **يجمع** йажмаъу, **جمعا**

жамъан йиғмоқ, бирлаштирмоқ: المتفرق - л-мутафарриқа
у ажратилган нарсаларни йиғеди.

جمع жамъун 1) жамоа, гуруҳ; 2) кўшин; кўплиги
جموع жуму:ъун.

جمعة жумуъатун жума; кўплиги جمعات
жумуъа:тун ва جمع жумаъун.

جمعية жамъиййатун жамият, бир мақсад атрофида
йиғилган кишилар ва уларнинг ташкилоти; кўплиги جمعيات

жамъи:йа:тун.

جمال жамалун эркак туя; кўплиги جمال жима:
лун.

جملة жумлатун 1) йиғинди; 2) гап; кўплиги

جمال жумалун.

جم жаммун сероблик, маъмурлик.

جمع жаммаъа, يجمع йужаммиъу, جمعيا
тажми:ъан йиғилиб жума намозини ўқимоқ: ~ الناس

-н-на:су одамлар йиғилиб жума намозини ўқиди.

جمال жаммала, يجمع йужаммилу, جمعيا
тажми:лан чиройли қилмоқ, беэамоқ: ~ الشيء

шай'а у нарсани беэади.

جمهورية жумху:рун 1) обрўли, эътиборли, ҳурматли
(киши); 2) муҳим, катта (иш); кўплиги جماهير жама:
ҳи:ру; 3) халқ.

جمهورية жумху:риййатун жумхурият, республика.
جمع жами:ъун 1) буткул, ҳамма; 2) жамоа,
гуруҳ.

جميل жами:лун чиройли.

جناح жаНа:хун 1) қанот; кўплиги اجنحة
'ажниҳатун; 2) ҳимоя қилиш; فلان في جناح فلان фула:нун
фи: жана:ҳи фула:нин фалончи фалончининг ҳимоясидадир
(ҳарфан: қаноти остидадир).

جنازة жина:затун 1) ўлик солинган тобут; 2)
ўлиқни кўмиш жараёни.

جنایة жина:йатун гуноҳ, жиноят; кўплиги جنایات
жана:йа: ва جنایات жина:йа:тун.

- جنوب** жана:буу жануб; кўплиги **جنائب** жана:ибу,
جنون жуу:нун ақл озганлик, телбалик.
- جني** жана:, **يجني** йажни:, **جناية** жина:йатан
 1) қилмоқ (мас., гуноҳ ёки жиноят): **الذنب** ~ -з-занба
 у гуноҳ қилди; 2) термоқ, узмоқ: **الثمرة جنياً و جني** ~ -с-
 самарата жинйан ва жанан у ҳосилни узди.
- جنين** жани:нун қориндаги бола; кўплиги **اجنة**
 'ажиннатун ва **اجنن** 'ажнунун.
- جنينة** жунайнатун боғча.
- جهاد** жиҳа:дун жиҳод, дин ёки ватан ҳимояси
 учун уруш олиб бориш.
- جهاز** ж(а,и)ҳа:зун асбоб, ускуна; кўплиги **اجهزة**
 'ажҳизатун.
- جهة** жиҳатун тараф, томон; кўплиги **جهات**
جهد жаҳдун 1) машаққат, қийинчилик; 2) инти-
 лил; 3) натижа, пиروвард: **الجاهد** ~ ал-жаҳду-л-жа:
 ҳиду зўр машаққат билан.
- جهد** жаҳара, **جر** йажҳару, **جهرأ** жаҳран
 1) кўринмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса кўринди;
 2) очик, ошқора қилмоқ: **الكلام و به وجهراً و جهاراً** ~
 -л-кала:ма ва биҳи ва жаҳран ва жиҳа:ран у гавни ошқора,
 баланд гапирди.
- جهل** жаҳила, **يجهل** йажҳилу, **جهلا** жаҳ-
 лан, **جهالة** жаҳа:латан билмамоқ: **الشيء و به** ~ -ш-
 шай'а ва биҳи у нарсани билмади.
- جهل** жаҳлун билмаслик, подонлик, жоҳиллик.
- جهنم** жаҳаннаму дўзах, тамуг.
- جهز** жаҳҳаза, **يجهز** йужаҳҳизу, **تجهيزاً**
 тажҳи:зан 1) қуроолантирмоқ: **الجيش** ~ -л-жайша у
 ланкарни қуроолантирди; 2) келин сепини тайёрламоқ:
العروس ~ -л-ъару:са у келин сепини тайёрлади; 3)
 ҳозирламоқ: **البيت** ~ -л-маййита у ўликни (дафн қи-
 лишга) ҳозирлади.
- جواب** жава:буу жавоб, жавоб қайтариш; кўплиги

اجوبه	'ажвибатун.		
جواد	жава:дун 1) сахий, жуморд, баири кенг киши,		
كۆپلىگى	اجواد	'ажва:дун; 2) зотли от; كۆپلىگى	
جیاد	жийа:дун.		
جواز	жава:зун 1) мумкинлик, рухсат (масалан, чет-		
	га чиқиш учун); 2) (четта чиқиб келиш учун) виза, паспорт.		
جود	жу:дун саховат, жумардлик, бағри кенг-		
лик.			
جورب	жаврабун тайпоқ; كۆپلىگى	جوارب	жава:
رىبۇ.			
جوز	жавзун ёнғоқ.		
جوع	жу:ъун очлик, оч қолиш.		
جوعان	жавъа:ну оч, оч қолган; муаннаси		جوعى
жавъа:, كۆپلىگى	جیاع	жийа:ъун.	
جوف	жавифа,	يجوف	йажвафу,
жавафан ичи бўш бўлмақ:	الشيء	~	شاي'у бу нар-
санинг ичи бўш бўлди.			санинг ичи бўш бўлди.
جوف	'жавфун 1) қорин, 2) ич; 3) ер бойликлари;		
	4) тушнинг охиригى учдан бир бўлаги; كۆپلىگى	اجواف	'ажва:
фун.			
جوقة	жавқатун гуруҳ, كۆпроқ созандалар гуруҳи.		
جوهر	жавҳарун 1) моддалар ва нарсаларнинг асли;		
2) гавҳар; كۆپلىگى	جواهر	жава:ҳиру; 3- аслича қола-	
диган нарса, атом.			
جو	жаввун осмон билан ер орасидаги фазо, ҳаво;		
كۆپلىگى	اجوا	'ажва:ун.	
جوع	жавваъа,	يجوع	йужаввиъу,
жувъан ейиш-ичишни манъ қилмоқ:	غيره	~	ғайраҳу у
бировга ейиш-ичишни манъ қилди.			
جيب	жайбун 1) ёқа; 2) чўнтак; كۆپلىگى		جيوب
жуйу:бун.			
جيش	жайшун қўшин, дашқар; كۆپلىگى		جيوش
жуйу:шун.			
جیل	жи:лун авлод; замондошлар; كۆپلىگى		اجيال
'ажйа:лун.			

жим жи:мун жим (араб алифбесининг бешинчи ҳарфи; абжадда 3 рақамини билдиради).

жид жаййидун яхши, тузук.

жйш жаййаша, **يجيش** йужаййишу, **تجيشا** тажйи:шан йигмоқ: **القائد الجيوش** ~ -л-қа:’иду-л-жуйу: ша бу саркарда лашкарни йигди.

ح

جاب ҳа:жибун 1) манглай; кўплиги **جواب** ҳава: жибу; **جواب الصبح** ҳава:жибу-с-субҳи тонгнинг бошланиши; 2) эшикчи, баввоб; кўплиги **جابة** ҳажабатун ва

جاب ҳужжа:бун.

جاج ҳа:жжун ҳожи, Каъбани зиёрат қилган киши; кўплиги **جاج** ҳужжа:жун, **جاج** ҳажи:жун.

حاجة ҳа:жатун 1) эҳтиёж, зарурият; 2) керакли, зарур нарса; кўплиги **حاجاة** ҳа:жа:тун.

حاجر ҳа:жизун тўсиқ.

حاد ҳа:да, **يعيد** йаҳи:ду, **حيدا** ҳайдан,

حيدان ҳайда:нан юз ўгирмоқ, бурилмоқ, четлашмоқ:

~ **عن الشيء** ʔани-ш-шай’и у бу нарсадан четлашди.

حادث ҳа:даса, **يحادث** йуҳа:дису, **محادثة** муҳа:дасатан суҳбатлашмоқ, гаплашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан гаплашди.

حادث ҳа:дисун 1) янги; 2) кутилмаган, тасодиф ҳодиса; кўплиги **حوادث** ҳава:дису.

حادثة ҳа:дисатун 1) воқеа, 2) муспбат, фалокат; кўплиги **حوادث** ҳа:диса:тун.

حاذق ҳа:зикун уста, моҳир; кўплиги **حذاق** ҳузза: қун.

حار ҳа:ра, **يعير** йаҳи:ру, **حيرا** ҳи:ран, **حيرانا** ҳайара:нан 1- тўпри йўлдан қайтмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи тўпри йўлдан қайтди; 2) ҳайрон бўлмоқ, лол қолмоқ:

- في امره ~ фи'амриҳи у ўз ишидан ҳайрон бўлди.
- حارب ҳа:раба, يعارب йуҳа:рибу, معاربة муҳа:рабатан,
 حرابا ҳйра:бан 1) урушмоқ, жанг қилишмоқ; ~ غيره ~
 ғайраҳу у биров билан уришди; 2) бош кўтармоқ, бўйсинма-
 моқ: الكافر الله ~ л-ка:фиру-л-ла:ҳа бу кофир Аллоҳга
 бўйсинмади.
- حار ҳа:ррун 1) иссиқ; 2) қайноқ, тез, шиддатли
 (иш).
- حارس ҳа:рисун сақлагувчи, қўриқловчи; кўплиги
 حراس хурра:сун, حرس ҳарасун.
- حاز ҳа:за, يعوز йаҳу:зу, حوزا ҳавзан, حيازة
 ҳйа:затан эгаллаб олмоқ, эгалламоқ: الشيء ~ ш-шай'а
 у нарсани эгаллаб олди.
- حازم ҳа:зимун қаттиқ, мустаҳкам, ўз (ишига) пи-
 шиқ.
- حاسب ҳа:саба, يحاسب йуҳа:сибу, معاسبة муҳа:
 сабатан, حسابا ҳиса:бан ҳисоблашмоқ: ~ غيره ~
 ғайраҳу у биров билан ҳисоблашди.
- حاسة ҳа:сатун сезги, ички туйғу; кўплиги حواس
 ҳава:су; العواس الخمس ал-ҳава:су-л-хамсу беш сезги:
 эшитиш, кўриш, тамъ билиш, ҳид билиш ва идрок қилиш.
- حاسن ҳа:сана, يحاسن йуҳа:сину, معاسنة муҳа:
 санатан 1) яхши муомала қилмоқ: ~ غيره ~
 ғайраҳу у бировга яхши муомала қилди; 2) ҳусни билан чиранимоқ,
 мақтанмоқ: به الناس ~ биҳи-н-на:са у ҳусни билан одам-
 ларга мақтанди.
- حاشية ҳа:шийатун 1) ҳар бир нарсанинг ёни, чети;
 2) аҳли хослар (мас., подшоҳларнинг ёки амалдорларнинг);
 ~ الكتاب ~ л-кита:ба китоб varaғининг бўш томони.
- حاصر ҳа:сара, يحاصر йуҳа:сиру. محاصرة муҳа:
 саратан, حصارا ҳиса:ран ўраб олмоқ, қамал қилмоқ;
 لقوم الأعداء-л-қавму-л-'аьда:'а бу қавм душмани қамал қилди.
- حاصل ҳа:силун ҳосил бўлган нарса; хулоса, натижа;
 кўнлиги حواصل ҳава:силу.

حاضرة ҳа:диратун 1- ҳукумат жойлашган шаҳар; 2) яқин, турдош, бир турга мансуб; кўпчилиги **حواضر** ҳава: диру.

حافة ҳа:фатун тараф, атроф; кўпчилиги **حافات** ҳа: фа:тун.

حافر ҳа:фирун туёқ; кўпчилиги **حوافر** ҳава:фиру.

حافظ ҳа:фаза, **يحافظ** йуҳа:физу, **محافظة** муҳа: фазатан 1) сақламоқ: **على الشيء** ~ аъла:ш-шай'и у нарсани сақлади; 2) риоя, вафо қилмоқ: **العهد** ~ -ъаҳда у аҳдга вафо қилди.

حافضة ҳа:физатун 1) ҳужжатлар сақланадиган жузвдон, пашка; 2) эсда сақлаш қобилияти, хотира.

حافل ҳа:филун кўп; **جمع** ~ жамъун-кўп сонли тўда; **دار** ~ да:рун ~ кўп сонли оила, хонадон.

حافلة ҳа:филатун автобус.

حاك ҳа:ка, **يحيك** йаҳи:ку, **حياك** ҳайган 1) ўрнашмоқ, жой олмоқ: **في الشيء** ~ ш-шай'у фи:қалб иҳи бу нарса унинг қалбига ўрнашди; 2) тўқимоқ, тикмоқ: **الثوب حياكة** ~ с-савба ҳийа:катан у кийимни тўқиди.

حاكم ҳа:кама, **يحاكم** йуҳа:киму, **محاكمة** муҳа:қаматан қозига тошширмоқ, судга бермоқ: **غيره إلى الحاكم** ~ гайраҳу ила:-л-ҳа:ким у бировни ҳукм қилиш учун қозига тошширди.

حاكم ҳа:кимун 1) ҳоқим; 2) қози; кўпчилиги **حكام** ҳукка:мун, **حاكمون** ҳа:киму:на.

حال ҳа:ла, **يعول** йаҳу:лу, **حولا** ҳавлан 1) бир йили ўтмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарсанинг бир йили ўтди; 2) ўзгармоқ: **اللون** ~ -л-лавну бу ранг ўзгарди; 3) айнимоқ: **عن العهد** ~ ани-л-'аҳди у аҳдидан айниди; 4) ажратмоқ: **بين الشيئين** ~ ш-шай'а байна-ш-шай'айни у нарсани буикк и нарса ичидан ажратди.

حال ҳа:лун 1- шу пайт, ҳозир, 2) ҳар бир нарсанинг сифат ва кайфияти; 3) равиш, ҳол; 4) наҳвда:ҳол.

حالة ҳа:латун гўдакнинг юришига кўмаклашадиган аравача.

حالف ҳа:лафа, يحالف йуҳа:лифу, معالفة муҳа:
лафатан, حلاق ҳила:фан 1) иттифоқ тузмоқ: ~ الرجل

-р-ражула у бу киши билан иттифоқ тузди; 2) ака-ука,
биродар қилмоқ: ~ بين الخاصتين байна-л-ха:сима-

тайни у бу икки рақибни биродар қилди.

حالك ҳа:ликун зим-зиёлик, зулмат.

حام ҳа:ма, يحوم йаҳу:му, حوام хавман,

حومانا ҳавама:нан 1) айланмоқ: ~ علي الشيء و حوله

тала-ш-шай'и ва ҳавлаҳу у бу нарсанинг атрофида айлан-
ди; 2) сўрамоқ: ~ حول غرضه و عليه ҳавла ғарадаҳи ва
талайҳи у тилаган нарсасини сўради.

حامل ҳамилун ҳомила аёл; كؤنلليги حوامل ҳава
милу.

حامي ҳа:ма:, يحامي йуҳа:ми; محامة муҳа:ма:-
тан حما ҳима:'ан ҳимоя қилмоқ: ~ عنه ғанҳу у
уни ҳимоя қилди.

حامية ҳа:миятун шаҳар ва унинг аҳолисини ҳимоя
қилувчи жамоа, аскарлар, гарнизон; كؤنلليги حاميات ҳа:
мийа:тун.

حان ҳа:на, يحين йаҳи:ну, حينا ҳайнан,

حينوّة ҳайну:натан 1) яқинлашмоқ, яқин келмоқ:

~ الوقت -л-вақту бу вақт яқинлашди; 2) фурсати, вақ-
ти бўлмоқ, келмоқ: ~ له أن يفعل كذا лаҳу 'ан йафъала каза:
унга фалон ишни қилишнинг фурсати келди.

حانة ҳа:натун майхона.

حانوت ҳа:ну:тун дўжон; كؤنلليги حوانيت ҳава:ни:ту.

حاور ҳа:вара, يعاور йуҳа:виру, معاورة муҳа:-

варатан суҳбатлашмоқ, гаплашмоқ: ~ غيره ғайраҳу у
биров билан суҳбатлашди.

حاول ҳа:вала, يحاول йуҳа:вилу, محاولة муҳа:-

валатан хоҳламоқ, истамоқ: ~ الأمر -л-'амра у ишни хоҳ-
лади.

حائط ҳа:'итун девор; كؤنلليги حيطان ҳи:та:нун.

حائك ҳа:'икун тўқувчи.

حيب **خابбаба, يعيب** **йухаббибу, تعيبا** **тахби:**
 бан 1) донли бўлмоқ, дон тутмоқ: **الزرع** ~ заръу бу
 экин донли бўлди; 2) севдирмоқ; яхши кўрдирмоқ хоҳлат-
 моқ: **فلان الشيء** ~ фула:пани-ш-шай'а у фалончига нарсани
 хоҳлатди.

حبة **хаббатун** бўлак, қисм; **القلب** ~ -л-қалби
 юракнинг ич-ичи.

حبد **хаббаза, يعبد** **йухаббизу, تعبيدا** **тах-**
би:зан 1) «хаббаза:» — демоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга
 «хаббаза:» — деди; 2) яхшиламоқ, мақтамоқ: **~ الامر**

حبدا **хаббаза:** балли, жуда соз, зўр.

حبر **хабрун** 1) билимдон, олим; 2) яхудийларнинг
 диний бошлиғи; кўплиги **احبار** 'аҳба:рун.

حبر хибрун сиёҳ.

حبس **хабаса, يحبس** **йаҳбису, حبسا** **хабсан**
 1) ушламоқ, тутмоқ: **الرجل** ~ р-ражула у кишини тутди;
 2) қамamoқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қамади;
 3) вақф қолдирмоқ: **المال عليه** ~ л-ма:ла ғалайҳи у унга
 молни вақф қолдирди.

حبس **хабсун** қамoқ, қамoқхона; кўплиги **حبوس** хубу:
 сун.

حبق **хабақун** ҳушбўй ўт номи; **البقر** ~ -л-бақари
 мойчечак.

حبل **хабила, حبلت** **хабилат, تعبل** **тахбилу,**
حبالا **хабалан** бўйида, ҳомила бўлмоқ: **الأنثى** ~ л-
 'унса: бу аёл ҳомила бўлди.

حبل **хаблун** 1) арқон; 2) аҳднома; **الوريد** ~ -л-вари;
 ди бўйин томири; кўплиги **حبال** хиба:лун.

حبلي хубла: ҳомила; кўплиги **حبالى** ҳаба:ла:.

حبيب **хаби:**бун суюкли, суюлган; кўплиги **احباء**
 'аҳибба:у ва **احبة** 'аҳиббатун ва **حبايب** ҳаба:йбу;
 муаннаси **حبيبة** ҳаби:батун.

حتي **ҳатта:** вақт чегарасини билдирувчи сўз олди
 кўмакчи: **يومنا هذا** ~ с-саба:ҳи эрталабгача: **~**

йавмина: ҳаза: шу кунгача; **ان** ~ 'ан учун; **حتم** ҳатта: ма? қачонгача?

حت ҳасса, **يعث** йаҳуссу, **حنا** ҳассан 1) шоширмақ; **غيره** ~ **غيره** гайраҳу у бировни шоширди; 2) тезламоқ, ундамоқ: **غيره** ~ **غيره** гайраҳу у бировни тезлади. **حجاب** ҳижа:бун тўсиқ, парда; кўплиги **حجب** ҳужубун.

حجب ҳажбаба, **يعجب** йаҳжубу, **حبا** ҳажбан, **حبابا** ҳужа:бан 1) яширмақ, **الشيء** ~ -ш-шай'а у парсани яширди; 2) тўсиқ, нов қўймоқ: **بين المتخاصمين** ~ байна-л-мутаха:симаини у бу икки рақиб орасига тўсиқ қўйди.

حج ҳажжа, **يعج** йаҳужжу, **حبا** ҳажжан 1) бормоқ, йўналмоқ, отланмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у бу ерга йўналди; ҳаж зиёрат қилиш фарзини адо қилмоқ: **البيب العرام** ~ -л-байга -л-ҳара:ма у Кабъани зиёрат қилиш фарзини адо қилди; 3) ҳужжат, далил билан енгмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини ҳужжат билан енгди.

حج ҳажжун Ҳаж (Исломнинг беш арконидан бири, Кабъани зиёрат қилиш).

حبة ҳужжатун далил; кўплиги **حجج** ҳужажжун. **حجر** ҳажарун тош; кўплиги **حجارة** ҳижа:ратун; **الحجر الكريم** ал-ҳажару-л-кари:му марварид, қимматбаҳо тош; **الحجر الأسود** ал-ҳажару-л-'асваду Каббадаги қора тош.

حجرة ҳужратун хона; кўплиги **حجر** ҳужарун ва **حجرات** ҳужура:тун.

حجز ҳажжа, **يعجز** йаҳж (у, и) зу, **حجزا** ҳажжан 1) манъ қилмоқ, қайтармоқ: **الشيء** ~ -шай'а у парсани манъ қилди; 2) тўсиқ бўлмоқ: **بين الشيين** ~ байна-ш-шай'айни у бу икки нарса орасида тўсиқ бўлди; 3) ҳибс қилинмоқ: **عليه المال** ~ ʻалайҳи-л-малу ундаги мол ҳибс қилинди.

حيلة ҳажалатун тустовуқ; кўплиги **حيل** ҳажалун.

- جرم** ҳажмун ҳажм, ҳар жисмнинг миқдори; кўплиги **ججوم** ҳужу:мун.
- حداد** ҳида:дун аза, мотам.
- حدث** ҳадаса, **يحدث** йаҳдусу, **حدوثا** ҳуду:сан юз бермоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш юз берди.
- حدث** ҳадасун 1) ёш йигит, ўспирин; 2) тасодиф воқеалар; 3) фикҳда: таҳоратни бузувчи нарса; кўплиги **أحداث** 'аҳда:сун.
- حد** ҳадда, **يحد** йаҳудду, **حدا** ҳаддан 1) чархламоқ, ўткирламоқ: **السكين** ~ -с-сикки:на у пичоқни чархлади.
- حد** ҳаддун 1) ниҳоя, охир, сўнг; 2) чегара.
- حداد** ҳадда:дун темирчи.
- حدث** ҳаддаса, **يحدث** йуҳаддису, **تحديثا** таҳди:сан 1) хабар бермоқ, етказмоқ: **فلانا الشيء و به** ~ фула:нани-ш-шай'а ва биҳи у фалончига нарсани етказди; 2) айтиб, гапириб бермоқ: **فلانا عن فلان** ~ фула:нун 'ан фула:нин фалончи фалончи ҳақида гапириб берди; 3) шукрона қилиб ёймоқ: **بالنعمة** ~ би-ни-ниъмати у Аллоҳнинг берган неъмати учун шукрона қилиб ёйди.
- حدد** ҳаддада, **يحدد** йуҳаддиду, **تحديدا** таҳди:дан 1) тикилиб қарамоқ: **النظر إلى فلان** ~ -н-назара 'ила фула:нин у фалончига тикилиб қаради; 2. чегараламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани чегаралади.
- حقوق** ҳаддақа, **يعلق** йуҳаддиқу, **تحديقا** таҳди:қан тикилиб қарамоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унга тикилиб қаради.
- حدقة** ҳадақатун кўз қорачиғи; кўплиги **حقوق** ҳадақун ва **أحداق** 'аҳда:қун.
- حديث** ҳади:сун 1) ҳикоя, хабар, ривоят; 2) Муҳаммад алайҳи-с-салом пайғамбар ҳаёти ва сўзлари хусусидаги хабар.
- حديث** ҳади:сун янги; **العهد** ~ -л-'аҳди янги, яқинда бўлган; кўплиги **حداث** ҳида:сун.

- حديد** ҳади: дун темир.
حديقة ҳади: қатун бог; кўплиги **حدائق** ҳада: иқу.
حذاء ҳиза: ун туфли; кўплиги **احذية** аҳзийатун.
حذر ҳаззара, **يحذر** йуҳаззиру, **تحذيراً** таҳ-зи: ран кўрқитмоқ; **والشيء ومنه** ~ р-ражула-ш-шай'а ва минҳу у кишини бу нарса билан кўрқитди.
حذر ҳаззира, **يحذر** йаҳзару, **حذراً** ҳазаран кўрқмоқ: **والشيء ومنه** ~ шай'а ва минҳи у бу нарсдан кўрқди.
حذف ҳаззафа, **يحذف** йаҳзифу, **حذفاً** ҳазфан 1) тушириб қолдирмоқ, соқит қилмоқ: **والشيء** ~ шай'а у нарсани тушириб қолдирди; 2) отмоқ, ташламоқ: **الرجل** ~ р-ражула би-л-ҳажари у бу кишига тош отди.
حذق ҳаз(а,и)қа, **يحذق** йаҳзиқу, **حذقا** ҳ(а,и)зқан, **حذاقة** ҳаза: қатан моҳир, уста бўлмоқ: **في ال** ~ фи: л-ъамали ва фи: ҳи у бу ишда моҳир бўлди.
حرارة ҳара: ратун иссиқлик.
حرام ҳара: мун ҳаром, манъ қилинган нарса, ҳалолнинг зидди; **البلد الحرام** ал-байтул-л-ҳара: му Каъба ал-шаҳрул-ҳара: му зул-л-қаъда, зул-л-ҳижжа, муҳаррам ва ражаб ойларининг ҳар бири; кўплиги **حرم** ҳурумун.
حرب ҳарбун уруш; кўплиги **حروب** ҳуру: бун.
حرباء ҳирба: ун буқаламун, хамелеон; кўплиги **حروابي** ҳара: биййу.
حراث ҳараса, **يحرث** йаҳр(у,и)су, **حراثاً** ҳарсан ҳайдамоқ (экиш учун): **الأرض** ~ л-'арда у ерни ҳайдади.
حرف ҳуррун 1) хайрли, фозил (кишилар ҳақида); 2) соф, тоза (олтин ҳақида); кўплиги **احرار** аҳра: рун; муаннаси **حرة** ҳурратун кўплиги **حرائر** ҳара: иру.
حرج ҳарража, **يخرج** йуҳарражу, **تحريجاً** таҳри: жан сиқмоқ, сиқаштирмоқ: **عليه** ~ ьалайҳи у уни сиқаштирди; **في يد الدلال** ~ л-бида: ьату фи: йади-д-

далла:ли бу мол даллолнинг қўлида сўнги нархига етди.

حرر ҳарра, يعرر йуҳарриру, تحريراً таҳри:
ран 1) озод қилмоқ: العبد ~ -л-ъабда у қулни озод
қилди; 2) халос қилмоқ: البلاد من الحكم الأجنبي ~ л-била:да мин-
л- хукми-л- 'ажнабиййи у мамлакатни ажнабий ҳукмронлик-
дан халос қилди; 3) текширмоқ: الوزن ~ -л-вазна у
(шеър) вазинни текширди; 4) ёзмоқ: الرسالة ~ -р-риси:
лата у рисолани ёзди.

حرض ҳаррада, يعرض йуҳарриду, تعريضا таҳ-
ри:дан уздамоқ, жалб қилмоқ, тортмоқ: ~ غيره علي الأمر
гайраҳу ʔала:л-'амри у бировни бу ишга тортди.

حرف ҳаррафа, يعرف йуҳаррифу, تحريفاً таҳри:
фан 1) чалиштирмоқ, чалғитмоқ: ~ الكلام من موضعه
-л-кала-ма мин мавдиъиҳи у гапни мавзусидан чалғитди; 2-
эгмоқ, бурмоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани бурди.

حرم ҳаррама, يعرم йуҳарриму, تعريماً таҳри:
ман ҳаром қилмоқ: ~ الشيء عليه او علي غيره
йҳи 'ав 'ала: гайриҳи у нарсани унга ёки бировга ҳаром
қилди.

حرية ҳуррийагун озодлик, эрк.

حرز ҳирзун 1) қалъа, мустаҳкам қўрган; 2) тумор;
кўплиги حروز ҳуру:зун.

حرس ҳараса, يعرس йаҳрусу, حراسة ҳира:сатан
сақламоқ: ~ الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани сақлади.

حرس ҳарасун қоровул, соқчи; العرس الوطني ал-ҳа-
расу-л-ватаниййу давлат ва фуқороларнинг тинчлигини сақ-
ловчилар, ватан ҳимоячилари.

حرص ҳараса, يعرص йаҳрису. حرصاً ҳарсан
1) жуда истамоқ, рағбат қилмоқ: ~ علي الشيء ~ ʔала:-ш-шай'и
у бу нарсани жуда истади; 2) аҳамият бермоқ, эътиборли,
ҳушёр бўлмоқ: ~ علي الرجل ~ ʔала:-р-ражули у бу кишига
эъти борли бўлди.

حرفة ҳирфатун ҳунар, тириклик воситаси; кўплиги

حرف ҳирафун

حرم ҳарама, يعرم йаҳриму, حرماناً ҳирма: ҳирма:

нан манъ қилмоқ: **الرجل الشيء** ~ -р-ражула-ш-шай'а у бу кишига нарсани манъ қилди.

حرمة ҳурматун 1) манъ қилинган; 2) муқаддас, қут-луг; 3) муқаддаслик, қутлуғлик; 4) ҳурмат, ишзат; 5) хотин аёл.

حريز ҳари:рун ипак.

حريق ҳари:қун ёнғин.

حريم ҳари:мун ҳаром; кўплиги **حرم** ҳурумун.

حرام ҳиза:мун белбоғ, камар.

حزب ҳизбун фирқа, партия; кўплиги **احزاب** 'аҳза:

бун.

حز ҳазза, **يعز** йаҳуззу, **حزا** ҳаззан

1) яраламоқ, из қолдирмоқ: **الأم في صدره** ~ -л-'аламу фи: садриҳи алам унинг юрагини яралади; 2) кесмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесди.

حزم ҳазама, **يعزم** йаҳзиму, **حزما** ҳазман

1) камар билан маҳкамламоқ, боғламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани камар билан боғлади; 2- пухта эгалламоқ (мас. қасбни): **امرء** ~ 'амраҳу у ўз ишини шухта эгаллади.

حزم ҳазума, **يعزم** йаҳзуму, **حزامة** ҳаза:

мадан оқилона иш тутмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши оқилона иш тутди.

حزم ҳазмун қатъийлик.

حزمة ҳузматун тугун; ўрам, боғ; кўплиги **حزم**

ҳузамун.

حزن ҳазина, **يعزن** йаҳзину, **حزنا** ҳузнан.

حزنا ҳазанан ғамгин бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ғамгин бўлди.

حزن ҳузуну ғам, гусса, қайғу.

حزيران ҳази:ра:ну июнь.

حساب ҳиса:бун санап, санок.

حسب ҳасаба, **يحسب** йаҳсубу, **حسابا** ҳиса:

бан санамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани санади.

حسب ҳасиба, **يحسب** йаҳс(а,и)бу, **حسبانا** ҳисба:

нан ўйламоқ, хаёл, тасаввур қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани хаёл қилди.

حسب ҳасабун аждодлар насабининг тозалиги.

حسد ҳасада, **يحسد** йаҳсу (у, и) ду, **حسادا** ҳасадан ҳасад қилмоқ, қизганмоқ: **الرجل الشيء** ~

-р-ражулу-ш-шай'а бу киши нарсани қизганди.

حسد ҳасадун ҳасад, қизганиш.

حس ҳасса, **يحس** йаҳуссу, **حسا** ҳассан, **حسبنا** ҳаси: сан 1) сезмоқ, ҳис қилмоқ: **الشيء وبه** ~ -ш-шай'а биҳи у нарсани сизди; 2) ҳамдари бўлмоқ, бировнинг қайғусига шерик бўлмоқ: **له** ~ лаҳу у унга ҳамдари бўлди.

حس ҳиссун 1) сезиш, ҳис; 2) аёлларда туғиш яқинлашганда бўладиган оғриқ.

حسن ҳассана, **يحسن** йуҳассину, **تحسينا** таҳси: нан яхши, чиройли қилмоқ, **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани яхши қилди.

حسم ҳасама, **يحسم** йаҳсиму, **حسما** ҳасман 1) кесмоқ, бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесди; 2) тўсмоқ, манъ қилмоқ: **علي فلان غرضه** ~ бала: фула:нин гарадаҳу у фалончига унинг олдига боришни манъ қилди.

حسن ҳасуна, **يحسن** йаҳсуна, **حسنا** ҳуснан яхши, чиройли бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса чиройли бўлди.

حسن ҳасанун яхши, чиройли.

حسن ҳуснун чирой.

حسنة ҳасанатун яхши, эзгу иш; кўплиги **حسانات** ҳасанатун.

حسود ҳасу: дун ҳасадли; кўплиги **حسود** ҳусу: дун.

حشا ҳаша:, **يخشو** йаҳшу:, **حشوا** ҳашван тўлдирмоқ, тикмоқ: **الوسادة** ~ -л-виса: дата у ёстиқни тўлдирди (мас., пат ёки жун билан).

حشا ҳашан ичак-чавоқ, ич; кўплиги **أحشاء** аҳша: 'ун **الأرض** ~ 'а-л-'арди ер ости, ичи.

حشد ҳашада, **يعشد** йаҳш (у,и)ду, **حشدا** ҳашдан йиғмоқ, тўпламоқ: **القوم** ~ -л-қавма у қавми йиғди.

حشرة ҳашаратун ҳашорат; кўплиги **حشرات** ҳашара: тун.

حشاش ҳашша:шун ўтфуруш, ҳашпақчи.

حشمة ҳишматун ҳаё.

حشو ҳашвун 1) бирор нарсани тўлдирадиган бошқа бирор нарса (мас. чучвара ёки сомса учун қийма, ёстиқ каби нарсалар учун жун, пахта); 2) ортиқча сўз.

حشيش ҳаши:шун ўт, ҳашпақ; кўплиги **حشائش** ҳаша: 'ншу.

حصاد ҳ(а,и)са:дун ўрим-йиғим; ўрим-йиғим вақти.

حصار ҳиса:рун 1) кишан; 2) қамал.

حصان ҳиса:нун от; кўплиги **احصنة** 'аҳсинатун.

حصد ҳасада, **يعصد** йаҳс(у,и)ду, **حصدا** ҳасдан, **حصادا** ҳ(а,и)са:дан ўрмоқ: **الزرع** ~ -з-заръа у экинни ўрди.

حصر ҳасара, **يحصر** йаҳс(у,и)ру, **حصرا** ҳасран 1) сиқиштирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини сиқиштирди; 2) ҳисоблаб, санаб чиқмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани санаб чиқди.

حصل ҳассала, **يحصل** йуҳассилу, **تحصيلا** таҳси: лан ҳосил қилмоқ, йиғмоқ: **العلم** ~ -л-ъилма у илм ҳосил қилди; **المال** ~ -л-ма:ла у мол йиғди.

حص ҳассана, **يعصن** йуҳассину, **تحصينا** таҳси: нан қалъа билан ўрамоқ: **المدينة** ~ -л-мади:ната у шаҳарни қалъа билан ўради.

حصل ҳасала, **يحصل** йаҳсулу, **حصولا** ҳусу:лан 1) юз бермоқ; **له كذا** ~ лаҳу каза: у билан фалон нарса юз берди; 2) ҳосил қилмоқ, эришмоқ: **فلان علي الشيء** ~ фула:нун ʔала:-ш-шай'и фалончи бу нарсага эришди; 3) қолмоқ: **الشيء** ~ -шай'у бу нарса қолди.

حصن ҳиснун қалъа; кўплиги **حصون** ҳусу:нун.

حصيد ҳаси: дун йиғилган ҳосил; кўплиги **حصائد** ҳаса: иду; **حب الحصيد** ҳаббу-л-ҳаси: ди йиғилган дон.

حصير ҳаси: рун бўйра; кўплиги **حصر** ҳусурун.
حصيلة ҳаси: латун қолдиқ, фойда (мас., сотиқда); кўплиги **حصائل** ҳаса: илу.

حصين ҳаси: нун мустаҳкам, қаттиқ.
حصارة ҳада: ратун ўтроқ турмуш; ҳаётий равнақ, цивилизация.

حضر ҳадара, **بعضر** йаҳдуру, **حضورا** ҳуду: ран 1) ҳозир бўлмақ; келмоқ: **الغائب** ~ -л-га: ибу йўқ (киши) келди; **الصلاة** ~ -с-сала: ту намоз вақти келди; **الشيء فلان** ~ -ш-шай'у фула: нан бу нарса фалончининг хотирасига келди; 2) қатнашмоқ; **المجلس** ~ -л-мажлиса у бу мажлисда қатнашди; 3) ўтроқ яшамоқ: **الرجل حضارة** ~ -р-ражулу ҳада: ратан бу киши ўтроқ яшади.

حضر ҳадарун шаҳар ва қишлоқлар, саҳро нинг зидди.

حضر ҳадда, **يعض** йаҳудду, **حضا** ҳаддан тезламоқ, ундамоқ: **الرجل علي الشيء** ~ -р-ражулу ғала: -ш-шай'и бу киши бу нарсага ундади.

حضر ҳаддара, **يعضر** йаҳаддиру, **تحضيرا** таҳди: ран ҳозирламоқ, тайёрламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ҳозирлади.

حضر ҳадана, **يعضن** йаҳдуну, **حضا** ҳаднан, **حضانة** ҳида: натан 1) бағрига босмоқ, кўчоққа олмоқ: **الولد** ~ -л-валада у болани бағрига босди; 2) тухум босмоқ; 3) тарбия қилмоқ, боқмоқ: **الطائر بيضه** ~ -т-та: иру байдаху қуш тухумини босди; **اليتيم** ~ -л-йати: ма у етимни боқди.

حضر ҳидвун 1) кўкрак; 2) қучоқ.

حضيف ҳади: дун жар; кўплиги **احضة** 'аҳиддатун ва **حضان** ҳудда: нун.

حطام ҳута: мун пора, шарча; **الدنيا** ~ -д-дунё 1) дунёнинг ўткинчи нарсалари; 2) молу дунё.

حطب ҳатабун ўтин; кўплиги احطاب 'ахта:бун.

حط ҳатта, يحط йаҳутту, حطا ҳаттан 1) тушмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши тушди; 2) туширмақ, арзонлаштирмақ: السعر ~ -с-сйра у нархни туширди; 3) камситмоқ: من قدره ~ мин қадриҳи у бировнинг қадрини камситди; 4) енгиллатмоқ, енгил қилмоқ: الله وزره ~ -л-ла: ҳу визраҳу Аллоҳ унинг оғирини енгил қилди; 5) жойламоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини жойлади.

حطاب ҳатта:бун ўтинчи; кўплиги حطابة ҳатта:батун.
حطم ҳаттама, يحطم ҳаттама يعطم йухаттиму,
تحطيم таҳти:ман сиңдирмоқ, ушатмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани сиңдирди.

حظر ҳазара, يحظر йаҳзуру, حظراً ҳазран, ҳиза:ран 1) манъ қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани манъ қилди; 2) ҳаром қилмоқ: عليه الشيء ~ ғалай-ҳи-ш-шай'а у нарсани ҳаром қилди; 3) девор қўймоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм (боққа) девор қўйди.

حظ ҳаззун бахт, омад; кўплиги حظوظ ҳузу:зун.
حظي ҳазийа, يحظي йаҳза:, حظوة ҳ(у,и)зватан мартабали, обрўли бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши обрўли бўлди;.

حظيرة ҳази:ратун 1) қўра; 2) мардикор бозори, меҳнат бозори

حفر ҳафара, يحفر йаҳфиру, حفراً ҳафран 1) кавламоқ, қазимоқ; чуқур қилмоқ; الأرض ~ -л-'арда у ерни кавлади; 2) чиқиш учун йўл изламоқ: عن الشيء ~ ғани-шай'и у (бу нарсдан) чиқиш учун йўл излади.

حفرة ҳуфратун чуқур; кўплиги حفر ҳуфарун.
حفر ҳафаза, يحفر йаҳфизу, حفراً ҳафзан ундамоқ, даъват қилмоқ: الرجل عن وإلى وعلى الأمر ~ ар-ражула

ған ва 'ила: ва ғала:-л-'амри у кишини бу ишга ундади.
حفظ ҳафиза, يحفظ йаҳфазу, حفظا ҳифзан 1) асрамоқ, сақламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани сақлади; 2) яширмақ: السر ~ -с-сирра у сирни яширди;

3- эгалламоқ: **المال اولعلم** ~ -л-ма:ла 'ави-л-'ылма у мол-ши ёки илми эгаллади; 4) ёд оломоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни ёд олди.

حفلة ҳафлатун 1) тантана, байрам; тантанали йиғин, мажлис; базм; 2) (бирор ишга) эътибор қилиш, аҳамият бериш.

حفنة ҳафнатун бир ҳовуч, бир шингил; кўнлиги **حفن** ҳуфанун.

حفي ҳафийа, **يعفي** йаҳфа:, **حفي** ҳафан
1) яланг оёқ юрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши яланг-оёқ юрди.

حفيد ҳафи:дун набира; кўнлиги **حفاء** ҳуфада:у
ва **حفدة** ҳафадатун.

حبة ҳиқбатун асрдан кўп вақт, эра; кўнлиги **حِب** ҳиқабун, **حُوب** ҳуқу:бун.

حقد ҳақада, **يحق** йаҳқиду, **حقاً** ҳиқдан
кек сақламоқ; **عليه** ~ 'алайҳи у ундан кек сақлади;

حقد ҳиқдун кек сақлаш; кўнлиги **أحقاد** 'аҳқа:дун
ва **حقوق** ҳуқу:дун.

حقر ҳақура, **يحقر** йаҳқуру, **حقراً** ҳуқран
ва **حقارة** ҳақа:ратан ҳақорат қилинмоқ, таҳқирланмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши таҳқирланди.

حق ҳаққун 1) ҳақиқий (Аллоҳнинг сифатларидан);
2) тўғри, чин: **الوعدالحق** ал-ваъду-л-ҳаққу чин ваъда,
яъни қайта тирилиш ҳақидаги ваъда; 3) ҳақ бўлиш: **هوالحق**

ҳува-л-ҳаққу у ҳақдир; кўнлиги **حقوق** ҳуқу:қун:
حقوق الله ҳуқу:қу-л-ла:ҳи Аллоҳ олдидаги бурчларимиз.

حقر ҳаққара, **يحقر** йуҳаққуру, **تحقيراً** таҳқи:-
ран камситмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани камситди.

حق ҳаққақа, **يحق** йуҳаққику, **تحقيقاً**
таҳқи:қан 1) исботламоқ, тасдиқламоқ: **الظن** ~ -з-занна у
фидрни исботлади; 2) ҳал қилмоқ, амалга оширмоқ: **الأمر** ~
-л'амра ишни ҳал қилди.

حقل ҳақлун экинзор, кўплиги **حقول** ҳуқу:лун.

حقن ҳақана, **يحقن** йаҳқуну, **حقنا** ҳақнан 1) ушлаб, сақлаб қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сақлаб қолди; 2) клизма ёки укол билан даволамоқ: **المريض** ~ -л-мари:да у беморни укол билан даволади.

حقنة ҳуқнатун ич дори, ичга киритиладиган дори; кўплиги **حقن** ҳуқанун.

حقيبة ҳақи:батун чемодан, кўплиги **حقائب** ҳақа: 'ибу.

حقير ҳақи:рун бечора, камситилган.

حقيقة ҳақи:қатун чин, рост; ҳақиқат: **ساطعة** ~ са:тиъатун кўриниб турган ҳақиқат: **حقيقة و بالحقيقة** ҳақи:қатан ва би:-л-ҳақи:қати ҳақиқатдан, ростдан, чиндан; **في الحقيقة** **في** -л-ҳақи:қати ҳақиқатда; **الأمر** ~ -л-'амри ишнинг моҳияти; **العالم** ~ -л-ҳа:ли нарсанинг ҳақиқий аҳволи; кўплиги **حقائق** ҳақа:'иқу

حكاية ҳика:ятун ҳикоя: кўплиги **حكايات** ҳика:йа:тун.

حك ҳакка, **يعك** йаҳқуну, **حكا** ҳаккан сурмоқ, ишқаламоқ: **الشيء بيده** ~ -ш-шай'а би-йадиҳи у нарсани кўли билан ишқалади; **الشيء على الشيء** -ш-шай'а тала:-ш-шай'и у нарсани нарсага ишқалади.

حكم ҳаккама, **يعكم** йуҳаккиму, **تعكيما** таҳки:ман 1) ҳукм чиқаришга ҳуқуқ бермоқ: **فلانا في الشيء** ~ **الرجل** а ҳукм чиқаришга ҳуқуқ берди; 2) ҳоким қилмоқ: ~ -р-ражула у кишини ҳоким қилди.

حكم ҳакама **يعكم** йаҳқуму, **حكم** ҳукман ҳуқм қилмоқ, ҳукм чиқармоқ: **له رعليه وبينهم بالامر** ~ лаҳу ва талайҳи ва байнаҳум би-л-'амри у бу иш хусусида ҳукм чиқарди.

حكم ҳукмун адолат билан ҳукм қилиш; кўплиги **أحكام** 'аҳка:мун.

حكمة ҳикматун 1) донолик, билимдонлик; 2) фалса-

фа; 3) соғлом ақл; 4) тўғрилиқ, адолат; кўплиги **حکم** ҳикамуи.

حكومة ҳуку:магун ҳукумат, давлат ишларига раҳбарлик қилувчи масъул кишилар; кўплиги **حكومات** ҳуку:ма:гун.

حكي ҳака:, **يعكي** йахки:, **حكاية** ҳика:йатан
1) ўхшаши бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсага ўхшади; 2) айтиб бермоқ, гапириб бермоқ, нақл қилмоқ: **انخۇ-ل-ҳади:са** у воқеани нақл қилди.

حكيم ҳаки:мун 1) ҳикмат эгаси, доно (Аллоҳнинг сифатларидан) 2) файласуф; 3) табиб, кўллиги **حكما** ҳу:кама:'у; **الذکر العکيم** 'аз-зикру-л-ҳаки:му Қурон-и Карим.

حلا ҳала: **يعلو** йаҳлу:, **حلاوة** ҳала:ватан
1) мазали, тотли бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тотли бўлди; 2) ёқмоқ: **له في عينه** ~ -ш-шай'у жаҳуфи: ғайниҳи бу нарса унга ёқди.

حلاقة ҳила:қатун сартарошлиқ.

حلال ҳала:лун ҳалол, ҳаром нинг зиғди.

جلب ҳалаба, **يعلب** йахл(у,и) бу, **حلبا** ҳалбан
сонмоқ: **البقرة** ~ -л-бақарата у сигирни сорди.

حلبة ҳалбатун пойга.

حلج ҳалажа, **يعلج** йахл(у,и)жу, **حلجا** ҳалжан
ва **حلاجة** ҳила:жатан тозаламоқ: **التظن** ~ -л-қутна у пахтани (уруғидан) тозалади.

حلف ҳалафа, **يعلف** йаҳлифу, **حلفا** ҳ(а,и)
лфан онт ичмоқ: **بالله** ~ би-л-ла:ҳи у Аллоҳ номи билан онт ичди.

حلف ҳилфун 1) иттифоқ; 2) битим, аҳднома: кўплиги

احلاف 'аҳла:фун.

حلق ҳалақа, **يحلق** йаҳлиқу, **حلقا** ҳалқан ва

حلقة ҳила:қатан қирмоқ, тарошламоқ: **الرائس** ~

-р-ра'са у бошни қирди.

حلق ҳалқун томоқдан нафас чиқариш; кўплиги **حلقوق**

ҳулу:қун ва **حلق** ҳулуқун; **حروف الحلق** ҳуру:фу -л- ҳалақи бўғиз товушлари: ر، ه، ع، ح، غ، خ.

حلق ҳалқатун ҳалқа; кўплиги **حلق** ҳалақун ва **حلقات** ҳалақа:тун.

حلقوم ҳулқу:мун ҳалқум, бўғиз, томоқ; кўплиги **حلقوم** ҳала:ҳиму ва **حلاقيم** ҳала:қи:му.

حل ҳалла, **يعل** йаҳ(а,и) ллу, **حلالا** ҳала: лан ҳалол бўлмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ҳалол бўлди.

حلاق ҳалла:қун сартарош.

حلق ҳаллақа, **يعلق** йуҳаллиқу, **تحليقا** таҳли: қан 1) айланаиб учмоқ: **الطائر** ~ -т-та:иру бу қуш айланаиб учди; 2) думалоқ, айлана қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани думалоқ қилди; 3) қарамоқ: **ببصره إلى** ~

الشيء би-басариҳи 'ила-ш-шай'и у бу нарсага қаради (ҳарфдан: уқўзини бу нарсага қаратди).

حلل ҳаллала, **يحلل** йуҳаллилу, **تحليلا** таҳли:- лан 1) текширмоқ: **البول أو الدم** ~ -л-бавла 'ави-д-дама у сийдик-ни ёки қонни текширди бирор касалнинг белгиси бор-йўқ-лигини аниқлаш учун); 2) ҳалолламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ҳалоллади; **اليمين** ~ -л-йамин:на у каффа қасамини бажарди, яъни уч кун рўза тутиб берди ёки ўн кишига таом берди ёки кийинтирди.

حلي ҳалла:, **يحلي** йуҳалли:, **تحلية** таҳлиййатан 1) ширин қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у чойни ширин қилди; 2) зийнатламоқ, зийнат тақтирмоқ: **المرأة** ~ -л-мар'ата у бу хотинга зийнат тақтирди; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани зийнатлади.

حلم ҳалама, **يعلم** йаҳлumu, **حلما** ҳулман 1) туш кўрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши туш кўрди; 2) туш кўринмоқ: **به وعنه** ~ иҳи ва ғанҳу унга туш кўринди; 3) тушида, уйқусида, кўрмоқ: **الشيء وبه** ~ -ш-шай'а ва биҳи у нарсани уйқусида кўрди; 2) балoқ

атта етмоқ: **الصبي حلمًا** ~ с-сабийу ҳулуман бу бола
балоғатга етди.

حلم ҳулумун туш; кўплиги **احلام** 'аҳла:мун.

حلم ҳилмун ҳалимлик, юмшоқлик, мулойимлик.

حلوي ҳалван ҳолва кўплиги **حلوي** ҳалава:

حلي ҳалйун зеб-зийнат, тақинчоқ; кўплиги **حلي**

ҳ(у,и) лиййун.

حليب ҳали:бун соғилган сут.

حلية ҳилйатун 1) зеб-зийнат; 2) кўриниш, **الرجل** ~

-р-ражули кишининг кўриниши, қиёфаси, кўплиги **حلي**

ҳилан.

حليف ҳали:фун 1) мулозим, ҳамма вақт хизмат ёки

ёрдамга тайёр турувчи; кўплиги **حلفاء** ҳулафа:'у: 2)

иттифоқчилар (иккинчи жаҳон урушида).

حليم ҳали:мун юмшоқ, мулойим; кечирини одат
қилган (Аллоҳнинг сифатларидан).

حماة ҳама:тун қайнона (эр ёки хотинга нисбатан).

حمار ҳима:рун эшак; кўплиги **أحمرة** 'аҳмиратун

ва **حمير** ҳумурун ва **حمير** ҳами:рун.

حماس ҳама:сун шиддатли интилиш, кучли ташаб-

бус, жасорат.

حماقات ҳама:қатун ақлсизлик, аҳмоқлик; кўплиги **حماقات**

ҳама:қа:тун.

حمام ҳама:мун қаптар; кўплиги **حمام** ҳама:'иму;

العمامة الزاجل ал-ҳама:му-з-за:жилу хабар ташувчи қап-
тарлар.

حمد ҳамида, **يحمد** йаҳмаду, **حمدًا** ҳамдан

мақтамоқ, шукр қилмоқ: **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳга шукр
қилди.

حمد ҳамдун мақташ; мақтов, саёно.

حمة ҳумратун 1) қизиллик; 2) қизилранг; **قلم الحمة**

қаламу-л-ҳумрати лаб қалам.

حمق ҳамуқа, **يحمق** йаҳмуку, **حمقًا** ҳамқан

ва **حمقة** ҳама:қатан аҳмоқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-
ражулу бу киши аҳмоқ бўлди.

ҳамлан ва **حملا** йаҳмилу, **يعمل** ҳамала, **حمل** ҳамла
حملانا ҳумла:нан 1) юкламоқ: **العمل علي ظهر الدابة** ~
 -л-химла ʔала: захри-д-да:ббати у ҳайвонга юкни юклади;
 2) ундамоқ, тезламоқ, жалб қилмоқ: **الرجل علي الامر** ~ -р-ра-
 жула ʔала:-л-'амри у кишини бу ишга ундади: 3) ҳужум
 қилмоқ: **عليه في الحرب** ~ ʔалайҳи фи:-л-ҳарби у бу уру
 шда унга ҳужум қилди.

حمام ҳамма:лун ҳаммол, юк тапшувчи.
حمام ҳамма:мун ҳаммом; кўшлиги **حمامات** ҳамма:
 ма:тут.

حمر ҳаммара, **يعمر** йуҳаммиру, **تعميراً** таҳми:
 ран 1) «эй эшак» —, демоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини
 «эй эшак» — деди қизилга бўямоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
 нарсани қизилга бўяди.

حمس ҳаммаса, **يعمس** йуҳаммису, **تحميساً** таҳ-
 ми:сан тўлқинлантирмоқ, қўзғатмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула
 у кишини тўлқинлантирди.

حمص ҳиммисун иўхат.

حمل ҳаммала, **يعمل** йуҳаммилу, **تعميلا** таҳ-
 ми:лан кўтартирмоқ, юкламоқ: **الرجل الشيء** ~ -р-ражула-
 шай'а у нарсани бу кишига кўтартирди.

حمي ҳумман иситма.

حمي ҳамийа, **حميت** ҳамийат, **تحمي** таҳ-
 ма:, **الشمس او النار** ҳамийан 1) қизимоқ, иситмоқ:
 -ш-шамсу 'ави-н-на:ру қуёш ёки олов қизиди: 2) аччиқ,
 жаҳл қилмоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у унга жаҳл қилди;
 3) тийнимоқ: **من الشيء حمية** ~ мина-ш-шай'и ҳамийатан у
 бу ишдан тийинди.

حمي ҳама:, **يحمي** йаҳми:, **حميا** ҳамийан
 1) сақламоқ, ҳимоя қилмоқ: **الرجل الشيء و منه** ~
 -р-ражулу-ш-шай'а ва минҳу у киши бу нарсани сақла-
 ди, ҳимоя қилди; 2) ҳимояга олмоқ: **القوم حماية** ~
 --қавма ҳима:йатан у қавми ҳимояга олди.

حميد ҳами:дун мақтовли (Аллоҳнинг сифатларидан).

	чун 1) яқин, жонажон дўст; 2) иссиқ сув.		
حميم			
سوب.			
حانان	ҳана:	чилчанлик, меҳрлилик, шафқатлилик.	
حجره	ҳанжарату.	бўғиз; кўнлиги	حناجر
ҳана:жиру.			
حنطة	ҳинтагун бугдой,	иги	حنط ҳинатун.
حقيق	ҳаниқа,	يعتق маҳнақу,	حنقا ҳанақан
	аччиғи, жаҳли чиқмоқ, газабланмоқ, жаҳлдан бўғилмоқ;		
عليه ~	ъалайҳи у унга жаҳли чиқди.		
حناك	ҳанақун танглай; кўнлиги	احناك	'аҳна:қун.
حن	ҳанна, يعن йаҳинну,	حنينا	ҳани:нан
	талнинмоқ, иштиёқ қилмоқ, соғинмоқ: إليه القلب ~		илайҳи-
	л-қалбу бу кўнғил унга талшиғиди;		
حنا	ҳина:ун ҳина.		
حنط	ҳанната, يعنط	йўҳаннитту.	تعنيطاً таҳ-
ни:тан 1) мўмиё емоқ: الرجل ~			-р-ражулу бу киши
мўмиё еди; 2) мўмиёламоқ: الميت ~			-л-маййита у ўлик-
ни мўмиёлади.			
حناك	ҳаннака, يعناك	йўҳаннику,	تعنيكا таҳни:
кан ишбилармон, иш кўзини биладиган қилмоқ			التجاره ~
فلاان -т-тажа:рибу фула:нан ҳаёт тажрибаси фалончини иш			
кўзини биладиган қилди.			
حنون	ҳану:нун меҳрли, шафқатли.		
حني	ҳана:, يعني йаҳни:, حنيا	ҳанйан ва	
حناية	ҳина:йатан ағмоқ, букмоқ: العود ~		-л-
ъу:да у шохни эгди.			
حوار	ҳива:рун суҳбат.		
حوالة	ҳавалатун ҳавола қилиш, пул ёки бошқа нар-		
сани почта орқали жўнатиш.			
حوت	ҳу:тун катта балиқ, наҳант; кнлиги		حيتان
ҳи:та:нун.			
حوذي	ҳу:зиййун аравақаш.		
حوزة	ҳавзатун тараф, йўналиш; الاسلام ~		-л-
'исла:ми ислом чегаралари.			

- حوش ҳавшун 1) ҳовли; 2) қўра.
 حوض ҳавдун ҳовуз; кўплиги **احواض** 'аҳва:дун
 ва **حياض** хийа:дун.
 حول ҳавлун 1) йил; 2) куч, қувват; 3) ҳийла; кў-
 лиги **احوال** 'аҳва:лун.
 حول ҳавалун ғилайлик.
 حول ҳаввала 1) кўчирмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а
 у нарсани кўчирди: 2) ўзгартирмоқ: **~ الامر** -л-'амра
 у ишни ўзгартирди.
 حوي ҳава:, **يعوي** йаҳви:, **حواية** ҳава:йатан
 эгалламоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани эгаллади.
 حياة ҳайа:тун тириклик, яшаш; ҳаёт.
 حيث ҳайсу 1) қачон, қачонки; 2) қаер, қаердаки.
 حيرة ҳайратун ва ҳийаратун ҳайрон бўлиш.
 حيف ҳайфун зулму жабр.
 حيلة ҳи:латун ҳийла; кўплиги **حيل** ҳийалун.
 حين ҳи:на вақт билдирувчи сўз; **~ وصوله** вусу:-
 лиҳи у келган вақтда.
 حيوان ҳайава:нун жонвор,
 حيوي ҳайавийун 1) ҳаётий; 2) тириклик учун
 варур.
 حيي ҳайийа, **يعيي** йаҳйа:, **حياة** ҳайа:
 тан жонли бўлмоқ, тирик бўлмоқ: **~ الكائن** -л-ка: 'ину
 бу жонвор тирик бўлди.
 حيي ҳайийа, **يعيي** йаҳйа:, **حياه** ҳайа:-
 'ан ҳаё қилмоқ, уялмоқ: **~ الرجل** -р-ражулу бу киши
 уялди.
 حيي ҳайийун 1) тирик; 2) ҳай (араб қабилалари-
 дан бирининг номи); 3) маҳалла; кўплиги **احياء** 'аҳйа:-
 'ун.
 حيا ҳаййа:, **يعيي** йуҳаййи:, **تعية** та-
 ҳиййатан 1) салом бермоқ, олқишламоқ: **~ التلميذ المعلم**
 -т-тилми:зу-л-муъаллима бу ўқувчи ўқитувчини олқишлади;

2) умр бермоқ: **الله الرجل** ~ -л-ла:ху-р-ражула Аллоҳ бу кишига умр берди.

حياة ҳаййатун илон; кўплиги **حيات** ҳаййа:
тун ва **حيوات** ҳайа:ва:тун.

حير ҳаййара, **يعير** йухаййиру, **تعبيراً**
тахйи:ран ҳайратга солмоқ, ҳайрон қилмоқ: **الرجل** ~ -р-
ражула у кишини ҳайрон қолдирди.

خ

حاء ҳа:'ун хо, ҳе (араб алифбосининг олтинчи ҳарфи; абжад ҳисобида 600 рақамини ифодалайди).

خاب ха:ба, **يغيب** йахи:бу, **خيبة** хайбатан
1) мақсадга эришмамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
мақсадга эришмади; 2) орзулар ушалмамоқ: **الرجل** ~

-р-ражулу бу кишининг орзулари ушалмади.

خابر ха:бара, **يغابّر** йуха:биру, **مخابرة** муха:
баратан почта орқали ёзишмоқ, хабарлашмоқ: **الرجل غيره** ~
-р-ражулу ғайраҳу бу киши фалончи билан хабарлашди.

خاتم ха:т (а, и) мун 1) тошсиз узук; кўплиги **خواتم**
хава:тиму; 2) охир, сўнг.

خاتمة ха:тиматун хотима, охир, сўнг, натижа; кўпли-
ги **خواتم** хава:тиму.

خادم ха:димун ходим, хизматчи; хизматкор; кўп-
лиги **خدم** хадамун ва **خدام** худда:мун.

خار ха:ра, **ينحور** йаху:ру, **خوراً** хавран,
خواراً хува:ран бўламоқ: **الثور** ~ -с-савру бу ҳўкиз
бўлади.

خارطة ха:ритатун харита, кўплиги **خارطات** ха:рита:
тун.

خارق ха:риқун муъжиза.

خاصرة ха:сиратун бел; кўплиги **خواصر** хава:сиру.

خاص ха:ссун 1) шахсий, ўзиники; 2) махсус, ўзига
хос; кўплиги **خواص** хава:ссун.

- خاصة ха:ссатун ўзига хослик; القوم ~ -л-қавми
 қавмнинг катталари, улуғлари; الملك ~ -л-малики ма-
 ликнинг яқинлари; кўпчилиги خواص хава:ссун.
 خان ха:фа, يخاف йаха:фу, خوف хавфан,
 معافة маха:фатан, خيفة хи:фатан 1) кўрмоқ,
 хавфсирмоқ; من الشيء و عليه ~ мина-ш-шай'и ва ғалайҳи
 у бу нарсадан кўрқди; 3) сақланмоқ; الشيء ~ -ш-шай'а
 у бу нарсадан сақланди.
 خائف ха:фиқун байроқ; الخائفان ал-ха:фиқа:ни
 Шарқ ва Ғарб; кўпчилиги خواف хава:фиқу; السماء ~
 -с-сама:'и осмоннинг шамол чиқадиган томонлари.
 خال ха:лун тоға; кўпчилиги احوال 'ахва:лун.
 خالة ха:латун хола; кўпчилиги خالات ха:ла:тун.
 خالد ха:лидун абадий, мангу, ўлмас.
 خالص ха:лисун 1) соф, тоза; 2) тиниқ ранг.
 خالط ха:лата, يخالط йуха:литу, مخالطة муха:-
 лататан, خلاط хила:тан 1) дўстланмоқ; ~ غيره
 гайраҳу у биров билан дўстлашди.
 خالف ха:лафа, يخالف йуха:лифу, مخالفة муха:-
 лафатан, خلافا хила:фан 1) қарши чиқмоқ, бўлмоқ;
 ~ الشيء -ш-шай'а у бу нарсага қарши чиқди; 2) орқа-
 да қолмоқ; عنه ~ ғанҳу у ундан орқада қолди; 3) ке-
 тидан келмоқ; ~ إلى الشيء 'ила:-ш-шай'и у бу нарсанинг
 кетидан келди.
 خام ха:мун 1) хом, қайта ишланмаган. (ашё); 2)
 пишмаган.
 خامس ха:мисун бешинчи.
 حامل ха:милун нуқсли; эси паст, аҳмоқ; кўпчилиги
 خاملة хамалатун.
 خان ха:на, يخون йаху:ну, خونا хавнан ва
 خيانة хийа:натаи 1) бўзмоқ; ~ العهد -л-ғаҳда у
 аҳдни бузди; 2) хиёнат қилмоқ; ~ الأمانة -л-'ама:-
 ната у бу омонатга хиёнат қилди.

ХАНА ха:’инатуи хиёнат қилиш, хиёнат; **~ الأعين** -л-’аъйуни алдамчи кўзлар.

ХАБА хаба’а, **يغبا** йахба’у, **ХАБА** хаб’ан яширмоқ, сир тутмоқ: **~ الشيء** -ш-шай’а у нарсани яширди.

ХАББА хабба’а, **يغبي** йухабби’у **ТАХ** тах-би’атан яширмоқ, сир тутмоқ: **~ الشيء** -ш-шай’а у нарсани яширди.

ХАЗ хабба:зун нонпаз, нонвой.

ХАБУСА хабуса, **يغبت** йахбусу, **ХАБУСА** хубсан, **ХАБА** хаба:сатан 1) маккор, алдоқчи бўлмоқ: **~ الرجل** -р-ражулу бу киши алдоқчи бўлди; 2) бузуқ, хабис кишилар билан дўстлашмоқ: **~ الرجل** -р-ражулу бу киши бузуқ кишилар билан дўстлашди; 3) айнимоқ, бузилмоқ: **~ الشيء** -ш-шай’у бу нарса бузилди.

ХАБАРА хабара, **يغبر** йахбуру, **ХАБАРА** хубран, **ХАБРА** хибратан 1) билагон бўлмоқ, ҳақиқатни билмоқ: **~ الشيء** -ш-шай’а у бу нарсанинг ҳақиқатини билди.

ХАБАРУН хабарун хабар; кўплиги **أخبار** ’ахба:рун.

ХАБРУН хабрун билиш, тажриба.

ХАБАЗА хабаза, **يغبز** йахбизу, **ХАБЗА** хабзан 1) қилмоқ, пиширмоқ, ёшмоқ: **~ العبز** -л-хубза у нонни ёпди; 2) нон егизмоқ: **~ الرجل** -р-ражула у бу кишига нон егизди.

ХАБЗУН хабзун нон.

ХАБАТА хабата, **يغبط** йахбиту, **ХАБАТА** хабтан 1) қаттиқ урмоқ, дўшпосламоқ: **~ الرجل** -р-ражула у кишини дўшпослади; 2) пайпасланмоқ: **~ الليل** -л-лайла у бу тунда пайпасланди; 3) урмоқ, қоқмоқ, тақиллатмоқ:

~ علي الباب ~ ’ала-л-ба:би у эшикни қоқди.

ХАБИ хаби:сун жуда қабиҳ, хунук; кўплиги **خبيث** хубаса:’у.

ХИЙР хаби:рун 1) ўтган ва келажак ишларни билгувчи (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) эксперт, судда текширувчи мутахассис; кўплиги **خبرا** хубара:’у.

ختام хита:мун 1) охир, сўнг, оқибат, пировард; 2) сур-
гуч.

ختم хатама, **يختم** йахтиму, **ختما** хатман,
ختاما хита:ман 1) муҳрламоқ: **الشيء عليه** ~ -ш-шай'а ва
ъалайҳи у нарсани муҳрлади; 2) тугатмоқ, фориг бўлмоқ:
العمل ~ -л-ъамала у ишви тугатди; 3) ўқиб тугатмоқ:
الكتاب ~ -л-кита:ба у китобни ўқиб тугатди.

ختن хатана, **يختن** йахтуну, **ختنا** хатнан,
ختانا хита:нан хатна қилмоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййа у
чақалоқни хатна қилди.

خجل хажила, **يخجل** йахжалу, **خجلا** хажалан
уялмоқ, қизармоқ, хижолат бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
бу киши уялди; **بأمره** ~ би-'амриҳи у ишидан хижолат
бўлди.

خدر хидрун 1) парда, тўсиқ; 2) аёлларнинг ички
уйи; кўнлиги **خدر** худу:рун, **أخدر** 'ахда:рун.

خدش хадаша, **يخدش** йахдину, **خدشا** хадшан
1) тирнамоқ: **الجلد** ~ -л-жилда у терини тирнади; 2) айб
қилмоқ, доғ туширмоқ: **الرجل في كرامته** ~ -р-ражула фи: ка
ра:матҳи у бу кишининг шаънига доғ туширди.

خدع хадаъа, **يخدع** йахдаъу, **خدعا** х(а,и) дъан
1) бир ҳолдан иккинчи ҳолга кўчмоқ, хулқи ўзгармоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу кишининг хулқи ўзгарди; 2) яшир-
моқ, бекитмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани яширди;
خدعا ~ хадъан, **خدعة** худъатан, **خديعه** хади:ъатан
алдамоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончини алдади.

خدعة худъатун алдаш, кўзбўяш; **العرب** ~ ал-ҳарбу-
уруш — алдашдир; кўплиги **خدع** худаъун.

خدم хадама, **يخدم** йахд(у,и) му, **خدمة** хидматан
хизмат қилмоқ, хизматдабўлмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у
бировнинг хизматида бўлди.

خديعه хади:ъатун макр, ҳийла, найранг.

خدل хазала, **يخدل** йахзулу, **خدلا** хазлан, **خدلانا**

х (а,и) зла:нан 1) ташлаб кўймоқ, ўз ҳолига ташлаб кўймоқ: **اللذ فلان** ~ -л-ла:ху фула:нан Аллоҳ фалончини ўз ҳолига ташлаб кўйди; 2) қўлламамоқ, ёрдам бермамоқ:

الرجل و عنه ~ -р-ражула ва ʔанху у кишини қўлламади.

خراب хара:бун вайрона; кўплиги **أخربة** 'ахрибатун.

خرافة хура:фатун беҳуда, ёлғон ҳижоя.

خراب хариба, **يغرب** йахрабу, **خربا** харабан ва

خرابا хара:бан хароба бўлмоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну

бу ер хароба бўлди.

خربة хирбатун харобазор; кўплиги **خرب** хирабун.

خرج хаража, **يخرج** йахружу, **خروجا** хуру:-

жан 1) чиқмоқ **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса чиқди; 2) та-

нилмоқ, шуҳрат қозонмоқ: **في العلم أو الصناعة** ~ фи-л-ʔилми

'ави-с-сина:ʔати у бу илмда ёки бу ҳунарда танилди; 3) қу-

тилмоқ, озод бўлмоқ: **من الشدة** ~ мина -ш-шиддати у бу

машаққатдан қутилди; **من دينه** ~ мин дайнихи у қарзидан қутилди.

خردل хардалун мурч.

خر харра, **يخر** йах (у,и)рру, **خريراً** хари:-

ран 1) шилдирамоқ: **الماء أو الريح** ~ -л-ма:у 'ави-р-ри:ху

бу сув ёки бу шамол шилдиради; 2) хирилламоқ, хуррак

отмоқ: **النائم** ~ -н-на:'иму бу уйқудаги киши хирилла-

ди.

حز хараза, **يغرز** йахр (у,и)зу, **خرزاً** харзан

тиқмоқ: **النعل** ~ -н-наʔла у ковуш тиқди.

خرزة харазатун тасбиҳ; кўплиги **خرز** хиразун.

خرزات хараза:тун.

خرس хариса, **يخرس** йахрасу, **خرساً** харасан

соқов бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши соқов бўлди.

خرف харифа, **يخرف** йахрафу, **خرفاً** харафан

эси оғмоқ, ақлдан озмоқ (манманлик, улуглик туфайли):

الرجل ~ -р-ражулу бу киши ақлдан озди.

خرق харақа, **يخرق** йахр (у,и)қу, **خرقاً** харқан

1) ёрмоқ, ўймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўйди;

2) босиб ўтмоқ: **العادة** ~ л-ља:дата у одатни босиб ўтди; яъни уни бузди; 3) кезиб чиқмоқ: **البلاد** ~ -л-била:да у мамлакатни кезиб чиқди; 4) ошириб юбормоқ: **الكذب** ~ -л-казиба у ёлгонни ошириб юборди.

خرقة хирқатун латта, латта-путта, лахтак, жулдур кийим; кўплиги **خرق** хирақун.

خروع хирваъун канақунжут; **زيت** ~ зайту-л-канақунжут мойи.

خروف хару:фун қўзичоқ; кўплиги **خراف** хира:фун,

اخرفة 'ахрифатун, **خرقان** хирфа:нун.

خريр хари:рун 1) жилдираш; 2) хириллаш, хуррак отиш; кўплиги **أخرة** 'ахирратун.

خريف хари:фун жуз.

خزانة хиза:натун хизона, шакаф, кўплиги **خزائن** хаза:'ину, **خزائن الله** хаза:'ину-л-ла:ҳи Аллоҳни билишнинг сирлари.

خزانة хиза:натун хазиначилик; **الإنسان** ~ -л-'инса:ни инсон қалби ва фарзандлари.

خزان хазза:нун 1) хазиначи: **الإنسان** ~ -л-'инса:ни тил 2) сув омбори.

خزن хазана, **يغزن** йахзуну, **خزنا** хазнан

1) йиғиб қўймоқ: **الرجل المال** ~ р-ражулу-л-ма:ла бу киши молни йиғиб қўйди; 2) сақламоқ: **السر** ~ -с-сирра у сирни сақлади; 3) тиймоқ: **لسانه** ~ лиса:наҳу у тилини тийди.

خزنة хазнатун хазина; кўплиги **خزن** хазанун.

خزينة хази:натун хазина; кўплиги **خزائن** хаза:'ину.

خسر хасира, **يغسر** йахсару, **خسرا** хусран, **خسارة** хаса:ратан **خسرانا** хусра:нан 1) зарар топмоқ, қўрмоқ:

التاجر في تجارته ~ -т-та:жиру фи: тижра:ратиҳи бу савдогар савдосидан зарар кўрди; 2) зое қилмоқ, беҳудага кетказмоқ, йўқотмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани зое қилди.

خس хассун карам, салат.

خسف хасафа, **خسفت** хасафат, **تحسيف** тахсифу,

خسفا хасфан 1) ютмоқ: **الأرض** ~ -л-'арду ер ютди; 2) тутилмоқ: **القمر خسوفا** ~ -л-қамару хусу:фан ой тутилди.

خسوف хусу:фун ойнинг тутилиши.

خسيس хаси:сун 1) паст, тубан; 2) ҳақир, камтар; кўплиги **خساس** хиса:сун.

خشبة ханабатун қуриган шох, ўтин; кўплиги **خشب** хашабун, **خشب** хушбун, **خشبان** хушба:нун.

خشخاش хашха:шун кўквор.

خشع ханаъа, **يتشع** йахшаъу, **خشوعا** хушу:ъан 1) бош эгмоқ, бўйсинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бош эгди; 2) қуйи туширмоқ, пастга қарамоқ: **ببصره** ~ би-басариҳи у кўзини қуйи туширди; **صوته** ~ савтаҳу у товушини паст қилди; **بصره** ~ басаруху у кўзини олиб қочди (уялиб); 3) тобинди: **لربه** ~ ли-раббихи у хўжасига тобинди; 4) кўринмоқ: **الكوكب من المغيب** ~ -л-кавка бу мина-л-мағи:би бу юлдуз кун ботганда кўринди.

خشن хашуна, **يخشن** йахшуну, **خشونة** хушу:натан қотмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қотди.

خشي хашийна, **يخشي** йахша:, **خشية** хашийтан, **خشيا** хашийан қўрқмоқ: **الرجل ومنه** ~ -р-ражула ва минҳу у бу кишидан қўрқди; **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳнинг ўлуелиги ва маҳобатидан қўрқди.

خصام хиса:мун олишув; баҳслашув, хусумат.

خصب хасиба, **يخصب** йахсабу, **خصبا** хисбан сер-ўт, серҳосил бўлмоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу жой серҳосил бўлди.

خصب хисбун 1) фаровонлик, мўллик, тўқлик; 2) сер-ўтлик, серҳосиллик; кўплиги **أخصاب** 'ахса:бун.

خصر хасрун бел, биқин; кўплиги **خصور** хусу:рун.

خصر хасса, **يخصر** йахассу, **خصاصا** хаса:сан,

خصاصة хаса:сатан фақирлашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу бу киши фақирлашди.

خصص хассаса, **يخصص** йухассису, **تخصيصا** тах-си:сан махсус тайинламоқ: **قلاى بالشىء** ~ фула:нан би-ш-шай'и у фалончини бу нарсага махсус тайинлади.

خصلة хаслатун яхши ёки ёмон хислат (кўпроқ яхши-сига ишлатилади); кўплиги **خصال** хиса:лун.

خصله хуслатун 1) йиғилган, ўрилган соч; 2) дарахт-нинг осилиб турган томони; 3) шингил (узум); кўплиги **خصل** хусалун.

خصم хасмун душман, рақиб.

خصيب хаси:бун 1) серҳосил, баракали, хайрли; 2) кенг.

خضرة худратун, кўкранг; кўплиги **خضر** хударун, худурун.

خضع хадаъа, **ينخضع** йахдаъу, **خضعا** хадъан ва **خضوعا** худу:ъан 1) бўйинсинмоқ, тобе бўлмоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши тобе бўлди; 2) юмшоқсўз бўлм оқ: **نه و به** ~ лаҳу ва биҳи у юмшоқсўз бўлди.

خضم хидаммун 1) океан, кенг денгиз; 2) кўп сонли йиғин.

خطا хата:, **ينخطو** йахту:, **خطوا** хатван қа-дам босмоқ, юрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қадам босди.

خطا хата:'ун хато, нотўғри, ҳақиқатга асосланмаган; кўплиги **أخطئة** 'ахти:'атун.

خطاب хита:бун 1) гашириш, нутқ: **فصل ال** ~ фаслу-л = ~ и қатъий қарор, аниқ ҳукм; 2) хатибнинг Аллоҳга ҳамдидан сўнг **أما بعد** 'амма: баъд дейиши; 3) ҳоким (қози)нинг ҳақ билан ноҳақни ажрата олиши: **الخطاب المفتوح** ал-хита:бу-л-мафту:ху рўзноманинг бош мақоласи,

خطب хатаба, **ينخطب** йахтубу, **أخطب** ухтуб; **خطبة** хутбатан ва **خطابة** хата:батан хутба айтмоқ: **الخطيب** ~ -л-хати:бу бу хатиб хутбани айтди.

خطبة хутбатун хутба айтиш; кўплиги **خطب** хута-бун.

خطر хатара, **يخطر** йахтиру, **خطرا** хатран ва

خطورا хуту:ран 1) эсланмоқ, эсга келмоқ, тушмоқ, кўринмоқ: **الامر بباله وفيه وعليه** ~ -л-'амру би-ба:лиҳи в фи:ҳи ва ʔалайҳи бу иш унинг эсига келди; 2) юз бермоқ: **الحوادث** ~ -л-ҳава:дису бу ҳодисалар юз берди; 3) қўллари ни силтаб юрмоқ: **في مشيه خطراتا** ~ фи:машийҳи хатара:нан у қўлларини силтаб юрди.

خطر хатарун 1) хатарланиш, хавфсираш; 2) юксам ўрин топиш, ҳурматланиш, иззат топиш, 3) гаров қилиш; кўплиги **أخطار** 'ахта:рун

خطر хатирун 1) хатарли, хавfli; 2) гердайнш, виқор билан юриш.

خط хатта, **ينخط** йахутту, **خطا** хаттан 1) сўз-ни ҳарфлаб ёзмоқ: **بالقلم** ~ би-л-қалами у сўзни қалам билан ҳарфлаб ёзди; 2) белги қўймоқ: **علي الشيء** ~ ʔала:-ш -шай'и у бу нарсага белги қўйди.

خط хаттун 1) ёзиш, чизиш; 2) йўл, чизиқ; **النار** ~ -н-на:ри олов чизиги, уруш кетаётган ерининг олди; 3) хат, ёзув: **الإستواء** ~ **فانن-ل-хатти** ҳуснихат санʔати; **الخط** ~ -л-нистива:'и экватор; кўплиги **خطوط** хуту:тун. **التخطوط البرية** ал-хуту:ту-л-баррийату ер устидаги алоқа йўллари; **الخطوط**

المائية ал-хуту:ту-л-жаввийату ҳаво алоқа йўллари. **الخطوط الجوية** ал-хуту:ту-л-ма:'иййату сув алоқа йўллари;

خطاط хатта:тун хаттот, ҳуснихат билан ёзувчи.

خطا хатта'a **ينخطي** йухатти'у, **تعطئة** тахти'-атан янглишганга қўшмоқ, хато қилдинг, демоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни янглишганга қўшди.

خطة хуттатун ҳол, равиш, йўриқ; кўнлиги **خطط** хутатун.

خطط хаттата, **ينخطط** йухаттнту, **تعطيطة** тахти:тан 1) йўл-йўл чизмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'a у нарсани йўл-йўл чизди; 2) чизиб чиқмоқ, бўлиб-бўлиб **البلاد** ~ -л-била:да у мамлакатни бўлиб-бўлиб чизди; 3) режаламоқ, режалаб чизмоқ; **ت الدولة المشاريع** ~

ти-д-давлату-л-маша:ри:ъа бу давлат йўлларнинг режасини чизди.

خطفا хатафан, يخطف йахтафу, خطفا хатафан

1) тортиб олмоқ: الشيء ~ -ни-шай'а у шарсани тортиб олди; 2) қамаштирмоқ: البرق البصر ~ -л-барқу-л-басара бу чақмоқ кўзни қамаштирди; 3) бировнинг гапини бекитиқча, яширин эшитиб олмоқ: السمع ~ -с-самъа у бировнинг гапини бекитиқча эшитиб олди (ҳарфан: қулоқни ўғирлади):

خطوة хутватун қадам; кўплиги خطي хутан.

خطي хати'а, يخطا йахта'у, خطاء хата:'ан

1) гуноҳ қилмоқ, хато қилмоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши гуноҳ қилди; 2) хато бормоқ, адашмоқ, янглишмоқ, السهم الهدف ~ -с-сахму-л-ҳадафа бу ўқ нишонга хато борди, унга тегмади.

خطيئة хати:'атун айб; гуноҳ; қилмиш; кўплиги خطايا

хата:'а: ва خطيئات хати:'а:тун.

خطيب хати:бун 1) хатиб; 2) бўлғуси кув; кўплиги

خطباء хутаба:'у.

خطير хати:рун шарафли, иззатли, кўплиги خطور

хуту:рун.

خفاء хифа:'ун 1) чойнаб; 2) рўмол; кўплиги اخفية

'ахфийатун.

خفت хафата, يخفت йахфуту, خفوتا хуфу:тан

1) пасаймоқ; жим бўлмоқ; ўчмоқ: الصوت ~ -с-савту бу товуш ўчди; 2) паст овоз чиқармоқ; بقراءته ~ би-қира:-'атиҳи у паст овоз чиқариб ўқиди; 3) энтикиб, бўлиб-бўлиб гапирмоқ: خفا المريم ~ хуфа:тани-л-мари:ду бу бемор энтикиб гапирди.

خفر хафара, يخفر йахфиру, خفرا хафран,

خفارة хифа:ратан 1) ҳимоя қилмоқ, омон сақламоқ:

الرجل و به وعليه ~ р-ражула ва биҳи ва ъалайҳи у киши-ни омон сақлади; 2) бузмоқ, хиёнат қилмоқ: بفلان ~

بي-фула-нин хафран ва хуфу:ран у фалончи

билан ўзи орасидаги аҳдни бузди.

خفض хафада, يخفض йахфиду, خفضа хафдан

1) туширмоқ, қўндирмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани туширди; 2) пасайтмоқ, ўчирмоқ; **الصوت** ~ -с-савта у товушни ўчирди; 3) охириши касрали қилмоқ: **الكلمة** ~ -л-калимата у сўзнинг охирини касрали қилди.

خف хаффа, **يخف** йахиффу, **خفا** хаффан ва **خفة** хиффатан 1) енгиллатмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани енгиллатди; 2) сусаймоқ: **المطر** ~ -л-матару бу ёмғир сусайди; 3) моли камаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг моли камайди; 4) енгилтав, аҳмоқ бўлмоқ: **عقله** ~ ьяқлуху у аҳмоқ бўлди.

خف хуффун 1) туянинг пошнаси; 2) чиштак; кўплиги **خفاف** хифа:фун ва **اخفاف** 'ахфа:фун. **خفافش** хуффа:шун кўршапалак. **خفض** хаффада, **يخفض** йухаффиду, **تخفيضا** тахфи:дан камайтирмоқ, енгиллатмоқ: **عليه الامر** ~ ьалайхил-л'ара у унга ишни енгиллатди.

خفف хаффафа, **يخفف** йухаффифу, **تخفيفا** тахфи:фан 1) енгил қилмоқ, енгиллатмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани енгиллатди; 2) камайтирмоқ: **ما به** ~ ма: биҳи у унинг нарсасини камайтирди; 3) йўқ қилмоқ: **عنه المشقة** ~ ьанху-л-машаққата у ундаги машаққатни йўқ қилди.

خفق хафақа, **يخفق** йахф(у,и)қу, **خفقا** хафқан ва **خفوقا** хуфу:қан ва **خفقانا** хафақа:нан 1) қимирламоқ, титтрамоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қимирлади; 2) учмоқ, қанот қоқмоқ: **الطائر** ~ -т-та:'иру бу қуш учди.

خفي хафийа, **يخفي** йахфа:, **خفاء** хафа:'ан ва **خفية** хифйатан ва хуфйатан беркитилмоқ, яширилмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'у бу нарса яширилди.

خفي хафиййун беркитилган, яширилган. **خفيير** хафи:рун соқчи, қоровул; кўплиги **خفيرا** ху-фара:'у. **خفيف** хафи:фун енгил; **الروح** ~ -р-ру:ҳи қушчақ-

чақ; **العارضين** ~ л-ъа:ридайни кам соқол; **اليد** ~ л-йади кўли енгил, чаққон; **الظهر** ~ -з-захри камфарзанд; **القلب** ~ -л-қалби фаросатли.

خلا хала:, **يخلو** йахлу:, **خلوا** хулван ва **'المكان او الإناء** ~ л-мака:ну 'ави-л-'ина:у бу жой ёки бу идиш бўшади; 2) озод бўлмоқ, қутилмоқ: **فلان من العيب** ~ фула:нун мина-л-ыт айби фалончи бу айбдан қутилди; 3) хотиржам бўлмоқ: **باله** ~ ба:луху у хотиржам бўлди.

'خلا хала:ун 1) бўшлиқ; очиқ фазо бўшлиғи; 2) овлоқ (ер); **بيت ال** ~ байту-л ~ 'и ҳожатхона.

خلاصة хула:сатун 1) ҳар нарсанинг қаймоғи, маъзи; 2) натижа; 3) моҳият.

خلاف хила:фун қарама-қаршилиқ, бошқа-чалик.

خلافة хила:фатун ўринбосарлик, халифалик.

خلال хила:лун 1) ўрта; 2) мисвок, тиш чўтка; кўп-лиги **أخلة** ахиллатун.

خلخال халха:лун оёққа тақиладиган олтин ёки қумуш ҳалқа; кўплиги **نخالخال** хала:хала:лу.

خلد халада, **يخلد** йахлуду, **خلدا** хулдан, **خلوداً** хулу:дан 1) давоматли бўлмоқ, боқий қолмоқ: **~ الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса боқий қолди; 2) сақланиб қолмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи сақланиб қолди, яъни улғайди, лекин сочи оқармади.

خلد хулдун 1) болдоқ; 2) зирақ; **~ دار ال** да:ру-л- = ~ и жаннат.

خلط халата, **يخلط** йахлиту, **خلطا** халтан кўш-моқ, омухта қилмоқ, аралаштирмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага аралаштирди.

خلع халаъа, **يخلع** йахлаъу, **خلعا** халъан 1) ечмоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни ечди; 2) амалдан четлатмоқ, туширмоқ: **الرئيس الموقوف** ~ р-ра'и:су-л-мувазифа бу мудир ходимни амалдан четлатди.

خلف халафа, **يخلف** йахлуфу, **خلافة** хила:фатан
1) ўрнига қолдирмоқ, ўринбосар қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу
у бировни ўрнига қолдирди; 2) ўрнига қолмоқ, ўтирмақ:
الرجل ~ -р-ражула у бу кишининг ўрнига қолди.

خلف халфун орқа, орқа томон.

خلف халафун 1) эваз, бадал бериш, ўрнига ўрин
бериш; 2) келажак авлод.

خلق халақа, **يخلق** йахлуқу, **خلقا** халқан
1) яратмоқ: **الله العالم** ~ -л-ла:ху-л-ъа:лама Аллоҳ дунёни
яратди; 2) янгидан ясамоқ **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
(илгаригисига ўхшатмай) янгидан ясади; 3) ўйлаб топмоқ,
ихтиро қилмоқ: **القول** ~ -л-қавла у сўзни ихтиро қил-
ди.

خلق халқун 1) махлуқ, яратилган нарса; 2) одам-
лар; кўплиги **خلوقا** хулу:қун.

خلق хулуқун хулқ, юриш-туриш, (киши) табиати,
феъли.

خلقة хилқатун 1) (киши) табиати, туғма хислати;
2) кўриниш, қиёфа.

خل халлун сирка; кўплиги **خلول** хулу:лун.

خلد халлада, **يخلد** йухаллиду, **تخليدا** тахли:-
дан абадий қилмоқ, мангулаштирмақ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани мангулаштирди.

خلص халласа, **يخلص** йухаллису, **تخليصا** тах-
ли:сан 1) тозаламоқ, ажратмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
нарсани тозалади; 2) озод қилмоқ, қутқармоқ: **فلان المورط** ~
фула:нани-л-муваррата у фалончини бу машаққатдан қут-
қарди.

خلف халлафа, **يخلف** йухаллифу, **تخليفا**
тахли:фан 1) орқага сурмоқ, кетида қолдирмоқ: **فلان** ~
фула:нан у фалончини орқада қолдирди; 2) ўринбосар,
халифа қилиб қолдирмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини
ўринбосар қилиб қолдирди.

خلي халла:, **يخلي** йухалла:, **تخليه** тах-
лийатан 1) қолдирмоқ, бўшатмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у

ишни қолдирди; **فلان مكانه** ~ фула:нун мака:наху фалон-
чи ўлди; 2) озод қилмоқ, бўшатмоқ: **سبيل الأسير** ~

саби:ла-л-'аси:ри у асирни озод қилди.

خلوة халватун хилват, ёлғиз қолинадиган жой.

خليج хали:жун кўрфаз; кўплиги **خلجان** хулжа:нун.

خليط хали:тун 1) аралашма, қориншма; 2) шерик-
лик; жуфтлик; кўплиги **خلط** хулатун ва **خطاء**
хулата:'у.

خليع хали:ъун бешарм, ҳаёсиз, уятсиз; кўплиги **خلعا**
хулаъа:'у.

خليفة хали:фатун халифа, ўринбосар; кўплиги **خلفاء**
хулафа:'у.

خليفة хали:қатун 1) ҳар қандай махлуқ, яратилган
нарсa; 2) туғма феъл, атвор; кўплиги **خلائق** хала:'иқу.

خليل хали:лун холис, чин дўст; кўплиги **اخلاء** 'ахил-
ла:'у ва **خلان** хилла:нун; муаннаси **خليفة** хали:-
латун; **خلائل** хала:'илу.

خمр хамрун шароб, май, маст қиладиган ичимлик; кўп-
лиги **خمير** хумурун.

خمرة хамратун шароб.

خميس хамсун беш.

خميس хумсун ва хумусун бешдан бир; кўплиги **اخماس**
'ахма'сун.

خمسة хамсатун беш.

خمسون хамсу:на эллик.

خمش хамаша, **يخمش** йахм(у,и)шу, **خمشا** хамшан ва
خموشا хуму:шан тирнамоқ; **وجهه** ~ важҳаҳу у юзини
тирнади; **فلان** ~ фула:нан у фалончини тирнади.

خمارة хамма:ратун майхона.

خمير хаммара, **خميرت** хаммарат, **نخمر**

тухаммиру, **تخميراً** тахми:ран 1) ёпмоқ; **المرأة وجهها** ~
-л-мар'ату важҳаҳа: бу хотин юзини ёпди; 2) хамиртуриш

солмоқ, ачитмоқ: **العجين** ~ -л-бажи:на у бу хамирга хамиртуриш солди.

خمن хаммана, **يخمن** йухаммину, **تخميننا** тахми:нан тахмин қилмоқ, чамаламоқ: **علي الشيء** ~ бала:ш-шай'и у нарсани тахмин қилди.

خميرة хами:ратун ачитқи, хамиртуриш.

خميس хами:сун пайшанба; кўплиги **اخمساء** ахми:са:у ва **أخمسة** 'ахмисатун.

خنزير хинзи:рун чўчка; кўплиги **خنازير** хана:зи:ру.

خنفسا хунфуса:у ўсироқ кўнғиз; кўплиги **خنافس** хана:фису

خنق ханақа, **يخنق** йахнуқу, **خنقا** ханқан 1) бўғмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини бўғди; 2) тигиз қилмоқ: **الوقت** ~ -л-вақта у вақтни тигиз қилди.

خوخ хавхун шафтоли дарахти ва меваси.

خوذة ху:затун темир қалпоқ; кўплиги **خوذ** хувазун.

خوف хавфун қўрқиш.

خوف хаввафа, **يخوف** йухаввифу, **تخويفا** тахви:-фан 1) қўрқитмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қўрқитди; 2) қўрқинчли, хавфли қилмоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қа у йўлни қўрқинчли қилди.

خول хаввала, **يخول** йухаввилу, **تخويلا** тахви:-лан хавола қилмоқ, бермоқ: **الرجل الشيء** ~ -р-ражула-ш-шай'а у нарсани бу кишига хавола қилди.

خون хаввана, **يخون** йухаввину, **تخويننا** тахви:-нан хиёнатчига чиқармоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини хиёнатчига чиқарди.

خيار хийа:рун бодринг.

خيال хайа:лун 1) хаёл, тасаввур қилиш; 2) акс; соя; 4) қўрғич; кўплиги **أخيلة** 'ахи:латун.

خيبة хайбатун кўнгил қайтиш, совиш.

خير хайрун яхшилиқ, эзгулик; кўплиги **خير** хийа:рун ва **خيور** хуйу:рун ва **اخيار** 'ахйа:рун (бу сийгалар орттирма даража вазифасида ҳам келади).

خيوط хайтун йигирилган жуи, ин; кўплиги **خيوط** хуйу:тун ва **أخياط** 'ахйа:тун; **الأيض** ~ ал -л- 'абйаду тонг оқлиги; **الأسود** ~ ал- -л-'асваду тун зу-мати.

خيل хайлун отлар тўдаси; кўплиги **خيول** хуйу:луи. **خيمة** хайматун чодир, қапа; кўплиги **خيمات** хайма:-тун ва **خيام** хийа:мун ва **خيم** хийамун.

خياط хаййа:тун тикувчи, чевар.

خيب хаййаба, **يغيب** йухаййибу, **تغيبا** тах-йи:бан кўнгил қолдирмоқ, совитмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировнинг киглини қолдирди.

خير хаййара, **يخير** йухаййиру, **تخييراً** тахйи:-ран 1) танлатмоқ: **الشيء علي غيره** ~ ш-шай'а ъала: гайраҳу у нарсани бировга танлатди; 2) танлаб бермоқ: **بين الأشياء** ~ байна-л-'ашйа:'и у нарсалар ичидан танлаб берди.

خير хаййирун хайрли; сархайр; кўнлиги **خير** хийа:-рун.

خيط хаййата, **يخيط** йухаййиту, **تخييطا** тахйи:-тан 1) тикмоқ: **الثوب** ~ -савба у кийимни тикди; 2) момикдек қилмоқ: **الشيب رائسه** ~ ш-шайбу-р-ра'саҳу бу оқ сочлар унинг бошини момикдек қилди.

خيل хуййила мажх, ўхшаш деб хаёл қилмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи 'аннаҳу каза: у уни фалон нарса деб хаёл қилди.

خيم хаййама, **يخيم** йухаййиму, **تخييما** тах-йи:ман 1) чодир қўймоқ, чодирга кирмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм чодир қўйдилар, чодирга кирдилар; 2) турмоқ, ўрнашмоқ, яшмоқ: **بالمكان** ~ би-л-мака:ни у бу ерга ўрнашди. *

د

داء да:'ун касаллик, дард; **فلان ميت الداء** фула:нун маййиту-д-да:'и фалончининг дарди бедаводир.

دابة да:ббатун судралиб юручи ҳайвонлар (кўпроқ миниладиган ва юк ҳайвонларига айтилади); кўпчилиги **دواب** дава:ббу.

داجن да:жинун 1) қўлга ўргатилган; 2) уй ҳайвони; уй қуши; кўпчилиги **دواجن** дава:жинун.

داخل да:хилун ич, ичкари; ички.

دار да:ра, **يدور** йаду:ру, **دورا** давра ва **دورانا** давара:нан 1) айланмоқ, айланиб чиқмоқ:

بالشيء وعليه وحوله ~ би-ш-шай'и ва ғалайҳи ва ҳавлаҳу у нарсани айланди; **عليه الدوائر** ~ ғалайҳи-д-дава:иру уни нг боши айланди; 2) ўзгармоқ: **الدهر** ~ д-дахру бу замон а ўзгарди.

دار да:рун ҳовли, уй; **السلام** ~ -с-сала:ми 1) жаннат; 2) Бөгдод шаҳри; кўпчилиги **دور** ду:рун ва

ديار дийа:рун.

دارعة да:риъатун совут кийган аскар.

داري да:ра:, **يداري** йуда:ри:, **مدارة** муда:ра:-тан пинжига кирмоқ, тилбегламалик қилмоқ **غيره** ~ гайра-ҳу у бировнинг пинжига кирди.

داس да:са, **يدوس** йаду:су, **دوسا** давсан ва **دياسا** дийа:сан ва **دياسة** дийа:сатан 1) топтамоқ, босмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани топтади; 2) туй-моқ, янчмоқ, тортмоқ: **الزرع** ~ -з-заръа у экинни янчди; 3) ерга урмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини ерга урди.

داع да:ъин 1) сабаб, баҳона, важҳ; 2) чақитриқ, азон; муаннаси **داعية** да:ъиййатун; кўпчилиги **دعات** дуъа:-тун.

داعب да:ъаба, **يداعب** йуда:ъибу, **مداعبة** муда:-ъабатан ўйнашмоқ, ҳазиллашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан ўйнашди:

داعب да:ъибун 1) оқар сув; 2) анқиган ҳид.

دافع да:фаъа, **يدافع** йуда:фиъу, **مدافعة** муда:-фаъатан ва **عن الرجل** ~ **دافعا** дифа:ъан 1) ҳимоя қилинмоқ:

ъани-р-ражули у бу кишидан ҳимоя қилинди;
2) сақламоқ: **عنه الأذي** ~ъанҳу-л-'аза: у уни бу зарардан сақлади; 3) беришни чўзмоқ: **فلانا في حقه** ~фула:нан фи: ҳаққиқи у фалончининг ҳаққини беришни чўзди.

дал да:лун дол (араб алифбосининг саккизинчи ҳарфи; абжадда 4 рақамини билдиради).

далие да:лийатун 1) тоқ; 2) чархпалак; кўплиги **доал** дава:лин.

дам да:ма, **يدوم** йаду:му, **دوما** давман ва **دواما** дава:ман 1) давом этмоқ, чўзилмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'у бу нарса давом этди; 2) кетма-кет бўлмоқ: **~ المطر** -л-матару ёмғир кетма-кет бўлди.

дам да:мин қони оқувчи, қонли, **فلان دامي الشفتين** фула:нун да:ми:-ш-шафатайни фалончи — жуда муҳтож.

дамси да:мисун ўта қоронғу, зулмат,

дан да:на, **يدون** йаду:ну, **دونا** давнан ва **دونا** ду:нан 1) кичраймоқ: **~ الرجل** -р-ражулу бу киши кичрайди; 2) бўйсиноқ, итоат қилмоқ: **~ له** лаҳу у унга итоат қилди.

дан да:на, **يدين** йади:ну, **دينا** ди:нан ва **ديانة** дийа:натан 1) тоат қилмоқ, бўйсиноқ: **~ الرجل** -р-ражулу бу киши тоат қилди; 2) динга кирмоқ: **~ بالإسلام** би-л-исла:ми у ислом динига кирди.

дан да:нин яқин; кўплиги **دناة** дуна:тун.

дани дана:, **يداني** йуда:ни:, **مدانة** муда:натан 1) яқинлашмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у бу нарсага яқинлашди; 2) яқин қилмоқ, яқинлаштирмоқ: **~ بين الشيين** байна-ш-шай'айни у бу икки нарсани яқин қилди.

даһие да:ҳийатун бало, фалокат, бахтсизлик; **الرجل الداهية** ар-р-ражулу-д-да:ҳийату ишбилармон киши; кўплиги **доаһ** дава:ҳин.

даум да:вама, **يداوم** йуда:виму, **مداومة** муда:вамадан 1) давом этишини, чўзилишини талаб қилмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у бу нарсанинг чўзилишини талаб қилди; 2) қатъий, жов-жаҳди билан киришмоқ: **~ علي الشيء**

ъала:-ш-шай'и у бу нарсага қатъий киришди; 3) сабрли бўлмоқ, шошилмай, ўйлаб қилмоқ: **في الأمر** ~ **фи:-л-'амри** у бу ишда сабрли бўлди.

داوي да:ва:, **يداوي** йуда:ви:, **مداواة** муда:ва-тап ва **دواء** дива:'ан тузатмоқ, даволамоқ: **الطبيب** ~ **المريض** -т-таби:бу-л-мари:да бу табиб беморни даволади.

دائرة да:'иратун 1) донра, ҳалқа; 2) ҳалок қилиш; 3) айлана; 4) округ: **الدائرة الإنتخابية** ад-да:'ирату-л-'интиха:биййату сайлов округи; кўплиги **دوائر** дава:'иру.

دائم да:'имун 1) доимий, абадий (Аллоҳнинг сифатларидан); ~ **ماء** ма'ун ~ тургун сув; 2) айланиб келувчи.

داب да'аба, **يداب** йад'абу, **دءبا** да'бан ва **دابا** да'абан ва **دؤوبا** ду'у:бан 1) меҳнат қилмоқ қаттиқ ишламоқ: **في عمله** ~ **фи:** ъамалиҳи у бу ишда қаттиқ меҳнат қилди; 2) тинмай қилмоқ, ишламоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'а у бу нарса тинмай қилди; 3) тез ҳайдамоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у жонворни тез ҳайдади.

داب да'бун 1) одат; 2) хоссият, хусусият; 3) тиришқоқлик қатъиятлик.

دياغ диба:гун тери оқлаш, кўплиги **ديغ** дубуғун. **دب** дабба, **يدب** йадиббу, **دبا** даббан ва

ديبا даби:бан 1) оҳишта-оҳишта юрмоқ, ўрмаламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўрмалади; 2) таралмоқ:

الشراب في الجسم ~ -ш-шара:бу **фи:-л-жисми** бу шароб бу баданга таралди; **ت عقابه** ~ -т-ъақа:рибуҳу унинг бадани қимирлади.

دب дуббун айиқ; кўплиги **دياب** диба:бун ва **دببة** дибабатун ва **ادباب** 'адба:бун.

ديابة дабба:батун танк; кўплиги **ديابات** дабба:ба:тун.

دبر даббара, **يدبر** йудаббири, **تدبيراً** тад-би:ран 1) тадбир қилмоқ, пухта ўйлаб қўймоқ: **الامر وفيه** ~ -л-'амра ва **фи:ҳи** у бу ишнинг тадбирини қилди; 2) тизмоқ,

тартибга солмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тартибга солди.

دبوس даббу:сун тўқмоқ; кўнлиги **دبابيس** даба:би:-су.

دبغ дабага, **بدبغ** йадб(а,у)ғу, **دبغا** дабган ва **دبغا** д(а,и)ба:ған ва **دبغة** диба:ғатан тери ошламоқ: **الجلد** ~ -л-жилда у терини ошлади.

دجاجة дажа:жатун товуқ; кўнлиги **دجاج** дажа:-жун ва **دجج** дужужун.

دجج дажжажа, **يدجج** йудажжижу, **تدجيجا** таджи:жан қуроллантирмоқ: **الجيش** ~ -л-жайша у қўшинни қуроллантирди.

دجل дажала, **يدجل** йаджулу, **دجلا** дажлан
1) ёлғонламоқ **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ёлғонлади;
2) ёлғон қўшмоқ: **العق** ~ -л-ҳаққа у бу чинга ёлғонни қўшди.

دحر даҳара, **يدحر** йадҳару, **دحرا** даҳран ва **دحورا** духуран дафъ қилмоқ; четлатмоқ; қувмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қувди.

دحرج даҳража, **يدحرج** йудаҳрижу, **دحرجة** даҳражатан ва **دحراجا** диҳра:жан думалатиб туширмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани думалатиб туширди.

دخان духа:нун 1) тутун; 2) тамаки; кўнлиги **ادخنة** 'адхинатун.

دخل даххала, **يدخل** йудаххилу, **تدخيلا** тадхи:-лан киргизмоқ: **الشيء في الشيء** ~ ш-шай'а фи:-ш-шай'и у нарсани бу нарсага киргизди.

دخن даххана, **يدخن** йудаххину, **تدخيئا** тадхи:нан 1) тутатмоқ, чекмоқ: **التبغ** ~ -т-тибга у тамакини тутатди; 2) дудламоқ: **الثوب أو الشجر** ~ -с-савба 'ави-ш-шажара у қийимни ёки дарахтни дудлади.

دخل дахала, **يدخل** йадхулу, **دخولا** духу:лан 1) кирмоқ, кириб келмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у манзилга кириб келди; 2) олиб кирмоқ: **به في كذا** ~ биҳи фи: каза

у уни фалон нарсага олиб кирди; 3) зиѳрат қилмоқ, кўриш-га келмоқ: **علي فلان** ~ ѳала: фула:нин у фалончини кўргани келди.

دخيل дахи:лун 1) келгинди; 2) ѳт, бегона (мас., сўз); кўплиги **دخلاء** духала:’у; 3) ичиладиган дори.

درج даража, **يدرج** йадружу, **دروجا** дуру:жан ва **درجانا** даража:нан 1) юра бошламоқ: **الصبي** ~

-с-сабий’у бу чақалоқ юра бошлади; 2) нарвонга чиқмоқ:

الرجل -р-ражулу бу киши нарвонга чиқди; 3) дарж қилмоқ, киритиб, тиркаб қўймоқ: **الشيء في الشيء** ~ ш-шай’а

фи:-ш-шай’и у нарсани бу нарсага дарж қилди; 4) ўрамоқ:

الكتاب ~ -л-китаба у китобни ўради; 5) инқирозга тушмоқ, йўқ бўлмоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм инқирозга

тушди.

درج даражун 1) йўл; 2) икки рақиб ўртасида турувчи, яраштирувчи; кўплиги **ادراج** ’адра:жун.

درجة даражатун 1) даража; 2) босқич; 3) мартаба; 4) ҳарорат, градус; кўплиги **درجات** даража:тун.

در дуррун дур.

دراجة дарра:жатун 1) чақалоқнинг юра бошлаганидаги йиқилиб туришлари; 2) велосипед.

درب дарраба, **يدرب** йударрибу, **تدريبا** тадри:-бан машқ қилдирмоқ, ўргатмоқ: **فلانا بالشيء وعليه وفيه** ~ фула:нан би-ш-шай’и ва ѳалай’хи ва фи:’хи у фалончига нарсани машқ қилдирди.

درة дирратун дарра; кўплиги **درر** дирарун.

درس дарраса, **يدرس** йударрису, **تدرسا** тадри:сан ўргатмоқ, ўқитмоқ: **التلميذ الكتاب** ~ -т-тиلمي:-за-л-кита:ба у ўқувчига китоб ўқитди.

دوس дараса, **يدرس** йадрусу, **دروسا** дуру:сан ўчмоқ, ўчирилмоқ, йўқ бўлмоқ: **الآثر** ~ -л-’асару бу из ўчди.

درس дарсун сабоқ; кўплиги **دروس** дуру:сун.

درع дир’ун совут; кўшлиги **دروع** дуру:’ан ва

ادرع 'адруъун ва **драг** дира:ъун.
 درك даракун 1) етиб олиш, қўшилиш; 2) туб; 3)
 бўлим, табақа (дўзахда).

درهم дирҳамун қумуш ақча; кўплиги **драһ** дара:-
 ҳиму.

درويش дарви:шун дарвиш, дунё кезувчи зоҳид; кўпли-
 ги **драуиш** дара:ви:шу.

دري дара:, **идри** йадри:, **дриа** дарйан ва
 دراية дира:йатан ва **дриана** дарайна:нан билмоқ, ха-
 бардор бўлмоқ: **الشيء و به** ~ ш-шай'а ва биҳи у бу нарс-
 дан хабардор бўлди.

دستور дусту:рун конституция, қонун; кўплиги **дестир**
 даса:ти:ру.

دس дасса, **идси** йадуссеу, **дса** дассан,
дссия даси:сан 1) яшириб қўймоқ: **الشيء** ~ ш-
 шай'а у нарсани яшириб қўйди; 2) найранг қилмоқ:
عليه ~ ғалайҳи у унга найранг қилди.

دسم дасамун 1) гўшт; 2) думба; 3) гўшт ва думба
 ёғи; 4) ёғ юқи.

دشن дашшана, **идшн** йудашшину, **тадшина** тад-
 ши:нан 1) янги (биринчи марта) киймоқ: **الثوب** ~

-с-савба у кийимни янги кийди; 2) тантана билан очмоқ:
المشروع ~ л-маншруъа у иш бошини тантана билан очди.

دعا даъа:, **идеу** йадъу:, **деуа** даъван ва
деуа даъватан ва **деа** дуъа:'ан 1) талаб қилмоқ,
 сўрамоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у нарсани талаб қилди;

2) чақирмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини чақирди;

3) ёлбормоқ: **الله** ~ л-ла:ҳа у Аллоҳга ёлборди.

деа дуъа:'ун дуо; кўплиги **адъия** 'адъийатун.

деаб дуъа:батун ўйин-кулгу.

деама диъа:магун 1) устун; 2) оқсоқол, бошлик; кўп-
 лиги **деам** даъа:'иму: **деам** **الدولة** даъа:'иму-д-дав-
 лати давлат раҳбарлари.

деаия диъа:йатун чақирди.

دعس даъаса, يدعس йадъасу, دعسا даъсан бос-
моқ, тигизламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани босди.

دعم даъъама, يدعم йудаъъиму, تدعيما тадъи:-
ман маҳкамламоқ, қувватламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у
нарсани маҳкамлади.

دعوة даъватун 1) чақирик; 2) чақириққа жавоб.

دعوي даъван 1) даъвогарлик; 2) дуо.

دغدغ дагдага, يدغدغ йудагдигу, دغدعة дагдага-
тан 1) чақмоқ, сўкмоқ: فلانا بكلمة ~ фула:нан би-калиматин
у фалончини сўз билан чақди; 2) доғ туширмоқ: عرضه ~
ъирдаҳу у унинг шаънига доғ туширди.

دغل дагалун 1) ўрмон; 2) овлоқ ер; кўплиги ادغال
'адга:лун, دغال дига:лун.

دفاع дифа:ъун 1) ҳимоя қилиш, мудофаа; وزارة الدفاع
виза:рату-д-дифаъи-л-ватанийин миллий мудофаа ва
зирлиги وزير الدفاع вази:ру-д-дифа:ъи мудофаа вазири; الدفاع
السلبى ад-дифа:ъу-с-салбиййу фуқаролар мудофааси.

دفء диф'ун 1) илиқ, иссиқ; 2) инсонни иситадиган
ҳар қандай нарса (мас., кийим): ما عليه ~ ма:ъалайҳи ~
унинг устидаги кийими.

دفتر д(а,и) фтарун дафтар, крим-чиқим дафтари;
кўплиги دفاتر дафа:тиру: مسك الدفاتر маску-д-дафа:-
тири бухгалтерия

دفع дафаъа, يدفع йадфаъу, دفعا дафъан
1) итармоқ, итариб ташламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нар-
сани итариб ташлади; 2) ундамоқ, жалб қилмоқ: فلانا إلى كذا
фула:нан 'ила: каза: у фалончини фалон нарсага ундади;
3) етмоқ, етиб келмоқ: إلى فلان ~ 'ила: фула:нин у фалон-
чига етиб келди; 4) қайтармоқ: إليه الشيء ~ 'илайҳи-ш-шай'а
у нарсани унга қайтарди; 5) ҳимоя қилмоқ, сақламоқ: عنه ~
ъанҳу у уни бу азиятдан сақлади; 6) бермоқ, бериб юбор-
моқ: إليه مالا ~ 'илайҳи ма:лан у унга мол бериб юборди.

- ДФЕ** дуфъатун 1) бир бор ёмғир ёғиши; кўплиги
ДФ дуфаъун, 2) бир марта.
- ДФ** дуффуи ноғора: кўплиги **ДФУ** дуфу:фун.
ДФУ дафақа, **ДФУ** йадф (у,и) қу, **ДФУ** дафқан
 тўғроқ, қуймоқ: **ДФУ** ~ -л-ма:’а у сувни қуйди.
- ДФЕ** д(а,у) фқатун бир марта, бир карра.
ДФН дафана, **ДФН** йадфину, **ДФН** дафнан
 1) (қабрга) кўймоқ: **ДФН** ~ -л-маййита у ўликни кўм-
 ди; 2) яширмоқ: **ДФН** ~ -л-ҳадди:са у воқеани яширди.
- ДФИ** дафи’а, **ДФИ** йадфа’у, **ДФИ** дафа’ан
 ва **ДФИ** дафа’атан исшмоқ, исимоқ: **ДФИ** ~ -р-ра-
 жулу бу киши исинди.
- ДФИ** дафи’ун 1) иссиқ; 2) иситадиган нарса.
ДФИН дафи:қун кўмилган, дафин қилинган; кўплиги
ДФИ дуфана:’у ва **ДФИ** дуфунун.
- ДФ** даққа, **ДФ** йадиққу, **ДФ** диққатан 1) ки-
 чик, арзимас бўлмоқ: **ДФ** ~ -ш-шай’у бу нарса арзимас
 бўлди; 2) мужмал бўлмоқ: **ДФ** ~ -л-’амру бу иш
 мужмалбўлди; 3) уриб турмоқ: **ДФ** ~ -л-қалбу бу юрак
 уриб турди; 4) тикилламоқ: **ДФ** ~ -с-са:’ату бу соат
 тикилади.
- ДФ** даққақа, **ДФ** йудаққику, **ДФ** тадқи:-
 қан 1) аниқ, тўғри, мос қилмоқ: **ДФ** ~ -ш-шай’а у нар-
 сани аниқ қилди; 2) аниқ бўлмоқ: **ДФ** ~ -фи:ш-шай’и
 у бу нарсада аниқ бўлди.
- ДФИ** дақи:қун 1) юпқа; оз; 2) бундой уни; 3) мужмал
 иш; кўплиги **ДФИ** ’адиққатун ва **ДФИ** ’адиққа:’у ва
ДФИ диқа:қун ва **ДФИ** дақа:’ику.
- ДФИ** дақи:қатун дақиқа, соатнинг олтмишдан бири;
 кўплиги **ДФИ** дақа:’ику.
- ДФ** дакка, **ДФ** йадукку, **ДФ** даккан 1) ер
 билан тенг қилмоқ: **ДФ** ~ -л-бина:’а у бинони ер билан

тенг қилди; 2) чарчатмоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у отни чарчатди; 3) тинқани қуритмоқ: **الحمي المريض** ~ -ҳумма:-л-мари:да бу иситма бу беморнинг тинқасини қуритди; 4) шиб-баламоқ, текисламоқ: **التراب** ~ -т-тура:ба у тупроқни шиббалади.

دكان дукка:нун дўкон; кўплиги **دكانين** дака:ки:ну.

دلك далака, **دلكت** далакат, **تدلك** тадлуку, **دلوكا** Дулу:кан 1) қайта бошламоқ: **الشمس** ~ -ш-шамсу кун қайта бошлади. 2) сурмоқ, ишқаламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ишқалади.

دل далла, **يدل** йадулла, **دلالة** дала:латан йўлламоқ йўл кўрсатмоқ; **علي الشيء و إليه** ~ 'ала:-ш-шай'и 'илайҳи у бу нарсага йўл кўрсатди.

دلал далла:лун даллол, савдони келиштирувчи киши.

دلو далвун 1) челак; кўплиги **دلا** дила:'ун ва

دلي дулиййун; 2) Далв (бурж ном).

دليل дали:лун 1) йўлбошчи, йўл кўрсатувчи, етакловчи, етакловчи; 2) далил; кўплиги **ادلة** 'адиллатун, **ادلا** 'адилла:'у.

دم дамун қон; кўплиги **دما** дима:'ун.

دماغ дума:ғун мия; кўплиги **ادمغة** 'адмиғатун.

دمج дамажа, **يدمج** йадмужу, **دموجا** думу:жан киритмоқ: **الشيء في الشيء** ~ -ш-шай'а фи: -ш-шай'и у нарсани бу нарсага киритди.

دمع дамаъа, **دمعت** дамаъат, **تدمع** тадмаъу,

دمعا дамъан ва **دموعا** думу:ъан 1) ёшланмоқ:

العين ~ -л-ъайну бу кўз ёшланди; 2) қонланмоқ: **الشجة** ~ -ш-шажжату бу бошдаги яра қонланди; 3) ёмғирланмоқ: **السحاب** ~ -с-саҳа:бу бу булут ёмғирланди.

دمع дамъун кўз ёши; кўплиги **ادمع** 'адмаъу ва

دموع думу:ъун.

دمعة дамъатун бир томчи кўз ёши; кўплиги **دمع**

дамъун.

دمر даммара, **يدمر** йудаммиру, **تدمير** тад-

ми:раан 1) вайрон қилмоқ, емирмоқ: **الشيء** -ш-шай'а
у нарсаи емирди; 2) ҳалок қилмоқ: **القوم و عليهم** ~ л-қавма
ва ʔалайҳим у қавми ҳалок қилди.

دمي дамма:, **يديمي** йудамми:, **تدمية** тадмиййатан
қонини сиқмоқ: **الجرح** ~ л-журҳа у яранинг қонини
сиқди.

دمي дамийа, **يديمي** йадма:, **دمي** даман қон-
ланмоқ, қон оқмоқ; **الجرح** ~ л-журҳу бу яра қонланди.

دمية думийатун рангли расм; кўплиги **دمي** думан.
دناوة дана:, **يدنو** йадну:, **دنوا** дунувван ва
дана:ватан яқин бўлмоқ, яқинлашмоқ: **منه وإليه وله** ~

минҳу ва ʔилайҳи ва лаҳу у унга яқин бўлди.

دنس даниса, **يدنس** йадн(а,и)су, **دنسا** данасан ва
الثوب أو العرض ~ дана:сатан 1) доғламоқ, кирланмоқ:
أو الخلق ~ с-саббу 'ави-л-ъирду 'ави-л-хулуқу бу кийим ёки
бу шаънёки бу хулқ кирланди (доғланди).

دنس данасун кир, доғ; кўплиги **ادناس** адна:сун.

دنس даннаса, **يدنس** йуданнису, **تدنيسا** тадни:
сан доғ туширмоқ: **عرضه** ~ ʔирдаҳу у шаънига доғ тушир-
ди.

دني данна:, **يدني** йуданни:, **تدنية** тадниййа-
тан яқинлатмоқ; **غيره** ~ ғайраҳу у бировни яқинлатди.

دنو дану'а, **يدنو** йадну'у, **دنوا** дуну:ан ва
دناوة дана:атан тубанлашмоқ, қабиҳлашмоқ: **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши қабиҳлашди.

دنيا дунйа:, 1) бу ҳаёт; кўплиги **دني** дунаи;
2) **ادني** адна:нинг муаннаси.

دنيئة дани:атун айб, камчилик; кўплиги **دنايا**
дана:йа:.

دهاء даҳа:ун 1) ғаросат, ақл; 2) макр, ҳийла.

دهان диҳа:нун 1) қора тери; 2) бўёқ, мой.

دهر даҳрун 1) узун вақт, давр; 2) бу ҳаёт муддати;
кўплиги **أدهر** 'адҳурун ва **دهور** дуҳу:рун.

دهش даҳиша, **يدهش** йадҳашу, **دهشا** даҳашан

эси кетмоқ, ҳайратланмоқ: **الرجل** ~ p-ражулу бу киши ҳайратланди.

دهليز диҳли:зун 1) даҳлиз; 2) ер ости йўли; кўплиги **دهاليز** даҳа:ли:зу.

دهن даҳана, **يدهن** йадҳуну, **دهنا** даҳнан мой сурмоқ, бўямоқ: **الشعر وغيره** ш-шаъара ва гайраҳу у сочига ёки бошқа нарсага мой сурди, бўяди.

دهن духнун мой, ёғ; кўплиги **ادهان** 'адҳа:нун **دهان** диҳа:нун.

دهور даҳвара, **يدعور** йудаҳвиру, **دهورة** даҳваратан йигиб ташламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'a у нарсани йигиб ташлади.

دوا дава:ун дори; кўплиги **ادوية** 'адвийатун.

دواة дава:тун сиёҳдон; кўплиги **دوي** даван.

دوام дува:мун бош айлангандай бўлиш.

دوحة давҳатун кенг қулоч ёйган катта дарахт; кўплиги

دوح ду:ҳун ва **ادواح** 'адва:ҳун.

دودة ду:датун чувалчанг; кўплиги **دمي** ду:дун ва

ديدان ди:да:нун.

دور даврун 1) айланиш; 2) навбат; 3) ўрин алмашиш; 4) чиқиш (мас., театрда); 5) давра (шахматда); 6) қават; 7) саҳна (сиёсатда); кўплиги **ادوار** 'адва:рун.

دورية давриййатун тунги соқчи.

دولاب ду:ла:бун чархпалак; кўплиги **دوايب** дава:ли:-бу.

دولة давлатун 1) ҳаётнинг бир ундоқ, бир мундоқлиги, ўзгарувчанлиги; 2) давлат; 3) ҳокимият; кўплиги **دول** дувалун.

دون ду:на 1) тагида, остида, 2) устида; 3) кетида; 4) олдида; 5) бошқа, бўлак; 6) ол: **دونك درهم** ду:нака-дирҳама дирҳамни ол.

دوخ давваҳа, **يدوخ** йудаввиху, **دوخ** даввих, **العرفلانا** ~ **تدويغا** тадви:хан 1) силлани, тинжани қуритмоқ: **العرفلانا** ~ л-ҳарру фула:нан бу иссиқ фадончининг силласини қурит-

ди; 2) бошни айлантирмоқ: **الوجع رائسه** ~ -л-важа'у ра'са'ху бу очлик унинг бошини айлантирди; 3) бўйсиндирмоқ, тиз чўктирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини тиз чўктирди; 4) кезиб юрмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у бу ерда кезиб юрди.

دور даввара, **يدور** йудавиру, **تدويراً** тадви:ран
1) айлана, думалоқ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани думалоқ қилди; 2) айланадиган қилмоқ: **به** ~ биҳи у уни айланадиган қилди.

دول даввала, **يدول** йудавилу, **تدويلا** тадви:-
лан байналмилал қилмоқ: **المدينة** ~ -л-мади:ната у шаҳарни байналмилал қилди.

دون даввана, **يدون** йудавину, **تدويناً** тадви:-
нан 1) тузмоқ, йиғмоқ: **الديوان** ~ -д-ди:ва:на у девонни тузди; 2) тартибга солмоқ: **الكتب** ~ -л-кутуба у китобларни тартибга солди

دوي давва:, **يدوي** йудави:, **تدوية** тадвийатан
1) гулдирамоқ: **الرعد** ~ -р-ра'ду бу момоқалдироқ гулдиради; 2) парвоз қилмоқ, қанот қоқмай учмоқ: **الطائر** ~ -т-та:'иру бу қуш парвоз қилди.

دوي дава:, **يدوي** йадви:, **دويًا** давийан гуркираш бўлиб эшитилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса унга гуркираш бўлиб эшитилди.

دوي даввийун гуркираш.

دير дайрун дайр (роҳиб ва роҳибаларнинг уйи); кўплиги **أديار** 'адйа:рун.

ديك ди:кун хўроз; кўплиги **ديوك** ду'йу:кун ва **أدياك** 'адйа:кун ва **ديكة** дийакатун.

دين дайнун қарз; кўплиги **ديون** ду'йу:нун.

دين ди:нун 1) дин; 2) миллат (бир динга эътиқод қилувчилар); 3) ислом; 4) одат; 5) шариат, қонун; 6) ҳолат; кўплиги **أديان** 'адйа:нун.

دينار ди:на:рун динор (пул бирлиги); кўплиги **دينار** дана:ни:ру.

ديوان ди:ва:нун 1) саҳифалар тўплами; 2) девон (шеърлар тўплами); 3) девон (арзлар кўриб чиқиладиган давлат идораси); кўплиги **دواوين** дава:ви:ну.

ذ

ذا за: бу; **هذا** ҳаза: бу, шу, мана бу, мана шу, бу; **ذاك** за:ка у, ўша, анови; **ذلك** за:лика у, ўша, анови.

ذاب за:ба, **يدوب** йазу:бу, **ذوبا** завбан ва **ذوبانا** заваба:нан 1) эримок: **الثلج** ~ -с-салжу бу қор эриди; 2) бўшашмоқ: **الجسم** ~ -л-жисму бу бадан бўшашди; 3) қизимоқ: **ت الشمس** -ти-ш-шамсу кун қизиди.

ذات за:та эга; иккилиги **ذواتا** зава:та^a; кўнлиги **ذوات** зава:тун.

ذات за:тун 1) ўзлик, шахсият; 2) ўзича бор нарса, борлик: **الشيء** ~ -ш-шай'и нарсанинг борлиги, ҳусу-сияти; **الصدور** ~ -с-суду:ри кўнгил сирлари; **البيّن** ~ -л-байни рақобат, тесқариллик, келишмовчилик: **اليد** ~ -л-йади кўлда бор, эга бўлинган нарса; **الجنب** ~ -л-жан-би зотилжам, плеврит: **اليمن** ~ -л-йами:ни ўнг тараф.

ذاع за:ъа, **يذيع** йази:ъу, **ذيعا** зайъан, **ذيوعا** зуйу:ъан тарқалмоқ, ёйилмоқ: **الخبر** ~ -л-хабару бу ха-бар ёйилди.

ذاق за:қа, **يذوق** йазу:ку, **ذوقا** завқан ва **مذاقا** маза:қан 1) тотмоқ: **الطعام** ~ -т-таъа:ма у ов-қатни тотди; 2) синамоқ тажриба қилмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у арсани синади.

ذاكرة за:киратун хотира.

ذال за:лун зол (араб алифбесининг тўққизинчи ҳар-фи; абжадда 700 рақамини ифодалайди).

ذئب зи'бун бўри; кўплиги **ذئاب** зи'а:бун ва **اذؤب** 'аз'убун ва **ذؤبان** зу'ба:нун **الذئب** 'аса:баху да:-'у-з-зи'би у очилди.

ذباب зуба:бун паппа; кўпчилиги **أذبة** 'азиббатун ва
ذبان зибба:нун; **السيف** ~ -с-сайфи қилчнинг дами.

ذبح забаҳа, **يدبح** йазбаҳу, **ذبحا** забҳан
1) сўймоқ: **الحيوان** ~ -л-ҳайава:на у жонворни сўйди;
2) кесмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у парсани кесди.

ذبل заб (а,у)ла, **يدبل** йазбулу, **ذبلا** заблан
ва **ذبول** зубу:лан 1) сўлимоқ: **النبات** ~ -н-наба:ту
бу ўсимлик сўлиди; 2) пилтасини тўғриламоқ: **السراج ذبلا** ~
-с-сира:жа заблан у бу чироғнинг пилтасини тўғрилади.

ذبيح заби:ҳун худо йўлига қурбонлик (жонвор) сў-
йиш.

ذبيحة заби:ҳатун садақа учун қурбонлик, кўпчилиги

ذبايح заба:'иху.

ذخيرة захи:ратун 1) ҳазина, жамгарма; 2) озуқ; 3) ях-
шилиқ, өзгу нарса; садақа, хайрия; кўпчилиги **ذخائر** заха:-
'иру.

ذراع зира:ъун 1) қўл, қулоч; 2) қулоч узунлигидаги
ўлчак: кўпчилиги **أذرع** 'азруъун ва **ذرعان** зуръа:-
нун.

ذرة зарратун зарра, атом.

ذرف зарафа, **يدرف** йазрифу, **ذرفا** зарфан ва

ذروفا зуру:фан ва **ذريف** зари:фан 1) оқмоқ: **الدمع** ~
-д-дамъу бу ёш оқди; **العين** ~ -л-ъайну бу булоқ оқди;
2) оқизмоқ, тўкмоқ; **العين دمعها** ~ -л-ъайну дамъаҳа: бу
кўз ёш тўқди.

ذروة (з(у,и)рватун ҳар бир нарсанинг энг усти,
тепаси; кўпчилиги **ذراً** з(у,и)ран.

ذعر зуъира мажҳ. қўрқувга, даҳшатга тушмоқ: **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши даҳшатга тушди.

ذعر зуърун қўрқиш, даҳшатланиш.

ذقن зақнун 1) соқол; 2) бақбақа; кўпчилиги **أذقان**
'азқа:нун.

ذكاء зака:'ун зийрақлик, фаросат.

ذکر закара, **يذكر** йазкуру, **ذكري** ва **ذكراً**

зикран ва **تذكاراً** тазка:ран 1) эсда, хотирада сақламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани эсда сақлади; 2) эсда, хотирага келтирмоқ, эсламоқ: **الواقعة** ~ -л-вақъиъата увоқеани эслади; 3) сано айтмоқ, мақтамоқ: **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳга сано айтди; 4) билдирмоқ, эслатмоқ: **الشيء له** ~ -ш-шай'а лаҳу у нарсани унга эслатди; 5) ҳимоя қилмоқ, сақламоқ: **حقه** ~ ҳаққаҳу у унинг ҳақини ҳимоя қилди.

ذكر зикрун 1) эслаш; 2) мақташ, улуғлаш; кўплиги **أذكار** 'азка:рун.

ذكر закарун эркаак; кўплиги **ذکور** зуку:рун ва **ذکران** зукра:рун

ذكر заккара, **يذكر** йузаккиру, **تذكيراً** тазки:ран 1) ваъз, насихат, ўғит қилмоқ: **الناس** ~ -н-на:са у бу одамларга ўғит қилди; 2) эслатмоқ: **فلانا الشيء وبه** фула:-нани-ш-шай'а ва биҳи у фалончига нарсани эслатди; 3) музаккар қилмоқ: **الكلمة** ~ -л-калимата у сўзни музаккар қилди.

ذكي закиййун 1) зийрак, фаросатли, ақлли, 2) ёқимли исли, ҳидли; муаттар ҳид; кўплиги **ذكية** за киййатун.

ذل залла, **يدل** йазиллу, **ذلا** зуллан ва **ذلة** зиллатан ва **مذلة** мазаллатан паст, тубан, ҳақир бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳақир бўлди.

ذل зулун ҳақирлик, тубанлик, пастлик.

ذلل заллала, **يدلل** йузаллилу, **تذليلاً** тазли:-лан 1) енгиллатмоқ: **الصعوبة** ~ -с-суъу:бата у мушкилликни енгиллатди; 2) бўйсиндирмоқ, қўлга олмақ: **الشيء** -ш-шай'а у нарсани қўлга олди.

ذليل зали:лун бўйсиндирилган, тобе; таҳқирланган.

ذم замма, **يذم** йазумму, **ذما** замман ва **مذمة** мазамматан уялтирмоқ, айбламоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини уялтирди.

ذمة зимматун аҳд, бурч, кафилилик; **في ذمتي كذا** фи:зиммати: каза: фалон нарса менинг зиммамда; **هو في ذمتي** ~

الله ҳува фи: ~ -л-ла:ҳи у Аллоҳнинг паноҳида; кўплиги
 ذممзимамун; **أهل الذمة** аҳлу-з-зиммати мусулмонлар пано-
 ҳидаги насроний ва яҳудийлар.

ذنب занбун хато, жиноят, гуноҳ қилиш; кўплиги

ذنوب зуну:бун.

ذنب занабун дум; кўплиги **أذئاب** 'азна:бун;

هو من أذئاب الناس ҳува мин 'азна:би-н-на:си у одамларнинг
 тубани; **هو ذنب لفلان** ҳува занабун ли-фула:нин у фалон-
 чинг думи (малайи).

ذهب заҳаба, **يذهب** йазҳабу, **ذهابا** заҳа:бан ва

ذهوبا зуҳу:бан ва **مذهبا** мазҳабан 1) ўтмоқ: **الزمان** ~
 -з-замону бу замонлар ўтди; 2) ўтмоқ: **الأثر** -л-'асару
 бу из ўчди.

ذهب заҳабун олтин; кўплиги **أذهاب** 'азҳа:бун ва

ذهوبا зуҳу:бун.

ذهن зиҳнун зеҳн, ақл, фаросат, фаҳм; кўплиги **أذهان**

'азҳа:нун.

ذهب заҳҳаба, **يذهب** йузаҳҳибу, **تذهيبا** тазҳи:-

бан олтин юргизмоқ, қопламоқ: **الشيء** -ш-шай'а у бу
 нарсага олтин қоплади.

ذو зу: эга; иккилиги **ذوا** зава:, кўплиги **ذوون**

заву:на.

ذوأة зава:тун пўст, пўчоқ; кўплиги **ذوي** заван.

ذوق завқун 1) тотиш, там билиш; 2) завқланиш; кўп-

лиги **أذواق** 'азва:қун.

ذوب завваба, **يلوب** йузаввибу, **تذويبا** тазви:-

бан эритмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у нарсани эритди.

ذوي зава:, **يلوي** йазви:, **ذيا** зайнан ва

ذويا зувийнан сўлимоқ, қуримоқ: **الزهر** ~ -з-заҳру
 бу гул сўлиди; **العود** ~ -л-'у:ду бу шох қуриди.

ذيل зайлун 1) дум; 2) этак; кўплиги **أذيال** 'азйа:-

лун, **ذبول** зуйу:лун.

ر

رابط ра:бата, **يرابط** йура:биту, **مرابطة** мура:-
 батаган ва **رباطا** риба:тан 1) уламоқ, тўхтатмай,
 давом эттирмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни тўхтатмай
 давом эттирди; 2) душман орасида, ўртасида жойлашмоқ;
الجيش ~ -л-жайшу бу қўшин душман ўртасида жойлаш-
 ди; 3) Аллоҳга тоат қилишда тиришмоқ: **المؤمن** ~ -л-
 му'мину бу мўмин Аллоҳга тоат қилишда тиришди.
رابطة ра:битатун 1) боғланиш, уланиш; 2) бирлаш-
 ма, уюшма, ассоциация: **الأدباء** ~ -л-'удаба:'и ёзувчи-
 лар уюшмаси; кўплиги **روابط** рава:биту.

رابع ра:биъун тўртинчи; **رباع** раба:ъун яшнаган
 баҳор.

رايية ра:бийатун 1) баландлик, тепалик; кўплиги **رواب**
 рава:бин; 2) ўта қаттиқ қийинчилик.

راتب ра:тибун 1) доимий, мангу (ризқ); 2) мустаҳ-
 кам, собит; 3) хизмат ҳақи, маош; кўплиги **رواتب** рава:-
 тибу.

راج ра:жа, **راجت** ра:жат, **تروج** тару:жу, **زواجا**
 раважан 1) овоза бўлиб сер харидор бўлмоқ: **السلعة** ~

-с-салъату бу мол овоза бўлиб серхаридор бўлди; 2) **زواجا** ~
 рава:жан муомалада бўлмоқ: **الدرهم** ~ -д-дирҳаму ра-
 жан ваа рава:жан бу дарҳам муомалада бўлди.

راج ра:жиъун эри ўлган хотиннинг ота уйига қайтиб
 келиши; кўплиги **رواجع** рава:жиъу.

راح ра:ҳа, **يروح** йару:ху, **رواحا** рава:ҳан 1) кечда
 жўнамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кечда жўнади;
 2) жўнамоқ, кетмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши жўнади.

راح ра:ҳа, **يروح** йару:ху **يراح** йара:ху, **روحا**
 равҳан ёқимли шамол эсмоқ; шамол кучаймоқ: **اليوم** ~
 -л-йавму бутун шамол кучайди, ёқимли шамол эсди.

راس ра:син мустаҳкам, қаттиқ тоғ; кўплиги **رواس**
 рава:син.

راسب ra:сибун мустаҳкам, қаттиқ, собит; **في الإمتحان** ~
фи: -л-имтиҳа:ни синозда йиқилган.

راسل ra:сала, **يراسل** йура:силу, **مراسلة** мура:са-
латан 1) ёзишмоқ: **غيره في و علي و بالأمر** ~ гайраҳу фи: ва
’ала: -ва би-л-’амри у биров билан хат ёзишди; 2) элчи ю-
бормоқ: **صاحبه في الشيء** ~ са:ҳибаҳу фи: -ш-шай’и у дўсти.
га бу нарса ҳусусида элчи (хат) юборди.

راشق ra:шақа, **يراشق** йура:шиқу, **مراشقة** мура:-
шақатан 1) юришмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан
юришди; 2) кўз, назар ташлашмоқ, қарашмоқ: **غيره النظر** ~
гайраҳу-н-назара у биров билан кўз ташлашди.

راضي ra:да:, **يراضي** йура:ди, **مراضاة** мура:да:-
тан ва **رضاء** рида:’ан розилигини сўрамоқ: **غيره** ~
гайраҳу у бировнинг розилигини сўради.

راع ra:ъин 1) кўйчибон; кўплиги **رعاة** руъа:-
тун; 2) гамхўр; 3) аҳду паймонни сақловчи; кўплиги **راعون**
ра:ъу:на.

رافد ra:фидун ёрдамчи, кўмакчи; кўплиги **رفاد**
руффа:дун ва **رفد** раффа:дун.

رافعة ra:фиъатун кўтаргич (ускуна), кўплиги **روافع**
рава:фиъу.

رافق ra:фақа, **يرافق** йура:фақу, **مرافقة** мура:фақа-
тан ва **رفاق** рифа:қан ҳамроҳ бўлмоқ, дўстлашмоқ,
ўртоқлашмоқ: **الرجل غيره** ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши
бирова билан ўртоқлашди.

راق ra:қа, **يروق** йура:қу, **روقا** равқан 1) ти-
ник, тоза бўлмоқ: **الشراب** ~ -ш-шара:бу бу шароб тиник
бўлди; 2) ажаблантирмоқ, ёқмоқ, **الشيء روقا و روقانا** ~
-ш-шай’у равқан ва равақа:нан бу нарса фалончига ёқди.

راق ra:қин 1) кўтарилиувчи; юксалтирилган; 2) илгари-
да юрувчи, илгор; 3) ҳамшира, санитар; муаннаси **راقية**
ра:қийатун; кўплиги **رقاة** руқа:тун.

راقب ra:қаб, **يراقب** йура:қибу, **مراقبة** мура:қаб-
тан ва **راقبا** риқа:бан 1) пойлашмоқ, назорат қилиш-

моқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан шойлашди; 2) **қўрқ-**
моқ: **الله أو ضميره في عمله** ~ -л-ла:ҳа'ав дами:раҳу **фи:** ʔа
малиҳи у Аллоҳдан ёки бу қилмишидан қўрқди.

رام ра:ма^а, **يروم** йору:му, **روما** равман ва
ماراما мара:ман хоҳламоқ, **استاموқ:** **الشيء** ~ -ш-шай'а
у парсани истади.

راهب ра:ҳибун роҳиб, монах; **қўилиги** **رهبان** руҳба:
нун.

راحق ра:ҳақа, **يراهق** йура:ҳиқу, **مراهقة** мура:ҳақатан
балогатга, вояга етмоқ: **الغلام** ~ -л-гула:му бу ўспирин ба-
логатга етди.

راهن ра:ҳана, **يراهن** йура:ҳину, **مراهنة** мура:ҳана-
тан ва **رهانا** риҳа:нан 1) гаровлашмоқ: **غيره علي كذا** ~ **гай-**
раҳу ʔала: каза: у биров билан фалон нарсага гаровлашди;
2) дов қўймоқ: **علي الغيل** ʔала: -л-хайли у бу отга дов
қўйди.

راية ра:йатун байроқ; **қўилиги** **رايات** ра:йа:тун ва
راي ра:йун

رائحة ра'иҳатун ҳид, ис; **қўилиги** **روائح** рава:'иҳу.

رائد ра:'идун 1) қавмга турар жой изловачи киши;
2) сайёк, дунё кезувчи; **қўилиги** **رواد** рува:дун ва **رادة**
ра:датун.

رائع ра:иъун 1) ҳусни ёки шижоати билан ҳаммани
қойил қилувчи, ҳайратга солувчи (киши); 2) илм, фан ва
ҳуяқда камолотга етган (киши).

راس ра'аса, **يرأس** йар'асу, **رئاسة** ри'а:сатан
бош, раис бўлмоқ: **القوم وعليهم** ~ қавма ва ʔалайҳим у бу
қавмга бош бўлди.

رأس ра'сун 1) бош; 2) бошлиқ, раис, оқсоқол; **الشهر** ~
والسنة -ш-шаҳри ва-с-санати ой ва йилнинг биринчи кун;

المال ~ -л-ма:ли бор маблағ, капитал; **қўилиги** **أرؤس**
'ар'у:сун ва **رؤوس** ру'у:сун

راف ра'афа, **يراف** йар'афу, **رافة** ра'фатан
раҳм қилмоқ, аямоқ: **الرجل بغيره** ~ -р-ражулу би-гайриҳи бу
киши бировни аяди.

راءفة ra'fatun raḥm qiliṣ, ayaṣ.

راي ra'a:, يري йара:, رايya ra'yan, رؤية ru-
'йатан 1) кўрмоқ (кўз ва ақл билан): غيره ~ гайраҳу у
бировни кўрди; 2) йўлга солмоқ, тадбир қилмоқ: الامر ~
-л-'амра у ишни тадбир қилди; 3) ишонмоқ, эътиқод қил-
моқ: الحق ~ -л-ҳаққа у бу ҳақиқатта ишонди; 4) туш
кўрмоқ: رؤيا في منامه ~ ру'я: фи: мана:миҳи у уйқусида
тушкўрди; 5) ҳисобламоқ, фикрда бўлмоқ: فلانا عالما ~
фула:-нан ға:лиман у фалончини олим ҳисоблади.

راي ra'yun 1) ишониш, эътиқод қилиш; 2) ақл.; 3) тад-
бир қилиш; кўнлиги آراء a:ra:'u.

ربا раба:, يربو йарбу:, ربا раббан ва ربوا
рубувван 1) ортмоқ, ўсмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса
ортти; المال ~ -л-ма:лу бу мол рисо билан ўсди; 2) чиқ-
моқ, кўтарилмоқ: الرابية ~ -р-ра:бийата у бу тепаликка
чиқди; 3) катта бўлмоқ, ўсмоқ: في بيت فلان ~ фи: байти фу
ла:-нин у фалончининг уйида катта бўлди.

ربا рибан ва ربا риба:'ун 1) устунлик, ортиқлик,
афзаллик; 2) рибо, процентга берилган қарз.

رباط рибатун 1) арқон, ип; للاحادية ~ ли-л-'аҳзийати
ботинка ипи; الجوارب ~ -л-жава:риби пайпоқ иши; الرقبة ~
-р-рақабати галстук; 2) работ (боғланадиган жой): الخيل ~
-л-хайли отхона (фақат бешта от учун); кўнлиги ربط
рубутун.

رباع раба:ға тўртта-тўртта, тўртта-тўртта бўлиб.

رباعي руба:ъиййун тўрттадан иборат, тўртлик; кўнлиги

رباعية руба:ъиййатун.

رب раббун 1) раб (Аллоҳнинг сифати); 2) эга, со-
ҳиб, хўжа; кўнлиги ربوب 'арба:бун ва ارباب рубу:-
бун.

رب рубба 1) неча марта, марталаб; 2) балки, эҳти-
мол; ربما руббама: балки, эҳтимол.

ربان рубба:нун денгизчилар бошлиғи; кўнлиги ربانين
раба:би:на.

رتبة رابбата, يربت йураббиту, تربينا тарби:тан
 1) аста-аста уриб кўймоқ: الصبي ~ -с-сабиййа у болани
 аста-аста уриб кўйди (ухлагини учун); 2) уриб кўймоқ:
 علي كفت التلميذ ~ ʔала: катифи -т-тилми:зи у ўқувчининг
 елкасини қоқди.

ربع رаббаʔа, يربع йураббийу, تربيعا тарби:ʔан
 1) тўрт томонли, мурабба қилмоқ: الشيء -ш-шайʔа у
 нарсани мурабба қилди; 2) чордона қилмоқ: فلان رجله ~
 фула:нун рижлайҳи фалончи оёқларини букиб, чордона
 қилди.

ربي рабба:, يربي йурабби: رب рабби, تربية тарбийатан тарбияламоқ, парвариш қилмоқ: الصبي ~ -с-
 сабиййа у болани парвариш қилди.

ربح рабиҳа, يربح йарбаҳу, ربحا рибҳан ва رباح
 раба:ҳан 1) фойдааланмоқ: الرجل في تجارته ~ -р-ражулу
 фи:тижа:ратиҳи бу киши савдосидан фойдаланди; 2) топ-
 моқ, фойда қилмоқ: تجارته ~ тижжа:ратуху унинг савдоси
 топди.

ربح рибҳун топиш, фойда олиш; кўнлиги
 'арба:ҳун.

ربط рабата, يربط йарбиту, ربطا рабтан
 боғламоқ: الشيء ~ -ш-шайʔа у нарсани боғлади.

ربطة рабтатун 1) тугун, ўрам; 2) боғ (мас. пнёз).

ربع рабʔун 1) баҳорги жой; 2) маҳалла, кўнлиги

ربوع рубу:ʔун.

ربع рубуʔун тўртдан бир бўлак, чорак; кўнлиги

ارباع 'арба:ʔун.

ربوة рубватун баландлик, тепалик; кўнлиги
 ربي рубан ва рубиййун ва ربوات рабава:тун.

ربيع раби:ʔун баҳор; الأول او الآخر ~ -л-'аввали ва-л-
 а:хари қамарий йилнинг учинчи ва тўртинчи ойлари; кўп-
 лиги أربعة 'арбийатун ва رباع раба:ʔун ва اربعاء
 'арбийа:у.

رتبة рутбатун манзил, жой; кўнлиги رتب рутабун.

رتب راتтаба, يرتب йураттити, ترتيبا тарти:-
бан 1) тартибга солмоқ: الشيء -шай'a у нарсаи тар-
тибга солди; 2) мартабага тайин қилмоқ: الرجل ~ p-ra-
жула у кишини мартабага тайин қилди.

رتل راتтала, يرتل йураттилу, ترتيلا тарти:-
лан чиройли ўқимоқ, оҳанг билан тиловат қилмоқ: القرآن ~
-л-қур'ана у Қуронни оҳанг билан ўқиди; 2) чиройли
тузмоқ: الكلام ~ -л-кала:ма у гапни чиройли тузди.

رتيب рати:бун доимий, бир хил оҳангдаги, монотон.

رث رасса, يرث йаруссу, رثوثة русу:сатан ва

رثاثة раса:сатан 1) йиртилмоқ: الثوب ~ ҳай'ату-р-
кийим йиртилди; 2) ҳунукланмоқ: هيئة الرجل ~ ражули бу
кишининг қомати ҳунукланди.

رث رассаун йиртилган, тўзган, эски (уй матолари);
كۈپلىگى رثاث رаса:сун.

رثاء رаса:, يرثي йарси:, رثيا расйан ва
رثيا:ан ва مرثية марсийатан 1) йиғи-сиги қилмоқ:
الميت ~ -л-майта у ўлганга йиғи-сиги қилди; 2) раҳм
қилмоқ, аямоқ: له ~ лаҳу у уни аяди.

رجاء رажжа:, يرجو йаржу:, رجوا ражван ва
رجاء رажжа:ан умид қилмоқ, хоҳламоқ, истамоқ: الشيء ~ ш-
шай'a у нарсаи умид қилди.

رجاء رажжа:ун умид.

رجب ражабун ражаб (қамарий йилнинг еттинчи оyi).

رجح ражжаҳа, يرجح йуражжиҳу, ترجيعا таржи:-
ҳан афзал, ортиқ кўрмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни аф-
зал кўрди.

رجح ражжаҳа, يرجع йуражжиҳу, ترجيعا таржи:-
тан 1) 'إننا لله وإنا إليه راجعون' 'инна: ли-л-ла:ҳи ва 'инна:
'илайҳи ражиҳу:на албатта, биз Аллоҳданмиз ва албатта,
унга қайтгучимиз — демоқ; 2) ичида қайтармоқ: في صوته
фи:савтиҳи у товушини ичида қайтарди.

رجح ражаҳа, يرجع йаржаҳу, رجوحا ружу:ҳан
ва رجحانا ражжа:нан ва رجاحة ража:ҳатан 1) оғир

бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у у нарса оғир бўлди; 2) тўла бўлмоқ: **عقله أوراقيه** ~ бақлуҳу 'ав ра'йуҳу унинг ақли ёки фикри тўла бўлди; 3) оғир босмоқ, оғирлиги ортмоқ **فلان** ~ фула:нан у фалончидан оғир босди.

رجع ражаба, **يرجع** йаржиъу, **رجوعا** ружу:ъан ва **مرجعا** маржиъан ва **رجما** ражъан ва **رجعانا** ружъа:нан 1) қайтмоқ, қайтиб келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қайтди; 2) қайтармоқ: **الشيء وعنه وإليه** ~ -ш-шай'а -ъанҳу ва 'илайҳи у нарсани унга қайтарди; 3) кўчмоқ: **الطير رجوعا ورجاعا** ~ -т-тайру ружу:ъан ва рижа:ъан қушлар кўчди.

رجفة ражфатун зилзила.

رجل рижлун 1) оёқ; кўплиги **أرجل** 'аржулун 2) уюм; 3) чигиртка галаси; **البحر** ~ -л-бахри денгиз жўлтиги; **الجبل** ~ -л-жабали тоғнинг асоси, таги.

رجل ражулун киши, эр; одам; кўплиги **رجال** рижа:лун ва **رجلات** ражлатун ва **رجالات القوم** рижа:ла:тун; рижа:ла:ту-л-қавми қавмнинг аъёнлари.

رجم ражама, **يرجم** йаржуму, **رجما** ражман 1) тош отмоқ: **الرجل غيره** ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши бировга тош олди; 2) сўкинч сўзларни айтмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончига сўкинч сўзларни айтди; 3) лаънатламоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини лаънатлади; 4) сўкмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини сўкди; 5) қувмоқ, ҳайдамоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини қувди; 6) ранжитмоқ, қийнамоқ, озор бермоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини ранжитди; 7) тусмол, тахмин билан гапирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу киши ҳақида тахмин билан гапирди.

رجيم ражи:мун лаънатланган, лаънати.

رحالة риҳа:латун чарм эгар; кўплиги **رحائل** раҳа:'илу.

رحب раҳуба, **يرحب** йарҳубу, **رحبا** руҳбан ва **رحاية** раҳа:баган кенгаймоқ: **المكان** ~ -л-мака:ну бу

ер кенгайди; **رجبكم الأمر** раҳубакуму-л-'амру ишингизга ривож берсин!

رجب раҳбун кенг: **الصدر** ~ **هو** хува ~ у-с-садри унинг аўкраги кенг.

رجب раҳхаба, **يرهب** йураҳҳибу, **رجب** раҳҳиб, **ترجيبا** тарҳи:бан 1) кенг иқлмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у жойни кенг қилди; 2) хуш келибсиз — демок: **فلانا و به** ~

فولانا фула:нан ва биҳи тарҳи:бан ва тарҳа:бан у фалончига хуш келибсиз — деди.

رجل раҳала, **يرحل** йарҳалу, **رحلا** раҳлан ва **رحيلا** рахи:лаш ва **ترحالا** тарҳа:лан 1) жўнамоқ, огланмоқ:

عن المكان ~ ъани-л-мака:ни у бу ердан жўнади; 2) кўчмоқ:

إلى المكان ~ 'ила:-л-мака:ни у бу ерга кўчди; 3) эгарламоқ:

ورحلة ~ -л-баъи:ра раҳлан ва раҳлатан у туни эгарлади.

رحلة рихлатун саёҳат, дунё кезиш; кўшлиги **رحم** рихамун.

رحلة рихлатун саёҳатнома; кўплиги **رحلات** рихла:-тун.

رحم раҳима, **يرحم** йарҳаму, **رحمة** раҳматан ва **رحما** руҳман ва **مرحمة** марҳаматан 1) аямоқ, раҳм,

шафқат қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига раҳм қилди; 2) кечирмоқ: **الله العبد** ~ -л-ла:ҳу-л-ъабда Аллоҳ бандани кечирди.

رحمان раҳма:нун ўта кўнгилчан, раҳмдил (Аллоҳнинг сифати).

رحمة раҳматун 1) кўнгилчанлик, меҳрибонлик, раҳм-диллик; 2) эғулик, неъмат.

رخام руха:мун мармар.

رخص раҳхаса, **يرخص** йураххису, **ترخيصا** тарҳи:-сан 1) енгиллатмоқ; **له في الأمر** ~ лаҳу фи: -л-'амри у

унинг ишини енгиллатди; 2) рухсат, ижозат бермоқ: **له في كذا** ~

~ лаҳу фи: каза: у унга фалон нарсага рухсат берди; 3) арзон, енгил қилмоқ: **السعر** ~ -с-сиъра у нархни енгил

қилди.

رخص рахуса, **يرخص** йархусу, **رخصة** раха: сатан
ва **رخصة** руху: сатан юмшамоқ, мулоийм бўлмоқ:

شيء ~ -ш-шай'у бу нарса юмшади.

رخصة рухсатун 1) енгиллатиш; оғирни енгиллатиш (мас. сафарда намоз ўқишда); 2) енгил, арзимас; 3) ижозатнома, лицензия.

رخصة рихватун юмшоқ товушлар.

رداء рида: ун ридо, чакман, устки юшқа, аврасиз тўн;
кўплиги **أردية** 'ардийатун.

رد радда, **يرد** йарудду, **ردا** раддан ва **تردادا**
тарда: дан ва **مردا** мараддан 1) қайтариб юбормоқ, қай-
тармоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қайтариб юборди;
2) ёпмоқ, беркитмоқ, қулфламоқ: **الباب** ~ -л-ба: ба у
эшикни ёпди; 3) юбормоқ, йўлламоқ: **إليه جوابا** ~ илайҳи
жава: бан у унга жавоб йўллади; 4) тақиқламоқ, рад қил-
моқ: **شيء** ~ **عليه** ~ ʔалайҳи-ш-шай'а у нарсани унга тақиқ-
лади; 5) айлантирмоқ, ўзгартирмоқ: **شيء** ~ -ш-шай'а у
нарсани ўзгартирди; 6) топширмоқ: **إليه الحكم** ~ илайҳи-л-
ҳукма у ҳукмни унга топширди; **إليه** ~ ҳу илайҳи у уни
унга қайтарди; **ه على عقبه** ~ ҳу ʔала: ʔақибиҳи у уни
орқасига қайтарди; **كيدہ في نعرہ** ~ кайдаху фи: нахриҳи у
уни ўзининг қуроли билан урди.

ردد раддада, **يردد** йураддиду, **ترديدا** тарди:-
дан 1) такрорламоқ, қайтариб айтмоқ: **القول** ~ -л-қавла
у сўзни такрорлади; 2) қайтармоқ, рад қилмоқ:
شيء ~ -ш-шай'а у нарсани қайтарди.

ردع радʔаъа, **يردع** йардаъу, **ردعا** радъан уш-
лаб, тийиб турмоқ; итариб, қайтариб ташламоқ:
غيره ~ гайраҳу у бировни тийиб турди, қайтариб ташлади.

ردف радафа, **يردف** йардуфу, **ردفا** радфан 1) эр-
гашмоқ, кетидан келмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга эр-
гашди; 2) бехосдан тушмоқ, кутилмаганда пайдо бўлмоқ:
الامر القوم ~ -л-амру-л-қавма бу иш бу қавмга бехосдан пай-
до бўлди.

рзм радама, **йрзм** йардиму, **рзм** радман 1) тўл-дирмоқ, ёпиб қўймоқ: **الباب أو الثلمة** ~ -л-ба:ба 'ави-с-салма та уэшиқни ёки ёриқни тўлдири; 2) тўкмоқ: **الحفرة** ~ -л-ҳуфрата у чуқурга (тупроқ) тўкди; 3) уламоқ, қўшмоқ: **الثوب** ~ -с-савба у қийимни улади.

рзм радмун 1) қулаётган деворнинг тупроғи; 2) баланд тўсиқ, девор.

рдў раду'а, **йрдў** йарду'у, **рда** рада:'атан 1) ночор, муҳтож бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ночор бўлди; 2) ёмон, қабиҳ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қабиҳ бўлди. 3) бузилмоқ, айнимоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса бузилди.

рди радан 1) халок, нобуд, йўқ бўлиш; 2) ортиш, кўнайиш.

рди ради'ун 1) жирканч, макруҳ, ёқимсиз; 2) бузуқ, айниган; 3) паст, хасис; кўплиги **اردياء** 'ардийа:'у

рذل разала, **йрذل** йарзулу, **рذلا** разлан ёқтирмамоқ, хуш кўрмамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани хуш кўрмади.

рذل разула, **йрذل** йарзулу, **рذالة** раза:латан ва **الرجل** ~ **رذولة** рузу:латан хасис, разил бўлмоқ: -р-ражулу бу киши разил бўлди.

рذيلة рази:латун разиллик, пастлик, тубанлик; кўплиги **رذائل** раза:'илу.

рзح разаҳа, **йрзح** йарзаҳу, **рзаха** руза:ҳан ва **البعير** ~ **ررزو** рузу:ҳан чарчаб ёки бўшашиб йиқилмоқ: -л-ба'и:ру бу туя бўшашиб йиқилди.

рзқ разақа, **йрзқ** йарзуқу, **рзقا** разқан ризқ бермоқ, етказиб бермоқ: **الله العبد** ~ -л-ла:ҳу-л-'абда Аллоҳ бу бандага ризқ берди.

рзқ ризқун 1) ейиладиган ва ичиладиган нарсалар; 2) ёмғир (яхшилиқ манбаи сифатида); 3) насиба, улуш; 4) ойлик маош; кўплиги **ارزاق** 'арза:қун.

рзм разама, **йрзм** йарзуму, **рзوما** рузу:ман ва

رزاما руза:ман 1) маҳкам турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши маҳкам турди; 2) енгмоқ: **على ترابه** ~ ʔала:тирбиҳи у тенғқурини енгди; **رزمة** ~ **الشتا** ш-штаʔу разматан бу қиш совуди.

رزمة ризматун ўрам, боғ, туғун; кўплиги **رزم** ризамун.

رزن разуна, **يرزن** йарзуну, **رزانه** разана:натан 1) оғир, вазмин бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шайʔу бу нарса вазмин бўлди; 2) виқорланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши виқорланди.

رزين рази:нун 1) оғир, вазмин (нарса ва киши); **هو** ~ ҳува ~ у оғир, вақорлидир; **الرأي** ~ -р-раʔийи пухта фикр; кўплиги **رزان** риза:нун.

رسا раса:, **يرسو** йарсу:, **رسوا** расван ва русуван 1) ўрнашмоқ, маҳкам турмоқ: **الشيء** ~ ш-шайʔу бу нарса маҳкам турди; 2) қадалиб турмоқ: **الجبل** ~ -л-жабалу бу тоғ ерга қадалиб турди; 3) ҳарбийча ташламоқ, турмоқ: **قلعه** ~ қадамуху унинг қадаами ҳарбийча турди; 4) лангар ташламоқ: **السفينة** ~ -с-сафинату бу кема лангар ташлади.

رسالة риса:лагун хат; кўплиги **رسائل** расаʔилу; **الرسول** ~ -р-расу:ли пайғамбарнинг ўзига келган ваҳий ҳақида одамларга даъват қилиши.

رساب расаба, **يرسب** йарсубу, **رسابا** расбан ва **رسوب** русу:бан 1) чўкмоқ: **الشيء في الماء** ~ ш-шайʔу фи:-лма:ʔи бу нарса бу сувга чўқди; 2) йиқилмоқ, чўкмоқ: **التلميذ** ~ -т-тилми:зу бу ўқувчи (имтиҳонда) йиқилди; **عيناه** ~ ʔайна:ху унинг кўзлари ўқидан чиқа ёзди.

رسخ расаха, **يرسخ** йарсаху, **رسخا** русу:хан 1) ўрнашмоқ: **الشيء** ~ ш-шайʔу бу нарса ўрнашди; 2) ўрин олмақ: **العلم في قلبه** ~ -л-ʔилму фи: қалбиҳи бу илм унинг қалбидан ўрин олди.

رسام расса:мун рассом.

رسم расама, **يرسم** йарсуму, **رسمًا** расман 1) ёзмоқ:

علي الورق: 1) л-кита:ба у китобни ёзди; 2) чизмоқ: **علي الورق** ~ ʔала: л-варақи у бу қоғозга чизди; 3) белгилаб, тайи нлаб ёзмоқ: **له كذا** ~ лаҳу каза: у унга фалон нарсани тайин лаб ёзди; 4) хароба қилмоқ: **المطر الديار** ~ л-матару-д-дий а: рабу ёмғир уйларни хароба қилди.

رسم расмун 1) хароба; 2) расм; кўплиги **أرسوم** 'ар-сумун ва **رسوم** русу: мун.

رسول расу: лун 1) (муз. ва муан) элчи; 2) Аллоҳдан хабар берувчи фаришта; 3) пайгамбар; кўплиги **رسول** русулун.

رشا раша; **يرشو** йаршу; **رشوا** рашван 1) она-сига чўзилмоқ: **الفرخ** ~ л-фарҳу бу жўжа онасига чўзилди (овқат учун); 2) пора бермоқ: **الرجل** ~ р-ражула у бу кишига пора берди.

رشد рушдун 1) балоғат ёшига етиш; 2) балоғатга етиб ҳаракатларида мустақил бўлиш; 3) ҳақиқат йўлида туриш.

رش рашна, **يرش** йарушшу, **رشا** рашшан

1) тўкмоқ, оқизмоқ: **الماء** ~ л-ма: 'а у сувни тўкди; 2) сув-ламоқ, хўлламоқ: **البيت أو الثوب** ~ л-байта 'ави-с-савба у уйни ёки кийимни хўллади, 3) сув сешмоқ: **علي الطريق** ~

ʔала: -т-тари:қи у бу йўлга сув сепди.

رشاش рашша: шун тўп (қурол).

رشح рашшаҳа, **يرشح** йурашшиҳу, **ترشيعا** тарши:-ҳан 1) етиштирмоқ, тайёрламоқ: **غيره للنسيء** ~ гайраҳу ли-ни-шайи у бировни бу нарсага тайёрлади; 2) тавсия қилмоқ, илгари сурмоқ: **فلانا للوظيفة** ~ фу-ла:нан ли-л-вази:фати у бировни бу вазифага тавсия қилди; 3) яхшиламоқ:

السمائل ~ л-ма:ла умолни яхшилади; 4) сизмоқ: **السمائل** ~ -с-са:ила у суюқликни сизди.

رشف рашафа, **يرشف** йарш(у,и)фу, **رشفا** рашфан ва **رشيفا** раши:фан ва **رشفانا** рашафа:нан

1) симирмоқ: **الماء** ~ л-ма: 'а у сувни симирди; 2) ичиб бўшатмоқ: **الإناء** ~ л-'ина: 'а у идишни ичиб бўшатди.

رشق рашқа, **يرشق** йаршуқу, **رشقا** рашқан

1) отмоқ; **فَلَانًا بِالنَّبْلِ** ~ фула:нан би-н-набли у фалончига ёй ўқи отди; 2) таъна қилмоқ: **غَيْرَهُ بِلِسَانِهِ** ~ гайраҳу би-лиса:-ниҳи у бировга таъна қилди; 3) бақрайтмоқ: **بِصْرِهِ** ~ би-басариҳи у кўзларини бақрайтди.

رَشْوَةٌ р(у,а,и)шватун пора; кўплиги **رِشًا** р(у,и)-шан.

رَشِيدٌ раши:дун 1) тўғри; соғ, оқил (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) тўғри йўлга бошловчи; 3) балоғат ёшига етган.

رِصَاصٌ раса:сун 1) кўрғошин; 2) ўқ; 3) қалам.

رِصْدٌ расада, **يُرِصِدُ** йарсуду, **رِصْدًا** расдан 1) кутиб турмоқ: **غَيْرَهُ** ~ гайраҳу у бировни кутиб турди; 2) кутмоқ: **الرَّجُلَ بِالْخَيْرِ أَوْ بِغَيْرِهِ** ~ -р-ражула би-л-хайри 'ав би-гайриҳи у бу кишидан яхшилиқ ёки бошқа бирор нарса кутди.

رِصٌّ расса, **يُرِصُّ** йаруссу, **رِصًّا** рассан тикдиб, босиб, тахлаб қўймоқ: **الشَّيْءِ** ~ -ш-шай'а у нарсани тахлаб қўйди.

رِصَصٌ рассаса, **يُرِصِّصُ** йурассису, **رِصِصًا** тарси:сан кўрғошин билан қопламоқ: **الشَّيْءِ** ~ -ш-шай'а у нарсани кўрғошин билан қоплади.

رِصْعٌ рассаъа, **يُرِصَعُ** йурассиъу, **رِصْعًا** тарси:ъан мурассаъ қилмоқ, ўрнатмоқ: **الصَّانِعِ الْذَهَبِ بِالْجَوَاهِرِ** ~ -с-са:-'игу-з-заҳаба би-л-жавахири бу заргар олтинга жавҳар тошларни ўрнатди.

رِصْفٌ расафа, **يُرِصِفُ** йарсафу, **رِصْفًا** расфан 1) териб чиқмоқ: **العَجْرَ** ~ -л-ҳажара у тошни териб чиқди; 2) териб қўймоқ: **العَجَارَةَ فِي الْبِنَاءِ** ~ -л-ҳижара:тата фи:-л-бина:'и у тошни бинога териб қўйди.

رِصْنٌ расуна, **يُرِصِنُ** йарсуну, **رِصْنًا** раса:натан мустаҳкам, кучли бўлмоқ: **العَقْلَ** ~ -л-ъақлу бу ақл кучли бўлди.

رِصْفٌ раси:фун 1) кемалар тўхтайдиган тўсиқли жой, қирғоқ, пристань; 2) йўлак; 3) қаттиқ, пухта: **عَمَلٌ** ~

ъамалун ~ пухта иш; 4) чаққон, тез: **رَجُلٌ** ражулун ~

чаққои киши; кўплиги **رصف** русуфун ва **ارصفة** 'арсифатун.

رصين раси:нун оғир, вазмин; **العقل الرصين** ал-ъақлу-р-раси:ну пухта ақл.

رضخ радаха, **يرضح** йард(а,и)ху, **رضعا** радхан
1) синдирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани синдирди; 2) тобе бўлмоқ, бўйсинмоқ: **لغيره** ~ ли-гайриҳи у бировга тобе бўлди; **للعق** ~ ли-л-ҳаққи у бу ҳақиқатга бўйсинди.

رضع радаъа, **يرضع** йард(а,и)ъу, **رضعا** радъан ва **رضاعا** рада:ъан ва **رضاعة** рада:ъатан эммак: **أمه** ~ 'уммаҳу у онасини эмди.

رضي радийа, **يرضي** йарда:, **رضا** ридан, ва **رضاء** рида:ъан ва **رضوانا** ридва:нан ва **مرضاة** марда:тан
1) қониқмоқ: **به وعنه وعليه** ~ биҳи ва ъанҳу ва ъалайҳи и уундан қониқди; 2) рози бўлмоқ, кўнмоқ: **منه كذا** ~ минҳуказа: у унга фалон нарсада кўнди.

رضيع ради:ъун эмувчи (чақалоқ); кўплиги **رضع** руду:ъун; **فلان** ~ **ي** фула:нун ~ и: у менинг тутишган (сут эмишган акам) укам.

رطب ратбун 1) юмшоқ, майин; 2) нам, ҳўл кўплиги **رطب** рутубун ва рутбун.

رطب раттаба, **يرطب** йураттибу, **ترطيبا** тарти:-бан 1) янги хурмо едирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига янги хурмо едирди; 2) ҳўлламоқ, намламоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни намлади.

رعاع р(у,и)ъа:ъун раъийят, авом халқ; биттаси **رعاعة** раъа:ъатун

رعب руъбун қўрқиш; хавф.

رعد раъада, **يرعد** йаръуду, **رعدا** раъдан ва **رعدوا** раъу:дан 1) гуркираб ёмғир чақирмоқ: **السحاب** ~ -с-саҳа:-бу булут гуркираб ёмғир чақирди; 2) гумбирламоқ: **السماء** ~ -с-сама'у осмон гумбирлади; 3) ёмонлик ваъда қилмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи ёмонлик ваъда қилди.

رعد - раъдун гумбирлаш, гулдираш (қора булутлар товуши); момоқалдирок; кўплиги **رعود** руъудун.

رعدة риъдатун титраш, титроқ босиш (мас. қўрқиншдан).

رعب раъбаба, **يرعب** йураъйбу. **ترعيا** таръи:- бан қўрқитмоқ, қўрқиса қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қўрқитди.

رعي раъа:, **رعت** раъат, **ترعي** таръа:, **رعيا** раъйан ва **مرعا** маръан 1) ўт емоқ, ўтламоқ: **الماشية** ~ **العشب** л-ма:шийату-л-ъушба бу жонвор ўтлади; 2) ўтлатмоқ, ўтедирмоқ: **الماشية** ~ л-ма:шийата у жонворни ўтлади; 3) кузатмоқ: **النجوم** ~ н-нужу:ма у юлдузларни кузатди; 4) сақламоқ: **رعاية الشيء** ~ риъа:йатани-ш-шай'а у нарсани сақлади.

رعية раъийатун 1) раъийат, оддий, авом халқ; 2) раъийатнинг ғамени еючилар; кўплиги **رعايا** раъа:-йа:.

رغب рағба, **يرغب** йаргабу, **رغبا** рағбан **رغبة** р(а,у)ғбатан 1) рағбатланмоқ, интилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши интилди; 2) ёлбормоқ: **إليه** ~ илайҳи у унга ёлборди; 3) четлаб, узоқлашиб юрмоқ: **عنه** ~ ған-ҳу у ундан узоқлашиб юрди; 4) истамоқ, хоҳламоқ **الشيء** ~ **بنفسه عن الشيء** би-нафсиҳи ған-ш-шай'и у ўзини бу нарсадан юқори қўйди, унименсимади.

رغد рағида, **يرغد** йаргаду, **رغدا** рағ(а)дан яхшиланмоқ, етарли бўлмоқ: **العيش** ~ л-ъайшу бу турмуш яхшиланди.

رغد рағ(у,а)да, **يرغد** йарғуду, **رغدا** рағдан ва **رغادة** рага:датан **رغد** рағида маъносида.

رغد рагадун етарлимлик, тўла-тўқислик, маъмурлик (турмушда).

رغم р(у,а,н)ғмун наст, ҳақир бўлиш.

رفوة рағватун кўшик.

رغيد рағи: дун кент, ёқимли (турмуш).

رغيف рағи: фун рағиф (бир зувала хамирдан ёйиб пиширилган юпқа нон); кўплиги **ارغفة** 'арғифатун. ва

رغافان рағфа: нун.

رفاة руфа: тун 1) ҳар қандай нарсанинг синиқлари; 2) ўлганнинг суяклари.

رفاهة руфа: ҳатун турмушнинг ширинлиги, ризиқнинг кенглиги.

رفرف рафрафа, **يررف** йурафрифу, **رفرفة** рафрафатан 1) қанот ёзиб чиқмоқ: **الطائر** ~ -т-та: 'иру бу қуш қанот ёзиб чиқди; 2) қанот ёзиб айланиб учмоқ (бирор нарсага ташланиш учу); 3. ҳилпирамоқ: **العلم** ~ -л-ъа-ламу бу байроқ ҳилпиради.

رفس рафаса, **يرفس** йарф(у,н)су, **رفسا** рафсан, **رفاسا** рифа: сан 1) тепмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тепди; 2) кўкрагига тепмоқ: **فلانا رفسا** ~ фула: нан рафсан у фалончининг кўкрагига тепди.

رفض рафада, **يرفض** йарф(у,н)ду, **رفضا** рафдан 1) рад қилмоқ; қайтармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани рад қилди.

رفع рафаъа, **يرفع** йарфаъу, **رفعا** рафъан 1) олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани олди; 2) сўзнинг охирини заммали қилмоқ: **الكلمة** ~ -л-калимата у сўзнинг охирини заммали қилди; 3) ҳадисни иснодли, биринчи айтганини келтирмоқ: **الحديث** ~ -л-ҳди: са у ҳадиснинг биринчи айтганини келтирди; 4) яқинлашмоқ, қараб юрмоқ: **فلانا** ~

фула: нан у фалончига яқинлашди, унга қараб юрди; 5) ёймоқ, билдирмоқ: **الخبر** ~ -л-хабараа у хабарни ёйди; 6) қадрламоқ, эъвозламоқ, обрўйини кўтармоқ: **الرجل** ~

-р-ражула у бу кишининг обрўйини кўтарди.

رفعة рифъатун шон-шараф, обрў, қадр ва ўриннинг юксаклиги.

رف раффа, **يرف** йариффу, **رفا** раффан ва

رف раффа, **يرف** йариффу, **رفيحا**
 рафи:фан ва **رفة** раффатап 1) қанот ёйиб уч-
 моқ: **الطائر** ~ -т-та:’иру бу қуш қанот ёйиб учди; 2) пир-
 пирамоқ: **العين** ~ -л-’айну бу кўз пириради; 3) теб-
 ранмоқ, чайқалмоқ: **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўсимлик
 тебранди; 4) чарақлмоқ **البرق** ~ -л-барқу бу чақмоқ
 чарақлади.

رف раффун 1) токча; 2) қушларнинг галаси; 3) мол
 ёки кўйларнинг тўдаси; кўшлиги **رقوف** руфу:фун ва
رفاق рифа:-фун.

رفع раффаъа **يرفه** йўрафлиъу **ترفيحا** тарфи:ъан
 1) обрў кўтармоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончининг обрўйи-
 ни кўтарди; 2) илгари сурмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай’а у парса-
 ни илгари сурди; 3) оширмоқ: **في الأجر** ~ фи:л-’ажри у
 хизмат ҳақини оширди.

رفه раффаҳа, **يرفه** йўраффиҳу, **ترفيها** тарфи:-
 ҳан 1) неъматли қилмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончини
 неъматли қилди; 2) енгил турмушга ўргатмоқ: **نفسه** ~
 нафсаҳу у ўзини енгил турмушга ўргатди; 3) хурсанд қил-
 дирмоқ, ўйнаб кулдирмоқ: **عنه** ~ ’анҳу у уни ўйнаб
 кулдирди, яъни енгил турмушга ўргатди; 4) муҳлат бермоқ,
 кутмоқ: **عليه** ~ ’алайҳи у унга муҳлат берди.

رفق рафақа, **يرفق** йарфуқу, **رفقا** рифқан
 ва **مرقفا** марфиқан 1) меҳрибонлик қилмоқ, юмшоқ
 муомалада бўлмоқ: **به وله وعليه** ~ биҳи ва лаҳу ва ’алай
 ҳи у билан юмшоқ муомалада бўлди; 2) уриб олмоқ:
مرقفه ~ мирфақаҳу у тиззасини уриб олди.

رفق рафуқа, **يرفق** йарфуқу, **رفاقة** рифа:-
 қатан ўртоқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўртоқ
 бўлди.

رفقا рифқун 1) мулоғим, юмшоқ муомалали; 2) гап-
 га кўнадиған, кўнувчи; 3) меҳрибонлик, аяшлик.

رفقة руфқатун ўртоқлик, дўстлик; кўнлиги **رفق**
 руфақун ва **رفاق** рифа:қун.

رفق р (у, а, и) фқатун ҳамроҳлар; кўплиги **رفق**
 р (у, и) фқун ва **رفاق** рифа:қун ва **ارفاق** 'арфа:қун.
رفه рафуҳа, **يرفه** йарфуҳу, **رفاهة** рафа:ҳатан
 ва **رفاهية** рафа:ҳийатан фароғату-фаровонликда ўтмоқ;
العيش ~ -л-ъайишу бу турмуш фароғату фаровонликда
 ўтди.

رفيع рафи:ъун 1) юқори, юксак; 2) насабли дара-
 жаси олий (киши).

رفيق рафи:қун 1) ўртоқ; 2) эр (хотинга исбатан);
 3) айрим шахс (советларда); **هذا امر رفيق بك** ҳаза: 'амрун
 рафи:қун бика бу иш сенга фойдалидир; кўплиги **رفقاء**
 руфақа:у ва **رفاق** рифа:қун.

رقب рақба, **يرقب** йарқубу, **رقبا** рақбан ва
رقوبا руқу:бан ва **رقابة** рақа:батан 1) кутмоқ: **غيره** ~
 гайраҳу у бировни кутди; 2) сақламоқ, асрамоқ: **النشء**
 -ш-шай'а у нарсани асради; 3) кузатмоқ **النجوم** ~-и-нужу:-
 ма у юлдузларни кузатди; 4) ўйламоқ, текширмоқ: **المشيو** ~
في امره -л-машбу:ҳа фи: 'амриҳи у ишидаги шубҳали
 томонларни текширди; 5) сақламоқ: **العدو** ~
 -л-ъадувва у будишмандан сақланди; 6) бўйнигаарқон сол-
 моқ: **فلان** ~ Фула:нан у фалончининг бўйнига арқон
 солди; 7) синамоқ: **غيره في الامر** ~ гайраҳу фи: -л-'амри
 у бировни буишда синади.

رقبة рақабатун 1) бўйин; 2) қул; кўплиги **رقاب**
 риқа:бун ва **رقب** руқубун ва **ارقب** 'арқубун ва
رقبات рақабатун.

رقد рақада, **يرقد** йарқуду, **رقدا** рақдан ва
رقدوا руқу:дан ва **رقادا** руқа:дан 1) ухламоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши ухлади; 2) шасаймоқ, тушмоқ: **العز** ~
 -л-ҳарру бу ҳарорат шасайди; 3) касод бўлмоқ: **السوق** ~
 -с-су:қу бу бозор касод бўлди; 4) қўлдан бермоқ, чиқар-
 моқ: **عن الامر** ~ 'ани-л-'амри у ишни қўлдан берди;

5) яхши қарамамоқ: **عن الضيف** ~ ʔани-д-дайфи у бу меҳмонга яхши қарамади.

رقص рақаса, **يرقص** йарқусу, **رقصا** рақсан рақсага тушмоқ, ўйнамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши рақсага тушди; **الزّاد** ~ -л-фу'а:ду бу юрак ўйнади.

رقع рақаъа, **يرقع** йарқаъу, **رقعا** рақъан
1) ўридан кафтларга таяниб турмоқ: **الشيخ** ~ -ш-шайху бу чол ўридан кафтларига таяниб турди; 2) ямамоқ: **الثوب رقعا ورقاعة** ~ -с-савба рақъан ва рақа:ъатан у киёмни ямади; 3) тираб қўймоқ: **البناء** ~ -л-бина:а у бинони тираб қўйди; 4) тузатмоқ, тартибга солмоқ: **أموره** ~ 'уму:раҳу у ишларини тузатди.

رقعة руқъатун 1) ямоқ; 2) бир парча қоғоз; **الأرض** ~ -л-'арди бир парча ер; **الشطرنج** ~ -ш-шатранжи шатранж тахтаси.

رق раққа, **يرق** йаруққу, **رقا** раққан ингичка, юмшоқ, юшқа қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани юшқа қилди.

رق раққа, **يرق** йариққу, **رقة** риққатан
1) юшқа, ингичка, юмшоқ бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса юшқа бўлди; 2) қартаймоқ: **عظمه** ~ ʔазмуху у қартайди; 3) сусаймоқ, танглашмоқ: **حاله** ~ ҳа:луху унинг аҳволи танглашди; 4) раҳм қилмоқ, аямоқ: **له** ~ лаҳу у уни аяди; 5) бўйсинмоқ; 6) қизармоқ: **وجهه** ~ важҳуху унинг юзи қизарди; 7) қулликка кирмоқ, қул бўлмоқ: **رقا العبد** ~ риққани-л-ʔабду бу қул қулликка кирди.

رق риққун 1) юшқа, ингичка (нарса); 2) қуллик; 3) ногора; кўплиги **رقوق** руку:қун.

رقة риққатун 1) меҳрибонлик; юмшоқлик; 2) юшқалик; нозиклик; 3) уялиш, дizarип; **الشعور** ~ -ш-шу'у:ри нозик дид.

رقص раққаса, **يرقص** йураққису, **ترقيصا** тарқи:сан рақсага туширмоқ, ўйинга тортмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни ўйинга тортди.

رقع раққаға, **يرقع** йураққиғу, **ترقيعا** тарқи:-
 1) ямамоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни ямади; 2) ти-
 раб қўймоқ: **البناء** ~ -л-бина:’а у бинони тираб қўйди;
 3) тузатмоқ, эпайқага келтирмоқ: **امواله او معيشته** ~ ’амва:-
 лаху ’ав ма’и:шатаху у молларини ёки турмушини тузатди.

رقق раққақа, **يرقق** йураққиқу, **ترقيقا** тарқи:-
 қан 1) ингичка, юмшоқ қилмоқ: **اللغة** ~ -л-лафза у сўз-
 ни (унинг талаффузини) юмшоқ қилди; **قلبه** ~ қалбаху
 у юрагини мулойим қилди; 2) чиройли қилмоқ: **كلامه** ~
 кала:маху у гафини чиройли қилди.

رقم раққама, **يرقم** йураққиму, **ترقيما** тарқи:ман
 ёзмоқ, нуқта қўйиб чиқмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китоб-
 ни ёзди.

رقبي раққа:, **يرقي** йураққи:, **ترقية** тарқийатан
 кўтармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай’а у нарсани кўтарди;
المتوظف ~ -л-мутаваззифа у бу ходимнинг даражасини кў-
 тарди.

رقم раққун 1) рақам, сон; 2) муҳр; 3) нархнома;
 4) кашта; 5) тартиб рақами, номер; кўплиги **أرقام** ’арқа:-
 мун; **الأرقام القياسية** ал-’арқа:му-л-қийа:сиййату энг
 юқори рақам кўрсаткичлари.

رقيب рақи:бун 1) ҳеч нарса йўқотмайдиган, сақловчи,
 асровчи (Аллоҳнинг сифатларидан); 2) ишни кузатувчи,
 назоратчи; 3) қоровул, соқчи; 4) кутувчи, кўз тутувчи;
 4) қўшиннинг олдида юривчи гуруҳ, отряд; **الشمس** ~ -ш-
 шамси кунгабоқар; кўплиги **رقباء** руқба:’у.

رقيق рақи:қун 1) юшқа, ингичка; 2) мулойим.

ركام рака:мун уюм, гарам.

ركب ракиба, **يركب** йаркабу, **ركبا** рақбан 1) мин-
 моқ: **ركوبا و مركبا الدابة و عليها** ~ руху:бан ва маркабани-д-
 да:ббата ва алайҳа: у уловни минди; 2) сузмоқ: **البحر** ~
 -л-бахра у бу денгизда сузди; 3) юрмоқ: **الطريق** ~ -т-
 тари:қа у йўл юрди.

ركب рақбун 1) карвон; 2) тантанали юриш; кўплиги

ارکب 'аркубун ва ркуб руку:бун.

رکبة рукбатун тизза, кўплиги رکب рукабун.

رکد ракада, یرکد йаркуду, رکودا руку:дан

1) типчланмоқ, тинмоқ: الماء أو الريح ~ л-ма:у 'ави-р-ри:ху бу сув ёки бу шамол тинди; 2) тенг, тўғри бўлди: الميزان ~ -л-ми:за:ну бу тарозу тенг бўлди; 3) тугамоқ: السوق ~ -с-су:ку бу бозор тугади.

رکز раказа, یرکز йаркузу, رکزا ракзан

1) ўрнатмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ўрнатди; 2) санчмоқ, қадаммоқ: السهم في الأرض ~ -с-саҳма фи: -л-'арди у ўқнибу ерга санчди; 3) собит, маҳкам қилмоқ: الله ~ -л-ла:жа:ху-л-жиба:ла Аллоҳ тоғларни собит қилди.

رکض ракада, یرکض йаркуду, رکضا ракдан

1) чопмоқ: الفرس ~ -л-фарасу бу от чопди; 2) ер теп-моқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ер тепди; 3) қочмоқ: منه ~ минху у ундан қочди.

رکع ракаъа, یرکع йаркаъу, رکعا ракъан ва رکوعа

руку:ъан 1) бошни қўйи солмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши бошини қўйи солди; 2) мункаймоқ: الهرم ~ л-ҳариму бу қария мункайди; 3) тиз чўкмоқ: المصلي ~ -л-мусалли: бу номозхон тиз чўкди; 4) бўйсинмоқ; тавозу қилмоқ:

المصلي ~ -л-мусалли: бу намозхон тавозу қилди;

5) (ўзини) ишониб топширмоқ: إلى الله ~ 'ила:-л-ла:ҳи у (ўзини) Аллоҳга ишониб топширди.

رکب ракбаба, یرکب йураккибу, ترکیبا тарки:бан

1) устма-уст қўймоқ; الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани устма-уст қўйди; 2) таркиб қилмоқ, тузмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани тузди, яъни унинг бўлақларини бир қилиб йиғди; 3) миндирмоқ: غيره الفرس ~ ғайраҳу --л-фараса у бировга отви миндирди.

رکز ракказа, یرکز йураккизу, ترکیزا тарки:

зан 1) ўрнатмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ўрнатди; 2) қаратмоқ: فكره في كذا ~ фикраҳу фи: каза: у фикрини фалон нарсага қаратди.

ركن рукнун 1) устун; 2) асосий, таржибий қисм;
القوم ~ -л-қавми қавмининг обрўли кишиеси; 3) руқн,
 рубрика; кўплиги **أركان** 'арка:нун, **أركان** 'арқунун.

ركيك раки:қун заиф, кучсиз: **العلم** ~ ҳува ~ л-ъилми
 унинг илми кам, у там билади; **الأسلوب** ~ -л-'услу:би
 услуби бузуқ; кўплиги **ركاك** рика:қун ва **ركة**
 ракақатун.

رماق рама:қун бироз ейиш (жон сақлаш учун).

رماية рима:йатун ўқчилик, ўқ отиш ҳунари.

رمح румқун найза; кўплиги **رماح** рима:қун ва

أرماح 'арма:қун.

رمد рамида, **رمدت** рамидат, **ترمد** тармаду, **ومدا**
 рамадан шишиб кетмоқ: **العين** ~ -л-'айну бу кўз шишиб
 кетди; **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг кўзи шишиб кет-
 ди.

رمد рамадун кўз шамоллаши, офтальмия.

رمز рамзун 1) имо, ишора қилиш (мас., кўз билан);
 2) белги, шиор; сурат; кўплиги **رموز** руму:зун.

رمس рамсун гўр, қабр; кўплиги **رموس** руму:сун ва

أرماس 'арма:сун.

رمضان рамада:ну рамазон қамарий йилнинг тўққизинчи
 ойн; кўплиги **رمضانات** рамда:на:туң ва **رماضين** рама:ди-
 ну.

رمق рамақа, **يرمق** йармуқу, **رمقا** рамқан
 1) қараб қўймоқ, назар ташламоқ; **غيره** ~ гайраҳу у би-
 ровга қараб қўйди; 2) тикилиб, узоқ қарамоқ;

غيره ~ гайраҳу у бировга узоқ қаради.

رمق рамақун 1) жон ва ҳаёт учқунлари; 2) турмуш-
 нинг қисқлиги; кўплиги **أرماق** 'арма:қун.

رمل рамлун қум; кўллиги **رمال** рима:лун; бир до-
 наси **رملة** рамлатун; **علم الرمن** зилму-р-рамли қум-
 да фол очиш ҳунари.

رمان румма:нун анор.

رامماма, رهم йураммиму, ترميما тарми:-
ман тузатмоқ, таъмир қилмоқ: ~ البناء -л-бина:'а у
бинони тузатди.

رامي рама:, رمي йарми:, رميا рамайан ва رماية
рима:йатан 1) ташламоқ, отмоқ: ~ الشئ و به من يده

-ш-шай'а ва биҳи мин йадиҳи у нарсани отди; 2) айбламоқ:
فلانا بامر قبيح ~ фула:нан би'амрин қаби:ҳин у фалончини
хунук ишда айблади; بجله علي غاربه ~ би-ҳаблиҳи тала:
فا:рибиҳи у уни ўз ҳолига ташлаб қўйди; ~ الله له -л-
ла:ҳу лаҳу Аллоҳ унга ёрдам берди.

رنج раннаҳа, يرنج йуранниҳу, ترنيجا тарни:-
ҳан 1) қийшаймоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши қий-
шайди (мастликдан); 2) маст қилмоқ: ~ الخمر الرجل -л-
хамру-р-ражула бу шароб кишини маст қилди; 3) эгмоқ:
~ الريح الفصن -р-ри:ҳу-л-ғусна бу шамол шохни эгди.

رهب раҳиба, يرهب йарҳабу, رهبة раҳбатан
ва رهبا p(y,a)χ(a)бан ва رهباتا p(y,a)χ ба:нан
1) қўрқмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши қўрқди; 2) қўр-
қитмоқ: ~ غيره ~ ғайраҳу у бировни қўрқитди.

رهب раҳабун қўрқитш. хавфсираш.

رهبانية раҳабан:ниййатун роҳибликнинг тариқати,
дунё лаззатлари ва матоларидан кечип.

رهط раҳтун 1) учдан ўнгача киши жамоаси; кўплиги
ارھط 'арҳутун ва ارھاط 'арҳа:тун. 2) жамоа, қа-
бिला.

رهن раҳана, يرهن йарҳану, رهنا раҳнан 1) да-
воматли бўлмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса давоматли
бўлди; 2) тўхтамоқ: ~ بالمكان ~ би-л-мака:ни у бу ерда
тўхтади; 3) ўрнатиб давоматли қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а
у нарсани ўрнатиб давоматли қилди; 4) гаровга қўймоқ,
қолдирмоқ: ~ الشيء فلانا و عنده -ш-шай'а фула:нан ва
ъиндаҳу у нарсани фалончига гаровга қолдирди.

رهن раҳнун гаров; бирор нарсанинг тани; гаровга бе-
рилган нарса, кўплиги رهان риҳа:нун ва رهون руҳу:-

нун ва раҳин раҳи:нун ва рهن руҳнун, **انالك رهن بكدا**
'ана: лақа раҳнун бу-каза: мен фалон нарсада сенга ка-
филмап.

رهينة раҳи:натун гаровга қўйилган нарса.

روح ру:ҳун 1) жон; 2) кўнгил; 3) нафас олиш; 4) Қуръ-
он; 5) ваҳй, яширин севги; 6) атриётнинг буғи, иси; кўп-
лиги **أرواح** 'арава:ҳун.

روحاني ру:ҳа:ниййун 1) жонли; 2) маънавий, рухо-
ний.

رؤس ра'уса, **يرؤس** йар'усу, **رؤساة** ри'а:сатан раис,
бошлиқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бошлиқ
бўлди.

روض равдун обод ер.

روضة равдатун 1) кўкаламзор; 2) боғ; кўплиги **روض**
равдун ва **رياض** рийа:дун.

روعة равъатун 1) қўрқиш, даҳшатланиш; 2) ҳайрат-
ланиш (мас: гўзалликдан).

روم ру:мун [рум]лилар, византиялилар (насронийлар-
нинг бир тоифаси); **بحرالروم** баҳру-р-ру:ми Урта Ер ден-
гизи.

روتي равнақун чирой, ҳусн; **الصيف** ~ -с-сайфи ёзнинг
мусаффолиги ва жамоли; **الضحي** ~ -д-дуҳа: тонг ёриши
ва гўзаллиги; **الشباب** ~ -ш-шаба:би беғубор ёшлик.

روب равваба, **يرووب** йураввибу, **ترويبا** тарви:бан
ивитмоқ, қатиқ қилмоқ: **اللبن** ~ -л-лабана у сутни ивит-
ди.

روج равважа, **يروج** йураввижу, **ترويجا** тарви:жан
1) тезлатмоқ, (бозорини) чаққон қилмоқ, ривож топтир-
моқ: **الشيء وبه** ~ -ш-шай'а ва биҳи у нарсани тезлатди,
чаққон қилди; **السلعة** ~ -с-силъата у нарҳни чаққон қил-
ди.

روض раввада, **يروض** йураввиду, **ترويضاً** тарви:-
дан 1) совутмоқ, қўлга ўргатмоқ: **المهر** ~ -л-муҳра у
тойчани совутди; 2) боғ қилмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у
ерни боғ қилди; 3) машқ, бадан тарбия қилмоқ **الرجل** ~

-р-ражулу бу киши машқ қилди; 4) обод қилмоқ, яшнатмоқ: **المطر الارض** ~ -л-матару-л-арда бу ёмғир ерни яшнатди.

روغ равваға, **يروغ** йураввиғу, **ترويعا** тарви:ған
кўрқитмоқ, пўписа қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни
кўрқитди.

روق раввақа, **بروق** йураввиқу, **ترويقا** тарви:қан
1) равоқламоқ, равоқ қилмоқ: **البيت** ~ -л-байта у уйни
равоқлади; 2) сузмоқ: **الشراب** ~ -ш-шара:ба у шаробни суз-
ди; 3) сотиб бошқа яхшироғини олмақ: **السلعة** ~ -с-сил-
ъата у молни сотиб бошқа яхшироғини олди; 4) узаймоқ,
чўзилмоқ: **الليل** ~ -л-лайлу бу туннинг қоронғу пайтлари
узайди.

روي рава:, **يروى** йарви:, **ريا** раййан 1) сув ичирмоқ:
الرجل القوم و عليهم و لهم ~ -р-ражулу-л-қавма ва ғалайҳим
ва лаҳум бу киши бу қавмга сув ичирди; 2) суғормоқ:
~ **الزرع** -з-зарға у экинни суғорди.

رؤيا ру'йан туш; кўнлиги **رؤي** ру'ан.
رؤية ру'йатун 1) кўз қараш; 2) рамазон ойининг би-
ригчи кечасида ойга қараш.

رياضة рийа:датун риёзат (сўфийларда нафсоний ахлоқ-
ни ибодат ва дунё лаззатларидан кечиш орқали тарбиялаш);
الرياضة البدنية ар-рийа:дату-л-баданиййату жисмо-
ний тарбия.

رياضية рийа:диййатун аниқ ва табиий илмлар.

ريح ри:ҳун муан. 1) шамол, ел; кўнлиги **ارياح** 'арйа:-
хун ва **رياح** рийа:ҳун ва **أرواح** 'арва:ҳун; 2) ис, ҳид,
бўй; 3) куч, қувват.

ريحان райҳа:нун ёқимли ҳидли, исли ўсимликлар; кўн-
лиги **رياحين** райа:ҳи:ну.

ريش ри:шун 1) пат; 2) бой, фаҳрли уст-бош; 3) уй
жиҳозлари; 4) мол (турли мато, буюмлар); 5) мўллик,
маъмурлик, ободлик; 6) чиройли ҳолат; кўнлиги **أرياش**
'арйа:шун ва **رياحين** рийа:шун.

ريف ри:фун 1) қирғоқ,, дарё лаби; 2) қишлоқ; кўнли-
ги **أرياف** 'арйа:фун.

رياق 'арйа:қун ва ړيق ري:қун сўлак; кўплиги рай:қун.

رئة ри'атуи ўлка; иккилиги رئاتان ри'ата:ни; кўплиги رئات ри'а:тун.

رئيس ра,и:сун бошлиқ; кўплиги رؤساء ру'аса:'у.

ز

زيحا زيحا:ҳу ва يزوح йази:ҳу ва زاح за:ҳа, زايحان ва زيوحا зуйу:ҳан ва زايحانا зайаҳа:нан 1) узоқлашиб кетмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши узоқлашиб кетди; 2) туширмоқ, ечмоқ: المرأة لثامها ~ -л-мар'ату ли-са:маҳа: бу аёл чачвонини ечди.

زام за:ҳама, يزاحم йуза:ҳиму, مزاحمة му-за:ҳаматан ва زاحاما зиҳа:ман сиқиб чиқармоқ; рақиблашмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан рақиблашди.

زاخر за:хирун тўлиб-тошган сув; кўплиги زواخر -л-ива:ди: водий кўкатлари.

زاد за:да, يزيد йази:ду, زايدан ва زيادة зиёа:датан 1) кўпаймоқ, ошмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса кўпайди; 2) кўпайтирмоқ, оширмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарса ни кўпайтирди; 3) бермоқ: فلانا خيراً ~ фула:нан ҳайран у фалончига хайр берди.

زاد за:дун 1) йўл озиги; 2) инсоннинг яхшилиқ ёки ёмонликдан ҳосил бўлган нарса си; кўплиги ازواد 'азва:-дум ва ازودة 'азвидатун.

زال за:ла, يزال йаза:лу феълларга қўшилиб улар ифодалаган иш — ҳаракатнинг давом этаётганини билдирди.

زان за:на, يزين йази:ну, زينان зайнан зийнатламоқ, беэмоқ, чиройлик қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарса ни беэади.

زاهد за:ҳидун ибодат қилувчи; кўплиги زاهد زух-

ҳадун ва **زاهد** зуҳҳа:дун; муаннаси **زاهية** за:ҳидатун
кўплиги **زواهد** зава:ҳиду.

زاهر за:ҳирун 1) ранги чиройли (ўт, ҳайвон ва б.қ.)
2) ялтироқ, жилоли ранг; муаннаси **زاهرة** за:ҳиратун
кўплиги **زواهر** зава:ҳиру.

زاوِل за:вала, **يزاول** йуза:вилу, **مزاولة** муза:
валатан ва **زوايا** зива:лан 1) қилмоқ, ясамоқ, ишлаб чи
қармоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарсани ясади; 2) сўрамоқ
талаб қилмоқ; қидирмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни қи
дирди.

زاوية за:вийатун 1) бинонинг устуни; 2) мақбара;
3) бурчак ўлчайдиган асбоб; кўплиги **زوايا** зава:йа.

زاي за:йун зе, зо (араб алифбесининг ўн биринчи ҳар
фи; абжадда 7 сонини билдиради).

زائدة за:йдатун **زائد** за:йдун нинг муаннаси;
الكبد ~ -л-кибади жигар ортиги; **الودية** ~ -д-ду:
дийлати кўричак; кўплиги **زوائد** зава:йду; **زوائد الأسنان**
зава:йиду-л-'асна:ни милк.

زائف за:йфун сохта, қалбаки, ясама (пул); кўплиги

زيف зуййафун ва **زيوف** зуйу:фун.

زار за'ара, **يزار** йаз'ару, **زارا** за'ран ва **زئيرا**
за'и:ран 1) бўкирмоқ: **الأسد** ~ -л-'асаду бу шер бўкир
ди; 2) кишнамоқ; **الفعل** ~ -л-фаҳлу бу тойчоқ кишнади.

زبد зубдун ёғ, мой.

زبد забадун кўшик.

زبده зубдатун бир бўлак ёғ; **الشئ** ~ -ш-шай'и нар
санинц натижаси, хулосаси.

زبون забу:нун харидор, мижоз; **العرب الزبون** ал-ҳар
бу-з-~ у шиддатли жанг.

زبيب заби:бун майиз.

زجاج з(у,а,и)жа:жун шиша.

زج зажжа, **يزج** йазужжу, **زجا** зажжан ташламоқ,
отмоқ: **بالشئ** ~ би-ш-шай'и у нарсани отди.

زجر зажара, **يزجر** йазжуру, **زجرا** зажран 1) тий-моқ, манъ қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни тийди; 2) қайтармоқ: **فلانا عن كذا** ~ фула:нан ған каза: у фалончини фалон нарсадан қайтарди; 3) яхшиликка йўймоқ: **الطير** ~ -т-тайра у қушнинг ўнг ёнидан учиб ўтишини яхшиликка йўйди; 4) кўзгатмоқ: **الرياح السحاب** ~ -р-ри:ху-с-саҳа:ба бу шамол булутни кўзгатди; 5) ушлаб, тўхтатиб турмоқ: **الكلب و به** ~ -л-калба ва биҳи у итни ушлаб турди.

زجل зажалун 1) замонавий шеър тури; 2) ўйноқи; 3) ғала-говур, шовқин-сурон; 4) куйлаш; 5) товушни кўтариш; ~ **سحاب ذو** саҳа:бун зу: ~ ин момоқалдироқ ва чақмоқли булут: кўплиги **ازجال** 'азжа:лун.

زحام зиҳа:мун тор ерда кўп одамнинг йиғилиши, тикилинч.

زحاح заҳзаҳа, **يزحح** йузаҳзиҳу, **زحرة** заҳ-заҳатан суриб қўймоқ, силжитмоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани суриб қўйди.

زحفا заҳафа, **يزحف** йазҳафу, **زحفا** заҳфан ва **زحوقا** зуҳу:фан ва **زحطانا** заҳафа:нан 1) эмакламоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййу бу чақалоқ эмаклади; 2) қараб юрмоқ: ҳаракат қилмоқ: **اليه** ~ 'илайҳи у унга қараб юрди; 3) бўш тортмоқ, судрамоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани бўш тортди.

زحف заҳфун лашкар; кўплиги **زحوف** зуҳу:фун.

زخر заҳара, **يزخر** йазҳару, **زخرا** заҳран ва **زخورا** зуҳу:ран 1) тўлиб тошмоқ: **البحر** ~ -л-бахру бу денгиз тўлиб тошди; 2) обод, маъмур, тўкин-сочин бўлмоқ: **الوادي** ~ -л-ва:ди: бу водий маъмур бўлди; 3) чўзилиб ўсмоқ: **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўт-ўланлар чўзилиб ўсди.

زخرف заҳрафа, **يزخرف** йузаҳрифу, **زخرقة** заҳрафа-тан бегамоқ, чиройли қилмоқ: **الشية** ~ -ш-шай'а у нарсани бегади; **القول** ~ -л-қавла у гапни (ёлгон билан) бегади.

Зрафат з(у,а)ра:фатун зарофа, жирафа; кўплиги
зара:фа:тун ва **Зрафф** зара:'ифу.

Зрб зараба, **Зрб** йазрабу, **Зрба** зарбан 1) киритмоқ, қамамоқ: **الماشية في الزريبة** ~ -л-ма:шийата
фи:-з-зари:бати у чорвани қўрага қиритди; 2) қўра ясамоқ:
للغتم ~ ли-л-ғанами у қўйга қўра ясади.

Зр зиррун 1) тугма; 2) чирогни ўчириб ёққич; 2) қўн-
гироқ. тугмачаси; 3) камон охиридаги бўртиб чиққан ер;
кўплиги **أزارار** 'азра:рун ва **Зрур** зуру:рун.

Зраقة зарра:фатун сув кўтаргич, чархпалак.

Зраقة зарра:қатун шприц.

Зрр заррара, **Зрр** йузарриру, **Зрр** таари:ран
қадамoқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни қадади.

Зраعة зараъа, **Зрعة** йазраъу, **Зрعا** заръан ва
зира:ъатан 1) экмoқ: **الجب** ~ -л-ҳабба у уруғни экти; 2)
уруғ сепмоқ: **الأرض** ~ -л-'арда у ерга уруғ сепди; 3) ўс-
тирмоқ: **الله النبات** ~ -л-ла:ҳу-н-наба:та Аллоҳ ўсимлигини
ўстирди.

Зрعة заръун 1) экин; 2) фарзанд; кўплиги **Зروع**
зуру:ъун.

Зريبة зари:батун 1) қўра; 2) шернинг уяси; кўплиги
Зرائب зара:'ибу ва **Зراب** зира:бун.

Зرعع заъзаъун 1) қаттиқ шамол; 2) тез юриш.

Зرعق заъқа, **Зرعق** йазъақу, **Зرعقا** заъқан 1) қич-
қирмоқ, бақирмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қичқирди;
2) қўрқитмоқ: **فلانا و به** ~ фула:нан ва биҳи у фалончини
қўрқитди; 3) қувиб ҳайдамоқ: **النواب و بها** ~ -д-дава:бба
ва биҳа: у уловни қувиб ҳайдади; 4) тўзитмоқ, чангитмоқ:
الريح التراب ~ -р-ри:ҳу-т-тура:ба бу шамол тупроқни тўзитди;
5) шўр бўлмоқ: **القدر** ~ -л-қидру бу овқат шўр бўлди, бу-
зилди; 6) чақмоқ: **العقرب** ~ -л-ъақрабу фулаънан бу чаби
фалончини чақди.

Ззем заъама, **Ззем** йазъуму, **Ззем** заъман 1) таҳ-

мин қилмоқ, хаёл қилмоқ, ўйламоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ўйлади; 2) чин ёки бекор гап айтмоқ: الرجل ~

-р-ражулу бу киши чинни ёки бекорни айтди (бу феъл кўпроқ бекор гап хусусида ишлатилади).

зем: заъи: мун 1) бошлиқ; 2) кафил: кўчилиги زعما' зуъама: у.

زغرد зағабун пар.

زغبت зағрада, يزغرد йузағриду, زغرودة зағрада-тан тиллари билан товуш чиқаришмоқ: جمع النسوة ~

жамъу-н-насвати бу хотинлар тиллари билан товуш чиқаришдилар (мас., тўйда, хурсандчиликда).

زفيرا зафара, يزفر йазфиру, زفرا зафран ва زفيرا зафи: ран 1) хўрсинмоқ, уфилламоқ: الرجل ~ -р-ражулу

бу киши хўрсинди; 2) чарсилламоқ: النار ~ -н-на: ру бу ўт

чирсиллади; 3) ёғ сурмоқ: الشيء زفرا ~ -ш-шай'а зафран

у бу нарсага ёғ сурди; 4) қуймоқ: الماء ~ -л-ма: 'а у сувни қуйди; 5) кўкармоқ (ўсимлик билан): الارض ~

-л-'арду бу ер кўкарди.

زفير зафи: рун хўрсиниш.

زقق зуқа: қун тор кўча, сўқмоқ; кўплиги ازقة 'азикқатун.

زقزق зақзақа, يزقزق йузақзику, زقزقة зақзақатан 1) чуғурламоқ, чирилламоқ: الطائر ~ -т-та: 'иру

бу қуш (тонгда) чириллади; 2) боқмоқ: فرخه ~ фархаху

у жўжасини боқди; 3) кулиб қўймоқ: الرجل ~ -р-ражулу

бу киши кулиб қўйди.

زكام зука: мун тумов.

زلزل залзала, يززل йузалзилу, زلزلة залзала-тан ва زلزالا зилзала: лан 1) қимирлатмоқ, тебратмоқ:

الله الارض ~ -л-лаҳу-л-'арда Аллоҳ ерни қимирлатди;

2) қўрқитмоқ, ҳазар қилдирмоқ, тийдирмоқ: ~ قلا

фула: нан у фалончини қўрқитди.

زلق залақа, زلقت залақат, تزلق тазлуқу, залқан ва زلقت залқат, تزلق тазлақу, 'زل

қан 1) сирпанмоқ: **القدم** ~ -л-қадаму бу оёқ сирпанди;
2) соғинмоқ: **بمكانه** ~ би-мака:ниҳи у ўз ерини соғинди.

زلق залақа, **يزلق** йазлиқу, **زلقا** залқан 1) четлатмоқ, узоқлаштирмоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а у парсани четлатди; 2) қирмоқ: **رأسه** ~ ра'саҳу у бошини қирди;
3) ўқраймоқ: **فلانا يبصره** ~ фула:нан би-басариҳи у фалончига ўқрайди.

زل залла, **تزل** тазиллу, **زلا** заллан ва **زلولا** зулу:-лан 1) сирпаниб тушмоқ: **صاحبه** ~ са:ҳибуху унинг дўсти сирпаниб тушди; 2) четлашмоқ, узоқлашмоқ: **عن الحق او** ~

الصواب 'ани-л-ҳаққи 'ави-с-сава:би у бу ҳақиқатдан ёки бу тўғридан узоқлашди; 3) ўтиб кетмоқ, ўтмоқ-кетмоқ; **عمره** ~ 'умуруҳу унинг умри ўтиб кетди; **الشئ** ~ -ш-шай'у бунарсa ўтди-кетди.

زلة заллатун 1) тойилиш, қоқилиш 2) хато, янғилиш;
3) ўйинчоқ; совға.

زام зима:мун қайиш, камар, ип; кўплиги **ازمة** 'азимматун; **قومه** ~ **هو** ҳува ~ қавмиҳи у қавмининг йўл-бошчиси, раҳбаридир; **الامر** ~ **هو** ҳува ~ у-л-'амри у буйруқни бажарувчидир.

زمان зама:нун қисқа ёки узун вақт; кўплиги **ازمنة** 'азминатун **السنة** ~ -с-санати йил фасллари.

زمر замжара, **يزمر** йузамжиру, **زمرجة** замжаратан 1) бақирмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бақирди; 2) бўкирмоқ: **الأسد** ~ -л-'асаду бу шер бўкирди.

زمر замара, **يزمر** йазмиру, **زمرأ** замран ва **زميرا** зами:ран 1) най чалмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши най чалди; 2) ёймоқ, таратмоқ: **الحديث** ~ -л-ҳади:са у воқеали ётди; 3) овоз чиқармоқ: **النعامة زمارأ** ~ -н-наба:мату **зма:ран** бу туяқуш овоз чиқарди; 4) сесканмоқ: **الغزال زمرأنا** ~ -л-ғаза:лу замара:нан бу кийик сесканди; 5) қизитмоқ, гижгижламоқ: **فلانا بفلان زمرأ** ~ фула:нан би-фула:нин замран у бировни бу бировга гижгижлади.

زمردة зумуррудатун зумрад (қимматбаҳо қизил тош);
кўплиги **زمرد** зумуррудун.

زمر заммара, **يزمر** йузаммиру, **تزميرا** тазми:ран
чалмоқ: **بالمزمار** ~ би-л-мизма:ри у найни чалди.

زمن заманун оз ёки кўп вақт: кўплиги **ازمان** 'азма:-
нун ва **ازمن** 'азмунун.

زمهرير замҳари:рун совуқнинг шиддати, кучи.

زميل зами:лун 1) шерик, ҳамкор; ҳамроҳ; 2) эргашув-
чи; кўплиги **زملاء** зумала:'у.

زنبق занбақун 1) ёсуман мойи; 2) сунбул (гул но-
ми): кўплиги **زنابق** зана:биқу.

زنج заниха, **يزنج** йазнаху, **زنجا** занахан бузил-
моқ, айнимоқ: **الدهن** ~ -д-дуҳну бу мой айниди.

زند зандун 1) елка суяги; елка; 2) чақмоқ тош; 3)
туртки (мас., милтиқдаги).

زنار зунна:рун белбоғ; кўплиги **زنائير** зана:ни:ру.

زها заҳа:, **يزهو** йузҳу:, **زهوا** заҳван ва **زهاء**
зуҳа:'ан ва **زهوا** зуҳувван 1) фаҳрланмоқ: **الرجل** ~

-р-ражулу бу киши фаҳрланди; 2) ёритмоқ, пур сочмоқ:
السراج -с-сира:жу бу лампа ёритди; 3) ялтирамоқ:

اللون ~ -л-лавну бу ранг ялтиради; 4) сарғаймоқ, қизар-
моқ: **البسر** ~ -л-бусеру бу хурмо сарғайди, қизарди; 5)

катта бўлмоқ, ўсмоқ: **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўсимликўсди;
الغلام ~ -л-ғула:му бу бола катта бўлди; 6) назарга ил-

мамоқ, қийматсиз деб билмоқ: **الشيء فلانا زهوا** ~ -ш-шай'а
фула:нан заҳван фалончи бу нарсани назарга илмади; 7)

худбин, манман қилмоқ: **الكبير فلانا** ~ -л-кибру фула:нан
бу кибр фалончини худбин қилди; 8) кўркини очмоқ:

الظل الزهر ~ -т-таллу-з-заҳра бу шабнам бу гулнинг чи-
ройлини очди.

زها заҳа:, **يزهي** йазҳа:, **زهوا** заҳван 1) кўта-
риб кетмоқ: **السراب الشيء** ~ -с-сара:бу-ш-шай'а бу са-
роб нарсани кўтариб кетди; 2) чайқамоқ, юшиб кетмоқ:

الرياح الشجر ~ -р-ри:ху-ш-шажара бу шамол дарахтни ювиб кетди; 3) юргизмоқ: السفينة ~ -с-сафи:ната у кемани юргизди; 4) қадрини белгиламоқ: الشيء بكذا ~ -ш-шай'a би-каза: у бу нарсанинг қадрини фалон нарса билан белгилади.

~ الشيء زها зуҳа:'ун бир қадар, миқдор (нарса);
-ш-шай'и нарсанинг ўзлиги.

زهد заҳада ва زهد заҳида, زهد йазаҳаду ва زهد заҳуда, زهد йазаҳуду, زهدа духдан ва زهدا заҳа:Датан тарк қилмоқ, кечмоқ: ~ في الشيء و عنه -ш-шай'и ва 'анҳу у нарсани тарк қилди; زهد في الدنيا (у,а,и)да фи: -д-дунйа: у дунёдан ибодат қилиш учун кечди.

زهد зуҳдун тийяниш, кечиш.
ازهار ازهار заҳ(а)рун гул; кўплиги ازهار 'азҳа:рун
ازاهير 'аза:ҳи:ру; ~ النرد -н-нарди шашқал; ~ ماء ال
ма:у-з-~ и гулоб.

زهرة зуҳратун 1) кўз қамаштирадиган, ялтироқ оқлик; 2) ранг тозаллиги.

زهد заҳҳада, زهد йузаҳҳиду, تزهيدا тазҳи:дан
1) камайтирмоқ, озайтирмоқ: ~ الشيء -ш'ш-шай'a у нарсани камайтирди; 2) тиймоқ, хоҳишини сўндирмоқ: ~ فيه و ~ فيه фи:ҳи ва 'анҳу у бу нарсадан унинг хоҳишини сўндирди; 3) бахил қилмоқ: ~ غيره ~ гайраҳу у бировни бахил қилди.

زهيد заҳи:дун оз, кам; кўплиги زهدان зуҳда:нун;
муаннаси زهيدة заҳи:датун; кўплиги زهائد заҳа:-'иду.

زواج зава:жун уйланиш.
زوجة завба'атун бўрон, довул; кўплиги زوايج зава:
би'у.

زوج завжун 1) эр (хотинга нисбатан); 2) жуфт; 3) хотин (эрга нисбатан); 4) тур, нав; 5) синф; 6) шакл, кўриниш; кўплиги ازواج 'ава:жун ва زوجة заважатун,
ازاويج 'ава:ви:жу.

زوجة завжатун хотин (эрга нисбатан).

زور зу:рун 1) ёлгон 2) бекор, арзимас, беҳуда (нарс);

3) мусиқали базм.

زورق заврақун қайиқ; кўплиги **زوارق** зава:риқу.

زوج завважа, **زوج** йузаввижу, **تزويج** тазви:-жан 1) жуфтламоқ: **الأشياء** ~ -л-'ашйа:'а у нарсаларни жуфтлади; 2) уйлантирмоқ, хотин олиб бермоқ: **زواجا الرجل امرأة وبها** ~ зава:жани-р-ражула-мра'атан

ва биҳа: у бу кишини уйлантирди.

زود заввада, **يزود** йузаввиду, **تزويدا** тазви:дан

1) озуқа бермоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга озуқа берди;

2) таъминламоқ: **غيره بكذا** ~ гайраҳу би-кәза: у бировни фалон нарса билан таъминлади.

زور заввара, **يزور** йузаввиру, **تزويرا** тазви:ран 1)

безамоқ: **الكذب** ~ -л-казиба у ёлгонни безади, яъни уни

ишонарли қилди; 2) сохта, қалабки, ясама деб топмоқ, бекор қилмоқ: **الشهادة** ~ -ш-шаҳа:дата у гувоҳномани

бекор қилди, яъни уни қалбаки деб топди; 3) сохта гапирмоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у унга сохта гапирди; 4) тухмат

қилмоқ: **علي نفسه** ~ ʔала: нафсиҳи у ўзига-ўзи тухмат

қилди; 5) сохталамоқ: **إمضاء** ~ 'имда:'аҳу у имзосини

сохталади; 6) ҳурматини ўрнига қўймоқ: **الزائر** ~ -з-за:'ира

у зиёратчининг ҳурматини ўрнига қўйди; 7) безамоқ чиройли қилмоқ: **النسيء** ~ -ш-шай'а у нарсани безади; **الكلام** ~

-л-кала:ма у гапга тўн кийгизди, уни олиб қочди.

زيت зайтун зайтун ёғи; **معدني** ~ маъдинийун мине'

рал ёғ; кўплиги **زيوت** зуйу:тун.

زيتون зайту:нун зайтун, хурмо дарахти.

زين зайнун безак, зийнат; кўплиги **ازيان** 'азйа:нун:

الديك ~ -д-ди:ки хўрознинг тожи.

زينة зи:натун безак; **يوم ال** ~ йавму-з-≈ и байрам ку-

ни; кўплиги **زين** зийанун.

زي зиййун 1) қиёфа,, кўриниш; 2) кийим, либос; кўп-

гиги **ازياء** 'азйа:'ун.

- زيف** заййафа, **زيف** йузаййифу, **تزيفا** тазий:фан
 1) қалбаки, сохта, ясамалигини кўрсатиоқ; **النقود** ~ -н-ну-
 қу:да у пулниг ясамалигини кўрсатди; 2) қалбаки, сохта,
 ясама қилмоқ: **النقود** ~ -н-нуқу:да у пулни ясама қилди;
 3) бекор, беҳуда эканини билдирмоқ: **راءيه** ~ ра'йаху у
 унинг фикри беҳуда эканини билдирди.
زين заййана, **يزين** йузаййину, **تزينا** тазий:нан
 безатмоқ, чиройли қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
 чиройли қилди.
زئبق зи'бақун симоб.

س

- سواء** са:'а, **يسوء** йасу:'у, **سوا** сав'ан ва **سوء**
 су:'ан ва **مساءة** маса:'атан 1) қайғуртирмоқ; ҳазил қил-
 моқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни қайғуртирди; 2) ёмон кўр-
 ганини қилдирмоқ, ёмонликни право кўрмоқ: **غيره** ~ гай-
 раҳу у бировга ёмон кўрганини қилдирди; 3) ёмонликда
 шубҳа қилмоқ, ёмон деб ўйламоқ: **به ظنا** ~ биҳи заннан
 у уни ёмон деб ўйлади; 4) қабиҳ, ёмон, ёқимсиз, хунук
 бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса хунук бўлди.
سب са:ба; **يسب** йаси:бу, **سببا** сайбан ва
سببانا сайба:нан 1) оқмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув оқди;
 2) шошиб, тезлик билан юрмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу ки-
 ши шошиб юрди; 3) истаган томонга юрмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши истаган томонига юрди; 4) ўйламай
 гапирмоқ: **فى كلامه** ~ фи: кала:миҳи у гапини ўйламай
 гапирди.
سابع са:би'ун еттинчи.
سابق са:бақа, **يسابق** йуса:биқу, **مسابقة** муса:-
 бақатан ва **سباقا** сиба:қан мусобақалашмоқ, ўзинмоқ,
 енгинмоқ: **فلانا غيره** ~ фула:нун гайраҳу фалончи биров
 билан мусобақалашди.
ساح са:ҳа, **يسيح** йаси:ҳу, **سيحا** сайҳан ва **سيحانا**

сайаха:нан 1) ёйилиб оқмоқ: الماء ~ -л-ма:'у бу сув ёйилиб оқди; 2) саёҳат қилмоқ, кезмоқ: الرجل سيحا و سيحا و

~ -р-ражулу сайҳан ва сайаха:нан ва сийа:-ҳатан ва суйуҳан бу киши ўлкани кезди.

ساحة са:ҳатун 1) ноҳия, тараф, ён-атроф; 2) майдон, кешг жой; 3) ҳовли; نزول في ~ ~ яҳи у ҳовли-сига тушиди; ~ هو براء ال ~ и у гуноҳкор эмас; кўплиги ساح са:ҳун ва سوح су:ҳун ва ساحات са:ҳатун.

ساحر са:ҳирун сеҳргар; кўплиги سحرة саҳаратун ва سحار суҳҳа:рун ва ساحرون са:ҳиру:на.

ساحل са:ҳилун. қирғоқ; кўплиги سواحل сава:ҳилу.

ساد са:да, يسود йасу:ду, سودا су:дан ва سيادة сийа:датан ва سوددا су'дудан 1) шарафли, доврўқли бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши доврўқли бўлди; 2)

бошлиқ, хўжа бўлмоқ: قومه ~ қавмаҳу у қавми-га хўжа бўлди; 3) шарафда, доврўқда ўзмоқ, ошиб ўтмоқ: فلاة ~ фула:нан у фалончини шарафда ошиб ўтди.

سادس са:дисун олтинчи.

ساذج са:зижун 1) енгил, осон; 2) оддий, нақшу безакдан холи.

سار са:ра, يسير йаси:ру, سيرا сайран ва مسيرا маси:ран ва مسيرة маси:ратан ва تسياراً тасйа:ран 1)

дам олиб юрмоқ, сайр қилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши дам олиб юрди; 2) тарқалмоқ, ёйилмоқ: الكلام ~ -л-кала:му бу гап тарқалди.

سارع са:раъа, يسارع йуса:риъу, مسارعة муса:раъа-тан 1) тез, шошиб келмоқ: الرجل إليه ~ -р-ражулу 'илайҳи бу киши унинг олдига шошиб келди; 2) тиришмоқ, яхши ишламоқ: في الأمر ~ фи:-л-'амри у бу ишда тиришди.

ساس са:са, ياساس йаса:су, سوسا савсан қурт-ламоқ, мита тушмоқ: العب أو الخشب ~ -л-ҳабба 'ави-л-хашба бу донга мита тушди ёки бу дарахт қуртлади.

ساع са:ъин 1) ёрдамчи, маслаҳатчи; 2) хабар ташувчи, почталъон; **ساعة** суъа:тун.

ساعة са:ъатун 1) вақтнинг олтмиш дақиқаси; 2) кун ва туннинг йигирма тўртдан бир бўлаги; 3) шу вақт, шу пайт; 4) соат, вақт кўрсатувчи асбоб; 5) қиёмат кунининг келиш вақти; **الجيب** ~ -л-жи:би чўнтак соати; **المعصم** ~ -л-миъсами қўл соати; **الحائط** -л-ҳа:ъити осма соат;

شمسية ~ шамсиййатун қуёш соати; **رملية** ~ рамлиййатун қум соати; **الصفري** ~ -с-сифри ҳарбийларда ҳужум бошланишнинг фақат ўзлари биладиган вақти.

ساعد са:ъада, **يساعد** йуса:ъиду, **مساعدته** муса:ъадатан кўмаклашмоқ; **غيره علي الامر** ~ гайраҳу ъала:л-'амри у бу ишда бировга кўмаклашди.

سافر са:фара, **يسافر** йуса:фиру, **مسافرة** муса:фараган ва **سافرا** са:фараган 1) сафар қилмоқ; **من بلد إلى بلد** ~ мин баладин 'ила: баладин у бир ўлкадан иккинчи ўлкага сафар қилди; 2) ўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўлди; 3) тушмоқ; **عنه العمي** ~ ъанҳу-л-ҳумма: унинг иссиғи тушди.

سافر са:фирун 1) сафар қилувчи, мусофир; кўплиги **سافر** сафрун; 2) котиб; 3) инсонларнинг қилмишларини ёзиб юривчи малойиканинг бири.

ساق са:қа, **يسوق** йасу:қу, **سوق** савқан ва **سياق** сийа:қан ва **سياقة** сийа:қатан ва **مساق** маса:қан

1) олдига солиб ҳайдамоқ; **الدابة** ~ -д-да:ббата у жониворни олдига солиб ҳайдади; 2) оёғи касалланмоқ; **فلان** ~ фула:нан фалончининг оёғи касалланди; 3) юбормоқ; **اللّٰه إليه الرزق** ~ -л-ла:ҳу 'илайҳи-р-ризқа Аллоҳ унга ризқни юборди; 4) мисол қилиб келтирмоқ; **الحديث** ~ -л-ҳади:са у ҳадисни мисол қилиб келтирди.

ساق са:қун 1) болдир; 2) дарахт танаси, новдаси; кўплиги **سوق** су:қун ва **سيقان** си:қа:нуун ва **أسوق** 'асвуқун; **كشفت الأمر عن** ~ кашафа-л-'амру ъан ~ иҳи бу иш мушқиллашиб катталашди; **قام فلان علي ساق** қа:ма фула:нуун

ъала: са:қин фалончи бу ишга қаттиқ киришди; 3) ҳанда-сада: тараф, томон.

ساقط са:қитун 1) хулқи ёмон, нафси бузуқ; هراة ~ ة мар'атун ~ тун бузуқ аёл, фоҳиша; 2) фазилатсиз; من الحقوق المدنية ~ мина-л-ҳуқу:қи-л- маданийнати фуқоролик ҳуқуқларидаан маҳрум (киши); кўплиги سقاط суққа:тун; муаннаси ساقطة са:қитатун; кўплиги سواقط сава:қиту.

ساقية са:қийнатуни 1) ساق са:қиннинг муаннаси: 2) ариқ; кўплиги سواق сава:қин ва ساقيات са:қийн:тун.

ساكن са:қинун турувчи, жим, тек турувчи; кўплиги سكان сукка:нун ва سواكن сава:қину.

سال са:ла, يسيل йаси:лу, سيل сайлан ва سيلان сайлала:нан ва مسيلا маси:лан оқмоқ: الماء ~ -л-ма:у бу сув оқди.

سائلة са:лифатун бўйиннинг тарафи; سالفان са:лифата:ни бўйиннинг икки тарафи; кўплиги سوافل сава:лифу.

سام са:мин юксак, баланд.

سائد са:нада, يسائد йуса:ниду, مسائدة муса:-надатан ва سنادا сина:дан 1) кўмаклашмоқ, қўлламоқ:

غيره ~ гайраҳу у бировни қўллади; 2) тақдирланмоқ:

علي العمل ~ ъала:-л-ѡамали у бу хизматда тақдирланди;

3) таямоқ, суямоқ: الشيء الي الشيء ~ -ш-шай'а 'ила:ш-'шай'и у нарсани бу нарсага суяди; 4) исвод, манба келтирмоқ: الشاعر شعره وفيه ~ -ш-ша:ъиру-ш-шиъраҳу

ва фи:ҳи бу шоир бу шеърида манба келтирди.

ساهم са:ҳама, يساهم йуса:ҳиму, مساهمة муса:-ҳаматан ва ساهما сиҳа:ман 1) ўқ отишмоқ: غيره ~

гайраҳу у биров билан ўқ отишди; 2) шерик бўлмоқ:

في المشروع ~ фи:-л-машру:ъи у бу режага шерик

бўлди; 3) улуш, ҳисса олмоқ: في الشركة ~ фи:-ш-шир-

кати у бу шерикликдан фойда олди.

ساوم са:вама, يساوم йуса:виму, مساومة муса:вама-

тан ва **ساوما** сива:ман савдолашмоқ, нархида тортишмоқ:
البائع بالسلعة ~ -л'ба:н'бу би-с-силъати бу савдогар
 молини савдолашди.

ساوي са:ва:, **يساوي** йуса:ви:, **مساواة** муса:-
 ва:тан 1) ўхшатмоқ: **الشيء** ~ -шай'а у нарсани ўхшатди;
 2) келиштирмоқ тўғирламоқ, мосламоқ: **بينهما** ~ байна-
 ҳума: у иккисини келиштирди; 3) тенглашмоқ, баробар-
 лашмоқ: **الرجل قرنه** ~ -р-ражулу қирнаҳу бу киши тенгдо-
 ши билан (қадру қийматда) баробарлашди; 4) етишмоқ,
 етиб олмоқ: **الرجل قرنه** ~ -р-ражулу қирнаҳу бу киши тенг-
 дошига (илмда ва мардликда) етишди.

سائح са:ихун 1) сайёҳ, саёҳатчи, мусофир; 2) мас-
 жидларнинг рўзадор мулозимлари, кўплиги **سياح**
 суййа:ҳун.

سال са'ала, **يسال** - йас'алу, **سؤالا** су'алан ва
تستالا тас'алан ва **مسالة** мас'алатан 1) сўрамоқ, та-
 лаб қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сўради; 2) хайр
 сўрамоқ: **الفقير الناس** ~ -л-фақи:ру-н-на:са бу фақир бу
 одамлардан хайр сўради; 4) суриштирмоқ, сўраб билмоқ:
الرجل عن كذا ~ -р-ражула ған каза: у бу кишидан фалон нар-
 са тўғрисида суриштирди.

سباب сиба:бун сўкиш, сўкиниш.

سباعي суба:ъиййун 1) етти устувли жой; 2) етти ойда
 тутилган бола; 3) етти ҳарфли сўз.

سباق сиба:қун 1) боғич; 2) узанги; **الخيال** ~ -л-хайли
 от пойғаси.

سب сабба, **يسب** йасуббу, **سبا** саббан 1) сўк-
 моқ, ҳақорат қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни сўкди;
 2) кесмоқ, чопмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кесди; 3)
 юришдан тўхтатмоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у жониворни
 юришдан тўхтатди.

سبب сабабун 1) сабаб, баҳона; 2) йўл, йўриқ; 3) ар-
 қон; 4) боғланиш, восита; 5) яқинлик, дўстлик; 6) аруз-
 да: ҳаракали икки ҳарф ҳамда бир ҳаракали ва бир со-
 кин ҳарф; кўплиги **أسباب** 'асба:бун, **تقطعت بهم الأسباب**

тақаттағат биҳими-л-~ у улар билан яқинлик алоқалари узилди; السماء ~ -с-сама:и осмон атрофлари.

سبب саббаба, يسبب йусаббибу, تسبب тас-бибан 1) сабаб келтирмоқ, кўрсатмоқ: الأسباب ~ -л-'ас ба:ба у сабабларни вужудга келтирди; 2) сабаб бўлмоқ: الأمر ~ -л-'амра у бу ишга сабаб бўлди; 3) тузатмоқ, тўғриламоқ: مجري الماء ~ мажра:-л-ма:'и у сув йўлларини тўғрилади.

سبح саббаҳи, يسبح йусаббиҳу, تسبيحا тасби:ҳан 1) мақтамоқ; الله ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳни мақтади; 2) суб-ҳа:на-л-ла:ҳи «Аллоҳни мақтайман», — демоқ: الله ~ -л-ла:-ҳа у «Аллоҳни мақтайман» — деди.

سبت сабтун шанба; кўплиги أسبت 'асбутун ва سبوت субу:тун.

سبتمبر сибтамбиру сентябрь.

سبح сабаҳа, يسبح йасбаҳу, سباحة сiba:ҳатан 1) сузмоқ: بالبحر وفيه ~ -би-л-бахри ва фи:ҳи у бу ден-гизда сузди; 2) юрмоқ: النجوم ~ -н-нужу:му бу юлдузлар (осмонда) юрди.

سبعان субҳа:на мақтовли, мақтовга лойиқ الله ~ -л-ла:-ҳа Аллоҳни мақтайман.

سبعة субҳатун 1) дуо қилиш, фотиҳа қилиш; 2) во-фила намози; кўплиги سبح субаҳун.

سبع сабуъун 1) йиртқич ҳайвон (мас., шер); 2) фақат гўшт билан озиқланувчи қушлар.

سبع (у)ъун еттидан бир бўлак; кўплиги أسباع асба:ъун.

سبعة сабъатун етти.

سبعون сабъу:на етмиш.

سبق сабақа, يسبق йасбиқу, سبقا сабқан 1) илгарилатмоқ: غيره إلى الشيء ~ гайраҳу 'ила: -ш-шай'и у бировни бу парса томон илгарилатди; 2) ўздирмоқ: غيره ~ گايраҳу гайраҳу тала: каза: у бировни фалончидан ўздирди.

سبک сабака, يسبک йасбику, سبكا сабкан 1) эри-тиб қолишмоқ: المعادن ~ -л-маъдина у маъданни эри-

тиб қолшпада; 2) чиниқтирмоқ: **التجارب فلان** ~ ти-т-та-жа:бибу фула:нан бу синовлар фалончини чиниқтирди; 3) қолипга солмоқ, тўғри, чиройли тузмоқ: **الكلام** ~ -л-ка-ла:ма у гапни чиройли тузди.

سبلة сабалатун 1) мўйлов, мийиқ; 2) юқори лаб ўрта-сидаги доирача; 3) бошоқ; 4) идишнинг бўйни; **جاء وقد نشر** жа:а ва қад нашара сабалатаху у дўқ қилиб келди; кўплиги **سبال** саба:лун.

سبيل саби:лун 1) йўл; 2) йўриқ, илож; 3) сабаб; 4) ҳийла; **الله** ~ -л-ла:ҳи ҳидоят йўли; **ابن ال** ~ ибну-с ~ и мусофир, йўловчи; кўплиги **سبل** субулун ва **اسبلة** 'асбилатун.

ست ситтун 1) олти; 2) бека; кўплиги **ستات** ситта:тун.

ستار сатта:рун-ўта кечирувчи (Аллоҳнинг сифати).

سته ситтатун олти.

ستون ситту:на олтмиш.

سترا сатара, **يستر** йастуру, **سترا** ситран беркитмоқ, яширмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани яширди.

سترة сутратун 1) рўмол; ёпинчиқ; 2) парда; 3) чойшаб; **السطح** ~ -с-сатҳи чордевор.

سجاد сажжа:дун кўп сажда қилувуи.

سجادة сажжа:датун жойнамоз.

سجان сажжа:нун 1) қамоқхона бошлиғи, возири; 2) қамоқхона хизматчиси.

سجل сажжала, **يسجل** йусажжилу, **تسجلا** тасжи:-лан 1) муттасил ўқишмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни муттасил ўқиди; 2) темир дафтарга ёзиб қўймоқ, киритмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши темир дафтарга ёзиб қўйди.

سجد сажда, **يسجد** йасжуду, **سجودا** сужу:дан 1) сиғинмоқ, тобинмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сиғинди; 2) сажда қилмоқ, пешонасини ерга қўймоқ: **المصلي** ~ -л-муеалли: бу намозхон сажда қилди.

سجلات сижиллун 1) темир дафтар; кўплиги **سجلات** сижилла:тун; 2) китоб, битик.

سجن сажана, **يسجد** йасжуну, **سجنا** сажнан 1) қамоққа қамамоқ, қамаб қўймоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қамади; 2) тиймоқ: **لسانه** ~ лиса:наҳу у тилини тийди; 3) яширмоқ, бекитмоқ: **الهم** ~ -л-ҳамма у ташвишини бекитди.

سجنون сижнун қамоқхона, турма; кўплиги **سجنون** сужу:нун.

سجين сажин:нун маҳбус, қамалган, қамоқдаги (киши); кўплиги **سجناء** сужана:'у.

سحاب саҳа:бун булут; кўплиги **سحب** суҳубун.

سحابة саҳа:батун паға, бўлак булут; кўплиги **سحاب** саҳа:ибу.

سحب саҳаба, **يسحب** йасҳабу, **سحبا** саҳабан 1) тортмоқ, судрамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани судради; 2) тўзитмоқ: **الريح التراب** ~ -р-ри:ҳу-т-тура:ба бу шамол тупроқни тўзитди; **جاء فلان بحسب ذيله** жа:'а фула:нун йаҳсабу зайлаҳу фалончи судралиб юрди.

سحر саҳира, **يسحر** йасҳару, **سحرا** саҳаран 1) саҳар турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши саҳар турди. 2) ўпка узилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг ўпкаси узилди.

سحر сихрун 1) сеҳирлаш, сеҳр қилиш, сеҳр; 2) ҳайратга солиш; қойил қолдириш; 3) сеҳргарлик, васваса қилиш; кўплиги **اسحار** 'асҳа:рун ва **سحور** суҳу:рун.

سحق саҳақа **يسحق** йасҳақу, **سحقا** саҳқан 1) майдаламоқ, туймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани майдалди; 2) майин қилмоқ, юмшатмоқ: **الشيء الصلب** ~ -ш-шай'а -с-сулба у қаттиқ нарсани юмшатди; 3) ҳалок қилмоқ, йўқ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди.

سجنا саҳа:, **يسغو** йасғу:, **سجاء** саҳа:'ан сажий, ҳимматли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳимматли бўлди.

- سخاء саха:ун сахийлик, қўли очиқлик, ҳимматлилиқ.
 سخافة саха:фатун бўшлиқ, заифлик.
 سخرا саххара, يسخر йусаххиру, تسخييراً тасхи:-
 ран 1) ҳақ бермай ишлатмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни
 ҳақ бермай ишлатди; 2) эзмоқ, зулм қилмоқ: غيره ~ гай-
 раҳу у бировга зулм қилди; 3) эрк бермоқ: عليه ~
 талайҳи у унга эрк берди.
 سخن саххана илитмоқ, иситмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а
 у нарсани иситди.
 سخرا сахира, يسخر йасхару, سخرا сахаран ва
 سخرا сухран ва سخرية сухриййатан кулмоқ, масхара
 қилмоқ: منه و به ~ минҳу ва биҳи у уни масхара қилди.
 سخرة сухратун 1) масхара қилинган, кулгу бўлган
 (киши); 2) текин, ҳақсиз, зўрлик билан ишланган иш.
 سخرية сухриййатун ва сухриййатун бировнинг устидан
 кулиш, масхара қилиш.
 سخط сахита, يسخط йасхату سخط сухтан ва саха-
 тан газабланмоқ, норози бўлмоқ: الرجل و عليه ~ р-ражула ва
 талайҳи у бу кишидан норози бўлди.
 سخف сахуфа, يسخف йасхуфу, سخفا сухфан ва
 سخافة саха:фатан 1) аҳмоқ, аңқов бўлмоқ; الرجل ~ -р-
 ражулу бу киши аңқов бўлди; 2) майин, юмшоқ бўлмоқ:
 الفزل ~ -л-газлу бу йиғирилган иш майин бўлди.
 سخفة сухфатун 1) кулиш, масхара қилиш; 2) майинлик,
 юмшоқлик; الجوع ~ -л-жу:ъи озғинлик.
 سخن сахана, يسخن йасхуну, سخنا сухнан ва سخونة
 суху:натан илимоқ, исимоқ: الماء ~ -л-ма:у бу сув исиди.
 سخن сухнун иссиқ, илқ.
 سخني сахиййун сахий; кўплиги اسخياء 'асхийя:у.
 سداس суда:са олтита-олтита, олтитааб; جاء القوم سداس
 ж:а-қавму суда:са бу қавм олтита-олтита келди.
 سداسي суда:сиййун олтилик, икки олтилик.
 سد сада, يسد йасиду, سددا сададан ва سددا
 сада:даж 1) тўғриланмоқ, тик бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у

бу нарса тик бўлди; 2) мақсадга эришмоқ, нипонга термоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши мақсадга эришди.

أسداد **سد** саддун 1) тоғ; 2) тўғон; кўнлиги **أسدة** 'асда:дун; 3) айб; кўнлиги **أسدة** 'асиддатун.

أسداس **سد** саддада, **يسد** йусаддиду, **تسديد** тасди:-дан 1) йўпалтирмоқ, мўлжалга олмақ: **السهم إلى الصيد**

-с-саҳма 'ила-с-сайди у ўқни бу овга йўналтирди, уни мўлжалга олди; 2) мақсадга етказмоқ, эриштирмоқ: **اللله فلانا** ~

-л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини мақсадига етказди; 3) тўғри йўлга солмоқ, ўргатмоқ: **صاحبه** ~ са::ҳибаҳу у

шеригини тўғри йўлга солди; 4) яхшилиқка ишлатмоқ: **ماله** ~ ма:лаҳу у молини яхшилиқка ишлатди.

أسداس **سداس** судеун олтидан бир улуш; кўнлиги

'асда:сун; **هو يضرب اخماسا لأسداس** ҳува йадрибу 'ахма:сан ли-'асда:син у бешни олтига урди, яъни макру ҳийлага интилди.

سادل **سدل** садада, **يسدل** йасдулу, **سدلا** садлан

1) туширмоқ, ёймоқ: **الستر والشعر** ~ -с-ситра ва -ш-шаъара у пардани туширди, сочни ёйди; 2) кезмоқ: **الرجل** ~

-р-ражулу фи:-л-била:ди бу киши ўлка кезди.

سدي судан беҳуда, бекор, зойе; **ذهب كلامه** ~ кала:муҳу ~: унинг гапи зойе кетди.

سراب сара:бун 1) сароб; 2) алдан, бошлаш; **هو اخذع من**

السراب ҳува 'ахдаъу мина-с-сара:би у-саробдан алдамчироқ.

سراج сира:жун 1) чироғ, лампа; кўнлиги **سرج**

суружун; 2) қуёш.

سراط сира:тун кенг, очиқ йўл.

سرب сирбун жуш ёки ҳайвон галаси; кўнлиги **أسراب** 'асра:бун.

سرج саржун эгар; кўнлиги **سروج** суру:жун.

سرح сараҳа, **يسرح** йасраҳу, **سرحا** сарҳан ва **سروحا**

суру:ҳан 1) сокин оқмоқ: **السييل** ~ -с-сайлу бу сув сокин

оқди; 2) ўтлашга чиқариб юбормоқ: **المواشي** ~ -л-мава:-

ши: у молни ўтлашга чиқариб юборди; 3) арафада, бир жун

«Один чикмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши арафада чиқди; 4) юбормоқ, жўнатмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани жўнатди; 5) чиқармоқ, очмоқ: ما في صدره ~ ма: фи: садриҳи у юрагини очди; 6) қўлламоқ: الله فلان ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини қўллади; 7) қутилмоқ, холос бўлмоқ: عن فلان ~ ʻан фула:нин у фалончидан қутилди.

سرда сарада, يسرد йасруду, سردا сардан
1) ўймоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ўйди; 2) тешмоқ: الجلد ~ -л-жилда у терини тешди; 3) тўқимоқ: الدرع ~ -д-дир'а у совутни тўқиди; 4) тутмоқ: الصوم ~ -с-савма у рўзани тутди; 5) яхши гапирмоқ: الحديث ~ -л-ҳади:са у ҳикояни яхши гаширди; 6) тез, шариллатиб ўқимоқ: الكتاب ~ -л-кита:ба у китобни тез ўқиди.

سرداب сирда:бун 1) ертўла; 2) ерости панагоҳи; кўпдиги سراديب сара:ди:бу.

سر сарра, يسر йасурру, سرورا суру:ран ва مسرة масарратан 1) севинтирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини севинтирди; 2) олқишламоқ: سرا فلان ~ сарран Фула:нан у фалончини олқишлади; 3) киндик кесмоқ: الصبي ~ -с-сабий'а у бу чақалоқнинг киндигини кесди; 4) яширмоқ, сақламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани яширди.

سر сурра мажҳ. севинмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши севинди.

سر сиррун 1) сир; 2) махфий, яширин нарса; 3) асл, тағ, илдиш; الشيء ~ -ш-шай'а нарсанинг тозаси; кўпдиги اسرار 'асра:рун ва سراد сира:рун.

سرح сарраҳа, يسرح йусарриҳу, تسريعا таери:-ҳан 1) тараб туширмоқ: الشعر ~ -ш-ша'ара у сочи тараб туширди; 2) юбормоқ, жўнатмоқ: فلان ~ фула:нан у фалончини жўнатди; 3) талоқ қилмоқ: المرأة ~ -л-мар'ата у хатинни талоқ қилди; 4) бўшатмоқ, озод қилмоқ: العامل من عمله ~ -л-ʻа:мила мин ʻамалиҳи у ишчинини ини-

дан бўшатди; 5) енгиллаштирмақ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни енгиллаштирди; 6) қутилмоқ, халос бўлмоқ: **عن فلان** ~ Ёан фула:нин у фалончидан қутилни.

سرطان сарата:нун 1) қисқичбақа; 2) Саратон (бурж номи); 3) рак, саратон дарди.

سرعان с(у,а,и)р'я:на 1) тез бўл, шошил; 2) қандай тез; **ما فعلت كذا** ~ ма: фаълта каза: фалон нарсани қандай тез қилдинг.

سرق сарақа, **يسرق** йасриқу, **سرقة** сар(а,и)-қан ва **سرقة** сариқатан ўғирламоқ: **منه شيئا و غيره شيئا** ~ минху шай'ан ва гайраҳу шай'ан у ундан (бировдан) нарса ўғирлади.

سرقة сариқатун 1) ўғирланган нарса; 2) ағасидан яширинча олинган мол.

سريرو сари:рун 1) яровать; 2) тахт; **زال عن** ~ о. за:ла Ёан ~ нхи у тахтдан тушди, яъни шавкату бахти кетди; кўплиги **سور** сурурун ва **أسرة** 'асирратун.

سريع сари:ъун 1) тез, шошилинич; кўплиги **سرعان** сур'я:нун; муаннаси **سريرة** сари:ъатун; кўплиги **سراع** сира:ъун; 2) сариъ (арузда баҳр номи).

سرية сарий'атун лашкарнинг бир қисми, отряд; кўплиги **سرايا** сара:йа:.

سطا сата:, **يسطو** йасту:, **سطوا** сатван ва **سطوة** сатватан 1) тапшланмоқ: **عليه و به** ~ Ёалайҳи ва биҳи у унга тапшланди; 2) пойламоқ: **اللمص علي المتاع** ~ -л-лиссеу. мата:ъи бу ўпри матони пойлади; 3) ўз ҳолича юрмоқ: **الفرس** ~ -л-фарасу бу от ўз ҳолича (хоҳлаган томонига) юрди; 4) кўнаймоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув кўнайди.

سطح сатаҳа, **يسطح** йастаҳу, **سطحا** сатҳан 1) текисламоқ: **البيت** ~ -л-байта у ҳовлини текислади; 2) ёймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёйди.

سطح сатҳун 1) ҳар нарсанинг юзаси; 2) уйнинг ҳовлиси, орқаси, томи, 3) сатҳ; 4) терининг юзаси; кўплиги **سطوح** суту:ҳун.

سطر сатрун қатор, йўл; من الكتابة ~ мина-л-кита:бати ёзувнинг бир қатори; من الشجر ~ мина-ш-шажари бир қатор дарахт; кўплиги استر 'астурун ва ستور суту:-рун ва استار 'аста:рун.

سطح саттаҳа, يسطح йусатиху, تسطحا тасти:-ҳан текислатмоқ: الرجل البيت ~ -р-ражулу-л-байта бу киши ҳовлини текислатди.

سطر саттара, يسطر йусаттиру, تسطيرا тасти:-ран 1) ёзмоқ: الكاتب الرسالة ~ -л-ка:тибу-р-риса:лата бу ёзувчи рисолаи ёзди; 2) чизмоқ, чизиб чиқмоқ: الورقة ~ -л-варақата у қоғозни чизиб чиқди; 3) тузмоқ: العبارة ~ -л-ъиба:рата у иборани тузди; 4) пардозламоқ, жимжимадор қилмоқ: علينا ~ ʔалайна: у бизга (гапни) жимжимадор қилди.

سطع сатаъа, يسطع йастаъу, سطعا сатъан ва سطوعا суту:ъан 1) ёришмоқ, нур сочмоқ: النور والصبح ~ -н-ну:ру ва-с-субҳу бу ёғду ва бу тонг ёришди; 2) тарқамоқ, ёйилмоқ: الفجار ~ -л-ғуба:ру бу ғубор тарқади; الرائحة ~ -р-ра:ʔихату бу ёқимли ис ёйилди; 3) очиқ, ойдин бўлмоқ: الامر ~ -л-амру бу иш ойдин бўлди; 4) чапак чалмоқ: يديه ~ би-йадайҳи у чапак чалди.

سطل сатлун челақ; кўплиги ستول суту:лун ва استال 'аста:лун

سعد саъида, يسعد йасъаду, سعادة саъа:датан бахтли бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши бахтли бўлди.

سعر сирун нарх, баҳо; кўплиги اسعار а'асъа:рун. سعر саъвара, يسعر йусаъьиру, تسعيرا тасъи:ран 1) ёқмоқ: النار ~ -н-на:ра у ўтни ёқди; الحرب ~ л-ҳарба у уруш оловини ёқди; 2) баҳоламоқ, нарх қўймоқ: الشيء ~ ш-шай'а у нарсани баҳолади; 3) нархда, баҳода келишмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм нархда келишдилар.

سقف саъъафа, يسقف йусаъьифу, تسعيفا тасъи:фан хуш-бўйликлар, атриёт аралаштирмоқ: المسك ونحوه ~ -миска ва

наҳваҳи у бу мушкка ва шунинг кабиларга атриёт аралаштирди.

سَعَل саъала, يسَعَل йасъулу, سَعالا суъа:лан ва سَعلة суълатан йўталмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши йўталди.

سَعِي саъа:, يسَعِي йасъа:, سَعِيА саъйан 1) интилмоқ: **إلى الشيء** ~ ила:ш-шай'и у бу нарсага интилди; 2) юрмоқ, ўтмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши юрди; 3) рўзгор тебратмоқ, ризқ топмоқ: **لعياله** ~ ли-ъийа:лиҳи у оиласа учун ризқ топди; 4) ҳожат чиқармоқ, ёрдам бермоқ: **في حاجة صاحبه** ~ фа:жа:са:ҳа:биҳи у дўстининг ҳожатини чиқарди; 5) қатнамоқ: **بين الصفا والمروة** ~ байна-с-сафа: ва-л-марвати у Сафо билан Марва орасида қатнади; 6) чақмоқ, чақимчилик қилмоқ: **به سعاية** ~ биҳи сиъа:йата н у уни чақди; 7) хайрия билан шуғуллашмоқ: **المتصدق** ~ -л-мутасаддиқу бу садақа берувчи киши хайрия билан шуғуллашади; 8) битирмоқ, ушдирмоқ: **الأمر** ~ -л-амра у ишни битирди, ундан (нарса) ҳосил қилди.

سَعِيد саъи:дун 1) бахтли, омадли; кўплиги **سعداء** суъ-ада:у 2) кичик дарё; кўплиги **سعد** суъудун.

سَفارة сифа:ратун 1) элчи; 2) орани келиштириш.

سَفح сафҳун тоғнинг таги, асоси, замини; кўплиги **سفوح** суфу:ҳун.

سَفرا сафара, يسَفِر йасфиру, سَفرا сафран 1) сафарга чиқмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши сафарга чиқди; 2) юзини очмоқ: **المرأة** ~ -л-мар'ату бу аёл юзини очди.

سَفار сафарун сафар қилиш, йўл юриш; кўплиги **اسفار** асфа:рун

سَفرة суфратун 1) мусофирнинг овқати; 2) хонтахта ва унинг устидаги овқат; кўплиги **سفر** суфурун.

سَفرجل сафаржалун беҳи; муаннаси **سفرجلة** сафаржала-тун; кўплиги **سفارج** сафа:рижу.

سَفاح саффа:ҳун 1) кўп қон тўкувчи; 2) аббосийларнинг биринчи халифасининг лақаби.

سفاك саффа:нун қон түкувчи.

سفاك сафака, يسفاك йасфику, سفاكا сафкан 1) оқизмоқ, түкмоқ: الدم ~ -д-дама у қонни оқизди; الماء ~ -л-ма: 'а у сувни оқизди; الدمع ~ -д-дамъа у ёш түкди; 2) қуйиб ташламоқ: الكلام ~ -л-кала:ма у гапни қуйиб ташлади.

سفاه сафаҳа, يسفاه йасфуҳу, سفاها сафҳан 1) аҳмоқликда ўзмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировдан аҳмоқликда ўзди; 2) аҳмоққа қўшмоқ: نفسه ~ нафсаҳу у ўзини аҳмоққа қўшди.

سفاه сафиҳа, يسفاه йасфаҳу, سفاها сафаҳан 1) аҳмоқ, нодон, жоҳил бўлмоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши аҳмоқ, хулқсиз бўлди; 2) хулқсиз, қўпол, бетга чопар бўлмоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши хулқсиз бўлди.

سفاينة сафи:натун кема; кўплиги سفن суфунун.

سفيه сафи:ҳун 1) аҳмоқ, ақлсиз; 2) жоҳил, нодон, билксиз; ثوب ~ савбун ~ паст кийим, яъни сифатсиз; زمام ~ зима:мун ~ уринган қамар; кўплиги سفهاء суфаҳа: у ва سفاه сифа:ҳун; муаннаси سفاهة сифа:ҳатун; кўплиги سفاانه сафа: 'иҳу.

سقط сақата, يسقط йасқуту, سقطا сақтан ва سقوطا суқу:тан ва مسقطا масқатан 1) тушмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса (ерга) тушди; الجنين ~ -л-жани:ну бу чақалоқ (онанинг қорнидан) тушди.

ساقف сақафа, يساقف йасқуфу, ساقفا сақфан том ёпмоқ: البيت ~ -л-байта у уйнинг томини ёпди.

ساقف сақфун 1) том; 2) шип; 3) осмон; кўплиги سقوف суқу:фун ва اساقف 'асқуфун ва ساقف суқуфун.

سقم сақима, يسقم йасқама, سقما сақаман ва суқман ва سقاما сақа:ман касали чўзилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу кишининг касали чўзилди.

سقى сақа:, يسقى йасқа:, سقيا сақйан 1) ичирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у бу кишига сув ичирди; 2) суғормоқ: الحيوان أو النبات ~ -л-ҳайва:на 'ави-н-ваба:та у жонворни

ўсимликни суғорди; 3) юбормоқ: **الله الغيث** ~ л-ла:ху-л-гайса Аллоҳ бу ёмғирни юборди; 4) бўёққа ботирмоқ, моиммоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни бўёққа монди.

سقى сақйун қоринда йиғиладиган сариқ сув, саффо.

سقيفة сақи:фатун ҳар қандай соя берувчи нарса, бостирма, айвон, шийпон; соябон.

سقيم сақи:мун касал, бемор; кўшлиги **سقام** сиқа:мун.

سكب сакаба, **يسكب** йаскубу, **سكبا** сакбан ва **تسكابا** тасқа:бан тўкмоқ, қўймоқ: **الماء** ~ -л-ма:’а у сувни тўкди.

سكت саката, **يسكت** йаскуту, **سكتا** сактан ва **سكوتا** суку:тан 1) жим бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши жим бўлди; 2) тўхтамоқ: **من القول** ~ мина-л-қавли у бу гапдан тўхтади; 3) тинчимоқ, босилмоқ: **الغضب** ~ -л-гадабу бу жаҳл босилди; 4) кучаймоқ: **العز** ~ -л-ҳарру бу иссиқ кучайди; 5) сусаймоқ: **الريح** ~ р-ри:ху бу шамол сусайди; **للان** ~ фула:нун фалончи тинчиди, яъни ўлди.

سكنة сактатун 1) бир марта сукут сақлаш; 2) (юрак тўхташи туфайли) тўсатдан ўлиш.

سكر сакира, **يسكر** йаскару, **سكرا** сакаран 1) тўлмоқ: **الحوض** ~ -л-ҳавду бу ҳовуз тўлди; 2) жаҳли чиқмоқ, ғазаби қайнамоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи унинг ғазаби қайнади; 3) маст бўлмоқ, эсирмоқ: **من الشراب سكرا و سكرا** ~ мина-ш-шара:би сакаран ва сун(у)ран ва сакара:нан у бу шаробдан маст бўлди.

سكر сукрун маст бўлиш, эсириш.

سك сакка, **يسك** йасукку, **سكا** саккан 1) ёпмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай’а у нарсани ёпди; 2) қоқмоқ, михламоқ: **خشب الباب** ~ хашба-л-ба:би у эшикнинг тахтасини михлади; 3) қулфламоқ: **الباب** ~ л-ба:ба у эшикни қулфлади; 4) шарғиллатмоқ, қар қилмоқ: **الكلام السمع** ~ -л-нала:му-с-самъа бу гап қулоқни қар қилди; 5) тамғаламоқ, зарб қилмоқ: **النقود** ~ -н-нуку:да у бу тангаларни зарб қилди.

سكة сиккатун 1) қатор; 2) текис йўл; кенг йўл; 3) омоч-

нинг темир тиши; 4) тамга; **العديد** ~ л-ҳади:ди темир йўл; кўплиги **سكك** сикакун.

سكر сукнарун шакар.

سكرير сикки:рун ичкичи, пиёниста.

سكين сикки:нун пичоқ; муаннаси **سكينة** сикки:натун; кўнлиги **سكاكين** сака:ки:ну.

سكن сақана. **يسكن** йаскуну, **سكونا** суку:нан 1) жим бўлмоқ; **المتكلم** ~ л-мутакаллиму бу сўзчи жим бўлди; 2) тўхтамоқ; **المتحرك** ~ л-мутаҳаррику бу ҳаракатдаги нарса тўхтади; 3) кўнгил тўлмоқ, хурсанд бўлмоқ; **إلى غيرہ** ~ ила гайриҳи унинг бировдан кўнгли тўлди; 4) пасаймоқ; **الريح** ~ р-ри:ҳу бу шамол пасайди; 5) қайтмоқ, нари бўлмоқ; **عنه الوجود** ~ ғанҳу-л-важаъу бу оғриқ ундан нари бўлди; 6) тинчимоқ; **النفس بعد الإضطراب** ~ нафсу баъда-л-идтира:би бу кўнгил безовталиқдан тинчиди; 7) сокинли бўлмоқ; **العرف** ~ л-ҳарфу бу ҳарф сокинли бўлди.

سكن сақанун 1) яшайдиган жой; 2) ўрганилган, кўнгил қўйилган жой; 3) кўнгилчанлик, кўнгил олиш; 4) барака; 5) хотин; кўплиги **أسكان** аска:нун.

سكينة саки:натун 1) ҳузур, ҳаловат, осойишталик; 2) камтарлик, соддалик; 3) виқорлилик.

سلا сала:, **يسلو** йаслу:, **سلوا** салван ва сулувван ва **سلواتا** сулва:нан унутмоқ; **الشيء وعنه** ~ ш-шай'а ва ғанҳу у нарсани унутди.

سلاح ссла:ҳун қурол-аслаҳа; кўнлиги **أسلحة** аслиҳа:тун.

سلالة сула:латун 1) томчи; 2) насл, авлод.

سلام сала:мун 1) салом (Аллоҳнинг сифати); 2) севиш; 3) айблар, нуқсонлардан холилик, имони саломатлик; 4) омонлик, хотиржамлик; 5) тинчлик, осойишталик; 6) кўниш, бўйсиниш; **دارال** да:ру-с ~ и жаннат; **مدينة ال** ~ мади:нату ~ и Бағдод шаҳри; **نهر ال** ~ и Дажла дарёси.

سلب салаба, **يسلب** йаслубу, **سلبا** сал(а)бан 1) тор-

тиб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тортиб олди; 2) ечинтирмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини ечинтирди; 3) қозонмоқ, эгалламоқ: **المرأة عقله أو فؤاده** ~ -л-мар'ату ыақлаху ав фу'а:даху бу аёл унинг ақлини ёки юрагини қозонди; 4) қоқмоқ, тўкмоқ, яланғочламоқ: **الشجر** ~ -ш-шажара у бу дарахтнинг барги ва мевасини қоқди.

سلاح сала:ҳифу. сулаҳфа:тун тошбақа; кўплиги **سلاحف** сала:ҳифу. 1) шил'моқ: **الخروف** ~ -л-хару:фа у қўзини шилди; 2) ечмоқ: **ثيابه** ~ сийа:баху у кийимини ечди; 3) ажратмоқ: **الله** ~ -л-ла:ху-л-лайла мина-н-наҳа:ри Аллоҳ тунн и кундуздан ажратди; 4) охирига, сўнгига қолмоқ: **الشهر** ~ -ш- шаҳра у бу ойнинг охирига қолди; 5) гап билан озор бер-моқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончига гап билан озор берди; 6) қазимоқ, кавламоқ: **موضع الماء** ~

мавди'а-л-ма:'и у сув бор ерни қазиди.

سلس салуса, йаслусу, **سلاسة** сала:сатан муло-йим бўлмоқ; йўлга юрадиган, мўмин-қобил бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши мўмин қобил бўлди.

سلس саласун 1) сийиб қўйиш, сийдикни ушлаб турол-маслик; 2) енгиллик; 3) йўлга юришлик, бўйсинишлик. **سلسلة** силсилатун 1) занжир; 2) сўзлар тизими; **البرق** ~ -л-барқи чақмоқ учқунлари; 3) тоғ тизими; кўплиги **سلاسل** сала:силу; **الكتاب** ~ -л-кита:би китобнинг сатрлари.

سلطان султа:нун 1) султон, малик, подшоҳ; муаннаси **سلطانة** султа:натун; кўплиги: **سلاطين** сала:ти:ну; 2) куч, қудрат; 3) далил, ҳужжат.

سلطة султатун ҳукмронлик; кўплиги **سلط** сулатун.

ساعة саль'атун бошдаги ёриқ; кўплиги **ساعات** сила:'тун ва **ساعات** сала'а:тун.

سلف салафа, **سلف** йаслуфу, **سلفا** салафан 1) илга-рида, олдинда бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишидан илга-рида бўлди; 2) ўтиб кетмоқ, бўлиб ўтмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у

бу нарса ўтиб кетди; 3) бароналамоқ: **سلفا الارض** ~ салфани-
л арда у ерни бароналади; 4) илгари, бурун ўтмоқ:
سلفا و سلفوا ~ р-ражулу салафан ва сулу:фан
бу киши бурун ўтди.

سلف силфун божа; кўплиги **اسلاف** асла:фун.

سلف салафун 1) аждодлар; 2) ўтган солиҳ ишлар;

3) нарсанинг сотишдан олдинги нарҳи; 4) фойдасиз, ўсиш-
сиз, процентсиз қарз; **ال مذهب** ~ мазҳабу с- ~ и қадимгилар
мазҳаби; кўплиги **اسلاف** асла:фун ва **سلاف** сулла:фун;

5) намуна.

سلفة сулфатун 1) газак; 2) эҳтиёт қанд-қурслар, ши-
риликлар (келиб кетадиган меҳмонлар дастурхони учун);
3) ўтиб кетганлар, ўтмишдаги кишилар жамоаси, гуруҳи;
4) экин учун тайёрланган ер; 5) юмшоқ тери; 6) қарга
олинган мол; кўплиги **سلف** сулуфун.

سلق салақа, **يسلق** йаслуқа, **سلقا** салқан 1) қай-
натмоқ, пиширмоқ: **البيض اذا البقل** ~ л-байда авил-бақла у
туғумни ёки сабзавотни қайнатиб пиширди, қайнатди;
2) озор бермоқ: **غيره بلسانه** ~ ғайраҳу би-лисаниҳи у биров-
га тили билан озор берди; 3) санчмоқ:

غيره بالرمح ~
ғайраҳу би-р-румҳи у бировни найза билан санчди; 4) қам
чиламоқ, урмоқ: **بالسوط** ~ би-с-савти у қамчи билан урди.

سلك салака, **يسلك** йаслука, **سلكا** салқан ва **سلوكا**
сулу:кан 1) кирмоқ: **المكان و به و فيه** ~ л-мака:на ва биҳи
ва фи:ҳи у бужойга кирди; 2) киритмоқ, суқмоқ, тиқмоқ
الشيء في الشيء و به ~ ш-шай а фи:ш-шай'и ва биҳи у нар
сани бу нарсага суқди; **فلانا المكان** ~ фула; нани-л-мака:на
у фалончини бу жойга киритди.

سلك силкун 1) ип; 2) сим; кўплиги **اسلاك** асла:кун,

سلوك сулу:кун 3) хизмат; **الدبلوماسية** ~ ас-с-у д-
дблу:ма:сиййу дипломатик хизмат.

سل салла, **يسل** йасулла, **سلا** саллан 1) чиқар-
моқ, суғурмоқ: **الشيء من الشيء** ~ ш-шай а мина-ш-шай'и у
нарсани бу нарсдан чиқарди; 2) ўғирламоқ: **الشيء -ش**
шай'а у нарсани ўғирлади.

- سل** с(у,и)ллуи сил
- سلة** саллатун 1) бир суғуриш, чиқариш; 2) саватча; кўплиги **سلال** сила:лун.
- سلح** саллаха, **يسلح** йусаллиху, **تسليحا** тасли:хан қурол билан таъминламоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончини қурол билан таъминлади.
- سلط** саллата, **يسلط** йусаллиту, **تسليطا** тасли:тан 1) ғолиб қилмоқ; **الرجل علي الغير** ~ р-ражула ʔала:л-гайри у кишини бировнинг устидан ғолиб қилди; 2) қудратга эга қилмоқ, ҳукмрон қилмоқ: **الرجل علي الغير** ~ -р-ражула ʔала:л-гайри у кишини бировнинг устидан ҳукмрон қилди.
- سلف** саллафа, **يسلف** йусаллифу, **تسليفا** тасли:фан 1) мол қарз бермоқ: **فلان مالا** ~ фула:нан ма:лан у фалончига мол қарз берди; 2) газак емоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши газак еди; 3) газак бермоқ: **الضيف** ~ -д-дайфа у бу меҳмонга газак берди.
- سلم** саллама, **يسلم** йусаллиму, **تسليما** тасли:ман 1) олқишламоқ, салом бермоқ: **علي القوم** ~ ʔала:л-қавми у бу қавми олқишлади; 2) ас-сала:му ʔалайкум сизга тинчлик бўлсин,—деб намоздан турмоқ: **المصلي** ~ -л-мусалли:бу намозхон: сизга тинчлик бўлсин,—деб намоздан турди; 3) қутқармоқ, сақламоқ: **الله فلان من الآفة** ~ -л-ла:ҳу фуланан ми:на-л-а:фати Аллоҳ фалончини бу офатдан сақлади; 4) кўнмоқ, рози бўлмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у бу нарсага кўнди; 5) сақлаб қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарса ни сақ лаб қолди; 6) бўйсинмоқ, таслим бўлмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у унга бўйсинди; 7) енгилмоқга иқрор қилмоқ: **الجيش لعدوه** ~ -л-жайшу ли-ʔадуввиҳи бу кўшин душманини енгиллишга иқрор қилди; 8) топширмоқ: **نفسه لغيره** ~ нафсаҳу ли-гайриҳи у ўзини бировга топширди; 9) эътироф қилмоқ, тўғри топмоқ: **الدعوي** ~ -д-даʔва: у талабни тўғри топди.
- سلم** сулламуи 1) нарвон; 2) йўл, йўриқ, сабаб; кўплиги **سلايم** сала:лиму ва **سلايم** сала:ли:му.

سلي салла:, **يسلي** йусалли:, **تسليّة** таслийатан
1) халос қилмоқ: **غيره عن همه و منه** ~ айраҳу ʔан ҳаммиҳи
ва минҳу у бировни ташвишидан халос қилди; 2) унуттир-
моқ, эсдан чиқартирмоқ: **فلانا عن الشيء** ~ фула:нан ʔани-ш-
шай'и у нарсаи фалончининг эсидан чиқартирди.

سلم салима, **يسلم** йасламу, **سلاما** сала:ман ва **سلامة**
сала:матан 1) сақламоқ, қутулмоқ, халос бўлмоқ: **من ال** ~

الافات ми́на-л-ʔуйу:би ва-л- а:фа:ти у бу айблардан
ва бу балолардан халос бўлди; 2) тегмоқ, эга бўлмоқ:
له كذا ~ лаҳу каза: фалон нарса унга тегди, у фалон
нарсага эга бўлди.

سلم с(а,и)лмун 1) сулҳ, ярашиш, келишиш; 2) кели-
шувчи, ярашувчи; кўплиги **اسلم** аслумун ва **سلام**
сила:мун 3) ислом дини; 4) тинчлик.

سلوي салван 1) тинчлантириш, юпатиш; 2) бедана.

سليم сали:мун соғ, соғлом; кўплиги **سلماء** сулама:у.

سما сама:, **يسمو** йасму:, **سموا** сумувван 1) юқо-
ри, баланд бўлмоқ, юқорилашмоқ, **الرجل** ~ -р-ражулу бу
киши йуқорилашди; **سمت نفسه إلى معالي الأمور** самат нафсуҳу
'ила: маʔ:ли:л-'уму:ри унинг кўнгли юксақ ишларни тилади,
яъни у иззатталаб бўлди; 2) қаратмоқ, кўтармоқ:

بصره و يبصره إلى الشيء ~ басараҳу ва би-басариҳи ила:-
ш-шай'и у бу нарсага қаради (ҳарфан: кўзини кўтарди);
3) узоқдан ёришиб кўринмоқ: **الهلال** ~ л-ҳила:лу бу янги
ой узоқдан ёришиб кўринди; 4) қайтмоқ: **الشوق لفلان** ~

-ш-шавқу ли-фула:нин бу кишининг хоҳиши қайтди.

سما сама:ун 1) осмон; 2) ҳар бир нарсанинг юқори-
си, чўққи; 3) осмон гумбази; 4) юқоридан соя берувчи ҳар
қандай нарса; 5) булут; 6) ёмғир; 7) пиш; кўплиги **سموات**
самава:тун ва **سماوات** сама:ва:тун.

سماحة сама:ҳатун 1) олий жаноблик, бағри кенглик;
саҳоватлилик; 2) енгиллик.

سجاد сама:дун ўғит.

سوح самжун таъмсиз, бемаза, сассиқ.

سوح самаҳа, **يسوح** йасмаҳу, **سماحا** сама:ҳан ва

سماعة сама:хатан 1) юмшоқ, мулойим, енгил, осон бўлмоқ: **الشيء** ~ -шинай у бу нарса юмшоқ (енгил) бўлди; 2) тўғри ва юмшоқ бўлмоқ: **العود** ~ -л'бу:ду бу ёғоч тўғри ва юмшоқ бўлди; 3) қўлга ўрғанмоқ: **الحيوان** ~ -л'хайава: ну бу жонвор қўлга ўрғанди; 4) сахийлик, олийжаноблик қилмоқ: **فلان بكذا** ~ фула:нун би-каза: фалончи фалончига сахийлик қилди.

سموحه сама:хатан ва **سموح** йасмуҳу, **سموح** самуҳа, **سموحه** суму:хатан сахий, бағри кенг, олийжаноб бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сахий бўлди.

اسمار самарун 1) тунги суҳбат, гурунг; кўплиги **اسمار** 'асма:рун; 2) тунги суҳбатдошлар гапи **سمرة** сумратун қорамғиз, буғдойранг.

سمسار симса:рун даллол; **الارض** ~ -л'арди ершунос, геолог; кўплиги **سمسرة** сама:сиратун.

سمسم симсеимун кунжут; кўплиги **سمسم** сама:симу.

سمع самийа, **يسمع** йасмаъу, **سمعا** самъан ва **سمعا** сама:ъан 1) эшитмоқ: **به الصوت و به** ~ -с-савта ва биҳи у товуни эшитди; 2) англамоқ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гап и аглади; 3) қабул қилмоқ: **الله لمن حمده** ~ -л-ла:ҳу ли-ман ҳамдаҳу Аллоҳ мақтагани қабул қилди; 4) бўйсинмоқ, итоат қилмоқ: **له** ~ лаҳу у унга бўйсинди; 5) қулоқ бермоқ, тингламоқ: **الي حديثه** ~ ила: ҳади:сиҳи у унинг ҳикоясига қулоқ берди; 6) жавоб бермоқ; кўнмоқ: **الثناء** ~ -н-нида: а у даъватга кўнди.

سمع самъун 1) эшитиш, тинглаш ҳисси; 2) қулоқ; 3) эшитиш хотираси, кўплиги **اسماع** 'асма:ъун, **وسماعة** ~ ан ва та:ъатан хўп бўлади; **هو بين سمع الارض و بصرها** ҳува байна самъи-л-арди ва басариҳа: у қаерда турганини билмади; **بين سمع الارض و بصرها** алқа: нафсаҳу байна -л-арди ва басариҳа: у ўзини беҳудага ўтга ҳам, сувга ҳам ташлади.

سمعة сумъатун эсдалик, хотира; **فعل ذلك رياء و سمعة** Фаъала за:лика рийа:ан ва сумъатан у нарсани кўриш ва эшитиш учун қилди, яъни эсда қолсин деб қилди.

سمك самакун балиқ; кўплиги اسمك 'асма:кун ва
سموك суму:кун.

سم s(y,a) ммун 1) тешик; нинанинг кўзи; 2) заҳар;
кўплиги سمام сима:мун; الإنسان ~ л'инсани оғиз, бурун
ва қулоқ.

سماعة самма:ъатун 1) юрак уришени эшитувчи асбоб;
2) эшитувчи ва эшиттирувчи асбоб, наушник; 3) телефон
трубкаси.

سمة сумматун 1. яқинлик; қариндошлик; 2) шолча;
3) тоза чиганоқ; سمم сумамун.

سمد саммада, يسمد йусаммиду, تسميدا тасми:дан
1) ўғитламоқ: الارض ~ -л-арда у ерни ўғитлади; 2) ўй-
натмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини ўйнатди; 3) қирмоқ;
الشعر ~ -ш-шаъара у сочи қирди.

سمر саммара, يسمر йусаммиру, تسميرا тасми:ран
михламоқ: النشب ~ -л-хашаба у тахтави михлади.

سمم саммама, يسهم йусаммиму, تسميما тасми:ман
заҳарламоқ: الطعام ~ -т-таъа:ма у овқатни заҳарлади.

سمن саммана, يسمن йусаммину, تسمينا тасми:нан
1) семиртирмоқ: الحيوان ~ -л-ҳайва:на у жонворни семир-
тирди; 2) ёғ солмоқ: الطعام ~ -т-таъа:ма у бу овқатга ёғ
солди; 3) етказиб бермоқ, ёғ билан таъминламоқ: الرجل ~
-р-ражула у кишини ёғ билан таъминлади; 4) кўп совға
бермоқ: لفلان ~ ли-фула:ни у фалончига кўп нарса совға
берди.

سمي самма:, يسمي йусамми:, تسمية тасми:татав
1) от қўймоқ: غيره كذا و بكذا ~ ғайраҳу каза: ва би-каза:.
у бировни фалончи деб от қўйди; 2) Аллоҳнинг исмини
зикр қилмоқ, эсламоқ: الشارح في العمل ~ -ш-ша:риъу фи:л-
ъамали бу қонуншунос бу ишда Аллоҳни зикр қилди; 3) оти
билан чақирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини оти билан
чақирди.

سمن самина, يسمن йасману, سمنا симанан ва

سمائة сама:натан семирмоқ: الحيوان ~ л-хайава:ну бу жонвор семирди.

سمون самунун ва 'асмунун ва سم أسمن кўплиги سم самунун ёғ; суму:нун ва سمنا сумна:нун.

سميك сами:кун дағал, тигиз.

سمين сами:нун 1) семиз, тўла, йўғон; 2) пухта, пишиқ (гап); муаннаси سمينة сами:натун.

سنا санан 1) ой нури, ёриги; 2) равшан, ёруғ нур: 3) чақмоқ нури, ёруғи.

سناء сана:ун баладдик, юсаклик.

سنبل сунбулун бошоқ; кўплиги سنابل сана:билу.

سنة санатун 1) йил; 2) қаҳатчилик, қуроқчилик ва очлик; 2) тақир, яроқсиз ер; кўплиги سنوات санава: тун ва سنون сину:на.

سنباب с(у, и) нжа:бун олмахон.

سند санада, يسند йаснуду, سنودا суну:дан 1) таянмоқ, суянмоқ: إليه ~ илайҳи у унга таянди; 2) чиқмоқ, кўтарилмоқ: في الجبل ~ фи:-л-жабали у тоққа чиқди; 3) яқинлашмоқ, бориб қолмоқ: للاربعة ~ ли-л-'арбаъи: на у қирққа яқинлашди; 4) ўнгу сўлга урмоқ: ذنب الناقة ~ занабун-на: қати бу туя думини ўнгу сўлга урди; 5) тираб, таяб қўймоқ: الشيء سندا ~ ш-шай'а сандан у нарсани тираб қўйди.

سند санадун 1) тиргак; 2) тилхат; 3) тоғ бағри; кўплиги اسناد 'асна:дун; 3) ҳадисларни ориздан оризга етказган кишиларнинг силсиласи; кўплиги اسانيد 'аса:ни:ду.

سندان санда:нун сандон.

سن санна, يسن йасунну, سنا саннан 1) ўтқирламоқ, чархламоқ: السكين ~ сикки:на у пичоқни чархлади; 2) яхши сиёсат қилмоқ: الامير رعيته ~ 'ами:ру раъий-йатаҳу бу амир раъиййатига яхши сиёсат қилди; 3) ёзмақ, -л-ла:ху суннатан Аллоҳ тўғри йўлни кўрсатди; 3) ёзмақ, тузмоқ: المشرع القانون ~ л-мушарриъу-л-қа:ну:на бу қонун

шунос қонунни тузди; 4) баён қилмоқ; **امر** ~ л-'амра у ишни баён қилди; 5) тишламоқ, қопмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни тишлади; 6) тозаламоқ: **الاسنان** ~ л-'асна:на у тишларни тозалади; 7) топширмоқ, тайин қилмоқ: **امر علي** ~ амраҳу ʔала: йади фула:нин у ишни фалончининг қўлига топширди; 8) текисламоқ, шиббаламоқ: **الطريق** ~

-т-тари:- қа у йўлни шиббалади.

سن синнун 1) тиш; 2) тароқ; 3) ўроқ; чолғу; 4) арра; 5) саримсоқ тиши; 6) умрнинг бир муддати; **ظعن و ظعن في** таъана ва туъина **фи:-с-синни** унинг ёши ўтди, у қариди: **هو سن فلان** ҳува синну фула:нин у унинг тевгқури; **الفيل** ~ л-фи:ли фил суяги.

سنة суннатун 1) йўл, йўриқ; 2) юриш-туриш; 3) Аллоҳнинг бандаларига буюрган ҳукмлари; 4) Муҳаммад алайҳи-с-саломнинг айтганлари ва қилганлари; 5) табиий хислат, феъл-атвор; 6) юз кўриниши, кўплиги **سنن** сунанун; 7) қонун; **اهل السنة** аҳлу-с-суннати суннийлар.

سنية суннийятун суннийлар мазҳаби.

سنونو суну:ну: қалдирғоч.

سها саҳа:, **يسهو** йасҳу:, **سها** саҳван ва суҳув-ван ва **سهوة** саҳватан 1) билмай қолмоқ, назардан четда қолдирмоқ, унутиб қўймоқ: **عنه** ~ ʔанҳу у уни унутиб қўйди; 2) билмай ташлаб қўймоқ: **في الامر** ~ **фи:-** л-'амри у ишни билмай ташлаб қўйди; 3) бирор жойини унутмоқ: **في الصلاة** ~ **фи:-с-сала:ти** у бу намознинг бирор жойини унутди; 4) намозни тўхтатиб, қайта ўқимай қолдирмоқ: **عن الصلاة** ~ ʔани-с-сала:ти у намозни тўхтатиб қайта ўқимай қолдирди.

سهد саҳида, **يسهد** йасҳаду, **سهدا** саҳадан ва суҳдан ва **سهادا** суҳадан уйқусиз бўлмоқ, кам уйқу бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши уйқусиз бўлди.

سهد суҳудун ўта уйқусиз, кам ухловчи; **فلان** ~ фула: нун ~ фалончининг уйқуси зийрак.

سهر саҳира, **يسهر** йасҳару, **سهر** саҳаран 1) кечаси

ухламай чиқмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши кечаси ухламади; 2) чақнай бошламоқ: البرق ~ -л-барқу бу чақмоқ чақнай бошлади.

سهل саҳула, يسهل йасҳулу, سهولة суҳу:латан 1) енгил бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса енгил бўлди; 2) осон бўлмоқ: الامر سهولة و سهالة ~ -л-'амру суҳу:латан ва саҳа: латан бу иш осон бўлди.

سهل саҳлун 1) енгил, оғир эмас; 2) юмшоқ; 3) осон, қийин эмас; 4) текис ер, текислик; кўплиги سهول суҳу: лун; هو سهل الوجه ҳува саҳлу-л-важҳи у — ориқ юзли;

اهلا و سهلا ~ саҳлу-л-хулқи юмшоқ хулқ; 'аҳлан ва саҳлан хуш кўрдик.

سهم саҳмун 1) улуш, насиба; 2) ошиқ ёки шашқал солиб ташланадиган идиш; 3) ёй ўқи; 4) йўл кўрсаткич; 5) акция (ширкат ишига қўйилган пул ҳужжат); кўплиги اسهم 'асҳумун ва سهام саҳа:мун.

سهل саҳҳала, يسهل йусаҳҳилу, تسهلا тасҳи:лан енгиллатмоқ, осон қилмоқ: الامر لفلان وعليه ~ -л-'амра лиф'ула:нин ва ʔалайҳи у фалончи учун ишни енгиллатди, осон қилди; سهل الموضع ~ -л-мавди'а у мавзун осон қилди.

سهو саҳвун 1) янглишиш, сезмай хато қилиш; 2) юмшоқлик; 3) сокинлик, осойишталик.

سواد сава:дун 1) қоралик; 2) шахс; 3) кўз қорачиғи.

سواز сива:рун болдоқ; кўплиги اسورة 'асвиратун ва اساور 'аса:виру.

سوء су:'ун 1) ёмонлик; 2) офат, бало; 3) бузуқлик; 4) бузуқ, қабих; кўплиги اسوا' 'асва:ун.

سور су:рун 1) шаҳар девори; 2) ҳовли девори; кўплиги اسوار асва:рун ва سيران си:ра:нун.

سورة су:ратун Қурони Каримнинг мустақил жузви; кўплиги سور суварун ва سورат су:ра:тун.

سوس су:сун қурт (мас. гўштдаги).

سوط савтун қамчи.

سوف савфа феълларга қўшилиб, уларга келаси замон маъносини беради: **اكتب** ~ актубу ёзамап.

سوق су:қун бозор; кўплиги **اسواق** 'сва:қун; **العرب** ~ -л-ҳарби уруш гирдоби; **المالية** ~ -л-ма:лиййату мол бозори; **السوداء** ~ -с-савда:у яширин, хуффия бозори.

سود саввада, **يسود** йусаввиду, **تسويدا** тасви:дан
1) хўжайин, бошлиқ қилмоқ: **القوم فلان** ~ л-қавму фула:нан бу қавм фалончини бошлиқ қилди; 2) қорайтирмақ, қора қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қора қилди; 3) қораламоқ, биринчи нусхасини ёзмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобнинг қора нусхасини ёди.

سوس савваса, **يسوس** йусаввису, **تسويسا** тасви:сан
1) бошқаришни топширмақ: **القوم فلان** ~ л-қавму фула:нан бу қавм фалончига (ўзларини) бошқаришни топширди; 2) қурт тушмоқ: **الطعام** ~ -т-таъа:му бу овқатга қурт тушди; 3) бевамоқ, чиройли қилмоқ: **له امرأ** ~ лаҳу, амран у ишни чиройли қилди.

سوي савва:, **يسوي** йусавви:, **تسوية** тасвиййатан
1) текисламоқ, тўғриламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тўғрилади; 2) яраштирмақ; келиштирмақ: **بينهما** ~ байна-ҳума: у иккаласини келиштирди; 3) тик қилмоқ: **المعوج** ~ -л-миъважжа у қийшиқни тик қилди.

سؤال су'а:лун 1) тиланиш, хайр, садақа сўраш; 2) сўраш, савол бериш; кўплиги **أسئلة** 'ас илатун.

سؤدد су'д (у,а)дун 1) хўжайинлик, раҳбарлик; 2) шон, шараф; 3) мансабдорлик шарафи.

سوي савиййун 1) тенг, баробар; 2) икки чегара орасидаги жой; 3) тенглик, баробарлик; адолат; 4) тўғри, текис.

سياحة сийа:ҳатун саёҳат; саёҳат қилиш.

سيادة сийа:датун шон, шараф.

سياسة сийа:сатун 1) раҳбарлик, бошчилик қилиш; 2) сиёсат.

سىير сайрун қайиш; кўплиги **سيور** суйу:рун ва **اسيار** асия:рун.

سيرة си:ратун 1) йўл, йўриқ; 2) мазҳаб; 3) ҳол, равиш; **الرجل** ~ -р-ражули кишининг буткул ишлари, одамлар орасидаги юриш-туришининг кайфияти ёзилган саҳифа; 4) қисса, ҳикоя; **فلان** ~ **قراءات** қара:ту ~ а фула:нин фалончининг қиссасини ўқидим; кўплиги **سىير** сийарун

سيطر сайтара, **يسيطر** йусайтиру, **سيطرة** сайтаратан раҳбарлик, бошчилик қилмоқ; ҳукмронлик қилмоқ; **عليه** ~ ʔалайҳи у унга бошчилик қилди.

سيف сайфун қилич; кўплиги **سيوف** суйу:фун ва **اسياق** асия:фун ва **اسيف** асийфун.

سيل сайлун оқим, сел суви; кўплиги **سيول** суйу:лун.

سين си:нун син (алифбенинг ўн иккинчи ҳарфи; абжадда 60 рақамини ифодалайди).

سياح сайһа:хун сайёҳ, саёҳатчи; муаннаси **سياحة** сайһа:ҳатун.

سيارة сайһа:ратун 1) машина, автомобиль; 2) карвон; кўплиги **سيارات** сайһа:ра:тун.

سمى сайһи'ун ёмон, қабиҳ, чиркин.

سيح сайһажа, **يسيح** йусайһинжу, **تسيح** тасйи:жан ўрамоқ; **البستان** ~ -л-буста:на у боқчани ўради; **حانته بالشوك** ҳа:итаҳу би'ш-шавки у деворини тикан билан ўради.

سيد сайһидун 1) хўжа, хўжайин, бошлиқ; 2) мустақил; 3) Исо алайҳи-с-саломнинг лақаби (насронийлар орасида); 4) сайһид (насаби Муҳаммад сулоласига кирадиган киши).

سيده сайһидатун биби Марямнинг лақаби; **النساء** ~ -н-ниса:и хотинлар бекаси (ҳазрати Хадичанинг лақаби).

سير саййара, **يسير** йусаййиру, **تسييرا** тасйи:ран 1) тарқатмоқ, ёймоқ; **المثل** ~ -л-масала у масални ёйди; 2) йўл-йўл қилмоқ; **الثوب** ~ -с-савба у кийимни йўл-йўл қилди.

ستم са'има, يسام йас'аму, ساما са'аман ва
 سامة саа:матан зерикмоқ, жонга тегмоқ: ~ الشيء و منه
 -ш-шай а ва минҳу у бу нарсадан зерикди.

ش

شا ша:'а, يشا йаша'у, شينا шай'ан ва مشينة
 маши:атан 1) хоҳламоқ, истамоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у
 нарсани истади; 2) белгилаб қўймоқ, тақдир қилмоқ: ~ الله
 ما ~ الله -л-ла:ҳу-л-'амра Аллоҳ ишни тақдир қилди: ~ الله
 ما: ~ -л-ла:ҳу қандай яхши! إن ~ الله سلكا ин ~ -л-ла:ҳу

Аллоҳ хоҳласа; ~ ام ابي 'ам 'аба: истасанг-истамасанг
 شاب ша:ба, يشوب йашу:бу, شوبا шавбан, شيايا
 шийа:бан 1) аралаштирмоқ: ~ الشيء -шай'а у нарсани
 аралаштирди; 2) кирламоқ, ифлос қилмоқ: ~ الشيء غيره
 -ш-шай'у гайраҳу бу нарса бошқасини кирлади.

شاب ша:ба, يشيب йаши:бу, شيايا шайбан ва مشيايا
 мани:бан ва شياياتан соч оқармоқ: ~ الرجل -р-ражулу
 бу кишининг сочи оқарди.

شاب ша:ббун йигит; кўплиги شبان шубба:нун ва
 شاب шаба:бун ва شيايا шаби:батун; муаннаси شابة
 ша:ббатун; кўплиги شواب шава:ббун.

شاب ша:баҳа, يشابه йуша:биҳу, مشابه муша:
 баҳатан ўхшашмоқ: ~ غيره гайраҳу у биров билан ўх-
 шашиди.

شاحب ша:ҳибун 1) сўлгин (сафар ёки чарчоқ туфай-
 ли); 2) ориқ, озгин.

شاحنة ш:ҳинатун вагон; кўплиги شاحنات ша:ҳина:
 тун.

شاح ша:ха, يشيخ йаши:ху, شيخا шайҳан,
 شيوخة шуйу:хатан чол бўлмоқ: ~ الرجل -р-ражулу
 бу киши чол бўлди.

شاد ша:да, يشيد йаши:ду, شيدا шайдан

1) қурмоқ, кўтармоқ: **البنات** -л-бина: 'а у бинони қурди; 2) шувамоқ, шувоқ қилмоқ: **العناط** -л-ха: 'ита у деворни шувоқ қилди; 3) ҳалок, нобуд бўлмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши ҳалок бўлди; 4) мақтанмоқ, чиранмоқ: **بالشيء** би-ш-шай'и у бу нарса билан мақтанди.

شاذ ша:ззун 1) ёлғиз, аслидан ажралган; 2) истисно; кўплиги **شواذ** шава:ззу; 3) камёб, кам учрайдиган, ноёб, антиқа.

شارب ша:рибун 1) ичувчи; кўплиги **شراب** шурра: бун; 2) мўйлов мийиқ: кўплиги **شوارب** шава:рибу.

شارط ша:рата, **يشارط** йуша:риту, **مشارطة** муша:рататан 1) шартламоқ, гаровлашмоқ; 2) келишмоқ, аҳд қилишмоқ: **بغيره** ~ гайраҳу у биров билан шартлашди, аҳд қилишди.

شارع ша:риъун 1) катта йўл, кўча; кўплиги **شوارع** шава:риъу; 2) қонуншунос, қонун чиқарувчи; 3) бошловчи, иш бошловчи.

شارك ша:рака, **يشارك** йуша:рику, **مشاركة** муша:ракатан 1) шериклашмоқ: **بغيره** ~ гайраҳу у биров билан шериклашди; 2) ширкат бўлишмоқ: **قلان قلان** ~ фула:нун фула:нан фалончи фалончи билан ширкат бўлишди.

شاش ша:шун дока, биит.
شاطر ша:тара, **يشاطر** йуша:тиру, **مشاطرة** муша:таратан тенг бўлишмоқ: **بغيره الشيء** ~ гайраҳу -ш-шай'а у биров билан нарсани тенг бўлишди.

شاطر ша:тирун 1) хабиб, ифлос, фожир, фосиқ; 2) зеҳни ўткир, билагон; кўплиги **شطار** шутта:рун.

شاطيء ша:ти'ун соҳил, қирғоқ; кўплиги **شواطئ** шава:ти'у ва **شطان** шута:нун.

شاع ша:ъа, **يشاع** йаша:ъу, **شيعا** шай-ъан 1) тарқатмоқ, ёймоқ: **بالخير** би-л-хайри у эзгуликни ёйди; 2) тўлдирмоқ: **الإناء** -л-'ина: 'а у идишни тўлдирди; 3) эргашмоқ: **قلان** ~ фула:нан у фалон-

чига эргашди; 4) умумий бўлмоқ: **الرّيع** ~ -р-рай'у
бу фойда умумий бўлди; 5) тарқалмоқ, ёйилмоқ: **الخبر** ~
-л-хабару бу хабар ёйилди; 6) кўринмоқ, очилмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'у бу нарса очилди.

شاعر ша:ъара, **يشاعر** йуша:ъиру, **مشاعرة**
муша:ъаратан шеър ёзишмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у би-
ров билан шеър ёзишди.

شاعب ша:ғаб, **يشاعب** йуша:ғибу, **مشاعبة**
муша:ғабатан бақиритшмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров
билан бақиритди.

شاعر ша:ғирун бўш, озод (мас., жой, хотин).

شال ша:ла, **يشول** йашу:лу, **شولا** шавлан
ва **شولانا** шавала:нан 1) кўтарилмоқ, юксалмоқ:

الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса кўтарилди; 2) бир палласи
кўтарилмоқ: **الميزان** ~ -л-ми:за:ну бу тарозининг бир
палласи кўтарилди; 2) кўтармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
ва биҳи у нарсани кўтарди.

شال ша:ла, **يشيل** йаши:лу, **شيل** шайлан
1) кўтармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўтарди;

2) боқмоқ: **دودانقر** ~ ду:да-л-қаззи у ипак қурти
боқди.

شال ша:лун шолрўмол; кўплиги **شيلان** ши:ля:
нун.

شامخ ша:михун 1) баланд тоғ; 2) шарафли, ҳурматли
насаб; 3) мағрур киши; кўплиги **شوامخ** шава:миху ва
شومخ шуммахун.

شاه ша:ҳун 1) подшоҳ (Эронда); 2) шоҳ (шатранж
донаси).

شاهد ша:ҳидун 1) гувоҳ; 2) гувоҳлик қилувчи; 3) тил,
забон; 4) далил, ҳужжат; 5. тез (иш); **صلاة** ~ сала:
ту-ш-~и шом номози; кўплиги **شهود** шуҳу:дун ва

اشهاد 'ашҳа:дун; сўзнинг ҳужжат маъносидаги кўпли-
ги **شواهد** шава:ҳиду.

شاهق ша:ҳиқун баланд, юксак (бино, тоғ ва б. қ.).

مشاوره ша:вара, يشاور йуша:виру, شاور
 муша:варатан ва شوارا шива:ран фикрлашмоқ: ~ غيره في
 رائراҳу фи:-л-'амри у биров билан бу иш ҳақида
 фикрлашди.

شاي ша:йун чой.

شائب ша:'ибун оқ, оқарган; сочи оқ.

شائع ша:'иъун 1) ёйилиш, тарқалиш, ошкор бўлиш;
 2) бўлинмаган шериклик мол.

شائك ша:'иқун тиканли, игнали; موصنوع ~ мавду:
 'ун ~ тиканзор; муаннаси شائكة ша:'икатун; ~ الاسلاك
 ал-'асла: ку-~ у сим тиканли тўсиқлар.

شان ша'нун 1) ҳол, равиш; 2) иш, юмуш; 3) ўрин,
 қадр; 4) фалокат, бахтсизлик; 5) муҳтожлик; 6) қон то-
 мири; кўплиги شئون шу'у:нун.

شباب шаба:бун 1) ёшлик; 2) янгилик; 3) мақташ,
 куйлаш: ~ قصيدة حسنة ال қаси:датун ҳасанату-ш-~ и ёшлик-
 ни куйловчи қасида.

شباط шуба:тун февраль ойи.

شباب шаба:бан йашиббу, يشب шабба, شب
 ва شيبية шаби:батан 1) катта, йигит, ўспирин бўл-
 моқ: ~ الغلام -л-гула:му бу бола катта бўлди; 2) ёқил-
 моқ: ~ شوببالنار шубу:бани-н-на:ру бу ўт ёқилди.

شباك шубба:кун дераза, ойна; кўплиги شبايبك
 шаба:би:ку.

شبه йушаббиху, تشبيها таш-
 би:ҳан 1) ўхшатмоқ: ~ الشيء بالشيء ш-шай а би-ш-шай'и
 у нарсани бу нарсага ўхшатди; 2) ўхшатмоқ, ўрнига қўй-
 моқ: ~ عليه الامر 'алайҳи-л-амра у бу ишни ўрнига
 қўйди, 3) тенглаштирмақ, ўхшаш қилмоқ: ~ عليه الامر
 'алайҳи-л-амра у ишни (бошқасига) ўхшаш қилди.

شبع шабаҳун шарпа, соя; кўплиги اشباح ашба:
 ҳун ва شيوخ шубу:ҳун.

شبر шибрун қарич; кўплиги اشبار ашба:рун.

شبع шабиъа, يشبع йашбаъу, شبع шабъан

ва шибаян 1) тўймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тўйди; 2) тўлишмоқ: **الجسم** ~ -л-жисму бу гавда тўлишди; 3) зерикмоқ: **من الأمر** ~ мина-л- амри у бу ишдан зерикди.

شيك шабака, **يشيك** йашбику, **شيك** шабкан 1) аралашмоқ: **الشي** ~ -ш-шай'у бу нарса аралашди; 2) киришиб кетмоқ: **الأمور** ~ -л- уму:ру бу ишлар киришиб кетди; 3) аралаштирмоқ: **الشي** ~ -ш-шай'а у нарсани аралаштирди; 4) халақит бермоқ, тўсмоқ: **غيره** ~ **غيره** ғайраҳу ʼани-ш-шай'и у бировга бу нарсада халақит берди.

شبكة шабакатун тўр; кўплиги **شيك** шабакун ва **شباك** шибакун.

شبل шиблун шернинг боласи; кўплиги **اشبال** 'ашба:лун ва **اشبل** ашбулун ва **شبول** шубу:лун ва **شبال** шибал:лун.

شبه шибҳун ўхшашлик; кўплиги **اشباه** ашба:хун.

شبه шабаҳун ўхшашлик; кўплиги **اشباه** ашба:хун.

شبيه шаби:хун ўхшаш; кўплиги **شباه** шибә:хун.

شتا шита: ун 1) қиш; 2) очлик, қаҳат; кўплиги

اشتية 'аштийатун.

شتم шаттата, **يشتت** йушаттату, **نشيتا** ташти:тан сочмоқ, бўлиб, ажратиб ташламоқ: **~ الاثياء**

-л-'ашйә: а у нарсаларни сочди.

يشتي шатта:, **يشتي** йушатти:, **تشتية** таштийатан

1) қишламоқ: **~ بالبلد** 'би-л-балади у бу шаҳарда қишлади; 2) қишдан чиқармоқ: **~ الشي**

فلان -ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончини қишдан чиқарди

شتلة шатлатун кўчат.

شتم шатама, **يشتم** йашт (у, и) му, **شتما** шатман ва **مشتمة** маштаматан ўришмоқ, сўкмоқ: **~ غيره**

гайраҳу у бировни сўқди.

شتيمه шати:матун сўқиш, уришиш.

شجار шижа:рун 1) олишиш, муштлашиш; 2) тамбал; 3) ҳайвон боласи эммасин учун оғзига солинадиган шохча; кўплиги شجر шужурун.

شجاع шужа:ъун шижоатли, жасур, журъатли, қўрқмас; кўплиги شجاعان ш (у, и) жъа:нун ва شجعة

ш (а, и) жъатун.

شجاعة шажа:ъатун журъат, жасорат; қўрқмаслик.

شج шажжа, يشج йашажжу, شجعا шажажан

боши жароҳатли бўлмоқ, бошида жароҳат изи бўлмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу кишининг боши жароҳатли бўлди.

شجر шажжара, يشجر йушажжиру, تشجيراً ташжи:ран: 1) экилмоқ: ~ النبات -н-наба:ту бу ўсимлик экилди; 2) дарахт эсмоқ, ўтказмоқ: ~ الارض -л-'арда бу ерга дарахт ўтказилди; 3) шажара тузмоқ: ~ النسب -н-насаба у насаб шажарасини тузди.

شجع шажжаъа, يشجع йушажжиъу, تشجيعاً гайраҳу ташжи:ъан 1) журъат қилдирмоқ: ~ غيره على الامر ~ غايра:ъа:л-амри у бировни бу ишга журъат қилдирди; 2) қувватламоқ, қўлламоқ: ~ الرجل -р-ражула у кишини қувватлади.

شجر шажарун дарахт; биттаси: شجرة шажара-тун; هو من ~ طيبة хува мин ~ таййибатин унинг томири (палаги) тоза; ~ النسب -н-насаби насл-насаб шажараси.

شجن шажанун 1) ташвиш; қайғу, ғам; 2) керакли, мажбурий иш; 3) тармоқ, шаҳобча; кўплиги شجون шужу:нун.

شجي шажиййун 1) қайғули, ғамгин, ҳазин; 2) хаёлчан, паришон хотир; муавнаси شجية шажиййатун.

شحاد шаҳҳа:зун хира хайрчи, гадоё.

شعم шаҳҳама, يشعم йушаҳҳиму, تاشعياً таш-ҳи:ман мойламоқ: ~ الالة -л-а:лата у асбобни мойлади.

شعور شعору: рун қораялоқ (қуш); кўплиги شعاور
шаҳа:ри:ру.

شعوم шахмун ёғ-мой; кўплиги شعوم шаху:мун.

شحن шаҳана, يشحن йашҳану, شحن шаҳнан

1) юкламоқ, юкка тўлдирмоқ: السفينة ~ -с-сафи:ната у кемани юклади; 2) ҳайдамоқ, қувмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини ҳайдади; 3) электрламоқ: الشيء بالكهرباء ~ -ш-шай а би-л-қаҳраба'и у нарсани электрлади.

شحنة шиҳнатун 1) (кемага солинган) юк; 2) бир кеча-кундузга етарли таом ва ем, паёк; 3) отлиқ гуруҳ, отряд; 4) полиция; кўплиги شحن шиҳанун; الشحنة الكهربائية аш-~ -л-қаҳрабиййату электрланиш.

شجاع шаҳи:хун қизғанчиқ, бахил; кўплиги شجاع ашиҳ-шиҳахун ва: شجاعة 'ашиҳқатун ва شجاء 'аша-ша:у; муаннаси شجاعة шаҳи:ҳатун кўплиги شعائع шаҳа:иҳу.

شخص шаххаса, يشخص йушаххису, تشخيصа ташхи:сан 1) белгиламоқ, аниқламоқ: الشيء ~ -ш-шай а у нарсани белгилади; 2) ўзидай қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай а у нарсани ўзидай қилди.

شجر шаҳара, يشجر йашҳару, شجيراً шаҳи:ран хирилламоқ, хуррак отмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши хириллади; 2) кишнамоқ: شجراً و شجيراً الفرس ~ шаҳран ва шаҳи:рани-л-фарасу бу от кишнади; 3) ҳанграмоқ: الحمار ~ -л-ҳима:ру бу эшақ ҳангради.

شخص шахсун шахс, кимса; кўплиги اشخاص ашҳу-сун ва اشخاص 'ашха:сун ва شعوص шуҳу:сун.

شدا шада:, يشدو йашду:, شدوا шадван 1) шеър ўқимоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши шеър ўқиди; 2) тараннум қилмоқ, куйга солмоқ. الشعر ~ -ш-шиъра у шеърни куйга солди.

شد шадда, يشد йашудду, شداد шаддан 1) муҳрламоқ, муҳр солмоқ, урмоқ, босмоқ: الله على قلبه ~ -л-ла:ҳу ъала:қалбиҳи Аллоҳ унинг дилига муҳр урди;

2) боғламоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у бировни боғлади; 3) қўлламоқ, қувватламоқ, қўмаклашмоқ: **عضده** ~ **ъадудаҳу** у уни қўллади; 4) маҳкамламоқ, маҳкам боғламоқ: **العقدة** ~ **л-ъукдата** у тугунни маҳкам боғлади; **رحاله** ~ **риҳа:** **лаҳу** у эгарни маҳкамлади, яъни сафарга шай бўлди; **مئزره** ~ **ми зараҳу** у белини маҳкам боғлади, яъни ишга шиддат билан киришди; 5) чўзмоқ, тортмоқ: **العبل** ~ **л-ҳабла** у арқонни чўзди, тортди.

شدة шиддатун қийинчилик, қаттиқлик, оғирчилик (мас., турмушдаги); **الأرض** ~ **л-арди** ернинг қаттиқлиги; **العيش** ~ **л-ъайши** турмуш қийинчилиги.

شدد шаддада, **بشدد** йушадди, **تشديدا** ташди: дан 1) маҳкамламоқ: **الشيء** ~ **ш-шай'а** у нарсани маҳкамлади; 2) қаттиқ урмоқ: **الضرب** ~ **д-дарба** у қаттиқ урди; 3) сиқмоқ, қийнамоқ: **عليه** ~ **ъалай-ҳи** у уни қийнади; 4) ташдид қўймоқ: **العرق** ~ **л-ҳарда** у бу ҳарфга ташдид қўйди.

شدق шидқун оғиз бурчаги; яккилиги **شدقان** шидқа:ни; кўплиги **اشدق** 'ашда:қун ва **شدوق** шуду:қун.

شديد шади:дун 1) кучли; 2) қийин; 3) қаттиқ, пишиқ, маҳкам; **القوي** ~ **л-қува:** жуда кучли, қудратли; **رجل ~ العين** ражулун ~ **л-ъайн** кўзи кучли киши, яъни уйқу олмайдиган киши; кўплиги **شداد** шида:дун ва **اشداء** 'ашидда:у; муаннаси **شديدة** шеди:да-тун; кўплиги **شداد** шида:дун ва **شداثد** шада:иду.

شذا шазан 1) иснинг кучи, қуввати; 2) ёқимли ис таратиш (мас., райҳонни у ер — бу ерига уриб). **شد** шазза, **يشد** йашиззу, **شذوذًا** шузу: зан ажралиб ёлғизланмоқ: **الرجل عن الجماعة** ~ **р-ражулу** ъани-л-жама:ъати бу киши бу жамоадан ажралиб ёлғизланди.

شرع шира:ъун 1) таранг тортилган тор; 2) ҳар қандай қўйиладиган ва тушириладиган нарса; 3) елкан; кўп-

лиги **شرع** шурууун. **اشرة** 'ашриъатун ва **شرع** шурууун.
شرب шарыба, **يشرب** йашрабу, **شربا** ш (у, а, и)
 рбан 1) ичмоқ, хўпламоқ: **الماء** ~ -л-ма: а у сувни ич-
 ди; 2) қотмоқ: **السنبيل الدقيق** ~ -с-сунбу: лу-д-дақи: ку
 юмшоқ бошоқ қотди.

شرح шараҳа, **يشرح** йашраҳу, **شرحا**
 шарҳан 1) тилмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўшти тилди;
 2) ойдинлаштирмоқ: шарҳламоқ: **المسالة** ~ -л-мас'алата
 у масалани ойдинлаштирди; 3) тушиянтирмоқ, англлатмоқ:
الكلام ~ -л-кала: ма у гаши англлатди.

شرح шарҳун 1) шарҳлаш, тафсирлаш, изоҳлаш:
 2) шарҳ, изоҳ, тафсир.

شرد шарада, **يشرد** йашруду, **شردا** шардан
 ва **شروفا** шуру:дан ва **شرادا** шира:дан 1) ҳур-
 киб қочмоқ: **الفرس** ~ -л-фарасу бу от ҳуркиб қочди;
 2) қувғинда юрмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қув-
 ғинда юрди.

شرد шаррун ёмонлик, бузуқлик; кўплиги **شورود**
 шуру:рун ~ **رجل** ражулун ~ бу киши ёмон, бузуқ.

شرد шарарун учқун.

شرح шарраҳа, **يشرح** йушарриҳу, **تشریحا**
 ташри:ҳан 1) кесмоқ, тилмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўшт-
 ни тилди; 2) бўлиб бўлиб кесмоқ (илмий текшириш учун):
الجنة ~ -л-жуссата у танани бўлиб-бўлиб кесди.

شرد шаррада, **يشرد** йушарриду, **تشریدا** таш-
 ри:дан 1) бошпанасиз қолдириб ҳайдамоқ: **الرجل** ~
 -р-ражула у кишини бошпанасиз қолдириб ҳайдади; 2) тар-
 қатмоқ, тўзитмоқ: **القوم** ~ -л-қавма у қавми тарқатди;
 3) айбларини ошқор қилмоқ, ёймоқ: **بقلان** ~ би-фула:
 ни у фалончининг айбларини ошқор қилди.

شرف шаррафа, **يشرف** йушаррифу, **تشریفا**
 ташри:фан 1) обрўли қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров-
 ни обрўли қилди; 2) шарафламоқ: **الكعبة** ~ -л-каъбата

у Каъбани шарафлади; 3) айвонламоқ: **البنا** ~ -л-бина; а у бинони айвонлади.

شرق шаррақа, **یشرق** йушарриқу, **تشریفا** ташри:қан 1) шарққа қараб юрмоқ: **انرجل** ~ -р-ражу-лу бу киши шарққа қараб юрди; 2) нурланмоқ: **وجه** ~ важхуҳу унинг юзи нурланди; 3) қуритмоқ, қотирмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўшти қуритди.

شیرین ширри:рун жуда ёмон, бузуқи.

شرط шарата, **یشروط** йашр (у, и) ту, **شرطا** шартан 1) чап томондан тилиб қўймоқ: **الجلد** ~ -л-жил-да у терини чап томондан тилиб қўйди; 2) керак қилмоқ: **له امرأ** ~ лаҳу амран у унга иш керак қилди; 3) юкламоқ, топширмоқ: **عليه امرأ** ~ ғалайҳи амран у унга иш топширди.

شرط шартун 1) кераклилик, лозимлилик; 2) шарт, шароит; кўплиги **شروط** шуру:тун.

شرطة шуртатун полиция.

شرع шараға, **یشرع** йашрағу, **شرعا** шаръан чиқармоқ; очиқ баён қилиб бермоқ: **الدين** ~ -д-ди:на у динни очиқ баён қилиб берди; 2) шаръий, қонуний қилмоқ: **الامر** ~ -л-амра у ишни шръий қилди; 3) текисламоқ, шиббаламоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қа у йўлни текислади; 4) йўлга қаратмоқ: **الباب** ~ -л-ба:ба у эшикни йўлга қаратди; 5) кўтариб кўрсатмоқ: **الشىء** ~ -ш-шай а у нарсани кўтариб кўрсатди; 6) ҳақиқатни очиб, ёлғонга ўт қўймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳақиқатни очиб, ёлғонга ўт қўйди; 7) бошламоқ: **شرعا و** ~

شروعاً الامر шаръан ва шуру:ғани-л-амра у ишни бошлади.

شرع шаръун 1) йўл, йўриқ; 2) фикҳда: шаръий нарса, иш.

شرعی шаръийун шаръий, шариатга мувофиқ келадиган ва унга татбиқ қилса бўладиган нарса, иш.

шарафун шаруфа, يشرف ياشруфу, شرفا шарафан
 ва ~ المكان شرافة шара:фатан 1) юксалмоқ, кўтарилмоқ;

-л-мака:ну бу ер юксалди; 2) обрў ошмоқ, кўтарилмоқ;
 ~ الرجل -р-ражулу бу кишининг обрўйи ошди.

شرف шарафун 1) шон, шараф, 2) обрў, улуғлик;
 3) юксак, баланд жой.

شرفة шурфатун уйнинг ташқари хонаси, айвон, бал-
 кон; кўплиги شرفи шурафун.

شرق шарақа, شرفت шарақат, تشرق таш-
 руқу, شرقا шарқан ва شروقا шуру:қан чиқмоқ;

~ الشمس -ш-шамсу қуёш чиқди.

شرق шарқун шарқ.

شركة ширнатун бирлашма, ширкат.

شركة шарнақатун пилла.

شهرе шариха, يشهره йашраҳу, شهرها шара-
 хан ва شراهة шара:хатан очкўзланмоқ; ~ الي الطعام و عليه
 'ила: -т-таъа:ми ва ғалайҳи у овқатга очкўзланди.

شري шара:, يشري йашри:, شري ширан
 ва شراء шира:ан 1) сотмоқ; 2) сотиб олмоқ; ~ الشيء

-ш-шай а у нарсани сотди, сотиб олди; 3) қичимага, қўтир-
 га чалитмоқ: ~ الله قلاتا -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ
 фалончини қичимага чалитди.

شرايان шарайа:нун 1) қон томири, артерия, вена;
 юрак уриши; кўплиги شرايين шара:йи:ну.

شريط шари:тун 1) ип, тасма; 2) пилиқ; 3) лента;
 кинолента; 5) қутича, ғаладон; кўплиги شرط шуру-
 тун ва اشربة 'ашритатун.

شريعة шари:ъатун 1) қонун; 2) йўл-йўриқ, қоида.

شريف шари:фун шарафли, обрўли; кўплиги شرفاء
 шурафа:у ва اشراف 'ашра:фун; муаннаси شريفة

шари:фтун; кўплиги شريفات шари:фа:тун.

شطر шатара, **يشطر** йаштуру, **شعرا** шатран
икки бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани икки бўлди.

شطر шатрун 1) нарсанинг ярми; 2) тараф, томон,
жиҳат; кўплиги **اشطر** 'аштурун ва **شطور** шуту:рун
حلب ~ **الدهر** ҳалаба ~ а-д-дахри у замонанинг аччиғу
чучугини тотди.

شطرنج шитранжун шахмаг ўйини.

شط шаттун қирғоқ, соҳил; кўплиги **شطوط** шуту:
тун ва **شطان** шутта:мун.

شظيرة шати:ратун орасига масаллиқ (мурч, зира, сир-
ка, пиёз, гўшт, жизза кабилар) солинган нон; кўплиги
شطائر шата:иру.

شظية шазиййатун 1) болдир суяги; 2) ёғоч, суяк ва
б. қ. бир бўлаги, парчаси; 3) қавс, ёй; 4) найраҳа; 5) ўқ
парчаси; кўплиги **شظايا** шаза:йа:.

شعار шиъа:рун 1) белги, аломат, рамз; 2) астар би-
лан кийим орасидаги жун ёки тола; 3) йўл қўрсаткичи;
4) пароль; кўплиги **أشعرة** 'ашъиратун ва **شعر** шуъ-
рун; **الحج** ~ -л-ҳажжи Ҳаж одатлари.

شعاع шуъа:ъун ёғду, нур; кўплиги **اشعة** 'ашиъъа-
тун ва **شعر** шуъурун ва **شعاع** шиъа:ъун.

شعب шаъбун халқ, эл; миллат; кўплиги **شعوب**
шуъу:бун.

شعبان шаъба:ну шаъбон (қамарий йилнинг саккизин-
чи ойи); кўплиги **شعابين** шаъа:би:ну ва **شعابينات**
шаъба:на:тун.

شعر шаъара, **يشعر** йашъуру, **شعرا** шаъран
1) соч билан қошламоқ, ёпмоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кўй-
лакни соч билан қошлади; 2) айтмоқ: **الرجل شعرا** ~ -р-ра-
жулу шиъран бу киши шеър айтди; **له** лаҳу у унга
шеър айтди; 3) шеърда енгмоқ: **فلانة** ~ фула:нан у
фалончини қеърда енгди; 4) ҳис қилмоқ, сезмоқ: **به شعورا** ~

биҳи шуъу:ран у уни сизди.

- 'ашъа: أشعار кўплиги ша(а)рун соч. тук; شعر рун ва شعور шуъу:рун.
- шифрун 1) шеър; 2) сезиш, ҳис қилиш; билиш; شعر **ي ماصنع فلان** ~ и: ма: санаъа фула:нун фалончиниң ясаган нарсасини билсам эди; **الـ المنثور** аш-~у-л мансу:ру оқ шеър; кўплиги **أشعار** 'ашъа:рун.
- шўлатун 1) шўла, аланга; 2) куйдирувчи харорат; **شعلة** ~ **الموقد** -л-мавқиди газ ўчоғи, горелкаси; кўплиги **شعل** шўалун.
- шаъваватун фокус, кўзбойлоқ. **شعوذة**
- шаъи:рун арпа; бир донаси **شعيرة** шаъи: ратун.
- шағаба, **يشغب** йашғабу, **شغبا** шағ(а) бан 1) ёвузлик, фитна, норозилик қўзғатмоқ: **~ القوم و بهم و** ~ л-қавма ва биҳим а ғалайҳим ва фи:ҳим у бу қавм ичида ёвузлик қўзғатди; 2) бурилмоқ, четламоқ: **شغبا عن الطريق** ~ шағабан ғани-т-тари:қи у бу йўлдан бурилди.
- шағ(а)бун 1) ёвузлик, фитна, норозилик уйғотиш (қўзғатиш); 2) жанжалга интилиш. **يشغب**
- шағғала, **يشغل** йушағғила, **تشغلا** ташғи:лан шуғулантирмоқ, ишлатмоқ: **~ غيره** ғайраҳу у бировни шуғулантирди.
- шугифа мажҳ. берилмоқ, севмоқ: **شغف** ~ **به** биҳи у уни севди.
- шағғала, **يشغل** йашғалу, **شغلا** ш(у, а)ғлан 1) ишғол қилмоқ, эғалламоқ: **~ الدار** -д-да:ра у ҳовлини эғаллади; 2) алаҳситмоқ: **~ فلان من الشيء** фула:нан мина-ш-шай'и у фалончини бу нарсадан алаҳситди; 3) машғул банд қилмоқ: **~ فلان بالشيء** фула:нан би-ш-шай'и у фалончини бу нарса билан банд қилди.
- шуг(у)лун 1) банд, бўш эмас; 2) юмуш, иш; **شغل** хува фи:~ин ша:ғилин у жуда банд; кўплиги **اشغال** 'ашға:лун ва **شغول** шуғу:лун.

- شفاء шафа:’ун 1) даволаш; 2) соғайиш.
- شفة шафатун лаб; шикилиги شفتان шафата:ни;
- кўнлиги شفاه шафа: хун ва شفهات шафаха:тун.
- شفرة шафратун 1) катта кенг пичоқ; 2) устара: кўп-лиги شفار шафа:рун ва شفر шафрун.
- شفاف шаффа:фун тиниқ.
- شفقة шафақатун аяш, раҳм, шафқат қилиш; ~ عديم
тади:му ~ ш-~ и бераҳм, аёвсия.
- شقى шафа:, يشقى йашфи:, شفاه шафа:’ан
шифо бермоқ, соғайтирмоқ: الله المريض ~ -л-ла:ху-л-мари:
да Аллоҳ бу беморга шифо берди.
- شقيق шафи:қун шафқатли; кўнлиги شفقاء шафақа:
у.
- شقاء шақа:’ун 1) бахтсизлик; 2) қийинчилик, машаққат;
3) сиқилиш; чарчаш; 4) адашиш, йўлдан чиқиш.
- شق шаққа, يشق йашуққу, شقا шаққан
1) қийин бўлмоқ: ~ الامر ~ -л-’амру бу иш қийин бўлди;
2) машаққатда қолмоқ: علي فلان ~ ʼала: фула:нин фалон-
чи бу машаққатда қолди; 3) униб чиқмоқ: ~ النبت ~ -н-набту
бу ўсимликлар аниб чиқди; 4) ўсиб чиқмоқ: ~ الناب ~ -н-
на:бу бу тирноқ ўсиб чиқди.
- شق шиққун 1) ён, чет; 2) бўлак, қисм; 3) нарсанинг
ярми; 4) тиришиш, машаққат.
- شقة шуққатун 1) нарсанинг ярми; 2) кийимнинг чў-
зиқ қисми; 3) узоқлик, йироқлик; 4) йироқ сафар; 5) ма-
шаққат; кўнлиги شقق шуққатун.
- شقى шақийа, يشقى йашқа:, شقى шақан
ва شقاء шақа:’ан 1) оғир аҳволга тушмоқ: ~ الرجل ~
-р-ражулу бу киши оғир аҳволга тушди; 2) қийналмоқ,
чарчamoқ: ~ في كذا ~ фи:каза: у фалон нарсада қийналди.
- شقيق шақи:қун 1) туришган ака, ука; 2) ўхшашлик,
баробарлик, тенглик; бўлинган нарсанинг ярми; кўнлиги
اشقاء ’ашиққа:’у.
- شقى шақийун 1) бахтсиз; 2) тўғри йўлдан адаш-

ган; 3) йўлтўсар ўғри; кўплиги اشقياء 'ашқийа:'у; муаннаси شقية шақиййатун; кўплиги شقيات шақиййа:тун.

شكا шака:, يشكو йашку:, شكوا шакван ва شكاة шака:тан ва شكوي шакван ва شكاية шика:йтан 1) оғриқдан қийналмоқ: ~ الرجل -р-ражула бу киши оғриқдан қийналди; 2) касалидан шикоят қилмоқ, дардини билдирмоқ: ~ مرضه ~ марадаҳу у дардидан шикоят қилди; ~ الرجل -р-ражула у бу кишига дардини билдирди.

شكر шакара, يشكر йашкуру, شكرا шукран ва شكورا шукуру:ран ва شكرانا шукра:нан 1) мақтамоқ, сано ўқимоқ: ~ الرجل وله -ражула ва лаҳу у бу кишига сано ўқиди; 2) шукр қилмоқ, раҳмат айтмоқ: [عمله] ~ амалаҳу у унинг иши учун раҳмат айтди; ~ الله سعيه ~-л-ла:ҳу саъйаҳу Аллоҳ унинг мушқилини осон қилди.

شكر шукрун 1) (ҳам сўз, ҳам амал, ҳам ният билан) шукр қилиш: раҳмат айтиш; 2) мақташ; ~ من الله -л-ла:ҳи жазолаш, ризолик ва савоб — Аллоҳдан.

شك шака, يشك йашуку, شكّا шақкан 1) иккиланмоқ, шубҳаланмоқ: ~ في الامر ~ фи:-л-'амри у бу ишда иккиланди; 2) қийин, мушқил, оғир тушмоқ: ~ عليه ~ ғалайҳи-л-амру бу иш унга оғир тушди.

شك шаққун шубҳа, иккиланиш; кўплиги شكوك шуку:кун.

شكك шаққака, يشكك йушаққақу, تشكيكا ташкика ташки:кан шубҳалантирмоқ, иккилантирмоқ: ~ غيره ~ ғайраҳу у бировни шубҳалантирди.

شكل шаққала, يشكل йушаққилу, تشكيلا ташки:лан 1) чигал, мужмал бўлмоқ: ~ الامر ~-л-'амру бу иш чигал бўлди; 2) шақлга кеелтирмоқ, солмоқ: ~ الكتاب ~

-л-кита:ба у китобни шаклга келтирди, 3) сурат туширмоқ, расм чизмоқ: **الشئ** ~ шай'а у бу нарсага чизди.

شکل шаклун 1) чигал, мушкил (иш); 2) шакл, кўр-ниш; 3) ўхшаш, сингари; 4) юриш-туриш шакли; **مسائل** ~ маса:илу ~ иййатун шакли бор, аммо мазмунсиз масалалар; **النص** ~ у-н-насси ҳаракали матн; кўплиги **اشكال** ашка:лун ва **شكول** шуку:лун.

شكوي шакван 1) шикоят, араз қилиш; 2) шикоят қи-лувчи; кўплиги **شكاوي** шака:ва:.

شل шалла, **يشل** йашуллу, **شلا** шаллан 1) баҳя ораларини кенг қилиб тикмоқ: **الثوب** ~ -с-сабба у кийимнинг баҳя ораларини кенг қилиб тикди; 2) чиқар-моқ: **العين السمع** ~ л-ъайну-д-Дамъа бу кўз ёш чиқарди.

شلل шалалун 1) шол бўлиш, ҳаракатдан тўхташ; 2) кийимдаги ювиш билан кетмайдиган қора кир.

شلال шалла:лун шалола, шаршара.

شمال шама:лун 1) шимол; 2) шимол шамоли; кўпли-ги **شمالات** шама:ла:тун.

شمال шима:лун 1) чап томон; 2) хулқ, атвор, феъл; кўплиги **شمائل** шама:илу.

شمت шамита, **يشمت** йашмуту, **شماتة** шама:татав бировга тушган мусибатга севинмоқ; **به** ~ биҳи у унинг бошига тушган мусибатга севинди.

شمخ шамаха, **يشمخ** йашмаху, **شمخا** шамхан ва **شموخا** шуму:хан 1) баланд бўлмоқ, юксалмоқ; **الجبل** ~ -л-жабалу бу тоғ юксалди; 2) улуғланмоқ, кеккаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши кеккайди

شمس шамсун қуёш; **دخلت ال** ~ **إلى البيت** даҳалатш-ш ~ у'ила: -л-байти қуёш нурлари уйга қирди.

شمسية шамсиййатун 1) шамсий; 2) соябон, зонтик.

شمع шамъун 1) мўм; 2) асалари мўми, боловуз; 3) шам; кўплиги **شموع** шуму:ъун.

شمل шамила, **يشمل** йашмалу, **شملا** шамалан умумий, ҳаммага тегишли бўлмоқ: **الأمر القوم** ~ л-'амру

-л-қавма бу иш бу қавм учун умумий бўлди.

شمل шамлун 1) бирлашганлик, жамъ бўлганлик, умумийлик; 2) иттифоқ, бирлик: **جمع الله ~ هم** жамаъа-лла:ҳу ~ аҳум Аллоҳ уларни бирлаштирди; **بند ~ هم** баддада ≈ ҳум у уларнинг бирлигини бузди.

شم шамма, **يشم** йашумму, **شما** шамман ва **شيميا** нами:ман 1) исқамоқ, ҳидламоқ, ис билмоқ;

~ الشيء -ш-шай'а у нарсани ислади; 2) исини сезмоқ;

~ الخبر -л-хабара у хабарнинг исини сезди; 3) хабар топмоқ: **~ الامر** -л-'амра у бу ишдан хабар топди.

شم шаммун ҳид билиш.

شمم шамаун 1) балаңдлик, юксаклик; 2) буруннинг букирлиги.

شمام шамма:мун 1) кўп ҳидловчи; 2) ҳидли қовун.

شمر шаммара, **يشمر** йушаммиру, **تشميرا** ташми:ран 1) енг шимармоқ, тиришиб ишламоқ; **الرجل عن**

~ ساعره -р-ражулу ған са:ъидиҳи бу киши енг шимарди яъни тиришиб ишлади; 2) чаққон бўлмоқ: **في الامر**

фи:-л-'амри у бу ишда чаққон бўлди; 3) киришмоқ, ҳозирланмоқ: **~ للامر** ли-л-'амри у бу ишга киришди; 4)

интилмоқ: **إلى المكان** ~ ила: -л-мака:ни у бу жойга интилди; 5) кўтармоқ; шимармоқ: **~ الثوب عن ساقه** -с-савба ғ

ан са:қиҳи у кийимнинг этагини кўтарди, почасини шимарди.

شمس шаммаса, **يشمس** йушаммисеу, **شميسا** ташми:сан 1) қуёшга сиғинмоқ: **~ الكافر** -л-ка:фиру бу

кофир қуёшга сиғинди; 2) офтобга ёймоқ: **~ الشيء** -ш шай'а у нарсани офтобга ёйди.

شقق шанақа, **يشقق** йашин (у, и) қу, **شققا** шанқан 1) илмоқ, осмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани илди; 2) осиб ўлдирмоқ: **~ الرجل** -р-ражула у кишини осиб ўлдирди.

شن шанна, **يشن** йашунну, **شنا** шаннан 1) бостириб келмоқ: **~ العو الغارة** -л-ъадувву-л-га:рата бу

душман бостириб келди; 2) **الماء على الشراب** л-ма: 'а ʔала-ш-шара:би у бу шаробга сув қўшди; 3) тўкмоқ: **العين الدمع** ~ л-ʔайну-д-дамʔа бу кўз ёш тўкди.

شنع шанпаʔа, **يشنع** йушаниниʔу, **تشنيعا** таш-ни:ʔан 1) ёмонламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёмонлади; 2) қораламоқ, обрўйини тўкмоқ, ерга урмоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у уни қоралади.

شنيع шани:ʔун 1) хунук, қабиҳ; 2) ёқимсиз.
شهاب шиҳа:бун 1) аланга; 2) ёруғ юлдуз; 3) туша-ётган юлдуз, метеор; 4) портловчи қуролларда уни портлатиш учун аланга чиқарувчи жиҳоз; кўплиги **شهب**

шуҳубун ва **شهبان** шуҳба:нун ва **اشهب** 'ашҳабу.
شهادة шаҳа:датун 1) ишонарли хабар; 2) иқрор бўлиш; 3) кўриниб турган, зоҳир олам; 4) гувоҳлик бериш; 5) шаҳид бўлиш; 6) бюллетень (касал бўлингани ҳақида); 7) шаҳодатнома, ёрлиқ.

شهد шаҳида, **يشهد** йашҳаду, **شهودا** шуҳу:дан 1) қатнашмоқ, ҳозир бўлмоқ: **المجلس** ~ л-мажлиса у бу мажлисда қатнашди; 2) гувоҳ бўлмоқ, кўриб турмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у бу нарсага гувоҳ бўлди; 3) нозир бўлмоқ, қараб, кузатиб турмоқ: **الامر** ~ л-'амра у бу ишни кузатиб турди; 4) кўз билан қамраб олмоқ: **الجمعة** ~ л-жумуʔата у йиғиндагиларни кўз билан қамраб олди; 5) ишончли хабарни билдирмоқ: **شهادة علي كذا** ~ шаҳа:датан ʔала:каза: у фалончига ишончли хабар берди; 6) қасам ичмоқ: **بالله** би-л-ла:ҳи у Аллоҳ номи билан қасам ичди; 7) иқрор бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши иқрор бўлди.

شهد ш (у, и) ҳдун уядаги асал, мўмли, боловузли асал; биттаси **شهادة** ш (у, и) ҳдатун; кўплиги **شهاد** шиҳа:дун.

شهر шаҳрун ой (йилнинг бир қисми); **القمرى** ~ ал-аш- ~ у-л-қамариййу қамарий ой; **الشمسى** ~ ал-аш- ~ у-ш-шамсиййу шамсий йили; кўплиги **شهور** шуҳу:рун ва **اشهر** 'ашҳурун; **الحرم** ~ ал- ~ у-л-ҳуруму уруш

тўхтатиладиган ва муқаддас ойлар: зу-л-қаъда, зу-л-ҳижжа, муҳаррам ва ражаб.

شهرة шуҳратун маълум бўлиш, ёйилиш, тарқалиш, шуҳрат топиш.

شوق шаҳиқа, **يشوق** йашҳақу, **شيقا** шаҳи: қан 1) хўрсиниб йиғламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши хўрсиниб йиғлади; 2) хўрсинмоқ, уфламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши хўрсинди.

شهم шаҳмун 1) зийрак; 2) соғлом фикрловчи; 3) ўта чидамли, сабр қилувчи; **شهام** шиха:мун ва **شهوم** шуҳу:мун.

شهر шаҳҳара, **يشهر** йушаҳҳиру, **تشهيرا** ташҳи:ран 1) ёмон овоза қилмоқ: **غيره بكدا** ~ гайраҳу би-каза: у бировни фалон нарса деб ёмон овоза қилди; 2) қоралаб, ёмонлаб гап тарқатмоқ: **فلا** ~ фула:нан у фалончини ёмонлаб гап тарқатди; 3) яланғочламоқ: **السيف** ~ -с-сайфа у қилични яланғочлади.

شهوة шаҳватун 1) кучли истак, интилиш; 2) шаҳват; кўплиги **شهوات** шаҳава:тун ва **اشهية** 'ашҳийятун ва **شهبي** шуҳан.

شهيد шаҳи:дун 1) шаҳид (Аллоҳ йўлида қатл бўлган киши); 2. шаҳид, гувоҳ; кўплиги **شهداء** шуҳада:'у ва **اشهاد** 'ашҳа:дун.

شهير шаҳи:рун машҳур, таниқли.
شهبي шаҳиййун 1) иштаҳали, мазали; 2) жуда истовчи; 3) суюкли, ёқимли.
شهية шаҳиййатун 1) **شهبي** шаҳиййуннинг муаннаси; 2) иштаҳа.

شوط шавтун 1) масофа; 2) масофанинг охиригача бир марта чопиш; 3) ҳар бир ишнинг бир қисми; кўплиги **اشواط** 'ашва:тун.

شوك шавкун тикан; кўплиги **اشواك** 'ашва:кун.

شوكة шавкатун 1) тиканак; 2) куч, қудратнинг шиддати; 3) ўч олиш; 4) вилка.

Шовал шавва:лун шаввол (қамарий йилнинг ўнинчи ойи);
кўплиги **Шоваил** шавва:ви:лу.

Шовш шавваша, **Шовш** йушаввишу, **Шовиша**
ташви:шан 1) чигаллатмоқ: **الامر** ~ -ла- амра у ишни
чигаллатди; 2) бўлмоқ, ажратмоқ, бузмоқ: **بينهم** ~ бай-
наҳум у уларнинг орасини бузди.

Шов шавваҳа, **Шов** йушаввиҳу, **Шовиша** ташви:
ҳан хунук қилмоқ: **الله وجهه** ~ -л-ла:ҳу важҳаҳу Аллоҳ
унинг юзини хунук қилди.

Шови шава:, **Шови** йашви:, **Шови** шайъан 1) қо-
вурмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўштни қовурди; 2) иситмоқ:
الماء ~ -л-ма:,а у сувни иситди.

Шум шу'мун 1) бахтсизлик, баракасизлиқ; 2) ёвузлик,
бадбахтлик.

Шиб шайбун 1) соч оқлиги; 2) қариш; 3) оқ сочлар.
Ших шайхун 1) чол; 2) устоз, пир; 3) олим, дониш-
манд; 4) бошлиқ, раҳбар; 5) уста; **القرية** ~ -л-қарйати
қишлоқ оқсоқоли; **المدينة** ~ -л-мади:нати шаҳар ҳокими;

Шира -л-мар'ати хотиннинг эри; **النار** -н-на:ри
Иблис; кўплиги **Ширх** шуйУ:хун ва **Ширх** 'ашйа:
хун ва **Ширх** маша:'иху.

Шитан шайта:нун 1) шайтон, ёвуз руҳ; 2) инс, жинс,
ажина (каби ёвуз кучлар); **Шитан** ~ уҳу
унинг шайтони тутди, яъни оқибатини ўйламай газаблана
бошлади; **الشاعر** ~ -ш-ша:ъири шоирнинг жини (жоҳилий
араблар ҳар бир шоирнинг унга илҳом берувчи жини борли-
гига эътиқод қилганлар); кўплиги **Шитан** шайта:ти:ну.

Шие ши:ъатун 1) фирқа, жамоа; **الرجل** ~ -р-ражули
издошлар, ансорлар, ёрдамчилар; 2) шийалар (ҳазрати
Алининг ансорлари ва хонадони); кўплиги **Шие** шийаъ-
ун ва **Шие** 'ашйа:ъун.

Шие ши:ъиййун шийага тегишли.

Шин ши:нун шин (араб алифбесининг ўн учинчи ҳар-
фи; абжадда 300 рақамини билдиради).

شيوعي шийу:ъийун коммунистик; **العزب** ~ ал-ҳизбу-ш ~ у Коммунистик Партия.

شيوعية шийу:ъийатун: ~ **ال** аш ~ у коммунизм.

شيع шаййаъа, **يشيع** йушаййиъу, **تشييعا** таш-йи:ъан 1) жўнатмоқ, кузатиб қўймоқ; **فلان** ~ фула: нан у фалончини кузатиб қўйди; 2) жанозага бормоқ; **الجنزة** ~ -л-жана:зата у бу жанозага борди; 3) эргашмоқ, қувватламоқ; **فلان علي رايه** ~ фула:нан ъала: ра'йиҳи у фалончининг фикрини қувватлади; 4) шийа мазҳабига эргашмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши шийа мазҳабига эргашди.

صاب са:ба, **يصوب** йасу:бу, **صوبا** савбан ва **صيبوبة** сайбу:батан нишонга тегмоқ; **السهم** ~ -с-саҳму бу ўқ нишонга тегди.

صابون са:бу:нун совун.

صاح са:ҳа, **يصيح** йаси:ҳу, **صيحا** сайҳан ва **صياحا** сайа:ҳан ва **صيحان** сайаҳа:нан 1) бақирмоқ, қичқирмоқ; **الرجل وغيره** ~ -р-ражулу ва ғайруҳу бу киши ва бошқаси қичқирди; 2) чақирмоқ; **بغيره** ~ би-ғайриҳи у бировни чақирди; 3) бақириб-бақириб қўймоқ; **علي غيره** ъала: ғайриҳи у бировга бақириб-бақириб қўйди.

صاحب са:ҳаба, **يصاحب** йуса:ҳибу, **مصاحبة** муса:ҳабатан ва **صحابا** сиҳа:бан 1) ҳамроҳ, йўлдош бўлишмоқ; 2) ўртоқлашмоқ, дўстлашмоқ; **غيره** ~ ғайраҳу у бировга ҳамроҳ бўлди, биров билан дўстлашди.

صاحب са:ҳибун 1) ҳамроҳ, ажралмас ўртоқ; 2) соҳиб, эга, хўжа; 4) саҳоба (бирор мазҳабга эргашувчи, тақлид қилувчи); **اصحاب ابي حنيفة** асҳа:бу 'аби: ҳани:фата Абу Ҳанифа саҳобалари; кўплиги **صحب** саҳбун ва **اصحاب** 'асҳа:бун ва **صحاب** сиҳа:бун ва **صحابة** саҳа:батун.

صاد са:да, **يصيد** йаси:ду, **صيدا** сайдан 1) тутмоқ, илентирмоқ; **الصيد** ~ -с-сайда у овни тутди; 2) тутиб бермоқ, овламоқ; **فلان طيراً ونحوه** ~ фула:нан тайран ва наҳваҳу у фалончига қушни ва шунга ўхшаганларни овла-

ди; 3) ов қилмоқ: **المكان** ~ -л-мака:на у бу ерда ов қилди.

صادر са:дара, **يصادر** йуса:диру, **مصادرة** муса:

даратан 1) қатъий талаб қилмоқ: **غيره على كذا** ~ гайраҳу

ъала: каза: у бировдан фалон нарсани қатъий талаб қилди;

2) мусодара қилмоқ: **ت الدولة الاموال** ~ -ти-д-давлату-

-л-'амва:ла бу давлат мол-мулкани мусодара қилди.

صادف са:дафа, **يصادف** йуса:дифу, **مصادفة** муса:

дафатан 1) тўқнашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу бу биров билан

тўқнашди; 2) тўсатдан, келишилмаган ҳолда учрашмоқ:

فلانا ~ фула:нан у фалончи билан тўсатдан учрашди.

صادق са:дақа, **يصادق** йуса:диқу, **مصادقة** муса:

дақатан ва **صدقا** сида:қан 1) дўстлашмоқ, ўртоқлашмоқ:

غيره ~ гайраҳу у биров билан дўстлашди; 2) самимий

бўлмоқ, ихлос қўймоқ: **فلانا المودة** ~ фула:нани-л-мавад-

дата у фалончига ихлос қўйди.

صار са:ра, **يصير** йаси:ру, **صييرا** сайран ва

مصيرا маси:ран ва **صيروة** сайру:ратан 1) ўзгар-

моқ, айланмоқ (бошқа нарсага); **الشيء** ~ -ш-шай'у бу

нарса ўзгарди; 2) қайтмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса

қайтди; **إليه** ~ илайҳи у унинг олдига қайтди.

صاح са:раҳа, **يصاح** йуса:риҳу, **مصاحبة** муса:раҳа-

тан 1) ошкор қилмоқ, айтмоқ: **غيره بمافى نفسه** ~ гайраҳу

би-ма: фи: нафсиҳи у ичидагини ошкор қилди; 2) дангал,

очиқчасига гапирмоқ, арз қилмоқ: **فلانا بالامر** ~ фула:нал

би-л-'амри у фалончига бу иш хусусида очиқчасига гапир-

ди.

صارع са:раъа, **يصارع** йуса:риъу, **مصارعة** муса:

раъатан ва **صراعا** сира:ъан курашмоқ, курашга тушмоқ:

غيره ~ гайраҳу у биров билан курашди.

صاروخ са:ру:хун 1) ракета; 2) мушак.

صاعقة са:ъиқатун 1) яшин; кўплиги **صوائق** сава:

ъиқу; 2) ивграш, азобланиш; 3) ўлим; 4) яшин қайтаргич.

صافح са:фаҳа, **يصافح** йуса:фиҳу, **مصافحة** муса:фа-

ҳатан қўл бериб сўрашмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у биров билан қўл бериб сўрашди.

صالح са:лаҳа, **يصالح** йуса:лиҳу, **مصالحة** муса:лаҳа-тан ва **صلاحا** сила:ҳан сулҳга келмоқ, ярашмоқ:

غيره ~ ғайраҳу у биров билан ярашди.

صالح са:лиҳун 1) олдидаги вазифани бажаришга тай-ёр турувчи, масъулиятли; 2) бут, бутун, бузилган эмас; **كذا هو** ~ ҳува ~ ли-каза: у бу нарса ни бажаради; кўпли-и **صلحاء** сулаҳа: у ва **صلاح** сулла:ҳун ва **صالحون** са:лиҳу:на.

صام са:ма, **يصوم** йасу:му, **صوما** савман ва **صياما** сийа:ман 1) қайтмоқ, воз кечмоқ: **عن الكلام** ~ ъани-л-кала:ми у бу сўздан қайтди; 2) рўза тутмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши рўза тутди; 3) чўққига чиқмоқ: **الشمس** ~ -ш-шамсу куёш чўққига чиқди; 4) тинмоқ, тўхтамоқ:

الريح ~ -р-ри:ҳу бу шамол тинди.

صانع са:ниъун ҳунарманд, косиб; кўплиги **صانع** сунна:ъун; муаннаси **صانعة** са:ниъатун; кўплиги **صوانع** сава:ниъу.

صانغ са:иғун қолишловчи (мас., эриган темирни, олтин-ни); кўплиги **صانغة** са:ғатун ва **صواغ** сувва:ғун ва

صياغ суййа:ғун.

صبا сибан 1) ёшлик; 2) хоҳиш, истак; 3) соғиниш; соғинч.

صباح саба:ҳун тонг; **مساء** ~ маса: а эрталаб ва кечқу-рун, тонгда ҳам, шомда ҳам; **ذ** за: ≈ ин эрталаб, вақтл.

صباغ сибга:ғун бўёқ; кўплиги **اصبغة** асбиғатун.

صبغة сибга:ғатун бўёқчилик.

صب сабба, **يصب** йасуббу, **صبا** саббан қуймоқ, оқизмоқ: **الماء** ~ -л-ма: а у сувни қуйди; **سوء العذاب** ~ **سوء العذاب** ъалайҳи-л-ъаза:бан ва сава-л-ъаза:би унинг устига қийинчиликлар ёғилди, унинг устига азоб қамчиси тушди.

صبار субба:рун кактус.

صباغ сабба:ғун 1) бўёқчи; 2) лофчи.

تصبیحا یوساببیخو، صبح саббаҳа, صبیح
 1) эрта билан олқишламоқ, хайрли тонг тиламоқ; саломлашмоқ: الرجل ~ -р-ражула у бу кишига хайрли тонг тилади; 2) эрта билан келмоқ: غیره ~ гайраҳу у бировникига эрта билан келди; 3) эрталабдан, эрта билан ичирмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини эрталабдан ичирди.

اصباح 'асба: субҳун тонг, эрталаб; кўплиги صبیح
 ҳун.

صبرا یасбиру, صبر сабран
 1) воз кечмоқ: عن الشيء ~ ʔани-ш-шай и у бу нарсадан воз кечди; 2) сабрли бўлмоқ: على الامر ~ ʔала:-л-'амри у бу ишда сабрли бўлди; 3) тийинмоқ: نفسه عن كذا ~ наф-саҳу ʔан каза: у ўзини фалон нарсадан тийди.

صبر сабрун 1) чидам; 2) тийиниш.
 صبغ сабага, یصبغ یасб (у, и) гу, صبغیا сагбан
 ва сабаган бўймоқ: الثوب ~ -с-сабба у кийимни бўяди.

صبغ сибгун 1) бўёқ, ранг; 2) бўйиш, ранг бериш; кўплиги اصباغ 'асба:гун.

صبغة сибгатун 1) бўёқ, ранг; 2) нав, тур; 3) миллат; 4) дин; الله ~ -л-ла:ҳи Аллоҳнинг одамларни яратган вақти; кўплиги صبغ сабагун.

صبي сабийгун 1) чақалоқ, гўдак, бола; 2) шоғирд; кўплиги صبیه сибйатун ва صبيان сибйа:нун.

صحا саҳа:, یصحو یасҳу:, صحوا саҳван ва صحوا
 суҳувван 1) очиқ, тиниқ бўлмоқ: اليوم ~ -л-йавму бу кун очиқ бўлди; 2) кайф тарқамоқ: السكران ~ -с-сакра: ну бу мастнинг кайфи тарқади; 3) ўзига келмоқ, хушёр тортмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ўзига келди; 4) уйғонмоқ: النائم ~ -н-на:'иму бу ухлаётган киши уйғонди.

صحافة сиҳа:фатун мухбир, журналист.

صحب саҳиба, یصحب یасҳабу, صحابة саҳа:батан
 ва صحبة суҳбатан дўстлашмоқ, ўртоқлашмоқ, ҳамроҳ бўлмоқ: غیره ~ гайраҳу у бировга ҳамроҳ бўлди.

صح саҳҳа, يصح йассиҳу, صعا суҳҳан ва صعة
 сиҳҳатан ва صحاحа саҳа:ҳан 1) соғаймоқ: المريض ~
 -л-мари:ду бу бемор соғайди; 2) тузалмоқ: الشيء ~
 -ш шай у бу нарса тузалди; 3) тўғри, ишончли бўлмоқ: الخبر ~
 -л-хабару бу хабар ишончли бўлди.

صعة сиҳҳатун 1) соғлиқ, саломатлик; 2) тузуклик,
 тўғрилиқ, чинлик, ростлик.

صح саҳҳаҳа, يصصح йусаҳҳиҳу, تصحيحا тасҳи:ҳан
 1) соғайтирмоқ: الطبيب المريض ~ -т-таби:бу-л-мари:да бу
 табиб беморни соғайтирди; 2) тузатмоқ: الخبر ~ -л-хабара
 у хабарни тузатди.

صحراء саҳра:у саҳро; кўплиги صحار саҳа:рин ва
 صحاري саҳа:ра: ва صحراوات саҳра:ва:тун.

صحن саҳана, يصحن йасҳану, صحنًا саҳнан. 1) ур-
 моқ: الشيء ~ -ш-шай а у нарсани урди; 2) тепмоқ: غيره ~

برجله гайраҳу би-рижлиҳи у бировни оёғи билан тепди.

صحاح саҳа:ҳун 1) соғ, соғдом; 2) тўғри, ишончли;
 3) ҳадисларнинг пайғамбарнинг ўзи айтганлари; ال ~
 ال افعال ас-~ у мина-л-афъа:ли тўғри феъллар.

صحيفة саҳи:фатун 1) ёзилган варақа; 2) рўзнома; кўп-
 лиги صحف 'суҳуфун ва صحائف саҳа:ифу; الوجه ~
 -л-важҳи юзнинг териси; кўнлиги صحيف саҳи:фун.

صنّب саҳиба, يصنّب йасхабу, صنبا саҳбан 1) қич-
 қирмоқ, бақирмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши қичқирди;
 2) шовқин-сурон солмоқ: الجمع ~ -л-жамъу бу йиғин
 шовқин-сурон солди; 2) тўлқинланмоқ: البحر ~ -л-бахру
 бу денгиз тўлқинланди.

صخرة саҳратун харсанг; қоя; кўплиги صخر саҳрун
 ва صخور суҳу:рун.

صدا сада:ун занг.

صداع суда:ъун бош оғриғи, дардисар.

صداقة сада:қатун дўстлик.

صدح садаха, يصصح йасдаҳу, صدحا садҳан ва
 -P-P^a ~ الرجل او الطائر суда:ҳан куйламоқ, сайрамоқ: **الرجل او الطائر**
 жулу 'ави-т-та: иру бу киши ёки бу қуш куйлади, сайради.
 صد sadda, يصد йасудду, صد saddun қайтар-
 моқ, тийдирмоқ: **فلانا عن كذا** ~ фула:нан ған каза: у
 фалончини фалон нарсадан қайтарди.

صدح саддаға, يصصح йусаддиға, تصديعا тасди:
 ған 1) синдирмоқ, ёрмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
 синдирди; 2) кесиб, кечиб ўтмоқ: **الفلاة او النهر** ~ -л-фала:
 та 'ави-н-наҳра у саҳрони ёки дарёни кесиб, кечиб ўтди;
 3) бош оғриғини баҳона қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у би
 ровга бош оғриғини баҳона қилди.

صدح саддақа, يصصح йусаддиқа, تصديقا тасди:
 қан 1) ишонмоқ, сўзи тўғрилигини эътироф қилмоқ: **غيره** ~
 ғанраҳу вв биҳи у бировга ишонди; 2) тасдиқла-
 моқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тасдиқлади; 3) иқро
 бўлмоқ: **علي الشيء** ~ тала:-ш-шай'и у бу нарсага иқро
 бўлди.

صديق сидди:қун 1) жуда ростғўй ва тўғри иш қилув-
 чи; 2) доим тасдиқловчи; 3) Абу Бакр радиийа-л-лаҳу
 анҳунинг лақаби.

صدر садара, يصدر йасдуру, صدرا садран ва
 صدورا суду:ран 1) рўй, юз бермоқ, содир бўлмоқ:
 ~ الامر -л-'амру бу иш юз берди; 2) ҳосил бўлмоқ, келиб
 чиқмоқ: **منه** ~ мннҳу у ундан келиб чиқди; 3) ўсиб чиқ-
 моқ, натижаси бўлмоқ: **عنه** ~ ғанҳу у бунинг натижаси
 бўлди; 4) қайтмоқ, воз кечмоқ: **صدرا عن المكان و الماء**
 (а)ран ғанни-л-мака:ни ва-л-ма:'и у бу ердан ва бу сувдан
 қайтди; 5) кўкрак оғритмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу киши-
 нинг кўкрагини оғритди.

صدر садрун 1) олд; **القوم** ~ -л-қавми қавм бошлиғи;
 2) кўкрак; **الكتاب و النهار** ~ -л-кита:би ва-н-наҳа:ри китоб
 ва куннинг боши; **ذات ال** ~ за:ту-с-~и кўкрак дарди;
 ~ **ذات ال** ~ за:ту-с-~и кўнги сирлари; **بنات ال** ~ бана:

ту-с- ~ и ташвишлар, ғам-ғуссалар; الكلام ~ -л-кала:ми тап боши; ال اعظم ~ ال ас- ~ у-л- 'аъзаму улуг вазир; شفرة суду:рун.

صدغ судгун 1) чакка; 2) чакка сочи; иккилиги ان ~ а:ни 3) икки чакка; 4) икки чакка сочи; кўплиги اصداغ 'асда:гун.

صدفا садафун 1) тараф, ён; 2) тоғнинг ажралиб, узилиб қолган қисми ёки тоғнинг ёни; 3) садаф, чиғаноқ; 4) юксалиб, кўтарилиб турган нарса (мас., тоғ, девор); صدفا الجبل садафа: -л-жабали тоғнинг икки қарама-қарши қояси; кўплиги اصدافا 'асда:фун; اصدافا асда:фун денгиз тўлқинлари.

صدفة сидфатун 1) тасодиф; 2) тасодиф учрашув; кўплиги صدى садафун.

صدقا садақа, يصدق йасдуқу, صدقا с(а,и) дқан 1) тўғрисиини бўлганича айтмоқ فلان في الحديث ~ фула: нун фи: -л-хади:си фалончи воқеани бўлганича айтди; 2) бажармоқ, амалга оширмоқ: الوعد و الوعيد: фи: -л-ваъди ва-л-ваъи:ди у ваъдани ҳам, дўқни ҳам бажарди; 3) ихлос қилмоқ, кўнгилдан ишонмоқ: النصيحة والإياء ~ -н-наси:ҳата ва-л-иха: а у бу насихатга ва бу биродарликка ихлос қилди; 4) ҳақиқатни келтирмоқ, олдиндан айтмоқ: غيره ~ гайраҳу у ҳақиқатни олдиндан айтди; 5) қатъий бўлмоқ: في العملة ~ фи: -л-ҳамлати у бу ҳамлада қатъий бўлди; 6) матонатли бўлмоқ: في القتال ~ фи: -л-қита:ли у бу жангда матонатли бўлди.

صدق сидқун 1) тўғрилиқ, чинсўзлик, ростгўйлик; 2) тиришқоқлик, меҳнат; 3) тўғри, солиҳ иш; 4) ганнинг ҳақиқатга тўғри келиши.

صدقة садақатун Аллоҳ йўлига садақа; кўплиги صدقات садақа:тун.

صدم садама, يصدم йасдиму, صدم садман итармоқ, итариб, суриб ташламоқ; урмоқ, зарба бермоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни уриб ташлади; ه امرا شديدنا ~ ҳу амрун шадид:дун унга бу мушкил иш зарба берди; ه بالقول ~ ҳу би-л-қавли у уни сўз билан урди.

صدى садан 1) сувсаш, чанқаш, ташналик; 2) акс садо; кўплиги اصدا' асда:ун.

صدى' сада'а, يصداء йасда'у, صدا сада'ан зангламоқ: الحديد ~ -л-ҳади:ду бу темир занглади.

صديق сади:қун дўст; кўплиги اصديقاء 'асдиқа:у ва صدا' судақа:у; صديقة сади:қатун битта дўст.

صراحة сара:қатун ростлик, тўғрилиқ, чинлик; очиқлик.

صراط сира:тун йўл.

صرح саруҳа, يصرح йасруҳу, صراحة сара:қатан ва

صروحة суру:қатан тоза, пок бўлмоқ: الشىء ~ -ш-шай у бу нарса тоза бўлди.

صرح сарҳун 1) баланд, юксак бино; қаср; 2) гумбаз.

صرخ сараха, يصرخ йасруҳу, صراخа сура:хан ва

صريخا сари:хан бақирмоқ, ёрдамга чақирмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши бақирди.

صراف сарра:фун 1) сарроф, пул алмашувчи; 2) хазиначи, кассир.

صرة сурратун 1) тугун, ўрам; 2) ҳамён, пули бор сумка; кўплиги سرر сурарун.

صرح сарраҳа, يصرح йусарриҳу, تصريحا тасри:ҳан

1) кўрсатмоқ, очмоқ: بما فى نفسه ~ би-ма: фи: нафсиҳи

у ичида борини очди; 2) очиқ баён қилмоқ, гапирмоқ:

المتكلم ~ -л-мутакаллиму бу сўзчи очиқ гапирди;

3) тушинтирмоқ, аңлатмоқ, баён қилмоқ: الامر ~ -л-амра

у ишни тушинтирди.

صرف саррафа, يصرف йусаррифу, تصريفا тасри:

фан 1) режаламоқ, ўйлаб қўймоқ: الامر ~ -л-амра у иш-

ни режаллади; 2) бир сусайтиб, бир тезлатмоқ: الله الرياح

-л-ла:ҳу-р-рийа:ҳа Аллоҳ шамолларни бир сусайтиб, бир

тезлатди; 3) бош қилмоқ, ҳуқуқли қилмоқ: غيره فى الامر ~

ғайраҳу фи:-л-амри у фалончини бу ишга бош қилди:

4) сотмоқ: الشىء ~ -ш-шай'а у нарсани сотди; 5) ал-

маштирмоқ: الدرهم ~ -д-дара:ҳима у дирҳамларни ал-

маштирди; 6) турламоқ; тусламоқ: **الانفاق** ~ -л-'алфа:за у сўзларни турлади, туслади.

صرع сараға, **يصرع** йасрағу, **صرعا** сарған ва **مصرعا** масраған 1) йиқитмоқ, қулатмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни йиқитди.

صرف сарафа, **يصرف** йасрифу, **صرفا** сарфан 1) сарф қилмоқ, кетказмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кетказди; 2) алмашмоқ: **الدنانير** ~ -д-дана:ни:ра у динарларни алмаштирди; 3) сарфлаб юбормоқ, совурмоқ: **المال** ~

-л-ма:ла у молни совурди; 4) қўшмамоқ, аралаштирмамоқ: **الشراب** ~ -ш-шара:ба у шаробни аралаштирмади, унга сув қўшмади; 5) турламоқ: **الكلمة** ~ -л-калимата у сўзни турлади; **الله قلوبهم** ~ -л-ла:ҳу қуду:баҳум Аллоҳ уларнинг қалбларига гулгула солди, уларни адаштирди; **الاجير** ~

ر من العمل -л-'аж:ра миға-л'ғамали у хизматчини ишдан бўштиди; 6) қайтариб юбормоқ: **الرسول** ~ -р-расу:ла у элчини қайтариб юборди.

صرف сарафа, **يصرف** йасруфу, **صرفيا** сарифан 1) гичирламоқ: **الباب** ~ -л-ба:бу бу эшик гичирлади; 2) гижирламоқ: **النايين** ~ -н-на:байни бу икки тиш гижирлади.

صريح сари:хун 1) тоза; 2) ойдин, аниқ.

صعب саъуба, **يصعب** йасъубу, **صعوبة** суъу:батан қийинлашмоқ, мушқиллашмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш қийинлашди.

صعب саъбун 1) қийин, мушқил, оғир; 2) мағрур, манман; муаннаси **صعبة** саъбатун; **عقبة** ~ ғақабатун ~ қийин йўл; **حياة** ~ ҳайа:тун ~ оғир ҳаёт; кўплиги **صعاب** сиъа:бун; **العملة** ~ ал-'умлату-с-~ у қатъий (қийматини сақлаган) пул.

صعد саъада, **يصعد** йасъаду, **صعودا** суъу:дан ва **صعدا** саъадан ва суъудан кўтарилмоқ, чиқмоқ:

السلم وفيه وعليه و إليه ~ -с-суллама ва фи:ҳи ва ғалайҳи ва илайҳи у бу нарвонга чиқди.

صعب саъъаба, يصعب йусаъъибу, صعب саъъиб, تصعبا тасъи:бан қийинлаштирмақ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани қийинлаштирди.

صعق саиъқа, يصعق йасъақу, صعقا саъиқан 1) кучаймоқ: ~ الرعد -р-раъду бу момоқалетироқ кучайди; 2) ҳалок, нобуд, йўқ бўлмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши ҳалок бўлди.

صعلوك суълу:кун фақир, камбағал, қашшоқ; кўпчилиги صعاليك саъа:ли:ку; صعاليك العرب саъа:ли:ку-л-ъараби араб ўғрилари.

صغر сағура, يصغر йасағуру, صغرا сигран кичик ёки ёш бўлмоқ: ~ الإنسان -л-инса:ну бу одам кичик бўлди.

صغرا сағгара, يصغر йусағгиру, تصغيرا тасғи:ран 1) кичратмоқ, кичкина қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани кичрайтди; 2) камситмоқ, хўрламоқ: ~ غيره ~ гаъйраҳу у бировни камситди.

صفا сафа:, يصفو йасфи:, صفا صفا сафван ва صفا сафа: ан ва صفا صفا суфувван 1) тиниқ бўлмоқ: ~ الماء -л-ма:'у бу сув тиниқ бўлди; 2) тоза, соф бўлмоқ: ~ الجو -л-жавву бу ҳаво тоза бўлди; 3) очиқ, куёшли бўлмоқ: ~ اليوم -л-йавму бугун кун очиқ бўлди.

صفح сафаҳа, يصفح йасфаҳу, صفحا сафҳан 1) юз ўғирмоқ, кечмоқ: ~ عنه ~ ъанҳу у ундан кечди; 2) кечирмоқ: ~ عن ذنبه ~ ъан занбиҳи у унинг гуноҳини кечирди; 3) чиқармоқ, қондирмоқ: ~ السائل عن حاجته -с-са:'ила ъан ҳа: жатиҳи у сўровчининг ҳожатини қондирди.

صفحة сафҳатум 1) ҳар нарсанинг юзи, усти; ~ من الكتاب ~ мина-л-кита:би китоб varaгининг бир бети.

صفر сафара, يصفر йасфиру, صفيرا сафи:ран 1) ҳуштак чалмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши ҳуштак чалди; 2) ҳуштак чалиб чақирмоқ: ~ به ~ биҳи у уни ҳуштак чалиб чақирди.

صفر сафару сафар (қамарий йилнинг иккинчи ойи).

صغر сифрун 1) бўш, қуруқ, ҳеч нарса; 2) ноль;

صفا сафса:фун тол.

صنع сафаъа, يصنع йасфаъу, صفا сафъан шапалоқламоқ; غيره ~ гайраҳу у бировни шапалоқлади.

صن саффа, يصف йасуффу, صفا саффан 1) тизилмоқ, саф тортмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм тизилди; 2) қанот ёйиб учмоқ, парвоз қилмоқ: الطير في السماء -т-гайру фи:-с-сама; и бу қуш осмонда парвоз қилди.

صف саффун 1) тўғри чизиқ, қатор; 2) тизилган; саф тортган (кишилар); 3) мактаб синфи; кўплиги صفوفу:фун.

صفارة саффа:ратун ҳуштак.

صق саффақа, يصفق йусаффиқу, تصفيقا тасфи:-қан 1) кафни кафга урмоқ: فلان يديه ~ фула:нун йадайҳи фалончи кафни кафга урди; 2) чапак чалмоқ: فلان بيديه ~ фула:нун би: йадайҳи фалончи чапак чалди; 3) қанот қоқмоқ: الطائر بجناحه ~ -т-та:йру би-жана:ҳайҳи бу қуш қанотини қоқди.

صفي саффа:, يصفى йусаффи:, تصفية тасфийатау 1) тозаламоқ, тиндирмоқ, тиниқ қилмоқ: الماء ~ -л-ма:'а у сувни тиндирди; 2) ҳисобот ёзмоқ: الحساب ~ -л-ҳиса:ба у ҳисоботни ёзди; 4) текширмоқ: الشركة ~ -ш-ширката у ширкатнинг (ҳисоб-китобини) текширди.

صفيحة сафи:ҳатун 1) кенг қилич; 2) текис тош, тахта; 3) юзаси кенг ҳар қандай нарса; 4) бочка; الوجه ~ -л-важ-ҳи тери; кўплиги صفيح сафи:ҳун ва صفاح сифа:ҳун ва صفاح сафа:иҳу; صفائح الباب сафа:иҳу-л-ба:би эшик-нинг тахталари.

صغر сақрун лочин; кўплиги اصغر 'асқурун ва صقور суқу:рун

صقل сақила, يصقل йасқалу, صقلا сақалан 1) сай-қалланмоқ; силлиқ бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса сайқалланди; 2) чайир бўлмоқ: الفرس ~ -л-фарасу бу от чайир бўлди.

صقلا сақлала, يصقل йасқулу, صقلا сақлан ва صقلا сақалан 1) ялтирамоқ, жило бермоқ: ~ المرأة أو السيف أو ~ الورق

~ الورق - л-мира.та 'ави-с-сайфа 'ави-л-варақа у бу кўзгуга ёки бу қиличга ёки бу қоғозга жило берди; 2) жимжимадор қилмоқ: ~ كلامه ~ кала:маҳу у гапини жимжимадор қилди; 3) парвариш қилмоқ: ~ الدابة - д-да:ббата у жо нворни парвариш қилди.

صقيع сақи:ғун 1) совуқлик; 2) муз; 3) шарпа.

صلاة сала:тун 1) дуо қилиш, сўраш; 2) раҳмат қилиш; 3) кечириш; 4) Аллоҳни яхши мақташ; 5) намоз ўқиш.

صلب салаба, يصلب йаслубу, صلب салбан 1) ёндирмоқ; ~ الشيء - ш-шай'а у нарсани ёндирди; 2) қаттиқ, пишиқ қилмоқ: ~ الجسم - л-жисма у баданни қаттиқ қилди; 3) иситмаламоқ: ~ عليه العمى ~ ьалайҳи-л-ҳумма: у иситмалади.

صلب салуба, يصلب йаслубу, صلاة сала:батан 1) кучаймоқ: ~ الرجل - р-ражулу бу киши кучайди; 2) қаттиқ, хасис бўлмоқ: ~ علي المال ~ ьала: -л-ма:ли у молга қаттиқ бўлди.

صلب сулбун 1) куч; 2) тез; кучли; 3) орқа, яғир; 4) қаттиқ жисм; 5) пўлат; ~ من ~ فلان ~ мин ~ фула:нини фалончининг пуштидан; ~ أصلب 'аслубун ва أصلاب 'асла:бун ва صلبة салабатун.

صلح салаҳа, يصلح йаслуҳу, صلاح сала:ҳан ва صلوحа сулу:ҳан 1) ярамоқ: ~ الرجل - р-ражулу бу киши яради (мас., ишга); 2) яхшилиқни лозим топмоқ: ~ الرجل - р-ражулу бу киши яхшилиқни лозим топди; 3) фойдаси тегмоқ, муносиб бўлмоқ: ~ الشيء - ш-шай'у бу нарсанинг фойдаси тегди; 4) яхшиланмоқ: ~ الحال - л-ҳа:лу бу ҳолат яхшиланди.

صلح салуха, يصلح йаслуҳу, صلاح сала:ҳан ва صلوحа сулу:ҳан ва صلاحية сала:ҳиййатан сал:лаҳа маъносиди.

صلح сулҳун 1) келишиш, олиқишнинг тўхталиши; 2) тинчлик; ҳарбий ҳолатнинг тўхтатилиши.
صلح салиҳа, يصلح йаслаҳу, صلحا салаҳан соҳ тўқилмоқ, кал бўлмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши кал бўлди.

صلح салаҳун соҳ тўқилиши.

صلب саллаба, يصلب йусаллибу, تصليبا тасли:бан
1) чўқинмоқ: النصراني ~ -н-наса:ниййу бу насроний чўқинди; 2) савдода крест ушламоқ: الراهب ~ р-ра:ҳибу бу роҳиб савдода крест ушлади; 3) чўқинтирмоқ: الجاني ~ -л-жа:нийя у жиноятчини чўқинтирди; 4) қаттиқ, мустаҳкам қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани қаттиқ қилди; 5) ўткирламоқ, чархламоқ: الصلاح ~ -с-сила:ҳа у қуролни чархлади.

صلى салла:, يصلي йусалли:, تصليّة таслийатан

1) ўт ёқтирмоқ: غيره النار و بها و عليها وفيها ~ гайраҳу -н-на:ра ва биҳа: ва ғалайҳа: ва фи:ҳа: у бировга ўт ёқтирди; 2) иситмоқ: الماء ~ -л-ма:'а у сувни иситди; يدُه علي ~ йадаҳу ғала:-н-на:ри ва биҳа: у қўлини ўтда иситди; 3) юмшатмоқ, тўғриламоқ: العصا علي النار و به ~ -л-ғаса: ғала:-н-на:ри ва биҳа: у ёғочни ўтда юмшати.

صليب сали:бун 1) қаттиқ, мустаҳкам; 2) тағи тоза, насабли; 3) чўқинган; кўплиги صلب сулбун ва صلبان сулба:нун; 4) крест, 5) крест қилиб қоқилган, салибланган.

صمت самата, يصمت йасмуту, صمتا самтан ва

صموتا суму:тан ва صماتا сума:тан индамай, жим турмоқ, сукут сақламоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши жим турди.

صمد самада, يصمد йасмуду, صمدا самдан 1) қасд қилмоқ, интилмоқ: الشيء وله وإليه ~ ш-шай-а ва лаҳу ва шлайҳи у бу нарсага интилди; 2) қизартмоқ: الشمس و ~ -ш-шамсу ваҳҳаҳу қуёш унинг юзини қизартди; 3) урмоқ: فلانا بالصا ~ фула:нан би-л-ғаса: у фалончини

ёроч бишан урди; 4) қопқоқламоқ: القارورة ~ -л-қа:ру:рата у пишани қопқоқлади; 5) маҳкам, собит бўлмоқ:

الرجل صمدا وصموداً ~ -р-ражулу самдан ва суму:дан бу киши собит бўлди.

صمد самадун 1) ҳамма бўйсинадиган хўжа, хўжайин, эга (Аллоҳнинг сифати); 2) кенг, узун; 3) тигиз, пишиқ; 3) урушда очиқмайдиган ва сувсамайдиган.

صمغ сам(а)гун елим; бир қатраси صمغة самағатун; кўпчилиги صموغ суму:гун.

صم самамун қарлик, гаранглик.

صم саммама, يصم йусаммиму, تصميما тасми:-ман 1) ўз фикрида турмоқ: علي الامر وفيه ~ ъала:-л-'амри ва фи:ҳи у бу ишда ўз фикрида турди; 2) гаранг, қар қилмоқ: فلانا ~ фула:нан у фалончини қар қилди; 3) тўкиб солмоқ, ҳаммасини айтиб бермоқ: غيره الحديث ~ гайра-ху-л-ҳади:са у воқеани бировга тўкиб солди.

صميم самия:мун 1) тоза, пок; 2) ўрта, марказ; 3) иссиқ ёки совуқнинг энг юқориси.

صنارة сина:ратун қармоқ; кўпчилиги صنائير сана:ни:ру.

صناعة сина:ъатун устачилик, ҳунармандчилик; кўпчилиги صناعات сина:ъатун ва صنائع сана:иъу.

صندوق сунду:қун сандиқ; кўпчилиги صناديق сана:ди:қу.

صنع санаъа, يصنع йаснаъу, صنعا сунъан 1) қилмоқ, ясамоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ясади; 2) илтифот қилмоқ: صنعا إليه ~ сунъан илайҳи у унга илтифот қилди; 3) кўрсатмоқ: به صنيعا قبيحا ~ биҳи сани:ъан қаби:ҳан у унга хунуқ қилиқ кўрсатди; 4) яхши турмоқ: صنعا ~ санъан ва санъатан фарасаҳу у от устида яхши турди; صنعه علي عينيه санаъаҳу ъала: ъайнайҳи у уни бир умр эсдан чиқмайдиган қилиб ясади.

صنعة санъатун ҳунар, иш.

صنف сифун 1) шав, тур, хил; 2) сифат; 3) нарсанинг

сараси, тозаси; кўплиги **اصناف** -асна:фун, **صنوف**
суну:фун.

صنم санаmun бут; кўплиги **اصنام** 'асна:мун.

صنوبر санаvбарун санаvбар дарахти; биттаси **صنوبرة**
санаvбаратун.

صهر саҳрун 1) иссиқ, алангали, оловли; 2) эритиш.

صهريج сихри:жун 1) цистерна, кўплиги **صهاريج**
саҳа:ри:жу; 2) тендер (суюқлик ташийдиган вагон).

صهل саҳала, **يصل** йасх (а, и) лу, **سهلا** саҳи:
лан ва **سهلا** суҳа:лан ва **صاهلة** са:ҳилатан кишна-
моқ: **الفرس** ~ -л-фарасу бу от кишнади.

صهيل саҳи:лун, кишнаш.

صواب сава:бун 1) рост, тўғри, чин; 2) лойиқ, тўғри
ри келган.

صوب савбун 1) жиҳат, томон, тараф; 2) тўғри; 3) ём-
ғир; 4) эҳсон (ёмғир ҳақида).

صوت савтун 1) товуш, овоз; 2) куй, оҳанг; 3) ёзма
ёки оғзаки чақирик, мурожаат; кўплиги **اصوات** 'асва:тун.

صورة су:ратун 1) сурат, расм, шакл; 2) сифат; 3) нав,
хил; **الامر كذا** ~ -л-'амри каза: бу ишнинг сифати фалонда-
қа; 4) қиёфа, кўриниш, шаклу шамойил; **العقل كذا** ~ -л-
'ақли каза: бу ақлнинг кўриниши фалондай; **الشيء** ~ -ш-
шайи нарсанинг хаёлдаги, ақлий кўриниши.

صوف су:фун юнг, жун; кўплиги **اصواف** 'асва:фун.

صوم савмун 1) тийиниш; 2) сукут, жим туриш;
3) рўза тутиш; **شهر** ~ шаҳру ~ ин рамазон ойи.

صوان савва:нун чақмоқ тош; бу тошнинг бир бўлаги

صوانة савва:натун.

صوب савваба, **يصب** йусаввибу, **تصويبا** тасви:

бан 1) йўналтирмақ, нишонга текизмоқ: **السهم** ~ -с-саҳма
у ўқни тўғри йўналтирди; 2) тўғри ҳисобламоқ: **رأيه** ~
ра'йаҳу у унинг фикрини тўғри ҳисоблади; 3) тузатмоқ:
الخطأ ~ -л-хата'а у хатони тузатди; 4) «ҳақсан»,—демоқ:

فلانة ~ фула:нан у фалончига: «хақсан»,—деди; 5) эг-моқ, энгаштирмоқ (мас., сув қуйилиши учун): الإناء ~ -л-ина:а у идишни энгаштирди; 6) пойгага солмоқ: الفرس ~ -л-фараса у отни пойгага солди.

صوت саввата, تصويرا йусаввиту, تصويانا тасви:тан

1) қичқирмоқ, товуш чиқармоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу ки-ши қичқирди; 3) овоз бермоқ: في الإنتخابات ~ фи:-л-интиха:

ба:ти у бу сайловда овоз берди; 3) чақирмоқ: الرجل بصاحبه

-р-ражула би-са:ҳибихи у кишни «ўртоқ»,—деб чақирди.

صور саввара, تصويرا йусаввиру, تصوييرا тасви:ран

1) шакллантирмоқ, шакл бермоқ: الشيء ~ -шай а у нарсага

шакл берди; 2) тавсифламоқ, тасвирламоқ: الأمر ~ -л-

'амра у ишни тасвирлади.

صيت си:тун ихши хотира; муаннаси صيته си:татун.

صيد сайдун ов.

صيدلة сайдалатун дори тайёрлаш ҳунари, аптекачилик;

علم ال ~ ʼилму-е-~ и фармацевтика.

صيدلي сайдалиийун 1) дори тайёрловчи, аптекачи;

2) фармацевт олим; кўнлиги صيادلة сайа:дилатун.

صيدلية сайдалиийатун дорихона, аптека.

صيرف сайрафун ва صيرفي сайрафийун 1) сарроф;

2) синовчи, тажриба қилувчи; кўнлиги صيارف сайа:рифу

ва صيارفة сайа:рифатун.

صيغة си:ғатун 1) нав, тур, хил; 2) темир, илдиз,

هومن ~ كريمة ҳува мин ~ ин қари:мати^н унинг томири

тоза, الأمر كذا وكذا ~ -л-амри каза: ва каза: бу ишнинг кў-

риниши шундай ва шундай; الكلمة ~ -л-қалимати сўзнинг

шакли; кўнлиги صيغ сийагун.

صيف сайфун ёз фасли; кўнлиги اصياف 'асйа:фун ва

صيوف суйу:фун.

صينية си:нийятун чивни лаган; кўнлиги صينيات

си:нийя:тун.

صيف саййафа, يصيف йусаййифу, تصيفا тасйи:

фан 1) ёзга етарли бўлмоқ, ёздан чиқармоқ: **الشيء فلاناً** ~ -ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончини ёздан чиқарди; 2) ёз ёмғирида қолмоқ: **المكان أو الرجل** ~ -л-макан:ну 'ави-р-ражулу бу жой ёки бу киши ёз ёмғирида қолди; 3) ёзда турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу у киши (бу ерда) ёзда турди.

ض

ضياء да:а, **يضوء** йаду:у, **ضوءاً** дав'ан ва **ضياء** дийа:'ан ёришмоқ, нурланмоқ: **القدر وغيره** ~ -л-қамару ва **ضوايط** ой ва кунга ўхшаш нарсалар ёришди.

ضابط та:битун 1) кучли, бақувват; 2) офицер; кўплиги **ضوايط** дава:биту.

ضاحية да:ҳийатун бўртиб, ажралиб чиққан ер, жой, кўплиги **ضواح** дава:ҳин; **ضواحي البلدة** дава:ҳи:-л-бал-дати шаҳар атрофлари; **ضوحي العوض** дава:ҳи:-л-ҳавди ҳовуз атрофи.

ضاد да:дун дод, зод (араб алифбесининг ўн бешинчи ҳарфи, абжадда 800 рақамини билдиради).

ضار да:рин 1) овчи ит, қуш; 2) гўштхўр йирқиш; 2) ўтхўр мол; 4) май идиш, қадаҳ; кўплиги **ضوار** дава:-рин.

ضاع да:ъа, **يضوع** йаду:ъу, **ضوعاً** дав'ъан ислан-моқ, ис таратмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ис таратди.

ضاع да:ъа, **يضيع** йади:ъу, **ضيعة** дай'ъан ва **ضيعة** дай'ъатан ва **ضياعاً** дайна:ъан бекорга йўқолмоқ, зое кетмоқ, талаф бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса зое кетди.

ضاق да:қа, **يضيق** йади:қу, **ضيقة** дай'қан ва **ضيقة** ди:қан 1) тигизланмоқ, сиқилмоқ, тўла бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тигизланди; 2) тўймоқ, қийналмоқ **به ذرعا** ~ биҳи зар'ъан у бу нарсадан тўйди, яъни қийналди; 3) сиқилмоқ, эзилмоқ: **صدره به** ~ садруҳу биҳи у ундай сиқилди.

ضالة да:латун йўқолган, топилиши қийин нарса; кўлиги **ضوال** дава:ллу.

ضايق да:яақа, **يضايق** йуда:йиқу, **مضايقة** муда:яақатан сиқиб, қийнаб қўймоқ: **غيره في كذا** ~ гайраҳу фи:кара: v фалончини фалон нарса хусусида сиқиб қўйди.

ضامن да нун жунли қўй.

ضباب даба:бун туман (баъзан ер устига эрталаб ва кечкурун тушадиган ҳаво буглари); кўплиги **اضبة** 'аднббатун.

ضبط дабата, **يضبط** йадб (у, и) ту, **ضبطا** дабтан ва **ضباطة** даба:татан 1) пухта эгалламоқ: **العمل** ~ л-ъамала у ҳунарни пухта эгаллади; 2) ушламоқ, қўлга туширмоқ: **المتهم** ~ л-муттаҳама у айбдорни ушлади; 3) тузатмоқ, тўғриламоқ: **الكتاب** ~ л-кита:ба у китобни тузатди; 4) ўзига лозим, керакли деб топмоқ: **غيره** ~ найраҳу у бировни ўзига керакли деб топди; 5) зўрламоқ, зўравонлик қилмоқ: **الرجل** ~ р-ражула у кишини зўрлади; 6) қамамоқ: **علي غيره** ~ ала: гайраҳи у бировни қамади; 7) қаттиқ, жиддий сақламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани жиддий сақлади; 3) ўзини бағишламоқ: **البلاد** ~ л-била:да у ўзини ватан ишига бағишлади.

ضبع дабуъун 1) қўлнинг ўртаси; 2) қўл; 3) қўлтиқ.

ضج дажжа, **يضج** йаджжу, **ضجا** дажжан ва **ضجيجا** дажи:жан қичқирмоқ, бақирмоқ (хавфдан, қўрқиб): **الرجل** ~ р-ражулу бу киши бақирди.

ضجة дажжатун қичқиритиш, бақиритиш; шовқин, сурон.

ضجر дажжара, **يضجر** йаджжару, **ضجرا** дажжаран ташвишланмоқ, оғринмоқ, безовталанмоқ: **بالامر و منه** ~ би-л'амри ва минҳу у бу ишдан ташвишланди.

ضحي даҳҳа:, **يضحي** йудаҳҳи:, **تضحية** тадҳийатан 1) қурбон байрамида қурбонлик қилмоқ: **بالشاة** ~ би-ш-шати у қўйни қурбон байрамида қурбонлик қилди; 2) қурбон қилмоқ, бағишламоқ: **بنفسه او بمصلحته في سبيل** ~

каза: мин 'ажли каза: у виждони ёки унинг амри билан ўз ини фалон нарса учун қурбон қилди.

ضحك даҳика, يضحك йадҳаку, ضحكا д (у, а, м) х (и) кан 1) кулмоқ: الرجل -р-ражулу бу киши кулди; 2) кўринмоқ: الشيب براسه -ш-шайбу би-ра'сиҳи унинг бошида оқ кўринди; 3) ундан, устидан кулмоқ, калака, масхара қилмоқ: منه و به و عليه ~ минҳу ва биҳи ва ʼалай ҳи у унинг устидан кулди.

ضحك даҳу: кун кулагон, қизиқчи; ~ طريق тари: қун ~ очиқ йўл.

ضحى дуҳан 1) тонг, наҳор (кун кўтарилиш пайти); 2) қуёш нури.

ضحية даҳиййатун 1) тонг, наҳор; 2) қурбонлик қўй.

ضخم даххама, يضخم йудаххиму, تضخيمًا тадҳи:- ман катта, қўпол бўлмоқ: الشيء -ш-шай'у бу нарса қўпол бўлди.

ضخم дахмун 1) кенг йўл; 2) оғир сув; 3) ёғли овқас; муаннаси ضخمه дахматун; кўплиги ضخام даха: мун.

ضد диддун 1) рақиб, мухалиф; 2) ўхшаш, тенг, баробар; 3) душман; кўплиги اعداد 'адда: дун ва ضد диддун.

ضرب дараба, يضرب йадрибу, ضربًا дарбан ва ضربًا дараба: нан 1) урмоқ: العرق ~ -л-ʼырку бу томир урди; 2) кезиб юрмоқ: في الأرض ~ фи: -л- арди у ерни (дунё) кезиб юрди; 3) ризқ топиб юрмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ризқ топиб юрди.

ضرر дарра, يضر йадурру, ضرا дарран ва ضررا ғайра- ҳу ва биҳи у бировга зарар етказди; 2) мурожаат қилмоқ, илож сўраб келмоқ: فلانا إلى كذا ~ фула: нан ила: наза: у фалончидан фалон нарса хусусида илож сўраб келди.

ضرر дарарун 1) эзилиш, сиқилиш; 2) қийин аҳволда қолиш; 1) ожизлик, ҳолсизлик; 4) зарар, зиён.

ضرج дарража, يضرج йударрижу, تضريجًا тадри:-

жан 1) бўямоқ, чиройли қилмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни бўяди; 2) қонга буламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қонга бўяди; 3) қизилга бўямоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни қизилга бўяди.

ضرس дурсун тиш; кўплиги **أضراس** 'адра:сун ва **ضروس** дуру:сун; **العقل** ~ -л-ъақли ақл тиши.

ضرورة дару:ратун 1) зарурат, ҳожат; 2) қилиниши ёки бўлиши керак нарса; кўплиги **ضرائر** дара:'иру ва

ضرورات дару:ра:тун.

ضريب дари:бун тенгқур.

ضريبة дари:батун 1) **ضريب** дари:буннинг муаннаси; 2) қиличланган, қилич билан урилган; 3) солиқ; кўплиги **ضرائب** дара:'ибу.

ضريح дари:хун 1) гўр, қабр; 2) қабр ўртасидаги ёриқ; кўплиги **ضرائح** дара:'иҳу.

ضريير дари:рун 1) кўр; 2) зарар кўрган; 3) зарар аралашган нарса; кўплиги **أضراء** адирра:'у; муаннаси **ضريرة** дару:ратун; кўплиги **ضرائر** дара:'иру.

ضعف даъъафа, **يضعف** йудаъъифу, **تضعيفا** тадъи:фан 1) заиф, бўш деб ҳисобламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани заиф деб ҳисоблади; 2) заифликка, бўшликка боғламоқ: **الحديث** ~ -л-ҳади:са у ҳикояни бўшликка боғлади; 3) икки марта орттирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани икки марта орттирди; 4) иккилантирмоқ, ўзига ўхшаши билан иккита қилмоқ: **الحرف** ~ -л-ҳарфа у ҳарфни иккилантирди.

ضعف даъъафа, **يضعف** йадъъуфу, **ضعفا** д(у, а) ъфан 1) озмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши озди; 2) ортмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ортти.

ضعف дуъфун кучсизлик, қувватсизлик, заифлик.

ضعف днъфун 1) ўхшаш, сингари, каби; 2) ортиқча, кўшимча; кўплиги **أضعاف** адъа:фун.

ضعيف даъи:фун 1) озгин; 2) кучсиз, қувватсиз, заиф;

кўплиги **ضعاف** дивъ:фун ва **ضعفاء** дуъафа: у.
ضعف дагата, **يضعف** йадгату, **ضعفا** дагтан 1) сиқ-
 моқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сиқди; 2) тирамоқ:
الرجل إلى العائط ~ -р-ражула 'ила: -л-ҳа: ити у кишини бу
 деворга тиради; 3) мўжаз, қисқа қилмоқ: **الكلام** ~ -л-
 кала:ма у гапни мўжаз қилди; 3) эзмоқ, сиқиштирмоқ:
عليه ~ 'алайҳи у уни сиқиштирди; 4) жаҳи қилмоқ,
 жеркимоқ: **عليه** ~ 'алайҳи у уни жеркиди.

ضعف дифдаъун қурбақа; битгаси **ضعفة** дифдаъатун;
 кўплиги **ضعاف** дафа:диъу.

ضعف диффатун қирғоқ, соҳил; кўплиги **ضعاف** дивфа:
 фун.

ضلال дала:лун 1) залолат, адашиш, йўлдан чиқиш; 2)
 ҳалок, йўқ бўлиш.
ضلع дилъун (муз. ва муан.) 1) қовурға; 2) учбурчак-
 нинг бир томони; кўплиги **اضلع** адлуъун ва **ضلوع**
 дулу:ун ва **اضلاع** 'адла:ъун.

ضل далла, **يضل** йад (а'и) ллу' **ضلالا** дала:лан
 ва **ضلالة** дала:латан 1) бекорга йўқ, нобуд бўлмоқ; зое
 кетмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бекорга нобуд бўлди;
 2) адашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши диндан, ҳақи-
 қатдан, йўлдан адашди; 3) зое кетмоқ, бекор бўлмоқ:
الشيء عنه ~ -ш-шай'у 'анҳу бу нарса ундан зое кетди;
سعيه ~ сазйуху унинг уриниши зое кетди; 4) чиқмоқ;
الطريق ~ -т-тари:қа у йўлдан чиқди; 5) унутмоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'а ва 'анҳу ва фи:ҳи у нарсани унутди;
 6) йўқотмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқотди.

ضمد дима:дун 1) яра сурги дориси; 2. дока, битт;
 кўплиги **أضمدة** 'адмидатун.

ضم дамма, **يضم** йадумму, **ضما** дамман 1) йи-
 гиб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йиғиб олди;
 2) қўшмоқ: **الشيء إلى الشيء** ~ -ш-шай'а 'ила: -ш-шай'и у нар-
 сани бу нарсага қўшди; 3) қучмоқ, бағрига босмоқ: **ضمت** ~

إلى صلته фула:нан 'ила: садриҳи у фалончини бағрига босди.

ضمدا даммада, يضمدا йудаммиду, تضميداً тадми: дан бинтламоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни бинтлади.

ضمن даммана, يضمّن йудаммину, تضميناً тадми:- нан солмоқ: الشيء للوعاء ~ -ш-шай'а ли-л-виъа:'и у нарса-ни бу идишга солди.

ضمن дамина, يضمّن йадману, ضمناً даманан ва ضمناً дама:нан 1) кафолат бермоқ: الرجل ~ -р-ражу-ла у бу кишига кафолат берди; 2) ичига киритмоқ (бирор нарсанинг): الشيء ~ -ш-шай'а у нарсаани (бирор нарса-нинг ичига) киритди; 3) узоқ, хроник касал бўлмоқ: الرجل ضمناً وضمناً ~ даманан ва дама:натани-р-ражулу бу киши узоқ касал бўлди.

ضمن димнун нарсаанинг ичи, ичидаги нарса.

ضمير дами:рун 1) кишининг яширин фикр, туйғуси; 2) онг, идрок, ақл; 3) виждон; 4) олмош; кўплиги ضمائر дама:'иру.

ضوء давъун ва ضوء ду:'ун ёнду, нур; кўплиги اضواء адва:'ун.

ضوضاء давда:'ун 1) тўс-тўполон, шовқин-сурон; кўпли-ги ضوضاء даа:ди'у; 2) урушдаги «ур-ра» бақирқлари.

ضيمة дайъатун 1) серҳосил ер; 2) дала ҳовли; уй-жой-лар; кўплиги ضياع дийа:'ун ва ضيع дийа'ун ва ضيعات дайъа:тун.

ضيف дайфун (бирл. ва кўпл.) меҳмон, қўноқ; муаннаси дайфатун; кўплиги ضياف адйа:фун ва ضيوف дуйу: фун ва ضياف дийа:фун ва ضيفان ди:фа:нун ва ضائف 'ада:'ифу.

ضيق дайқун ва ضيق ди:қун 1) сиқилиш, эзилиш; 2) сиқинқлик, тизилқлик; 3) қийинқлик, оғирқлик, машаққат йудаййиъу, تضيقاً тадйи:-

ضيع даййаъа, يضع йудаййиъу, تضيعاً тадйи:- тан 1) унутмоқ, ўз ҳолига ташлаб қўймоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсаани унутди; 2) йўқотмоқ, ажралиб қолмоқ:

شيء ~ -ш-шай'а у бу нарсадан ажралиб қолди; 3) ҳалок, нобуд қилмоқ: شيء ~ -ш-шай' у нарсани ҳалок қилди; 4) бекорга, зоега кетказмоқ: شيء ~ -ш-шай'а у нарсани бекорга кетказди.

ضيف даййафа, يضيف йудаййифу, تضييفا тадий:-
Фан меҳмон қилмоқ: الرجل غيره ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши бировни меҳмон қилди.

صيق даййақа, يضيق йудаййиқу, تضيقа тадий:қан
1) эзмоқ, қийнамоқ: علي غيره ~ ʻала: гайриҳи у бировни қийнади; 2) сиқмоқ: شيء ~ -ш-шай'а у нарсани сиқди.

ط

طاء та:ун то, итқи (араб алифбесининг ўн олтинчи ҳарфи; абжадда 9 рақамияни билдиради).

طاب та:ба, يطيب йати:бу, طيبا ти:бан ва
та:бан ва طيبة ти:батан яхши, ёқимли бўлмоқ: العيش ~
-л-ʻайишу бу турмуш яхши бўлди; شيء ~ -ш-шай'у бу нарса ёқимли бўлди; 2) чиройли бўлмоқ: شيء ~ -ш-шай'у бу нарса чиройли бўлди; 3) покланмоқ, тоза бўлмоқ: شيء ~ -ш-шай'у бу нарса тоза бўлди; 4) қониқмоқ, мамнун бўлмоқ: عنه نفسا ~ ʻанҳу нафсан у унда қониқди; 5) ёқмоқ, лазза тланмоқ, маза қилмоқ: نفسه بالشيء ~ наф-суҳу би-ш-ша й'и у бу нарсадан маза қилди.

طابع та:баʻун 1) муҳр; 2) оттиск, босилган нарса; الفصاحة ~
ҳаза: кала:мун ʻалайҳи ~ -л-фаса: ҳати бу гап унинг учун китобийдир; куплиги طواع
тава:биʻу; 3) марка; طواع البريد тава:биʻу-л-бари:ди
почта маркалари.

طابق та:бақун 1) қўйнинг нимтаси; 2) қават; куплиги طوابق
тава:биқу ва طوابيق тава:би:қу.

طابق та:биқун савдогарнинг сингандан кейинги бор моли.

طاحونة та:ҳу:натун 1) тегирмон; 2) қўл тегирмон;

3) ун комбинати; кўплиги **طواحين** тава:ҳи:ну.

طار та:ра, **يطور** йату:ру, **طورا** таврун ва **طوران** тавара:нан яқинлашмоқ, атрофида юрмоқ: **الشيء و به** ~ -ши-шай'а ва биҳи ва ҳавлаҳу у нарсага яқинлашди, унинг атрофида юрди.

طارد та:рада, **يطارد** йута:риду, **طارد** та:рид, **مطاردة** мута:радтан ва **طرادا** тира:дан 1) қувишмоқ: **الفرسان** ~ -л-фурса:ну бу отликлар қувишдилар; 2) ҳимоя қилишмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан ҳимоя қилишди; 3) пойгада ўзишмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан бу пойгада ўзишди.

طازج та:зажун янги (мас., мева).

طاش та:ша, **يطيش** йати:шу, **طيشان** тайшан
1) оурилмоқ, четлаб ўтмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бурилди; 2) енгилтак бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши енгилтак бўлди; 3) нодон бўлмоқ, ақлдан адашмоқ: **عقله** ~ ʻақлаҳу у ақлдан адашди; 4) тегмай ўтмоқ: **السهم** ~ -с-саҳму бу ўқ тегмай ўтди.

طاءا та'та'а, **يطاطي** йута'ти'у, **طاءطي** та'ти',
طاطاة та'та'атан эгмоқ, қуйи солмоқ: **الرائس وغيره** ~ -р-ра'са ва гайраҳу у бошни ёки бошқа нарсани эгди.

طاعون та:ъу:нун вабо; кўплиги **طواعين** тава:ъи:ну.

طاغ та:ғин золим, зулм қилувчи; кўплиги **طغاة** туга:тун ва **طاغون** та:ғу:на.

طاغية та:ғийатун 1) **طاغ** та:ғиннинг муаннаси; 2) жабр қилувчи, золим; 3) ман-ман, такаббур; 4) аҳмоқ; 5) яшин, чақмоқ; кўплиги **طواغ** тава:ғин.

طاف та:фа, **يطوف** йату:фу, **طوفا** тавфан, **طوافا** тава:фан ва **طوافان** тавафа:нан 1) айланмоқ: **بالمكان وحواله** ~ би-л-мака:ни ва ҳавлаҳу у жойни айланди; 2) айланиб, юр иб, кезиб чиқмоқ: **في البلاد** ~ фи:-л-била:ди у мамлакатни айланиб чиқди.

طاقة та:қатун 1) (бирор ишни) қила олиш, кучидан, қўлидан келиш; 2) инсон қила оладиган ҳар қандай иш,

л-каҳраба: иййату электр қуввати; **الكهربائية** ат ~
 л-каҳраба: иййату электр қуввати; **الجسم** л-жисми
 гавдага лойиқ иш.

طال та:ла, **يطول** йату:лу, **طولا** ту:лан 1) кўта-
 рилмоқ, юксалмоқ, ўсмоқ, **الشيء** -ш-шай'у бу нарса кў-
 тарилди; 2) чўзилмоқ, узаймоқ: **الشيء** -ш-шай'у бу
 нарса чўзилди.

طالب та:лаба, **يطالب** йута:либу, **مطالبة** мута:лаба-
 тан ва **طالباً** тила:бан 1) талаб қилмоқ: **غيره** ~ райра-
 ху у бировдан ҳақини талаб қилди; 2) сўрамоқ: **فلاناً بكذا** ~
 фула:нан-би-каза: у фалончидан фалон нарса сўради.

طالب та:либун 1) талаба, ўқувчи, студент; кўплиги
طلبة талабатун ва **طلاب** тулла:бун; 2) толиб, изловчи.

طالع та:лаъа, **يطالع** йута:лиъу, **مطالعة** мута:лаъа-
 тан ва **طالعا** тила:ъан 1) узоқ, синчиклаб қарамоқ: **الشيء** ~
 -ш-шай'а у нарсага узоқ қаради; 2) ўқимоқ, мутолаа қил-
 моқ: **الكتاب** л-кита:ба у китобни ўқиди; 3) кузатмоқ:

فلاناً ~ фула:нан у фалончини кузатди; 4) таништирмоқ,
 хабар бермоқ: **فلاناً بالامر** ~ фула:нан би-л-'амри у фалон-
 чини бу иш билан таништирди; 5) хабардор қилмоқ;
فلاناً بكتبه ~ фула:нан би-кутубиҳи у фалончини китоблари
 тўғрисида хабардор қилди.

طاه та:ҳин ошпаз; кўплиги **طهارة** туҳа:тун ва **طهري**
 туҳиййун; кўплиги (муан.) **طواه** тава:ҳин ва **طاهيات**
 та:ҳийа:тун.

طاهر та:ҳирун 1) тоза, пок; 2) айбу-нуқсонлардан холи;
 3) Аллоҳ ёмон ишлардан сақлаган киши; **فلاناً ~ الثياب**
 фула:нун ~ -с-сийа:би фалончининг шаънига доғ тушмаган;
 кўплиги **اطهار** 'атҳа:рун; 4) покланиш, таҳорат учун
 яроқли сув; кўплиги **طواهر** тава:ҳиру.

طاولة га:вилатун 1) хонтахта, стол; 2) нард ўйини.

طاووس та:ву:сун (муз. ва муан.) товус; кўплиги **طاووسيس**
 тава:ви:су ва **اطوس** 'атвусун.

طائر та:'ирун учувчи, учадиган (жонвор), қуш.

طائرة та: иратун самолёт; الركاب ~ -р-рукка: би пас-сажир самолёти; حربية ~ ҳарбиййатун ҳарбий самолёт; الطراد ~ -т-тарра: ди қирувчи самолёт; النفاثة ~ -н-наффа: сати ёки النافورية ~ -н-на: фу: риййати реактив самолёт; القلعة الطائرة ~ -л-қа: нисати ушловчи самолёт; طائرات ~ та: ал-қалъату-т- ~ бомбардимон самолёт; кўплиги طائرات ~ та: 'ира: тун.

طائفة та: ифатун 1) жамоа, гуруҳ, фирқа; 2) бир мазҳаб ва гоя атрофига йиғилган кишилар жамоаси; 3) бўлак, қисм, парча; кўплиги طوائف тава: ифу ва طائفات та: ифа: тун.

طباعة таба: ъатун матбаачилик.

طب тиббун 1) даволаш; 2) медицина.

طبيب таббаба, يطيب йутаббibu, تطيبа татби: бан 1) даволамоқ; الطبيب المريض ~ -т-таби: бу-л-мари: да бу табиб беморни даволади; 2) улгилаб кенгайтирмоқ; الخياط الثوب ~ -хаййа: ту-с-савба бу тикувчи кийимни улгулаб (бир оз мато кўшиб) кенгайтирди.

طبخ табаха, يطبخ йатбаҳу, طبخا табхан 1) пиширмоқ; الطعام ~ -т-таъа: ма у овқатни пиширди; 2) куйдирмоқ; الأجر أو الطوب ~ -л-а: журра 'ави-т-ту: ба у гиштни куйдирди.

طبع табаъа, يطبع йатбаъу, طبعا табъан 1) яратмоқ; الله التعلق ~ л-ла: ху-л-халқа Аллоҳ маҳлуқот-ни яратди; 2) чиқармоқ, зарб қилмоқ; الدولة النقود ~ -д-давлату-н-нуқу: да бу давлат ақчани босиб чиқарди; 3) жойламоқ, жо қилмоқ; الله علي قلب فلان ~ -л-ла: ху ъала: қалбон фула: нин Аллоҳ фалончининг қалбига (табиий бир хислатни) жо қилди; 4) муҳрламоқ; الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани муҳрлади; 5) ўргатмоқ, тарбия қилмоқ, кўниктирмоқ; فلانا علي كذا ~ фула: нан ъала: каза: у фалончини фалон нарсага ўргатди; 6) босмоқ, табъ қилмоқ; طباعة ~

تابع таба: ъатани-л-кита: ба у китобни босди.

طبع табъун 1) турма хислат, феъл, атвор, табнат;

2) форма, шакл; кўплиги **طباع** тибба:хун ва **اطباع** 'атба:хун.

طبق табақун 1) мос, тўғри; 2) чойшаб; 3) қопқоқ;
4) товоқ, лаган; патнис; кўплиги **طباق** тибба:хун ва **اطباق** 'атба:хун; **الراس** ~ у-р-ра'си бош косаси.

طبقة табақатун 1) мартаба, даража; 2) қават; 3) қатлам; 4) табақа, синф (мас., ишчилар синфи); кўплиги **طبق** табақун ва **طبقات** табақа:тун.

طبل таблун ноғора; кўплиги **طبول** тубу:лун ва **اطبال** 'атба:лун.

طبيب таби:бун 1) табиб, врач, док-тор; 2) ишга моҳир уста; кўплиги **طبة** тиббатун ва **اطباء** 'атибба:у.

طبيخ таби:хун 1) пишган, пиширилган; 2) гипс; 3) гишт.

طبيعة таби:ъатун 1) туғма хислат, феъл-атвор, табиат, характер, мижоз; 2) табиат, борлиқ; кўплиги **طبايع** таба'иъу; **الطبايع الأربع** ат-таба: Иълу-л-'арбаъу тўрт мижоз: иссиқлик, совуқлик, қуруқлик, намлик; **العلم** ~ 'алму-т-~ и физика.

طعال тиҳа:лун қоражигар, талоқ; кўплиги **اطعلة** 'атқилатун ва **طعل** туҳулун ва **طعالات** тиҳа:ла:тун.

طعن таҳана, **يطعن** йатҳану, **اطعن** итҳан, **طعنا** таҳнан 1) ун қилинмоқ: **البر** ~ -л-бурру бу буғдой ун қилинди; 2) ҳалок қилмоқ, йўқ қилмоқ: **الموت القوم** ~ -л-мавту-л-қавма бу ўлим қавми йўқ қилди.

طرا тара'а, **يطرا** йатра'у, **طراء** тар'ан ва **طروء** туру:ан 1) тўсатдан кириб келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тўсатдан кириб келди; 2) бўлмоқ, юз бермоқ, содир бўлмоқ: **الشيء** ~ и-шай'у бу нарса юз берди.

طراز тира:зун 1) шакл, қолип, намуна; 2) ҳар нарса-нинг яхшиси, намуна бўла оладигани; **ذاك** ~ **هذا على** ҳаза: 'ала:~ и за:ка бу 'ановининг шаклида; **ليس هذا على طرازك** лийс ҳаза: 'ала: тира:зика бу сенга намуна эмас; кўплиги

طرز турузун ва **اطرزة** 'атризатун.

طرف тарихба, يطرب йатрабу, طرف тарабан жопланмоқ, себинмоқ, қувонмоқ, шодланмоқ: منه اوله ~ минху 'ав лаху у ундан себинди.

طرف тарабуи жоңлантириш; себинч, қувонч, шодланиш.

طرفوش тарбу:шун тарбуш (кийгиздан ишланган баланд қизил рангли бош кийим); кўнлиги طرفيش тара:би:шу.

طرح тараҳа, يطرح йатраҳу, طرح тараҳан 1) отмоқ, ирғитмоқ, ташламоқ: انشي و به -ш-шай'а ва биҳи у нарсани отди; 2) олиб ташламоқ: عنه الشيء ~

ъанҳу-ш-шай'а у унинг олдидаги нарсани олиб ташлади; 3) ташлаб қўймоқ: عليه الثوب ~ ʔалайҳи-с-савба у унинг устига кийимни ташлаб қўйди; عليه المسالة ~ ʔалайҳи-л-мас'алата у унинг олдига масалани қўйди; 4) олмоқ, айирмоқ: عددا ~

аъдадан мин ʔададин у бу сондан сонни айирди.

طرد тарада, يطرد йатруду, طردا тардан 1) узоқлаштирмоқ; четлатмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни четлатди; 2) қувилмоқ: الرجل من بلاده ~ р-ражулу мин биладиҳи бу киши ватанидан қувилди; 3) тўдаламоқ: الدواب ~ д-дава:бба у жонворни тўдалади.

طراد тарра:дун 1) қувағон, ўта ҳужумчи; 2) кенг жой; 3) узун кун; 4) ҳужумчи кема, крейсер.

طرز тарраза, يطرز йутарризу, تطريزا татри:зан кашталамоқ, рангли ишлар билан безамоқ: الثوب ~ с-савба у кийимни кашталади.

طري тарра:, يطري йутарри:, تطرية татрийатан юмшоқ, сувли қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани юмшоқ қилди.

طرش тарриша, يطرش йатрашу, طرشا тарашан 1) қулоги оғирлашмоқ; الرجل ~ р-ражулу бу кишининг қулоги оғирлашди; 2) гаранг, қар бўлмоқ: الرجل ~ р-ражулу бу киши гаранг бўлди.

طرف таррафа, طرف йатрифу, طرف тарфдан 1) қисмоқ, қоқмоқ: عينيه و بهما ~ ʔайнайҳи ва би-ҳима: у кўз қоқди; 2) оғритмоқ: عينه ~ ʔайнаҳу у кўзини оғритди;

3) қарамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қаради; 4) қай-тармоқ: **فلانا عن الشيء** ~ фула:нан ʻани-ш-шай'и у фалончи-ни бу нарсадан қойтарди.

طرف тарфун 1) кўз; 2) қараш, назар қилиш, кўриш;

3) нарсанинг учи, бурчаги; 4) ҳар нарсанинг охири, сўнги, ниҳояси, чегараси: кўплиги **أطراف** 'атра:фун.

طرف тарафун 1) охир, сўнг, ниҳоя, чегара; 2) ёв, тараф, ноҳия; 3) бир нечта; кўплиги **أطراف** 'атра:фун;

البدن ~ -л-бадани икки қўл, икки оёқ ва бош; **الرجل** ~ -р-ражули кишининг яқинлари.

طرفة турфатун 1) янги, антиқа (нарсa); 2) антиқа фикр, гап; 3) ажойиб, ғаройиб; кўплиги **نرف** турафун.

طرق тарақа, **يطرق** йатруқу, **طرق** тарқан 1) бол-ғаламоқ, болға урмоқ: **الحديد** ~ -л-ҳади:да у темирни болғалади; 2) тақиллатмоқ, қоқмоқ: **الباب** ~ -л-ба:ба у эшикни қоқди; 3) уриб қуритмоқ: **الصوف** ~ -с-су:фа у жунни уриб қуритди.

طريد тари:Дун 1) қувилган, ҳайдалган, сургун қилинган; 2) қочқин; 3) туғишган ака, ука.

طريف тари:фун 1) янги, камёб; чиройли; антиқа; 2) ёқимли, янги узилган (мева); 3) янги топилган мол; кўплиги **طريف** туруфун ва **طراف** тира:фун.

طريق тари:қун 1) йўл; 2) сўфиларнинг маслаги; кўплиги **طرقات** туруқа:тун ва **طرق** туруқун.

طريقة тари:қатун 1) йўл; 2) сийрат, таржимаи ҳол, юриш-туриш, ҳаёт тарихи, қиссаси; 3) мазҳаб; 4) табақа, синф; 5) нарса юзасига битилган ёзув; кўплиги **طرائق**

тара:иқу қават-қават; устма-уст.

طري тариййун юмшоқ, сувли, янги; **طراء** тира:ун.

طست тастун (муз. ва муан.) тос, тоғора;

кўплиги **طسوت** тусу:тун.

طعام таъа:мун 1) егулик нарса, овқат; 2) буғдой; кўплиги **أطعمة** 'атъиматун.

طعم таъъама, **يطعم** йутаъъиму, **تطعيمًا** татъъи:ман
 1) иликланмоқ, иликли бўлмоқ: **العظم** ~ -л-ъазму бу
 суяк иликланди; 2) уламоқ: **الفصن** ~ -л-ғусна у новдани
 улади; 3) эмламоқ: **الصحيح** ~ -с-саҳи:ҳа у соғломни эм-
 лади; 4) ўрнатмоқ, жойлаштирмоқ, кўз қўймоқ; мурассаъ
 қилмоқ: **الغشب بالصلف** ~ -л-хашаба би-с-садафи у бу ёғочга
 садафни ўрнатди.

طعم таъмун 1) таъм, маъа билиш; 2) таъм, маъа; кўп-
 лиги **طعوم** туъу:мун.

طعم туъмун 1) қушни алдаб тутини учун сепилган
 доп; 2) эмлаш; кўплиги **طعوم** туъу:мун ва **اطعام**
 'атъа:мун.

طعن таъана, **يظن** йат(у, а)ну, **ظنًا** таънан
 1) улғаймоқ, қаримоқ, чол бўлмоқ: **في السن** ~ **دئ:**-с-синни
 унинг ёши улғайди, у қариди; 2) санчмоқ, урмоқ: **غيره** ~
بالرمح гайраҳу би-р-румҳи у бировни бу найза билан
 санчди.

طغي тага:, **يطغي** йатга:, **طغيا** тагйан ва **طغيانًا**
 тугйа:нан 1) зулми, адолатсизликни ҳаддан оширмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши зулми ҳаддан оширди; 2) ҳад-
 дан ошмоқ; исён кўтармоқ: **الكافر** ~ -л-ка:фиру бу кофир
 ҳаддан ошди, бу кофир исён кўтарди; 3) тошмоқ: **الماء** ~
 -л-ма:'у бу сув тошди; 4) қайнамоқ: **به الدم** ~ биҳи-д-даму
 унинг қони қайнади, яъни ғазабланди.

طغ тафаҳа, **يطغ** йатфаҳу, **طغًا** тафҳан ва
طغوحًا туфу:ҳан 1) тошмоқ: **الكيل** ~ -л-кайлу бу ўлчак
 тошди; 2) тўлмоқ: **السكران** ~ -с-сакра:ну бу маст бу ша-
 робга тўлди; 3) тўлдирмоқ: **الإناء طغًا** ~ -л-'ина'а
 тафҳан'у идишни тўлдирди.

طفل тифлун (муз. муан. ва кўпл.) 1) чақалоқ; 2) ба-
 логатга етмаган бола; кўплиги **اطفال** 'атфа:лун; 2) ки-
 чик ушқ.

طيف тафи:фун 1) битмаган, тугамаган, чала; 2) оз, кам,
 бироз; 3) подир, камёб.

طقس тақсун 1) йўл, йўриқ; 2) дин йўли, низом, қонун, қоида; 2) ҳаво, об-ҳаво; кўплиги **طقوس** туқу:сун.

طاقق ақтақа, **يططق** йўтақтиқу **طاققة** тақтақатан тақилламоқ, тақ-тақ қилмоқ: **الحجر** ~ -л-ҳажару бу тош тақиллади: **الدواب** ~ -д-дава:ббу бу уловнинг (туёғи) тақиллади.

طلاق тала:қун 1) хотин қўйиш, талоқ қилиш; 2) шариатда эр-хотин ўртасида келишилганга мувофиқ хотинга бериладиган қалин (садоқ)нинг бекор қилиниши.

طلب талаба, **يطلب** йатлабу, **طلباً** талабан 1) қидирмоқ, изламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани излади; 2) истамоқ, хоҳламоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у уни истади; 3) чақирмоқ, даъват қилмоқ: **غيره إلى كذا** ~ гайраҳу 'ила: каза: у бировни фалон нарсага даъват қилди.

طلع талаба, **يطلع** йатлуъу, **طلوعاً** тулу:ъан ва **مطلعاً** матл (а, и)ъан 1) кўтарилмоқ, чиқмоқ: **الكوكب أو الشمس** ~ -л-кавкабу 'ави-ш-шамсу юлдуз ёки қуёш чиқди; **الجبل** ~ -л-жабала у тоққа чиқди; 2) қутилмаганда келмоқ:

علي القوم ~ ъала:-л-қавми у бу қавмга қутилмаганда келд **طلقة** тулақатун серталоқ киши.

طلاسة талла:сатун ўчирғич латта.

طلق таллақа, **يطلق** йуталлиқу, **تطلقاً** татли: қан 1) ташлаб кетмоқ: **القوم** ~ -л-қавма у қавмни ташлаб кетди; 2) видолашмоқ, хайрлашмоқ: **البلاد** ~ -л-била: да у ватан билан видолашди; 3) талоқ қилмоқ: **المرأة** ~ -л-мар'ата у хотинни талоқ қилди.

طليعة тали:ъатун 1) қўшиннинг бурни, олдинги қисми; 2) разведкачи қисмлар; кўплиги **طلائع** тала:иъу.

طليق тали:қун 1) чиройли юзли ёки сўзли; 2) озод қилинган асир; муаннаси **طليقة** тали:қатун; кўплиги **طلقاء** тулақа:у.

طمان там'ана, **يطمنن** йутам'ину, **طمأنة** там'анатав 1) тинчлантирмоқ, тасалли бермоқ: **غيره** ~ гайраҳу у

бировни тинчлантирди; 2) камситмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсаи камситди.

طمانينة тумани: натун 1) осойишталик, хотиржамлик; ҳузур; 2) тинчлик.

طمح тамаҳа, **يطمح** йатмаҳу, **طمحا** тамҳан ва **طموحا** туму:ҳан ва **طماحا** тима:ҳан 1) олаймоқ: **بصره** ~ баса-руҳу унинг кўзи олайди; 2) олайиб қарамоқ: **ببصره** ~ би-басариҳи у кўзи билан олайиб қаради; 3) бурнини кўтар-моқ, гердаймоқ: **بأنفه** ~ би-'анфиҳи у бурнини кўтарди.

طمر тамара, **يطمر** йатмиру; **طمرا** тамран ва **طومورا** туму:ран 1) пастга сакрамоқ, сакраб тушмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши пастга сакраб тушди; 2) бе-кинмоқ, яширинмоқ: **في الأرض** ~ -фи:-л-'арди у ерга яши-ринди; 3) яширмоқ, бекитмоқ: **طمرا الشيء** ~ тамрани -ш-шай'а у нарсаи яширди; 4) кўймоқ: **البئر** ~ -л-би'ра у қудуқни кўмди.

طمس тамаса, **يطمس** йатмису, **طمسا** тамсан 1) ўчирмоқ, завол, йўқ, даф қилмоқ: **الشيء و عليه** ~ -ш-шай'а ва ғалайҳи у нарсаи йўқ қилди; 3) тўсмоқ: **القيم الكواكب** ~ -л-гайму-л-кава:киба бу булут юлдузларни тўсди; 4) кўр қилмоқ: **عينه و عليه** ~ ғайнаҳу ва ғалайҳи у кўзини кўр қилди.

طمع тамияъ, **يطمع** йатмаъу, **طمعا** тамаяъан ва **طماعا** тама:ъан ва **طماعية** тама:ъиййатан жуда хоҳ-замоқ: **في الشيء و به** ~ -фи:-ш-шай'н ва биҳи у нарсаи жуда хоҳлади.

طم тамма, **يطم** йатумму, **طما** тамман ва **طومما** туму:ман 1) кўпаймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса кў-пайди; 2) катталашмоқ, жиддийлашмоқ, мушқиллашмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш катталашди; 3) тўлдирмоқ: **الإنا** ~ 'ина:'а у идишни тўлдирди; 4) текисламоқ, кўм-моқ: **طما البئر** ~ таммани-л-би'ра у қудуқни кўмди.

طوموح таму:ҳун интилувчи.

طنجة танжаратун мис қозон; **طناجر** тана: жиру.

طنن тантана, **بطنن** йутантину, **طننة** тантана-тан 1) визилламоқ: **الذباب** ~ з-зуба:бу бу пашша визиллади; 2) жирингламоқ: **الجرس** ~ л-жарасу бу кўнгироқ жиринглади.

طن танна, **يطن** йатинну, **طنا** таннан ва **طينا** тани:нан 1) визилламоқ: **الذباب** ~ з-зуба:бу бу пашша визиллади; 2) чалинмоқ: **الناقوس** ~ -н-нақу:су бу занг чалинди; 3) инграмоқ: **المقطوع** ~ -л-мақту:ъу (бирор ери) -кесилган киши ингради; 4. ўлмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи ўлди.

طها таҳа:, **يطهى** йатҳа: ва **يطهو** йатҳу:, **طهوا** таҳван ва туҳван ва **طهيا** туҳийан ва **طهاية** таҳа: йатан 1) пиширмоқ, тайёрламоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўшти пиширди; 2) яхшиламоқ, пухталамоқ: **الأمر** ~ -л-амра у ишни пухталади.

طهر туҳрун тозалик, поклик.

طهر таҳҳара, **يطهر** йутаҳҳиру, **تطهيرا** татҳи:ран 1) покламоқ, тоза қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани поклади; 2) ювмоқ: **الشيء بالماء** ~ -ш-шай'а би-л-ма:'н у нарсани сув билан ювди.

طواف тава:фун Каъбани тавоф қилиш, айланиб юриш.

طور таврун 1) марта, -та; 2) кўриниш, қиёфа; 3) ҳол, равиш; 4) чегара, ҳад.

طوفان ту:фа:нун 1) Пуҳ алайҳи-с-салом қавмини ҳалок қилган сув тошқини; 2) фарқ қилувчи сув ёки сув оқими.

طوق тавқун 1) бирор нарсани қила билиш, қилишга кучи келиш; 2) ҳалқа; 3) бўйин тақинчоғи, 4) хурмога чиқиладиган арқон; кўплиги **أطواق** 'атва;қун.

طول ту:лун 1) узунлик, бўй; **الخط** ~ -л-хатти чиқиқнинг икки қарама-қарши нуқтаси орасидаги масофа; 3) вақтнинг ўтиши, унинг муддати; кўплиги **أطوال** 'атва:лун.

طور таввара, يطور йутаввиру, تطويرا татви:ран вақти-вақти билан ўзгартирмоқ, такомиллаштирмоқ;
 ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани такомиллаштирди.

طوف таввафа, يطوف йутаввифу, تطويفا татви:фан.
 1) айланмоқ, тавоф қилмоқ: فلانا ~ фула:нан у фалончи билан айланди; 2) кезмоқ, кўп юрмоқ: في البلاد ~ фи:л-била:ди у ўлкани кезди.

طوي тава:, يطوي йатви:, طيا таййан 1) тахламоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани тахлади; 2) ўлдирмоқ: ~ الله عمره л-л-ла:ҳу ъумураҳу Аллоҳ уни ўлдирди.

طويل тави:лун 1) узун; 2) тавил (арузда баҳр номи); кўнлиги طوال тива:лун ва طيال тийа:лун; فلان ~ الباع фула:нун ~ -л-ба:ъи фалончи сахий, бағри кенг; ~ اليد -л-йади қўли эгри, ўғриликка ва хиёнатга уста қўл.

طيب ти:бун 1) хушбўй нарсалар, атриёт, исиріқ; 2) яхши, сара, ёқимли; 3) ҳалол; кўнлиги أطياب 'атйа:бун ва

طيوب туйу:бун; 4) ёқимли ис, ҳид.

طير тайрун 1) қушлар, қуш; 2) ёмонликка йўйиш.

طين ти:нун лой, ботқоқ лойи; кўнлиги أطيان 'атйа:

нун.

طيار таййа:рун 1) учувчи, тайёра, самолёт ҳайдовчи;

2) тарозу тили.

طيارة таййа:ратун 1) طيار таййа:руннинг муаннаси;

2) тайёра, самолёт.

طيب таййаба, يطيب йутаййибу, تطيبа татйи:бан

1) яхши, ёқимли деб топмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани ёқимли деб топди; 2) яхшиламоқ, тоза қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани тоза қилди; 3) атриёт сепмоқ: ~ الجسم -л-жисма у баданига атриёт сецди.

طيب таййибун 1) ёқим-ли; 2) яхши, тоза, ҳалол; муаннаси طيبة таййибатун; кўнлиги طبيات таййиба:

тун.

طير таййара, يطير йутаййиру, تطيرا татйи:ран

1) учирмоқ: ~ الطائروبه -т-та:ира ва биҳи у қушни учирди; 2) бўлмоқ: ~ المال -л-ма:ла у молни бўлди.

ظ

ظا за:ун зо, изги (араб алифбесининг ўн еттинчи ҳарфи; абжад ҳисобида 400 сонини билдиради).

قراءة ~ 1) очиқ, ойдин, кўришиб турган; **ظاهر** қара'аху ~ ан у уни ёд ўқици; **الامر** -л-'амри аниқ иш; **البلد** ~ -л-балади мамлакат ташқариси; 2) наҳвда: олмош бўлмаган исм.

ظرف зарфун 1) зеҳнлилик, зийраклик; 2) қомати келишганлик, чиройлилик; 3) идиш; 4) шу пайт, он, зум; 5) наҳвда: ҳол, равиш; **هوئقئ ال** ~ ҳува наққийиу -з- ~ и у — сотқин эмас, амин; **ظرف** зарфун сўзи тилда — балоғатни, юзда — чиройни, қалбда — ақлу идрок, зеҳну-зийракликни ифодалайди; кўплиги **ظروف** зуру:фун.

ظفر зафира, **يظفر** йазфару, **ظفرا** зафаран 1) тирноқ ўсмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг тирноғи ўсди; 2) эришмоқ: **الشئ** و به ~ ш-шай'а ва биҳи у бу нарсага эришди; 3) енгмоқ, ғалаба қозонмоқ: **علي عهوه و به** ~ ғала:ъадуввиҳи ва биҳи у душмани устидан ғалаба қозонди.

ظفر зафирун ва **ظفير** зафи:рун ва заффи:рун фақат ғалаба қилувчи.

ظلام зала:мун 1) кун қорайиши; 2) тун боши.

ظل залла, **يظل** йазиллу, **ظلاله** зала:латан 1) соя, ёпиқ бўлмоқ: **اليوم** ~ -л-йавму бугун ҳаво ёпиқ бўлди; 2) узаймоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'у бу нарса узайди.

ظل зиллун 1) соя; 2) ҳимоя қилиш, ёнини олиш, қўллаш; **من كل شئ** ~ мин кулли шай'ин ҳар нарсанинг ўзлиги; **من الشباب** ~ мина-ш-шаба:би ёшликнинг бошлангани; **القيظ** ~ -л-қайзи жазирама иссиқ; **الشتاء** ~ -ш-шйта:и қиш боши; **من السحاب** ~ мина-с-саҳа:би кунни тўсган булут; **الليل** ~ -л-лайли тун қоронғуси, зулмат; **فلان** ~ **هوفي** ҳува фи: ~ и фула:нин фалончи бировнинг соясида, яъни ҳимоясида.

ظلم залама, يظلم йазлиму, ظلماً зулман ва
 مظلمة мазламатан қисмоқ; эзмоқ, зулм қилмоқ: **فلانا حقه** ~

фула:нан ҳаққаху у фалончининг ҳақини қисди, унга зулм қилди; 2) янглишмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши янглишиди; 3) қийшаймоқ, бурилмоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қа у йўлдан бурилди.

ظلم зулмун эзиш, зулм қилиш; зулм. ~

ظلمة зулматун қоронғулик, зулмат; кўплиги **ظلمات**
 зулума:тун; **البحر** ~ -л-баҳри денгиз машаққатлари.

ظمان зама:ну ташна, чанқоқ, сувсаган.

ظمائي зам'а: ظمان зама:ну нинг муаннаси.

ظميءъ зами'а, يظما йазма'у, ظماء зама:'ан ва

ظمّة зама:'атан 1) сувсамоқ, чанқамоқ, ташна бўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши чанқади; 2) интилмоқ; соғинмоқ: **إليه** ~ 'илайҳи у уни соғинди.

ظن занна, يظن йазунну, ظنا заннан 1) ишонмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсага ишонди; 2) ўйламоқ, тахмин, эҳтимол қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тахмин қилди; 3) шубҳаланмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончидан шубҳаланди.

ظن заннун 1) ўйлаш, тахмин, эҳтимол қилиш; 2) шубҳаланиш, иккиланиш; кўплиги **ظنون** зуну:нун ва **اظنانين** 'аза:ни:ну.

ظهر заҳара, يظهر йазҳару, ظهوراً зуҳу:ран 1) очилмоқ, ойдин, аниқ бўлмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ойдин бўлди; 2) ёйилмоқ, тарқалмоқ, кўпаймоқ: **الفساد** ~

фула:нан би-фула:нин ва ғалайҳи фалончи фалончдан ўзди. еру сувга ёйилди; 3) енгмоқ, ўзмоқ: **فلان بفلان و عليه** ~

ظهر заҳара, يظهر йазҳуру, ظهارة заҳа:ратан

1) орқаси бақувват бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишининг орқаси бақувват бўлди; 2) орқасига урмоқ: **فلانا** ~ фула:нан заҳран у фалончини орқасига урди; 3) ор-

қасига ташламоқ: **الشئ** ~ **شيء** ва биҳи у нарсани орқасига ташлади; 4) ёстиқча қўймоқ: **الثوب** ~ **ساربا** у кийимга ёстиқча қўйди.

ظھر заҳрун 1) орқа, орқанинг елкадан белгача қисми; 2) юк улови; 3) қуруқлик йўли; **هو خفيف ال** ~ хува хафи: фу-з ~ и унинг оиласи кам; **المجن** ~ **له** қалаба лаҳу ~ а-л-мижани у унга хиёнат қилди.

ظھار зуҳрун кун ботиш пайти, оқшом; кўпчилиги **ظھار** азҳа:рун.

ظھر заҳҳара, **يظھر** йузаҳҳиру, **تظھيرا** тазҳи: ран 1) пешинда, тушда келмоқ: **القوم** ~ **ل-қавму** бу қавм пешинда келди; 2) кўмаклашмоқ, чиқармоқ: **العاجة** ~ **ل-ҳа:жата** у ҳожатни чиқарди.

ع

عاب ʼа:ба, **يعيب** йаʼи:бу, **عيبا** ʼайбан ва **عابا** ʼа:бан 1) айбли, нуқсонли, камчиликли бўлмоқ: **الشئ** ~ **شيء** у бу нарса нуқсонли бўлди; 2) айбдорга чиқармоқ: **فلان** ~ **فلا** фула:нан у фалончини айбдорга чиқарди; 3) айбли, нуқсонли, камчиликли қилмоқ: **الشئ** ~ **شيء** у нарсани камчиликли қилди.

عاتب ʼа:таба, **يعاتب** йуʼа:тибу, **معاتبه** муʼа:таба-тан ва **عنايبا** ʼнита:бан айбламоқ; қораламоқ: **غيره** ~ **غيره** гайраҳу у бировни қоралади.

عاج ʼа:жун фил суяги. **عاجل** ʼа:жала, **يعاجل** йуʼа:жилу, **معاجلة** муʼа:жалатан 1) илгарилашмоқ, ўзишмоқ, тезлашмоқ: **غيره** ~ **غيره** гайраҳу у биров билан тезлашди; 2) олдинроқ қилмоқ, ўзмоқ: **فلان بكدا** ~ **فلا** фула:нан биказа: у фалон нарсани фалончидан олдинроқ қилди.

عاجل ʼа:жилун 1) тез бўлган, тайёр бўлган; 2) тез, шопшилич.

عادل ʼа:дала, **يعادل** йуʼа:дилу, **معدالة** муʼа:дала-

тан 1) теекисламоқ: **بين الشيين** ~ байна-ш-шай'айни у бу икки нарса орасини текислади; 2) вазмин қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани вазмин қилди; 3) алмаштирмоқ, ўринга ўрин қилмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани нарсага алмаштирди.

عادي ўа:да:, **يعادي** йу'а:ди:, **معادة** му'а:
да:тан ва **عداء** ўа:да:'ан 1) душманлашмоқ: **غيره** ~
ғайраҳу у биров билан душманлашди; 2) ажралмоқ, узоқ-
лашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсдан ажралди;
3) букламоқ, икки букмоқ: **الوسادة** ~ -л-виса:дата у
ёстиқни икки букди; 4) эргашинмоқ: **بين اثنين** ~ байна
иснаини бу иккиси эргашинди.

عادي ўа:дий'юн 1) оддий, содда, мураккаб эмас; 2) эс-
ки, қадимий нарса; 3) Од қабиласига мансуб, одий; кўпли-
ги **عاديات** ўа:дий'а:тун.

عار ўа:рун ор, уят (виждон олдига); кўплиги **أعيار**
'а'йя:рун.

عارض ўа:рада, **يعارض** йу'а:риду, **معارضة** му'а:рада-
тан ва **عراضا** ўа:радан 1) четлаб юрмоқ, ўзини тортиб
юрмоқ: ўзини тортиб юрмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалон
чини четлаб юрди; 2) қарши юрмоқ: **فلان في المسير** ~
фу:ла:нан фи:-л-маси:ри у фалончига қарши юрди; 3) со-
лиштирмоқ, қиёсламоқ: **الكتاب بالكتاب** ~ -л-кита:ба би-л-
кита:би у китобни бу китоб билан солиштирди.

عارم ўа:римун қаттиқ, шиддатли, қийин: **يوم** ~ йав-
мун ~ қаттиқ совуқ кун; **أمر** ~ амрун ~ қийин иш.

عازف ўа:зифун 1) куйчи, куйловчи; 2) пианина ча-
лувчи.

عاشر ўа:ша, **يعيش** йа'и:шу, **عيشا** ўайшан ва
عيشة ўи:шатан ва **معاشا** ма'а:шан ва **معيشة** ма'и:шатан
тирик, бор, мавжуд бўлмоқ; яшамоқ: **الإنسان أو الشيء** ~
-л-инса:ну 'ави-ш-шай'у бу инсон тирик ёки бу нарса бор
бўлади.

عاش ўа:шара, **يعاشر** йу'а:ширу, **معاشرة** му'а:-
шаратан муомала, муошарат қилишмоқ, ўртоқлашмоқ:

غيره ~ گайраҳу у биров билан ўртоқлашди.

عاشر ʔа:ширун 1) ўиничи; 2) ушур (ўндан бир) солигини ййғувчи; кўплиги عشار ʔушшарун; муаннаси عاشرة ʔа:ширатун; кўплиги عواشر ʔава:ширу.

عاشق ʔа:шиқун севиб қолган, ошиқ; кўплиги عشاق ʔушша:қун.

عاشوراء ʔа:шу:ра:у муҳаррам ойининг ўнинчи куни.

عاص ʔа:син 1) итотдан чиққан, қонунга бўйсунмовчи, исёнчи; кўплиги عصاة ʔуса:тун; 2) қони тўхтамайдиган томир; кўплиги عواص ʔава:син.

عاصر ʔа:сара, يعاصر йуʔа:сиру, معاصرة муʔа:саратан асрдош бўлмоқ; غيره ~ гайраҳу у биров билан асрдош бўлди.

عاصف ʔа:сифун 1) интилувчи, кучли; 2) шамолли; ~ يوم йавмун ~ шамолли кун; ليفة ~ о лайлатуи ~ тун шамолли тун; ~ سهم сахмун ~ нишонга интилувчи ўқ.

عاصمة ʔа:симатун 1) шаҳар; 2) бош шаҳар, пойтахт; кўплиги عواصم ʔава:симу.

عاطفة ʔа:тифатун 1) ёнини олиш, шафқат қилиш; 2) бирор нарсага муҳаббат кўйиш; 3) дўст тутиниш; 4) яқинлик, қариндошлик; кўплиги عواطف ʔава:тифу.

عافي ʔа:фа:, يعافي йуʔа:фи:, معافاة муʔа:фа:тан ва عفاء ʔифа:ан ва عافية ʔа:фийатан согайтирмоқ, шифо бермоқ; الله فلانا ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончига шифо берди.

عافية ʔа:фийатун 1) тўла соғлик; 2) ризқталаб (нисон ёки жонвор); ~ فلان كثير ال фулаа:нун каси:ру-л ~ и фалончи жуда меҳмондўст; اللحم شاة ~ -л-лаҳми бу совлиқ жуда гўшти; الماء ~ -л-ма:н сувнинг сероблиги.

عاق ʔа:қа, يعوق йаʔу:қу, عوقا ʔавқан халақит бермоқ, тўсиқлик қилмоқ; кечиктирмоқ; غيره عن كذا ~ гайраҳу ʔан каза: у бировга фалон нарсада тўсиқлик қилди.

عاقب ъа:қаба, يعاقب йуъа:қибу, معاقبе муъа:қаба-
тан ва عاقبا ъықа:бан 1) таъқиб қилмоқ; жазоламоқ;
غيره بذنبه و عليه ~ ғайраҳу би-занбиҳи ва ъалайҳи у биро
вни гувоҳи учун жазолади; 2) минишмоқ: فلانا في الرحلة ~
фула:нан фи:-р-ра:ҳилати у фалончи билан туяни минишди;
3) эргашмоқ: فلانا في العمل ~ фула:нан фи:-л-ъамали у
бу ишда фалончига эргашди.

عاقبة ъа:қибатун 1) натижа, охир, сўнг, хулоса, пира-
вард; 2) мукофот; 3) пасл; 4) бола, фарзанд; кўплиги
عواقب ъава:қибу.

عاقل ъа:қилун 1) ақли, гидрокли; 2) донишманд,
ҳаким, файласуф; кўплиги عقلاء ъуқала:у ва
عاقلون ъа:қилу:на ва عقال ъуққа:лун

عاكس ъа:каса, يعاكس йуъа:кису, معاكسة муъа:ка-
сатан 1) тўсиқлик қилишмоқ, қаршилашмоқ; ғай-
раҳу у биров билан тўсиқлик қилишди; 2) аудармоқ, бур-
моқ: الكلام ~ -л-кала:ма у гапни бурди; 3) соч юлиш-
моқ: فلانا ~ фула:нан у фалончи билан соч юлишди.

عالج ъа:лажа, يعالج йуъа:лижу, معالجة муъа:-
лажатан ва علاجا ъила:жан 1) даволамоқ: الطبيب المريض ~
-т-таби:бу-л-мари:да бу табиб беморни даволади; 2) устида
ишламоқ, шуғулланмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарса
билан шуғулланди; 3) жон куйдирмоқ; синамоқ: عنه ~
ъанҳу у унинг тўғрисида жон куйдирди.

عالم ъа:лимун билимдон, олим; кўплиги علماء ъула-
ма:у.

عالم ъа:ламуни 1) олам, ёруғ дунё, коинот; 2) буткул
маҳлуқот; кўплиги عوالم ъава:лиму ва
عالمون ъа:ламу:на.

عام ъа:ма, يعوم йаъу:му, عوما ъавман сузмоқ;
في الماء ~ фи:-л-ма:и у бу сувда сузди.

عام ъа:мун йил; кўплиги أعوام 'аъва:мун.

عامل ъа:мала, يعامل йуъа:милу, معاملة муъа:

مالатан муомала қилишмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан муомала қилишди.

عامل **ға:милун** 1) ишчи, юмушчи; 2) валий, ҳоким, ранс; кўплиги **عمال** **бумма:лун** ва **عاملون** **ға:милу:на** ва **عملة** **ғамалатун**; 3) фактор, омил; кўплиги **عوامل** **ғава:милу**.

عامي **ға:ммиййун** 1) оммавий; 2) омий, адабий эмас.

عامية **ға:ммиййатун** халқ тили.

عاند **ға:нада**, **ياند** **йуъа:ниду**, **معاندة** **муъа:нада-**тан ва **عناداً** **ъина:дан** 1) қайсарланмоқ: **الرجل** ~ **р-**ражулу бу киши қайсарланди; 2) теесқарилашмоқ, аразлишмоқ: **فلانا** ~ **фула:нан** у фалончи билан аразлашди.

عائق **ға:нақа**, **يعائق** **йуъа:ниқу**, **معاقبة** **муъа:нақа-**тан ва **عاقبا** **ъина:қан** қучишмоқ, қучоқлашмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан қучоқлашди.

عاهة **ға:ҳатун** экин, жондор ёки молга касаллик ёки офатдан келадиган зарар, шикастланиш, уриниш.

عاهد **ға:ҳада**, **يعاهد** **йуъа:ҳиду**, **معاهدة** **муъа:-**ҳадатан ваъдалашмоқ, аҳдлашмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан аҳдлашди.

عاود **ға:вада**, **يعاود** **йуъа:виду**, **معاودة** **муъа:**вадатан ва **عواداً** **ъива:дан** 1) аввалги ишга қайтмоқ:

الرجل ~ **р-**ражулу бу киши аввалги ишга қайтди; 2) одатдагидай киришмоқ: **الشيء** ~ **-ш-шай'а** у бу нарсага одатдагидай киришди; **ته العمي** ~ **тху-л-ҳумма:** унинг иситмаси қайтарилди; **المسألة** ~ **ҳу** би-л-мас'алати у саволни қайтарди.

عاون **ға:вана**, **يعاون** **йуъа:вину**, **معاودة** **муъа:**ванатан ва **عوانا** **ъива:нан** кўмаклашмоқ, қўллашмоқ:

غيره ~ **гайраҳу** у бировни қўллашди.

عائل **ға:'илун** фақир, муҳтож.

عائلة **ға:'илатун** 1) **عائل** **ға:'илун** нинг муаннаси; 2) оила; кўплиги **عائلات** **ға:'ила:тун**.

عب ʔиб'ун 1) оғирлик; 2) оғир юк; 3) қоп; кўплиги
 اعباء 'аьба:ун.

عباء ʔаба:ун або (жун тўн); муаннаси عباءة ʔаба:
 атун; кўплиги اعبئة 'аьби'атун.

عبادة ʔаба:датун 1) бўйсиниш, итоат қилиш; 2) Аллоҳ-
 га сиғиниш; 3) диний расм-русум, удумлар.

عبارة ʔнба:ратун 1) ибора, баён, таъбир; 2) иборат,
 тенг, баровар; **عن هذا كذا** ~ наза: ~ ʔан ҳаза: бу — шундан
 иборат; **فلان حسن ال** ~ и фалончининг
 баёни яхши.

عباء ʔабба'a, يعبي йуъабби'у, تعبئة таъби'тан
 1) ҳозирламоқ, тайёрламоқ, тахламоқ: **المتاع** ~ -л-мата:
 ʔа у матони тахлади; 2) урушга шайламоқ: **الجيش** ~
 -л-жайша у лашкарни урушга шайлади; 3) қўймоқ, жойла-
 моқ: **الدواء أو السلعة** ~ -д-дава:'а 'ави-с-силъата у дори-
 ни ёки молни жойлади.

عبد ʔаббада, يعبد йуъаббиду, تعبيدا таъби:дан
 1) тош термоқ, ётқизмоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қа у йўлга тош
 ётқизди; 2) қул қилмоқ: **فلانا** ~ фула:нан у фалончини
 қул қилди;

عبر ʔаббара, يعبر йуъаббиру, تعبيراً таъби:ран
 1) таъбирламоқ, тушинтирмоқ: **الرجل عما في نفسه** ~ р-ражулу
 ʔамма: фи: нафсиҳи бу киши кўнгилдагини таъбрлади;
 2) гапирмоқ: **عن كذا** ~ ʔан каза: у фалон нарса тўғрисида
 гапирди.

عبد ʔабада, يعبد йаъбуду, عبادة ʔаба:датан
 عبودية ʔубу:дийъатан тобинмоқ, сиғинмоқ, ибодат қил-
 моқ: **الرجل الله** ~ -р-ражулу-л-ла:ҳа бу киши Аллоҳга иб-
 дат қилди.

عبد ʔабдун 1) қул, эрки йўқ, озод эмас инсон; 2) мам-
 лук; 3) занжий, негр; кўшлиги عباد ʔаба:дун ва عبيد
 ʔаби:дун ва عبدان ʔабда:нун.

عبر ʔабара, يعبر йаъбуру, عبراً ʔабран 1) ёш
 оқмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу қашининг ёши оқди; 2) ёш-

ланмоқ: العين ~ -л-ъайну бу кўз ёшланди; 3) ўлмоқ: القوم ~ -л-қавму бу қавм ўлдилар; 3) ичида, товуш чиқармай ўқимоқ: الكتاب ~ -л-кита:ба у китобни ичида ўқиди.

عبرة ~ибратун 1) насиҳат, павд, ўғит; 2) ажиб иш; 3) ибратли мисол; 4) мазмун; кўплиги عبر ~ибарун.

عيس ~абаса, يعيس ~абису, عيسا ~абсан 1) ҳумраймоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши ҳумрайди; 2) солинмоқ (жаҳлланиб ёки хафа бўлиб): وجه الرجل عيسا وعبوسا ~ важху-р-ражули ~абсан ва ~абу:сан бу кишининг юзи солинди; 3) оғир бўлмоқ: اليوم ~ -л-йавму бугунги кун оғир бўлди.

عقبى ~абқарийун 1) тўла, тўкис, мукамал; 2) якка, ёлғиз; 3) саййид, хўжа, жаноб; 4) ажойиб, таажжуб, ҳайратланарли; 5) нақшли гиламлар.

عقبية ~абқариййатун 1) ягоналик, танҳолик, тенги йўқлик; 2) қобилиятлилик.

عناد ~ата:дун 1) уйдалаш, бирор ишни тайёргарликсиз қила олиш; 2) ҳозирланган, тайёрланган, шайланган; кўплиги اعناد ~аъгудун ва اعتاد ~утудун ва اعتادة ~аътидатун.

عتب ~атабун 1) кўрсаткич ва ўрта бармоқ ораси; 2) ўрта бармоқ билан ундан кейинги бармоқ ораси; 3) дара; 4) макруҳ иш; 5) бузуқчилик; 6) камчилик, етишмовчилик; нуқс; 7) қаттиқ ер.

عتبة ~атабатун 1) эшик тўсини; 2) зина, зинапоя; кўплиги عتبات ~атаба:тун ва عتب ~атабун.

عقال ~атта:лун мардикор ҳаммол.

عتم ~аттама, يعتم ~йуъаттиму, تعتيم ~таъти:ман 1) зулматда, тун қоронғусида қолмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши тун қоронғусида қолди; 2) кечикмоқ: طعام الضيف ~таъа:му-д-дайфи бу меҳмоннинг овқати кечикди.

عتمة ~атаматун 1) кечикиш, кечикиб қолиш, хаяллаш; 2) тун учдан бирининг аввали; 3) тун қоронғуси, зулмат.

عتيق ~ати:қун 1) муқаддас, азиз; 2) ҳар нарсанинг яхшиси; 3) шароб, вино; ~ ثوب ~савбун ~хушбичим, ти-

килиши яхши кийим; ~ البيت ال ал-байту-л ~ Каъба; кўп-лиги عتيق бутуқун ва عتاق ыта:қун.

عشر ыасара, يعشر йаъс (у, и)ру, عشرأ ыасран ва عشارأ ыаса:ран тойилмоқ, қоқилмоқ, янглишмоқ, хато қилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши янглишди; به ~ бирсе биҳи фарасуҳу унинг оти тойилди.

عجب ыажибба, يعجب йаъжабу, عجبأ ыажабан 1) ажабланмоқ, ҳайрон қолмоқ: من الأمروله ~ мина-л-амри ва лаҳу у бу шидан ажабланди; 2) севмоқ, муҳаббат қўймоқ: إليه ~ илайҳи у унга муҳаббат қўйди.

عجب ыажабун ажабланиш, ҳайратда қолиш; من الله ~ мина-л-ла:ҳи розилик — Аллоҳдан.

عجة ыужжатун ужда (тухум, зраворлар аралаштириб ёғда тайёрланган таом).

عجل ыажжала, يعجل йуъажжилу, تعجلا таъжи:лан 1) шошилмоқ, тез қилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши шошилди; 2) ўзмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни ўзди; 3) тезламоқ, гиж-гижламоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни тезлади.

عجز ыажжаза, يعجز йаж(у, и)зу, عجزأ ыажжан ва عجزا ыажжаза:нан ва معجزة маъж (а, и)затан 1) қурби, кучи етмамоқ, ярамай қолмоқ, ожиз бўлмоқ: الرجل عن الشيء ~ -р-ражулу ыани-ш-шай'и бу киши бу нарсага ожиз бўлди, яъни уни қила олмади.

عجل ыажжлун бузоқ; кўплиги عجول ыужу:лун ва عجلة ыажалатун ва عجال ыажжа:лун.

عجلة ыажалатун 1) суръат, тезлик; 2) енгиллик, ҳаракат енгиллиги; 3) гилдирак; القيادة ~ -л-қийа:дати руль, штурвал; 4) арава; 5) чархпалак; 6) лой, ботқоқ лойи; кўплиги عجل ыажалун ва عجال ыажжа:лун ва اعجال ыаъжа:лун.

عجن ыажжана, يعجن йаъж (у, и) ну, عجنأ ыажжанан 1) ерга таяниб ўрнидан турмоқ: فلان ~ фула:нун фалончи ерга таяниб ўрнидан турди 2) қормоқ: الدقيق ~ -д-

дақи:қа у унни қорди; 3) тайнмоқ: **علي العصا** ... тала: л-
 ьаса: у ҳассага тайиди.

عجوز ʔажу:зун 1) (муз. ва муан.) қари, қаригаң; кўп-
عجز лиги ʔужузун ва **عجائز** ʔажа: ʔзу; 2) жаҳаннам;
 3) уруш; 4) иситма; 5) шароб, вино; 6) бало, мусибат;
 7) дунё; 8) кема; 9) йил; 10) чол; 11) камшир; 12) йўл;
 13) ожиз; 14) қозон; 15) олов; 16) туя; 17) хурмо.

عجيب ʔажи:бун қизик, ажойиб; ~ **عجب** ʔажабун ~
 жуда қизик; кўплиги **عجائب** ʔажа: ʔбу.

عجين ʔажи:нун хамир; кўплиги **عجن** ʔужунун.
عدا ʔада:; **يعدو** йаъду:; **عدوا** ʔадван ва

عدوا ʔудувван ва **تعداء** таъда:ʔан ва **عدوانا** ʔада-
 ва:нан ва **عدا** ʔадан 1) чопмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу
 киши чопди; 2) зулми, адолатсизликни ҳаддан оширмоқ,
 чегарадан чиқармоқ: **عدا و عدوانا عليه** ~ ʔадан ва

ʔ(у, и) два:нан ʔалайҳи у унга қарши зулми ҳаддан ошир-
 ди; 3) ўғирламоқ: **اللس علي الشيء** ~ -л-лиссеу ʔала:
 -ш-шайи бу ўғри нарсани ўғирлади; 4) ташланмоқ, ҳамла
 қилмоқ: **عليه** ~ ʔалайҳи у унга ташланди; 5) банд
 машғул қилмоқ; **عدوا و عدوانا فلانا عن الامر** ~ ʔадван

ва ʔудва:нан фула:нан ʔани-л-амри у фалончини бу иш
 билан банд қилди; 6) бош тортмоқ, рад қилмоқ: **الامر و عنه** ~
 -л-ʔамра ва ʔанҳу у бу ишдан бош тортди; 7) оқмоқ: **الماء** ~
 -л-ма:у бу сув оқди.

عدالة ʔада:латун одиллик, ҳақпарварлик.

عداوة ʔада:ватун душманлик, хусумат, адоват.

عد ʔадда, **يعد** йаъудду, **عدا** ʔаддан ва **عدادا**
 таъда:дан 1) санамоқ: **الدراهم** ~ -д-дара:ҳима у дир
 ҳамларни санади; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани санади
 2) ҳисобламоқ: **فلانا صادقا** ~ фула:нан са:диқан у фалов
 чини самимий ҳисоблади.

عداء ʔадда:ун душманнинг кучи.

عداد ʔадда:дун ҳисоблагич, счётчик.

عدة ʔуддатун 1) тайёргарлик, ҳозирлик, шайлик; 2)

жиҳоз, ускуна, асбоб; **ه** ~ **أخذ للأمر** 'ахаза ли-л-'амри ~ аху у бу ишга керакли асбобни олди: **الفارس** ~ -л-фараси отнинг эгар-жабдуғи **البناء** ~ -л-банна: и устанинг асбоби; кўчилиги **عبد** 'будаду.

عد 'баддада, **يعد** йу'баддиду, **تعديداً** таъди:дан 1) санамоқ, ҳисобламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани санади; 2, қора кунга сақлаб қўймоқ: **المال** ~ -л-мала у молни қора кунга сақлаб қўйди; 3) ўлганга йиғи-сиғи қилмоқ: **الميت** ~ -л-маййита у ўлганга йиғи-сиғи қилди.

عدل 'баддала, **يعدل** йу'баддилу, **تعديلا** таъди:дан 1) турғизмоқ, тик қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани турғизди; 2) ўзгартирмоқ: **العكم أو الطلب** ~ -л-ҳукма 'ави-т-талаба у ҳукмини ёки талабни ўзгартирди; 3) оқламоқ: **الشاهد أو الراوي** ~ -ш-ша:ҳида 'ави-р-ра:вийа у гувоҳниёки жавобгарни оқлади; 4) тенг қилмоқ: **المتاع** ~ -л-мата:ъа у матони тенг қилди.

عد 'бададун сон, рақам; кўплиги **أعداد** 'аъда: дун.

عديس 'бадасун ясмоқ (ўсимлик).

عدسة 'бадасатун 1) арпа (баданга чиқадиган яра); 2) луша, линза.

عدل 'бадала, **يعدل** йа'бдилу, **عدلا** 'бадлан 1) тўғриламоқ, текисламоқ, тўғри қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тўғрилади; 2) тенглаштирмоқ: **فلاناً بفلان** ~ фула:нан би-фула:нин у фалончини фалончи билан тенглаштирди; 3, ўлчамоқ: **فلاناً** ~ фула:нан у фалончини ўлчади; 4) бурилмоқ: **الطريق** ~ -т-тари:қу бу йўл бурилди; 5) шерик қилмоқ: **بربه** ~ би-раббихи у раббига бировни шерик қилди, унга тенглаштирди; 6) адолатли бўлмоқ: **عدلا و عدالة و معدلة في حكمه** ~ 'бадлан ва 'бада:латан ва маъдилатан фи: ҳукмиҳи у ҳукмида адолатли бўлди.

عدل 'бадула, **يعدل** йа'бдулу, **عدالة** 'бада:латан ва **عدولة** 'будулатан адолатли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши адолатли бўлди.

عدل ъадлун 1) адолат; одиллик; 2) одил, адолатли; 3) инсоф, 4) ўхшаш, сингари каби; 5) тенг, баробар; кўнлиги **أعدال** 'аъда:лун.

عدم ъадамун йўқлик.
عدو ъадуввун 1) адоват эгаси; 2) душман, рақиб; кўнлиги **أعداء** 'аъда:'ун ва **أعداء** 'аъа:дин.

عدوي ъадван 1) бузуқ, айниган; 2, қичима, қўтир; 3) юқумли, инъекция.

عديد ъади:дун 1) саноқ, миқдор; 2) саноқли, бир неча; 3) тенг, баробар; тенгдош, тенгқур; 4) қавм ҳисобидаги бегона (киши); 5) ҳисса, улуш; кўплиги **أعداد** 'аъда:дун ва **عائد** ъада:'иду; **الحصى و الثرى** ~ -л-ҳаса: ва с-сара: жуда кўп, саноқсиз; **هذا ~ هذا** ҳаза: ~ у ҳаза: бунинг туриши, қадр бунинг ичида.

عديم ъади:мун қашшоқ; кўплиги **عدماء** ъудама:'у.
عذاب ъаза:бун азоб, қийноқ, машаққат; кўплиги **أعذاب** 'аъзибатун.

عذب ъазуба, **يعذب** йаъзубу, **عذوبة** ъузу:батан тотли, чучук, мазали бўлмоқ; **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув чучук бўлди.

عذب ъазбун мазали, ширин, тотли овқат, сув; **ما** ~ ма:'ун ~ чучук сув; **الكلام** **فلان** ~ фула:нун ~ у-л-кала:ми фалончининг гапи ёқимли; кўплиги **عذاب** ъиза:бун ва **عذوب** ъузу:бун.

عذب ъаззаба, **يعذب** йуъаззибу, **عذب** ъаззиб, **تعديبا** таъзи:бан 1) азобламоқ, қийнамоқ. **غيره** ~ гаъраҳу у бировни қийнади; 2) сақламоқ; **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани сақлади; 3) манъ қилмоқ, қайтармоқ; **فلانا عن الشيء** ~ фула:нан ъани-ш-шай'и у фалончини бу нарсдан қайтарди.

عذر ъазара, **يعذر** йаъзиру, **عذرا** ъузран ва **عذرا** ъузуран ва **عذري** ъузра: ва **معذرة** маъзиратан 1) кечирмоқ, узрини қабул қилмоқ; **غيره فيما أو على ما صنع** ~ гаъраҳу фи:ма: 'ав ъала: ма: санаъа у бировнинг қилмиши.

ни кечирди; 2, хатна қилмоқ: **عذراً الغلام** ~ ъазрани-
л-гула:ма у, болани хатна қилди; 3) оғримоқ, касал бўл-
моқ: **العاذور فلانا** ~ л-ъа:зу:ру фула:нан фалончи
ангина билан оғриди.

عذر ъузурун кечириш учун асос бўла оладиган ҳуж-
жат, далил; кўплиги **أعذار** 'аъза:рун.

عذراء ъазра:'у 1) бокира қиз; 2) биби Марямнинг ла-
қаби; 3) Сунбула буржи; 4, тешилмаган дур; 5) босилма-
ган қум; кўплиги **عذارى** ъаза:ра: ва **عذار** ъаза:рин.

عرب ъарабун араб (халқ номи); кўплиги **أعرب**
'аърубун ва **عروب** ъуру:бун.

عربة ъарабатун 1) арава; 2) вагон; кўплиги **عربات**
ъараба:тун.

عربد ъарбада, **يعربد** йуъарбиду, **عربدة** ъарбада-
тан 1) хулқи ёмонлашмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши-
нинг хулқи ёмонлашди; 2) қийнамоқ, азият чектирмоқ.
السكران علي الناس ~ с-сукра:ну ъала:-и-на:си бу маст
одамларга азият чектирди.

عربي ъарабиййун тоза араб.

عربية ъарабиййатун **عربي** ъарабиййун нинг муан-
наси ~ **اللغة ال** ал-луғату-л-~ у араб тили.

عرج ъаража, **يعرج** йаъружу, **عروجا** ъуру:жан
ва **معرجا** маъражан чиқмоқ, кўтарилмоқ: **الرجل في اله** ~
р-ражулу фи-с-суллами ва ъалайҳи бу киши нар
вонга чиқди; **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса кўтарилди.

عرب ъарраба, **يعرب** йуъаррибу, **تعربا** таъри:-
бан 1) баён қилмоқ, тушинтирмоқ: **الرجل بعجته** ~ р-ра-
жулу би-ҳужжатиҳи бу киши (ишни) ҳужжат билан баён
қилди; 2) исботламоқ: **عن صاحبه** ~ ъан 'са:ҳибиҳи у шери-
гига исботлади; 3) арабий от олмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу
бу киши арабий, яъни тоза зотли от олди; 4) гаров бермоқ:
المشتري ~ л-муштари: бу харидор гаров берди; 5, тоза-
ламоқ: **المنطق** ~ л-мантиқа у мантиқни хатолардан тоза-
лади; 6) арабчага ағдармоқ: **الكتاب و نحوه** ~ л-кита:ба ва

наҳваҳу у китобни ёки шунга ўхшаш нарсани арабчага ағдарди; 7) арабийлаштирмоқ:

~ الاسم الأعجمي

-л-исма-л-'аъжамиййа у ажамиий сўзни арабийлаштирди; 3) рад қилмоқ, ёмонга чиқармоқ: قول غيره ~ қавла ғай-риҳи у бировнинг гапини рад қилди, уни ёмонга чиқарди.

عرض ʔаррада, يعرض йуʔарриду, تعريضا таъри:дан

1) кенгайтирмоқ, кенг қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани кенг қилди; 2) ёнбошлатмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани ёнбошлатди; 3) мўлжал, нишон қилмоқ: فلانا لكذا ~

фула:нан ли-каза: у фалончини фалон нарса учун мўлжал қилди; 3) шама қилмоқ: له بالقول ~ лаҳу би-л-қавли у унга гап билан шама қилди; 4) сўкмоқ, уришмоқ: بفلان و له ~ би-фула:нин ва лаҳу у фалончини сўкди.

عرف ʔаррафа, يعرف йуʔаррифу, تعريف таъри:фан

1) Арафатда тўхтамоқ: الحجاج ~ -л-ҳужжа:жу ҳожилар Арафатда тўхтадилар; 2) билдирмоқ, ағлатмоқ, тушунтир-моқ: فلانا الأمر ~ фула:нани-л-'амра у фалончига ишни тушунтирди; 3) атамоқ: فلانا بكذا ~ фула:нан би-каза: у фалончини фалончи деб атади; 4) таништирмоқ: فلانا ~ بفلان Фула:нан би-фула:нин у фалончини фалончи билан таништирди.

عرس ʔурсун 1) уйланиш, никоҳланиш; 2) зиёфат, тўй таоми; кўплиги اعراس 'аъра:сун.

عرش ʔаршун 1) тахт; 2) давлат, мамлакат; 3) соябон; 4) шип, том; 5) сояланган уй; 6) қудуқ устидаги бино; 7) устун, тиргак, асос; استوي علي عرشه исгава: ʔала: ʔар-шиҳи ҳукмронлик қилмоқ; القوم ~ -л-қавми қавм бош-лиғи, иш боши; الطائر ~ -т-та:'ири ин, уя; الكرم ~ -л-карми сўри; кўплиги عروش ʔуру:шун ва اعراش 'аъра:шун.

عرض ʔарада, يعرض йаъриду, عرضا ʔардан 1) кў-ринмоқ, пайдо бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса пайдо бўлди; 2) тақдим қилмоқ: الشيء لفلان ~ -ш-шай'а ли-фула: нин у нарсани фалончига тақдим қилди; 3) кўрсатмоқ:

الشياء عليه ~ -ш-шай'а ʔалайхи у нарсани унга кўрсатди; 4) кўрсатиб қўймоқ, намоиш қилмоқ: **المشاع للبيع** ~ л-мата:

ʔа ли-л-байи у матови сотиш учун кўрсатиб қўйди.

عرض ʔирдун 1) нафс, виждон; обрў; 2) бирор ернинг ёки кишининг ўзига хос ҳиди, иси; 3) катта булут; 4) дарахтли водий; **هونقيء الـ** ~ ҳува нақиййу-л- ~ и у айбли иш қилмади; кўплиги **أغراض** ʔаъра:дун.

عرف ʔарафа, **يعرف** йаърифу, **عرفانا** ʔирфа:нан ва **عرفانا** ʔириффа:нан билмоқ, танимоқ: **الشياء** ~ -ш-шай'а у нарсани билди.

عرف аруфа, **يعرف** йаъруфу, **عرفاء** ʔара:фатан 1) ориф, биликли, билагон бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши билагон бўлди; 2) атриётни кўп сурмоқ, сепмоқ: **الرجل** ~ -ражулу бу киши атриётни кўп сурди; 3) хушбўй исли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши хушбўй исли бўлди.

عرق ʔирқун 1) илдиэ, томир; 2) қон томири; 3) шўр-шок ер; 4) чиқиб бўлмас тоғ; 5) серҳосил, ҳосилдор; 6) оз сув; кўплиги **أعراق** ʔаъра:қун ва **عروق** ʔуру:қун ва **عراق** ʔира:қун.

عرق ʔарақун 1) тер; 2) нам, зах; 3) ароқ; 4) қатор (мас., деворга терилган гипс қатори); 5) саф (мас., отлар сафи); **العجين** ~ -л-жабини пешона тери, яъни меҳнат билан тонилган маош; **الخلال** ~ -л-хила:ли сууб, сидқидилдан берилган совға; **القربة** ~ -л-қирбати меш тери (бу ибора бир ишга жаҳду тиришқоқлик билан киришилганда айтилади).

عرقل ʔарқала, **يعرقل** йуъарқилу, **عرقلة** ʔарқалатан 1) қасддан жабрланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қасддан жабрланди; 2) чалкаштирмоқ, чалғитмоқ: **عليه** ~ қийинлаштирмоқ, мушқиллаштирмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни қийинлаштирди; 4) чалғитмоқ: **علي فلان** ~ ʔала:фула:ни у фалончини чалғитди.

عرك ʔарака, **يعرك** йаъруку, **عركا** ʔаракан 1) си-

ламоқ, ишқаламоқ: **الجلد** ~ л-жилда у терини силади; 2) қирмоқ, қиртишламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарса ни қирди; 3) тажрибали қилмоқ, чиниқтирмоқ; тарбия қилмоқ: **الدهر فلان** ~ д-дахру фула:нан бу замонда фалончини чиниқтирди; 4) емоқ: **الماشية النبات** ~ л-ма:ший'ату-н-наба: та бу мол ўт еди; 5) бўшатмоқ, холи қилмоқ, тозалармоқ: **الأرض** ~ л-'арда у ерни ўтдан тозаларди.

عركة ʔаркатун 1) битта уруш, кураш; 2) битта ўлдириш.

عروبة ʔуру:батун арабларга хос хислат, хусусиятлар.
عروس ʔару:сун 1) келин; 2) кўёв; кўнлиги **عرس** ʔурусун; муаннаси **عرائس** ʔара:'ису.

عري ʔарийа, **يعري** йа'ра:, **عريا** ʔурйан ва **عرية** ʔурйатан 1) ялонғочланмоқ, бўшанмоқ, холи бўлмоқ: **من** ~ мин сийа:биҳи у кийимидан бўшанди; 2) эгарсизланмоқ: **فلان من الفرس** ~ л-фарасу бу от эгарсизланди; **العيب** фула:нун мина-л-ʔайби фалончи айбдан холи бўлди.

عريان ʔурйа:нун ялонғоч; кўнлиги **عرايا** ʔура:йа:.

عريش ʔари:шун 1) соябон; 2) сўри; 3) шип; том; кўнлиги **عرش** ʔурушун.

عريض ʔари:дун кенг; **دعاء** ~ ду'а:ун ~ сердуо.

عزة ʔазза, **يعز** йа'зиззу, **عزاً** ʔиззан ва **عزة** ʔиззаатан ва **عزاة** ʔаза:затан 1) кучли, қудратли бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши кучли бўлди; 2) камёб, қимматли бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса камёб бўлди; 3) оғир, қийин, мушқил бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай-'у бу нарса мушқил бўлди; 4) саховат қилмоқ: **فلان علي** ~ фула:нун ʔала: фула:нин фалончи фалончига саховат қилди; **علي أن تفعل كذا** ~ ʔалаййа 'ан таф'ала наза: бундай қилишинг менга оғир тушди.

عز ʔиззун 1) куч, қудрат; 2) ҳар нарсанинг энг юқори чўққиси; 3) шон, шараф.

عزة ʔizzatun 1) куч, қудрат; 2) ҳамият, обрӯ, izzati нафс.

عزز ʔazzaza, **يعزز** йуʔаззизу, **تعززا** таʔзи:зап 1) азиз, ҳурматли қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни азиз қилди; 2) қувватламоқ, кучайтирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни кучайтирди.

عزي ʔazza:, **يعزي** йуʔаззи:, **تعزية** таʔзийатан таʔзия билдирмоқ, сабрга чақирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга таʔзия билдирди.

عزف ʔazzafa, **يعزف** йаʔзифу, **عزفا** ʔазфан ва **عزيفا** ʔази:фан 1) кўйламоқ, куй чалмоқ: **المغني** ~ л-муғани: бу созанда куй чалди; 2) куйланмоқ, чалинмоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'у бу нарсa чалинди.

عزل ʔazala, **يعزل** йаʔзилу, **عزلا** ʔазлан 1) чеклатмоқ, ажратиб қўймоқ: **الشئ عنه** ~ -ш-шай'a ʔанҳу у нарсани ундан ажратиб қўйди; 2) туширмоқ: **فلانا عن** ~

فؤلا:нан ʔан мансибиҳи у фалончини мансабидан туширди; 3) бўшатмоқ: **عن عمله** ~ ʔан ʔамалиҳи у уни ишидан бўшатди; **المريض عن الصحيح** ~ л-мари:да ʔани-с-с аҳи:ҳи у беморни (касали юқишидан қўрқиб) соғломдан ажратиб қўйди.

عزلة ʔuzlatun четлашиш, одамлардан узоқлашиш.

عزم ʔazama, **يعزم** йаʔзиму, **عزما** ʔазман ва **عزيمة** ʔази:ман ва **عزيمة** ʔази:матан ва **عزيمة** ʔазматан ва **معزما** маʔз (а, и) ман 1) тиришмоқ, жаҳд қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши жаҳд қилди; 2) чидамли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши чидамли бўлди; 3) буюрмоқ, қаттиқ тайинламоқ: **علي فلان** ~ ʔала: фула:нин у фалончига қаттиқ тайинлади; 4) онт ичирмоқ: **علي فلان** ~ ʔала: фула:нин у фалончига онт ичирди; 5) чоғламоқ, ҳозирламоқ, тайёрламоқ: **الامر و عليه** ~ л-'амра ва ʔалайҳи у ишни ҳозирлади, ўзини ишга чоғлади.

عزم ʔazmun 1) интилиш, жаҳд, 2) қатъийлик, сабот;

3) хоҳиш, истак, ният; **أولو العزم** 'у-лу-л-ъазми даъ-ватлари йўлида чидам кўрсатган пайғамбарлар.

عزيز ъазиз:зун 1) қудратли (Аллоҳнинг сифати); 2) поддир, қимматли, поёб; 3) азиз, ҳурматли; 4) ҳоким, подшоҳ (қадимий Мисрда).

عزيمة ъазим:магун 1) қатъий ният, истак, хоҳиш; 2) нозу карашма, мафтункор қилиқлар; кўплиги **عزائم** ъза:иму; **الله** ~ -л-ла:ҳи Аллоҳ буюрган вожиботлар:

عسكرة ъаскара, **يعسكرو** йуъаскиру, **عسكرة** ъаскарадан 1) йиғилишмоқ, жамъ бўлишмоқ; **القوم بالمكان** ~ -қавму би-л-мана:ни бу қавм бу жойга йиғилишди; 2) қуюқлашмоқ; **الليل** ~ -л-лайлу бу тун қуюқлашди; 3) йиғмоқ, жамъ қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йиғди.

عسكرو ъаскарун 1) кўп, мўл; 2) лашкар, қўшин; биттаси **عسكري** ъаскариййун; кўплиги **عساكر** ъаса:киру; **الهجوم** инжалат ъавҳу ~ у-л-ҳуму:ми унинг ташвиш лашкари ёпирилди, яъни унинг ташвиши кўнайд; **شهدت عسكرين** шаҳидту ъаскарайни мен Арафот ва Минони кўрдим.

عسل ъасалун асал, бол; кўплиги **أعسال** 'аъса:лун ва **عسلون** ъуслу:нун ва **عسول** ъусу:лун; **فلان علي** фула:нун ъала: 'аъса:ли 'аби:ҳи фалончида отасининг феъли бор.

عسي ъасийа, **يعسي** йаъса:, **عسي** ъасан 1) улғаймоқ, катта ёшли бўлмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу қиши улғайди; 2) қуримоқ; **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўсимлик қуриди.

عسي ъаса:, **يعسي** йаъси:, **عسيان** ва **عسيا** ъусийан ва **عساء** ъаса:'ан қуримоқ; **النبات** ~ -н-наба:ту бу ўсимлик қуриди.

عسير ъаси:рун оғир, қийин; **أمر** ~ амрун ~ оғир инш. **عشاء** ъаша:'ун кечки таом; кўплиги **أعشياء** 'аъшййа-тун.

عشاء ъаша:'ун шом билан хуфтон ораси; кечқурун, оқ-

шом: **العشاء ان** ал-ъиша:’а:ни шом ва хуфтон номозла-ри.

عشب ʔушбун ўт, ўлаш, майса; кўплиги **أعشاب** ʔаъша: бун; биттаси **عشبة** ʔушбатун.

عشر ʔушрун ўндан бир бўлак; кўплиги **عشور** ʔушу: рун ва **أعشار** ʔаъша:рун.

عشر ʔашрун **عشرة** ʔашаратун нинг муаннаси; **نساء** ~ ниса:’ин ўнта аёл; **عشرة رجال** ʔашарату рижа:лин ўнта киши.

عشرة ʔашаратун ўн; **رجال** ~ рижа:лин ўнта киши; (муан.) **عشر نساء** ʔашару ниса:’ин ўнта аёл.

عشرة ʔишратун дўстлик, улфатчилик; яқинлик.

عشرون ʔишру:на йигирма.

عشش ʔашшаша, **يعشش** йуъашшишу, **تعشيشا** таъши:шан 1) инланмоқ, ин қурмоқ: **الطائر** ~ -т-та:’иру бу қуш ин қурди; 2) қуримоқ: **الكلأ** ~ -л-кала’у бу ўтлоқ қуриди; 3) кўкармоқ, моғорламоқ: **العجز** ~ -л-хубзу бу нои моғорлади; 4) битламоқ: **النخلة** ~ -н-нахлату хурмо (барг-лари) битлади.

عشي ʔашша:, **يعشي** йуъашши:, **تعشية** таъши: йаган 1) кечки таом едирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига кечки таом едирди; 2) ов қилиш учун ўт ёқмоқ: **الطير** ~ -т-тайра у қушни (шабқўр қилиб) ов қилиш учун ўт ёқди; 3) тунда ўтлатмоқ: **الإبل** ~ -л-’ибила у туяни тунда ўтлатди; 4) мулойим, яхши сўзли бўлмоқ: **عن فلان** ~ ʔан фула:нин у фалончига мулойим бўлди.

عشق ʔашиқа, **يعشق** йаъшақа, **عشقا** ʔишқан ва **عشقا** ʔашақан ва **معشقا** маъшақан юракдан севмоқ, қаттиқ севмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни қаттиқ севди.

عشق ʔишқун кучли муҳаббат, севги.

عشيرة ʔаши:ратун қабила, уруғ; **الرجل** ~ -р-ражули кишининг ака-укалари, қариндош-уруғи; кўплиги **عشائر** ʔаша: иру.

عشية ʿaššīyātun кечки таом; кўплиги **عشايا** ʿašāya ʿaša: йа:

عصا ʿaṣā 1) (муан.) таёқ, ҳасса; иккилиги **عصوان** ʿaṣwān ʿaṣā:ни; кўплиги **عصي** ʿaṣī ʿ(y, n) сиййун ва **اعص** ʿaʿṣ ʿaʿṣ:ни; 2) болдир суяги; 3) тил; 4) жамоа; ~ **هولين ال** ʿaḥlīn al- ~ у — юмшоқ супурги, яъни мулоийм ва яхши сиёсат қилувчи; ~ **هو صلب ال** ʿaḥlīn al- ~ унинг қўли қаттиқ, яъни кучли, қаҳрли; ~ **شق فلان ال** ʿaḥlīn al- ~ шуларча: нун-л- ~ фалончи тўнни тескари кийди, яъни атрофдагилар билан тескарилашди; **انشقت عصا القوم** ʿaṣā al-qawm ʿaṣā: л-қавми бу қавмнинг таёғи синди, яъни улар тескарилашди-лар.

عصابة ʿaṣāba 1) бинт, доқа тасма; 2) салла; 3) тож; 4) жамоа, тўда, гала (одамлар, отлар ва қушларда); кўплиги **عصائب** ʿaṣāb ʿaṣā: ибу.

عصب ʿaṣb ʿaṣāba, **يعصب** ʿaṣib ʿaṣāba 1) боғламоқ, маҳкамламоқ: **الشيء** ʿaṣib al-šayʾ ʿaṣāba ~ -ш-шайʿа у нарсани боғлади; 2) ўрамоқ, букламоқ, тахламоқ: **الشيء** ʿaṣib al-šayʾ ʿaṣāba ~ -ли-шайʿа у нарсани ўради; 3) тўқимоқ, йигирмоқ: **القطن** ʿaṣib al-qṭn ʿaṣāba ~ -л-қутна у пахтани йигирди.

عصبي ʿaṣbī ʿaṣābīyūn 1) ҳимоячи, ёрдам берувчи, халоскор; 2) асабга тегишли, асабий; ~ **رجل** raǰul ʿaṣbīy ʿaṣābīy ~ асабий, тез киши.

عصيبة ʿaṣībīya ʿaṣābīyātun 1) асабийлик, феъли тезлик; 2) бирлик, аҳиллик ҳисси; 3) қариндош-уруғига меҳрибон.

عصر ʿaṣr ʿaṣāra, **يعصر** ʿaṣir ʿaṣāra 1) сиқмоқ, эзмоқ: **العنب** ʿaṣr al-ʿanb ʿaṣāra ~ -л-ʿинаба у узумни эзди; **الثوب** ʿaṣr al-thawb ʿaṣāra ~ -с-сабба у кийимни сиқди; **الدمل** ʿaṣr al-daml ʿaṣāra ~ -д-думмала у ҳусбузарни сиқди; 2) қамамоқ, ҳибс қилмоқ: **فلان** ʿaṣr falān ʿaṣāra ~ фула: нан у фалончини қамади.

عصران ʿaṣran ʿaṣāran 1) тушқи ва кечки таом; 2) кун ва тун; 3) аср; 4) замон, давр; 5) ҳукмронлик; **الدولة العباسية** al-dawla ʿabbāsīya ʿaṣran ʿaṣāra ~ -д-давлати-л-ʿабба: сиййати аббосийлар давлати ҳукмронлиги; **هارون الرشيد** ʿaṣran ʿaṣāra ~ ҳа:ру:на-р-раши:ди Ҳорун ар-Рашид ҳукмронлиги; **العصر** ʿaṣr ʿaṣāra ~

العجري | ал-~ у-л-ҳажарийу тош асри; القديم | ал-~ у-л-қадим: му қадимий давр; المتوسط | ал-~ у-л-мутава-
ситу ўрта аср; الجديد | ал-~ у-л-жади: ду янги давр;
6) ўнтагача бўлган гуруҳ, тўда; 7) шерик, ўртоқ; 8) совға;
кўплиги اعصر аъсуру ва عصور ʻусу:рун.

عصارة ʻааса:ратун сиқрич, пресс.

عصف ʻасафа, يعصف йаъсифу, عصفا ʻасфан

1) баргини кесмоқ: الزرع ~ -з-заръа у экиннинг баргини
кесди; 2) қаттиқ елмоқ, эсмоқ: الريح ~ -р-ри:ҳу бу ша-
мол қаттиқ эсди.

عصفور ʻусфу:рун 1) қаптардан бошқа кичик қушлар;
2) кокилнинг таги; 3) отнинг пешонасидан бўртиб чиққан
суяк; عصفران ʻусфу:ра:ни от пешонасининг ўнги ва
чапидан бўртиб чиққан икки суяк; кўплиги عصافير ʻаса:
фи:ру; طارت عصافير راسه га:рат ʻаса:фи:ру раʻсиҳи у кибр-
ланди, катта кетди.

عصي ʻаса:, يعصي йаъси:, معصية маъсийатан ва
عصيان ʻисйа:нан бўйсинмамоқ, бўйсинишдан бош
ротмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировга бўйсинмади;

عصيان ʻисйа:нун 1) итоатсизлик, бўйсинмаслик; 2) бош
кўтариш, исён.

عصير ʻаси:рун шарбат, сел, сув.

عض ʻадда, يعض йаъадду, عضا ʻаддан ва
عضيفا ʻади:дан 1) тишламоқ: غيره و به و عليه ~ ғайраҳу
ва биҳи ва ʻалайҳи у бировни тишлади; 2) ушлаб, ёпишиб
олмоқ, тармашмоқ: غيره و به و عليه ~ айраҳу ва биҳи ва
ʻалайҳи у унга тармашди; 3) ёмонлаб гапирмоқ: فلانا ~
فلسانه фула:нан би-леса:ниҳи у фалончини ёмонлаб
гапирди; 4) қийнаб қўймоқ: الزمان الرجل ~ -з-зама:нур-ра
жула бу замона кишини қийнаб қўйди.

عضلة ʻадалатун пай, мушак; кўплиги عضلات ʻада-
ла:тун ва عضل ʻадалун.

عضو ʻ (у, и) двун 1) аъзо (мас., қўл, оёқ); 2) аъзо

(мас., фирқага); кўплиги **أعضاء** аъда:ун ва **عضوات** ь (у, и) два:тун.

عطاء ьата:ун ҳадя, тортиқ; совға; кўплиги **أعطية** 'аътййатун ва **أعطيات** 'аътййа:тун; **أعطيات الملوك** 'аътййа:ту-л-мулу:ки шоҳларнинг совғалари; **أعطيات الجند**

'аътййа:ту-л-жунди ҳарбийлар ризқи, уларнинг маоши.

عطر ьатирун атрли, хушбўй.

عطس ьатаса, **يعطس** йаът (у, и) су, **عطسا** ьатсан ва **عطاسا** ьута:сан 1) аксирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши аксирди; 2) ёришмоқ: **الصبح** ~ -с-субҳу бу тонг ёришди.

عطش ьатиша, **يعطش** йаъташу, **عطشا** ьаташан 1) чанқамоқ, сувсамоқ, ташна бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сувсади; 2) хоҳламоқ, муштоқ бўлмоқ: **إلى غيرِهِ** ~ 'ила:ғайриҳи у бировга муштоқ бўлди.

عطر ьаттара, **يعطر** йуъаттиру, **تعطيرا** таъти:ран атрламоқ, атр билан хушбўй қилмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани атрлади.

عطل ьаттала, **يعطل** йуъаттилу, **تعطيلا** таъти:лан 1) бекор, бўш, эътиборсиз қўймоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани бекор қўйди; 2) зийнатсиз қўймоқ: **المرأة** ~ -л-мар'ата у хотинни зийнатсиз қўйди; 3) қаровсиз қолдирмоқ: **الإبل** ~ -л-'ибила у туяни қаровсиз қолдирди; 4) қарамай, ташлаб қўймоқ: **البر** ~ -л-би'ра у қудуққа қарамай қўйди; 5) бўшатмоқ, ҳайдамоқ: **فلانا عن العمل** ~ фула:нан ьани-л-ьамали у фалончини ишдан бўшатди; **الدان** ~ -д-да:ра у уйни тозалади; **الشريعة** ~ -ш-шари:ьата у шариятга амал қилмади

عطف ьатафа, **يعطف** йаътифу, **عطفا** ьатфан эгмоқ букмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани эгди; 2) эргаштирмоқ, боғламоқ: **الكلمة على الأخرى** ~ -л-калимати ьала: -л-ухра: у сўзни бошқасига боғлади; 3) меҳр солмоқ: **الله** ~ -л-ла:ҳу қалбаҳу ва би-қалбиҳи Аллоҳ унинг

қалбига меҳр солди; 4) эгилмоқ, букилмоқ: **عطفًا و عطفًا** ~
 ʔатфан ва ʔуту:фан 'ила: гайриҳи у бировга эгилди.

عطف ʔатфун 1) эгилиш, букилиш; 2) меҳрибонлик, юмпоқлик, кўнгилчанлик, шафқат; 3) наҳвда: боғлама.

عطفة ʔутлатун 1) ишсиз қолиш; 2) меҳнат ва ўқиш таътили.

عطفة ʔизатун 1) насихат, панд, ўғит; 2) ибрат, намуна; 3) яхши ўғит; кўплиги **عظاات** ʔизатун.

عظم ʔаззама, **يعظم** йʔаззиму, **تعظيمًا** таʔзи:ман
 1) ҳурматламоқ, улуғламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни улуғлади; 2) нимталамоқ: **الشاة** ~ -ша:та у қўйни ним-талади.

عظلا ʔаззала, **عظلت** ʔаззалат, **تعظّل** таʔзулу, **عظلا**
 ʔазлан қочиш учун бир-бирининг устига чиқмоқ: **السباع** ~
 ʔ-с-с-ба:ʔу ва-л-кила:бу ва-л-жара:ду
 ва гайруҳа: бу ваҳшийлар ва бу итлар ва бу чигирткалар
 ва бошқа-лар қочиш учун бир-бирларининг устига чиқди
 лар.

عظم ʔаззума, **يعظم** йʔаззуму, **عظما** ʔизаман ва
عظامة ʔаза:матан 1) катта бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай-у
 бу нарса катта бўлди; 2) қийин, оғир, мушқил, хавфли бўл-
 моқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш мушқил бўлди; 3) ҳурмат
 ли, улуғ бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳурматли
 бўлди.

عظم ʔаззун суяк; кўплиги **اعظم** аʔззунун ва **عظام** ва
عظامة ʔиза:матун.

عظامة ʔаззаматун 1) кўполик, зўравонлик; 2) улуғлик, обрўлилик; 3) мағрурлик; 4) манманлик.

عظمة ʔаззаматун бир бўлак суяк.

عظيم ʔаззи:мун катта, улуғ; кўплиги **عظام** ʔиза:мун
 ва **عظماء** ʔаззама:'у.

عفا ʔафа:, **يعفو** йʔафу:, **عفوًا** ʔафван 1) ке-
 чирмоқ; **عنه وله ذنبه** ~ ʔанҳу ва лаҳу занбаҳу у унинг
 гуноҳини кечирди; 2) ўчирмоқ, ёпмоқ, текис қилмоқ;

الله عنه ~ -л-ла:ху ʔанху Аллоҳ унинг гуноҳини текис қилди; 3) тийинмоқ: **عن الشيء** ~ ʔани-ш-шай'и у бу нарсадан тийинди.

عفا ʔафа:фун иффат, ахлоқий поклик.

عفريت ʔифри:тун 1) кучли, қудратли; 2) маккор, айёр; 3) хабис баҳайбат, мудҳиш; **رجل** ~ ражулун ~ баҳайбат киши; кўплиги **عفاريت** ʔафа:ри:ту.

عقم ʔаққама, **يعقم** йуʔаққиму, **تعقما** таʔқи: ман 1) зарарсизлантирмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни зарарсизлантирди; 2) туғмас қилмоқ: **المرأة** ~ -л-мар'ата у бу хотинни туғмас қилди; 3) микроблардан тозаламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а нарсани микроблардан тозалади.

عقل ʔақала, **يعقل** йаʔқилу, **عقلا** ʔақлан ва **الغلام** ~ -л-гула:му бу ўспирин биликли бўлди.

عقل ʔақала, **يعقل** йаʔқулу, **عقلا** ʔақлан ақллироқ, эслироқ бўлмоқ: **فلان فلان** ~ фула:нун фула:нан фалончи фалончидан ақллироқ бўлди.

عقل ʔақлун 1) ақл, эс; 2) юрак; 3) қалъа; 4) паноҳ; бошпана; 5) сезиш ҳисси, инстинкт; 6) дид; кўплиги **عقول** ʔуқу:лун.

عقيدة ʔақи:датун 1) эътиқод, ишонч; 2) шубҳага ўрин қолдирмайдиган ҳукм, қарор; кўплиги **عقائد** ʔақа:иду.

عقيلة ʔақи:латун 1) хоним, бека; 2) меҳрибон хотин; 3) бош, бошлиқ, хўжа, бек; **البحر** ~ -л-бахри денгиз дури; кўплиги **عقائل** ʔақа:илу ва **عقيات** ʔақи:латун.

عكس ʔакаса, **يعكس** йаʔкису, **عكسا** ʔаксан 1) ардармоқ, тўнкармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тўнкарди; 2) айлантирмоқ, бурмоқ; **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни бурди; 3) эгмоқ: **رأس الحيوان** ~ ра'са-л-ҳайва:ни у жонворнинг бошини эгди.

عكر ʔаккара, **يعكر** йуʔаккиру, **تعكيرا** таʔқи:ран лойқалатмоқ, қуйқалатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани лойқалатди.

علا ъала:, **يعلو** йаълу:, **علوا** ъулувван кўтарилмоқ. юқори бўлмоқ: **النهار** ~ -н-наҳа:ру бу кун кўтарилиди.

عفة ъиффатун 1) тап тозалиги; 2) шаҳватдан тийиниш.

عفن ъафанун 1) чириш; 2) бузилиш, ириш, айниш, сасиш; **الأمراض العفنة** ал-амра:ду-л-ъафинату йирингли касалликлар.

عفو ъафвун 1) шухрат, обрў; 2) ҳар нарсанинг яхши-си, сараси.

عفيف ъафи:фун иффатли, номусли.

عقاب ъиқа:бун ёмонликни ёмонлик билан жазолаш.

عقبه ъуқбатун 1) навбат, кетма-кетлик; 2) бадал, ўринга-ўрин қилиш; 3) ширинлик қуйқаси; 4) таом сели.

عقد ъақада, **يعقد** йаъқиду, **أعدا** ъақдан 1) қотмоқ: **السائل** ~ -с-са:илу бу суюқлик қотди; 2) тугмоқ:

الزهر ~ -з-захру бу гул тугди; 3) тайинламоқ, топширмоқ: **لقلان علي البلد** ~ ли-фула:нин ъала:-л-балади у фалончига мамлакат ҳокимлигини топширди; 4) ваъда қилмоқ: **غيره علي الشيء** ~ гайраҳу ъала:-ш-шай'и у бировга нарсани ваъда қилди.

عقد ъақдун 1) боғланиш (мас., бионинг деворларидаги); 2) битим, аҳднома, шартнома; 3) ўнликлар; кўплиги

عقود ъуқу:дун.

عقد ъиқдун дур; кўялиги **عقود** ъуқу:дун.

عقده ъуқдатун 1) тугун, чигал; 2) жамоа, гуруҳ, гўда; 3) ҳукумат, ҳокимият; 4) тил ҳаракатини чегараловчи камчиликлар, етишмовчиликлар; 5) бажарилиши шартлик (мас., шартноманинг); кўплиги **عقد** ъуқадун; **أل ~ التة**

سيرة ал-≈ у-н-нафсиййату шахсий қийинчиликлар.

عقرب ъақрабун 1) чаён; 2) Ақраб (бурж номи); 3) ковушнинг чарм ипи; **الصدغ** ~ -с-судги чаккага бураб қўйилган соч; **الساعة** ~ а:-с-са:ъати соат миллари; кўплиги **عقارب** ъақа:рибу.

عقد ъаққада, **يعقد** йуъаққиду, **تعقيدا** таъқи:

дан 1) қуйилтирмоқ: **العسل** ~ л-ъасала у асални қуюлтирди; 2) чалкаштирмоқ: **الكلام** ~ л-кала:ма у гапни чалкаштирди; 4) қасам олмоқ: **اليمين** ~ л-йами:на у қасамни олди; 5) ваъда қилмоқ: **فلانا على كذا** ~ фула:нан ыала: каза: у фалончига фалон нарса хусусида ваъда қилди; 6) боғланишли қилмоқ: **البيت** ~ л-байта у уйни боғланишли қилди; 7) қаттиқ туғмоқ: **الحبل** ~ л-хабла у ишни қаттиқ туғди.

علاج ыала:жун 1) тузатиш; 2) даволаш; 3) ҳимоя қилиш, сақлаш.

علاقة ыала:қатун 1) алоқа, оила, фарзанд, молу дунёга боғланиш 2) садоқат; 3) юракдан севиш; 4) турмуш учун кифоя қиладиган нарсалар; 5) ҳақиқий маъно билан мажозий маъно ўртасидаги боғланиш; кўплиги **علاقات** ыала:

иқу.

علامة ыала:матун 1) аломат, белги, нишон; 2) сифат, хусусият, хосият; кўплиги **علام** ыала:мун ва **علامات** ыала:матун.

علبة ыулбатун 1) тери ёки ёғоч қути; 2) темир идиш, банка; кўплиги **علب** ыулабун ва **علاب** ыала:бун.

علق ыалафа, **يعلك** йаълифу, **علقا** ыалфан 1) кўп ичмоқ: **الرجل** ~ л-ражулу бу киши кўп ичди; 2) хашак, ем едирмоқ; **الحيوان** ~ л-хайава:на у бу жонворга ем едирди.

علك ыалафун хашак, ем; кўплиги **علوقة** ыулу:фатун ва **اعلاق** ыъла:фун ва **علاق** ыила:фун.

علق ыалиқа, **يعلق** йаълақу, **علقا** ыалақан ва **علاقة** ыала:қатан ва **علوقا** ыулу:қан ва **علقا** ыил:

қан 1) боғланиб қолмоқ, суймоқ: **فلانا و به** ~ фула:нан ва биҳи у фалончига боғланиб қолди; 2) илинтирмоқ: **علوقا الوحش بالعبالة** ~ ыулу:қани-л-ваъша би-л-хуба:лати у ёввайи ҳайвонни тўрга илинтирди.

علك ыалака, **يعلك** йаъл (у, и) ку, **علكا** ыалкан 1) чайнамоқ: **العلك** ~ л-ылка у сақич чайнади; **الدابة** ~

اللجام л-да:ббату-л-лижа:ма бу улов юганни чайнади;

2) уриб шақиллатмоқ; **نايه** ~ на:байхи у икки бармоғини уриб шақиллатди.

علك 'ылкун сақич; кўплиги **اعلاك** 'улу:кун ва **علوك** 'аъла:кун; биттаси **علكة** 'ылкатун.

علب 'аллаба, **يعلب** йу'аллибу, **تعليبا** таъли:бан
1) белгиламоқ, нишон қўймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсага нишон қўйди; 2) тирнамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тирнади; 3) ясамоқ, қилмоқ: **العبية** ~ -л-'улбата у қутини ясади; 4) банкаламоқ, консерваламоқ: **الفاكهة واللحم والخض** ~ **مر وغيرها** -л-фа:киҳата ва-л-лаҳма ва-л-худара ва гайраҳа: у мевеани ва гўштни ва сабзавотни ва бошқаларни консе рвалади.

علة 'ыллатун касал, дард; кўплиги **علم** 'ыламул.

علق 'аллақа, **يعلق** йу'аллиқу, **تعليقا** таъли:қан
1) жиловни бўшатиб қўймоқ: **الراكب** ~ -р-ра:кибу бу улов минган жиловни бўшатиб қўйди; 2) илмоқ: **والشيء** ~ **بالشيء** -ш-шай'а би-ш-шай'и ва 'алайхи ва минху у нарсани бу нарсага илди; 3) қўндирмоқ, ўрнатмоқ: **الباب على دارة** ~ -л-ба:ба 'ала: да:риҳи у эшикни уйига қўндирди; 4) беркитмоқ, илмоқ: **الباب** ~ -л-ба:ба у эшикни илди.

علم 'аллама, **يعلم** йу'аллиму, **تعليما** таъли:ман
1) ўргатмоқ: **غيره الصنعة** ~ гайраҳу-с-санъата у бировга ҳунарни ўргатди; 2) мардлик ордени билан белгиламоқ: **الفارس نفسه** ~ -л-фа:рису нафсаҳу бу чавандоз ўзини мардлик ордени билан белгилади; 3) билдирмоқ: **لفلان علامة** ~ ли-фула:нин 'ала:матан у фалончига белги (парол) билдирди.

علن 'аллана, **يعلن** йу'аллину, **تعلينا** таъли:нан
очмоқ, ошкор қилмоқ, кўрсатмоқ: **الامر الى غيره** ~ -л-амра 'ила: гайриҳи у ишни бировга ошкор қилди.

علي 'алла:, **يعلي** йу'алли:, **تعليية** таълийатап
1) кўтармоқ баланд қилмоқ: **الله فلان** ~ -л-ла:ҳу фула: нан Аллоҳ фалончини баланд қилди; **الرجل الشيء** ~ -р-ражулу -ш-шай'а бу киши нарсани кўтарди; 2) устига қўймоқ:

الممتع عن الدابة ~ -л-мата:ъа ъани-д-да:бати у матони бу уловнинг устига қўйди.

علم ъалима, يعلم йаъламу, علما ълман 1) билмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши билди; 2) танимоқ, ишонмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани таниди; 3) сезмоқ, ҳис қилмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а ва биҳи у нарсани сездиди; 4) тўла эгалламоқ: الأمر ~ -л-'амра у ишни тўла эгаллади; 5) моҳиятини англамоқ, билмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсанинг моҳиятини англади.

علم ълмун 1) билиш, англаш; 2) таниш, ишониш; 3) Аллоҳнинг инсон қалбига солиб, уни саодат сари йўллайдиган нури, зиёси; علمه ъала: гайри ълмин минҳу ва би-ду:ни ълмиҳи унга билдирмай; 4) илм, билим, фан; علموا ~ -а ~ -ан амалда ва илмда; الأحياء ~ -л-'аҳйа: и биология; أهل العلم 'аҳлу-л-ълми илм аҳли, олимлар; الشعب ~ -ш-шаъби халқ ижоди, фольклор; кўплиги علوم зулу:мун; العربية ~ -ал-~ -у-л-ъарабийату араб тилига алоқадор илмлар: грамматика, синтаксис, фонетика ва бошқ.

علم ъаламун 1) белги, из, ишон; 2) йўл белгиси; 3) кийимнинг расми ва рақами; 4) бошлиқ, раис, оқсоқол; 5) минора; 6) ясси, чўзилган тоғ; 7) туғ, байроқ; кўплиги اعلام 'аъла:мун.

علو ь (у, и) лвун ҳар нарсанинг энг юқори чегараси; кўплиги عاوة ь (у, и) лватун.

علي ъала: 1) ўрин-тайт келишиги маъносида келади; علي المكان ъала,-л-мака:ни бу жойда; 2) қарши; عاونهم ъа:ванаҳум ъала: -р-ражули у уларга бу кишига қарши ёрдам берди; 3) ёнида, қошида, олдида; 4) билан, кўра; 5) учун; ҳақида, тўғрисида; 6) устидан, босиб ўтиб; 7) шунга қарамай; 8) давомида, асносида.

عليل ъали:лун касал; ~ -النسيم ال-ан-наси:му-л-~ -у маъин шабада.

عليم ъали:мун ҳамма нарсани илм билан ўраган, қамраб олувчи (Аллоҳнинг сифати).

علي ъалийюн 1) юксак, баланд; 2) жуда кучли; 3) баланд мартабали, қадрли.

عماد ъима:лун 1) устун, тиргак; 2) баланд бинолар; 3) аскар бошлиғи; ~ **فلان طويل ال** фула:нун тани:лу-л-~и фалончининг турар жойи машҳур; ~ **رفيع ال** рафи:ъу-л-~и донғи кетган, обрўли, шарафли; ~ **أصحاب ال** 'асҳа:бу-л-~и юксак иморат соҳиблари; **عمد** ъ (у, а) м (у, а) дун.

عمارة ъима:ратун 1) катта маҳалла, квартал; 2) юксак бино; 3) маъмур, обоқ, сераҳоли; кўплиғи **عمائر** ъама: 'пру ва **عمارات** ъима:ра:тун.

عمامة ъима:матун салла; кўплиғи **عمائم** ъама:'иму.

عمد ъамада, **يعمد** йаъмиду, **عمدا** ъамдан 1) устун билан тик қўймоқ, тираб қўймоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани тираб қўйди; 2) хода билан урмоқ: **فلانا** ~ фула: нан у фалончини хода билан урди; 3) хоҳламоқ, интилмоқ: **وليه** **~ الشيء** -ш-шай'а ва лаҳу ва 'илайҳи у бу нарсага интилди.

عمد ъамдун 1) қасдан қилинадиган иш; **فعله** ~ **أ** фаъалаҳу ~ ан у буни қасдан қилди; **القتل ال** ал-қат-лу-л ~ у қасдан ўлдириш.

عمر ъум (у)рун турмуш, ҳаёт; кўплиғи **اعمار** 'аъ-ма:рун.

عمران ъумра:ни Абу Бакр ва Умар радиёа -л-ла:ҳу ъан-ҳума: ҳазратлари, яъни ъумру-бну-л-хатта:би ва ъумру-бну ъабди-л-ъази:зи лар.

عمق ъамуқа, **يعمق** йаъмуқу, **عمقا** ъумқан ва **عماقة** ъама:қатан 1) узоқ, узун бўлмоқ: **المكان** ~ -л-мака: ну бу жой узоқ бўлди; **الفكرة** ~ -л-фикрату бу фикр узоқ-ни кўзлади; 2) чуқур бўлмоқ: **البئر** ~ -л-би'ру бу қудуқ чуқур бўлди.

عمق ъумқун 1) чуқурлик; 2) туб, таг, қаър.

عمل ъамила, **يعمل** йаъмалу, **عما** ъамалан 1) иш-ламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ишлади; 2) қилмоқ,

бажармоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қилди; 3) шуғулланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши шуғулланди.

عمل ʔамалун 1) иш; юмуш, меҳнат; 2) ҳаракат, сазй; кўплиги **اعمال** 'аъма:лун; **اعمال البلاد** 'аъма:лу-л-била:ди давлат юмушлари; 3) амал (иқтисодда ўзи учун фойда келтирадиган ҳаракат); 4) ҳодиса.

عملة ʔимлатун 1) меҳнат ҳайъати; 2) ишлаб чиқариладиган нарса, маҳсулот; 3) иш ҳақи; 4) ёмон сир.

عم ʔамма, **يعم** йаʔумму, **عموما** ʔуму:ман 1) ҳаммани қамрамоқ, ҳамманики, умумий бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ҳаммани қамради; 2) ёйилиб ўсмоқ: ~

النبات -н-наба:ту бу ўсимлик ёйилиб ўсди; 3) амаки бўлмоқ: **عمومة الرجل** ~ ʔуму:матани-р-ражулу бу киши амаки бўлди; 4) салла ўрамоқ: **عما راسه** ~ ʔамман ра'саҳу у бошига салла ўради.

عم ʔаммун амаки; кўплиги **اعمام** 'аъма:мун ва **عمومة** ʔуму:матун

عمد ʔаммада, **يعمد** йуʔаммиду, **تعميلا** таъми:дан 1) тирамоқ, устун билан тирамоқ: **التيمة** ~ -л-хаймата у чодирни устун билан тиради; 2) бошлиқ, оқсоқол қилмоқ: **القوم فلان** ~ -л-қавму фула:нан бу қавм фалончини бошлиқ қилди; 3- бўғмоқ: **السييل** ~ -с-сайла у оқимни бўғди.

عمر ʔаммара, **يعمر** йуʔаммиру, **تعميرا** таъми:ран 1) маъмур, обод қилмоқ: **المنزل** ~ -л-манзила у манзилни маъмур қилди; **الأرض** ~ -л'арда у ерни обод қилди; 2) уй-жойли қилмоқ: **فلان دارا** ~ фула:нан да:ран у фалончини уй-жойли қилди; 3) умрини узайтirmoқ, чўзмоқ: **الله فلان** ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончининг умрини чўзди.

عمق ʔаммақа, **يعمق** йуʔаммиқу, **تعميقا** таъми:қан чуқурлатмоқ, чуқур, теран қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани чуқур қилди; **النظر في الأمور** ~ -н-назара фи:-л'ум у:ри у бу ишларга теран фикр билан қаради.

عم ʔаммама, **يعم** йуʔаммиму, **تعميما** таъми:ман

1) умумий, ҳамманики қилмоқ: الشئ ~ -ш-шай'а у нар-сани умумий қилди; 2) салла кийдирмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировга салла кийдирди; 3) юкламоқ, зиммасига қўймоқ: فلائ الامر ~ фула:нани-л-'амра у ишни фалончига юкла-ди.

عمود ъаму:дун 1) устун, тиргақ; 2) бошлиқ, ишбоши, раҳбар.

عموم ъуму:мун умумийлик.

عمي ъамийа, يعمي йаъма; عمي ъаман кўр бўлмоқ, кўз нури сўнмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши кўр бўлди.

عميد ъами:дун 1) бошлиқ, раҳбар, иш боши; 2) мудир, декац; 3- ҳассага суянувчи бемор; кўплиги عملاء ъума-да:'у.

عميل ъами:лун иш ўртасида турувчи, даллол; кўплиги

عملاء ъумала:'у.

عن ъан 1) ўзбек тилидаги чиқиш келишиги маъносида келади; 2) учун, туфайли, сабабли; 3) ўрнига, эвазига; 4) ҳақида, тўғрисида, хусусида; 5) кейин, сўнг, сўнгра.

عناء ъана:'ун қийналиш, машаққат, меҳнат.

عنب ъинабун узум; кўплиги اعناب 'аъна:бун.

عند ъинда ёнида; олдида; вақтда, пайтда; ذلك ~

за:лика ўшанда; اللزوم ~ -л-лузу:ми лозим пайтда; ي ~

и: менда бор; фикримча; الظهر ~ -з-зуҳри тушда; إذ ~

'изин шунда, ўшанда; إلي ~ 'ила:~ҳи унинг олдида;

من ~ мин~ҳи унинг олдидан.

عندليب ъандали:бун булбул; кўплиги عندال ъана:дилу.

عتر ъанзун 1) эчки; 2) кийикнинг ургочиси; اعتر

'аънузун ва عنوز ъуну:зун ва عاز ъина:зун.

عنصر ъунсурун 1) асл, илдиз, келиб чиқиш; 2) жисм, модда; 3) ташвишлар; 4) ҳожат, муҳтожлик; 4) оддий жисм, элемент; кўплиги عناصر ъана:сиру; الاربعة ~ ал~у-л-'арбаъату тўрт элемент: олов, ҳаво, сув ва тупроқ.

عنصرة ъансаратун: عيد ال ~ и 1) христианлар-нинг «троица» аталмиш байрами; 2) яҳудийларда шариат китобларининг Тур Сино тоғига тушган кунни эслаш бай-

рами; 3) сўзнинг ибронийча маъноси йиғилиш, кенгашидир.
عنف ъа (у, а, и)нфун қўполлик, қаттиқ қўллик, зўравонлик.

عنت ъунуқун 1) (муан. ва муз.) бўйин; 2) жамоа, гуруҳ; қўплиги **اعناق** 'аъна:қун

عقود ъунқу:дун бош, шингил; қўплиги **عناقيد** ъана:қи:ду.

عكبوت ъанкабу:тун (муан. ва муз.) ўргимчак; қўплиги **عكبوتات** ъанкабу:та:тун ва **عناكب** ъана:кибу ва **عناكب** ъана:ки:бу.

عف ъаннафа, **يعنف** йуъаннифу, **عنى** ъанниф, **تعنيفا** тазни:фан қўполлик, дағаллик қилмоқ, зўравонлик билан муомала қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга қўполлик қилди.

عني ъанийа, **يعني** йаъна:, **عنى** ъанан ва **عناء** ъана: 'ан қийналмоқ машаққат чекмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши қийналди.

عني ъана:, **يعني** йаъни:, **عنيا** ъанайан 1) сақламоқ: **به الله** ~ -л-ла:ҳу биҳи уни Аллоҳ сақлади; 2) очилиб кетмоқ: **عنيا الارض بالنبات** ~ ъанйани-л-'арду би-н-наба:тн бу ер ўсимликлар билан очилиб кетди; 3) фойдали бўлмоқ: **في الاكل** ~ фи:ҳи-л-'аклу унга бу ейиш фойдали бўлди.

عني ъана:, **يعني** йаъни:, **عنيا** ъанайан 1) тушмоқ: **به الامر** ~ биҳи-л-'амру унинг бошига иш тушди; 2) аниқламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани аниқлади; 3) хоҳламоқ, истамоқ, интилмоқ: **عنيا و عناية بالقول كذا** ~ ъанйан ва ъина:йатан би-л-қавли каза: у фалон нарса хуссида сўз айтишни истади; 4) қизиқтирмоқ: **عنيا و عناية** ~ **عنيا** ъунийан ва ъина:йатани-л-'амру фула:нан бу иш фалончини қизиқтирди.

عنيق ъани:қун 1) қучоқловчи, қучоққа олувчи; **بات خيال** **عنيق** ба:та хайа:лу тайфика ли: ъани:қан мен сенинг хаёлинг билан ухладим.

عهد ъаҳида, **يعهد** йаҳаду, **عهداً** ъаҳдан 1) аҳд-

номани сақлаш учун топширмоқ: **إلى فلان** ~ 'ила: фула:нин у унга аҳдномани сақлаш учун топширди; 2) тайинламоқ: **إليه بالأمر و فيه** ~ 'илайҳи би-л-'амри ва фи:ҳиу унга ишни тайинлади; 3) билмоқ, қила олмақ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани билди; 4) аҳдномани янгилаш учун бормоқ: **فلان** ~ фула:нан у аҳдномани янгилаш учун фалончининг олдига борди; 5) учратмоқ: **بمكان كذا** ~ би-мака:ни каза: у уни фалон жойда учратди.

عهد буюҳида мажҳ. йилбоши ёмғиридан бузилмоқ **المكان** ~ -л-мана:ну бу жой йилбоши ёмғиридан бузилди.

عهد баҳдун 1) билиш, таниш; 2) тайинлаш, топшириқ бериш; 3) васият; 4) аҳднома, битим; 5) вақт, замон; 6) ваъдага вафо, ваъдани бажариш; 7) кафолот, кафиллик; 8) омонлик; 9) мажбурият; 10) севиш, суйиш.

عهد баҳидун 1) қайғирувчи, аҳамият берувчи; 2) бош-қаришни кўрувчи; 3) ваъдабоз.

عهدة буюҳдатун 1) кафолот, кафиллик, гарантия; 2) нарсани тузатиш учун қайтиш; 3) масъулият; **ذو ال** зу:-л- ~ и масъул.

عهر баҳара, **يعهر** йаъҳару, **عهورا** буюҳу:ран 1) фожир бўлмоқ, бузуқлик қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши фожир бўлди; 2) зино қилмоқ: **المراة و إليها عهور** ~ -л-мар'ата ва илайҳа: буюҳу:ран ва баҳа:ратан у бу аёл билан зино қилди.

عهن баҳана, **يعهن** йаъҳуну, **عهن** баҳнан 1) даматли бўлмоқ, сақланиб қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса сақланиб қолди; 2) тиришмоқ: **في العمل** ~ фи:-л-'амали у бу ишда тиришди.

عهيد баҳи:дун 1) аҳдлашувчи, келишувчи; 2) эски, қадимий.

عواد бава:дун 1) маълум иш; 2) лутф, юмшоқлик, мулоимлик; **عدا** **فإن لك عندنا** ~ ад фа:'ин лака ёиндана: ~ ан ҳасанан сен қайтгин, бизда ҳали сенга ёқадиган нарса бор.

عوان бава:нун 1) ўрта ёшли; **بقرة** бақаратун ~ ўрта ёшли сиғир; **حرب** ҳарбун ~ қонли уруш; **تغلة** ~

нахлатун ~ узун хурмо; ضربة ~ дарбатун ~
 ҳалокатли зарба; кўплиги عون ʔу:нун.

عود ʔу:Дун 1) ёғоч; 2) ўсимликнинг кесилган шохи;
 3) атриётнинг бир тури; 3) уд (мусиқа асбоби); кўплиги
 اعواد ʔава:Дун ва عيدان ʔи:Да:нун.

عوز ʔавиза, يعوز йаъвазу, عوزا ʔавазан 1)
 азиз бўлмоқ, топилмай қолмоқ: الشىء ~ -ш-шай у бу нар-
 са азиз бўлди; 2) зўраймоқ; қийинлашмоқ, мушқиллашмоқ:
 الامر ~ -л-ʔамру бу иш зўрайди; الشىء ~ -ш-шай у бу
 нарса қийинлашди; 3) фақирлик келтирмоқ: الدر فلان ~ -д-
 даҳру фула:нан бу замона фалончига фақирлик келтирди.
 عوض ʔивадун эваз, бадал, ўринга-ўрин қилиш; кўплиги
 اعواض ʔава:дун.

عون ʔавнун 1) кўмакчи, ёрдамчи; 2) кўмак, ёрдам;
 кўплиги اعوان ʔава:нун.

عرض ʔаввада, يعوض йуъаввиду, تعويصا таъви:дан
 эваз, бадал қилиб, алмашиб бермоқ: الشىء عن فلان ~ -ш-шай а
 ʔан фула:нин у нарсани фалончига алмашиб берди.

عوم ʔаввама, يعوم йуъаввиму, تعويما таъви:ман
 1) бир йил мўл, кейинги йил кам ҳосил бермоқ: الكرم ~
 -л-карму бу ток бир йил мўл, кейинги йил кам
 ҳосил берди; 2) уюб-қўймоқ, ғарамрамоқ: الرجل ~ -р-ражу-
 лу бу киши ҳосилни ғарамлади; 3) сувга туширмоқ, суз-
 дирмоқ: النوتي السفينة ~ -н-ну:тийу-с-сафи:ната бу
 денгизчи кемани суздирди.

عويل ʔави:лун бўкириб йиғлаш.

عيادة ʔийа:датун 1) табибнинг қабулхонаси; 2) зиё-
 рат қилиш, бориб кўриш.

عيار ʔийа:рун 1) меёр, ўлчак, стандарт; 2) проба;
 3) калибр; 4) ўқ, снаряд; кўплиги عيارات ʔийа:ра:тун.

عيب ʔайбун айб, нуқсон; кўплиги عيوب ʔуйу:бун.

عيسي ʔи:са: Исо алайҳи-с-салом (пайгамбар).

عيش ʔайшун 1) ҳаёт, тириклик, турмуш; 2) таом;

3) нон.

عيشة ~ ~ ра: ъи:шатун ҳаёт, тириклик, турмуш; **راضية** ~ ~ ра: дийатун тўқ турмуш.

عين ъайнун 1) кўз; 2) кўз қорачиғи; 3) қовоқлар; 4) булоқ; кўплиғи **اعين** аъйунун ва **عيون** ьуйу:нун; 5) шаҳар аҳолиси; 6) ховадон, оила; 7) жосус, айғоқчи; 8) қўмондон; 9) қўшиннинг олдинги қисмлари; 10) қавмнинг каттаси ва ҳурматлиғи; 11) нарсанинг ўзи ва унинг моҳияти; кўплиғи **اعيان** аъйа:нун; 12) бор, мавжуд; (мас., сармоя); 13) нафис, қимматли.

عيد ъайида, **يعيد** йуъаййиду, **تعيدا** таъйи:дан байрам қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши байрам қилди.

عير ъаййара, **يعير** йуъаййиру, **تعيرا** таъйи:ран уялтирмоқ, сўкмоқ, уришмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни уялтирди.

عين ъайяна, **يعين** йуъаййину, **تعينا** таъйи:нап 1) саралаб, танлаб олмоқ ёки бермоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши саралаб олди ёки берди; 2) белгиламоқ: **التاجر** ~ -т-та:жиру бу савдогар баҳони белгилади; 3) гуллаб яшнамоқ: **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт гуллаб яшнади.

غ

غاب га:ба, **يغيب** йағи:бу, **غيبا** гайбан ва **غيبه** гайбатан ва **غيابا** гийа:бан 1) гойиб бўлмоқ, кўринмай қолмоқ: **فلان عن فلان** ~ фула:нун ъан фула:нин фалончи фалончига кўринмай қолди; 2) ботмоқ: **الشمس** ~ -ш-шамсу қуёш ботди; 3) йўқ бўлмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи йўқ бўлди; 4) жўнамоқ: **عن بلاده** ~ ъан била:диҳи у ватанидан жўнади; 5) яширин, сирли қолмоқ: **عنه الامر** ~ ъанҳу-л-амру унга бу иш яширин қолди; 6) яширинмоқ, кириб кетмоқ: **الشيء في الشيء** ~ -ш-шай'у фи:-ш-шай'и бу нарса бу нарсанинг ичига яширинди; 7) гийбат қилмоқ: **فلان** ~ **غيبه** * фула:нан ги:батан у фалончини гийбат қилди.

غابات га:батун ўрмон; кўплиги غاب га:бун ва га:ба:тун.

غابر га:бирун 1) қолган, қолдиқ; 2) ўтган, ўтиб кетган:

بنى فلان ~ бани: фула:нин бани фалонданқолган пасл; кўплиги غبر губбарун ва غابرون га:биру:на.

غادر га:дара, يغادر йуга:диру, مغادرة муга:дара-тан ва غادرا га:дара:ран 1) ташлаб кетмоқ: غيره ~ гай-раҳу у бировни ташлаб кетди; 2) қолдирмоқ: غيره ~ гай-раҳу у бировни қолдирди.

غار га:ра, يغور йагу:ру, غورا гавран ва غوراً гуву:ран 1) ерга сингмоқ: الماء ~ -л-ма:у бу сув ерга сингди; 2) ичига кирмоқ: عينه ~ зайнуҳу унинг кўзи ичига кирди; الشيء في الشيء ~ -ш-шай'у фи:-ш-шай'и бу нарса бу нарсанинг ичига кирди; 3) ботмоқ: الشمس ~ -ш-шамсу қуёш ботди.

غار га:ра, يغار йага:ру, غيرة гайратан рашк қилмоқ: الرجل على امراته من فلان ~ -р-ражулу зала:-мра:э тиҳи мил фула:нин бу киши хотинини фалончидан рашк қилди.

غاز га:зун газ; кўплиги غازات га:за:тун; الكربوني ~ ал-~ у-л-карбу:ниййу карбон гази; الفحم ~ -л-фаҳми кўмир гази; الاستصباح ~ -л-истисба:ҳи ёритқич газ; المحترق ~ -л-муҳниқи бўғувчи газ.

غاص га:са, يغوص йагу:су, غوصа гавсан ва غياصا гийа:сан ва معاصا мага:сан 1) чўммоқ, шўнғимоқ: ~ الرجل في الماء -р-ражулу фи:л-ма:'и бу киши бу сувга чўмди; 2) ташланмоқ: علي الشيء ~ ала:-ш-шай'и у бу нарсага таш-танди; في البحر علي اللؤلؤ ~ фи:-л-бахри зала:-л-лулу' и у буденгизга дур чиқариш учун шўнғиди. 4) етишмоқ: علي المعاني ~ зала:-л-маъа:ни: у сўзларнинг маъно дурларига етишди.

غال га:лин 1) қайнаётган, қайноқ; 2) ёғли гўшт.

غالب га:либун голиб, енган киши; في الغالب фи-л-га:либн ёки غالب га:либан голибан, кўпинча.

غامر га:мара, **بغامر** йуга:миру, **مغامرة** муга:мара-
тан 1) ўзини хатарга солмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
ўзини хатарга солди; 2) ўлдириб кетмоқ: **غيره** ~ гайраҳу
у бировни ўлдириб кетди.

غامض га:мидун 1) мужмал, чигал; 2) яширин, сирли;
3) тинч, осойиш ер; **حسب** ~ ҳасабун ~ номаълум насаб;
~ **رجل** ражулун ~ бўшанг, ялқов киши; **امر** ~ амрун
~ чигал иш.

غاية га:йатун 1) охир, сўнг, ниҳоя; 2) байроқ, туғ;
кўплиги **غاي** га:йун ва **غايا** га:йа:туц; **ك أن تفعل كذا** ~
ка 'ан тафъала каза: мақсадинг шундай қилишдир, яъни
қўлингдан келадигани шу; **فلان بعيد ال** ~ фула:нун баън:
ду-л ~ и фалончи тўғри фикрлидир.

غبار губа:рун чанг, тўзон.

غبر габбара, **يعبر** йугаббиру, **تغيراً** тағби:ран
1) тўзитмоқ, чангитмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши чан-
гитди; 2) олқишламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши олқиш-
лади; 3) қайтармоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қайтар-
ди (мас., ўқишни); 4) ўтмоқ: **في وجهه** ~ фи: важҳиҳи у
унинг юзидан ўтди; 5) чангга буламоқ, ифлос қилмоқ:
الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани чангга булади.

غبرة габаратан рубор, чанг, тўзон.

غبطة гибтатун 1) турмушнинг, аҳволнинг яхшилиги;
2) бахт; шодлик; 3) бировларнинг фаровонлигини ҳасад
қилмай ўзига ҳам тилаш; 4) патриарх.

غبي габиййун 1) эси паст, фаросатсиз; 2) подон, нў-
ноқ, жоҳил; кўплиги **أغبياء** 'ағбийа:у.

غد гадун 1) эртаги кун; 2) келажак, кутилажак кун;
3) йироқ, узоқ.

غدا гада:, **يفدو** йағду:, **غدوا** гудувван 1) эрта-
лаб кетмоқ, жўнамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши эрта-
лаб кетди; 2) эрта билан турмоқ **وغدوا و غدوة** ~
ъалайҳи гадван ва гудувван ва гудватан у эрта билан тур-
ди.

- غداء гада:ун 1) нонушта; кўплиги اغذية агдийатун;
 2) тушки таом.
 غدار гада:рун ўта сотқин, хиёнатчи.
 غداة гудадатун инсон баданидаги безлар.
 غدي гада:, يغدي йугади:, تغذية тағдийатан
 вонушта ёки тушки таом едирмоқ; غيره ~ гайраҳу у би-
 ровга нонушта едирди.
 غدر гадара, يغدر йагд(у, и) ру, غدرأ гадран
 ва غدرانا гадара:нан хиёнат қилмоқ, аҳдни бузмоқ;
 الرجل وبه ~ -р-ражула ва биҳи у бу кишига хиёнат қилди.
 غداء гиза:ун 1) озиқланиш, овқатланиш; 2) озиқ,
 овқат, таом, егулик; кўплиги اغذية агзийатун.
 غدي газза:, يغدي йугаззи:, تغذية тағзийатан
 1) озиқлантирмоқ, овқатлантирмоқ; غيره ~ гайраҳу у
 бировни овқатлантирди; 2) боқмоқ, шарвариш қилмоқ;
 الصبي ~ -с-сабиййа у чақалоқни боқди.
 غراب гура:бун 1) қарга; кўплиги غرابان гирба:нун ва
 اغراب агрубун ва اغربة 'агрибатун; 2) гуроб (қадимий
 кемалардан бир турининг номи).
 غرب гараба, يغرب йагрубу, غروبا гуру:бан 1) го-
 йиб бўлмоқ: النجم ~ -н-нажму бу юлдуз гоийиб бўлди;
 2) ботмоқ: الشمس ~ -ш-шамсу қуёш ботди; 3) узоқлаш-
 моқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши узоқлашди; 4) кетмоқ:
 فلان غربا ~ фула:нун гарбан фалончи кетди;
 5) чекинмоқ, тортилмоқ: عنه ~ банҳу у ундан тортилди;
 6) чўзилмоқ, узаймоқ, давом этмоқ: في سفره ~ фи:сафар-
 ҳи у сафарийда давом этди; 7) ватандан кетмоқ, кўчмоқ, гур-
 батда бўлмоқ: غربة وغربا وغرابة ~ гурбатан ва гурбан ва
 гура:батан у ватандан кетди.
 غرب гаруба, يغرب йагрубу, غرابة гара:батан муж-
 мал, ноаниқ, қоронғу бўлмоқ: الكلام ~ -л-кала:му бу гап
 мужмал бўлди; 2) бегона, нотаниш бўлмоқ: الشيء ~ -ш-
 шай у бу нарса нотаниш бўлди.
 غرب гарбун 1) гарб; кунботар томон; 2) гарбдаги мам-

лакатлар; 3) күз ёшининг оқиши; 4) күз ёши; 5) күз чет-лари; 6) говмучча; 7) оғиз чиройи; 8) катта тери челак; 9) йироқлик; кўплиги **غروب** гуру:бун.

غرايبيل гирба:лун 1) элак, галвир; 2) ноғора; кўплиги **غرايبيل** гара:би:лу.

غربة гурбатун ватандан чиқиб кетиш.

غرد гаррада, **يغرد** йугарриду, **تغريدًا** тағридан сайрамоқ: **الطائر** ~ -т-та: иру бу қуш сайради.

غرز гараза, **يغرز** йағризу, **غرزًا** гарзан 1) қўймоқ, солмоқ, тиқмоқ: **الراكب رجله في الغرز** ~ -р-ракибу риж-лаҳу фи:-л-гарзи бу рокиб оёғини бу ўзангига қўйди; 2) ўрнатмоқ: **الشي في الشيء** ~ -ш-шай'а фи:-ш-шай и у нарсани нарсага ўрнатди. 3) санчмоқ, тиқмоқ, қадамоқ: **الشي** ~ -ш-шай'а фи:-л-'ибрати у нарсани винага қадади; 4) тухум қўйиш учун думини ерга тиқмоқ: **الجرادة** ~ -л-жарра:дату бу чигиртка тухум қўйиш учун думини ерга тиқди.

غرس гараса, **يغرس** йағрису, **غرسا** гарсан ва **غراسمة** гира:сатан экмоқ, қадамоқ: **الشجر** ~ -ш-шажара у дарахтни эқди.

غرس гарсун эқилган дарахт; кўплиги **غراس** гира:сун ва **اغراس** 'агра:сун.

غرغر гарғара, **يغرغر** йугаргиру, **غرغرة** гарғаратан 1) гарғара қилмоқ, томоқни чаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши гарғара қилди; 2) қулқулламоқ: **القدر** ~ -л-қид-ру бу қозон қулқуллади; 3) ўзини қурбон қилмоқ: **قلان** ~ фула:нун фалончи ўзини қурбон қилди; 4) ҳалқумга келмоқ: **الروح** ~ -р-ру:ху бу жон ҳалқумга келди; 5) жизилламоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳму бу гўшт (пишираётганда) жизиллади.

غرف гарафа, **يغرف** йағрифу, **غرفا** гарфан сузмоқ, ҳовуч ёки чўмич билан олмоқ: **الماء** ~ -л-ма:а у сувни қўл ёки чўмич билан олди.

غرفة гурфатун 1) хона; кўплиги **غرف** гурафун ва

- غراف** **غرفات** гур (у, а) фа:тун; 2) сиқим; кўплиги ира:фун.
- غرق** гариқа, يغرق йаграқу, **غرقا** гарақан 1) чўқ-гоқ, ботмоқ: **الرجل في الماء** ~ -р-ражулу фи:-л-ма:и бу киши лувга чўқди.
- غورور** г (у, а) ру:рун 1) авраниш, алданиш (мас., молу дунёдан, молу давлатдан); 2) томоқ чайиладиган, гаргара хори; ~ **الدنيا ال** аддунайа:-л-~ у алдамчи дунё.
- غزارة** газа:ратун кўшлик, бисёрлик.
- غزال** газа:лун энди юра бошлаган кийик боласи; кўплиги **غزلة** гизалатун ва **غزلان** гизала:нун.
- غزرا** газура, **يفزر** йағзуру, **غازان** газран ва **غزارة** газа:ратан ва **غازا** гузран кўпаймоқ, мўл бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса мўл бўлди.
- غزل** газала, **يفزل** йағзилу, **غازان** йағирмоқ: **الصوف او القطن** ~ с-су:фа 'ави-л-қутна у жунни ёки пахтани йағирди.
- غزل** газлун 1) йағириш; 2) йағирилган жун ёки пахта.
- غزوة** газватун ҳужум, уруш, газотнинг бир мартаси.
- غزير** гази:рун мўллик, кўшлик, сероблик, фаровонлик.
- غسالة** гасса:латун 1) кирчи, кир ювувчи (аёл); 2) кир-ювгич жиҳоз.
- غسل** гасала, **يفسل** йағсилу, **غسلا** гаслан кирдан тозалаб ювмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кирдан то-залаб ювди.
- غسيل** гасилун ювилган; кўплиги **غسلي** гасла: ва **غسلاء** гусала:у.
- غش** гашша, **يفش** йағушшу, **غشا** гашшан 1) фи-риб бермоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга фириб берди; 2) алдамоқ: **صاحبه** ~ са:ҳибаҳу у шеригини алдади; 3) сиқилмоқ, эзилмоқ, гаш бўлмоқ: **غشا صدره** ~ йағуш-шу гашшан садруҳу унинг кўнгли гаш бўлди; 4) фирром қилмоқ, кўз бўямоқ: **في الإمتحان أوفي اللعب** ~ фи:-л-имти ҳа:ни 'ав фи:-л-лаъиби у бу имтиҳонда ёки бу ўйинда кўз бўяди.

غش ғишшун 1) хиёнат, сотқинлик; 2) алдаш, ғириб бериш, күз бұяш, ғирромлик; 3) хафалик, қовоғи солиқлик.

غصب ғасаба, **يفضب** йағсибу, **غصبا** ғасбан 1) зўрлик, куч билан олмоқ, тортиб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тортиб олди; 2) зўрламоқ, мажбур қилмоқ: **فلاناً على الشيء** ~ фула:нан ғала:-ш-шай'и у фалончини бу нарсага зўрлади; 3) зўрлаб зино қилмоқ: **المرأة** ~ -л-мар ата у аёлни зўрлаб зино қилди; 4) жундан тозаламоқ: **الجلد** ~ -л-жилда у терини жундан тозалади;

غصب ғасбун тортиб олинган; ~ **شاي'ун** ~ тортиб олинган нарса.

غص ғасса, **يفص** йағассу, **غصا** ғасасан тиқилмоқ: **بالماء أو الطعام** ~ и-л-ма:'и 'ави-т-таға:ми у бу сув билан ёки бу овқат билан тиқилди.

غصن ғуснун дарахт шохи; кўплиги **غصون** ғусу:нун ва **أغصان** ағса:нун ва **غصنة** ғисанатун.

غضب ғадиба, **يفضب** йағдабу, **غضبا** ғадабан ва **مغضبة** мағдабатан жаҳлланмоқ, аччиғланмоқ, ғазабланмоқ: **عليه** ~ ғалайҳи у унга аччиғланди.

غضب ғадабун ғазабланиш, аччиғланиш, жаҳлланиш; ғазаб.

غطاء ғита:'ун парда, рўмом, чачвон, чойшаб; кўплиги **أغطية** 'ағтийатун.

غطس ғатаса, **يفطس** йағтису, **غطسا** ғатсан 1) шўнғимоқ, чўмилмоқ: **الرجل في الماء** ~ р-ражулу фи:-л-ма:'и бу киши сувга шўнғиди; 2) симириб ичмоқ: **في الإناء** ~ фи:-л-'ина:'и у бу идишдан симириб ичди; 3) чўмдирмоқ, солмоқ: **في الشيء** ~ ш-шай'а фи:-л-ма:'и у нарсани сувга солди.

غطاس ғатта:сун 1) денгиз тубидан садаф терувчи ғаввос; 2) ботқалдоқ, балиқчи ўрдак.

غطي ғатта:, **يفطي** йуғатти:, **تغطية** тағтийатан 1) ёпмоқ, яширмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёпди; 2) зулматга ўрамоқ, зулмат оғушига олмоқ: **الليل فلاناً** ~

л-лайду фула:нан бу тун фалончини зулматга ўради.

غفا гафа:, يغفو йагфу:, غوفا гафван ва غفوا гу-
фувван 1) мизғиб олмоқ, бироз ухламоқ: الرجل ~ -р-ра-
жулу бу киши мизғиб олди; 2) қалқмоқ, юзага чиқмоқ:
الشئ على الماء ~ ш-шай у ʔала:-л-ма: и бу нарса сув устига
қалқди.

غفرا гафара, يغفر йагфиру, غفرا гафран ва غفرانا
гуфра:нан ва مغفرة мағфиратан ва غفيرا гафи:ран ва
غفيرة гафи:ратан ва غفوراً гуфу:ран кечмоқ, кечир-
моқ: الله له ذنبه ~ л-ла:ху лаху занбаҳу Аллоҳ унинг гу-
ноҳини кеечирди.

غفلة гафлатун эътиборсизлик, бепарволик; гафлат;
кўплиги غفلات гафла:тун.

غفير гафи:рун кўп, мўл; جاء القوم جما ~ а-л-қавму
жамман ~ ан бу қавм ҳаммалари кўп бўлиб келди.

غالا гаала:, يغلو йаглу:, غلوا гулувван ва غلا
гаала:ан 1) ошмоқ, кўтарилмақ: السعر ~ -с-сияру бу
нарх ошди; 2- қуюқ ўсмоқ: النبات ~ -н-набту бу ўсимлик
қуюқ ўсди; 3) маҳкам ушламоқ, тутмоқ: في الدين ~ фи:-д-
ди:ни у динни маҳкам ушлади.

غلاء гаала:ун нархи баланд.

غلاف гила:фун 1) филоф, қути; 2) шкаф; 3) конверт;
кўплиги غلاف гулфун ва гулуфун ва гуллафун.

غلام гула:мун 1) баловатга етабошлаган бола, ўсмир,
ўспири; 2) хизматкор; 3) қул; кўплиги غلمان гилма:нун
ва غلما гилматун ва اعلمة 'ағлиматун.

غلب галаба, يغلب йаглибу, غلبа галбан ва гаала-
бан ва غلبة галабатан 1) енгмоқ, гаалаба қилмоқ, устун
келмоқ: غيره و عليه ~ гайраҳу ва ʔалайҳи у бировпи
енди; 2) мажбуран олмоқ: فلانا على الشيء ~ фула:нан
ʔала:-ш-шай и у фалончининг нарсабини мажбуран олди.

غلط галита, يغلط йаглату, غلطا галатан адашмоқ,
янглишмоқ: الرجل في الحساب ~ -р-ражулу фи:-л-ҳиса:би
бу киши бу ҳисобда адашди.

غلط галатун хато.

غلطة галтатун битта хато; кўплиги **غلطات** галата:тун.

غلظ галуза, **يغلظ** йаглузу, **غلظا** гилазан ва **غلظة**

г (у, а, и) лзатан ва **غلظة** гила:затан 1) гализ, кўпол, йўгон бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса йўгон бўлди;

2) етилмоқ, пишмоқ: **الزرع** ~ -з-заръу бу экин етилди;

3) тезлашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тезлашди;

4) зўраймоқ, кучга кирмоқ: **عليه و له** ~ Ёлайҳи ва лаҳу бу киши кучга кирди; 5) оғир, қийин бўлмоқ: **الأرض** ~ -л-

'арду бу ер қийин бўлди; 6) оғир, қалтис бўлмоқ: **العلق** ~

والطبع والقول والفعل والعيش -л-хулуқу ва т-табъу ва л-қа влу ва л-фиълу ва л-ъайшу бу хулқ ва бу феъл ва бу га л ва бу қилиқ ва бу турмуш қалтис бўлди.

غلة галлатун 1) уй ижарасидан олинадиган даромад;

2) ердан олинадиган фойда; кўплиги **غلال** гила:лун ва

غلات галла:тун.

غلف галлафа, **يغلف** йугаллифу, **تغليفا** тагли:фан ги-

лофламоқ, илофга солмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани гилофга солди.

غليان галайа:нун қайнаш; **القدر** ~ -л-қидри қозон қайнаши.

غليظ гали:зун 1) йўгон, кўпол; 2) қийин, мушқил;

~ **أمر** амрун ~ қийин иш; ~ **عذاب** ъаза:бун ~ аламли азоб;

~ **ماء** ма:'ун ~ аччин сув; ~ **طعام** таъа:мун ~ гализ

таом; ~ **عهد** ъаҳдун ~ қаттиқ ваъда; **الكبد** ~ **رجل** ражулу ~ у

-л-кибади тошбағир киши; **القلب** ~ у-л-қалби кўнгли бўш.

غامامة гама:матун оқ булут; кўплиги **غامائم** гама:'иму.

غمر гамара, **يغمر** йагмуру, **غمرأ** гамран 1) ёп-

моқ, қошламоқ: **الماء الشيء** ~ -л-ма:'у-ш-шай'а бу сув нар-

сани қошлади; 2) эҳсонга ботирмоқ: **فلان غيره بمعرفة** ~

фула:нун гайраҳу би-маъру:фиҳи фалончи бировни эҳсонга ботирди.

غمز гамаза, **يفمز** йағмизу, **غمزا** гамзан 1) гамза қилмоқ, қоқиб қўймоқ: **غيره بالعين او العاجب** ~ гайраҳу би-л-ъайни 'ави-л-ҳа:жиби у бировга кўзни ёки қошни қоқди; 2) таъна, бўҳтон қилмоқ: **بالرجل و عليه** ~ би-р-ражули ва ʔалайҳи у бу кишига таъна қилди.

غمس гамаса, **يفمس** йағмису, **غمسا** гамсан 1) чўм-дирмоқ, туширмоқ, чўктирмоқ: **الشيء في الماء** ~ -ш-шай'а **في: -л-ма: и** у нарсани бу сувга чўктирди; 2) санчмоқ: **سنان في صدره** ~ сина:на **في: садриҳи** у тигни кўкрагига санчди; 3) гуноҳга ботирмоқ: **اليمن الكاذبة** ~ -л-йами: **ну-л-ка:зибату** бу ёлғон қасам (эгасини) гуноҳга ботирди; 4) ботмоқ, ғойиб бўлмоқ: **غموسا النجم** ~ **ғуму:сани-и-нажму** бу юлдуз ботди; 5) амалга ошмоқ: **الطعنة** ~ -т-таънату бу бўҳтон амалга ошди.

غمض гамада, **يفمض** йағмуду, **غموضا** ғуму:дан 1) ноаниқ, тушиниксиз, мажҳул бўлмоқ; **الكلام** ~ -л-кала: му бу гап мажҳул бўлди. 2) кезиб ғойиб бўлмоқ, кўринмай қолмоқ: **غمدنا و غموضا الرجل في الارض** ~ **ғамдан** ва **ғуму:да** **ни-р-ра-жулу** **في:-л-'арди** бу киши ер кезиб кўринмай қолди 3) енгиллатмоқ: **يفمض غمضا عنه في البيع او الشراء** ~

йағмиду **ғамдан** ʔанҳу **في:-л-бай'и**, 'ави-ш-шира:'и у унга олди-соттини енгиллатди.

غمض ғамуда, **يفمض** йағмуду **غموضا** ғуму:дан но-аниқ, тушиниксиз, мажҳул бўлмоқ: **الكلام** ~ -л-нала:му бу гап мажҳул бўлди.

غم ғаммун ғам, ғусса, қайғу, кўплиги **غموم** ғуму:муц; **يوم** йавмун ~ 1) иссиқ кун; 2) қайғули кун.

غمض ғаммада, **يفمض** йуғаммиду, **تغميضا** тағми:дан 1) билиб тугатмоқ: **علي هذا الأمر** ~ ʔала: ҳаза:л-амри у бу ишнинг нима эканини билиб тугатди; 2) кўз юмиб кеч-моқ: **عن الشيء** ~ ʔани-ш-шай'и у бу нарсадан кўз юмиб кечди; 3) енгиллатмоқ, ён босмоқ: **علي البيع** ~ ʔала: -л-бай'и у бу савдода ён босди; 4) кўз юммоқ; кўриб кўрмаганга олмоқ: **عينيه** ~ ʔайнайҳи у кўриб кўрмаганга олди; **الميت** ~ -л-маййита у ўликнинг кўзини юмди

- 5) мужмал, ноаниқ қилмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни мужмал қилди.
- غناء** гина:’ун куй, оҳанг; ашула.
- غنج** гунжун 1) нос, карашма, қичиқ; 2) кўзлардаги малоҳат.
- غنم** ганима, **يغنم** йағнаму, **غنما** гунман 1) ўрнига ҳеч нарса бермай олмоқ, эгаллаб олмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай’а у нарсани эгаллаб олди; 2) ўлжа тушмоқ: **غنما و** ~ **غنما** ~ **غنما** гунман ва ганаман ва гани:матани-р-ражулу бу киши ўлжага тушди; 3) ўлжа туширмоқ, олмоқ: **الغازي** ~ **الغازي** -л-га:зи; фи:-л-ҳарби бу гозий бу урушда ўлжа туширди.
- غنوم** ’агна:мун ва **اغنام** кўшлиги ганамун кўй; **غنم** гуну:мун ва **اغنام** ’ага:ниму.
- غني** ганна:, **يغني** йуғанни:, **تغنية** тағнийатан 1) куйламоқ, ашула айтмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши куйлади; 2) сайрамоқ: **الحمام** ~ -л-ҳама:му бу каптар сайради; 3) мақтамоқ, мадҳ қилмоқ: **فلان بفلان** ~ фула:нун би-фула:нин фалончи фалончини мақтади; 4) ҳажв қилмоқ: **فلان بفلان** ~ фула:нун би-фула:нин фалночи фалончини ҳажв қилди; 5) бой қилмоқ: **الله فلانا** ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини бой қилди; 6) куйламоқ, ашула қилмоқ: **الشعر و بالشعر** ~ -ш-ши’ра ва би-ш-ши’ри у шеърни ашула қилди; 7) мақтаб куйламоқ: **المرأة** ~ -л-мар’ата у аёлни (шеърга селиб) мақтаб куйлади.
- غناء** ганийа, **يغني** йағна:, **غني** гинан ва **غناء** гана:’ан 1) мол-дунёси кўнаймоқ, бойимоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши бойиди; 2) муҳтож бўлмамоқ: **عن الشيء** ~ ’ани-ш-шай’и у бу нарсага муҳтож бўлмади; 3) қониқмоқ, кифояланмоқ, қаноатланмоқ: **بالشيء و من غيره** ~ би-ш-шай’и мин гайриҳи у бировнинг бу нарсасига қониқди.
- غني** гинан етарлилик, тўқлик, бойлик; **ما له عنه** ~ ма:лаҳу ’анҳу ~ унинг унга эҳтиёжи йўқ.
- غني** ганийун 1) ризқи етарли; 2) бой; кўплиги **اغنياء** агнийа:’у **عنه** ~ **هو** ҳува ~ анҳу унинг ундан кўнгли тўқ.

غور гаврун 1) чуқурлик; 2) чуқур; 3) таг; туб; 4) гор; ~ **فلان بعيد ال** фула:нун баъи:ду-л ~ и фалончи узоқни кўра олади; **عرفت ~ المسألة** ʔарафту ~ а-л-мас алати бу масаланинг моҳиятини билдим; **سبر ~ ه** сабара ~ ҳу у ҳақиқатни синади, текширди; **ماء ~** ма:ун ~ чуқур сув; кўплиги **غيران** ги:ра:нун ва **اغوار** 'агва:рун.

غول гавлун 1) бош оғриғи; 2) мастлик; 2) саҳро ма-софаси; 3) машаққат; 4) кўн, мўл туфроқ.
غواص гавва:сун гаввос.

غواصة гавва:сатун 1) **غواص** гавва:сун нинг муаппаси; 2) ҳарбий сув ости кемаси.
غيب гайбун 1) яширин, сирли; 2) сир; 3) кўринмас; 4) мастлик; **سمعت صوتا من وراء الغيب** самиъту савтан мин вара и-л-гайби мен гайбдан товуш эшитдим; кўнлиги **غيوب** гуйу:бун ва **غياب** гийа:бун.

غيبوبة гайбу:батун 1) ботиш, чўкиш; **لقيته عند غيبوبة الشمس** лақи:туҳу ʔинда гайбу:байти -ш-шамси мен уни кун ботиш-да учратдим; 2) ҳушдан кетин ҳолати.
غيرة гайратун 1) рашк; 2) шубҳа аралаш, кучли муҳаб-бат.

غيرة ги:ратун 1) хун пули; 2) эҳтиёт таом, озуқа; 3) жасурлик, мардлик, ботирлик; кўплиги **غيار** гийа:рун.
غيظ гайзун 1) ғазабланиш, аччиқланиш; 2) нафрат-ланиш.

غيم гаймун булут; кўплиги **غيوم** гуйу:мун.

غيب гаййаба, **يغيب** йугаййибу, **تغيبا** тағйи:бан яширмоқ; **غيره عنه** ~ гайраҳу ʔанҳу у бировни ундаи яширди.

غير гаййара, **يغير** йугаййиру, **تغيرا** тағйи:ран 1) алмаштирмоқ; **الشيء ~** -ш-шай'а у нарсани алмаштирди; 2) ўзгартирмоқ; **الشيء ~** -ш-шай'а у нарсани ўзгартирди.
غيم гаййама, **يغيم** йугаййиму, **تغيما** тағйи:ман

- 1) учмоқ, парвоз қилмоқ: الطائر ~ -т-та: иру бу қуш учди;
 2) булутланмоқ, булут билан қопланмоқ: السماء ~ -с-са-
 маа: осмон булутланди.

ف

فاه фа:'а, يافي йафи:'у, فيئا фай'ан 1) қайтмоқ, қайтиб келмоқ: الشئ ~ -ш-шай'у бу нарса қайтди; 2) кўч-моқ, айланмоқ: الظل ~ -з-зиллу бу соя кўчди; 3) қаса-мидан кечиб қайтиб келмоқ: الرجل إلي امراته ~ -р-ражулу'ила: мрә'атиҳи бу киши қасамидан кечиб хотинига қайтиб келди; 4) сояси чўзилмоқ: الشجر ~ -ш-шажару бу дарахтнинг сояси чўзилди; 5) ўлжадан фойдаланмоқ: الغنيمة ~ -л- гани:мата у ўлжадан фойдаланди; 6) яна қайтмоқ: الامر فيئا و فيوا ~ -л-'амра фай'ан ва фуйу:'ан у бу ишга яна қайтди.

فاه фа: ун фо (араб алифбесининг йигирманчи ҳарфи; абжадда 80 рақамини билдиради).

فات фа:та, يافت йафту:ту, فوات фавта, فواتا фава:тан 1) вақти ўтмоқ: الامر ~ -л-'амру бу ишнинг вақ-ти ўтди; 2) ўтиб кетмоқ, ўлмоқ, йўқ бўлмоқ: فلان ~ фула: нун фалончи ўлди; 3) билмай қолмоқ: الامر فلانا ~ -л-'амру фула:нан фалончи ишни билмай қолди, яъни уни ўр-гана олмади; 4) ўзмоқ, илгариламоқ, орқада қолдирмоқ: فلانا في كذا و بكذا ~ фула:нан фи: каза:ва би-каза: у фалон-чини фалон нарсада ўзди.

فاتح фа:таҳа, يفتح йуфа:тиҳу, مفتح муфа:таҳа-тан 1) бошлашмоқ: غيره في الامر ~ гайраҳу фи:-л-'амри у биров билан ишни бошлашди; 2) ҳукмлашмоқ, судлашмоқ: غيره في الامر ~ гайраҳу фи:-л-'амри у бу ишда биров билан судлашди; 3) савдо келишмай қолмоқ: فلانا ~ фула:нан унинг фалончи билан савдоси келишмади; 4) гап бошламоқ: الرجل جليسه كلاما ~ -р-ражулу жали:саҳу кала: ман бу киши суҳбатдошига гап бошлади; 5) енгиллатмоқ: البيع ~ -л-байъа у савдонинг енгиллатди.

- فاتر** фа:тирун илиқ; ~ **طرف** тарфун ~ илиқ қараш.
- فاجاء** фа:жа'а, **يفاجيء** йуфа:жи'у, **مفاجاة** муфа:жа'атан тўсатдан, кутилмаганда ҳужум қилмоқ: ~ **غيره** ~ гайраҳу у бировга кутилмаганда ҳужум қилди.
- فاجر** фа:жирун 1) бузуқлик қилувчи, бузуқи; 2) зино қилувчи; 3) сеҳргар, жодугар; кўплиги **فجرة** фажаратун ва **فجار** фужжа:рун.
- فاجعة** фа:жи'ятун 1) фожиа, мусибат, фалокат; 2) трагедия, фожиа (саҳна асарининг тури); кўплиги **فواجع** фава:жи'ъу.
- فاح** фа:ҳа, **يفوح** йафу:ҳу, **فوحا** фавҳан, **فوحانا** фавҳа:нан **فؤوحا** фу'у:ҳан 1) анқимоқ, таралмоқ: **المسك** ~ -л-миску бу мушк анқиди; 2) қайнамоқ: **القدر** ~ -л-қидру бу қозон қайнади; 3) қонамоқ: **الشجة** ~ -ш-шажжату бу бошедаги яра қонади: **ت الرائحة الامر** ~ т ра:иҳату-л-'амри бу ишнинг иси чиқди, яъни қинғирлиги билиниб қолди.
- فاحش** фа:ҳишун 1) қабих, ифлос; 2) ёмон ҳулиқ; 3) ўта бахил; 4) кўп енгувчи, ғолиб чиқувчи; 5) ҳаддан ортиқ; ~ **رجل** ражулун ~ гап ва ишда шаддод киши; ~ **عنين** габнун ~ ғирт ёлғон.
- فاخر** фа:хирун яхши, зўр.
- فادح** фа:диҳун оғир, мушқил, жуда қийин; ~ **امر** 'амрун ~ мушқил иш; ~ **دين** дайнун ~ оғир қарз.
- فار** фа:ра, **يفور** йафу:ру, **فورا** фавран, **فورا** фавра:нан, **فؤورا** фу'у:ран 1) отилиб чиқмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув отилиб чиқди; 2) шақиллаб қайнамоқ: **القدر** ~ -л-қидру бу қозон шақиллаб қайнади; 3) шуълаланиб ёнмоқ: **النار** ~ -н-на:ру бу ўт шуълаланиб ёнди; 4) пишмоқ, бўртиб чиқмоқ: **العرق** ~ -л-'ырку бу томир бўртиб чиқди; 5) анқимоқ, таралмоқ: **المسك** ~ -л-миску бу мушк анқиди.
- فارس** фа:рисун 1) от эгаси, отлиқ; 2) чавандоз; 3) шер; 4) моҳир уста; кўплиги **فوارس** фава:рису ва **فارسان** фурса:нун.

فَارِق фа:рақа, **يَفَارِق** йуфа:риқу, **فَارِق** фа:риқ, **مَفَارِقَة** муфа:рақатан, **فَرَاقًا** фира:қан ажралишмоқ, айрилишмоқ, орани очиқ қилишмоқ: **الرجل غيرَه** ~ -р-ражулу гайруҳу бу киши биров билан айрилишди.

فَارِق фа:риқун 1) фарқ; фарқланиш; 2) фарқланувчи, фарқ қилувчи; 3) узуқ булут; кўплиги **فِرَاق** фура:қун; муаннаси **فَارِقَة** фа:риқатун; кўплиги **فَوَارِق** фава:риқу.

فَاز фа:за, **يَفُوز** йафу:зу, **فَوْزًا** фавзан 1) енгмоқ, устун келмоқ: **بِالْخَيْرِ** ~ би-л-хайри у яхшиликда устун келди; 2) тийинмоқ, кўрқмоқ: **من المكروه** ~ мина-л-макру: ҳи у бу макруҳдан тийинди; 3) ютмоқ: **قَدَح الميسر** ~ қидҳу-л-майсири қиморнинг ўқи ютди.

فَاسِق фа:сиқун ҳақ ва тўғри йўлдан чиқувчи, фосиқ; кўплиги **فَسَقَة** фасақатун ва **فَسَاق** фусса:қун.

فَاشِي фа:шиййун фашист.

فَاشِيَة фа:шиййатун фашизм.

فَاضِل фа:да, **يَفِيض** йафи:ду, **فَيْضًا** файдан, **فَيْضًا** фаһа:данан 1) тошмоқ: **الماء** ~ -л-ма:у бу сув тошди; 2) ёшланмоқ: **العَيْن** ~ -л-ъайну бу кўз ёшланди; 2) кўпаймоқ: **الخير** ~ -л-хайру бу эзгулик кўпайди; 3) тарқалмоқ, ёйилмоқ: **الخير** ~ -л-хабару бу хабар ёйилди; 4) ўлмоқ: **فَيْضًا وَفِيضًا الرَّجُل** ~ файдан ва фуйу:дани-р-ражулу бу киши ўлди; 5) чиқмоқ: **نَفْسَه** ~ нафсуҳу унинг жопи чиқди; 6) сирмай қолмоқ: **صَدْرَه بِالسِر** ~ садруҳу би-сирри бу сир ичига сирмади.

فَاضِل фа:дилун 1) фазилатли; кўплиги **فَضْلًا** фудала:-у; 2) керагидан ортиқча.

فَاضِلَة фа:дилатун 1) фазилати юқори; 2) катта неъмат; кўплиги **فَوَاضِل** фава:дилу; **فَوَاضِل المَال** фава:дилу-л-мали 1) ер неъматлари; 2) жонворларнинг сутлари ва жунлари; 3) савдо даромадлари.

فَاعِل фа:ъилун 1) қилувчи; 2) ишчи, ишга қодир;

- 3) кунбай мардикор; кўплиги **فعلة** фаъалатун ва **فاعلون** фа:ъилу:на 4) паҳвада: фойил, эга.
- فاق** фа:қа, **يفوق** йафу:қу, **فواقا** фува:қан 1) хиқичоқ тутмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишини хиқичоқ тутди; 2) жон чиқмоқ, ўлмоқ: **فوقا بنفسه** ~ фува:қан ва фу'у:қан би-нафсиҳи унинг жони чиқди.
- فاقة** фа:қатун фақирлик, муҳтожлик.
- فاتح** фа:қиъун тоза, соф ранг; сариқ ранг.
- فاكهة** фа:қиҳатун мева: **الشتاء** ~ -ш-шита:'и олов; кўплиги **فواكه** фава:қиҳу.
- فالج** фа:лижун 1) шол, фалаж; 2) икки уркачи катта туя; кўплиги **فوالج** фава:лижу.
- فانوس** фа:нусун 1) тухматчи; 2) фонус, чирог, лампа; кўплиги **فوانيس** фава:ни:су.
- فاوض** фа:вада, **يفاوض** йуфа:виду, **مفاوضة** муфа:вадатан 1) фикрлашмоқ, музокара қилишмоқ: **غيره في الامر** ~ гайраҳу фи:-л-'амри у биров билан бу иш хусусида фикрлашди; 2) шериклашмоқ: **في المال** ~ фи:-л-ма:ли у молнинг пулига шериклашди.
- فائدة** фа:'идатун фойда, манфаат; кўплиги **فوائد** фава:иду.
- فار** фа:'рун сичқон; кўплиги **فئران** фи'ра:нун ва **فترة** фи'аратун.
- فاعرة** фа'ратун 1) сичқоннинг модаси; **المسك** ~ -л-миски мушк қопчиғи; 2) ранда.
- فأس** фа'сун (муан.) 1) кетмон; 3) омоқ; кўплиги **افؤس** аф'усун ва **فؤوس** фу:усун; **اللجام** ~ -л-лижа:м юган; **الفم** ~ -л-фами жағ; **الراس** ~ -р-ра'си бош чаноғи.
- فتاة** фута:тун ушоқ (мас., нон ушоғи).
- فت** фатта, **يفت** йафутту, **فتا** фаттан майдаламоқ, ушатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ушатди.
- فتت** фаттата, **يفتت** йуфаттиту, **تفتينا** тафти:тан

майдалаб, бурдалаб ташламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсаи бурдалаб ташлади.

فتش фатгаша, **يفتش** йуфаттишу, **تفتيشا** тафти:-шан 1) суриштирмоқ, сўраб текширмоқ: **عن الشيء** ~ ʔаниш-шай'и у бу нарса хусусида суриштирди; 2) қидирмоқ, титиб қидирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсаи титиб қидирди.

فتق фатгақа, **يفتق** йуфаттиқу, **تفتيقا** тафти:қан 1) ора бузилиб урушга қайтмоқ: **بين القوم** ~ байна-л-қавми бу қавмнинг ораси бузилиб урушга қайтдилар; 2) сўкмоқ, чокидан йиртмоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни сўкди; 3) тузатмоқ: **الكلام** ~ -л-кала:ма у гапни тузатди; 4) ёрмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсаи ёрди; 5) анқитмоқ: **المسك** ~ -л-миска у мушкни анқитди.

فتح фатаҳа, **يفتح** йафтаҳу, **فتحا** фатҳан 1) ҳукм, ҳал қилмоқ: **بين الخصمين** ~ байна-л-хасмайни у икки рақиб орасини ҳал қилди; 2) ҳидоят йўлини бермоқ, тўғри йўлга бошламоқ: **الله عليه** ~ -л-ла:ҳу ʔалайҳи Аллоҳ унга ҳидоят йўлини берди; 3) айтиб бермоқ: **علي القاري** ~ ʔала:-л-қа:ри'и у қорининг (унутганини) айтиб берди; 4) яхшилик йўллларини тайёрламоқ: **علي القاري** ~ ʔала:-л-қа:ри'и у бу қорига яхшилик йўллларини тайёрлади; 6) очмоқ: **لفلان قلبه** ~ ли-фула:-л-муғлақа у ёпиқни очди;

المفتق -л-муғлақа у ёпиқни очди; 7) фатҳ қилмоқ, босиб олмоқ: **البلد** ~ -л-балада у мамлакатни босиб олди; 8) очмоқ, кавламоқ: **القناة** ~ -л-қана:та у ариқни очди; **الطريق** ~ -т-тари:қа у йўлни очди; **المجلس** ~ -л-мажлиса у мажлисни очди.

فترا фатара, **يفترا** йафтуру, **فتورا** футу:ран, **فتارا** футу:ран 1) юмшоқ, ланж бўлмоқ, сусаймоқ, бўшашмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарса бўшашди; 2) совумоқ: **الماء** ~ -л-ма:у бу сув совуди; 3) сусаймоқ, хиралашмоқ: **الطرف** ~ -т-тарфу унинг кўзи хиралашди; 4) бепарво, бефарқ бўлмоқ: **عن عمله** ~ ʔан ʔамалиҳи у ишига бефарқ

бўлди; 5) тинчимоқ, кўнгли тўқ бўлмоқ: **إلى الشيء** ≈ 'ила-ш-шай и у бу нарсдан тинчиди; к) тушмоқ: **فترة** ≈ **فاترا-тан ва футу:рани-л-ҳарру** бу ҳарорат тушди. 7) қаричламоқ: **فترا الشيء** ≈ **фатрани-ш-шай а** у нарсан қаричлади; 8) юмшоқ бўлмоқ, юмшамоқ: **جسمه** ≈

жисмуҳу унинг бадани юмшади.

فترة **фатратун** 1) сустлик, ланжлик, заифлик, синиқлик; 2) икки давр, замон оралиғидаги вақт ёки икки пайғамбар орасида ўтган вақт; **العمى** ≈ -л-ҳумма: иситманинг икки котма-кет тушиши орасидаги вақт; **الرخاء** -р-раха: и иқтисодий ўсиш вақти.

فتكا **фатака**, **يفتك** **йафтику**, **فتكا** **фаткан**, **فوكا** **футу:нан** 1) охиринаи ўйламай шижоат қилмоқ: **الرجل** ≈ -р-ражулу бу киши охиринаи ўйламай шижоат қилди; 2) хоинларча уриб ўлдирмоқ: **بفلان** ≈ би-фула:нин у фалончини хоинларча уриб ўлдирди; 3) тиришиб ўрганмоқ, ўзлаштирмоқ: **في الأمر** ~ **фи:-л- амри** у ишни тиришиб ўзлаштирди; 4) тубанликда чўққига чиқмоқ: **في العيب** ≈ **фи:-л-хубси** у тубанликда чўққига чиқди; 5) машҳур бўлмоқ: **في** ≈

فه **фи:** сулу:киҳи у ўз сулукида машҳур бўлди.

فتل **фатала**, **يفتل** **йафтилу**, **فتلا** **фатлан** эшмоқ: **العبل** ≈ -л-ҳабла у арқонни эшиди

فتن **фатана**, **يفتن** **йафтину**, **فتنا** **фатнан** **فتونا** **футу:нан** 1) сеҳрланмоқ, лол қолмоқ: **الرجل** ≈ -р-ражулу бу киши лол қолди; 2) эритмоқ: **المعدن** ≈ -л-маъдина у маъданни эритди; 3) қийнамоқ, қийноққа солмоқ: **فلانا** ≈ **фула:нан** у фалончини қийноққа солди; 4) ҳайратга солмоқ: **فلانا الشيء** ≈ -ш-шай'у **фула:нан** бу нарса фалончини ҳайратга солди; 5) бурмоқ, юз ўгирмоқ: **فلانا عن الشيء** ≈ **фула:нан** 'ани-ш-шай'и у фалончини бу нарсдан бурди.

فتنة **фитнатун** 1) олов билан тажриба қилиш; 2) си-наш, тажриба қилиш; 3) ажабланиш, ҳайрон қолиш; 4) ақлдан озиш; 5) эси кетиш; 6) азоб, қийналиш; 7) йўлдан озиш, куфр; 8) шарманда, шармандали иш; 9) тескарилик, қарама-қаршилиқ.

فتاу фатван фатво (мафтийнинг қарори); кўплиги فتاوا
фата:вин ва فتاوي фатва:ва:

فتي фатан 1) ёшликнинг боши, йигитлик; 2) қўли очиқ,
сахий; 3) жасур, ботир; 4) ходим, хизматчи; иккилиги فتيان
фатайа:ни ва فتوان фатава:ни; кўнлиги فتيان фитйа:
нун ва فتية фитйатун; муаннаси فاة фата:тун;
кўплиги فتيات фатайа:тун.

فتي фатиййун қари эмас, ёш (мас., киши ёки дарахт);
кўплиги فتاء фита:ун ва افتاء 'афта:ун.

فجاة фаж'атун тасодиф, қутилмаганда, тўсатдан бў-
лишлик.

فج фажжа, يفج йафажжу, فجبا фажажан,
فجيجا фажжи:жан оёқ кериб юрмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу
киши оёқ кеериб юрди.

فجر фажрун тонг ёришиши; طريق ~ тари:қун ~ ёруғ
йўл.

فجع фажаъа, يفجع йафжаъу, فجعاً фажъан қий-
намоқ, азобламоқ: ~ غيره гайраҳу у бировни қийнади.

فجع في ماله واهله واهله фажиъа фи: ма:лиҳи ва
'аҳлиҳи ва би-ма:лиҳи ва би-'аҳлиҳи у бу молдан, бу оиладан
қийналди.

فجيرة фажи:ъатун фалокат, мусибат, фожиа; кўплиги
فجانع фажа:'иъу.

فحم фаҳҳама, يفحم йуфаҳҳиму, فحمها тафҳи:ман
1) кўмирламоқ, кўмирга беламоқ: ~ الشيء -ш-шай а у нар-
сани кўмирга белади; 2) кўмир қилмоқ: ~ العشب -л-
хашаба у ёғочни кўмир қилди.

فحش фуҳшун уятсиз, хунук гап, қилиқ.

فحص фаҳаса, يفحص йафҳасу, فحصاً фаҳсан 1) тек-
ширмоқ, ўрганиб чиқмоқ: ~ الطبيب المريض т-таби:бу-л-мари:
да бу табиб беморни текширди; ~ عن الشيء ~ъани-ш-шай'и
у нарсани ўрганиб чиқди; 2) изламоқ, қидирмоқ: ~ برجله
би-рижлиҳи у юриб излади; 3) чопмоқ: ~ الظبي ~з-забиу

бу кийик чопди; 4) синчиклаб қарамоқ: **الكتاب** ≈ -л-кита:
ба у китобни синчиклаб қаради; 5) кашф қилмоқ: **الشيء** ≈
-ш-шай'а у нарсани кашф қилди; 6) кавламоқ: **الأرض** ≈
-л-'арда у ерни кавлади; 7) тухум қўйиш учун ер кавламоқ:
القطاة ≈ -л-қата:ту бу тустовуқ тухум қўйиш учун ер
кавлади; 8) ўтдан жой очмоқ: **التحيزة** ≈ -л-хубзата у бу
нонга ўтдан жой очди; 9) тўзитмоқ: **المطر التراب** ≈ -л-матару-
т-тура:ба бу ёмғир тупроқни тўзитди.

فخص фаҳсун 1) текшириш, синаш, имтиҳон қилиш; кўп-
лиги **فحوص** фуҳу:сун; 2) яшаб бўладиган жой.

فعل фаҳлун 1) ҳар қандай жонворнинг эркаги; кўплиги
نعول фуҳу:лун ва **افعل** 'афҳалу 2) атоқли, улуғ.
فعل фаҳлун кўмир; **حجري** ≈ ҳажарийун тош кўмир;
نياتي ≈ наба.тийийун ёроқ кўмир.

فعت фаҳата, **يفعت** йафхату, **فعتا** фаҳтан 1) ал-
дамоқ, ёлгон гаширмоқ: **الرجل** ≈ -р-ражулу бу киши алда-
ди; 2) солланиб, тебраниб юрмоқ: **الرجل** ≈ -р-ражулу бу
киши тебраниб юрди; 3) кесмоқ: **الشيء** ≈ -ш-шай'а у нар-
сани кесди; 4) очмоқ: **الإناء** ≈ -л-'ина:а у идишни очди;
5) тешмоқ: **السقف** ≈ -с-сақфа у шипни тешди.

فخ фаххун ов тўри; кўплиги **فخاخ** фиха:хун ва
فخوخ фуҳу:хун

فخار фахха:рун 1) сопол, лой; 2) сопол идишлар.

فخم фаххама, **يفخم** йуфаххиму, **تفخيما** тафхима
1) улугламоқ, ҳурмат қилмоқ: **غيره** ≈ гайраҳу у бировни
улуглади; 2) очиқ, тўла талаффуз қилмоқ: **العروف** ≈ -л-ҳу
ру:фа у ҳарфларни очиқ талаффуз қилди.

فخذ фахизун (муан.) сон, бут; кўплиги **أفخاذ** 'афха:
зун.

فخذ фахзун қишнинг яқин кишиларидан таркиб топ-
ган маҳалла; кўплиги **أفخاذ** 'афха:зун.

فخر фаҳара, **يفخر** йафҳару, **فخرأ** фаҳран, фа-
харан, **فخارا** фаха:ран, **فخارة** фаха:ратан фаҳрлапмоқ,

фурурланмоқ: **الرجل** ≈ р-ражулу бу киши фахрланди,
فخم фахмун 1) қадри, обрўйи балад; 2) мантиқи
 кучли.

فدا фида:ун 1) қутилиш, халос бўлиш; 2) фидо қи-
 лиш, бериб юбориш, қурбон қилиш; 3) ибодатда йўл қўйил-
 ган қусурларни ювиш учун Аллоҳга бағишлаб бериладиган
 ёки қилинадиган нарсалар; 4) қурбонлик: **فداك ابي او فداك**

ابي фида:ка аби: 'ав фидан лака 'аби: сен учун отам
 қурбон.

فدائي фида:'иййун фидойи; кўплиги **فدائيون** фида:
 'иййу:на.

فدية фидйатун озод қилинганлик эвазига бериладиган
 пул ёки мол; кўплиги **فدي** фидан.

فراش фира:шун 1) тўшак; 2) ин, уя; 3) тилнинг оғиз
 тагидаги ўрни; кўплиги **فرش** фурушун ва **افرشة** 'афри-
 шатун.

فراشة фара:шатун 1) битта капалак; 2) тентак; 3) юм-
 шоқ суяк ёки темир; 4) елка; 5) бироз сув; кўплиги **فراش**
 фара:шун.

فراع фара:гун 1) бўш, банд эмас; 2) очиқ ер.

فرج фаражун ғамнинг кўтарилиши.

فرجة фуржатун 1) икки нарса орасидаги ёриқ, тирқиш;
 2) йиғинлар майдони; 3) ғамнинг кўтарилиши; 4) тасалли
 берадиган нарса; кўплиги **فرج** фуражун.

فرح фараҳа, **يفرح** йафраҳу, **فرحا** фараҳан 1) кўн-
 сил очилмоқ, севинмоқ: **بالشيء** ≈ би-ш-шай'и у бу нарсдан
 севинди; 2) енгил топилган неъматдан эсанкирамоқ: **الرجل** ≈

р-ражулу бу киши енгил топилган неъматдан эсанкиради.
فرح фараҳун 1) севинч, шодлик; севиниш, шодланиш,
 кўнгил очилиши; 2) мажозан: келин тўйи.

فرحان фарҳа:нун севинчли, шод; муаннаси **فرحي** фарҳа:;
 кўплиги **فراحي** фара:ҳа:.

فرحة фарҳатун 1) севинч, шодлик; 2) хушхабар.

فرخ фархун 1) қуш боласи, жўжа; 2) қуш, ҳайвон,
 симлик ва дарахтларнинг кичкинаси; 3) томирдан ўсган

янги новда; 4) қувиб камситилган киши; 5) ёриги бор дон; **الرءاء** ≈ -р-ра'си мия; кўшлиги **فراخ** фира:хун ва

افراخ 'афра:хун ва **فروخ** фуру:хун.

فرد фардун 1) битта, ёлғиз; 2) жуфтнинг ярми;

3) шахс, киши; 4) жағнинг бир тарафи; кўшлиги **افراد**

'афра:дун; **افرءالءناس** 'афра:ду-н-на:си одамларнинг улуг-лари.

فردوس фирдавсун 1) боғ; 2) жаннат; 3) гулзор; 4) ўтларнинг кўклиги; кўплиги **فراءيس** фара:ди:су.

فر фарра, **يفر** йаффиру, **فرا** фарран, **فرازا** фира:ран, мафарран 1) қочмоқ, чопмоқ: **الرجل** ~ -р-ражу-

лу бу киши қочди; 2) бормоқ: **إلى الشيء** ≈ 'ила:ш-шай и у бу нарсага борди; 3) илтижо қилмоқ: **إلى الله** ≈ 'ила:лла:ҳи у Аллоҳга илтижо қилди.

فرط фаррата, **يفرط** йуфарриту, **تفریطا** тафритан

1) ташлаб, қарамай қўйиб зое қилмоқ: **الشيء وفيه** ≈ -ш-шай'а ва **في:ҳи** у нарсани ташлаб қўйиб зое қилди; 2) тарқатмоқ, сарф қилмоқ: **الشيء** ≈ -ш-шай'а у нарсани сарфлади; 3) қайтармоқ: **الله عن فلان مايكره** ≈ -л-ла:ҳу ʻан фула:нин

ма: йакраҳу Аллоҳ фалончини макруҳдан қайтарди; 5) қолдириб олдин юриб кетмоқ: **فلان** ≈ фула:нан у фалончини қолдириб олдин юриб кетди; 6) ҳаддан ортиқ мақтамоқ:

فلان ≈ фула:нан у фалончини ҳаддан ортиқ мақтади;

7) сув келгунча ташлаб қўймоқ: **البيءر** ≈ -л-би'ра у қу-

дукни сув келгунча ташлаб қўйди; 8) юбормоқ: **إليه** ~

رسولا 'илайҳи расу:лан у унга элчи юборди; 9) қўлламоқ далда бермоқ: **عوا نهم علي الرجل** жанжалда бировни қўллади.

فرغ фаррага, **يفرغ** йуфарригу, **تفریفا** тафри:ган

1) бўшатмоқ: **الشيء** ≈ -ш-шай'а у нарсани бўшатди; 2) ато қилмоқ. **الله عليه الصبر** ≈ -л-ла:ҳу ʻалайҳи-с-сабра Аллоҳ унга сабрни ато қилди; 3) оқизмоқ, тўкмоқ: **لءماء** ≈

-д-дима: 'а у қонни оқизди.

فرق фаррақа, **يفرق** йуфарриқу, **تفریقا** тафри:қа

1) бўлак-бўлак қилиб туширмоқ: **الله القرآن** ≈ -л-ла:ҳу-қур'

на Аллоҳ Қуронни бўлак-бўлак қилиб туширди; 2) ажрат-моқ: **القاصنى بين الزوجين** ≈ -л-қа:ди: байна-з-завжайни бу қози эр-хотинни ажратди; 3) айрим, айрим, айириб, ажратиб қўймоқ: **الشيء** ≈ -ш-шай а у нарсани айириб қўйди; 4)

бўлиб бермоқ: **الشيء** ≈ -ш-шай а у нарсани бўлиб берди;

5) айрим-айрим гапирмоқ: **بين القوم** ≈ байна-л-қавми у бу қавм билан айрим-айрим гапирди.

فروج фарру:жун товуқ жўжаси; кўплиги **فرازيح**
фара:ри:жу.

فارس фарасун (муан. ва муз.) от; кўплиги **افراس**
афра:сун ва **فروس** фуру:сун.

فرش фаршун 1) ёйилган, тўшалган нарса; 2) кенг фазо; 3) сер ўсимлик жой; 4) учта барги чиққан экин.

فرصة фурсатун 1) фурсат, қулай вақт; 2) навбат; кўплиги **فارس** фурасун; **انتهاز فلان الفرصة** интаҳаза фула:нуни -л-фурсата фалончи бу фурсатдан фойдаланди.

فرضا фаруда, **يفرض** йафруду, **فروضا** фуру:дан
1) кенгаймоқ, кенг бўлмоқ: **الشيء** ≈ -ш-шай у бу нарса кенгайди; 2) ўйиб қўймоқ: **يفرض فرضا الشيء وفيه** ≈

йафриду фардани-ш-шай а ва фи:ҳи у нарсани ўйиб қўйди; 3) устига ёзиб қўймоқ: **الشيء عليه** ≈ -ш-шай а ғала йҳи у нарсани унинг устига ёзиб қўйди; 4) фараз, тасаввур қилмоқ: **الامر** ≈ -л- амра у ишни фараз қилди.

فرع фаръун 1) аслидан ажралиб чиққан нарса; 2) сочнинг ҳаммаси; **الوادي** ≈ -л-ва:ди: водийнинг юқориси;

فروع ≈ -л-қавми қавмнинг каттаси, фозили; кўплиги **فروع** фуру:ъун; **لشجرة فروع** фуру:ъун-ш-шажарати дарахтнинг шох ва бутоқлари; **فروع الرجل** фуру:ъу-р-ражули кишининг болалари; **فروع المسالة** фуру:ъу-л-мас'алати масаланинг қисмлари 3) ирмоқ.

فرغ фарага, **يفرغ** йафр (у, и) гу, **فراغا** фара:ган, **فروغا** фуру:ган 1) бўшмоқ, бўш бўлмоқ; **الرجل من العمل** ≈ -р-ражулу мина-л-ғамали бу киши бу ишдан бўшади; 2) интилмоқ: **له واليه** ≈ лаҳу ва 'илайҳи у унга интилди; 3) ўл-

моқ; فروغا الرجل ~ фуру:гани-р-ражулу бу киши ўлди;
 4) бўш бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса бўш бўлди;
 5) тугатмоқ, охирига етказмоқ: من الشيء ~ -мина-ш-шай'и
 у нарсани тугатди; 6) бекорга тўкилмоқ: دمه ~ дамуху
 унинг қони бекорга тўкилди; 7) қуймоқ, тўкмоқ: فرغا ~
 фараган ʻалайҳи-л-ма:ʻа у унинг устига сувни
 тўкди.

فرقا ئا фарқан, فرقا йафриқу, يفرق йафрақа, فرق фарақа,
 فرق байна ~ بين الشيء айирмоқ, ажратмоқ: 1) айирмоқ, ажратмоқ:
 فرقان байна-ш-шай'айни у икки нарсани бир-биридан ажратди; 2) аж-
 ратиб қўймоқ: بين العصوم ~ байна-л-хусу:ми у рақибларни
 ажратиб қўйди; 3) айрим-айрим қилиб очиқ баён қилмоқ:
 لله الكتاب ~ -л-ла:ҳу-л-нита:ба Аллоҳ китобни айрим-
 айрим қилиб, очиқ баён қилди; 4) ойдин бўлмоқ: له الظر ~
 لاху-т-тари:қу -ави-р-ра'йу унга бу йўл ёки бу
 фикр ойдин бўлди; 5) фарқни кўрсатмоқ: المتشا بهين ~
 -л-муташа: биҳайни у бу икки ўхшашликнинг (баъзи) фарқ
 ларини кўрсатди; 6) очиб бермоқ: له عن الأمر ~
 -л-ʻамри у унга бу ишни очиб берди; 7) қисмларга аж-
 ратмоқ, бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай-а у нарсани қисмларга
 ажратди; 8) қўрқитмоқ: الصبي غيره ~ -с-сабийна у б
 олани қўрқитди; 9) қаттиқ қўрқмоқ: غيره ~

гайраҳу у бировдан қаттиқ қўрқди; 10) тўзитмоқ:
 الشعر بالمشط ~ -ш-шаъра би-л-муштиу сочини тароқ билан
 тўзитди; 11) сичмоқ: انطائر ~ -т- та: иру бу қуш бичди.

فرق фарқун 1) сочининг фарқи; 2) фарқ, икки нарса-
 нинг бир-бирига нисбатан камлик ёки устунлиги; 3) зиғир;
 кўплиги فروق фуру:қун.

فرقة фирқатун 1) кишилар гуруҳи; 2) табақа, босқич
 (мас., ўқитишдаги); 3) қўшиннинг бир печа бригадаси, бў-
 линмаси.

فرک фарақа, يفرک йафруку, فركا фарқан
 1) силамоқ, ишқаламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани иш-
 қалади; 2) ишқалаб тоза қилмоқ: الثوب ~ -с-сабба у ки-
 йимни ишқалаб тоза қилди.

فرن фурнун нон пишириладиган ўчоқ; кўплиги **افرن** 'афра:нун.

فرو фарвун мўйна; кўплиги **فراء** 'фира:ун.

فريد фаридун 1) бир, битта; 2) ёлғиз, ягона; 3) ягона дур; 4) терилган дурлар ичида айрим қўйилган қумуш, олтин ёки ёқут донаси; 5) тенги йўқ, мислсиз; кўплиги **فرائد** 'фара:иду.

فريسة фари:сатун ов ўлжаси; кўплиги **فرائس** 'фара:ису.

فريق 'фари:қун 1) фирқадан каттароқ гуруҳ, жамоа; 2) ажратувчи, фарқ қилувчи; 3) отнинг илгари юргани; 4) кўшиннинг бир нечта бўлинимаси, бригадаси, кўплиги **افرقه** 'африқатун ва **فرقاء** 'фурақа:'у.

فزر фазара, **يفزر** йафз (у, и)ру, **فزرا** фазран 1) ёрмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёрди; 2) синдири-моқ: **الشيء من الشيء** ~ -ш-шай'а мина-ш-шай'и у нарсани бу нарсадан ажратди (синдириб); 4) синмоқ: **فزورا** 'фзура: ~ фузу:рани-ш-шай'у бу нарса синди.

فزة фаззатун сакраш, сапчиш, ирғиш.

فزع 'фазаъун 1) қўрқиш, хавфсираш; 2) папоҳ сўраш; 3) ёрдамга чақиряш; кўплиги **افزاع** 'афза:ъун.

فسا 'фаса:, **يفسو** йафсу:, **فاسوا** 'фасван, **فساء** 'фуса:'ан товушсиз ўсирмоқ, писиллатмоқ: **الرجل** -р-ра-лу бу киши товушсиз ўсирди.

فساء 'фуса:ун товушсиз ўсириқ.

فساد 'фаса:дун 1) чириш, ириш, бузилиш; 2) ўйин-кулғу; 3) тортиб олиш, зўрлик билан олиш; 4) қурғоқчилик, қаҳат; 5) зарарланиш, талофат кўриш, нобуд бўлиш.

فستان 'фуста:нун аёллар кўйлаги; кўплиги **فساتين** 'фастани:ну

فستق 'фустуқун писта дарахти.

فسخ 'фасаха, **يفسخ** йафсаху, **فسخا** 'фасхан 1) бўш, биликсиз бўлмоқ: **الرجل** ~ -р ражулу бу киши биликсиз бўлди; 2) бузуқ бўлмоқ, айнимоқ: **الرأي** ~ -р-ра'йу бу фикр бузуқ бўлди; 3) бузмоқ, айнитмоқ: **الرأي** ~

-p-ра'йа у фикрни бузди; **البيع** ~ -л-бай'а у савдони бузди; 4) бўлиб, айриб ташламоқ: **الأشياء** ~ -л-'ашйа:-'а у нарсаларни ажратиб ташлади; 5) жойидан кўчирмоқ: **العود** ~ -л-'у:да у новдани жойидан (синдирмай) кўчириди; 6) отиб ташламоқ: **الثوب عن نفسه** ~ -с-савба 'ан нафсиҳи у кийимни ўзидан отиб ташлади.

فسد фасад, **يفسد** йафс(и,у) ду **فسادا** фаса:дан 1) бузилмоқ, ичи бузуқ бўлмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу кишининг ичи бузуқ бўлди; 2) бузилмоқ, айни-моқ: **اللحم أو اللبن** ~ -л-лаҳму 'ани-л-лабану бу гўшт ёки бу сут айниди; 3) бузилмоқ, йўқ қилинмоқ: **العقد** ~ -л-'ақду бу битим бузилди; 4) жуда кўп, ошириб қилмоқ: **الرجل لاصواب والحكمة** ~ -p-ражулу-с-сава:ба ва-л-ҳикмата бу киши савобу ҳикматни кўп қилди; 5) бузилмоқ, уриниб қолмоқ: **الأمر** ~ -л-'уму:ру бу ишлар уриниб қолди.

فسد фасуда, **يفسد** йафсуду, **فسودا** фусу:-дан, **فسادا** фаса:дан бузилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса бузилди.

فسر фассара, **يفسر** йуфассиру, **تفسيراً** тафси:-ран 1) тушинтирмоқ, очиқ баён қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тушинтирди; 2) шарҳламоқ, изоҳламоқ, тафсир қилмоқ: **آيات القرآن** ~ а:йа:ти-л-қура:ни у Қурони Карим оятларини тафсир қилди.

فسيء фусайфуса:'ун рангли ушоқлар (мас. мар-марнинг).

فشل фашила, **يفشل** йафшалу, **فشلا** фашалан 1) заиф, қувватсиз бўлмоқ, бўшашмоқ: **الرجل** ~ -p-ражулу бу киши бўшашди; 2) қўрқмоқ, юраксизлик қилмоқ: ~ **الرجل** -p-ражулу бу киши юраксизлик қилди (мас., уришда); 3) аввал қизиққанидан бош тортмоқ: **عن الأمر** ~ 'ани-л-'амри у бу ишга қизиқиб, сўнг бош тортди; 3) муваффа-қиятсиз бўлмоқ: **في عمله** ~ фи: 'амалиҳи унинг бу иши муваффақиятсиз бўлди.

فصاحة фаса:ҳатун очиқ баён қилиш, сўзларни аниқ ва тўғри айтиш (ғалирувчи ва гапга нисбатан айтилади).

فصح фасуха, **يفصح** йафсуху, **فصاحة** фаса:-
хатан 1) фасохатли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
фасохатли бўлди; 2) арабча гапирмоқ ва тушинмоқ; **الأعجمي** ~
-л-'аъжамиййу бу аҷамий арабча гапирди ва тушинди.

فصح **فصح** фисҳун 1) очиқ, булутсиз кун; 2) яхдийларда
Мисрдан чиққан кунларини хотиралаш байрами; 3) христи-
анларда Исо пайғамбарнинг ўлимдан тирилишини хотира-
лаш байрами.

فصل фассала, **يفصل** йуфассилу, **تفصيلا** тафси:-
лан 1) бўлақларга бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
бўлақларга бўлди; 2) тушинтирмоқ, англаймоқ: **الكلام** ~
-л-кала:ма у гапни тушунтирди; 3) фарқли қилмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсани фарқли қилди; 4) бўлмоқ: **القصاب الشاة** ~
-л-қасса:бу-ш-ша:та бу кассоб қўйни бўлди; 5) ўлчаб кес-
моқ: **الخياط الثوب** ~ л-хаййа:ту-с-савба бу тикувчи кийимни
(қадга) ўлчаб кесди; 6) бошқа дур довалари билан оралат-
моқ: **العقد** ~ -л-'ықда у дурларни бошқа дурлар билан
оралатди.

فصل фасала, **يفصل** йафсилу, **فصلا** фаслан
1) яхши, пухта қилмоқ: **التطيب القول** ~ -л-хати:бу-л-қавла бу
хатиб гапни яхши қилди; 2) кесмоқ, қирқмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсани кесди; 3) узоклаштирмоқ: **الشيء عن غيره** ~
-ш-шай'а ёан гайриҳи у нарсани бошқасидан узоклаштирди
4) айирмоқ, ажратмоқ: **المولود عن الرضاع** ~ -л-мавлу:да ёани-
-р-рида:ъи у болани кўкракдан ажратди; **الفصيل عن امه** ~
-л-фаси:ла ёан 'уммиҳи у эмитзикли болани онасидан ажрат-
ди; 5) суд қилмоқ: **فصلا وفصولا العاكم بين الخصمين** ~
фусу:лани-л-ҳа:киму байна-л-хасмайни бу қози икки рақиб-
ни суд қилди; 6) ажратмоқ: **بين الشئين** ~ байна-ш-шай-
'айни у бу икки нарсани ажратди; 7) меваси майда чиқмоқ:
يفصل فصولا الكرم ~ йафсеулу фусу:лани-л-карму бу ток-
нинг меваси майда чиқди; 8) чиқмоқ: **القوم عن البلد** ~ -л-қавму
ёани-л-балади бу қавм бу мамлакатдан чиқди.

فصل фаслун 1) оралиқ, икки нарса ўртасидаги ма-
софа; 2) тўсиқ гов; 3) инсон жасадидаги ҳар икки суякнинг

бирлашган жойи; 4) бўлим, қисм, боб; 5) йил фасли; 6) саҳ-
на асаридан парда, кўриниш; 7) синф (мактабда); **قول** ~
қавлун ~ чин гап; **امر** ~ амрун ~ қатъий буйруқ;

يوم ~ йавму-л-~ и қиёмат куни; **الخطاب** ~ л-
хита:би а) қатъий қарор; б) хатиб хутбасидаги **امابعد** ~
'амма: баъду ана энди, шундан сўнг, — дейиши.

فصيح фаси:хун фасоҳатли, очиқ баёнли, яхши, чирой-
ли гапни хунугидан ажрата билувчи; **كلام** ~ кала:мун ~
қулоқ ва ақлга мақбул тўғри, очиқ гап; **لسان** ~ лиса:-
нун ~ фасоҳатли тил.

فضاء фада:'ун 1) кенг ер; бўшлиқ; 2) фазо, очиқ бўш-
лиқ; кўплиги **افضية** 'афдийатун.

يفض фадла, **فض** йафудду, **فضا** фаддан 1) бў-
лак-бўлак синдирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани бў-
лак-бўлак синдирди; 2) бўлмоқ тақсим қилмоқ: **الشيء على** ~

القوم -ш-шай'а ғала:л-қавми у нарсани бу қавмга тақсим
қилди; 3) бўлмоқ, айирмоқ, ажратмоқ: **القوم** ~ л-қавма у бу
қавмни бўлди; 4) тешмоқ: **اللؤلؤ** ~ л-лу'лу'а у дурни
тешди; 5) оқизмоқ: **الدموع** ~ д-думу:ға у кўз ёшларини
оқизди; 6) тўкмоқ: **له فاه** ~ л-ла:ху фа:ху Аллоҳ унинг

оғзидаги тишларни тўкди; 7) тугатмоқ: **الامر** ~ л-'амра
у ишни тугатди; 8) тўхтатмоқ: **ما بينهم** ~ ма: байнаҳум
у ораларидаги нарсани тўхтатди; 9) очмоқ: **الرسالة** ~ -р-
риса:лата у рисолани очди.

فضة фиддатун кумуш; кўплиги **فضاض** фидадун ва
ва **فضض** фида:дун.

فضح фаддаҳа **يفضح** йуфиддиҳу, **تفضيحا** тафди:-
ҳан отмоқ: **الصبح** ~ -с-субҳу тонг отди.

فضل фаддала, **يفضل** йуфаддилу, **تفضيلا** тафди:-
лан 1) устун, юқори, афзал кўрмоқ: **فلانا على غيره** ~ фула:нан
ғала: ғайриҳи у фалончини бировдан афзал кўрди; 2) устун,
юқори қўймоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни (ўзидан)
юқори қўйди.

فضل фадала, **يفضل** йафдулу, **فضل** фадлан
 1) керагидан ортмоқ, кўнаймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса керагидан ортди; 2) ортмоқ, қолмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса ортди, яъни қолди; 3) ортиқ, устун бўлмоқ: **غيره و علي غيره** ~ гайраҳу ва ғала: гайриҳи у бировдан устун бўлди.

فضل фадлун 1) яхши, чиройли қилиш; эҳсон қилиш; 2) ортиқлик; 3) ортиб қолган нарса, қолдиқ; 4) қолдиқ, катта сондан кичигини айириш натижаси; **قلان لا يملك درهمًا**

فضلфула: нун ла: йамлику дирҳаман фадлун
 ған ди: на: ринунинг дирҳами ҳам, динори ҳам йўқ; **في يده**
فضل الزمام иф йадиҳи фадлу -з-зима: ми унинг қўлида узан
 лининг бир та-рафи бор.

فضولي фуду: лиййун 1) билмайдиган иш билан шугулланувчи; 2) насл-насабсиз киши.

فضيحة фади: ҳатун айб, нуқсон; кўнлиги **فضائح** фада: иҳу

فطر фитрун 1) рўза тутиб оғиз очиш; 2) узум пишонаси; **عيدال** ~ ғи: ду-л-~ и рўза байрами; **زكاة** ~ зака: ту-л-~ и рўза садақаси; **رجل** ~ ражулун ~ ва **قوم** ~ қавмун ~ оғиз очган киши ва жамоа.

فطرة фитратун 1) туғма феъл, хулқ; 2) соғлом табиат, хулқ, атвор; кўнлиги **فطر** фитарун.

فطس фатаса, **يفطس** йафтису, **فطوسا** футу: сан
 1) тўсатдан, беҳосдан ўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тўсатдан ўлди; 2) юзга айтмоқ: **فطسا** ~ **غيره بالكلمة** фатсан гайраҳу би-л-калимати у гапни бировнинг юзига айтди; 3) уриб кенг қилмоқ: **الحديد** ~ -л-ҳади: да у темирни уриб кенг қилди.

فطم фатама, **يفطم** йафтиму, **فطما** фатман
 кўнрақ сутини эмишдан айирмоқ: **الرضيع** ~ -р-ради: ға у, ёмизикли болани кўнрақ сутидан айирди.

فطن фатина, **يفطن** йафтану, **فطنا** фатанан,
فطنة фитнатан, **فطانة** фата: натан 1) тушиниқли,

фаросатли, зеҳнли бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши фаросатли бўлди; 2) тушинмоқ: **للأمروبه وإليه** ~ ли-л-'амри ва биҳи ва 'илайҳи у ишни тушинди.

فطور фату:рун ифторлик таоми.

فطور футу:рун 1) нонушта, эрталабки таом; 2) ифторлик таомини ейиш; 3) нонушта қилиш.

ففظ фаззун 1) қўпол, дағал; 2) хулқи ёмон, феъли бузуқ; 3) чиранчиқ; 4) қўпол сўзали; кўплиги **أففاظ** 'афза:зун.

فطيع фази:ъун ўта хунук, жирканч.

فعل фаъала, **يفعل** йафъалу, **فعلان** фаълан, фаъалан 1) қилмоқ, ишламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ишлади; 2) исм билан ифодаланган кесим.

فعل фяълун 1) иш, юмуш; 2) наҳвда: феъл, кўплиги

فعل фиъа:лун ва **افعال** 'афъа:лун.

فقد фақада, **يفقد** йафқиду, **فقدان** фақдан фуқу:дан, **فقدان** ф(у,и)қда:нан 1) кўринмай қолмоқ, йўқолмоқ: **الشيء فلان** ~ -ш-шай'у фула:нан бу нарса фалончига кўринмай қолди; 2) зое қилмоқ, йўқотмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани зое қилди; 3) айрилмоқ:

المال ~ -л-ма:ла у бу молдан айрилди.

فقر фақара, **يفقر** йафқуру, **فقران** фақа:ратан фақир, молсиз бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши фақир бўлди.

فقر фақрун 1) моли йўқлик, камбағаллик, фақирлик; 2) ёриқ, дарз, ўйиқ; 3) муҳтожлик; кўплиги **مفقر** мафа:қиру; 4) ташвиш; 5) ҳирс; кўплиги **فقور** фуқу:рун;

الدم ~ -д-дами қони камлик.

فقس фақаса, **يفقس** йафқису, **فقسا** фақсан 1) қўл билан синдирмоқ: **البيضة** ~ -л-байдата у тухумни қўли билан синдирди; 2) синдирмоқ: **الطائر بيضته** ~ -т-та:'иру байдатаху бу қуми тухумини синдирди.

فك факат фақат. шунинг ўзи, бошқа эмас.

فقه фикҳун 1) фаҳм, фаросат; 2) билиш, англаш, тушиниш (кўпроқ шариат илми ва уннинг усулларини билишни ифодалашда ишлатилади).

فقير фақи:рун 1) фақир, моли йўқ, камбағал; 2) умурт-қаси синган; 3) сув боши; 4) хурмо кўчати экиладиган чуқурча; 5) муҳтож; кўплиги **فقراء** фуқара:’у.

فقيه фақи:хун 1) шариат усулу ҳукмларини билувчи олим; 2) фаросатли, кучли, зеҳнли олим; кўплиги **فقهاء** фуқаҳа:’у ва **فقاهه** фақа:’иху.

فكاهة фука:ҳатун ҳазил, аския.
فكر факара, **يفكر** йафкиру, **فكرا** фикран ўйламоқ, фикр қилмоқ: **لي في الامر فكر** р-ражулу фи:-л-’амри бу киши ишни ўйлади.

فكر фикрун 1) ўйлаш, фикр қилиш; фикр, ўй; 2) дилда сақланган маънолар; **لي في الامر فكر** ли: фи:-л-’амри фикрун бу иш хусусида менда фикр бор; **ما لي في الامر** ма: ли: фи:-л-’амри ~ бу иш тўғрисида менда ҳеч бир фикр йўқ; кўплиги **افكار** ’афка:рун.

فك факка, **يفك** йафукку, **فكا** факкан 1) бўлакларни, қисмларни ажратмоқ: **الشيء** ~ -ишай’а у бу нарсанинг бўлақларини ажратди; 2) майдаламоқ: **النقود** ~ -и-нуқу:да у пулни майдалади; 3) ечмоқ: **العقدة** ~ -л-’укдата у тугунни ечди; 4) бузмоқ: **الختم** ~ -л-’хатма у муҳрни бузди; 5) чиқармоқ: **العظم** ~ -л-’азма у суякни чиқарди; 6) жағини очиб дори ичирмоқ: **الصبي** ~ -с-сабий’иа у боланинг жағини очиб дори ичирди; 7) тушинтирмоқ: **ادغام العرفين** ~ идга:ма-л-ҳарфайни у бу икки ҳарфнинг идғомини тушунтирди; 3) бўшатмоқ, озод қилмоқ: **فكا و فكاك العبد** ~ факкан ва фика:кани -л-’абда у қулни озод қилди; 9) қа-римок, қартаймоқ:

فكوكا الرجل ~ фуку:кани-р-ражулу букиши қартайди; 10) қайтиб олмоқ: **الرهن** ~ -р-раҳна у гаровни қайтиб олди.

فك факка, **يفك** йафакку, **فكا** факкан, **فككا** факакан 1) заифлашмоқ, бўшашимоқ: **المفصل** ~ -л-

мафсилу бу бўғим бўшаңди; 2) синмоқ: чиқмоқ: **الفك** ~

-л-факку бу жағ чиқди.

فك факкун 1) соқол; 2) жағ; иккитаси **فكان** фак-
ка:ни; 3) кўл чиқеши; кўплиги **فكوك** фуку:кун.

فكر факкара, **يفكر** йуфаккиру, **تفكيراً** тафки:-

ран 1) ўйламоқ, фикр юритмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни
ўйлади; **في المشكلة** ~ фи:-л-мушкилати у мушкилни

осон қилишни ўйлади; 2) эслатмоқ, эсига солмоқ: **فلان** ~

فلان фула:нан би-л-'амри у фалончига ишни эслатди.

فكك факкака, **يفكك** йуфаккику, **تفكيكا**
тафки:кан 1) ечмоқ, бўшатмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у

нарсани ечди; 2) чиқармоқ: **العرضي دائرة العروض** ~ -л-'ару:-
диййу да:'ирата-л-'ару:ди бу арушунос аруз доирасидаги
шеърнинг баҳрини чиқарди.

فلاحة фала:ҳатун деҳқончилик, экин-тикиш.
فلس фалсун чақа, танга; кўплиги **فلوس** фулу:-
сун; **فلنيس السمك** фулу:су-с-самаки балиқ тангаси.

فلسفة фалсафатун 1) фалсафа, ҳикмат; 2) илмий ма-
салаларда фикр юрита билиш; билимли бўлиш; 3) метафи-
вика.

فلق фалаъа, **يفلق** йафлаъу, **فلعا** фалъан
1) ёрмоқ, синдирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёрди;
2) тушунтирмоқ, ўргатмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни ўр-
гатди.

فلفل фу,(и)лф(у,и)лун 1) гармдори, қаламбир; 2) ке-
лишган ва олғир киши.

فلق фалақа, **يفلق** йафлику, **فلقا** фалқан
1) оттирмоқ: **الله الصبح** ~ -л-ла:ҳу-с-субҳа Аллоҳ бу тонгни
оттирди; 2) ёрмоқ, синдирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у на-
сани ёрди; 4) пишиб ёрилмоқ: **التخل** ~ -н-вахлу бу хур-
мо пишиб ёрилди.

فلك фалакун 1) айланиш ўқи, орбита; 2) дума-
лоқлик; чарх; 3) денгизнинг айлана тўлқини; 4) атрофи
очиқ) думалоқ қум тепа; кўплиги **افلاك** 'афла:кун ва

فلك фул(у)кун; ~ علم ال ~ ыльму-л- ~ и астрано-
мня.

فلكي фалакийун 1) фалак илмининг олими, астра-
ном; 2) фалакий, фалакка тегишли.

فل фуллуи ясмин, араб ясмини (гул номи).

فلاح фалла:хун 1) деҳқон; 2) маллоҳ, матрос; кўп-
лиги **فلاحه** фалла:ҳатун ва **فلاحون** фалла:ху:на.

فلين филли:нун пўкак.

فيلفة фулайфилатун қаламнирча.

قم фамун оғиз; ~ الوادي -л-ва:ди: водийнинг
бошлайиши; **القارورة** ~ -л-қа:ру:рати шишанинг оғзи;

السيف ~ -с-сайфи қиличнинг дами; кўплиги **أفمام** 'афма:-
мун.

فناء фана:ун 1) ўткинчи, бақосиз; 2) йўқ, ҳалок,
побуд бўлиш.

فنجان финжа:нун пиёла; кўплиги **فناجين** фана:жи:-
ну.

فندق фундуқун 1) меҳмонхона; 2) сарой (мусофир-
лар учун); 3) ўқ; кўплиги **فنادق** фина:диқу.

فن фаннун 1) тур, хил, нав; 2) маҳорат, усталик,
ҳунармандлик; 3) санъат, ҳунар; 4) тармоқ, соҳа; кўплиги

فنون фуну:ун; **فنون الشعر** фуну:ну-ш-шиъри шеър-
нинг турлари; **الفنون الجميلة** ал-фуну:ну-л-жами:лату гў-
зал санъатлар (мас., мусиқа, рассомлик).

فنان фанна:нун 1) уста, ҳунарманд; 2) шоир, артист,
рассом.

فني фана:, **فني** фанийа, **يفني** йафна:,

فناء фана:'ан 1) борлигини тугатмоқ, йўқ бўлмоқ:

~ **الشيء** -ш-шай'у бу нарса йўқ бўлди; 2) қариб ўлай
деб қолмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қариб ўлай

деб қолди; 3) берилиб, киришиб кетмоқ: **في الشيء** ~ фи:-
ш-шай'и у бу нарсага киришиб кетди.

فهد фаҳдун 1) арслон; 2) қоллон; кўплиги **أفهد**
'афҳудун ва **فهود** фўху:дун.

فهرس **фихрисун** 1) муңдарежа; 2) китобдаги кўрсаткич;
3) каталог; кўплиги **فهارس** **фаҳа:рису**.

فهيم **фаҳима**, **يفهم** **йафҳаму**, **فهما** **фаҳман**,
фаҳаман, **فهمة** **фаҳаматан**, **فهامية** **фаҳа:миййатан**

1) яхши тасаввур қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
яхши тасаввур қилди; 2) билмоқ, тушинмоқ, англамоқ:
الأمر ~ -л-'амра у ишни англади; **ت عن فلان ومنه** ~ ту ёан
фула:нин ва минҳу мен фалончидан билдим.

فهيم **фаҳмун** тасаввур қилиш, фаҳмлаш, англаш, би-
лиш.

فهيم **фаҳи:мун** фаҳмли; кўплиги **فهماء** **фуҳама:у**.

فلا **фавжун** 1) гуруҳ, тўда; 2) тез юрувчи гуруҳ;

3) полк; кўплиги **افواج** 'афва:жун ва **افواج** 'афа:-
ви:жу.

فوز **фавзун** 1) өзгулик, яхшилик билан галаба қи-
лиш, зафар топиш; 2) кутилиш, пажот.

فوضى **фавдан** бебошлик, анархия; **قوم** ~ **қавмун** ~
бебош қавм.

فوق **фавқу** 1) уст, устида; **هو** ~ **ху** унинг устида;
2) ўрин-пайт келишиги билан таржима қилинади; **الجدران** ~

-л-жидра:ни бу деворда 3) -дан ортиқ, кўп, кўпроқ:
شهر ~ **الامت** 'ақамту ~ а шаҳрин бир ойдан ортиқ тур-
дим; **التسعة** ~ **العشرة** ал-ъашарату ~ а-т-тисъати ўн тўққиз-
дан кўпроқ; **هذا** ~ **ذاك** ҳаза: ~ а за:ка бу ундан кўп.

فول **фу:лун** ловия.

فولاذ **фу:ла:зун** пўлат.

فوار **фавва:рун** ўта қайновчи, шақиллаб қайновчи.

فواراة **фавва:ратун** 1) фаввора, фонтан; 2) қайна-
ётган қозондан отилиб чиқадиған томчилар.

فؤاد **фу'а:дук** 1) ақл, эс; 2) юрак; **الفارغ** ~ **ال** ал-
~ у-л-фа:риғу беғубор, гаму ташвишсиз юрак.

في **фи:** 1) ўрин-пайт маъносида: **المدرسة** ~ -л-
мадрасати мактабда; 2) вақтида, асносида, -да; **غروب** ~

الشمس **ғуру:би-ш-шамси** кун ботаётганда, кун ботиш

вақтида; 3) учун, туфайли; **عقبني** ~ **ذلك** **ға:ғабани:**
 ~ за:лика у мени ўша нарса учун жазолади; 4) ҳақида,
 тўғрисида.

فيروزج **файру:зажун** **фируза** (қимматбаҳо тош номи);
لون فيروزي **лавнун** **файру:зиййун** **ҳаворанг**, яшил.
فيضان **фи:да:нун** сув тошқини; **кўплиги** **فيضانات**

файада:на:тун.

فيل **фи:лун** **фил**; **муаннаси** **فيلة** **фи:латун**; **кўп-**
лиги **فيلة** **фийалатун** ва **أفيال** **'афйа:лун**; ~ **داء ال**
да:у-л-~и **фил** касали, пилпо (оёқларнинг йўғон бўлиб
 шишиш дарди); ~ **أصحاب ال** **'асҳа:бу-л-~и** **фил** эгалари
 (булар Абраҳа ад-ҳабашийнинг лашкарлари; улар исломдан
 илгари Маккани босиб олишганда Абобил қушлари уларни
 ҳалок қилган).

فيلسوف **файласу:фун** **файласуф**; **кўплиги** **فلاسفة** **фала:-**
сифатун.

فياض **файйа:дун** сер **файа.**

فتة **фи'атун** 1) тур, хил, тоифа; 2) фирқа; **кўплиги**

فتات **фи'а:тун** ва **فتون** **фи'у:на.**

ق

قابل **қа:бала**, **يقابل** **йуқа:билу**, **مقابلة** **муқа:бала-**
тан 1) учрашмоқ, юзлашмоқ; **غيره** ~ **гайраҳу** у биров би-
 лан учрашди; 2) юзлаштирмоқ, ёнма-ён қўймоқ (ўхшатиш
 учун): **الشيء بالشيء** ~ **ш-шай'а** **би-ш-шай'и** у нарсани
 бу нарса билан ёнма-ён қўйди.

قابلية **қа:билиййатун** 1) қобилият, қила билиш,
 қабул қила билиш; 2) майл, истак, хоҳиш.

قاتل **қа:тала**, **يقاتل** **йуқа:тилу**, **قتالا** **қита:-**
лан, **مقاتلة** **муқа:талатан** 1) уришмоқ; **علمه** ~

бадуваҳу у душмани билан уришди; 2) лаънатламоқ;
لانا الله فلانا ~ **ла-ла:ҳу** **фула:нан** Аллоҳ **фалончини**
 лаънатлади.

قاتم **қа:тимун** қора; ~ **أسود** **'асваду** ~ тим қора;

الأعماق ~ مكان мака:нун ~ у-л; аъма:қи атрофи узоқ жой (қоронғилиги учун), қўллиги **قواتم** қава:тиму.

المكان ال ~ **قاحل** қа:ҳилу н қовжираган, қуруқ; ал-мака:ну-л-~ у қуруқ ер.

قاد қа:да, **يقود** йақу:ду, **قودا** қавдан, **قيادة** қийа:дан **قيادة** қийадатан 1) етакламоқ:

~ **الدابة** -да-да:ббата у уловни етаклади; 2) келтир-

القائل إلى موضع القتل ~ -л-қа:тила 'ила:-мавди'и-л-қат-ли у маҳжумни қатлгоҳга келтирди; 3) бошчилик, қўмондонлик қилмоқ: **الجيش** ~ -л-жайша у бу қўшинга

қўмондонлик қилди.

قاد қада, **يقيد** йақи:ду, **قيدا** қайдан кишанламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни кишанлади.

قاذفة қа:зифатун бомба ташловчи самолёт.

قارب қа:раба, **يقارب** йуқа:рибу, **مقاربة** муқарабатан 1) яқинлашмоқ: **الإنة** ~ -л-'ина:'у бу

идиш (тўлашга) яқинлашди; 2) яқин бўлмоқ: **فلان فلانا** ~ фула:нун фула:нан фалончи фалончи билан (фикрда- яқин бўлди.

قارب қа:рибун 1) қайиқ; 2) тунда сув сўровчи; 3) қайиққа ўрнатилган идиш, товоқ; қўплиги **قوارب** қава:рибу.

قارة қа:рратун қитъа; **اثيريقيا** ~ 'ифри:қийа: Африка қитъаси.

قارس қа:рисун қаттиқ совуқ, аёз совуғи.

قارن қа:рана, **يقارن** йуқа:рину, **مقارنة** муқа:ранатан, **قرانا** қира:нан 1) ўртоқлашмоқ, тенг-қурлашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировла ўртоқлашди; 2) со-

лиштирмоқ: **بين الشيتين** ~ байна-ш-шай'айни у икки нарсани солиштирди; 3) ўлчамоқ: **الشيء بالشيء** ~ ш-шай'а би-

ш-шай'и у нарсани бу нарса билан ўлчади; 4) келиштир-моқ **بين القوم** ~ байна-л-қавми у бу қавм орасини келиштирди; 5) ўрнини босмоқ: **قرا نا بين الزوجين** ~ қира:нан

байна-з-завжайни у бу эр-хотин ўрнини босди.

قاس қа:са, يقيس йақи:су, قيسا қайсан,
قياسа қийа:сан 1) солиштирмақ, қиёсламақ:

~ الشيء بغيره و عليه و إليه -ш-шай'а би-гайриҳи
ва ʔалайҳи ва ʔилайҳи у нарсани бошиқаси билан қиёслади
; 2) ўлчамақ: الطيب الجرح ~ -т-таби:бу-л-журҳа қайсан
бу табибяранинг чуқурлигини ўлчади.

قاس қа:син 1) раҳмсиз, золим; 2) қўпол, дағал.

قاسم қа:сама, يقاسم йуқа:симу, مقاسمة
муқа:саматан 1) қўшилишмоқ, шерик бўлишмоқ: غيره ~
гайраҳу ʔала:-л-'амри у бу ишда биров билан
шерик бў-лишди; 2) бўлишмоқ; غيره المال гайраҳу-л-
ма:ла у биров билан молни бўлишди; 3) қасам ичмоқ:
فلان ~ фула:нан у фалончига қасам ичди.

قاصر қа:сирун ёш, вояга етмаган.

قاص қа:дин 1) қози; 1) ҳукмига берилган ишларни
ҳал қилувчи; қўплиги قضاة қуда:тун;
сумун ~ ўлдирувчи заҳар.

قاطرة қа:тиратун тортувчи, шатакка олувчи.

قاطع қа:таʔа, يقاطع йуқа:тиʔу, مقاطعة
муқа:таʔатан 1) айрилишмоқ, алоқани узишмоқ: فلان ~
фула:нан у фалончи билан алоқани узишди; 2) узишмоқ,
тўхтатишмоқ; القوم ~ -л-қавма у бу қавм билан (ёр-
дам алоқаларини) тўхтатишди; 3) ҳақ эвазига тайинламоқ:
فلان علي كذا وكذا من الأجر ~ фула:нан ʔала: каза: ва
каза: мина-л-'ажри у фалончини бирор нарса эвазига ишга
тайинлади.

قاعة қа:ʔатун 1) ҳовли; 2) қабулхона; 3) катта
хона, зал; қўплиги قاعات қа:ʔа:тун.

قاعدة қа:ʔидатун 1) қاعد қа:идун нинг муав-
наси; 2) қоида; 3) иморатнинг асоси, замини; 4) кажаван-
нинг ёғочи; 5) пойтахт; الطائرات ~ -т-та:пра:ти само-
лётлар базаси; التمثال ~ -т-тимса:ли ҳайкалнинг пой-
девори; қўплиги قواعد қава:ʔиду.

- قافله** қа:филатун карвон; кўшлиги **قوافل** қава:-
 филу.
قال қа:ла, **يقول** йақу:лу, **قولا** қавлан,
قالا қа:лан, **قيل** қи:лан, **قولة** қавлатан
مقالة мақа:лан, **مقالة** мақа:латан гаширмоқ, демоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши гаширди. 2) таъна, бухтон
 қилмоқ: **عليه** ~ ьалайҳи у ҳақда хабар берди; 4) ти-
 ришмоқ, ҳаракат қилмоқ: **فيه** ~ фи:ҳи у у тўғрида ти-
 ришди; 5) ўз кўзи билан кўрмоқ: **به** ~ биҳи у уни ўз
 кўзи билан кўрди; 6) енгмоқ: **به** ~ биҳи у уни енг-
 ди; 7) ёқтирмоқ: **به** ~ биҳи у уни ёқтирди; 8) чай-
 қамоқ, ишора қилмоқ: **برأسه** ~ би-ра'сиҳи у боши би-
 лан ишора қилди.
قالب қа:лабун қолин; кўшлиги **قوالب** қава:-
 либу.
قام қа:ма, **يقوم** йақу:му, **قوما** қавман,
قيام қийа:ман, **قومة** қавматан, **قيام** қийа:ма-
 тан 1) турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши турди; 2) те-
 кис бўлмоқ: **الأمر** ~ -л-'амру бу иш текис бўлди; 3)
 яримга келмоқ: **میزان النهار** ~ ми:за:ну-н-наҳа:ри бу кун-
 нинг тарозуси яримга келди; 4) ботишга келди: **قائم الظهيرة** ~
 қа:'иму-з-заҳи:рати бу кун ботишга келди; 5) қотмоқ, муз-
 ламоқ: **الماء** -л-ма:'у бу сув музлади; 6) ўрнатил-
 моқ: **العق** ~ -л-ҳаққу бу ҳақиқат ўрнатилди; 7) асослан-
 моқ: **علي الأمر** ьала:-л-'амри у бу ишга асосланди.
قامة қа:матуи 1) қад, киши бўйи; 2) одамлар гуру-
 хи; кўплиги **قامات** қа:ма:тун.
قامر қа:мара, **يقامر** йуқа:миру, **مقامرة** муқа:-
 маратан **قمارا** қима:ран қимор ўйнашмоқ: **غيره** ~
 ғайраҳу у биров билан қимор ўйнашди.
قاموس қа:му:сун 1) юкеап, катта денгиз; 3) денгиз

чиқурлиги; 4) луғат; **لكذا** **هو** ~ **هو** хува ~ ли-каза: у фалон нарсанинг қомусидир

قانون қа:ну:нун 1) қонун, қонда, умумий қонда; қонуният; 2) қонун (муסיқа асбоби); кўплиги **قوانين** қава:-ни:ну.

قاوم қа:вама, **يقاوم** йуқа:виму, **مقاومة** муқа:-вамата, **قواما** қива:ман 1) тескарилашмоқ, қаршилашмоқ: **غيرة** ~ **غاي**райху у биров билан қаршилашди; 2) биргалашмоқ: **غيرة** ~ **غاي**райху у биров билан (бир мақсад билан) биргалашди; 3) ўрнини босмоқ; алмаштирмамоқ: **الثشي** ~ -ш-шай'а у нарсани алмаштирди;

الضمن المناع ~ -с-саману-л-мата:ъа бу нарх нарсанинг ўрнини босди.

قائد қа:'идун 1) қўмондон; 2) доҳий, раҳбар; кўплиги **قادة** қа:датун ва **قواد** қуввадун ва **قواد** қувва:дун ва **قادات** қа:да:тун; 3) тоғ бурни.

قائمة қа:иматун 1) жопвор оёғи; 2) рўйхат; **السيف** ~ -с-сайфи қиличнинг дастаси; **الخوان** ~ -л-х(у,и) ва:ни столнинг оёғи; кўплиги **قائمت** қа'има:тун ва **قوائم** қава:'иму.

قبان қабба:нун осма тарозу.

قبة қуббатун қуббали, гумбазли иморат; кўплиги

قبيب қубабун ва **قباب** қиба:бун; **الغضراء او**

الزرقاء ~ -л-хадра:'у 'ави-з-зарқа:'у осмон гумбази.

قبة қуббаъатун 1) қалпоқли плаш; 2) шапка,

цилиндр.

قبل қаббала, ~ **يقبلا** йуқаббилу, тақ-

би:лан 1) ўнмоқ: **غيره** ~ **غاي**райху у бировни ўнди;

2) безрайтмоқ: **العمي الرجل** ~ -л-хумма:-р-ражула бу

иситма бу кишининг (лабини) безрайтди; 3) шартнома билан ишлатмоқ: **العامل العمل** ~ -л-ъамила-л-ъамала у

ишчини шартнома билан ишлатди.

قبح қабуҳа **يقبح** йақбуҳу, **قبحا** қ(у,а)-

бҳан, **قباحة** қаба:ҳатан, **قباحا** қуба:ҳан, **قبوحا**

қубу:ҳан, **قبوحة** қубу:ҳатан қабих, ҳунук бўлмоқ:

~ **الشيء** -ш-шай'у бу нарса ҳунук бўлди:

قَبِج қубҳун қабоҳат, ҳунуклик (сўздаги, ишда-
ги, қилиқ ва кўринишдаги); **قَبِجًا لَهُ** қубҳан лаҳу ба-
шараси қурсин!

قَبْر қабара, **يَقْبِر** йақбуру, **قَبْرًا** қабран,
مَقْبَرًا мақбаран кўммоқ: **~ المَيِّت** -л-майта у
ўликни кўмди.

قَبْر қабрун гўр; кўплиги **قُبُور** қубу:рун.

قَبَض қабада, **يَقْبِض** йақбиду, **قَبْضًا** қабдан
1) қўлга олмоқ; ушламоқ; **~ الشيء و عليه** -ш-шай'а ва ъа-
лайҳи у нарсани қўлга олди; 2) эга бўлмоқ, эгалламоқ;
~ الأرض أو الدار -л-арда ави-д-да:ра у ерни ёки уйни
эгаллади; 3) ушламоқ, қўлга туширмоқ; **~ اللص** -л-
лисса у ўғрини ушлади; 4) сиқиб қўймоқ; **~ عليه الرزق** -
лайҳи-р-ризқа у унинг ризқини сиқиб қўйди; 5) олмоқ;
~ المال -л-ма:ла у молни олди.

قَبْضَة қабзатун 1) ҳовуч; 2) ўлим; 3) қилич дастаси;
صار الشيء في قبضته са:ра-ш-шай'у фи: қабдатиҳи бу нарса
унинг қўлига тушди, яъни у унга эга бўлди.

قَبْط қибтун жонтлар, қибтийлар.

قَبِل қабала, **يَقْبِل** йақбулу, **قَبْلًا** қаблаи 1) қа-
бул қилмоқ; **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани қабул қилди;
2) яқин бўлмоқ; **~ اليوم** -л-йавму бу кун яқин бўлди;

قَبِل қабила, **بِقَبِل** йақбалу, **قَبَالَة** қаба:-
латан 1) кафил бўлмоқ; **~ بفلان** би-фула:нин у фалончига
кафил бўлди; 2) **~ القابلة الولد** -л-қа:билату-л-валада бу доя
болани туғдирди; 3) хотира, эсдалик учун олмоқ:

قبولا **~ الشيء قبولا** -ш-шай'а қабу:лан у нарсани хотира учун
олди; 4) қабул қилмоқ **~ الله دعاء فلان** -л-ла:ҳу дуъа:а фула:-
нин Аллоҳ фалончининг дуосини қабул қилди; 5) рози,
мамнун бўлмоқ; **~ العمل** -л-ъамала у бу юмушдан
мамнун бўлди; 6) ишонмоқ; **~ الخبر** -л-хабара у бу
хабарга ишонди.

قبل қаблу -гача, илгари, олдин; **من** ~ мин ~ илгаридан; **العرب** ~ -л-ҳарби урушгача; **شهر** ~ шаҳ-рин бир ой олдин. **اقباء** 'ақба:ун.

قبلة қублатун 1) ўнич; 2) кафолат, кафиллик; кўп-лиги **قبل** қубалун.

قبلة қиблатун 1) қарши, олд, рўпара; 2) тараф, жиҳат; 3) Каъба.

قبو қабвун 1) қубба, гумбаз; 2) ертўла, подвал;
قبيح қаби:ҳун 1) хунук; 2) шариат қилинишини манъ қилувчи нарса ва ишлар; 3) урф ва тақлид инкор қилган нарсалар; кўплиги **قباح** қиба:ҳун ва **قبيعي** қабҳа: ва

قباحي қиба:ҳа:
قبيلة қаби:латун 1) қабила; уруғ; 2) тур (мас, ўсим-лик тури); кўплиги **قبائل** қаба:'илу.

قتر қаттара, **يقتر** йуқатиру, **تقتيرا** тақти:-ран 1) қизганмоқ **علي عياله** ~ бала: ыйа:лиҳи у оиласидан қизганди; 2) таралмоқ: **الشواء** ~ -ш-шива:'у бу қовур-доқнинг иси таралди; 3) истеъмол учун тайёрламоқ, ҳозир-ламоқ **الاشياء وبينها** ~ -л-'ашйа:'а ва байнаҳа: у нарсаларни истеъмол учун тайёрлади.

قتل қаттала, **يقتل** йуқаттилу, **تقتلا** тақ-лан 1) ваҳшиёна ўлдирмоқ: **فلاي** ~ фула:нан у фалончи-ни ваҳшиёна ўлдирди; 2) қўш ўлдирмоқ: **القوم** ~ -л-қавма у бу қавмнинг кўнини ўлдирди:

قتل қатила, **يقتل** йақтулу, **قتلا** қатлан, **تقتلا** тақта:лан 1) ўлдирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни ўлдирди; 2) ерга урмоқ, камситмоқ: **فلاي** ~ фула:-нан у фалончини ерга урди.

قتل қатлун 1) ўлдириш, қати қилиш; **القتل العمد** ал-қатлу-л-ъамду сабабли ўлдириш; **القتل الخطاء** ал-қатлу-л-хата:'у янглишиб ўлдириш, бемақсад ўлдириш; 2) мажозан: қаттиқ уриш, уриб ташлаш.

قتيل қати:лун (муз. ва муаан.) 1) мақтул, ўлдирил-

ган; 2) қурбон; кўплиги **قتلي** қатла: ва **قتلاء** қута-
ла:у ва **قتلي** қатала:

قتاء қ(у, и)сса:ун узун бодринг.

قاد қад мозий (ўтган замон) феъл олдида келса, иш-
ҳаракатнинг тугаганини билдиради; **قديع** қад тубиъа
нашр қилиб бўлинди, нашр қилинди; музорий (ҳозирги-
келаси) замон феъли олдида келса: бироз, бир мунча.

قداسة қада:сатун 1) поклик, тозалик; 2) олий ҳазрат
(улуғ олимликнинг, юқори мартабанинг лақаби).

قدح қадахун қадах, шароб ичиладиган идиш (бун-
дай идишда шароб бўлса, ка'с дейилади); кўплиги **اقداح**
'ақда:хун.

قد қаддун 1) қад, қомат, 2) қоматнинг келишган-
лиги; 2) ўлчов, миқдор; 4) янги тугилган кўзичоқнинг тери-
си; кўплиги **اقد** 'ақуддун ва **قنود** куду:дун ва

اقد қида:дун ва **اقدة** 'ақиддатун.

قداحة қадда:ҳатун 1) чақмоқ тош уриладиган те-
мир; 2) зажигалка.

قداس қудда:сун христианларнинг нон ва шароб би-
лан ўликнинг руҳини шод қилиб ўқиладиган дуолари; кўп-
лиги **قداديس** қада:ли:су.

قدام қудда:мун олд, олд тараф, қарши, рўпара.

قدس қаддаса, **يقدس** йуқаддиеу, **تقديسا** тақ-
ди:сан 1) Байту-л-муқаддасга келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу
бу киши Байту-л-муқаддасга келди; 2) қуддосни ўқимоқ:
الكاهن ~ -л-ка:ҳину бу, коҳин қуддосни ўқиди; 3) ўзи-
ни покламоқ: **لله** ~ -ли-л-ла:ҳи у ўзини Аллоҳ учун
поклади; салавот айтмоқ: **لله** ~ ли-л-ла:ҳи у Аллоҳга
салавот айтди; 4) улугламоқ: **لله** ~ ли-л-ла:ҳи у Ал-
лоҳни улуглади; 5) муқаддасламоқ: **الله** ~ -л-ла:ҳа
у Аллоҳни муқаддаслади; 6) шоклаб барака бермоқ: **الله** ~

قلان -л-лаа:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончини шоклаб бара-
ка берди.

قدم қаддама, **يقدم** йуқаддиму, **تقديميا** тақди:-

ман 1) илгарилатмоқ **غیره** ~ гайраҳу у бировни илгарилатди; 2) яқинлаштирмоқ: **الشيء إلى غيره** ~ -ш-шай'а 'ила: гайриҳи у нарсани бошқасига яқинлаштирди;
قدوس қудду: сун ҳар қандай айбу нуқсонлардан пок, муқаддас (Аллоҳнинг сифати).

قديس қидди: сун Аллоҳнинг неъматларига тоза, пок бўлиб интилувчи мўмин киши.

قدر қадара **يقدّر** йақд(у,и)ру, **قدراً** қадран

1) ўлчовини, миқдорини белгиламоқ, аниқламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсанинг миқдорини белгилади; 2) қозонда пиширмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўштни қозонда пиширди; 3) қизганмоқ: **علي عياله** ~ ʔала: ʔайа:лиҳи у оиласига риҳқини қизганди; 4) бўлмоқ: **الرزق** ~ -р-риҳқа у риҳқини бўлди; 5) ўлчамоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарса билан ўлчади;

قدر қадрун 1) миқдор, ўлчов; 2) нарх, баҳо; 3) қадр, қиймат; 4) куч, қувват, 5) обрў, ҳурмат; 6) тўқислик, бойлик; **جاء الشيء علي الشيء** ~ жа:ʔа ~ у-ш-шай'и ʔала: -ш-шай'и бу нарса бу нарсага тенг келди; **فلان له عدى** ~

фула:нун лаҳу ʔинди: ~ мен фалончини ҳурмат қиламан; кўплиги **أقدار** 'ақда:рун; ~ **لا** лайлату-л-~и қадар туни (Қуръони Карим нозил бўлган 27-рамазон туни); **سورة ال** ~ су:рату-л-~и «ал-Қадр» сураси.

قدر қидрун қозон; кўплиги **قدور** қуду:рун.

قدر қадарун 1) тақдир, қисмат; нарсаларнинг вақтинин олдишдан белгилаш; 2) миқдор, вақт ёки ҳажм чегараси; 3) куч, қудрат; кўплиги **أقدار** 'ақда:рун.

قدرة қудратун 1) ирода кучи; 2) куч, қудрат; 3) қилаолиш, кучдан келиш; 4) тўқислик; бойлик; **رجل ذو** ~ ражулун зу: ~ ин бу киши қудрат эгасидир, яъни бойдир; **آلة ما** ~ а:латин ма: асбобнинг иш қуввати.

قدم қадима, **يقدم** йақдаму, **قدوما** қуду:-ман 1) кўнмоқ: **علي العيب** ~ ʔала: -л-ʔайби у бу нуқсонга кўнди; 2) қайтмоқ: **قدوما ومقدما وقدمانا الرجل من سفره** ~ қуду:ман ва мақдаман ва қидма: нани-р-ражулу мин сафа-

рихи бу киши сафаридан қайтди; 3) қасд қилмоқ, интильмоқ, ила:-л-'амри у бу ишга қасд қилди; 4) қўрқмай қилмоқ: **علي الأمر** ~ ʔала:-л-'амри у бу ишни қўрқмай қилди;

قدم қадамун (муз. ва муан.) 1) товоң; оёқ; 2) олдинда, илгари бўлиш; 3) тақдим қилиш, бериш; 4) пешқадам, илгари юрувчи; 5) қадам; 6) қадам (ўлчов бирлиги); **فلان**

ли-фула:нин **في كذا** ~ **صلىك او سوء** ли-фула:нин фи: каза ~ у сидқин 'ав сав'ин фалончининг оёғи фалон нарсада енгил бўлди ёки оғир бўлди; **فلان عند فلان** ~ ли-фула:нин ʔинда фула:нин ~ фалончининг қадами фалончига ёқди; **هو ذو** ~

ҳува зу: ~ ин у қўрқмасдир; кўплиги **اقدام** 'ақда:мун.

قدم қидамун ўтган, илгари бўлган иш.

قدوة қудватун 1) намуна, ўрнақ; 2) мисол.

قديد қади:дун тилиб қуритилган гўшт, сур гўшт.

قدير қади:рун қудратли (Аллоҳнинг сифати).

قديم қади:мун 1) эски, қадимий; кўплиги **قديماء**

қудамә:'у ва **قديمي** қудә:ма: ва **قديمات** қада:'иму;

муаннаси **قديمة** қади:матун; кўплиги **قديمات** қади:-

ма:тун ва **قديم** қада:'иму; 2) вужуди, борлигининг

боши йўқ (Аллоҳнинг сифати).

قذاة қаза:тун чўп, хас; кўплиги **قذاي** қазан.

قذر қазарун кир; нажас, бўқ; кўплиги **قذار**

'ақза:рун.

قذر қазирун кир, ифлос.

قذف қазафа, **يقذف** йақзифу, **قذفا** қазфан

1) қусмоқ; **لرجل** ~ -р-ражулу бу киши қусди; 2) эш-

какламоқ; **الملاح** ~ -л-малла:ҳу бу денгизчи (қайиқни)

эшкаклади; 2) шунчаки айтмоқ, гапирмоқ; **بقوله** ~ би-

қавлиҳи у гапини шунчаки айтди; 3) иргитмоқ; **الحجر** ~

-л-ҳажара у тошни иргитди;

قذبي қазан 1) кўз бўқи; 2) чўп, кир; **هو يفضى علي ال** ~

ҳува йўғди: ʔала:-л-қазә: у тубанлашди; **صار الامر في عينه**

са:ра-л-'амру ~ фи: ʔайниҳи бу иш жонига тегди; кўплиги
 اقداء 'ақза:'ун ва قلدی қузиййун.

قدیفة қази:фатун 1) (нарсаларин) отадиган нарса;
 2) ёмон сўкиниш; 3) ўқ, снаряд, бомба, граната; кўплиги
 قذائف қаза:'ифу.

قرابة қара:батун қариндош, наслдош.

قرار қара:рун 1) асоийш, тинч ер; 2) туриб қолиш,
 қарор топиш, ўрнашиш; 3) қарор, масаланинг ёки фикрнинг
 счими; 4) нақорат; صارا الأمرالى ~ са:ра-л-'амру 'ила: ~ иҳи
 бу иш ечимига етди; ~ اهل ال 'аҳлу-л- ~ и ўтроқ, муқим
 яшовчилар; ~ دار ال да:ру-л- ~ и охираат, нариги дунё.

قران қира:нун 1) никоҳ билан қўшилиш; 2) ҳаж би-
 лан умрани қўшиш; 3) етаклайдиган арқон; кўплиги قرن
 қурунун.

قراء қара:'а, يقراء йақра:'у, قراءة қира:-
 атан, قرانا қура:нан 1) ўқимоқ: الكتاب ~ -л-кита:-
 ба у китобни ўқиди; 2) ичда ўқимоқ: الكتاب ~ -л-кита:ба
 у китобни ичда ўқиди; 3) қараб ёки ёд ўқимоқ: الآية القر ~

~ -л-а:йата-л-қура:ниййата у Қурон оятини ёд ўқиди;
 قرآن қура:нун 1) Қурони Карим; 2) ўқиш, қироат
 қилиш.

قرب қаруба, يقرب йақрбу, قرابة қара:-
 батан, قربا қурбан, قربة қурбатан, قربي қари:
 қурба: яқин бўлмоқ, яқинлашмоқ: ~ الشى ~ -л-шай'у бу
 нарса яқин бўлди.

قرب қурбун 1) яқинлик, йироқ-эмаслик; 2) қариндош-
 лик; 3) биқин; кўплиги اقرب 'ақра:бун.

قربان қурба:нун. 1) қурбонлик (Аллоҳга аталган
 жонвор ва бошқалар); 2) шоҳнинг ҳамнишин, мулозим ва
 хослари; кўплиги قرايين қара:би:ну.

قربي қурбан қариндошлик.

قرحة қарҳатун йиринглаган яра; кўплиги قرح
 қарҳун ва قروح қуру:ҳун; ذوالقروح зу:-л-қуру:ҳи
 ярали (Имру-л-қайснинг лақаби).

قرد қирдун маймун; кўплиги **قرود** қуру:дун
 ва **قردة** қирадатун ва **اقراد** 'ақра:дун ва **قرد**
 қирадун; муаннаси **قردة** қирдатун; кўплиги **قرد**
 қирадун.

قرب қарраба, **يقرب** йуқаррибу, **تقريباً**
 тақри:бан 1) яқинлаштирмақ: **~ الشيء وإليه ومنه وعنده**
 -ш-шай'а ва 'илайҳи ва минҳу ва 'индаҳу у нарсани яқин-
 лаштирди; 1) келтирмақ; қилмоқ: **~ اللقربان لله** -л-қурба:на
 ли-л-ла:ҳи у Аллоҳга қурбонлик келтирди; 3) қурбонлик
 бермоқ: **~ الكا هن فلانا** -л-ка:ҳину фула:нан бу қоҳин
 фалончига қурбонлик берди.

قرد қаррара, **يقرد** йуқарриру, **تقريباً** тақри:-
 ран 1) ўрнатмоқ, жойламоқ: **~ الشيء في المكان** -ш-шай'а фи:
 л-мака:ни у нарсани бу жойга ўрнатди; 2) иқрор қилдир-
 моқ: **~ فلانا بالذنب** фула:нан би-з-занби у фалончини
 гуноҳга иқрор қилдириди.

قرص қарраса, **يقرص** йуқаррису, **تقريباً**
 тақри:сан 1) синдириб ташламоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у
 нарсани синдириб ташлади; 2) кесиб-кесиб қўймоқ: **~ العجين**
 -л-'ажи:на у хамирни кесиб-кесиб қўйди (зувала яшаш
 учун).

قرش қиршун 1) қурш (пулнинг бир тури); 2) ақула;
 кўплиги **قروش** қуру:шун.

قرص қараса, **يقرص** йақрусу, **قرصاً** қарсан
 1) чимчиламоқ: **~ غيره** гайраҳу у бировни чимчила-
 ди; 2) чақмоқ: **~ فلانا بلسانه** фула:нан би-леса:ниҳи у фа-
 лончини тили билан чақди; **~ البرغوث الإنسان** -л-бу-
 ргу:су-л-'инса:на бу бурга ипсонни чақди.

قرص қурсун қурс (нон, ҳолва, дори кабиларнинг
 думалоқ шаклдағиси); **~ الشمس** -ш-шамси қуёшнинг
 гардиши; кўплиги **اقراص** 'ақра:сун ва **قرصة** қира-
 сатун ва **قراص** қира:сун.

قرصان қурса: нун денгиз қароқчиси; кўшлиги **قراصنة**
қара: синатун.

قرع қараға, **يقرع** йақрау, **قرعا** қарған
1) тақиллатмоқ, қоқмоқ: **الباب** ~ -л-ба: ба у эшикни
қоқди; 2) урмоқ: **الشيء بالعصي** ~ ш-шай'а би-л-ъаса: у нар-
сани бу таёқ билан урди.

قرع қариға, **يقرع** йақрау, **قرعا** қараған
ва қарған соч тўкилмоқ, кал бўлмоқ: **فلان** ~ фула: нун
фалончи кал бўлди.

قرع қарағун соч тўкелиши, каллик қасали.

قرميد қарми: дун ғишт.

قرن қарана, **يقرن** йақрину, **قرنا** қарнан,

قرانا қира: нан 1) боғламоқ, уламоқ: **الشيء بالشيء** ~
ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага боғлади; 2) бир
қилмоқ: **العملين** ~ -л-ъамалайни у икки ишни бир
қилди;

قرن қарнун 1) шох (мас. сигирнинг шохи); 2) аср,
юз йил.

قريب қари: бун яқин (вақт, киши ёки масофа); **مكان** ~
мака: нун ~ яқин жой: **جهة** ~ жиҳатун ~ яқин томон

هما وهم وهن ~ ҳума: ва хум ва ҳунна ~ улар иккиси
ва улар (муз. ва муан.) яқиндирлар; кўплиги **اقرباء**

'ақриби: у ва **قرايب** қара: ба:

قرية қарйатун қишлоқ; кўплиги **قري** қ(у,и)ран.

قرينة қари: натун хотин (эрга ишбатан); кўшлиги **قرائن**
қара: ину.

قز қаззун 1) хом ипак; 2) ипак курти; кўшлиги **قزوز**
қузу: зун.

قزم қазамун бўйи настлик, пақаналик.

قزم қазимун пакана.

قسا қаса:, **يقسو** йақсу:, **قسوا** қасван, **قسوة**
қасватан, **قساوة** қаса: ватан, **قسائة** қаса: атан

1) қаттиқ, валлиз, қўпол бўлмоқ: **الجسم** ~ -л-жисму бу
жисм қаттиқ бўлди.

قىس қассун қас (насронийларда диний мартаба);
кўплиги **قىسوس** қусу:сун.

قىسط қассата, **يقسط** йуқасситу, **تقسيتا** тақси:-
тан 1) бўлмоқ, тақсимламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар-
сани тақсим қилди; 2) бўлиб қайтармоқ: **الدين** ~ -д-дайна
у қарзни бўлиб қайтарди.

قىسم қассама, **يقسم** йуқассиму, **نقسима** тақси:-
ман 1) бўлмоқ, бўлақларга ажратмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а
у нарсани бўлақларга ажратди; 2) икки бўлақ қилмоқ, икки-
та бўлмоқ: **القوم** ~ -л-қавма у қавми иккига бўлди.

قىسيس қисси:сун қиссис (насронийларда диний мар-
таба); кўплиги **قىسيون** қисси:су:на ва **قىساس** қус-
са:сун ва **قىساوسة** қаса:висатун.

قىسط қистун (бирлик ва кўпл.) 1) насиба, улуп;
2) миқдор, бўлақ, қисм; кўплиги **اقساط** 'ақса:тун.

قىسم қасама, **يقسم** йақсиму, **قسما** қасман
1) икки бўлақ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани икки
бўлақ қилди; 2) бўлмоқ, тақсим қилмоқ: **المال** ~ -л-ма:ла
у молни тақсим қилди.

قىسم қисмун бўлақ; кўплиги **اقسام** 'ақса:мун.

قىسم қасамун онт; кўплиги **اقسام** 'ақса:мун.

قىسوة қасватун 1) қўполлик, гализлик, қаттиқлик;
2) меҳрsizлик.

قىشر қашара, **يقشر** йақш(у,и)ру, **قشرا**
қашран арчимок, пўстини шилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
нарсани арчида.

قىشر қишрун пўст, қобик.

قىشرة қишратун пўст, қобик.

قىش қашшун 1) сомон; қуруқ ўтнинг майдаси;
2) чивик, қамиш (наrsa тўқмиш учун тайёри, яъни кесиб қў-
йилгани).

قىشش қашшана, **يقشش** йуқашшину, **تقشيشا**
тақши:шан қамишламоқ, қамиш тўқиб чиқмоқ; **الكرسي** ~
-л-курсийа у курсини қамишлади.

- قصاص** қиса:сун қасос, гуноҳнинг жазоси.
قصب қасабун қамини.
قصد қасада, **يقصد** йақсиду, **قصد** қасдун қасд қилмоқ, интилмоқ: **له و إليه** ~ лаҳу ва 'илайҳи у унга интилди.
قصدير қ (а,и)сди:рун жез.
قصر қасура, **يقصر** йақсуру, **قصر** қасран, қисаран, **قصاره** қаса:ратан кичраймоқ, калта бўлмоқ:
النبي ~ -ш-шай'у бу нарса кичрайди.
قصر қасрун 1) қисқалиқ, калталиқ; 2) кичрайтиш, калта қилиш; 3) сарой, қаср; 4) ниҳоя, чегара, охир.
قص қасса, **يقص** йақусу, **قصا** қассан 1) қайчиламоқ, қайчи билан кесмоқ: **الشعر وغيره** ~ -ш-шаъара ва гайраҳу у сочи ва шунга ўхшаш нарсани қайчилади; 2) гапириб бермоқ, ҳикоя қилмоқ: **قصا وقصصا الخبر** ~ қассан ва қасасани-л-хабара у хабарни айтиб берди.
قصاب қасса:бун қассоб.
قصة қиссатун ҳикоя, қисса, роман; кўнлиги **قصص** қисасун.
قصر қассара, **يقصر** йуқассиру, **تقصيرا** тақси:-ран 1) қисқартирмоқ, қисқа, калта қилмоқ: **النبي** ~ -ш-шай'а у нарсани қисқартирди; 2) кучи етмай, ташлаб қўймоқ: **الرجل في الامر** ~ -р-ражулу фи:-л-'амри бу киши бу ишга кучи етмай, ташлаб қўйди.
قصب қасафа, **يقصب** йақсифу, **قصفا** қасфан 1) синмоқ: **العود** ~ -ъу:ду бу новда синди; 2) синдирмоқ: **العود** ~ -л-ъу:да у новдани синдирди.
قصص қасқаса, **يقصص** йуқасқису, **قصصه** қасқасатан 1) қайчиламоқ, қайчи билан кесмоқ: **النبي** ~ -ш-шай'а у нарсани қайчилади; 2) синдирмоқ: **النبي** ~ -ш-шай'а у нарсани синдирди.
قصيدة қаси:датун қасида (шеър турн).
قصير қаси:рун калта, қисқа: **ثوب** ~ савбун ~

калта кийим; **وقت** ~ вақтун ~ қисқа вақт; кўплиги

قصار қиса:рун.

قضاء қада:'ун 1) ҳукм қилиш, чиқариш; 2) бажариш, адо қилиш; кўплиги **اقتضية** 'ақдийатун.

قضي қада:, **يقضي** йақди:, **قضاء** қада:'ан
1) буюрмоқ: **الله** ~ -л-ла:ҳу Аллоҳ буюрди; 2) ҳал қилмоқ, ечмоқ, **بين الخصمين** ~ байна-л-хасмайни у бу икки олишувчининг орасини ҳал қилди.

قضييب қадди:бун кесилган шох, ёғооч, кўплиги **قضببان** қ(у,и) дба:нун.

قضية қадиййатун 1) масала, прблема; 2) (суддаги) иш; 3) ҳукм.

قط қат фақат; **ما عندى إلا هذا** ма:ъинди: 'илла: қаза: ~ менда фақат шугина бор; **قطقط** фақат фақат.

قطار қита:рун 1) туялар қатори; 2) поезд; кўплиги

قطر қутурун ва **قطارات** қита:ра:тун.

قطاع қита:ъун 1) туннинг аввали; 2) бўлак, қисм, жузв; 3) қатор, раста, 4) улгу, қолиш; **النخل** -н-нахл хурмо йиғиш мавсуми; **وقت** ~ **الطير** вақту ~ ит-т-тайри қушларнинг кўчиш вақти.

قطاف қита:фун 1) ҳосил йиғиш, териш; 2) ҳосил йиғиш мавсуми.

قطائف қата:'ифу мевали балиш.

قطب қутбун 1) қутб: **الشمالي** ~ ал-~ у-ш-шама:лиййу шимолий қутб; 2) уста, моҳир, донг чиқарган (киши); **هو** ~ **ذلك الأمر** хува ~ у за:лика-л-'амри у — ўша ишнинг устаси.

قطر қатрун 1) ёмғир; 2) томчи; кўплиги **قطار** қита:рун.

قطر қутрун тараф, ноҳия, кўплиги **اقتطار** 'ақта:рун. 2) иқлим; **التونسي** ~ ал-~ у:-т-ту:нисиййу Тунис иқлими.

قطرة қатратун 1) битта ёмғир; 2) бир томчи; кўплиги **قطرات** қатара:ту.

قط қатту сира, ҳеч; **ما قرأت هذا الكتاب قط**
 ма: қара'ту ҳаза:-л-вита:ба ~ мен бу китобни сира ўқима-
 гандим.

قط қитгун мушук; муаннаси **قطعة** қиттатун;
 кўплиги **قطايط** қита:тун ва **قططة** қит^ататун.
 - **قطارة** қатта:ратун шипетка, томчилагич, томизгич.

قطب қаттаба, **يقطب** йуқаттибу, **تقطيبا**
 тақти:бан хўмаймоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши хў-
 райди.

قطر қаттара, **يقطر** йуқаттиру, **تقطيرا** тақти:ран
 1) томчилатмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни томчиладди;
 2) буғлатиб тозалармоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни
 буғлатиб тозалади.

قطع қаттаъа, **يقطع** йуқаттиъу, **تقطيعا** тақти:-
 тан бўлақ-бўлақ қилиб кесмоқ кесиб-кесиб ташлармоқ:
الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани кесиб-кесиб ташлади.

قطع қатаъа, **يقطع** йақтаъу, **قطعا** қатъан,
مقطعا мақтаъан, **تقطعا** тик^а:ъан 1) кесмоқ:
الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани кесди; 2) кесиб олмоқ:
الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсадан кесиб олди; 3) тўсмоқ:
قطعا و قطوعا النهر ~ қатъан ва қуту:ъани-н-наҳра у
 у дарёни тўсди.

قطع қатъун кесиш, кесиб, олиш; **اليد** ~ -л-йади
 қўлни кесиб олиш.

قطعة қитъатун 1) бўлақ, улун, қисм; 2) мусиқа-
 да:ижрочининг бир чиқиши, номер.

قطف қатафа, **يقطف** йақтифу, **قطفا** қатфан
 йнемоқ, термоқ: **الثمر** ~ -с-самара у ҳосилни йиғди.

قطن қатана, **يقطن** йақтуну, **قطونا** қуту:нан
 турмоқ, яшармоқ: **في المكان و به** ~ фи:-л-мака:ни ва биҳи
 у бу жойда яшади.

قطن қутнун пахта.

قطيع қати:ъун пода; кўплиги **قطعان** қутъа:нун

ва **قطاع** қита:ъун ва **اقطاع** 'ақта:ъун ва **اقاطيع**
'ақа:ти:ъу.

قعد қабада, **يقعد** йақъуду, **قعودا** қуъу:
дан ўтирмақ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўтирди.

قعر қаърун, туб, таг; кўплиги **قعوور** қуъу:-
рун.

قفا қафан 1) бўйиннинг орқаси; 2) орқа томон;
кўплиги **اقفا** 'ақфин ва **اقفية** 'ақфийатун ва

اقفاء 'ақфа:ун ва **قفي** қуфиййун.

قفز қафаза, **يقفز** йақфизу, **قفزا** қафзан,

قفزانا қафаза:нан, **قفازا** қифа:зан, **قفوزا** қуфу:-

зан сакрамоқ: **الغزال** ~ -л-газа:лу бу кийик сакради.

قفس қафасун қафас; кўплиги **اقفاس** 'ақфа:сун.

قفل қуфлун қулф; кўплиги **قفول** қуфу:лун ва

اقفال 'ақфа:лун.

قلب қалаба, **يقلب** йақлибу, **قلبا** қал-
бан ағдармоқ, тўнкармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
тўнкарди; **الارض** ~ -л-'арда у ерни ағдарди.

قلب қалбун юрак; кўплиги **قلوب** қулу:бун.

قلع қалаъа, **يقلع** йақлаъу, **قلعا** қалъан

1) қўпормоқ, суғириб олмоқ **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар-
сани қўпordi; 2) четлатмоқ, бўшлатмоқ: **الوالي قلانا** ~

-л-ва:ли: фула:нан бу ҳоким фалончини бўшлатди (шидан,
амалдан); 3) кўчирмоқ: **الشجرة** ~ -ш-шажарата у дарахт-
ни кўчирди.

قلعة қалъатун қалъа, қўрғон; кўплиги **قلاع**

қила:ъун ва **قلوع** қулу:ъун ва **قلع** қалаъун.

قلق қалиқа, **يقلق** йақлақу, **قلقا** қалақан

1) изтиробланмоқ, хавотирланмоқ, безовта бўлмоқ: **الرجل** ~
-р-ражулу бу киши безовта бўлди; 2) сесканмоқ, қалқиб
тушмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қалқиб тушди.

قل қалла, **يقل** йақиллу, **قلا** қ(у,и)ллан

قلا қиллатан 1) кам, камёб, подир бўлмоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'у бу нарса нодир бўлди; 2) камаймоқ, озаймоқ; ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса камайди.

قلب қаллаба, يقلب йуқаллибу, تقلب тақли:- бан 1) ағдар иб, тўнкариб ташламоқ; ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани ағдариб ташлади; 2) сиңчиклаб текширмоқ, натижага қарамоқ: ~ الأمور -л-'уму:ра у бу ишларнинг натижасига қаради.

قلّة қиллатун озлик, камлик.

قلده қаллада, يقلده йуқаллиду, تقليده тақли:- дан тақлид қилмоқ: ~ فلان ~ фула:нан у фалончига тақлид қилди.

قلل қаллала, يقلل йуқаллилу, تقليل тақли:лан камайтирмоқ, озайтирмоқ, кам, оз қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани озайтирди.

قلم қаламун 1) қалам; 2) сивҳ қалам.

قلبي қала:, يقلبي йақли:, قلبيا қалиян това- да пиширмоқ, қовурмоқ: ~ الحب أو اللعة -л-ҳабба 'ави-л-лахма у донни ёки гўштни товада қовурди.

قليل қали:лун оз, кам; қўплиги ~ اقلاء 'ақилла:'у ва ~ قال қулулун.

قمار қима:рун қимор.

قماش қума:шун газлама, қўплиги ~ القمشة 'ақамиша- тун.

قمح қамҳун буғдой.

قمر қамарун 1) ой; қўплиги ~ قمر 'ақма:рун; 2) йўлдош; ~ الإصطناعية ال ~ ал ≈ у-л-'истина:ъиййату ер-нинг сунъий йўлдошлари.

قمع қамға, يقمع йақмаъу, قما қамъан

1) бостирмоқ: ~ فلان ~ фула:нан у фалончини бостирди; 2) хоҳлаганини қилишни манъ қилмоқ: ~ فلان ~ фула:нан у фалончига хоҳлаганини қилишни манъ қилди.

قمع қимъун сув оқизгич, сузгич, воронка.

قمام қумқумун шиша, флакон.

قمل қамлун бит.

- قمل** қамилун битли, битлаган.
- قمة** қимматун уст, тепа; **الجبل** ~ -л-жабали
ТОҒ ҚОЯСИ; **الرءاس** ~ -р-ра'си бошнинг тепаси.
- قميص** қами:сун кўйлак; кўплиги **اقمصاة** 'ақмиса-
тун ва **قمصان** қумса:нун.
- قناة** қана:туи ариқ; кўплиги **قني** қинан ва
قناة қина:ун ва **قنوات** қанава:тун.
- قناع** қина:ъун рўмол, чачвоп, юз ниқоб; кўплиги
قنع қунуъун ва **اقناع** 'ақна:ъун ва **اقنعة**
'ақниъатун.
- قناعة** қана:ъатун насибадан ризо бўлиш; тақдирдан
қаноат қилиш; **كنتز لا يقني** ~ ал- ~ у канзун ла: йафна:
қаноат — туганмас бойлик.
- قنبلة** қунбулатун 1) ўқ, снаряд; 2) бомба; 3) грана-
та.
- قنديل** қинди:лун қандил, лампа чироқ.
- قنصل** қунсулун консул.
- قنطرة** қантаратун 1) аркли кўприк; 2) арк; кўплиги
قناطر қана:тиру.
- قنع** қаниъа, **يقنع** йақнаъу, **قنعا** қанаъан,
قناعة қана:ъатан, **قنعا** қунъа:нан насибага ризо
бўлмоқ, қаноат қилмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
қаноат қилди.
- قنيينة** қинийи:натун шароб идиши, бутилка; кўплиги
قناني қана:ниййу ва **قنان** қана:нин.
- قنوع** қану:ъун қаноатли, қаноат қилувчи, насибага
ризо бўлувчи; кўплиги **قنع** қунуъун.
- قهر** қаҳара, **يقهر** йақҳару, **قهرأ** қаҳран енг-
моқ, бўйсиндирмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировни енгди.
- قهقهه** қаҳқаҳа, **يقهقهه** йуқаҳқиҳу, **قهقهه** қаҳқа-
ҳатан қаҳ-қаҳ урмоқ, қаттиқ кулмоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу
бу киши қаҳ-қаҳ урди.
- قهوة** қаҳватун 1) қаҳва; 2) қаҳвахона.

- قوس 'اڧوا: - قاصسун 1)   , ڪامون; كۆپلىگى اقواس 'اڧوا: -
 سۇن ۋا اقوس 'اڧوسسۇن ۋا اڧياس 'اڧيا:سۇن ۋا
 قياس قىيا:سۇن ۋا قسى قۇسنىيۇن; 2) دوپرا,
 ايللانا; قرح ~ قۇزاڧىن ڪامالاک.
 قول قاولۇن 1) سۆز; 2) ڡاڡ; 3) ڧىكر, قاراش; ما ~ ك
 ما: ~ ڪا ڧىكرىنڡ قانداي? كۆپلىگى اقوال 'اڧوا:لۇن ۋا
 اقاول 'اڧا:ۋى:لۇ.
 قوم قاصمۇن قاصم, ڪىشىلار ڡامواسى.
 قومية قاصمىيىاتۇن مىللىيلىك, بىر مىللات ۋا ۋاتان-
 ڡا مانسۇبلىك.
 قوة قۇۋۋاتۇن ڪۇچ, قۇدراٲ; كۆپلىگى قوي ق(ۇ,ى)
 ۋان ۋا قۋات قۇۋۋا:تۇن.
 قوي قاصىيا, يقوي ياڧۋا:, قۋة قۇۋۋاتان
 1) ڪۇچلى بۆلۈمۆڡ: الرجل ~ -ر-راڡۇلۇ بۇ ڪىشى ڪۇچلى
 بۆلدى; 2) قىلا اولمۆڡ: علي الامر ~  الا:-ل-'امرى ۇ ئىشى
 قىلا اولدى.
 قويم قاصى:مۇن تۇڡرى, تەكىس; ~ الطريق ال ات-تارى:قۇ-ل
 - ~ ۇ تۇڡرى ياۇل; كۆپلىگى قىام قىيا:مۇن.
 قوي قاصىيىيۇن ڪۇچلى, قۇدراٲلى (اللوڧنىنڡ سىڧاتى);
 كۆپلىگى القوياء 'اڧۋىيا:'ۇ.
 قياده قىيا:داٲۇن 1) ياۇلبوشچىلىك, راڧڡبارلىك; 2) سار-
 ڪاردا, قۇموندون;
 قيامة قىيا:ماتۇن تىرىلىش; ~ يوم ال ياۋمۇ-ى ~ ى
 تىرىلىش كۈنى.
 قىنارة قى:سا:راتۇن ڡىٲارا (مۇسىقا اسبوبى).
 قىچ قايڧۇن ياىرىنڡ.
 قىد قايڡۇن ڡونۋورلارنىنڡ  غىنى بولايڡىڡان
 ارڡون; كۆپلىگى قيود قۇيۇ:دۇن ۋا اقياد 'اڧيا:دۇن.
 قىصر قايڡسارۇن پودشۆڡ (قايڡىمڡى ۋىزانٲىيا ۋا رۇسىيا-
 دا); كۆپلىگى قىاصرة قاييا:سىراتۇن.
 قىمة قى:ماتۇن قىياماٲ, باڡو, نارڡ; ~ الشىء -ش-
 شاي'ى نارسانىنڡ قىياماتى; كۆپلىگى قىم قىيامۇن.
 قىد قايياڡا, يقىد ياۇقاييىڡۇ, تاقىيا: تاڧىي:-

дан арқонламоқ, арқон билан боғламоқ: **الرجل** ~ -р-
ражула у кишини арқон билан боғлади.

ك

- كابوس** ка:бу:сун алог-чалог туш.
كاتب ка:таба, **يكتب** йука:тибу, **مكاتبة** мука:-
табатан 1) ёзишмоқ: **صديقه** ~ сади:қаху у дўсти билан
ёзишди; 2) бирга ёзмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан
бирга ёзди.
كاتب ка:тибун ёзувчи; **كتاب** кутта:бун
ва **كتبة** катабатун.
كاتيدرانية ка:тидра:иййатуи минбари бор каниса (собор).
كاتولك ка:ту:ликун католик (насронийларнинг буткул
фирқалари);
كاد ка:да, **يكاو** йака:ду, **كودا** кавдан,
مكادا мака:дан, **مكادة** мака:датан қила ёзмоқ, ки-
ришиб, қилмай қўймоқ: **الرجل يفعل كذا** ~ -р-ражулу йафъалу
каза: бу киши фалон нарсани (қилишга) киришиб, қилмай
қўйди, яъни қила ёзди.
كاشف ка:шафа, **يكاشف** йука:шифу, **مكاشفة**
мука:шафат^{ан} 1) очилишмоқ, фикрлашмоқ: **غيره بكدا** ~
гайраҳу би-каза: у биров билан фалон нарса ҳусусида фикр-
лашди; 2) очиқ айтишмоқ, изҳор қилишмоқ: **فلانا بالعداوة** ~
фула:нан би-л-ъада:вати у фалончи билан душманлик изҳор
қилишди.
كافاء ка:фа'а, **يكافي** йука:фи'у, **مكافاة** мука:-
фа'атан **كفاء** кифа'ан мукофотламоқ, ташаккур бил-
дирмоқ: **غيره علي الشيء** ~ гайраҳу ъала:ш-шай'и у биров-
га нарса учун ташаккур билдирди.
كافح ка:фаҳа, **يكافح** йука:фиҳу, **مكافحة** мука:-
фаҳатан, **كفاحا** кифа:ҳан 1) юзма-юз уришмоқ: **غيره** ~
гайраҳу у биров билан юзма-юз уришди; 2) ҳимоя қилмоқ:
عن غيره ~ ъан гайриҳи у бировни ҳимоя қилди.

- кафир** ка:фирун кофир, кофир, динсиз; кўплиги **кафар**
куффа:рун ва **كفرة** кафаратун.
- кал** ка:ла, **يكيلى** йаки:лу, **كيلا** кайлан, **مكيلا**
маки:лан, **مكالا** мака:лан ўлчамоқ, ўлчак билан миқ-
дорини белгиламоқ: **القمح وغيره** ~ -л-қамҳа ва ғайраҳу у
буғдойни ва бошқа шунга ўхшаш нарсаларни ўлчак билан
ўлчади.
- калм** ка:лама, **يکالم** йука:лиму, **مکالمه** мука:ла-
матан сўзлашмоқ, гаплашмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у биров
билан сўзлашди.
- камл** ка:милун 1) тўла, бутун; 2) етук; **رجل** ~
ражулун ~ етук киши.
- кан** ка:на, **يكون** йаку:ну, **كونا** каннан,
كيانا кийна:нан, **كينونة** кайну:натан бўлмоқ, эмоқ:
الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса бўлди.
- канон** ка:ну:нун: **الاول** ~ -л-'аввали декабрь;
الثاني ~ -с-са:ни январь.
- каһн** ка:ҳинун коҳин (насронийларда диний мартаба);
кўплиги **كهنة** каҳанатун ва **كهان** куҳҳа:нун.
- касс** ка'сун (муан.) 1) пиёла; коса; 2) шароб, май;
кўплиги **كؤوس** ку'у:сун ва **اكؤوس** 'ан'усун ва
كاسات ка'са:тун ва **كئاس** ки'а:сун.
- кан** ка'анна гўёки, худди; **معمداً اسد** ~ муҳаммадан
'асадун гўёки Муҳаммад шердир.
- кабп** каба:бун кабоб.
- каб** кабба, **يکب** йакуббу, **كبا** каббан ағдар-
моқ, тўнқармоқ: **الإناء** ~ -л-'ина'а у идишни тўнқарди;
الشجر ~ -ш-шажара у дарахтни ағдарди.
- кабас** кабба:сун пресс, тигизловчи жиҳоз.
- кбе** куббатун кубба (тўшт, буғдой, саримсоқ ва бош-
қалардан соққачалар қилиб қовурилган таом номи).
- кибр** каббара, **يکبر** йукаббиру, **تکبيرا** тақби:-
ран «Аллоҳу Акбар», — демоқ: **المؤذن** ~ -л-му'аззину бу
муаззин «Аллоҳу Акбар», — деди.

саха:бун ~ қуюқ булут; ~ جيش жайшун ~ кўп сонли
кўшин.

كحل каҳхала, يكل йукаҳхилу, تكيلا такхи:-
лан сурмаламоқ, сурма сурмоқ: العين ~ -л-ъайна у кўзи-
ни сурмалади: غيره ~ гайраҳу у бировга сурма сурди.

كحل куҳлун 1) сурма; 2) кўз сурги.

كحول куҳу:лун спирт.

كح كадха, يكدح йакдаху, كدح кадҳан 1) қат-
тиқ ишламоқ, меҳнат қилмоқ, في العمل ~ фи:-л-ъамали
у бу ишда меҳнат қилди; 2) машаққат билан, заҳмат чекиб
ризқ тошмоқ: لعيله ~ ли-ъийа:лиҳи у оиласи учун
заҳмат чекиб ризқ топди.

كد кадда, يكد йакудду, كدا каддан 1) қат-
тиқ ишламоқ, меҳнат қилмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу
киши меҳнат қилди; 2) меҳнат билан ризқ топмоқ: الرجل ~
-р-ражулу бу киши меҳнат билан ризқ топди; 3) чарчатиб,
эвиб қўймоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни чарчатиб қўй-
ди.

كد каддун 1) жаҳд қилиш, ҳаракат қилиш (ишда);
2) қийин иш.

كد каддара, يكد йукаддиру, تكديرا такди:-
ран 1) лойқалатмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани лой-
қалатди; 2) қайғуртмоқ, ғам едирмоқ: الرجل ~ -р-ражу-
ла у кишини қайғуртди.

كدс каддаса, يكدس йукаддису, تكديسا такди:-
сан уймоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани уйди.

كدс кадарун қайғу, ғам.

كدا каза: 1) каби, ўхшаш, сингари, шундай; 2) фалон
нарс.

كذب казаба, يكدب йакэбу, كذبا казибан,
кизбан, كذاب каза:бан, كذابة к(а,н)збатан,

كذاب казза:бан алдамоқ, ёлғонламоқ, ёлғон, алдаб
гаширмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши алдади.

كذاب казза:бун ўта ёлғончи.

كذب каззаба, **يكدب** йуказзибу, **تكذيبا** такзи:-
бан, **كذابا** кизза:бан 1) инкор қилмоқ: **بالامر** ~ би-
л-'амри у ишни инкор қилди, яъни унга ишонмади; 2) ёл-
гончи қилмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у бировни ёлгончи қил-
ди; 3) ёлгон айтганини эътироф қилмоқ: **نفسه** ~ нафсаҳу
у ёлгон айтганини ўзига эътироф қилди.

كذبون казу:бун ўта ёлгончи; кўнлиги **كذب** кузубун.

كرامة кара:матун обрү, иззатнафс.

كراهة кара:ҳатун жирканиш; нафрат.

كراهية кара:ҳатун жирканиш; нафрат.

كرباج карба:жун қамчи.

كرة куратун 1) курра; **الارضية** ~ **ال** ~ ал-у-л-
'рдиййату ер курраси; 2) копток; 3) глобус.

کرد курдун курдлар; битгаси **كردى** курдиййун;

кўнлиги **اكرد** 'акра:дун.

كردينال карди:на:лун кардинал (Рим папасининг саҳо-
баси).

كراسة курра:сатун 1) дафтар; 2) китобнинг бир бўла-
ги, брошюра.

كرد каррара, **يكره** йукарриру; **تكريرا** такри:ран;

تكرارا такра:ран қайтармоқ, такрорламоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'а у нарсани такрорлади.

كوس карраса, **يكرس** йукаррису, **تكريسا** такри:-
сан 1) қўшмоқ уламоқ, боғламоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у
нарсани қўшди; 2) асос, замин солмоқ: **البناء** ~ -л-

бина:'а у бу бинога асос солди; 3) белгиламоқ, тайин қил-
моқ; **الشيء له** ~ -ш-шай'а лаҳу у нарсани унга тайин қилди.

كرم каррама, **يكرم** йукарриму, **تكريما** такри:-
ман иззату икром қилмоқ, ҳурматламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у
бировни ҳурматлади; **الله وجهه** ~ -л-ла:ҳу важҳаҳу Аллоҳ
унинг юзини ёруғ қилсин.

كره карраҳа, **يكره** йукарриҳу, **تكريها** такри:-
ҳан жиркантирмоқ, нафратлантирмоқ: **غيره الشيء** ~ гай-
раҳу-ш-шай'а у бировни бу нарсдан жиркантирди.

- كرز كرازون олча.
- كرسي курсиййун 1) ўриндиқ; 2) тахт; кўплиги كراسي
- كارا:سيئىۇ; الكراسي ал-кара:сиййу олимлар.
- كرش كاريшун (муан.) ичак-чавоқ, ошқозон; кўплиги
- اكراش 'акра:шун ва كروش куру:шун.
- كوع караъа, يكرع йакраъу, كوعا каръан.
- كروعا куру:ъан ичмоқ: في الماء او الإناء фя:-л-
- ма:'и 'ави-л-'ива:'и у бу ариқдан ёки идишдан ичди (ҳовуч билан ёки бошқа бир идиш билан эмас).
- كرم карума, يكرم йакруму, كرما караман
- كريمة караматан كرامة -кара:матан 1) азиз, на-
фис, қимматли бўлмоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса
азиз бўлди; 2) сахий, қўли очиқ бўлмоқ; ~ الرجل -р-ра-
лу бу киши сахий бўлди.
- كرم карамун 1) сахийлик, саховат, олийжаноблик;
2) кечирин, узрни қабул қилиш.
- كرم кармун узум; ~ ابنة ال и шароб,
май; кўплиги كروم куру:мун.
- كريمة карматун бир бош, бир ичингил узум.
- كوه кариха, يكوه йакраҳу, كرها -карҳан.
- كراهية кара:ҳатан, كراهية кара:ҳиййатан, مكراهية
- макр(у, а)ҳатан жиржанмоқ, нафратланмоқ: ~ الشيء
- ш-шай'а у бу нарсадан жирканди.
- كوه каруха, يكوه йакруҳу, كراهية кара:-
ҳатан, كراهية кара:ҳиййатан ҳунук, жирканч бўлмоқ:
- كراهية ~ الامر او المنظر -л-'амру 'ави-л-манзару бу иш ёки бу
кўриниш ҳунук бўлди.
- كريم кари:мун 1) ўта эзгу (Аллоҳнинг сифати);
сахий, қўли очиқ, олийжаноб; 2) ўта кечирувчи, узрни қа-
бул қилувчи; кўплиги كرام кира:мун ва كرماء кура-
ма:'у.
- كريمة кари:матун كريم кари:мун нинг муанна-
си; кўплиги كريمات кари:ма:тун, ва كرائم кара:-

'иму ва кира:мун; ~ الرجل -p-ражули кишининг қизи.

كريه кари:хун қабиҳ, хунук, ёқимсиз.

كسا каса:, يكسو йаксу: كسوا касван

1) кийдирмоқ: ~ الثوب فلان -с-савба фула^а:нан у кийимни фалончига кийдирди; 2) бермоқ: ~ الثوب فلان -с-савба фула:нан у кийимни фалончига берди.

كساء киса:'ун кийим, кўйлак; кўплиги اكسية

аксийатун.

كسب касба, يكسب йаксibu, كسبا касбан

1) йиғмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани йиғди; 2) топмоқ, изламоқ, фойдаланмоқ, фойда топмоқ; ~ المال او العلم -л-ма:ла 'ави-л'ылма у молдан фойда топди ёки илми излади;

كسب касбун топилган нарса; фойда, манфаат.

كستنة кастанатун каштан (дарахти ва унинг ёнгоғи).

كسح касаҳа, يكسح йаксаҳу, كسحا касаҳан

1) супурмоқ; ~ البيت -л-байта у уйни супурди; 2) тўзитмоқ: ~ ت الريح الارض -ти-р-ри:ху-л-'арда бу шамол ерни тўзитди; 3) қўшормоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани қўпорди.

كسح касиҳа, يكسح йаксаҳу, كسحا касаҳан чўлоқ-ланмоқ, чўлоқ бўлмоқ: ~ الرجل -p-ражулу бу киши чўлоқ бўлди.

كسح касҳун ожизлик.

كسد касада, يكسد йаксаду, كسادا каса:дан

كسودا кусу:дан 1) туриб қолмоқ; ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса туриб қолди, яъни унга талаб бўлмади; 2) касод бўлмоқ; ~ ت السوق -ти-с-су:қу бу бозор касод бўлди.

كسر касара, يكسر йаксиру, كسرا касран 1) сипдирмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани сипдирди; 2) тор-

мор қилмоқ: ~ الجيش -л-лжайша у қўшинни тор мор қилди.

كسرة касратун 1) бир сипдириш; 2) касра ҳаракаси ва унинг белгиси.

كسرى кисра: кисро (қадимий эрон шоҳларининг лақаби).

كسارۃ касса: ратун чаққич, синдиргич (мас, ёнғоқни).

كسر ssara, **يكسر** йукассиру, **تكسيرا** такси: ран синдириб ташламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани синдириб ташлади.

كسف касафа, **يكسف** йаксифу, **كسفا** касфан
1) туттирмақ: **الله الشمس او القمر** ~ л-ла:хуш-шамса 'ави-л-қамара Аллоҳ қуёшни ёки ойни туттирди; 2) ёпмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёпди.

كسل касила, **يكسل** йаксалу, **كسلا** каслан ёлқовланмоқ, эринмоқ: **التلميذ في درسه** ~ -ш-тилми:зу фи:дарс^иҳи бу ўқувчи дарсига эринди.

كسوف кусу:фун қуёшнинг тугилиши.

كسول насу:лун ялқов, дангаса, эринчоқ.

كسيح каси:хун чўлоқ, оқсоқ; ожиз.

كشتيان кушт(у, и) ба:нун ангишвона.

كشج кашаҳа, **يكشج** йакшаҳу, **كشعا** кашҳан тарқамоқ, тўзимоқ: **القوم** ~ -л-қавму бу қавм тарқади.

كش кашша, **يكش** йакишшу, **تكشيشا** такши:шан
1) бўкирмақ, бўзламоқ: **الجمال** ~ -л-жамалу бу туя бўзлади; 2) қайнамоқ: **القدر** ~ -л-қидру бу қозон қайнади;

3) қўрқиб писмоқ: **فلان من كذا** ~ фула:нун мин каза: фалончи фалон нарсадан писди; 4) вишилламоқ: **الافعي** ~ -л-афъа: бу илон вишиллади.

كشاف кашша:Фун 1) топағон; очағон, ўта кашф қилувчи; 2) кашшоф, пионер; кўнлиги **كشافة** кашша:фатун.

كشر кашшара, **يكشر** йукашширу, **تكشيرا** такши:ран очмоқ, кўрсатмоқ: **عن اسنانه** ~ 'ан 'асна:ниҳи у тишларини очди (кўпроқ кулганда ёки газабланганда бўлади).

كشف кашафа, **يكشف** йакшифу, **كشفا** кашфан очмоқ, ечмоқ: **الخباء** ~ -л-хиба'а у чодирни очди.

- كمشك** кушкун итнинг уйи.
- كعب** каъбун 1) қамиш бўғими; кўплиги **كعب** куъу:
бун; 2) суяк бўғими; 2) тўшиқ; 3) ошиқ (суяк); кўплиги
كعاب киъа:бун ва **كعب** куъу:бун ва **كعاب** акъа-
бун.
- كعبة** каъбатун 1) Каъба (Мақкадаги муқаддас уй);
2) тўрт бурчак уй; кўплиги **كعاب** киъа:бун ва **كعبات**
каъабатун.
- كعك** каъкун ёғли ва шакарли нон.
- كفافة** кафа: атун 1) тенглик, баробарлик.
- كفاح** кифа:хун кураш, жанг.
- كفالة** кафа:латун кафиллик; кўплиги **كفالات** кафа:-
латун.
- كفاية** кифа:йатун етарлилик, кифоилик.
- كفتة** куфатун қифта (таом номи).
- كفر** кафара, **يَكْفُر** йакуффуру, **كفراً** к(а, у)фран,
كفرا نا куфра:нан, **كفورا** куфу:ран 1) кофир эмоқ:
الرجل ~ -р-ражулу бу киши кофир эди; 2) Аллоҳга ишон-
мамоқ, Аллоҳга куфр келтирмоқ: **بالله** ~ б-и-л-ла:ҳи
у Аллоҳга ишонмади.
- كفر** куфрун яратувчини ва унинг борлигини инкор
қилиш; илоҳий қудратнинг борлигига ишонмаслик.
- كفى** каффа, **يَكْفِي** йакуффу, **كفا** каффан 1) ти-
йинмақ, ва кечмоқ: **الرجل عن الامر** ~ -р-ражулу ъани-л- амри
бу киши бу ишдан тийинди; 2) қайтармоқ: **الرجل عن الامر** ~
-р-ражула ъани-л- амри у кишини бу ишдан қайтарди;
2) кўр бўлмоқ: **بصره** ~ басаруҳу унинг кўзи кўр бўлди.
- كفى** каффун (муан.) кафт; кўплиги **كفوف** куфу:фун
ва **كفى** куффун ва **كفى** акуффун.
- كفر** каффара, **يَكْفُر** йукаффиру, **تكفيرا** такфи:ран
кофирга, куфр қилганга чиқармоқ: **فلانا** ~ фула:нан у
фалончини кофирга чиқарди.
- كفن** каффана, **يَكْفِن** йунаффину, **تكفينا** такфи:
нан кафанламоқ: **الميت** ~ -л-майта у ўликни кафанлади.

كفكف кафкара, **يُكفِكِف** йукафкифу, **كفكفة** кафкафатан
дамба-дам устма-уст артиб турмоқ: **الدمع** ~ -д-дамъа у
кўз ёшини устма-уст артиб турди.

كفل кафила, **يُكفل** йакфалу, **كفلا** кафалан
кафил бўлмоқ: **الرجل و بالرجل و المال و بالمال** ~ -р-ражула
ва би-р-ражули ва-л-ма:ла ва би-л-ма:ли у бу кишига ва
бу молга кафил бўлди.

كفن кафанун кафан; кўплиги **اكفان** акфа:нун.
كفي кафа: **يُكفي** йакфи:, **كفاية** кифа:йтан кифоя
қилмоқ, етарли бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай у бу нарса етарли
бўлди.

كفيف кафи:фун кўр; кўплиги **اكفاء** акиффа:у.

كلام кала:мун 1) гапириш, сўзлаш; 2) гап.

كلب калиба, **يُكلب** йаклабу, **كلبا** калабан

1) қутирмоқ: **الكلب** ~ л-калбу бу ит қутирди;

كلب калбун ит; кўплиги **كلاب** кила:бун ва **اكلب**
аклубун.

كلب калабун қутириш.

كلس килсун оҳак.

كل калла, **يُكل** йакилли, **كلا** каллан, **كلالة**
кала:латан 1) чарчамоқ, толиқмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу

бу киши чарчади: **اللسان** ~ -л-лиса:ну бу тил чарчади;

2) ўтмас бўлмоқ, ўтмамоқ: **السيف** ~ -с-сафу бу қилич
ўтмас бўлди; **بصره** ~ басаруху унинг кўзи ўтмади.

كل куллун 1) бутун; **مجموع** ~ у мажму:ъин ёки
واحد ~ у ва:ҳидин бир бутун; 2) ҳамма, буткул; ҳар қай-
си, ҳар бир: **شيء** ~ у шай ин ҳар бир нарса; **اليوم** ~
у-л-йавми ҳар куни.

كلا калла: йўқ, асло йўқ.

كلف каллафа, **يُكلف** йукаллифу, **تكليف** такли:фан
букормоқ, бўйнига, зиммасига қўймоқ, топширмақ, юкламоқ:
غيره امرأ ~ гайраҳу амран у бировга иш юклади.

كلل каллала, **يُكلل** йукаллилу, **تكليلا** такли:лан
1) тож кийдирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга тож кий-

дирди; 2) никоҳламоқ: **الكاهن العروسين** ~ л-ка:ҳину-л-ъару:сайни бу қоҳин келин-куёвни никоҳлади.

كلم каллама, **يكلم** йукаллиму, **تكليما** такли:ман гапирмоқ, гаприб бермоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга гапирди.

كلية куллийятун. 1) факултет; 2) ҳамма, бари, бут-кул: **الشيء** ~ -ш-шай и нарсанинг ҳаммаси.

كلمة калиматун сўз; кўплиги **كلم** киламун ва **كلمات** калима:тун.

كلية кулйятун буйрак; кўплиги **كلي** кулан ва **كليات** кулйа:тун.

كم кам неча? нечта? **كتابا عندك** ~ кита:бан ѳиндака сенданечта китоб бор? **كتاب عندك** ~ кита:бин ѳиндака сенда нечалар китоб бор!

كمادة кима:датун компресс.

كمال кама:лун етуклик, тўлалик; **ال** ~ **في الأخلاق** ал ~ у фи:-л-'ахла:қи ахлоқий етуклик.

كمل камула, **يكمل** йакмулу, **كمالا** кама:лан тўла комил бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тўла бўлди.

كم куммун енг; кўплиги **كمام** 'акма:мун ва **كممة** кимама:тун.

كم каммун миқдор, ҳажм.

كماشة камма:шатун санчоқ, санчқи (кактус мевасини узадиган асбоб).

كمل каммала, **يكمل** йукаммилу, **تكميلا** такми:лан 1) тўлдирмоқ, тўла қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тўла қилди; 2) тугатмоқ охирига етказмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у ишни тугатди.

كمية каммийятун миқдор, ҳажм.

كمنجة каманжатун камон, камонча (мусиқа асбоби).

كمين ками:нун пистирмада турувчи; кўплиги **كمياء** кумана:у.

كنز каназун 1) ерга кўмилган мол-дунё; 2) хазина; кўплиги **كنز** куну:зун.

канаса, **يكنس** йакнусу, **كنسا** кансан су-
пурмоқ: **البيت** ~ л-байта у уйни супурди.

каннатун 1) келин; 2) келинойи; кўплиги **كنائن**
кана: ину.

каннаса, **يكنس** йуканнису, **كنيسا** такни:
сан супурмоқ: **البيت** ~ л-байта у уйни супурди.

кани:сун каниса (яхудийларнинг ибодатхонаси).
كنيس

кани:сатун 1) черков; 2) каниса; кўплиги
كنيسة

кана:ису.
كنائس

каҳраба, **يکهرب** йукаҳрибу, **كهربة** каҳ-
рабатан электрламоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани элек-
трлади.

каҳраба:ун 1, каҳрабо; 2) электр.
كهرباء

каҳфун 1) гор; 2) пана жой, бошпана; кўплиги
كهف

куху:фун.
كهوف

каҳлун ўрта яшарлик (ўттиз билан элик ёшлар
ораси); кўплиги **كهول** куху:лун ва **كهل** куҳҳалун ва

куҳла:нун ва **كهال** киҳа:лун ва **كهلون**
каҳду:на; муаннаси **كهلة** каҳлатун; кўплиги

каҳ(а)ла:тун.
كهلات

каҳану:тун 1) коҳинлик; 2) коҳиннинг марта-
баси.
كهنوت

ку:хун 1) ойнасиз қамиш ёки ёғоч уй; 2) чайла;
кўплиги **اكواخ** 'аква:хун.

ку:зун кўза; кўплиги **اكواز** 'аква:зун ва

ки:за:нун ва **كوزة** кивазатин.

ку:ъун тирсақ; кўплиги **اكواع** 'аква:ъун.

куфиййатун бош рўмол.
كفية

қавбаун 1) юлдуз; 2) қавм бошлиғи; 3) қавм-
нинг баҳодир; кўплиги **كواكب** қава:кибу.

ку:матун уюм; кўплиги **كوم** кувамун ва

'аква:мун.
اكوام

кавнун борлиқ, бор дунё; кўплиги **اكوان** 'аква: нун.

كواء кавва: ун дазмолчи.

كوم каввама, **يكوم** йукаввиму, **تكويما** тақви: ман уймоқ устма-уст қўймоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани уйди.

كون каввана, **يكون** йукаввину, **تكوينا** тақви: нан 1, яратмоқ, вужудга келтирмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани вужудга келтирди; 2) тузмоқ, таркиб қилмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тузди.

كوي кава: **يكوي** йакви:, **كيا** каййан 1) куйдирмоқ; **جلده** ~ жилдаҳу у терисни куйдирди; 2) дазмолламоқ, дазмол урмоқ; **الشياب** ~ -с-сийа: ба у кўйлакни дазмоллади.

كاي кай учун; **جاء إلى المدرسة كاي يتعلم** жа: 'а шла: -л-мадрасати кай йатаъаллама у бу мактабга илм олиш учун келди.

كيان кийа: нун табиат, феъл; **البلد** ~ -л-балади шаҳар табиати; **الإنسان** ~ -л-'инса: ни инсон табиати.

كيد кайдун ҳийла, найранг, алдаш, макр; кўплиги

كيدود куйу: дун ва **كيداد** кийа: дун.

كيس ки: сун ҳамён; кўплиги **اكياس** 'акйа: сун ва кийасатун.

كيف кайфа қандай? **حالك** ~ ҳа: лука аҳволинг қандай?

كيل кайлун ўлчак; кўплиги **اكيال** 'акйа: лун.

كيلة кайлатун ўлчак.

كيماء ки: мийа'ун кимё илми.

كيميائي ки: мйа: иййун кимёвий.

كينا ки: на: 1) хинин дарахти; 2) хинин (дори).

كيل каййала, **يكيل** йукаййилу, **تكيبلا** тақйи: лан ўлчакламоқ; ўлчак билан ўлчамоқ; **العب** ~ -л-ҳабба у донни ўлчак билан ўлчади.

ل

لا: ла: 1) йўқ, эмас; 2, феъллар билан бўлишсизликни билдиради: لا ادري ла: 'адри: мен билмайман; 3) -сиз, бе-, но-: لا نهائي ла: ниҳа: иййун чегарасиз, бениҳоя.

لات л: та эмас.

لات ла: ту Лот (жоҳилийада арабларнинг бути).

لاتني ла: тиниййун лотиний, лотинча.

لاجبي ла: жи'ун қочоқ; السياسي ~ ал- ~ у-с-сийа: сиййу сиёсий қочоқ.

لاح ла: ҳа, يلوح йалу: ҳу, لوحа лавҳан 1) кўрина бошламоқ; ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса кўрина бошлади; 2) чарақламоқ, ярқирамоқ: البرق ~ -л-барқу бу яшин чарақлади; 3) чарақламоқ, нур сочмоқ: النجم ~ -н-нажму бу юлдуз чарақлади.

لاحظ ла: ҳаза, يلاحظ йула: ҳизу, ملاحظة мула: ҳаза-тан, لعاطف лиҳа: зан кузатмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни кузатди.

لاحظ لا: ҳақа, يلاحظ йула: ҳиқу, ملاحظة мула: ҳа-қатан эргашмоқ, қувишмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан қувишди.

لازم ла: зама, يلزم йула: зиму, ملازمة мула: зама-тан бирга бўлишмоқ, айрилмай юрмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан бирга бўлишди.

لازورد ла: завардун ложвард.

لاصق ла: сақа, يلاصق йула: сиқу, ملاصقة мула: сақа-тан ёпиштирмоқ, уламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани улади.

لاطف ла: тафа, يلاطف йула: тифу, ملاطفة мула: та-фатан лутф қилмоқ, юмшоқ муомала қилмоқ: غيره ~ гай-раҳу у бировга лутф қилди.

لاعب ла: ʔаба, يلعب йула: ʔибу, ملاعبة мула: ʔба-

тан ўйнашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан ўйнашди.

لاق ла:қа, **يليق** йали:қу, **ليقا** лайқан лойиқ келмоқ, бўлмоқ: **به الثوب** ~ биҳи-с-савбу бу кийим унга лойиқ келди.

لاقي ла:қа:қ, **يلاقي** йула:қи:, **ملاقاة** мула:қа:тан, **لقاء** лиқа:ан учрашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан учрашди.

لاك ла:ка, **يلوك** йалу:ку, **لوكا** лавкан чайнамоқ: **اللقة** ~ л-луқмата у луқмани чайнади.

لاكم ла:кама, **يلاكم** йука:киму, **ملاكمة** мула:каматан муштлашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан муштлашди.

لام ла:мун лом (араб алифбосининг йигирма учинчи ҳарфи; абжад ҳисобида 30 рақамини билдиради).

لامس ла:маса, **يلامس** йула:мису, **ملاسة** мула:масатан, **لماسا** лима:сан ёнма-ён туришмоқ, тегишиб турмоқ **الشيء** ~ ш-шай'а у бу нарса билан тегишиб турди.

لامع ла:миъун ярқировчи, чарақловчи, ёрқин: **كاتب** ~ ка:тибун ~ ёрқин ёзувчи.

لان ла:на, **يلين** йали:ну, **لانا** ла:нан, **ليانا** лайа:нан, **لينة** ли:натан юмшаймоқ, юмшоқ, майин, мулойим бўлмоқ: **الشيء** ~ ш-шай'у бу нарса юмшайди.

لاحت ла:ху:тун илоҳ, худо; **علم ال** ~ илму-л- ~ и илоҳиёт илми.

لاحتي ла:ху:тийун илоҳиёт илмининг олими.

لاين ла:йна, **يلاين** йула:йину, **ملاينة** мулайанатан **ليانا** лийа:нан юмшоқ муомала, лутф қилишмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у биров билан юмшоқ муомала қилишди.

لائحة ла:ихатун 1) лойиҳа, нома; 2) ҳисобнома.

لباس либа:сун кийим; кўплиги **البسة** 'албисатун ва

لبس лубусун.

لب луббун 1) сара; 2) ақл; 3) юрак; 4) мағз; кўплиги
 الباب 'алба:бун ва الب 'алуббун ва البب 'албу:бун.

لبادة лубба:датун 1) жун қалпоқ; 2) жун тўн.

لبد лаббада, يلبد йулаббиду, تلبيدا талби:дан
 2, кигиз қилмоқ: الصوف ~ -с-су:фа у жунни кигиз қил-
 ди; 2) сижмоқ, тиғизламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани
 тиғизлади.

لبى лабба:, يلبي йулабби:, تلبية талбийатан 1)
 «лабай», — демоқ: غيره ~ гайраҳу у бировга «лаббай»,
 — деди; 2) «лаббайка-л-ла:хумма лаббайка», — демоқ:
 الرجل بالبعج ~ -р-ражулу би-л-ҳажжи бу киши ҳажда
 «лаббай, илоҳим, лаббай», — деди.

لبث лабиса, يلبث йалбасу, لبثا л(а, у)б сан,
 لبثا л(у, и) ба:сан луба:сатан, لبثان
 лабаса:нан туриб қолмоқ: بالمكان ~ би-л-мака:ни у бу
 жойда туриб қолди; ما ~ ان فعل كذا ма: ~ 'ан фаъала
 каза: у фалон нарсани кечиктирмай қилди.

لبس лабиса, يلبس йалбасу, لبسا лубсан киймоқ:
 الثوب ~ -с-сабба у кийимни кийди.

لبط лабата, يلبط йалб(и, у) ту, لبطان
 қулатмоқ, ағдармоқ, кўтариб урмоқ: بلان الأرض ~ би-
 фула:нини-л-'арда у фалончини бу ерга кўтариб урди.

لبق лабиқун мулойим, юмшоқ муомалали.

لبكة лабкатун 1) аралашма, аралаш, омухта нарса;

2) довдираш.

لبن лабанун сут; кўплиги البان 'алба:нун.

لبنة лабинатун сутли.

لبون лабу:нун 1) сутхўр, 2) сутни яхши кўрувчи;

3) сутли.

لبوة лабу'атун урғочи шөр; кўплиги لبؤ лубу:ун
 ва لبوات лабу'а:тун.

ليب лаби:бун ақлли, оқил; кўплиги الباء 'алиб-
 ба:у.

لت латта, يلت йалутту, لتان латтан 1, майдаламоқ,

туймоқ: **الشئ** ~ -ш-шай'а у нарсани туйди; 2) қормоқ:

الطعين ~ -т-таҳи:на у урни қорди.

لثام лиса:мун лисом (огиз, бурун ва унинг атрофини бекитувчи рўмол); кўплиги **لثم** лусумун.

لثة лиссатун милк; кўплиги **لثان** лиса:сун ва **لثي** лисан ва **لثي** лисий'ун.

لثم ласама, **يلثم** йалс (у, и) му, **لثما** ласман
ўпмоқ: **القم** ~ -л-фама у оризни ўқди.

لجام лижа:мун узанги; кўплиги **الجمة** 'алжиматун
ва **لجم** луж(у)мун.

لجاء лажа'а, **يلجاء** йалжа'у, **لجئا** лаж'ан, **لجؤا**
лужу'ан бекинмоқ, яширишмоқ, пана тошмоқ: **إلى الحصن** ~
'ила:-л-ҳисни у бу қалъага яширди.

لج лажжа, **يلج** йал (а, и)жжу, **لججا** лажажан,
لججا лажа:жан, **لجاجة** лажа:жатаи 1) қаттиқ
олишмоқ: **فلان** ~ фула:нун фалончи қаттиқ олишди; 2)
тиришмоқ, жаҳд қилмоқ; **في الأمر** ~ фи:-л-'амри у бу
ишда тиришди; 3) тезлатишни талаб қилмоқ: **عليه في الأمر** ~

'алайҳи фи:-л-'амри у ундан ишни тезлатишни та-
лаб қилди.

لجة лужжатун 1) денгизнинг кўп қисми; 2) денгиз
қаъри; кўплиги **لجج** лужажун ва **لج** лужжун ва **لجاج**
лижа:жун.

لجنة лажнатун қўмита; кўплиги **لجان** лижа:нун.
لحف лиҳа:фун 1) кўрна 2, чойшаб; кўплиги **لحف**
лухуфун.

لحام лаҳҳа:мун 1) қассоб, гўшт сотувчи; 2) пай-
вандчи.

لحن лаҳҳана, **يلحن** йулаҳҳину, **لحنينا** талҳи:-
нан куйга солмоқ: **النشيد** ~ -н-наши:да у қўшиқни
куйга солди.

لحد лаҳдун 1) лаҳад; 2) қабр, гўр; кўплиги **لحدود**
луҳу:дун ва **الحداد** 'алҳа:дун.

لعس лаҳиса, يلعس йалҳасу, لعسا лаҳсан яламоқ:
 ~ الإناء -л-'ина:а у идишни ялади.

لعظ лаҳаза, يلعظ йалҳазу, لعظа лаҳзан 1) қарамоқ:
 ~ فلا ناو إليه Фула:нан ва 'илайҳи у фалончига қаради; 2) кузатмоқ; пойламоқ:
 ~ غيره гайраҳу у бировни кузатди.

لعظ лаҳзун қараш, назар ташлаш; кўплиги لعاظ
 лиҳа:зун ва العاظ 'алҳа:зун.

لعظة лаҳзатун бир қараш.

لعق лаҳиқа, يلحق йалҳақу, لعقا лаҳқан, لعاقا
 лаҳа:қан етиб олмоқ, етишмоқ:
 ~ به биҳи у унга етиб олди.

لعم лаҳама, يلعم йалҳуму, لعما лаҳман 1) пишиқ, пухта қилмоқ:
 ~ الأمر -л-'амра у ишни пишиқ қилди; 2) уламоқ, пайванд қилмоқ:
 ~ الصانع المعدن -с-са:'иғу— л-ма'дина бу заргар маъданни улади.

لعوم лаҳмун гўшт; кўплиги العوم 'алхумун ва لعوم
 луҳу:мун ва لعمان луҳма:нун ва لعام лиҳа:мун.

لعن лаҳнун куй, оҳанг; кўплиги لعان 'алҳа:нун ва
 لعون луҳу:нун; صناعة العان сина:ъату-л-'алҳа:ни
 мусиқа.

لعية лиҳйатун соқол; кўплиги لعى л(у,и) ҳан.

لعص лаҳхаса, يلخص йулаххису, تلخيصа талхи:сан
 1) қисқартмоқ, қисқа қилмоқ:
 ~ الكلام -л-кала:ма у гацни қисқа қилди; 2) натижасини олмоқ:
 ~ الشيء -н-шай'а у нарсанинг натижасини олди.

لذغ ладага, يلذغ йалдағу, لذغا ладған
 талда:ған чақмоқ:
 ~ العية او العقرب الرجل ти-л-ҳай-йату 'ави-л-'ақрабу-р-ражула бу илон ёки бу чаён кишини чақди.

لدى лада: —да, ёнида; ~ ه йҳу унда, унинг ёнида;
 ~ ي علم ййа 'илмун менда илм бор.

لذ لاза, يلذ йалаззу, لذاذ лаззан, لذاذ لا-

за:зан, **لذاعة** лаза:затан ширин, тотли бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай,у бу нарса тотли бўлди.

لذعة лаззатун 1) ширинлилик, тотлилик; 2) лаззат, ҳузур.

لذذ лаззаза, **يلذذ** йулаззазу, **تلذذ** тализи:

зан лаззат олдирмоқ, ҳузур қилдирмоқ: **غيره الشيء** ~

ғайраҳу-ш-шай'а у бировни бу нарсадан ҳузур қилдирди.

لذع лазаъа, **يلذع** йалзаъу, **لذعا** лаъан куйдирмоқ, ёндирмоқ: **ت النار الطعام** ~ ти-н-на:рут-таъа:ма бу ўт овқатни куйдирди.

لذيد лази:зун тотли, мазали, ширин; кўплиги **لذذ** лүззун ва **لذاذ** лиза:зун.

لذيق лаззақа, **يلذق** йулаззиқу, **تلذيقا** талзи:қан ёпиштирмоқ, улаб қўймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ёпиштирди.

لذوق лазиқа, **يلذوق** йалзақу, **لذوقا** лузу:қан ёпишмоқ, уланмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'у би-ш-шай'и бу нарса бу нарсага ёпишди.

لذقة лазқатун малҳамли доқа, пластир (ярага босиш ёки ёпиштириш учун).

لذم лазима, **يلذم** йалзаму, **لذما** лазаман 1) қатъий бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қатъий бўлди; 2) айрилмамоқ, дойим бирга бўлмоқ: **بيته أو عمله** ~ байтаху 'ав тамалаҳу у уйи ёки ишидан айрилмади; 3) боғланиб қолмоқ: **الغريم** ~ -л-ғари:ма у бу қарздорга боғланиб қолди.

لسان лиса:нун 1) тил (аъзо); 2) тил (алоқа восита-си); кўплиги **اللسنة** 'алсинатун ва **اللسن** 'алсунун ва **لسن** лус(у)нун ва **لسانات** лиса:на:тун.

لسع ласаъа, **يلسع** йалсаъу, **لسعا** ласъан чақмоқ: **ت العية أو العقرب الرجل** ~ -ти-л-ҳаййату 'ави-л-ъақ-рабу-р-ражула бу илон ёки бу чаён кишини чақди.

لص л(а, и, у)сун ўғри; кўплиги **لصوص** лусу:сун ва **لصة** лиссатун ва **الاصاص** 'алса:сун ва **لصاص** лисса:сун.

لصق ласиқа, **يلصق** йалсақу, **لصقا** ласқан, **لصوقا** лусуқан ёпишмоқ, уланмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'у би-ш-шай'и бу нарса бу нарсага уланди.

لصق лисқун 1) ёндош, ёнма-ён; 2) айрилмас.

لطيف латтафа, **يلطف** йулаттифу, **تلطيفا** талти:фан юмшатмоқ, латиф, майин қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани латиф қилди.

لطيف латафа **يلطف** йалтуфу, **لطفان** лутфан, латафан 1) мулойим, юмшоқ бўлмоқ: **به وله** ~ биҳи ва лаҳу у билан мулойим бўлди; 2) меҳрли, меҳрибон бўлмоқ: **الله بالإنسان وله** ~ -л-ла:ҳу би-л-инса:ни ва лаҳу Аллоҳ бу инсонга меҳрибон бўлди.

لطيف латуфа, **يلطف** йалтуфу, **لطفان** лутфан **لطافة** лата:фатан юшқа, майин бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарсаси юшқа бўлди:

لطيف лутфун юмшоқлик, мулойимлик, меҳрибонлик, кўплиги **الطيف** 'алта:фун.

لطم латама, **يلطم** йалтиму, **لطمنا** латман, шапалоқ урмоқ; **غيره** ~ ғайраҳу у бировни шапалоқ урди.

لطمه латматун бир шапалоқ уриш.

لطيف лати:фун 1) лутфли, мулойим, юмшоқ муомалали, меҳрибон, меҳрли; 2) юшқа, майин; **الجنس ال** ~ **لطيف** лита:фун ва **لطايف** лутафа:у.

لعب лаъба, **يلعب** йалъабу, **لعبا** л(а, и)ъбан, лаъбан, **تلعبا** талъа:бан 1) ўйнамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўйнади; 2) қизиқчилик қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулубу киши қизиқчилик қилди; 3) ўйнаб олмоқ: **بالشيء** ~ би-ш-шай'и у нарсани ўйнаб олди, 4) чалмоқ:

لعبة ~ **علي آلة العزف** ~ ъала: а:лати-т-тараби ў мусиқа асбобини чалди.

لعبة луъбатун 1) ўйин, бир қўл ўйин (мас, шахматда); 2) ўйинчоқ; кўплиги **لعب** луъабун.

لعبة лаъбатун (шатранжда) юр...

لعب лаъбаба, **يلعب** йулаъъибу, **تلعبا** талъи:бан
1) ўйнамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўйнади; 2) ўй-
натмоқ: **القدر** ~ -л-қирда у маймунни ўйнатди.

لعلع лаълаъа, **يلعلع** йулаълиъу, **لعلة** лаъ-
лаъатан чақмоқ, гумбирламоқ: **الرعد** ~ -р-раъду бу чақ-
моқ чақди; **الرصاص** ~ -р-раса:су бу ўқ гумбирлади.

لعل лаъалла балки, аҳтимол.

لعن лаъана, **يلعن** йалъану, **لعنا** лаънан қарға-
моқ, лаънатламоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у кишини қар-
ғади.

لعنة лаънатун 1) битта қарғиш, лаънатлаш; 2) азоб;
кўплиги **لعان** лиъа:нун ва **لعنة** лаъана:тун.

لعين лаъи:нун 1) шайтон; 2) малъун, қарғишга қолган;
3) бадбахт, машъум; кўнлиги **لعناء** луъана:у.

لغة лугатун 1) тил; лаҳжа; кўнлиги **لغات** луга:
тун ва **لغى** луган.

لغز лугъун топишмоқ, жумбоқ; кўплиги **الغاز**
'алга:зун.

لغم лағам, **يلغم** йалғаму, **لغما** лағман мивала-
моқ: **الأرض** ~ -л-'арда у ерни миналади.

لغم лугмун мина (портловчи қурол); кўплиги **الغام**
'алга:мун.

لغوي лугавиййун 1) тилга оид; 2) тилчи олим, тилшу-
нос.

لفت лафата, **يلفت** йалфиту, **لفتا** лафтан 1) ай-
лантирмоқ, бурамоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ай-
лантирди; 2) чалғитмоқ: **فلانا عن الشيء** ~ фула:нанъани
ш-шай'и у фалончини бу нарсадан чалғитди.

لفت лифтун турп.

لفظ л(а, и) физа, **يلفظ** йалф(а, и) зу, **لفظا** лаф-
зан 1) талаффуз қилмоқ, айтмоқ: **بالكلام** ~ би-л-кала:ми
у гапни айтди; 2) тупуриб, чиқариб ташламоқ; **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсани тупуриб ташлади.

الفاء 'алфа: **الفاء** 1) сўз; 2) гап; кўплиги **الفاء** лафаун 1) сўз; 2) гап; кўплиги **الفاء** зун.

لفظة лафзатун 1) бир айтиш, талаффуз қилиш; 2) айтилган сўз; кўплиги **اللفظان** лафза:тун.

لف лаффа, **يلف** йалаффу, **للفا** лафафан 1) тахламоқ, ўрамоқ: **الشيء** ~ шай'а у нарсани тахлади; 2) уламоқ, қўшиб қўймоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарса билан улади.

للف лафлафа, **يلفف** йулафлифу, **للفة** лафлафатан ўраб, ёпиб қўймоқ, яширмоқ: **القضية** ~ -л-қадиййата у масалани яширди.

لقا лиқа:ун 1) учрашув; 2) тўқнашув.

لقاح лақа:хун эмлаш.

لقب лақабун лақаб (кишига ўз исмидан бошқа қўйилган яхши ёки ёмон от).

لقت лақата **يلقت** йалқуту **لقتا** лақтан 1) кўтариб олмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўтариб олди; 2) териб олмоқ: **الطائر العب** ~ -т-та:'иру-л-ҳабба бу қуш донни териб олди.

لقطة лақтатун бир кўривиш (мас., кинода).

لقب лаққаба, **يلقب** йулаққибу, **تلقيا** талқи: бан лақаб қўймоқ: **غيره بكذا** ~ гайраҳу би-каза: у бировга «фалончи», деб лақаб қўйди.

لقح лаққаҳа, **يلقح** йулаққиху, **تلقيا** талқи:ҳан эмламоқ: **الجسم الإنسان أو الحيوان** ~ жисма-л-'инса:ни 'ави-л-ҳайва:ни у инсон жисмини ёки ҳайвон жисмини эмлади.

لقم лаққама, **يلقم** йулаққиму, **تلقيا** талқи: ман луқмалаб егизмоқ, ошатмоқ: **غيره الطعام** ~ гайраҳу-т-таъа:ма у бировга овқатни ошатди.

لقن лаққана, **يلقن** йулаққину, **تلقينا** талқи: нан англатмоқ, уқтирмоқ, ўргатмоқ: **غير الكلام** ~ гайраҳу-л-кала:ма у бировга гаши уқтирди.

لقمة луқматун луқма бир ошам таом; кўплиги **لقم** луқамун.

لان лан ҳеч, спра, асло; **ينجج الكسلان** ~ йанжаҳа-
л-касла:ну ялқов асло ғалаба қозонмас.

لها лаҳа; **يلها** йалҳу; **لهوا** лаҳван ўйнамоқ;
بالشيء ~ -би-ш-шай'и у нарсани ўйнади.

لهب лаҳабун аланга.

لهت лаҳаса, **يلهت** йалҳасу, **لهتا** лаҳсан, **لهاتا**
луҳа:сан тилни осилтирмоқ (чарчаб ёки ташна бўлиб):
الكلب وغيره ~ -л-калбу ва ғайруҳу бу ит ва бошқалар
тил осилтирди.

لهجة лаҳжатун тил, лаҳжа

لهي лаҳҳа: **يلهي** йулаҳҳи; **تلهية** талҳийатан
1) машғул қилмоқ: **غيره عن كذا** ~ ғайраҳу ған каза: у
бировни фалон нарса билан машғул қилди; 2) ўйнатмоқ:
غيره بكذا ~ ғайраҳу би-каза: у бировга фалон нарсани
ўйнатди.

لهو лаҳвун ўйин, кулгу; севимли машғулот.

لهيب лаҳи:бун аланга, оловнинг иссиғи.

لوا лав агар, агарда.

لواء лива:'ун 1) байроқ; 2) бригада (лашкар қисми);
3) генерал; кўплиги **الوية** 'алвийатун ва **الويات**
'алвийа:тун.

لوييا лубийа: ловия.

لوح лавҳун кенг сатҳли нарса, ёзув тахтаси, плита.

لوز лавзун бодом.

لوزة лавзатун гланди (томоқдан ўсиб чиққан. эт);
иқкитаси **لوزتان** лавзата:ни.

لوعة лавъатун қайғу, ғам, ғусса; **في قلبه** ~ фи:
қалбихи ~ унинг юрагида ғам бор.

لولب лавлабун 1) бурғи; шурул; 2) бурғили очқич;
кўплиги **لوالب** лавалибу.

لوم лавмун таңбеҳ, хайфсан.

لون лавнун 1) ранг, тус; 2) бўёқ; кўплиги **الوان**
'алва:нун.

لوث лавваса, **يلوث** йулаввису, **تلويثا** талви:

сан 1) кир қилмоқ: **ثيابہ او يدہ** ~ сийа:баху 'ав йа-
даҳу у кийимъни ёки қўличи бир қилди; 2) лойқалатмоқ,
лойқа қилмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а у сувни лойқалатди; 3)
аралаш қилмоқ, қўшмоқ: **الشيء بالشيء** ~ -ш-шай'а би-ш-
шай'и у нарсани бу нарсага қўшди.

لوح лавваҳа, **يلوح** йулаввиҳу, **تلويحاً** талви:-
ҳан 1) узоқдан кўрсатмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши
узоқдан кўрсатди; 2) қовурмоқ: **الشيء بالنار** ~ -ш-шай'а
би-н-на:ри у нарсани бу ўтда қовурди.

لوم лаввама, **يلوم** йулаввиму, **تلويماً** талви:-
ман қаттиқ танбех бермоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировга
қаттиқ танбех берди.

لوي лава:, **يلوي** йалви:, **لويان** лаййан, **لويان** лав-
йан, лувиййан бурамоқ, эшмоқ: **الجبل** ~ -и-ҳабла у ар-
қонни эшди.

لؤلؤ лу'лу'ун дур.

لؤلؤة лу'лу'атун битта дур; кўплиги **لالئ** лаалли'у.

لؤم ла'ума, **يلؤم** йал'уму, **لؤمان** лу'ман, **ملامة**
мал:аматан, **لامة** ла:матан тағи наст, тубан бўлмоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши тағи наст бўлди.

ليت лайта қани энди, қани агар; **~ نئي كنت قادرا**

ни: кунту қа:диран қани энди қодир бўлсам эди!

ليث лайсун шер; кўплиги **ليوث** луйу:сун ва **مليثة**
малйасатун.

ليس лайса эмас, йўқ; **~ هو بعالم** хува би-'а:лимив
у — олим эмас.

ليف ли:фун тола.

ليل лайлун тун; кўплиги **ليال** лайа:лин.

ليلة лайлатун тун, кечқурун.

ليمون лайму:нун лимон.

لين ли:нун юмшоқлик, майинлик, мулойимлик.

ليف лаййафа, **يليف** йулаййифу, **تليفاً** талйи:-
фан тола билан ишқалаб ювмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у
нарсани тола билан ишқалаб ювди.

لين лайһана, يلين йулаййину, تليينا талйи:-
нан юмшайтмоқ, майин қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у
нарсани майин қилди.

لين лаййинун майин, юмшоқ, мулойим; кўнлиги لينون
лаййину:на ва اليناء 'алйина:'у.

م

ما ма нима? ما هذا ма: ҳаза: бу нима? феъллар билан бўлишсизликни билдиради: ماكتب ма: катаба ёзмади.

ماء ма:'ун сув; кўнлиги مياه мийа:хун ва امواه 'амва:хун.

مات ма:та, يموت йаму:ту, موتا мавтан жон бермоқ, ўлмоқ: ~ الرجل -р-ражулу бу киши ўлди.

مائل ма:сала, يماثل йума:силу, مماثلة му-ма:салатан 1) ўхшашмоқ: ~ غيره гайраҳу у биров билан ўхшашди; 2) қиёсланмоқ, ўхшатилмоқ: ~ بفلان би-фула:нин у фалончи билан қиёсланди.

ماج ма:жа, يوج йаму:жу, موجا мавжуц, مواجانا мава:жанан, مؤوجا му'у:жан 1) тўлқинланмоқ, мавжланмоқ: ~ البحر -л-баҳру бу денгиз тўлқинланди; 2) ҳазжонланмоқ: ~ القوم -л-қавму бу қавм ҳаяжонланди.

ماجد ма:жидун 1) шонли, шарафли, обрўли; 2) яхши хулқли.

مادة ма:ддатун модда, нарса, ашё, нарсалар таркиб топган нарса; кўнлиги مواد мава:ддун ва مادات ма:дда;тун.

مادي ма:ддиййун моддага тегишли, моддий. ~

مارد ма:ридун 1) зўравон, золим; 2) паҳлавон, девқомат, полвон; кўнлиги مرده марадатун ва ماردون ма:риду:на ва مراد мурра:дун.

مارس ма:раса, يمارس йума:рису, ممارسة
 мума:расатан, مراسا мира:сан бажармоқ шуғуллан-
 моқ; الامر ~ -л- амра у бу иш билан шуғулланди.

مارس ма:рису март ойи.

مازح ма:заха, يمازح йума:зиҳу, مباحة
 мума:заҳатан, مزاح миза:ҳан ўйнашмоқ, ҳазиллаш-
 моқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан ҳазиллашди.

ماس ма:сун олмос.

ماشية ма:шийатун мол (туя, қорамол ва қўй); кўп-
 киги مواش мава:шини.

ماضي ма:дин ўтган вақт, замон.

ماعن ма:ъизун битта эчки, битта така.

مال ма:ла, يميل йами:лу, ميلا майлан, ميلانا
 майдала:нан, تمايلا тамйа:лан, ميلولة майлу:латан,

ممالа -мама:лан, ميلا мамии:лан 1) бурилмоқ, қай-
 рилмоқ: الى المكان ~ -ила:-л-мака:ни у бу жойга

бурилди; 2) майл қўймоқ, яхши кўрмоқ: **اليه والى الشيء** ~

илайҳи ва 'ила:-ш-шай'и у унга ва бу нарсага майл қўйди;

2) четлашмоқ, юз ўғирмоқ: **عن العنق** ~ ъани-л-ҳаққи
 у бу ҳақиқатдан четлашди.

مال ма:лун (муз. ва муан). мол, дунё (жонвор, олтин,
 ашё ва бошқа); кўплиги **اموال** 'амва:лун.

مالح ма:лаха, يمالح йума:лиҳу, مباحة
 мума:лаҳатан, ملاح мила:ҳан, ейишмоқ, таомни баҳам
 кўришмоқ: غيره ~ гайраҳу у биров билан таомни ба-
 ҳам кўришди.

مالح ма:лихун тузли, шўр.

مالك ма:ликун мулкдор, мулк эгаси; кўплиги **ملاك**
 мулла:кун ва **ملك** муллакун.

مانع ма:ниъун 1) тўсувчи; 2, тўсиқ; кўплиги **موانع**
 мава:ниъу.

ماهر ма:ҳирун моҳир, уста; кўплиги **مهرة** маҳа-
 ратун.

مائة	ми'атун юз (сон); кўплиги	مئات	ми'а:тун.
مائة	ма:'идатун стол, дастурхон; кўплиги	موائد	маа:иду.
مائة	ма'тамун азадорлар, мотамдор кишилар; кўп-		
مائة	лиги	ماتم	ма'а:тиму.
ماخذ	ма'хазун йўл, йўриқ; кўплиги	ماخذ	маа:-
مادبة	ма'д(а, у)батун ўтириш, зиёфат; кўплиги		
مادب	маа:дибу.		
مادونية	ма'зу:ний'атун ижозат, рухсат.		
مارب	ма'рабун ният, мақсад, умид; кўплиги	مارب	маа:рибу.
مازق	ма'зиқун 1) мушқил, қийин ҳол; 2) жанггоҳ		
مازق	уруш кетаётган жой; 3) тигиз, тор жой; кўплиги	مازق	маа:зиқу.
ماساة	ма'са:тун мусибат, фожиа; кўплиги	ماس	маа:син.
ماكل	ма'калун овқат, ёмиш; кўплиги	ماكل	маа:-
مامن	ма'манун тинч ер; пана жой; кўплиги	مامن	килу.
ماوي	ма'ван уй, манзил, бошпана; кўплиги	ماو	маа:мину.
مباراة	муба:ра:тун мусобақа, олишув, баҳслашув;		
مباراة	'адабий'атун адабий баҳс; кўплиги	مبارات	маа:вин.
مبغرة	мабхаратун 1) оташкада, тутатқи идиш;		
مباخر	2) тутун чиқаргич; кўплиги	مباخر	маба:хиру.
مبدا	мабда'ун 1) бошланиш; бошланғич; 2) асос,		
مبدا	асл; 3) йўл, усул, йўриқ; кўплиги	مبادي	маба:ди'у.
مبارة	мибра:тун 1) ранда; 2) қаламтарош; кўп-		
مبار	лиги	مبار	маба:рин.
مبرد	мибрадун эгов; кўплиги	مبارد	маба:риду.
ميرة	мабарратун 1) эзгу иш; 2) садақа, эҳсон; совра;		

2) эзгулик ери (мас., шифохона); кўплиги **مبار** маба:-
ррин ва **مبرات** мабарра:тун.

مبضع мибдаъун ништар; кўплиги **مباضع** маба:-
диъу.

مبلغ маблағун 1) ҳар нарсанинг чегараси; 2) маб-
лағ, нақд пул; кўплиги **مبالغ** маба:лиғу.

مبني мабнан 1) асос; 2) бино; кўплиги **مبان** ма-
ба:нин; **الحروف المباني** ал-ҳуру:фу-л-маба:ни'у алифбе ҳа
рфлари.

مبيت маби:тун 1) ётоқ; 2) ўқувчиларни ётоқ ва ов-
қат билан таъминлашни бўйнига олган мактаб, ўқув муас-
сасаси, мактаб-интернат.

مبيع маби:ъун савдодаги мол.

مبين муби:нун очиқ, ойдин.

متاع мата:ъун рўзгор ва маишат ашёлари (олтин ва
кумушдан бошқа); кўплиги **امتعة** 'амитиъатун.

متع маттаъа, **يمتع** йуматтиъу, **تمتيعا** тамтиъ-
ан 1) узоқ, узун қилмоқ: **الله فلانا** ~ -л-ла:ҳу фу-
ла:нан Аллоҳ фалончининг умрини узоқ қилди; 2) узоқ
вақтга фойдаланиш ва лаззатланиш учун бермоқ **فلانا بكذا** ~
фула:нан би-каза: у фалончига фалон нарсани узоқ вақт
фойдаланиш ва лаззатланишга берди.

متن маттана, **يمتن** йуматтину, **تمتينا** там-
ти:нан қаттиқ, мустаҳкам, пишиқ, метин қилмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'а у нарсани метин қилди.

متجر матжарун 1) тижорат, савдо; 2) сотиладиган
мол; 3) савдо жойи; кўплиги **متاجر** мата:жиру.

متحف мутҳафун музей; кўплиги **متاحف** мата:-
ҳифу.

متراس митра:сун 1) ҳандақ, окоп, тупроқ тўсиқ
(каби ёвнинг ўқидан сақлайдиган қурилмалар); кўплиги
متارس мата:рису.

مترف мутрафун юмшоқлашиб, енгил, роҳат ҳаётга
ўрганган.

متعة мутъатун лаззат, роҳат берувчи нарса (мас., ов ёки таом): кўплиги **متع** мутъун.

متفجرات мутафажжира:тун (кўпл.) портловчи мод-далар.

متن матуна, **يمنت** йамтуну, **متانة** мата:натан қаттиқ, пишиқ, метин бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса метин бўлди.

متن матнун 1) метин, жуда қаттиқ, пишиқ, мустаҳкам; 2) кучли; 3) орқа, кўплиги **متون** муту:нун ва **متان** мита:нун; 3) китобнинг шарҳ ва изоҳлар берилган асли.

متنزه мутаназзаҳун дам олиш жойи, майдон; боғ.

متوفي мутаваффан ўлган.

متي мата: қачон? **متي تلهب** мата: тааҳабу қачон борасан?

متين мати:нун 1) қаттиқ, пишиқ, мустаҳкам, метин; 2) кучли; **متان** ~ **حبل** ҳаблун ~ пишиқ ип; кўплиги мита:нун.

مثال миса:лун 1) мисол; 2) ўхшашлик; 3) намуна, қолип; кўплиги **أمثلة** 'амсилатун ва **مثل** мус(у)-лун.

مثالي миса:лиййун мисол бўла оладиган, намунали;

الشيء الـ аш-шай'у-л-~ у намунали нарса.

مثبت мусбатун ижобий.

مثل массала, **يمثل** йумасилу, **تمثيلا** тамси:-лан 1) ўхшашмоқ солиштирмақ: **الشيء بالشيء** ~

-ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага солиштирди; 2) саҳналаштирмақ, саҳнага қўймоқ; **الرواية** ~

р-рива:йата у қиссани саҳналаштирди; 2) тасвирламоқ;

الشيء له الشيء ~ лаҳу-ш-шай'а у унга нарсани тасвирлади; 2) мисол келтирмақ: **المثال** ~ -л-миса:ла у мисолни келтирди.

مثل мислун ўхшаш, сингари; кўплиги **أمثال** 'амсальун.

مثل масалун 1) ўхшаш сингари; 2) ибрат, намуна;
 кўплиги أمثال 'амса:лун.

مثلت мусаллаеун 1) уч нуқтали ҳарфлар; 2) уч ҳа-
 ракатли ҳарфлар; 3) ҳандасада: учбурчак.

مثوي масван манзил, уй; кўплиги مثاу маса:-
 вин.

مثيل маси:лун ўхшаш, сингари; кўплиги أمثال
 'амса:лун ва مثل мусулун.

مجادلة мужа:далатун олишув, баҳслашув, муноза-
 ра.

مجاز мужа:зун шаҳодатли, дипломли.

مجال мажа:лун 1) майдон, дала; 2) бўшлиқ.

مجتمع мужтамаъун 1) йиғиладиган жой; 2) ижти-
 мсий жамият.

مجد мажжада, يمجد йумажжиду, تمجيداً там-
 жи:дан улуғламоқ: мақтамоқ: قلاتا ~ фула:нан у фа-
 лончини улуғлади.

مجد мажада, يمجد йамжуду, مجدا маждан
 атоқли, шонли, шарафли бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу
 бу киши атоқли бўлди.

مجد мажуда, يمجد йамжуду, مجادة мажа:датан
 атоқли, шонли шарафли бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу
 киши шарафли бўлди.

مجد маждун шон, шуҳрат шараф, иззат, обрў; кўпли-
 ги أمجاد 'амжа:дун.

مجداف мижда:фун 1) қуш қаноти; 2) эшкак; кўп-
 лиги مجاديف мажа:ди:фу.

مجدر мужаддарун мужаддар (гуруч билан ясмиқ до-
 нидан тайёрланадиган таом номи).

مجداف мижза:фун эшкак; кўплиги مجاذيف
 мажа:зи:фу.

مجرف мижрафун курак, кўплиги مجارف мажа:-
 рифу.

مجري мажран 1) сувнинг оқиш йўли, ариқ: ирмоқ;

- 2) қон оқиш жойи; **الشمس** ~ -ш-шамси қуёшнинг юриш чизиги; кўплиги **مجار** мажа:рин; **البولية** ~ ал ~ а: -л-бавлиййату сийдик йўллари.
- مجزرة** мажзаратун қонли тўқнашув, қонли уруш; кўплиги **مجازر** мажа:зиру.
- مجلس** мажлисун 1) ўтириш жойи, мажлисхона; 2) мажлис, кенгаш; 3) парламент, воейблар уйи; кўплиги **مجالس** мажа:лису.
- مجلة** мажаллатун журнал, ойнома; кўплиги **مجال** мажа:ллун ва **مجلات** мажалла:тун.
- مجلد** мужалладун муқовага олинган китоб, жилд, том; кўплиги **مجلدات** мужааллада:тун.
- مجمع** мажмаъун 1) йиғилиш жойи; 2) йиғилган одамлар; 3) йиғин; кўплиги **مجامع** мажа:миъу.
- مجل** мужмалун қисқа, калта, содда (гап).
- مجموعة** мажму:ъатун йиғинди, мажмуа.
- مجنون** мажну:нун телба; кўплиги **مجانين** мажа:ни:ну.
- مجهار** мижҳа:рўн **مجهر** мижҳарунга қ.
- مجهر** мужҳирун ва **مجهار** мижҳа:рун микроскоп.
- مجهود** мажҳу:дун 1) қила билиш, қўлдан, кучдан келиш; 2) куч, қувват; 3) жаҳд қилиш, иштиғил; 4) машаққат.
- مجهول** мажҳу:лун номаълум.
- مجوز** мижвазун қўшнаи.
- مجوس** мажу:сун мажусий, оташпараст.
- مجيد** мажи:дун атоқли, шонли, шарафли, иззатли, обрўли; кўплиги **امجاد** 'амжа:дун; **تاريخ** ~ та:ри:хун ~ шонли тарих.
- ماجا** маҳа:, **يمجو** йамҳу:, **مجاوا** маҳван ўчирмоқ, йўқ қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди; **الكلمة** ~ -л-калимата у сўзни ўчирди.

- معاصرة** муҳа:даратун хитоб, маъруза, лекция.
- محافظ** муҳа:физун 1) ҳоким, губернатор; 2) хозин, казиначи (мас., музейда).
- محافظة** муҳа:фазатун вилоят.
- معال** муҳа:лун қилиниш имконияти йўқ, қилиниши-нинг мумкинлиги, иложи йўқ.
- معالة** маҳа:латун: ~ لا ла:~а албатта, шубҳа-сиз.
- معاملة** муҳа:ма:тун адвокатлик, ҳимоячилик.
- محية** маҳаббатун севги; севиш.
- محبرة** миҳбаратун сиёҳдон, даво; кўплиги **معابر** маҳа:бири.
- محبس** маҳбисун қамонхона; кўплиги **معابس** маҳа:-бису.
- محترف** муҳтарафун устахона.
- محترف** муҳтарифун 1) уста, ҳунарманд, касиб; 2) профессионал.
- محتوي** муҳтаван 1) қамралган, қамраб олинган; 2) мазмун; кўплиги **محتويات** муҳтавиё:тун.
- محنة** маҳажжатун ҳаж йўли; кўплиги **معاج** маҳа:-жжун.
- مجراب** миҳра:бун меҳроб; кўплиги **معاريب** маҳа:-ри:бу.
- معراث** миҳра:сун омон; кўплиги **معاريث** маҳа:-ри:су.
- محرك** муҳаррикун двигатель, ҳаракатга келтирувчи жиҳоз.
- محرم** муҳаррамун муҳаррам (қамарий йилнинг биринчи ойи).
- محصول** маҳсу:лун ҳосил; кўплиги **معاصيل** маҳа:-си:лу.
- معاصر** маҳдарун 1) йиғилиш; 2) ҳозир бўлиш; 3) крим-чиқим дафтари; рўйхат дафтари; кўплиги **معاصر** маҳа:диру.

معط маҳаттун 1) тўхташ жойи; 2) тушиш жойи; 3) бекат; кўплиги **معاط** маҳа:ттун.

معطة маҳаттатун 1) тўхташ жойи; 3) бекат; кўплиги

معاط маҳа:ттун ва **معطات** маҳатта:тун.

معطلة маҳфазатун портфель; кўплиги **معاطف** маҳа:физу.

معفل маҳфилун 1) ўтириш, мажлис; мажлисхона; кўплиги **معافل** маҳа:филу.

معق маҳақа, **يمعق** йамҳақу, **معقا** маҳқан ўчирмоқ, йўқ қилмоқ; **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди.

معك миҳаккун қайроқ тош.

معكمة маҳқаматун қозихона, суд маҳқамаси.

معل махула, **يمعل** йамҳулу, **معالة** маҳа:латан қуруқ тақир бўлмоқ: **~ المكان** -л-мака:ну бу ер қуруқ бўлди.

معل маҳлун қуроқчилик; кўплиги **معل** мухулун ва

امعال 'амҳа:лун.

معل маҳаллун 1) яшаладиган жой; 2) савдогарнинг дўкони; кўплиги **معال** маҳа:ллун.

معلة маҳаллатун маҳалла; кўплиги **معال** маҳа:ллун ва **معالات** маҳалла:тун.

معمة маҳам (а, и)датун мақтовли иш, хислат; кўплиги **معامد** маҳа:миду.

معمد муҳаммадун 1) мақтов қаратилган киши; 2) Муҳаммад Ёалайҳис-салом.

معى маҳа:, **يمعى** йамҳи:, **معيا** маҳйан ўчирмоқ, йўқ қилмоқ, изини ўчирмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсани йўқ қилди.

معيط муҳи:тун 1) қуруқлик билан ўралган денгиз; 2) океан.

مخاط муҳа:тун манқа; кўплиги **امخطة** 'амхита:тун.

- معياء** маҳба'ун пана жой; кўплиги **معياء** маҳа:-
 би у.
- مخبر** махбарун тажрибахона, лаборатория; кўплиги
مخابر маха:биру.
- مختل** мухталлун 1) ақли бузуқ; 2) бузуқ иш.
- منط** маххата, **يمنط** йумаххиту, **تمنيطا** тамки:-
 тан бурун қоқтирмоқ: **الولد** ~ -л-валада у боланинг бур-
 нини қоқтирди.
- مقددة** миҳаддатун ёстиқ; **مقاد** маха:ддун.
- مقدرة** муҳаддаратун кайф бўлган, эс-хушини йўқот-
 ган (мас., наша чекиб).
- مقدع** муҳдаъун алданган; кўплиги **مقداع** маха:-
 диъу.
- مخرج** махражун кириш жойи; кўплиги **مخارج** маха:-
 рижу.
- مخرج** мухражун 1) чиқариш вақти; 2) чиқариш жо-
 йи.
- مخرز** михразун бигиз; кўплиги **مخارز** маха:ризу.
- مخزن** махзанун 1) омбор; 2) савдо дўкони; кўплиги
مخازن маха:зину.
- منط** махата, **يمنط** йамх(а, у)ту, **منط** махтан
 бурун қоқмоқ: **المنط** ~ -л-муха:та у бурун қоқди.
- منطدة** махтатун 1) бир марта бурун қоқиш; 2) бир
 марта қоқилган манқа.
- منطدة** мухаттатун 1) йўл-йўл, чизиқли; 2) чиройли.
- معمل** мухмалун духоба.
- منخت** муханнасун хунаса.
- منخيلة** муҳаййалатун хаёл қилиш; фантазия.
- معيم** мухаййамун лагерь, қўшин, сайёҳлар ёки дам
 олувчилар қароргоҳи; **الكشاف** ~ -л-кашша:фи пионер
 лагери; кўплиги **منخيمات** мухаййама:тун.
- مدار** мада:рун 1) айланиш ўқи; 2) жараён (ишда);
الحدیث ~ -л-ҳади:си воқеанинг ўтиши.
- مدجنة** муджинатун серёмғир булут.

مدح мадаха, يمدح йамдаху, مدحا мадхан мақ-
тамоқ, ҳамд қилмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни мақ-
тади.

مدخل мадхалун кириш; кириш жойи; эшик; кўплиги

مداخل мада:хилу.

مدخنة мадханатун туйнук; кўплиги مداخن мада:-
хину.

مد мадда, يمدد йамудду, مدد маддан
чўзмоқ: يده ~ йадаҳу у қўлини чўзди.

مد маддун 1) чўзилиш; 2) узунлик; 3) денгиз сувининг
кўтарилиши ва пасайиши; кўплиги ممدو муду:дун.

مدة мударатун 1) мударат, вақт оралиғи; 2) муҳлат,
вақт чегараси; кўплиги ممدو мудардун.

مدد маддада, يمدد йумаддиду, مدد маддид, تمديدا
тамди:дан 1) қиймоқ: الشيء ~ ш-шай'а у нарсани қий-
ди; 2) чўзмоқ: المدة اوغيرها ~ -л-муддата 'ав ғайраҳа:
у мударатни ёки шунга ўхшаш бошқа нарсани чўзди.

مدن маддана, يمدن йумаддину, تمدينا тамди:нан
1) қурмоқ; المدن ~ -л-мудуна у шаҳарларни қурди; 2)
обод қилмоқ: المدن ~ -л-мудуна у шаҳарларни обод
қилди.

مدرب мударрибун ўргатувчи, машқ қилдирувчи, тре-
нер.

مدرج мударражун қават-қават томошагоҳ, амфитеатр.

مدرس мударрисун ўқитувчи, муаллим.

مدرسة мадрасатун мактаб; кўплиги مدارس мада:-
рису.

مدفأة мидфа'атун ўчоқ; кўплиги مدافع мада:-
фи'у.

مدفن мадфинун 1) дафн қилиш жойи, қабристон;
2) гўр; кўплиги مدافن мада:фину.

مدقة мидаққатун 1) эшик қоққич; 2) кели дастаси.

مدى мадан ниҳоя, туганч, охир; масофа ёки вақт че-
гараси.

مديح	мади:хун мадх, мақтов; кўплиги	مدائح	мада:-
иху.			
مدید	мади:дун чўзиқ, чўзилган; узун; кўплиги	مدد	
мудадун.			
الشيء	муди:рун мудир, бошлиқ; кўплиги	مدراء	му-
дара:у.			
مدينة	мади:натун шаҳар; кўплиги	مدن	муд(у)нун ва
مدائن	мада:ину.		
مدبح	мазбаҳун 1) кушхона; 2) черков ва канисада рам-		
лиги	зий қурбонлик қабул қилинадиган жой, қурбонхона; кўп-		
	лиги	مدابع	маза:биҳу.
مذكر	музаккарун музаккарлик белгиси бор сўз.		
مذكرة	музақкиратун хотираларни ёзиб бориш учун		
тутилган кундалик дафтар.			
مذهب	мазҳабун 1) мазҳаб, дин йўли; 2) йўл, йўриқ;		
3) юриш-туриш расм-русуми; кўплиги		مذاهب	маза:-
ҳибу.			
مذايح	мизйа:ун 1) микрофон; 2) радио.		
مرآة	мара:ратун ўт пуффағи; кўплиги	مرائر	
мара:ру.			
مراسلة	мура:салатун ёзишма, мукотаба.		
مراقبة	мураъқабатун цензура.		
مراهق	мура:ҳиқун ўспирин.		
مرء	мар'ун инсон, киши; кўплиги	رجال	рижа:тун;
муаннаси	مرأة	мар'атун ва	مرءة
			маратун; иккилиги
مرلان	мара:ни.		
مرآة	мира:тун кўзгу; кўплиги	مرايا	мара:йа: ва
مرء	мара:ин.		
مرآة	мар'атун хотин, аёл; кўплиги	نساء	ниса:ун
ва	نسوة	нисватун.	
مرآي	мар'ан кўриниш, манзара.		
مربع	мураббаун тўртбурчак, квадрат.		

مرتبة мартабатун 1) ўрин, мартаба; 2) олий ўрин, мартаба; кўплиги مراتب мара:тибу.

مرتزة муртазиқатун ёлланма аскарлар.

مرج маржун ўтлоқ ер, яйлов; кўплиги مروج муру:жун.

مرجان маржа:нун 1) майда дур; 2) маржон (денгиз ўти).

مرح мараҳун севинч, қувонч, шодлик.

مرح мариҳун хурсанд, шод; кўплиги مرحي марҳа:ва мараҳа:

مرحب марҳабун: مرحبا بك марҳабан би-ка хуш келибсиз.

مرحلة марҳалатун 1) бир кунлик йўл; 2) давр, икки умр ораси, аср; الشباب ~ -ш-шаба:би ёшлик даври.

مرحوم марҳу:мун раҳматли, раҳмат бўлган, ўяган.

مر марра, مرم йамурру, مرا марран, موردا муру:ран мамарран 1) ўтмоқ; الزمان ~ -а-зама:ну бу вақт ўтди; 2) кириб ўтмоқ; بالشئ و عليه ~ вақт ўтди; шай'и ва ғалаҳи у бу нарсага кириб ўтди.

مر муррун аччиқ; кўплиги امرار амра:рун.

مرة марратун бир марта, бир карра; кўплиги مرار ми-ра:рун ва маррун ва مرр мирарун ва مورور муру:рун ва مرات марра:тун.

مرض маррада, يمرض йумарриду, تمرىضا тамри:дан 1) даволамоқ, қарамоқ; المريض ~ -л-мари:да у бу беморга қаради; 2) касал қилмоқ: الرجل ~ -р-ражула у кишини касал қилди.

مرغ марраға, يمرغ йумарриғу, تمرىفا тамри:ган 1) чанга, тупроққа белатмоқ; الدابة ~ -д-да:ббата у уловни тупроққа белатди; 2) доғ туширмоқ: عرضه ~

ғирдаҳу у шаънига доғ туширди.

مرىخ мирри:хун Миррих, Марс (сайёра номи).

مرساة мирса:тун кема лангари; кўплиги مراس мара:син.

- مرسة марасатун арқон; кўплиги **مرس** марасун.
 مرسوم марсу:мун қарор, декрет; кўплиги **مراسيم**
 мара:си:му ва **مراسم** мара:симу.
 مرشد муршидун муршид, мураббий; йўлбошчи.
 مرشة мираншшатун сув сепгич (мас., гуллarga); кўп-
 лиги **مراش** мара:шшин.
 مرشح мурашшахун номзод (мас., бўш мансабни эгал-
 лаш учун).
 مرصد марсадун 1) кузатиш учун жиҳозланган жой; 2)
 расадхона; кўплиги **مراصد** мара:сиду.
 مرض **ماريدا**, **يمرض** йамраду, **مرضا** марадан соғ-
 лиғи бузилмоқ, касалланмоқ, касал бўлмоқ: **~ الرجل**
 -р-ражулу бу киши касалланди.
 مرض **مارадун** 1) соғлиқнинг кетиши, бузилиши, касал-
 ланиш, 2) касал, дард; кўплиги **امراض** 'амра:дун.
 مرطبات мураттаба:тун (кўплик) салқин ичимликлар.
 مرعي **маръан** 1) ўт; 2) ўтлоқ, яйлов; кўплиги **مراع**
 мараъян.
 مرعاء **м(а,у)рфа'ун** кемалар тўхтайдиган жой, порт;
 кўплиги **مرافيء** мара:фи'у.
 مرق **марақун** шўрва, гўшт ва бошқа масаллиқлар қай-
 натиб пиширилган сув.
 مرقد **марқадун** 1) кўрпа-гўшак; 2) қабр; кўплиги **مرقده**
 мара:қиду.
 مرقص **марқасун** ўйинга, рақсга тушадиган жой; кўп-
 лиги **مرقص** мара:қису.
 مركب **маркабун** сув ва қуруқликда мириладиган нар-
 са, транспорт (кўпроқ қайиқ, кема); кўплиги **مراكب**
 мара:кибу.
 مركبات **маркаба:тун** (кўплик) мириладиган нарсалар
 (арава, поезд, кема, сунъий сайёра кабилар).
 مركز **марказун** марказ, ўрта **الدائرة** ~ -д-да:ирати
 айлана маркази; **~ الرجل** -р-ражули кишининг уйи, ма-
 ҳалласи; кўплиги **مراكز** мара:кизу.

- مرمر** мармарун мармартош.
- مرمي** марман 1) отадиган жой; 2) вишон; 3) футбол дарбозаси; **مرام** мара:мин.
- مرن** маринун юмшоқ, майин.
- مرهف** мурхафун 1) нозик; **هو ~ الجسم** ҳува ~ у-л-жисми у нозик қоматлидир; 2) ўткир кескир; **سيف ~** сайфун ~ кескир қилич.
- مرهم** мархамун малхам дори; кўплиги **مراهم** мара:ҳиму.
- مروة** муру:атун 1) саховат, қўли очиқлик, сахийлик; 2) мардлик.
- مروح** мирваҳун ва **مروحة** мирваҳатун 1) елшиғич; 2) вентилятор; 3) ҳаво совуткич; кўплиги **مراوح** мара:виҳу.
- مروحة** марваҳатун **مروح** марваҳун га қ.
- مري** мари'ун тотли, лаззатли (таом); **هنيئا و مريئا** хани:'ан ва мари:'ан еганингиз тотли бўлсин; ош бўлсин.
- مريض** мари:дун касал, бемор; кўплиги (муз ва муан.)
- مرضى** марда: ва **مراض** мира:дин ва **مراضى** мара:да:.
- مزاج** миза:жун 1) аралашадиган, қўшиладиган шарса (мас., шаробга сув); 2) киши мизожи; 3) таъб, феъл, а-вор; кўплиги **امزجة** 'амзижатун.
- مزاج** муза:ҳун ҳазил, мутойиба.
- مزار** маза:рун 1) зиёфат; 2) зиёратгоҳ, зиёрат қилинадиган жой; 3) азизу авлиёларнинг зиёратгоҳи; кўплиги **مزارات** маза:ра:тун.
- مزابلة** мазб(а,у)латун гўнгхона, ахлатхона; кўплиги **مزابل** маза:билу.
- مزج** мазажа, **يمزج** йамзужу, **مزجا** мазжан. миза:жан қўшмоқ, аралаштирмоқ; **~ الشئ بالشئ** -ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсани бу нарсага қўшди.
- مزح** мазаҳа, **يمزح** йамзаҳу, **مزحا** мазҳан, **مزاحا** муза:ҳан ҳазиллашмоқ, ҳазил қилмоқ; **~ الرجل** -р-ражулу бу киши ҳазил қилди.

مزعة мазраъатун 1) экиладиган ер, экинзор; 2) қуш-хона, қуш фермасы; кўплиги **مزارع** маза:риъу.

مزق маззақа, **يمزق** йумаззиқу, **تمزيقا** тамзи:-қан йиртиб ташламоқ; **الثوب** ~ с-савба у кийимни йиртиб ташлади.

مزيج мази:жун қўшилган; аралаш, омухта.

مزيد мази:дун ортиқча; қўшимча; қўшилган.

مزية мазиййатун фазилат ва яхши хислатларнинг етуклиги, камолот; кўплиги **مزايا** маза:йа:.

مساء маса:’ун кечқурун, оқшом; кўплиги **امسية** амсийатун.

مساحة миса:ҳатун 1) юза, майдон; 2) ер ўлчови, кўлами; кўплиги **مساحات** миса:ҳа:тун.

مسافة маса:фатун масофа, оралиқ, ора; кўплиги **مسافات** маса:вифу ва **مسافات** маса:фатун.

مسألة мас’алатун 1) ҳожат; 2) илтимос; 3) савол; масала, проблема; кўплиги **مسائل** маса:’илу.

مسبح масбаҳун чўмиладиган жой, ҳовуз, бассейн; кўплиги **مسابح** маса:биҳу.

مسبحة мисбаҳатун тасбеҳ.

مستحيل мустаҳи:лун иложи йўқ, имкони, мумкинлиги йўқ.

مستدير мустади:рун думалоқ.

مستديرة мустади:ратун айланма йўл.

مستشفى мустанфа: шифохона, касалхона.

مستعمر мустаъмирун босқинчи, колонизатор.

مستعمرة мустаъмаратун босиб, куч билан олинган давлат, колония.

مستقبل мустақбалун келаётган вақт, келажак, келгуси.

مستنقع мустанқаъун ботқоқ; кўплиги **مستنقعات** мустанқаъа:тун.

مستودع муставдаъун омбор; кўплиги **مستودعات** муставдаъа:тун.

مستوصف муставсафун (корхона ва муассасалар қарамоғидаги) амбулатория, кичик шифохона; кўплиги **مستوصفات** муставсафатун.

مسجلة муежжилатун овоз ёзгич, магнитофон.

مسجد масжидун сажда, ибодат қилинадиган жой, масжид; **الحرام** ал ~ у-л-ҳара:му Каъба.

مسح масаҳа, **يمسح** йамсаҳу, **مسحاً** масҳан 1) ювмоқ, артмоқ, суртмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани артди; 2) урмоқ, юргизмоқ: **الشيء بالماء** ~ -ш-шай'а би-л-ма:'и у нарсани бу сувга ювди.

مسند мусаддасун тўшпонча.

مسرح масраҳун 1) саҳна; 2) театр; кўплиги **مسارح** маса:риҳу.

مسرحية масраҳийятун саҳна асари, пьеса, драма.

مسرة масарратун севинч; хурсанд бўлиш; кўплиги

مسرات масарра:тун.

مس масса, **يمس** йам(а,у)су, **مسا** массан **مسيماً** маси:сан ушламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ушлади.

مسي масса; **يمسي** йумасси; **مسي** масси. **تسمية** тамсийатан хайрли тун тиламоқ: **الرجل** ~ -р-ражула у бу кишига хайрли тун тилади.

مسطرة мистаратун чизгич, кўплиги **مسطر** маса:тиру.

مسي масъан тиришиш, тиришқоқлик қилиш; зўракилик; ҳатти ҳаракат, юриш-туриш; кўплиги **مساء** маса:ъин.

مسقط масқ(а,и)тун тушиш жойи; **المياه** ~ -л-мийа:-ҳи шаршара; **الراس** ~ -р-ра'си туғилган жой, ватан.

مسك масака, **يمسك** йаме(у,и)ку, **مسكاً** маскан олмоқ, ушламоқ: **به** ~ биҳи у уни ушлади.

مسك мискун мушк.

مسكن масканун манзил, уй; кўплиги **مساكين** маса:-кину.

مسكين миски:нун мискиц, бечора, фақир; кўплиги

مساكين маса:ки:ну.

- مسلخ маслахум қушхона; кўплиги **مسالخ** маса:лиҳу.
 مسلك маслакун йўл; кўплиги **مسالك** маса:лику.
 مسلة мисаллатун 1) бигиз; 2) қадимий ёдгорлик тах-
 тачалар, тош битиклар; кўплиги **مسال** маса:ллун ва
 مسلات мисалла:тун.
 مسلم муслимун ислом динидаги киши, мусулмон.
 مسلول маслу:лун сил дардига чалинган; сил.
 مسمار мисма:рун мих; кўплиги **مسامير** маса:ми:ру.
 مسند м(а,и)снадун 1) суянадиган нарса; 2) ёстиқ;
 3) курсининг елкаси, ёки таянчиги.
 مسودة мусаввадатун қора нусха, қоралама.
 مسيح маси:ҳун Масиҳ (Исо алайҳи-с-саломнинг лақа-
 би).
 مسيحي маси:ҳиййун Масиҳий динга тегишли; масиҳий.
 مسيحية маси:ҳиййатун масиҳий дин.
 مسيرة маси:ратун масофа; **بيته على ~ ساعة** бай-
 туху ғала:~и саъатин унинг уйи — бир соатлик йўлда.
 مشاة муша:тун пиёда аскар.
 مشاع муша:ъун умумий, ҳамманики, бўлинмайдиган
 (мас., ер).
 مشترك муштаракун қўшма; бирлашган, муштарак;
 ~ عمل ғамалун ~ муштарак иш.
 مشتل машт(а,и)лун кўчатхона, парник; кўплиги **مشاتل**
 маша:тилу.
 مشد мишаддун аёлларнинг белбоғи, корсет; кўпли-
 ги **مشدات** мишадда:тун.
 مشرق машриқун қун чиқиш жойи; шарқ.
 مشروب машру:бун ичиладиган нарса, ичимлик.
 مشروع машру:ъун 1) шаръий, қонуний; 2) режа;
 ~ إقتصادي 'иқтисадиййун иқтисодий режа; кўплиги
 مشاريع маша:ри:ъу ва **مشروعات** машру:ъа:тун.
 مشط машшата, **يمشط** йумашшиту, **تمشيطا** там-
 ши:тан тарамоқ: **الشعر** ~ -ш-шаъара у сочи тарари.

مشى машина; يمشى йумашши; تمشية тамший-тан юргизмоқ; شيره ~ гайраҳу у бировни юргизди.

مشط машата, يمشط йамшиту, مشطан маштан тарамоқ; الشعر ~ -ш-шаъра у сочи таради.

مشط муштун тароқ; кўплиги أمشاط амша:тун.

مشط миштун тароқ; кўплиги أمشاط амша:тун ва

مشاط миша:тун.

مشعل машъалун 1) қандил; 2) машъала; кўплиги مشاعل маша:ъилу.

مشغل машғалун қўл иши, енгил ишлар корхонаси, устахона; кўплиги مشاغل маша:ғилу.

مشقة машаққатун машаққат, қийинчилик, меҳнат; кўплиги مشاق маша:ққу.

مشكل мушкилун мушкил, қийин, чигал (иш); кўплиги مشاكل маша:килу.

مشمش мишмишун 1) ўрик дарахти; 2) ўрик.

مشمع мушаммаъун 1) клеёнка; 2) ёмғир плащи.

مصاحبة маслаҳатун манфаат; 2) фойда, нафъ;

الشخصية ~ Ҳал-~ у-ш-шахсиййату шахсий манфаат кўплиги مصالحو маса:лиҳу.

مصنع маснаъун саноат уйи, завод; кўплиги مصانع маса:ниъу.

مصور мусаввирун мусаввир, суратчи.

مصيبة мусибатун мусибат, бало, фалокат, ёмон иш; кўплиги مصائب маса:ибу.

مصيدة мисъадатун тузоқ, тўр; кўплиги مصايد маса:йиду.

مصير маси:рун оқибат, натижа, тугаш, охир; кўплиги

مصاير маса:йиру.

مصايف маси:фун дала ҳовли; кўплиги مصايف маса:йифу.

مضرب мадрибун 1) уруш вақти 2) уриш жойи; ~ كرة ال кура-д-~ и теннис ўйини.

مضرة мадарратун зиён, зарар; кўшлиги مضار
мада:рру.

مضغ мадага, يمضغ йамдагу, مضغا мадган 1)
чайнамоқ: الطعام ~ -т-таъа:ма у овқатни чайнади;

2) чайналмоқ: الكلام ~ -л-кала:ма у бу гацда чайналди.

مضمون мадму:нун 1) мазмун, гоя, тушунча; 2) ка-
фолатли; кўшлиги مضامين мада:ми:ну.

مضى мада: يمضي йамди:, يمضو йамду:, مضيا
мудийан, مضوا мудувван 1) ўтмоқ, ўтиб кетмоқ: الشيء ~
-ш-шай'у бу нарса ўтиб кетди; 2) ўлмоқ: سبيله ~ саби:-
лаҳу у ўлди.

مضياб мидйа:фун 1) меҳмондўст; 2) сермеҳмон; кўп-
лиги مضايب мада:йи:фу.

مضيق мади:қун 1) денгиз бўғози; 2) икки тоғ орасида-
ги тор йўл.

مطار мата:рун аэродром, аэропорт.

مطاردة мата:ридатуи қирувчи самолёт.

مطبخ матбахун ошхона; кўплиги مطابخ мата:биху.

مطبعة матбаъатуи 1) босмахона; 2) матбаа жиҳоз-
лари; кўшлиги مطابع мата:биъу.

مطحنة матҳанатуи тегирмон; кўшлиги مطاحن ма-
та:ҳину.

مطر матара, مطرت матарат, تمطر тамтуру, مطرا
матран, матаран ёмғир ёрмоқ: السماء ~ -с-сама:'у ёмғир
ёғди.

مطر матарун ёмғир; кўплиги امطار 'амта:рун.

مطران матра:нун (мажусийларда) қоҳинлар бошлиғи,
митрополит; кўплиги مطارنة мата:ринатуи ва مطارين
мата:ри:ну.

مطرب мутрибун 1) ашулачи, хонанда; 2) созанда,
қуйчи.

مطرفة митрақатуи болга; кўплиги مطارق мата:-
риқу.

مط матта, يمط йамутту, مطا маттан чўзмоқ, узай-

тирмоқ. الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани чўзди.

مطعم матъамун таом ейиладиган жой, ошхона; кўплиги

مطاعم мата:ъиму.

مطافاة митфа'атун ўт ўчиргич; кўплиги

مطافيا

мата:фи'у.

مطلب матлабун 1) талаб; 2) мақсад; кўплиги

مطالب

мата:либу.

مطلع матлаъун 1) нарвон, зинапоя; 2) мусиқада: ки-

риш, бошланиш қисм; 3) шеърда: биринчи байт; кўплиги

مطالع мата:лиъу.

مطعم матмаъун 1) тамаъ қилинган нарса; 2) тамаъ,

умид, хоҳиш, тилак; кўплиги مطاعم мата:миъу.

مطية матиййатун миниладиган жонвор, улов; кўпли-

ги مطايا мата:йа: ва مطي матиййун.

مطاهرة муза:ҳаратун намойиш, кўнчилик бўлиб юриш.

مظلة мизаллатун 1) соябон; 2) парашют; кўплиги

مظال маза:ллу.

مظهر мазҳарун ташқи кўриниш, қиёфа.

مع маъа билан, бирга; سفرت مع الفجر са:фарту

~ -л-фажри тонг билан жўнадим; جاء صديقان ~ 1 жа:а

сади:қа:ни ~ ан бу икки дўст бирга келди.

معاش маъа:шун 1) тириклик ашёлари (ичкилик, егу-

лик); 2) маош, иш ҳақи; кўплиги معايش маъа:йишу.

معاهدة муъа:ҳадатун битим, шартнома, аҳднома.

معبد маъбадун ибодатхона; кўплиги معابد маъа:-

биду.

معتقل муътақалун 1) асир хона; 2) қамоқхона; кўп-

лиги معتقلات муътақала:тун.

معتوه маъту:ҳун эси паст, тентак; кўплиги

معانیه

маъа:ти:ҳу.

معجزة муъжизатун одатда киши қила олмайдиган,

ғайри табиий иш, мўъжиза.

معجم муъжамун изоҳли луғат; кўплиги

معاجم

маъа:жиму.

- معجون** маъжу: нун малҳам, паста; **~ الأستان**
 -л-асна: ни тиш пастаси; кўплиги **معاجين** маъа: жи: ну.
معدة маъидатун меъда; кўплиги **معد** маъидун.
معين маъдинун 1) кон; 2) марказ, асос, ўзак; **هو ~ الخبير**
 хува ~ у-л-хайри у эгулик марказидир; 3) маъдан, метал,
 минерал.
معراج миъра: жун 1) кўтарилиш; чиқиш; 2) меърож
 туни (Муҳаммад алайҳи-с-салом меърож қилган тун);
 3) нарвон; кўплиги **معاريح** маъа: ри: жу.
معرض маърадун кўргазма; кўплиги **معارض** маъа:-
 риду, **~ صناعي** сина: зиййун саноат кўргазмаси.
معرفة маърифатун билиш, идрок қилиш, ҳар нарса-
 нинг ҳақиқатини билиш; кўплиги **معارف** маъа: рифу.
معرفة маъракатун 1) жанг майдони; 2) уруш, жанг;
 кўплиги **معارك** маъа: рикун.
معروف маъру: фун 1) машҳур, маълум, таниқли; 2) ёр-
 дам қўли узатлиб қилинган иш, хайрли иш, эҳсон.
معز маъ(а)зун эчки; кўплиги **أمعز** амъузун ва
معيز маъи: зун.
مغزوفة маъзу: фатун мусиқасиз куй, оҳанг.
معس маъаса, **بمعس** йамъасу, **معسا** маъсан миж-
 гиламоқ; **~ الشيء** -ш-шай'а у нарсаи мижгилади.
معسكر муъаскарун қўшин жойлашган жой, ҳарбий ла-
 герь.
معصرة маъсаратун маъсара (зайтун, узум кабилар
 сиқилладиган жой); кўплиги **معاصر** маъа: сирун.
معصم миъсамун билдак; кўплиги **معاصم** маъа: симу.
معضلة муъдилатун қийин, оғир, мушқил масала; муш-
 қиллик.
معطف миътафун пальто; кўплиги **معاطف** маъа: ти-
 фу.
معظم муъзамун нарсаинг қўли, асосий қисми; кўп-
 лиги **معاطم** маъа: зиму; **قراء ~ الكتاب** қара'а
 ~ -л-кита: би у китобнинг кўпини ўқиди.

- معقد** муъаққадун чигал.
- معقل** маъқилун 1) қароргоҳ; 2) қалъа; кўплиги **معائل** маъа:қилу.
- معلم** муъаллимун ўқитувчи.
- معماري** миъма:риййун меъмор, қурувчи.
- معمل** маъмалун 1) ишхона; 2) кичик завод, фабрика.
- معمودية** маъму:диййатун туғилган болани ювиб пок-лаш (черков расмларидан бири).
- معمور** маъму:рун обод.
- معورة** маъму:ратун 1) уй, ҳовли; 2) хонадон; 3) буткул ер юзи.
- معمول** маъму:лун маъмул (ун, ёғ ва шакардан тайёрланадиган пишириқ).
- معنى** маънаи маъно, тушунча, ғоя; **الكلمة** ~ -л-ка-лимати сўзнинг маъноси.
- معهد** маъҳадун институт; кўплиги **معاهد** маъа:-ҳиду.
- معونة** маъу:натун кўмак, ёрдам; кўплиги **معاون** маъа:вину.
- معى** миъан (муз. ва муан.) ичак-чавоқ; кўплиги **أمعاء** 'амъа:'ун.
- معيشة** маъи:шатун 1) тириклик ашёлари, егулик, ичкулик; 2) турмуш, ҳаёт, тириклик.
- مغارة** маға:ратун ғор; кўплиги **مغاور** маға:виру ва **مغارات** маға:ра:тун.
- مغامرة** муға:маратун хатарли, таваккал иш.
- مغرب** мағрибун 1) кун ботадиган жой, кунботар; кўплиги **مغرب** маға:рибу; 2) Мағриб (мамлакат номи).
- مغربي** мағрибиййун мағрибга тегишли, мағрибли, мағрибий; кўплиги **مغاربة** маға:риба:тун.
- مغزل** мигзалун ип, жун йигирадиган чарх; кўплиги **مغازل** маға:зилу.
- مغزى** мағзан 1) мазмун, маъно, мағз; **الكلام** ~ -л-кала:ми талнинг мазмуни; 2) мақсад; 3) газот: газот жойи ва вақти; кўплиги **مغاز** маға:зин.

- مفصل** мағсалун кирхона; кўнлиги **مفاسل** маға:-
 силу.
مفصلة мағсалатун кирювгич; кўнлиги **مفاسل** ма-
 га;силу.
مفصص мағиса, **يَمفصص** йамғасу, **مفصا** мағасан
 огримоқ, санчмоқ: **بطنه** ~ батнуху унинг қорни санчди.
مفصص мугиса, **مفصا** мағсан мажх, огримоқ, санч-
 моқ: **بطنه** ~ батнуху унинг қорни огриди.
مفط мағата, **يَمفط** йамғату, **مفطا** мағтан узайтирмоқ,
 чўзмоқ: **الشاي** ~ -шай'а у нарсани чўзди.
مفطس мағтисун ванна; кўнлиги **مفطس** маға:тису.
مفطرة мағфиратун кечириш, узр қилиш.
مغلف мугаллафуи конвертланган, гилофланган, муқо-
 вали: **كتاب** кита:бун ~ муқоваланган китоб.
مغفور мағму:рун мажхул, номаълум; **فلان ~ الأصل**
 фула:нун ~ у-л-асли фалончининг асли номаълум.
مغفم мағнамун ўлка; кўнлиги **مغفم** маға:ниму.
مغن муғанин 1) куйчи; 2) бастакор; 3) хонанда.
مغوار миғва:рун босқинчи; горатчи, таловчи; кўнлиги
مغواير маға:ви:ру.
مغيب муғи:бун 1) кун ботадиған жой, кунботар;
 2) кунботиш вақти, кунботар.
مغجاة муға:жа'атун бирор ишнинг ёки нарсанинг
 кутилмаганда бўлиши.
مفاصل мафа:силу, **داء ال** да:у-л-и ~ и бод дарди
مفتاح мифта:хун очқич, қалит; кўнлиги **مفتاح**
 мафа:тиху.
مفتش муфаттишун 1) текширувчи, **عام** ~ та:ммун
 бош текширувчи; **التذاكر** ~ т-таза:кири патта текши-
 рувчи.
مفطرة мафхаратун 1) мақтовга лойиқ иш; 2) фахр;
 3) фахр қилса бўладиган нарса; кўнлиги **مفاخر** мафа:-
 хиру.
مفرد муфрадун 1) битта, ёлғиз; кўнлиги **مفردات**

муфрада:тун; 2) бирлик сон; муаннаси مفردة муфрада-тун.

مفر لا مفر للانسان من الموت мафаррун қочиш, қутулиш; ла: ~ а ли-л-'инса:ни мина-л-мавти инсон боласига ўлимдан қутулиш йўқ.

مفرق мафриқун 1) чорраҳа; 2) бошдаги фарқ; кўплиги

مفارق мафа:риқу.

مفصل мафсилун бўғим; кўплиги مفاصل мафа:силу.

مفكر муфаккирун мутафаккир (адб. файласуф ва бошқ.).

مفوض муфаввадун 1) давлат ишлари юклатилган амалдор шахс; 2) давлатнинг хориждаги тўла ҳуқуқли вакили (ташқи ишлар вазиридан бошқа).

مقاتل муқа:тилун урушда қатнашувчи, жангчи; кўплиги مقاتلة муқа:тилату.

مقاطعة муқа:таъатун мамлакатнинг бир бўлағи, вилоят; кўплиги مقاطعات муқа:таъа:тун.

مقال мақа:лун сўз; гапириш, нутқ.

مقالة мақа:латун 1) сўз; гапириш, нутқ; 2) мақола.

مقام мақа:мун 1) ўрин; 2) туриш, янаш жойи; кўплиги مقامات мақа:ма:тун.

مقاول муқа:вилун битим, шартнома, аҳднома тузувчи.

مقاوله муқаъвалатун 1) биргаликда, шерикликда иш қилиш учун бирлашиш; 2) пудрат (мас., бирор битнони қуриб бериш тўғрисидаги келишув, шартлашув).

مقاومة муқа:вамаатун кураш, қарши кураш.

مقبرة мақбаратун қабристон; кўплиги مقابر мақа:-биру.

مقبض мақб(а,и)дун даста; السيف ~ -с-сайфи қилчанинг дастаси; кўплиги مقابض мақа:биду.

مقت мақата, يمقت йамқуту, مقتا мақтан ёмон кўрмоқ, нафратлашмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни ёмон кўрди.

مقتل мақталун 1) яраланиши ўлимга олиб келадиган ўзвлар (мас., бўйин томири, юрак) 2) ўлдириш, қатл қи-

- лиш жойи; 3) ўлдириш, қатл қилиш; кўплиги **مقاتل**
 мақа:тилу.
- مقدار** миқда:рун ўлчов, ҳажм; кўплиги **مقادير**
 мақа:ди:ру.
- مقدم** муқаддамун 1) қўмондон, лашкарбоши, майор;
 2) олд, бурун.
- مقدمة** муқаддиматун 1) кириш; 2) қўшин олдида
 жойлашган қисм.
- مقدرة** мақда (а,у) ратун куч, қувват, қудрат.
- مقدس** муқаддасун қутлуғ, муқаддас; **البيت ال**
 ал-байту-л ~ у қуддус ҳарами; **ارض** ~ ардун ~ атун қу
 тлуғ ер.
- مقربة** мақрабатун яқинлик, қариндошлик.
- مقر** мақаррун 1) қароргоҳ; 2) туриш, яшаш жойи;
العمل ~ -л-ъамали иш жойи.
- مقصد** мақсадун мақсад; мўлжал; кўплиги **مقاصد**
 мақа:сиду.
- مقصد** мақсидун мақсад, мўлжал жойи; кўплиги **مقاصد**
 мақа:сиду.
- مقصد** миқассун қайчи; кўплиги **مقاص** мақа:суу.
مقصد мақъадун ўтириш жойи, ўриндиқ, курси; кўп-
 лиги **مقاعد** мақа:ъиду; **مقاعد الدراسة** мақа:-
 ьиду-д-дира:сати дарс ўринлари, парталар.
- مقالة** муқъадун 1) юриш-туриш қийин бемор; фалаж;
 2) ожиз, чўлоқ, ногирон.
- مقالة** миқда:тун това; кўплиги **مقال** мақа:лини.
مقالة муқлатун кўз; кўплиги **مقل** муқалун.
- مقلع** мақлаъун топ кони; кўплиги **مقالع** мақа:-
 лиъу.
- مقلمة** миқламатун қаламдон; кўплиги **مقالم** мақа:-
 лиму.
- مقهي** мақҳан қаҳвахона; кўплиги **مقاه** мақа:ҳин.
مقود миқвадун 1) арқон; 2) машинани юргизадиган
 нарса, руль, баранка; кўплиги **مقاود** мақа:виду.

- مقياس** миқйа:сун миқдор, ўлчов, ҳажм; кўплиги
مقياس мақа:йи:су.
مكافاة мука:фа'атун 1) мукофот; 2) бадал, компенса-
 ция.
مكان мака:нун 1) жой, мавзе; 2) манзил, ўрин; кўплиги
 ги **امكنة** 'амкинатуни ва **امكن** 'амкунун.
مكانة мака:натун манзил, ўрин; **المرقومة** ال
 ал ~ у-л-марқу:мату рақамланган ўрин; кўплиги **مكانات**
 мака:на:тун.
مكب микаббун 1) ип, ғалтак; 2) ғалтак ип; кўплиги
مكبات микабба:тун ва **مكاب** мака:ббун.
مكبرة мукаббиратуни овоз кўтарғич.
مكتب мактабун 1) мактаб; 2) ёзув столи; 3) идора;
مكاتب кўплиги мака:тибу.
مكتبة мактабатун кутубхона; кўплиги **مكاتب** мака:-
 тибу ва **مكتبات** мактаба:тун.
مكت макаса, **يمكت** йамкусу, **مكتا** мак(а)сан ва
مكوتا муку:сан ва **مكتانا** макса:нан ва **مكيشي** микки:-
 са: ва **بالمكان** микки:са:'ан турмоқ, туриб қолмоқ: ~
 би-л-мака:ни у бу жойда туриб қолди.
مكر макара, **يمكر** йамкуру, **مكرا** макран макр қил-
 моқ, алдамоқ: **غيره و به** ~ ғайраҳу ва биҳи у бировни
 алдади.
مكر макрун макр қилиш, алдаш.
مكرمة макруматуни олийжаноблик, ҳимматлилик, эзгу
 ишлар қилишлик; кўплиги **مكارم** мака:риму.
مكروه макру:ҳун ёмон, ёқимсиз.
مكسب мақсабун ишлаб топилган, касб қилинган нарса;
 кўплиги **مكاسب** мака:сибу.
مكعب мукаъбабун олти сатҳли, куб.
مكفوف макфу:фун кўр; кўплиги **مكافيف** мака:-
 фи:фу.
مكن маккана, **يمكن** йумаккину, **تمكين** тамки:-

نان	имкон, куч, қудрат бермоқ:	من الشيء	мин-ш-шай'и
у	бу нарсага имкон берди;	له من الشيء	лаҳу мина-ш-шай'и
у	унга бу нарса устидан куч берди.		
مكنسة	микнаساتун сунурги; кўплиги	مكائس	ма-
ка:нису.			
مكواة	миква:тун дазмол; кўплиги	مكاو	мака:вин.
مكيال	микйа:тун ўлчак; кўплиги	مكاييل	мақа:йи:-
лу.			
ملاحة	мила:ҳатун денгизчилик, денгизчининг		ини.
ملاك	мала:кун фаришта; кўплиги	ملائكة	мала:-
'иқатун ва	ملائك	мала:'ику.	
ملاكم	мула:кимун боксёр.		
ملائمة	мула:қаматун бокс ўйини.		
ملامة	мала:матуц маломат қилиш, уялтириш; кўплиги		
ملاوم	мала:виму.		
ملاء	мала'a, يملأ	йамла'у, ملا	мал'ан ва
ملاءة	мал'атан ва	ملاءة	мил'атан тўлдирмоқ:
			من الشيء
-ш-шай'а	у нарсаи тўлдирди.		
ملء	мил'ун тўлиш миқдори, сиғим; кўплиги		املاء
'амла:'ун.			
ملبس	мулаббасун конфет, шоколад.		
ملبس	малбасун кийим, кийим кечак; кўплиги		ملابس
мала:бису.			
ملتقى	мултақан учрашув жойи.		
ملجاء	малжа'ун 1) қалъа, қўрғон; 2) ҳаво-ҳужумидан сақланадиган жой, панагоҳ.		
ملح	милҳун туз; кўплиги	ملح	мила:ҳун ва
'амла:ҳун.			املاح
ملحد	мулҳидун динсиз, диндан қайтган, кофир; кўп-		
лиги	ملحدون	мулҳиду:на ва	ملاحدة
			мала:ҳидатун.
ملحقة	милҳафатун: 1) кўрпа; 2) чойшаб; кўплиги		
ملاخ	мала:ҳифу.		
ملحمة	малҳаматун 1) қон тўкиб уришиш, пичоқбоз-		

- лик, қирғин уриш, жап; 2) гүшт бозори; кўплиги **ملاح**
 мала:ҳиму.
- ملحن** мулаҳҳинун 1) куйчи, хопанда; кўпинқи; 2) бас-
 такор, композитор.
- ملعب** малъабун ўйнайдиган жой, тўппон, стадион;
 кўплиги **ملعب** мала:ъибу.
- ملعقة** милъақатун қошиқ; кўплиги **ملعق** мала:-
 ыңку.
- ملف** малаффуи жузвгир, қоғоз жилд, папка; кўплиги
ملفات малаффа:тун.
- ملفوف** малфу:фун қарам (сабзаёт ўсимлиги).
- ملك** малака, **يملك** йамлику **ملكا** м(а,и,у)лкан ва
ملكة малакатан ва **مملكة** мамл(у,а,и)катан 1) эгал-
 ламоқ, эга бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у бу нарсага эга
 бўлди; 2) бошқармоқ: **علي القوم** ~ ыала:-л-қавми у
 қавми бошқарди.
- ملك** малиқун 1) Аллоҳ; 2) шоҳ: подшоҳ, ҳоким; 3) мулк-
 дор, мулк эгаси; кўплиги **ملوك** мулу:қун ва **املاك**
 'амла:қун.
- ملك** мулкун (муз ва муан.) мулк, молу-дунё; кўплиги
ملوك мулу:қун ва **املاك** 'амла:қун.
- ملك** малақун самовий руҳ, фаришта.
- ملكوت** малақу:тун руҳлар олами, гайб, сирли олам.
- مل** малла, **يمل** йамаллу; **ملا** малалан, **ملة** мал-
 латан **ملالة** мала:латан зерикмоқ: **الشيء ومنه** ~ -ш-шай'а
 ва минху у бу нарсадан зерикди.
- ملل** малалатун зерикш, малол келиш.
- ملاحة** малла:ҳатун туз қони.
- ملة** миллатун 1) дин, шариат; 2) халқ, миллат; кўплиги
ملل милалун.
- ملح** маллаҳа, **يملح** йумаалиҳу, **تمليحا** тамли:-
 ҳан 1) тузламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсаи тузлади;
 2) шўр қилмоқ: **الطعام** ~ -ш-таъа:ма у овқатни шўр қил-
 ди.

ملس малласа, **يملس** йумалли.у, **تملِسًا** тамли:сан

1) силлиқ, майин қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани майи
и қилди; 2) текисламоқ: **الأرض** ~ -л-'арда у ерни текислади

ملهيار малҳан 1) ўйин, ўйин-қулгу; 2) ўйин-қулгу вақти;

3) ўйин-қулгу жойи; 4) саҳна; кўплиги **ملاه** **милла:ҳин.**

مليار миллиа:рун миллиард; кўплиги **مليّا:را:تун.**

مليح мали:ҳун 1) кўркли, чиройли, малоҳатли; кўплиги

ملاح мила:ҳун ва **املاح** 'амла:ҳун; **وجه** ~ **важхун** ~

чиройли юз; 2) тузли, шўр.

مليون мулаййинун енгиллатувчи, юмшатувчи.

مليون малий:нун миллион; кўплиги **ملايين** мала:

йн:ну.

مما **мама:тун** 1) ўлим; 2) ўлим вақти.

مماة **мумҳа:тун** 1) ўчирғич; 2) латта (артиш учун);

кўплиги **مماح** **мама:ҳун.**

ممثل мумасилун актер, артист.

ممر мамаррун юриш жойи, йўлак.

ممرضة мумарридатун ҳамшира.

مسحة мимсаҳатун латта; пол латта; кўплиги **مماسح**

мама:сиҳу.

مشي **мамшан** 1) юриш жойи, йўлак; 2) сайргоҳ; кўп-

лиги **مماش** **мама:шин.**

ملعة мамлаҳатун туз кони; кўшлиги **ممالج** **мама:-**

лиҳу.

ملكة мамлаҳатун мамлакат, давлат; кўплиги **ممالك**

мама:лику.

من мин ўзбек тилига кўпинча чиқиш келишиги билан

ифодаланадиган олд кўмакчи (предлог): **خرج** ~ **الدار**

хаража ~ а-д-да:ри у бу уйдан чиқди.

منارة мана:ратун 1) маёқ; 2) минора; кўплиги **مناور**

мана:виру ва **مناير** мана:'иру.

مناسك мана:сику йўл, йўл-йўриқ, одат, расм-русум;

الحج ~ -л-ҳажжи ҳаж ибодатлари.

مناعة мана:ъатун 1) бадавнинг табиий ёки машқлар

билан бўладиган қуввати, соғломлиги; 2) баданнинг касалликларга қарши тура олиши, иммунитет.

مانا мана:мун 1) туш; 2) уйқу; 3) уйқухона; кўплиги

منامات мана:ма:тун.

مناورة муна:варатун қўшинларнинг урушга яқинлаштирилган ҳарбий машқлари, маневрлар; кўплиги **مناورات**

муна:вара;тун.

منبه мунаббихун қўнгироқли соат, будильник.

منبت манбитун 1) ўсиш, униб чиқиш жойи (мас., дала); 2) келиб чиқиш, асл; **فرنسى ال** фарансиййу-л-
~ и асли француз; кўплиги **منابت** мана:биту.

منبع манбаъун сув боши; кўплиги **منابع** мана:биъу.

منتخب мунтахабун 1) танланган, сайланган; 2) терма; кўплиги **منتخبات** мунтахаба:тун.

منتصف мунтасафун ярим, ўрта; **الطريق** ~ т-тариқи йўлининг ўртаси; **النهار** ~ -и-наҳа:ри куннинг ярми.

منتهى мунтаҳан тугаш, тамом бўлиш; охир, ниҳоя.

منجم мунажжимун мунажжим, астролог.

منجل минжалун чалги; ўроқ; кўплиги **مناجل** мана:жилу.

منجم манжамун қон; кўплиги **مناجم** мана:жиму.

منح манаҳа, **يمنح** йамнаҳу, **منحا** манҳан бермоқ, ҳавола қилмоқ **غيره الشيء** ~ гайраҳу-ш-шай'a у бировга нарсани берди.

منحة минҳатун совға, тухфа; кўплиги **منح** минаҳун.

منخر м(а,у,и)нху(а,у,и)рун бурун тешиги; кўплиги

مناخر мана:хиру.

منخل минхалун элак; кўплиги мана:хилу.

منديل минди:лун 1) рўмолча; 2) рўмол; кўплиги **مناديل** мана:ди;лу.

مند мунзу бери, -дан бери; **ما سفرت** ~ سنة

ма: сафарту ~ санатин бир йилдан бери сафар қилганим йўқ.

- منزل** манзилдун 1) туриш жойи; 2) уй; ҳовли; кўплиги
منازل мана:зилу.
- منزلة** манзилатун 1) тушини жойи, манзия; 2) мартаба; ~ **هور فيع ال** ҳува рафи:ъу-л-~ и унинг мартабаси баланд; кўплиги **منازل** мана:зилу.
- منشاء** манша'ун 1) тугилган, ўсган жой; 2) келиб чиқиш, асл; ~ **هو عربي ال** ҳува ъарабиййу-л-~ и унинг асли арабдир.
- منشأ** минша:рун арра; кўплиги **مناشير** мана:-
 ши:фу.
- منشأة** миншафатун сочиқ; кўплиги **مناشف** мана:-
 ши:фу.
- منشور** маншу:рун буйруқнома: кўплиги **مناشير**
 мана:ши:ру.
- منصب** мансибун 1) мақом, ўйин; 2) мансаб; кўплиги
مناصب мана:сибу.
- منصدة** миндадатун стол; кўплиги **مناصد** мана:диду.
منطاد м(у,и)нта:дун ҳаво шари; кўплиги **مناطيد**
 манабти:ду ва **مطاود** мата:внду.
- منطقة** минтақатун чегараланган ер, минтақа; кўплиги
مناطق мана:тиқу.
- منظر** манзарун кўриниш, манзара, сурат; тамошо;
 ~ **جميل** жами:лун чиройли манзара; кўплиги **مناظر**
 мана:зиру.
- منع** манаъа, **يمنع** йамнаъу, **منعا** манъан 1)
 манъ қилмоқ, **منه** **غيره الشيء وعنه ومنه** ~ гайраҳу-ш-шай'а
 ва ъанҳу ва минҳу у бировга нарсаи манъ қилди; 2) қайтармоқ, тиймоқ: ~ **غيره الشيء وعنه ومنه**
 гайраҳу-ш-шай'а ва ъанҳу ва минҳу у бировни бу нарсадан қайтарди.
- منعطف** мунъатафун айланиш, айланма йўл; кўплиги
منعطفات мунъатафа:тун.
- منفاخ** минфа:хун 1) насос; 2) босқон; кўплиги **منافخ**
 мана:фи:ху.

- منافع** минфахун 1) насос; 2) босқон; кўплиги **منافع**
мана:фиху.
- منفضة** манфадатун кулдон; кўплиги **منافض** мана:-
фиду.
- منفضة** минфадатун чанг қоққич; кўплиги **منافض** мана:фиду.
- منفعة** манфаъатун 1) фойда олинадиган ҳар қандай
нарсa; 2) фойда, нафъ; кўплиги **منافع** мана:фиъу.
- منفي** манфан қувғин, сургун жойи; сургун; **قضي حياته في**
~ اا қада:ҳайа:туху фи:-л-~а: унинг ҳаёти сургунда
мана:- ўтди.
- منقار** минқа:рун қуш тумшуғи; кўплиги **مناقير**
қи:ру.
- منقل** манқалун кўчма ўчоқ, манғал; кўплиги **منائل**
мана:қилу.
- منكب** манкибун елка; кўплиги **مناكب** мана:кибу.
- منهاج** минҳа:жун 1) кенг йўл; 2) дастур, программа;
кўплиги **مناهيج** мана:ҳи:жу.
- منهج** манҳажун 1) кенг йўл; 2) дастур, программа;
кўплиги **مناهج**
- منهوك** манҳу:кун озган, силласи қуриган; кўплиги
مناهيك мана:ҳи:ку.
- منى** мунийа мажҳ. сивалмоқ, имтиҳон қилинмоқ **بكذا** ~
би-каза: у фалон нарса билан синалди.
- منية** мунйатун истак, тилак мақсад, ният; кўплиги **منى**
мунан.
- مهاجر** муҳа:жирун кўчган, кўчирувчи; муҳожир.
- مهارة** маҳа:ратун маҳорат, усталик.
- مهانة** маҳа:натун 1) камситиш, ерга уриш; 2) занф-
лик.
- مهبط** маҳаббун шамол эсиш жойи, томони; кўплиги
مهاب маҳа:ббун.
- مهبط** маҳбитун қўниш, тушин жойи; кўплиги **مهابط**
маҳа:биту.
- مهده** маҳдун бешик; кўплиги **مهود** муҳу:дун.

مهدي маҳдийун тарбияли, хулқли.

مهبر маҳрун маҳр, қалли (куёвнинг келинга берадиган нарсаси); кўплиги مهور муҳу:рун ва مهورة муҳу:ратун.

مهبر муҳрун тойчоқ; кўплиги امهار 'амҳа:рун ва مهار миҳа:рун ва مهارة миҳа:ратун; муаннаси مهرة муҳратун; кўплиги مهبر муҳарун.

مهراس миҳра:сун 1) ҳовонча; 2) кели; кўплиги مهاريس маҳа:ри:су.

مهرب маҳрабун қочиш.

مهرجان маҳража:нун тантана, фестивал.

مهرج муҳаррижун 1) қизиқчи, аскиячи; 2) масхарабоз.

مهزلة маҳзалатун кулгули тамошо, комедия; кўплиги

مهازل маҳа:зилу.

مهال маҳлуи асталик, секинлик; مهالي ~ ин аста, секин; مهال ~ ан аста, секинлик билан.

مهلة муҳлатун муҳлат, муддат кўплиги مهال муҳалун.

مهومي маҳма: 1) нимани, қандай; مهومان ~ ка:на ниманики, қандай бўлмасин; 2) қанчаки, қанча; مهومات ~ ка:нати-л-фа:'идату бу фойда қанча бўлмасин.

مهيم муҳиммун муҳим иш; кўплиги مهام маҳа:ммун.

مهينة миҳнатун меҳнат; иш; кўплиги مهين м(у,и)ҳанун.

مهندس муҳандисун муҳандис, инженер.

مهدي маҳҳада, مهدي йумаҳҳиду, مهدي تامҳи:дан 1) ёймоқ: الفرائش -л-фира:ша у тўшакни ёйди; 2) енгиллатмоқ: الامر ~ -л-амра у ишни енгиллатди.

مهول маҳу:лун қўрқинчли, мудҳиш.

مهيب маҳи:бун маҳобатли: مهيب ~ хува ~ у-т-талъати унинг кўриниши маҳобатли.

مءاء мува:ун миёв (мушук товуши).

مواصلات мува:сала:тун 1) алоқа йўллари (ҳаво, қуруқлик, почта, телеграф орали).

موطن мува:тинун 1) ватандош; 2) ватан фарзанди; 3) фуқаро.

موت мавтун ўлиш, ўлим.

موحد муваҳҳадун бир нуқтали ҳарф.

موج мавжун тўлқин; **البحر** ~ -и-баҳри денгиз тўлқини; кўплиги **امواج** 'амва:жун.

موجة мавжатун 1) битта тўлқин; 2) тўлқин; **الإذاعة** ~ -и-иза:ъати радио тўлқини; кўплиги **موجات** мавжа:тун.

موجز му:жазун қисқа, лўнда; **كلام** ~ кала:мун ~ лўнда гап.

مودة маваддатун муҳаббат; **بينهما** ~ байнаҳума: ~ иккисининг ўртасида муҳаббат бор.

مورد мавридун манба, йўл; **الرزق** ~ -р-ризақи ризқ эшиги; кўплиги **موارد** мава:риду.

موز мавзун баъан (дарахти ва меваси).

موسم мавсимун 1) мавсум; **الحج** ~ -л-ҳажжи ҳаж мавсуми; 2) катта байрам; кўплиги **مواسم** мава:симу.

موسى му:сан устара; кўплиги **مواس** мава:син ва

موسيات му:сайа:тун.

مستيقار муси:қа:рун бастакор, композитор.

موسيقى мусиқийун 1) мусиқий; **صوت** ~ савтун ~ мусиқий товуш; 2) мусиқашунос.

موضع мавдиъун ўрин, жой; кўплиги **مواضع** мава:-диъу.

موضوع мавду:ъун мавзу: кўплиги **مواضع** мава:-ди:ъу.

موطن мавтинун 1) ватан; 2) нарсанинг ўрнашган қарор топган жойи; ўрни; **الله** ~ -д-да'и касаллик жойи; кўплиги **موطن** мава:тину.

موظف муваззафун амалдор, масъул ходим.

موعد мавъидун 1) ваъда, 2) ваъда берилган жой;

3) ваъда берилган вақт; 4) аҳд, паймон, келишув; кўплиги
مواعد мава:ъиду.

موقد мавқидун ёниш жойи, ўчоқ, тандир; кўплиги

مواقد мава:қиду.

موقع мавқиъун 1) ўрин; ўрнашилган жой; майдон,

2) қароргоҳ; позиция, кўплиги **مواقع** мава:қиъу;

مواقع القتال мава:қиъу-л-қита:ли жанг майдони;

مواقع الجيـش мава:қиъу-л-жайши лашкарнинг қарор-
 гоҳи.

موقف мавқифун 1) тўхташ жойи; **السيارات** ~

-с-саййа:ра:ти машиналарнинг тўхташ жойи; 2) тараф, по-
 зиция; **اتخذ** ~ **فلان** иттахаз а фула:нин у фалончи-

нинг тарафини олди; **صريح** ~ сари:хун очиқ позиция.

موكب мавқибун отлиқ ёки пиёда гуруҳнинг юриши,

намойиш; **الحاكم** ~ л-ҳа:кими ҳокимнинг юриши;

العروس ~ л-ъару:си келишнинг юриб келиши.

مولد мавлидун 1) туғилиш жойи; 2) туғилиш вақти;

3) мавлуд байрам.

مولد муваллидун доя табиб, акушер; **الكهربائي** ~

ал-~ д-л-қаҳраба:иййу электр туғдиргич, генератор.

مولود мавлу:дун чақалоқ; кўплиги **مواليد** мава:-

ли:ду.

مونة му:натун қут, озиқ-овқат; кўплиги **مون**

мувандун.

موهب мавҳибун совға, тортиқ; кўплиги **مواهب**

мава:ҳибу.

مول маввала, **يمول** йумаввилу, **تمويلا** тамви:лан

1) молли қилмоқ, бойитмоқ; **غيره** ~ гайраҳу у бировзи

молли қилди; 2) керагича мол бермоқ; **غيره** ~ гайраҳу у

бировга керагича мол берди.

مون маввана, **يمون** йумаввину, **تمويتا** тамви:нан

озиқ-овқат билан таъминламоқ; **غيره** ~ гайраҳу у биров-

ни озиқ-овқат билан таъминлади.

ميت майтун ўлик, мурда; кўплиги **اموات** 'амва:тун
 ва **موتي** мавта:

ميت маййтун ўлик, мурда.

ميتم майтамун етимхона; кўплиги **مياتم** майа:тиму.

ميدان майда:нун 1) майдон; 2) отчопар; кўплиги

ميادين майа:ди:ну.

ميراث мира:сун мерос; кўплиги **موارث** мава:ри:су.

ميراب ми:за:бун тарнов, қувур; кўплиги **ميراب**
 майа:зи:бу ва **موازيب** мава:зи:бу.

ميزان ми:за:нун тарозу; кўплиги **موازين** мава:-
 зи:ну ва **ميازين** майа:зи:ну.

ميرة ми:затун (бирор нарсани бошқасидан ажратиб
 турадиган) белги, хусусият.

ميعاد ми:ъа:дун 1) ваъда вақти; 2) ваъда жойи;

3) келишув; кўплиги **مواعيد** мава:ъи:ду.

ميل ми:лун 1) сурма; **الجراح** ~ л-жарра:ҳи зонд.

2) мил (1209 м.); 3) денгиз мили (1852 м.); кўплиги **اميال**

'амйа:лун ва **اميل** 'амйулун ва **ميول** муйу:лун.

ميلاد ми:ла:дун 1) туғилиш вақти; **عيد الميلاد**
 ъайду-л-ми:ла:ди Мусо алайҳи-с-салом туғилган куни бай-
 рами.

ن

نا на: I шахс кўплик эгалик қўшимчаси: **کتابنا** кита:-
 буна: китобимиз; **درسنا** Дарасна: дарс қилдик.

ناب на:ба, **ينوب** йану:бу, **نوبا** навбан ва **منابا** ма-
 на:бан ва **نيابا** нийа:бан ўрнини босмоқ: **عنه في كذا** ~

ъанҳу фи:каза: у фалон нарсада унинг ўрнини босди.

ناب на:бун тиш; кўплиги **انياب** ания:бун ва **نيوب**
 нуйу:бун ва **انيب** 'анийубун.

نابغة на:биғатун 1) атоқли, ном таратган (киши);
 2) улуг.

ناجي на:жа:, **يناجي** йуна:жи:, **مناجة** муна:жа:
тан юрагидагини айтмоқ, сирлашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу
у бировга юрагидагини айтди.

ناح на:ҳа, **ينوح** йану:ҳу, **نوحا** навҳан ва **نواحا**
нава:ҳан йиғламоқ, йиғи-сиги қилмоқ: **المرأة على الميت** ~
-л-мар'ату ʔала:-л-майти бу аёл ўлик устида йиғлади.

ناحر на:ҳара, **يناحر** йуна:ҳиру, **مناحرة** муна:ҳара-
тан 1) уришмоқ, пичоқлашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у би-
ров билан уришди; 2) олишмоқ, тортишмоқ: **غيره** ~
гайраҳу у биров билан тортишди.

ناحل на:ҳилун ориқ, озгин; кўплиги **نحول** нуҳу:лун;
муавнаси. **ناحلة** на:ҳилатун; кўплиги **نواحل** нава:ҳилу.

ناحية на:ҳийатун тараф, жиҳат; кўплиги **نواح** на-
ваҳин ва **ناحيات** на:ҳийа:тун ва **انحية** 'анҳийатун.

ناخب на:ҳибун сайловчи (сайловда).

ناد на:дин клуб, уй (касбдош кишиларнинг) йиғилади-
ган жойи; кўплиги **اندية** 'андийатун ва **نواد** нава:дин.

نادر на:дирун 1) камёб, кам учрайдиган; **نقد** нақ-
дун ~ камйёб пул; 2) антиқа, нодир; **كلام** кала:мун ~
нодир гап.

نادرة на:диратун антиқа ҳикоя, латифа; кўплиги **نوادر**
нава:дирун.

نار на:рун муан. ўт, олов; кўплиги **انور** 'анвурун
ва **نيران** ни:ранун.

نارجيلة на:ржи:латун чилим.

نازع на:заъа, **ينازع** йуна:зиъу, **منازعة** муна:-
заъатан ва **نزاعا** низа:ъан олишмоқ, визолашмоқ: **فلانا** ~
фула:нан у фалончи билан визолашди.

نازل на:зала, **ينازل** йуна:зилу, **منازلة** муна:зала-
тан, **نزالا** низа:лан курашмоқ, уришмоқ: **غيره** ~ гай-
раҳу у биров билан уришди.

نازية на:зийатун нацизм.

ناس na:сун одамлар; биттәси إنسان 'инса:жун киши, одам.

ناسب na:саба, يناسب йуна:сибу, مناسبة муна:сабатан муносиб бӯлишмоқ, тўғри келишмоқ: ~ غيره

гайраҳу у биров билан муносиб бӯлишди.

ناسك na:сиқун қаландар; кўплиги نساك нусса:қун.

ناشر na:ширун нәшир (китоб чиқариб сотувчи киши).

ناشر na:шизун юқори турувчи, кўтарилиб турувчи;

~ تال таллун ~ атрофдан юқори турувчи тепалик; ~ نغم

нағамун ~ йўлдан, қоидадан чиққан куй.

ناشط na:шитун жовли; серҳаракат, фаол, ишчан; кўплиги نشاط нушшатун; муаннаси ناشطة na:шита-тун; кўплиги نواشط нава:шиту.

ناشيء na:ши'ун 1) ёш, ўсаётган; 2) ўсиб келаётган,

ёш авлод; кўплиги نشء наш'ун ва نشا наша'ун ва

ناشئة na:ши'атун.

ناشئة na:ши'атун 1) ёш, ўсаётган; 2) ёш авлод.

ناصح na:сиҳун ўғитчи, насиҳатчи; кўплиги نصاح нусса:ҳун ва نصح нуссаҳун.

ناصر na:сара, يناصر йуна:сиру, مناصرة муна:са-ратан ёрдам беришмоқ, кўмаклашмоқ: ~ غيره гайраҳу у биров билан кўмаклашди.

ناصح na:си'ун тоза, тивик ранг.

ناصر na:дирун 1) чиройли; 2) тиник, ялтироқ; 3) тоза, тивик ранг.

ناضل na:дала, يناضل йуна:дилу, مناضلة муна:далатан ва نصلا нида:лан ҳимоя қилмоқ: ~ الرجل عن غيره

~ ражулу ған гайриҳи бу киши бировни ҳимоя қилди.

ناطحة na:тиҳатун осмонўнар бино.

ناطور na:ту:рун қоровул; кўплиги نواطير нава:-ти:ру.

ناظر na:зара, يناظر йуна:зиру, مناظرة мунаъза-ратан 1) тенглашмоқ, тенг бўлмоқ: ~ غيره гайраҳу у биров билан тенглашди; 2) олишмоқ, муозара қилишмоқ,

баҳслашмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан баҳслашди.

ناظر на:зирун 1) **الخراجية** ~ -л-ха:-рийяти ички ишлар вазири; 2) мудир, бошлиқ, директор; **المدرسة** ~ -л-мадрасати мактаб директори.

ناظرة на:зиратун кўз; кўплиги **نواظير** нава:зи:ру.
ناعم на:ъимун юмшоқ, майин; **جلد** ~ **жилдун** ~ юмшоқ тери.

ناعورة на:ъу:ратун чархпалак; кўплиги **نواعير** нава:ъи:ру.

ناعمي на:га:, **يناعي** йуна:ги:, **مناغة** муна:га:тан эркаламоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййа у болани эркалади.

نافذة на:физатун ойна, дераза; кўплиги **نوافذ** нава:физу.

نافس на:фаса, **ينافس** йуна:фису, **منافسة** муна:фасатан ва **نفاسا** нифа:сан олишмоқ, мусобақалашмоқ: **فلانا في كذا** ~ фула:нан фи:каза: у фалончи билан фалон нарсада мусобақалашди.

ناقق на:фақа, **يناقق** йуна:фиқу, **منافقة** муна:фақатан ва **نفاقا** нифа:қан 1) иккиюзлама, мунофиқ бўлмоқ, ичида бошқа, сиртида бошқа бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши мунофиқ бўлди; 2) гўлликка олмоқ, ёлгонламоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўзини гўлликка олди.

ناقاة на:қатун ургочи туя; **ناق** на:қун ва **نوق** ну:қун **نياق** ни-йа:қун ва **اينق** аийқун ва **انواق**

'анва:қун.

ناقد на:қидун танқидчи; кўплиги **نقاد** нуққа:дун ва

نقدة нақадатун.

ناظر на:қара, **ينظر** йўна:қиру, **منافرة** муна:қаратан ва **نقارا** ниқа:ран олишмоқ, низолашмоқ, баҳслашмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан олишди.

ناقش на:қаша, **يناقش** йуна:қишу, **مناقشة** муна:қашатан ва **نقاشا** ниқа:шан мунозара қилишмоқ, баҳслашмоқ: **غيره** ~ **гайраҳу** у биров билан баҳслашди.

ناقض **ناقض** на:қада, **يناقض** йуна:қиду, **مناقضة** муна:-
қадатан **ناقضا** ниқа:дан 1) қовушмамоқ; **القول القول** ~
-л-қавлу-л-қавла бу гап бу гапга қовушмади; 2) тесқари-
лашмоқ; **غيره** ~ **غايраҳу** у биров билан тесқарилашди.

ناقوس на:қу:сун 1) занг, бояг; 2) құнғироқ; құнғлиги
نوايس нава:қи:су.

نال на:ла, **ينال** йана:лу ва **ينيل** йани:лу, **نيلا** най-
лаи ва **نال** на:лан ва **ناله** на:латан 1) эришмоқ, олмоқ;
المطلوب ~ -л-матлу:ба у бу мақсадга эришди; 2) етишмоқ;
الشيء ~ -ш-шай'а у бу нарсага етишди.

نام на:ма, **ينام** йана:му, **نوما** навман ва **نياما**
нийа:ман ухламоқ; **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ухлади.

ناموسية на:ну:сий'атун пашпахона.

ناهض на:ҳада, **يناهض** йуна:ҳиду **مناهضة**
муна:ҳадатан курашмоқ, қаршилик кўрсатмоқ; **غيره** ~
ғайраҳу у биров билан курашди.

ناوا на:ва'а, **يناوي** йуна:ви'у, **مناواة** муна:ва'-
атан ва **نواء** нива:'ан душманлашмоқ **غيره** ~ ғайраҳу
у биров билан душманлашди.

ناوش на:ваша, **يناوش** йуна:вишу, **مناوشة**
муна:вашатан тўқнашмоқ, уришмоқ; **العدو في القتال** ~
-л-ъадувва фи:-л-қита:ли у бу жангда бу душман билан
тўқнашди.

ناول на:вала, **يناول** йуна:вилу, **مناولة** муна:вала-
тан 1) бермоқ, топширмоқ; **غيره الشيء** ~ ғайраҳу-ш-шай'а
у нарсени бировга топширди.

تاووس на:ву:сун тош қабр; құнғлиги **نواويس** нава:-
ви:су.

ناي на:йун най; құнғлиги **نايات** на:йа:тун.

نائب на'ибун 1) ўринбосар; құнғлиги **نوب** навбун ва
نواب нувва:бун; 2) нойиб, депутат; құнғлиги **نواب**
нува:бун.

نائبة на:'ибатун 1) **نائب** на:'ибуннинг муаннаси;

- 2) мусибат, фалокат; кўплиги **نائبات** на:’мба:тун ва
نواب нава:’ибу.
نائم на:’имун ухловчи, уйқудаги киши; кўплиги **نوام**
 наввамун ва **نوام** нувва:мун ва **نائم** ний’а:мун.
نائمي на:’ий’ун узоқ, йироқ.
انباء ’анба:’ун.
نباة наба:тун ўсимлик.
نباتي наба:тий’ун 1) ўсимликка тегишли; 2) ботаник;
 3) ўтхўр.
نباح нуба:хун вовуллаш.
نباحة наба:ҳатун 1) зийраклик, ақллилик; 2) атоқли-
 лик, обрўлилик.
نبح наббаҳа, **ينبح** йунаббиху, **تنبيحا** танби:ҳан
 1) уйғотмоқ, **الرجل من نومه** ~ р-ражула мин навмиҳи
 у кишини уйқусидаш уйғотди; 2) ундамоқ: **الامر و اليه**
 -л-’амра ва ’илайҳи у бу ишга ундади.
نبت набата, **ينبت** йанбуту, **نباتا** набтан ва **نبات**
 наба:тан ўсмоқ, униб ўсиб чиқмоқ: **الشيء** ~ ш-шай’у бу
 нарса униб чиқди.
نبت набтун ўсимлик.
نبته набатун битта ўсимлик.
نبح набаҳа, **ينبح** йанбаҳу, **نبحا** набҳан ва **نبحا**
 нуба:ҳан вовулламоқ, акилламоқ: **الكلب** ~ л-кал-
 бу бу ит вовуллади.
نبذة нубзатун қисм, бўлак, парча; кўплиги **نبد** нуба-
 зун.
نبر набара, **ينبر** йанбиру, **نبرا** набран кўтармоқ,
 баланд қилмоқ:
المغني -л-муғани: савтаху бу ашулачи овозини кў-
 тарди.
نبرة набратун 1) овозни кўтариш; 2) ургу.
نبش набаша, **ينبش** йанбушу, **نبشا** набшан оч-
 моқ; **الشيء** ~ ш-шай’а у нарсани очди (ичидагини олиш

учун) ~ الشيء المستور و عنه -ш-шай'а-л-масту:ра ва
ъанху у ёниқ парсаи очди.

набада, يَنْبِضُ йанбиду, نَبْضًا набдан ва
набада:нан урмоқ, қимирламоқ: العرق ~ -л-ъирку
бу томир урди.

набдун томир уриши. пульс; кўплиги انْباض
'анба:дун.

набаъа, يَنْبِعُ йанбуъу, نَبْعًا набъан ва نَبْعًا
нубуъан чиқмоқ, оқиб келмоқ: الماء ~ -л-ма:'у бу сув бу-
лоқдан оқиб келди ёки срдан чиқди.

набъун сув боши.
набаға, يَنْبِعُ йанбуғу, نَبْعًا набған ва نَبْعًا
нубу:ван танилмоқ, машхур бўлмоқ: ~ فلان في العلم

фу:ла:нун фи:л-лъилими фалончи бу илмда танилди.
набула, يَنْبِلُ йанбулу, نَبْلًا нублан ва نَبْلًا
наба:латан насабли, зоти тоза бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу
бу киши насабли бўлди.

наблатун ёй ўқи.
набуҳа, يَنْبِهُ йанбуҳу, نَبَاهَةً наба:ҳатан танил-
моқ, машхур бўлмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши машхур
бўлди.

нубу:'атун نبوة нубувватун га қ.
нубувватун ва نبوة нубу:'атун набийлик, пай-
гамбарлик.

набавийун набийга тегишли.
набийун набий, пайгамбар; кўплиги انبياء
'анбийа:'у ва نبين набийу:на, انباء анба:'у ва نبياء
нуба:'у.

наби:зун шароб, май; кўплиги انبلة 'анби-
затун.

наби:лун таги тоза, зотли; кўплиги نبال نبا:лун
нуба: х, у نبال нубала:'у.

наби:ҳун 1) таги тоза, зотли; 2) зийрак, оқил;
кўплиги نهاء нубаҳа:'у.

ната:натун сассиқ ҳид.
ثلاثة

نتاء ната'а, يتناء йанта'у, ناء нат'ан ва نتوءا нуту:'ан бўртиб, керилиб чиқмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса бўртиб чиқди; الصخر ~ -с-сахру бу қоя керилиб чиқди.

نتج натажа, ينتج йантижу, نتجا натжан ва نتاجا ~ الشيء من الشيء ната:жан келиб чиқмоқ, ҳосил бўлмоқ: -ш-шай'у мина-ш-шай'и бу нарса бу нарсадан келиб чиқди.

نتش наташа, ينتش йантишу, نتشا натшан 1) чиқариб, суғуриб олмоқ: الشوكة ~ -ш-шавката у тиканни суғуриб олди; 2) юлмоқ, узиб олмоқ: الشعر ~ -ш-шаъра у сочи юлди.

نتف натафа, ينتف йантифу, نتفا натфан юлмоқ, узиб олмоқ: الريش أو الشعر ~ -р-ри:ша 'ави-шаъра у патни ёки сочи юлди.

نتن натуна, ينتن йантуну, نتانة ната:натан, نتونة нуту:натан айнимоқ, бузилмоқ, сасимоқ: ~ الشيء -ш-шай'у бу нарса айниди.

نتيجة нати:жатун хулоса, ҳосил, натижа; кўпчилиги ناتاج ната:ижу.

نثر насара, ينثر йансуру, نثرا насран ва نثارا ниса:ран сочмоқ, сочиб ташламоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсани сочиб ташлади.

نثر насрун вазнисиз гап, проза.

نجا нажа:, ينجو йанжу:, نجاء нажа:'ан ва نجاة ~ من الموت нажа:тан қутилмоқ, нажот топмоқ, халос бўлмоқ: мина-л-мавти у бу ўлимдан қутилди.

نجاة нажа:тун қутулиш, халос бўлиш; кўпчилиги نجى нажан.

نجاح нажа:хун мақсадга эришиш, зафар қозониш.

نجارة нижа:ратун дурадгорлик.

نجاسة нажа:сатун 1) кир; 2) шариатда: сийдик, бўқ, шароб, қон кабилар.

نجد нажжа:дун қовувчи, ёстиқ, кўрпа кабиларга жилд ясовчи.

نجار нажжа:рун дурадгор.

نجد најжда, ئىناججиду, تانجى: дам қовимоқ, жылдламоқ: الوسائد ~ -л-васа:ида у ёстиқлар-ни жылдлади.

نجم најжама, ينجيم ئىнажжиму, تانجيمًا танжи:-ман юлдузлар сайрига қараб дунё ишларини олдиндан кўра билмоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши юлдузлар сайрига қараб дунё ишларини олдиндан кўра билди.

نجي најжа: халос қилмоқ, сақлаб қолмоқ: الرجل من الموت ~ -р-ражула мина-л-мавти у кишини ўлимдан халос қилди.

نجم најжаҳа, ينجح ئىнажҳаҳу, نجح نجҳан ва најжаҳан мақсадга эришмоқ, зафар қозонмоқ: فلان ~

фула-нун фалончи зафар қозонди.

نجد најждун ясситоғ; кўплиги انجد 'анжудун ва نجدو нужу:дун ва نجد најжа:дун.

نجدة најдатун 1) жасорат, ўлимдан қўрқмаслик; 2) куч, қудрат; 3) ёрдам, кўмак (урушда, жангда); кўплиги نجدات најжада:тун.

نجر најжара, ينجر ئىнажжуру, نجرًا најжран рандалаб, текислаб ишламоқ: الخشب ~ -л-хашаба у тахтани рандалаб, текислаб ишлади.

نجس најжуса, ينجس ئىнажжусу, نجاسة најжа:сатаан кир, ифлос бўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса кир бўлди.

نجس најжисун кир, кирли; кўплиги انجاس 'анжа:-сун.

نجل најжлун 1) ўғил, фарзанд; 2) авлод, насл; кўплиги انجال 'анжа:лун.

نجم најжама, ينجم ئىнажжуму, نجومو нужу:ман ва نجومو најжман чиқмоқ, кўринмоқ: الكوكب او النبات او ~ السن -л-кавкабу 'ави-н-наба:ту 'ави-с-синну 1) бу юлдуз ёки бу ўсимлик, ёки бу тиш чиқди; 2) воқе, содир бўлмоқ, рўй бермоқ: كذا عن كذا ~ каза:ъан каза: фалон нарса фалон нарсадан содир бўлди.

نجم најжмун юлдуз; кўплиги نجومو нужу:мун ва انجم 'анжуман ва انجم 'анжа:мун ва نجمو нужумун.

نجمة најматун битта юлдуз.

نجيب нажи:бун насабли, зотли; кўнлиги **انجاب**
'анжа:бун ва **نجب** нужбун ва **نجا** мужаба:у; муан-
наси. **نجيبة** нажи:батун кўнлиги **نجايب** нажа:'ибу.

نعاس нуҳа:сун мис.

نعافة наҳа:фатун озгин, ориқ.

نعب наҳбун ўлим.

نعت наҳата, **ينعت** йанҳуту, **نعتا** наҳтан ва **نعتا**
наҳитан 1) тарашламоқ, ўйиб текисламоқ: **الحجر** -л-ҳа-
жара у тошни тарашлади; 2) ўйиб, тарашлаб ҳайкал яса-
моқ: **العجارة او المعدن او الخشب** -л-ҳижара:рата 'ави-

-л-маъдина 'ави-л-хашаба у тошни, ёки маъданни, ёки
ёғочни ўйиб ҳайкал ясади.

نعت наҳтун ўйиш, рандалаш, тарашлаш.

نعات наҳҳа:тун тош ўювчи, сангтарош, рандачи, ран-
даловчи.

نعاس наҳҳа:сун мисгар.

نعى наҳҳа:, **ينعى** йунаҳҳи:, **نعية** танҳийатан
1) кўчирмоқ: **الشيء** -ш-шай'а у нарсани кўчирди; 2)
четламоқ: **الشيء** -ш-шай'а у нарсани четлади.

نعر наҳара, **ينعر** йанҳару, **نعرًا** наҳран бўғизламоқ:
الحيوان -л-ҳайава:на у жомворни бўғизлади.

نعر наҳрун бўғиз; кўнлиги **نور** нуҳу:рун.

نحس наҳаса, **ينحس** йанҳасу, **نحسا** наҳсан жафо-
ламоқ, жафо етказмоқ: **الرجل غيره** -р-ражулу ғайраҳу
бу киши бировни жафолади.

نحس наҳсуи оғирчилик, қийинчилик, машаққат; бахт-
сизлик, шумбахтлик; кўнлиги **نحوس** нуҳу:сун ва **انحس**
'анҳусун.

نحف наҳуфа, **ينحف** йанҳуфу, **نعافة** наҳа:фатан
1) озгин бўлмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши озгин бўл-
ди (туғилишидан); 2) озмоқ: **الرجل** -р-ражулу бу киши
озди.

نعل наҳула, **ينعل** йанҳулу, **نعولا** нуҳу:лан озмоқ;

заифлашмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши озди (касал ёки сафардап).

نعل наҳлун асарлари.

نحلة наҳлатун битта асарлари.

نعن наҳну биз.

نعو наҳвун гапда сўзларнинг ўзаро боғланиш қоидаларини ўрганувчи илм, синтаксис; кўплиги **انحاء** 'анҳа:-

'ун.

نعول нуҳу:лун озгинлик (касалдан сўнг).

نعوي наҳвиййун наҳвий (араб тили грамматикасининг олими); кўплиги **نعويون** наҳвиййу:на.

نعيب наҳи:бун йиғичи.

نعيف наҳи:фун 1) озгин; 2) ориқ; кўплиги **نعاف** ниҳа:фун ва **نخفاء** нуҳафа:'у.

نعيل наҳи:лун ориқ, озгин (касалдан сўнг); кўплиги

نعلي наҳла:.

نخاع нуҳа:ьун орқа мия; кўплиги **نخاع** нуҳуьун.

نخبة нуҳбатун 1) ҳар нарсанинг сараси, қаймоғи;

2) қазолар; **الادباء** ~ -л-'удаба:'и адибларнинг қазолари.

نخز наҳза, **ينخز** йанхазу, **نخزا** нахзан санчмоқ:

غيره بعديدة ~ гайраҳу би-ҳади:датин у бировни бу темир билан санчди.

نخل наҳала, **ينخل** йанхулу, **نخلا** нахлан эламоқ:

الطعين ~ -т-таҳи:на у унни элади.

نخل нахлун урмо дарахти.

نحلة нахлатун хурмо дарахти.

نعوة нахватун мардлик, жасурлик, ботирлик.

نعيل наҳи:лун хурмо дарахти.

نداء нида:'ун чақириқ, шиор; қичқириқ, бақириқ.

ندب надаба, **يندب** йандубу, **ندبا** надбан 1) яхши ишларни тилга олинмоқ: **الميت** ~ -л-маййита бу ўлганнинг яхши ишлари тилга олинди; 2) йиғланмоқ: **الميت** ~

-л-маййита у бу ўлган устида йиғланди.

- ندد** наддада, **يندد** йунаддиду, **تنديدا** танди:дан
 1) танқид қилиб, очиб ташламоқ: **بفلان** ~ би-фула:нин
 у фалончини танқид қилиб ташлади; 2) сўкмоқ: **بفلان** ~
 би-нула:нин у талончини сўқди.
ندر надара, **يندر** йандуру, **ندرا** надран ва **ندورا**
 нуду:ран нодир, камёб бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нар-
 са камёб бўлди.
ندف надафа, **يندف** йандифу, **ندفا** надфан ва **ندفانا**
 надафа:нан титмоқ: **القطن أو الصوف** -л-қутна 'ави-с-су:-
 фа у пахтади ёки жуни титди.
ندم надима, **يندم** йандаму, **ندما** надаман ва **ندامة**
 нада:матан тавба қилмоқ, афсусланмоқ: **على ما فعل** ~ ъала:
 ма: фаъала у қилган ишидан афсусланди.
نده надаҳа, **ينده** йандаҳу, **ندھا** надҳан қичқир-
 моқ, чақирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қичқирди.
ندوة надватун 1) жамоа, гуруҳ; 2) йиғин жойи, маж-
 лисхона, клуб; 3) жамият: **الادبية** ~ ан-~у-л'ада-
 биййату адабиёт жамияти.
ندي надан 1) шудрйнг, шабнам; 2) саховат; кўпчилиги
اندا 'анда:'ун ва **اندية** 'андийатун.
نديم нади:мун 1) ҳамнишин, улфат; 2) ўртоқ, шерик;
 кўпчилиги **ندام** нида:мун ва **نداما** нудам:у.
ندالة низаълатун пасткашлик, тубанлик.
ندر назара, **يندر** йанз(у,и)ру, **ندرا** назран ва
ندورا нузу:ран назр, эҳсон, садақа ёки қурбонлик қи-
 лишни ният қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани назр
 қилишни ният қилди.
ندر назрун назр, эҳсон, садақа, қурбонлик; кўпчилиги
ندور нузу:рун.
ندل назула, **يندل** йанзулу, **ندالة** наза:латан ва
ندولة нузу:латан паст, тубан бўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ра-
 жулу бу киши паст бўлди.
ندل назлун паст, тубан, хасис; кўпчилиги **انذال**
 'анза:лун ва **ندول** нузу:лун.

- نرجس** наржисун наргис.
- نزاع** низа:ъун 1) низо, хусумат; 2) ўлим олди талвасаси.
- نزاهة** наза:хатун тўғрилиқ, ҳалоллик.
- نرح** назаҳа, **يترح** йанзаҳу, **الشيء** ~ **نازحان** ва **نازحان** -ш-шай'у
نرحا нузу:хан узоқ, йироқ бўлмоқ: **الشيء** ~
 бу нарса узоқ бўлди.
- نزل** наззала, **ينزل** йуназзилу, **تنزيلا** танзи:лан
 1) туширмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани туширди;
 2) жойига, ўрнига қўймоқ: **الشيء** ~ -ш-ша,'а у нарса-ни жойига қўйди.
- نزہ** наззаҳа, **نزہ** йуназзиҳу, **تنزيها** танзи:-хан узоқ, йироқ қилмоқ: **غيره عن الشيء** ~ **غايраҳу**
 бани-ш-шай'и у бировни бу нарсадан йироқ қилди;
نفسه عن القبيح ~ **нафсаҳу** бани-л-қабихи у ўзи-ни ифлосдан йироқ қилди.
- نزع** назаъа, **ينزع** йанзиъу, **نزعا** назъан кўчирмоқ, узмоқ: **الشيء من مكانه** ~ -ш-шай'а мин мака:ниҳи у нар-сани жойидан кўчирди.
- نزف** назафа, **ينزف** йанзифу, **نزفا** назфан 1) чи-қармоқ: **دمه** ~ дамаҳу у қонини чиқарди; 2) оқмоқ: **الدم** ~ -д-даму бу қон оқди.
- نزف** назфун қон оқиши.
- نزل** назала, **ينزل** йанзилу, **نزولا** нузу:лан 1) тшмоқ: **من علو إلى أسفل** ~ мин 'улуввин 'ила: 'асфалин у юқоридан пастга тушди; 2) бошига (иш) тушмоқ: **بفلان** ~ **بي-фула:нини-л-'амру** фалончининг бошига бу иш тушди.
- نزلة** назлатун 1) бир марта тушиш; 2) шамоллаш, назла (сўлак оқиш) дарди; кўплиги **نزلات** назала:тун.
- نزہ** назиха, **ينزہ** йанзаҳу, **نزاهة** наза:хатан ва **نزاهية** наза:ҳийатан 1) пок, ҳалол бўлмоқ: **الرجل** ~
 -р-ражулу бу киши ҳалол бўлди; 2) ҳаромдан узоқ, йироқ,

холи бўлмоқ: **الرجل** ~ р-ражулу бу киши ҳаромдан йироқ бўлди.

نزهة нузҳатун истироҳат, очиқ ҳавода юриш; кўплиги **نزه** нузаҳун.

نسب насиба, **ينسب** йансибу, **نسا** насабан ва **نسبة** нисбатан 1) васф қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани васф қилди; 2) нисбат бермоқ: **الشيء إلى فلان** ~ -ш-шай'а ила: фула:нин у нарсани фалончига нисбат берди.

نسب насабун насаб, пушт, қариндошлик; кўплиги **أنساب** 'анса:бун.

نسبة нисбатун 1) қариндошлик, яқинлик; 2) нисбат, тегишлилик; кўплиги **نسب** нисабун.

نسج насажа, **ينسج** йансижу, **نسجا** насжан тўқи-моқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни тўқиди.

نسخ насаха, **ينسخ** йансаху, **نسخا** насхан нусха кўчирмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у бу китобдан нусха кўчирди.

نسخة нусхатун 1) китобнинг кўчирилган нусхаси; 2) кўчирилган китоб; 3) нусха; кўплиги **نسخ** нусахун.

نسر насрун бургут; кўплиги **نسور** нусу:рун.

نسرين ниери:нун оқ атиргул.

نسق нассақа, **ينسق** йунассиқу, **تنسيقا** танси:-қан тузамоқ, тизмоқ, тартибга солмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тузади.

نسف насафа, **ينسف** йансифу, **نسفا** насфан буз-моқ, емирмоқ: **البناء** ~ -л-бина:'а у бинони емирди.

نسك насака, **ينسك** йансуку, **سكا** н(а,и)скаң ва **نسكة** наскатан ва **منسكا** манс(а,и)кан ва **نسوكا** нусу:кан художўй бўлмоқ, ибодат билан шуғулланмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши художўй бўлди.

نسك нускун ибодат, художўйлик.

نسل наслун 1) насл, пушт; 2) бола, фарзанд; **فلان** ~ **هو من**

خۇۋا مىن ~ ن فۇدا:نىن ۈ فالىنچىنىنڭ ناسلىداندىر; كۆپ-
لىگى **أنسال** 'انса:лун.

نسم ناسамун 1) тин, нафас; 2) эспш; 3) майин шамол;
кўплиги **أنسام** 'анса:мун.

نسمة насаматун 1) инсон; 2) аёл ёки эркек қул; кўп-
лиги **نسمات** 'насама:тун ва **نسم** ~ насамун.

نسوة нисватун аёллар.

نسي насийа, **ينسي** йанси:, **نسوة** насватан ва
نساوة наса:ватан ва **نسيان** нисйа:нан унутмоқ, эс-
дан чиқармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани унутди.

نسيان нисйа:нун унутиш, эсдан чиқариш.

نسيب наси:буи яқин, қариндош; кўплиги **انساب**
'ансиба:'у ва **نساب** 'насаба:'у.

نسيج наси:жун газлама, мато; кўплиги **نسيج** нус-
жун; муаннаси **نسيجة** наси:жатун; кўплиги **نسيج**
наса:'ижу.

نسيم наси:мун 1) енгил шамол, ел, шабада; 2) тин,
жон; кўплиги **نسام** ниса:мун.

نشارة нуша:ратун қилиқ.

نشاز наша:зун 1) балеанд жой, тепалик; 2) юқори, ба-
ланд; ~ **نغم** нағамун ~ балеанд ашула.

نشاط наша:тун тезқорлик, ҳаракатчанлик, чаққонлик.

نشا наша'а, **ينشا** йанша'у, **نشاة** наш'атан ва

نشوء нушу:'ан 1) юз бермоқ, содир, воқе бўлмоқ;
الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса юз берди; 2) ўсмоқ: **الطفل** ~
т-тифлу бу бола ўсди.

نشء наш'ун насл, ўсаётган авлод; кўплиги **نشا**
наша'ун.

نشب нашиба, **ينشب** йаншубу, **نشوبا** нушу:бан
юз бермоқ, чиқмоқ: **ت الحرب بين القزم** ~ ти-л-ҳарбу
байна-л-қавми бу қавм орасида уруш чиқди.

نشر нашара, **ينشر** йаншуру, **نشورا** нушу:ран
1) ёймоқ: **الثوب** ~ -с-савба у кийимни ёйди; 2) эълон қил-

моқ, тарқатмоқ: **الخبر** ~ -л-хабара у хабарни тарқатди;
3) нашр қилмоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у китобни нашр қилди; 4) арраламоқ: **الخشب** ~ -л-хашаба у ёғочни ар-
радади.

نشرة нашратун 1) бюллетень, босилган қоғоз; 2) (ра-
дио ёки телевизор орқали бериладиган) сўнги хабарлар.
ناشأ нашша'а, **ينشئ** йунашши'у, **تنشئة** танши'-
атан тарбияламоқ, парвариш қилмоқ: **الصبي** ~ -с-сабиййа
у чақалоқни парвариш қилди.

نشأ нашша:фун босма қоғоз.

نشال нашша:лун 1) кўп ўғирловчи; 2) чўнтаккесар.

نشط нашшата, **ينشط** йунашшиту, **تنشيطا** тан-
ши:тан рағбатлантирмоқ, қизиқтирмоқ: **غيره** ~ гайраҳу
у биревни қизиқтирди.

نشف нашшафа, **ينشف** йунашшифу, **تنشيفا**
танши:фан сингдирмоқ, қуригунча артмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'а
у сувни қуригунча артди.

نشط нашшата, **ينشط** йаншату, **نشاطا** наша:тан
чаққон бўлмоқ: **في العمل** ~ фи:-л-'амали у бу ишда чаққон
бўлди.

نشف нашшафа, **ينشف** йаншафу, **نشفا** наш(а)фан
сингмоқ: **الماء في الأرض** ~ -л-ма:'у фи:-л-'арди бу сув
ерга сингди.

نشل нашшала, **ينشل** йаншулу, **نشولا** нушу:лан
тортиб, ўғирлаб олмақ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани тортиб
олиди.

نشوة нашшатун кайфнинг бошлангани.

نشيد нашши:дун 1) куй, ашула; 2) оҳанг, товуш; 3)
кўшиқ, гимн; кўплиги **أناشيد** 'ана:ши:ду.

تنشيط нашши:тун жонли, чаққон, тезкор, ҳаракатчан,
тиришқоқ; кўплиги **نشاط** ниша:тун ва **نشاطي** наша:-
та:.

نصب - насаба, **ينصب** йансибу, **نصبا** насбан 1) кўй-

моқ, ўрнатмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани ўрнатди;

2) эсмоқ: **الشجرة** ~ -ш-Шажарата у дарахтни эжди.

نصب насбун кўчат.

نصبية насбатун битта кўчат.

نصح насаҳа, **ينصح** йансаҳу, **نصحا** насҳан ва **نصوحا** нусу:ҳан ва **نصاحة** наса:ҳатан ўғитламоқ, **ناسيخات** қилмоқ: **فلاناً و له** ~ фула:нан ва лаҳу у фалон-чини ўғитлади.

نصح нусҳун ўғит, насиҳат.

نصر насара, **ينصر** йансуру, **نصراً** насран ва **نصرة** нусратан 1) кўмаклашмоқ, қўлламоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни қўллади; 2) қутқармоқ, халос қилмоқ: **غيره علي** ~

غواه ғайраҳу ғала: ғадуввиҳи у бировни душманидан қутқарди.

نصر насрун кўмак, ёрдам, қўллаш.

نصراني насра:ниййун насроний, масиҳий, христиан; кўшлиги **نصاري** наса:ра:.

نصرانية насра:ниййатун 1) насроний, христиан; 2) христианларнинг дини.

نصرة нусратун кўмак, ёрдам.

نصر насса, **ينص** йануссу, **نصاً** нассан белгиламоқ; чегараламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани белгилади.

نص нассун матн, текст; кўплиги **نصوص** нусу:сун.

نصاب насса:бун ҳийлағар, алдамчи, ўғри.

نصب нассаба, **ينصب** йунассибу, **تنصيباً** танси:-бан 1) қўймоқ, ўрнатмоқ, жойламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а

у нарсани ўрнатди; 2) мансабга тайинламоқ: **الحاكم فلاناً** -л-ҳа:ким у фула:нан бу ҳоқим фалончини бу мансабга тайинлади.

نصر нассара, **ينصر** йунассиру, **تنصيراً** танси:ран

1) насроний, христиан қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни насроний қилди; 2) чўқинтирмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни чўқинтирди.

نصف нисфун ярым, тенг бўлинган нарсанинг бир бўлаги; кўплиги **انصاف** 'анса:фун.

نصيب наси:бун улуш; кўплиги **انصبة** 'ансба-тун, **نصيب** нусубун ва **انصباء** 'ансба:'у.

نصير наси:рун 1) ёрдамчи, кўмакчи; 2) ватаи ҳимоя-чиси; кўплиги **انصار** 'анса:рун (ва **انصاراء** нусара:'у).

نصيحة ўғит; кўплиги **انصائح** наса:'ху.

نضارة нада:ратун 1) юз тиниқлик, ёноқ оли; 2) ҳусн, чирой.

نضال нида:лун кураш.

نضب надаба, **ينضب** йандубу, **نضوبا** нуду:бан кетмоқ, кираб кетмоқ, йўқ бўлмоқ: **الماء** ~ -л-ма:'у бу сув бу ерга кетди.

نضج надижа, **ينضج** йандажу, **نضجا** н(а,у)джан ва **نضاج** нида:жан пишмоқ, етилмоқ: **التمر** ~ -с-самару бу мева пишди.

نضج нуджун пишганлик, етилганлик.

نضر надура, **ينضر** йандуру, **نضارة** нада:ратан 1) ял-ял ёнмоқ, чиройли бўлмоқ: **الوجه** ~ -л-важху бу юз чиройли бўлди; 2) кўкармоқ, кўм-кўк бўлмоқ **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт кўкарди.

نضر надирун 1) чиройли; 2) тиниқ, янги (мас., мева); 3) кўк.

نصير нади:рун чиройлик.

نطاق нита:қун белбоғ, камар: **واسع ال** ~ ва:сиъу-ш-~ и кенг.

نطح натаҳа, **ينطح** йантаҳу, **نطعا** натҳан суз-моқ: **الثور وغيره الشيء** ~ -с-савру ва гайраҳу: -ш-шай'а бу ҳўкиз ва шунинг кабилар марсани сузди.

نظر натара, **ينظر** йантуру, **نظرا** натран ва **نظارة** нита:ратан қўриқламоқ: **الزرع** ~ -з-заръа у экинни қўриқлади.

نظ натта, **ينظ** йанитту, **نظا** наттан ва **نظيما** нати:тан 1) қоҷмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сақра-

2) сакрамоқ, санчимоқ: الرجل ~ -р-ражулу бу киши санчиди.
ди.

نطق натақа, ينطق йунаттиқу, تنطقا танти:-
қан гапиртирмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни гапиртир-
ди.

نطق натақа, ينطق йантиқу, نطقا нутқан ва
منطقا мантиқан гапирмоқ, талаффуз қилмоқ, айтмоқ:

الرجل ~ -р-ражулу бу киши гапирди.

نطق нутқун гапириш, сўзлаш.

نظافة наза:фатун тозалиқ.

نظام низа:мун 1) тартиб; тузум; 2) интизом; кўплиги

نظم нузумун ва أنظمة 'анзиматун.

نظامي низа:миййун 1) интизомли, қонун-қоидага бўй-
синувчи; 2), мунтазам; جيش ~ жайшун ~ мунтазам

армия.

نظر назара, ينظر йанзуру, نظراً наз(а)ран
кўрмоқ, қарамоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсени кўрди.

نظر назарун кўриш, қараш.

نظرة назратун 1) бир кўриш, қараш; 2) бир зум.

نظريّة назариййатун назария, илмий асосланган фикр.

نظارة назза:ратун дурбин.

نظف наззафа, ينظف йуназзифу, تنظيفا танзи:фан
тозаламоқ: بيته ~ байтаху у уйини тозалади.

نظم наззама, ينظم йуназзиму, تنظيمًا танзи:-
ман тартибга солмоқ: الشيء ~ -ш-шай'а у нарсени тар-
тибга солди.

نظم наззама, ينظم йанзиму, نظماً назман ва

نظامًا низа:ман шеър ёзмоқ, тузмоқ: الشعر ~ -ш-шиъ-
ра у шеърни ёзди.

نظم назмун ўлчовли ва қофияли гап, назм.

تنظيف нази:фун тоза; кўплиги نظفам нузафа:'у.

نعاس нуъа:сун 1) уйқусираш; 2) уйқунинг бошла-
ниши, мудроқ.

نعامة наъа:матун (муз. ва муап.) туяқуш; кўплиги **نعام** наъа:мун ва **نعامات** наъа:матун ва **نعائم** наъа:иму.

نعت наъата, **ينعت** йанъату, **نعتا** наътан сифатламоқ, васф қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани васф қилли.

نعت наътун 1) сифатлаш, васф қилиш; 2) сифат.

نعجة наъжатун совлиқ қўй; кўплиги **نعاج** наъа:жун ва **نعاجة** наъа:жатун.

نفس наъаса, **ينعس** йанъасу, **نعسا** наъсан мудрамоқ, мудроқ босмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу кишини мудроқ босди.

نفسان наъса:нун мудровчи; муаннаси **نعسي** наъса;.

نعش наъшун тобут.

نعم наъама, **ينعم** йунаъъиму, **تنعيمان** танъи:ман 1) турмушни ёқимли, ҳаловатли қилмоқ: **الله قلات** ~ -л-ла:ҳу фула:нан Аллоҳ фалончининг турмушини ҳаловатли қилди; 2) юмшатмоқ, майин қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани майин қилди.

نعل наълун (муап.) ковуш, поёфзал; кўплиги **نعال** наъа:лун ва **أنعل** 'анъулун.

نعم наъ (у,а)ма, **ينعم** йанъуму, **نعومة** нуъу:матан юмшоқ, майин мулојим бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса юмшоқ бўлди.

نعم наъам ҳа.

نعمة ниъматун 1) чиройли, ширин, ҳаловатли турмушни юзага келтирувчи ризқ ва молу дунё; 2) эҳсон; кўплиги **نعيم** ниъамун ва **أنعم** 'анъумун.

نعناع наъна:ъун ялпиз.

نعومة нуъу:матун юмшоқлик, мулојимлик; **منذ ~ انقاره** мунзу ~ азфа:риҳи болалигидан бошлаб.

نعى наъа:, **ينعى** йанъа:, **نعيا** наъйан ва **نعيا** наъийан ўлганидан ҳабар бермоқ, ўлганини билдирмоқ; **قلا** ~ фула:нан у фалончининг ўлганини билдирди.

نعيم наъи:қун қағиллаш.

نعيم наъи:мун ёқимли, ширин, ҳаловатли турмуш.

نعص нағғаса, - ينعص йунағғису, تنغيصا танғи:-
сан турмушни бузмоқ: عيشه ~ ʻайшаҳу у унинг тур-
мушнани бузди; فلاى ~ Фула:нан у фалончининг турму-
шнани бузди.

نعفم нағғамма, ينعفم йунағғиму, تنغيميا танғи:ман
куйламоқ, хиргойи қилмоқ: فى الغناء ~ фи:-л-ғина:и
у хиргойи қилди.

نعفم нағамун ашула айтиш, куйлаш, хиргойи қилиш.

نعفة нағаматун 1) бир куйлаш; 2) товуши ширали,
қироати яхши.

نفاق нифа:қун 1) мунофиқлик, иккиюзламалик;
2) алдаш.

نفاث нафаса, ينفث йанф(у,и)су, نفاثا нафсан
ва نفاثا нафаса:нан 1) тупурмоқ, қоқирмоқ: ~ الشئ من فيه
-ш-шай'а мин фи:ҳи у оғзидаги нарсани тупурди; 2) соч-
моқ: العية السم ~ -л-ҳаййату-с-самма бу илон заҳарни соч-
ди.

نفاخ нафаха, ينفخ йанфуху, نفاخان нафхан 1) пуф-
ламоқ: نفه ~ би-фамияҳи у оғзи билан пуфлади; 2) пуф-
лаб олдирмоқ: النار ~ -н-на:ра у ўтни пуфлаб олдирди.

نفاخة нафхатун 1) бир пуфлаш; 2) қорин шишиш.

نفاذ нафида, ينفذ йанфаду, نفاذا нафадан ва نفاذا
нафа:дан тугамоқ: ~ الشئ ~ -ш-шай'у бу нарса тугади.

نفاذ нафаза, ينفذ йанфузу, نفاذا нафзан ва
نفاذا нуфу:зан ва نفاذا нафа:зан кирмоқ, чиқмоқ, те-
шиб чиқмоқ فى الشئ ومنه ~ фи:-ш-шай'и ва минҳу
у нарсани тешиб чиқди.

نفر нафара, ينفّر йанфиру, نفرا нафран 1) наф-
ретламоқ, жирканмоқ: من كذا ~ мин каза: у фалон нарса-
дан жирканди; 2) ажралмоқ, бўлинмоқ: القوم ~ -л-қавму
бу қавм бўлинди.

نفر нафара, ينفّر йанф(у,и)ру, نفورا нуфу:ран

ча **نفاراً** нифа:ран ва **نفيراً** нафи:ран кўрқиб қочмоқ;
ت الدابة كذا ~ ти-д-да:ббату каза: бу улов фалон нар-
 садан кўрқиб қочди.

نفراً нафарун 1) одамларнинг бир нечаси; 2) учдан ўта-
 ча кишилар гуруҳи; кўпчилиги **انفار** 'анфа:рун.

نفس нафасун 1) нафас, тин; 2) ел, елин; кўпчилиги
أنفاس 'анфа:сун.

نفس нафсун 1) жон; **نفاضة** ~ дат нафеуху унинг
 жони чиқди, яъни ўлди; 2) инсон, киши; **زارتي أربعة عشر نفساً**
 за:рани: 'арбаъата ўшара нафсан мени ўн тўрт киши ке-
 либ кўрди.

نفس нафаша, **ينفس** йанфушу, **نفساً** нафшан
 чувмоқ, титмоқ; **الظن أو الصوف** ~ -л-қутна 'ави-с-су:фа
 у пахтани ёки жунни титди.

نفض нафада, **ينفض** йанфуду, **نفضاً** нафдан қоқ-
 моқ, силкимоқ **الثوب** ~ -с-савба у кийимни қоқди; **الشجر** ~
 -ш-шажара у дарахтни силкиди.

نظ нафтун нефть.

نفع нафаъа, **ينفع** йанфаъу, **نفعاً** нафъан фой-
 дали, манфаатли бўлмоқ, фойда, нафъ келтирмоқ: **غيره** ~
 гайраҳу у бировга фойда келтирди.

نفع нафъун фойда, манфаат.

نفاث наффа:сун сеҳргар, жодугар.

نفاثة наффа:сатун реактив самолёт.

نفذ наффаза, **ينفذ** йунаффизу, **تنفيذاً** танфи:-
 зан бажармоқ, амалга оширмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у иш-
 ни бажарди.

نفراً наффара, **ينفر** йунаффиру, **تنفيراً** танфи:ран
 нафратлангирмоқ, нафрат уйготмоқ, жиркангирмоқ:

فلانا من الشئ ~ фула:нан мина-ш-шай'и у фалон-
 чини бу нарсадан жиркангирди.

نفس наффаса, **ينفس** йунаффису, **تنفيساً** танфи:-
 сан совутмоқ; **الكربة** ~ -л-курбата у ғамни совурди:

نقق наффақа, **ينقق** йунаффифу, **تنقيفاً** танфи:-

қан чаққон сотмоқ: **السلمة** ~ -с-силъата у молни чаққон сотди.

نفاق нафақун ер ости йўли, тоннель.

نفاق нафақатун чиқим, харажат; кўпчилиги **نفاقات**

нафақа:тун ва **نفاق** нафақун ва **انفاق** 'анфақун.

نقود нуфу:зун 1) таъсир, нуфуз; **ادبي** 'адабий-йун адабий таъсир; **ذونقود** зу: нуфу:зин таъсирли, нуфузли; 2) обрў, ҳурмат.

نقى нафа:, **ينقى** йанфи:, **نقيا** нафйан 1) рад қилмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани рад қилди; 2) қувгин, сургун қилмоқ: **غيره من بلدته** ~ ғайраҳу мин баладиҳи у бировни мамлакатидан сургун қилди.

نقى нафйун қувгин, сургун.

نقىر нафи:рун сурнай; кўпчилиги **انقار** 'анафа:-рун.

نقىس нафи:сун нафис, қимматли.

نقابة ниқа:батун бирлашма, касаба бирлашмаси;

العمال ~ -л-ъумма:ли ишчиларнинг касаба бирлашмаси.

نقاوة нақа:ватун тоза, сара.

نقد нақада, **ينقد** йанқуду, **نقدا** нақдун ва **تنقادا** таңқа:дан 1) сараламоқ: **الدراهم او غيره** ~ -д-дара:ҳима

'ав ғараҳу у дирҳамларни ёки шунга ўхшаш бошқа парсаларни саралади, яъни яхшисини ёмонидан ажратди;

الكلام ~ -л-кала:ма у гаши (чиройли ва хунугини) ажратди; 2) бермоқ, нақд бермоқ: **المال فلانا** ~ -л-ма:ла фу-

ла:нан у молни фалончига берди; **الثلث فلانا وله** ~ -с-самана фула:ла:нан ва лаҳу у фалончига (нарсанинг) нархини нақд берди.

نقد нақдун 1) нақд бериш; 2) пул, танга; кўпчилиги

نقود куқудун.

نقر нақара, **ينقر** йанқуру, **نقرا** нақран 1) тақиллатмоқ, чўқимоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тақиллатди;

3) чўқиб тешмоқ: **ت الطائر البيضاء** ~ -т-та:'пру-я-байдата бу туш тухумни чўқиб тешди.

نقش нақаша, ينقش йанқушу, نقش нақшан
 1) бўяб безамоқ: ~ -ш-шай'а у нарсани бўяб бе-
 зади; 2) нақшламоқ: نقش الختام ~ фиеса-и-хитамия у уруғ
 гавҳарини нақшлади.

نقش нақшун рангли безак; сурат, нақш.

نقص нақаса, ينقص йанқусу, نقص нақсан ва نقصان
 танқа:сан ва نقصان нуқса:нан камаймоқ, озаймоқ, кам,
 оз бўлмоқ: ماء البركة ~ ма:у-л-баракати бу барака суви
 камайди.

نقص нақсун 1) кам бўлиш, етишмаслик; 2) камайиш,
 озайиш; 3) нуқс, нуқсон.

نقصان нуқса:нун 1) камайиш, озайиш; 2) нуқс.

نقص нақада, ينقص йанқуду, نقصا нақдан 1) буз-
 моқ: العهد ~ -л'аҳда у аҳдни бузди; الأمر ~ -л'амра
 у ишни бузди; 2) бузмоқ, қулатмоқ: البناء ~ -л-бина:а
 у бинони бузди.

نقطة нуқтатун нуқта; кўплиги نقاط нуқатун ва نقاط
 ниқа:тун.

نقع нақаъа, ينقع йанқаъу, نقعا нақъан хўлла-
 моқ, сувламоқ, сувга солмоқ: الدواء ~ -д-дава:а у дори-
 ни сувга солди.

نقف нақафа, ينقف йанқуфу, نقفا нақфан ур-
 моқ, чертмоқ: غيره ~ ғайраҳу у бировни чертди.

نق наққа, ينق йаниққу, نقيا нақи:қан вақил-
 ламоқ: ت الضلعة ~ -ти-ди-диғдаъата бу қурбақа вақил-
 лади.

نقب наққаба, ينقب йунаққибу, تنقيا танқи:бан
 текшириб чиқмоқ, синчиклаб текширмоқ: ~ عن الشيء
 'ани-ш-шай'и у нарсани синчиклаб текширди; ~ عن الخط
 'ани-и-нафти у нефтнинг (бор-йўқлигини) текшириб чиқ-
 ди.

نقش наққаша, ينقش йунаққишу, تنقشا тан-
 қи:шан нақшламоқ, ранглар билан безамоқ: ~ الشيء
 -ш-шай'а у нарсани нақшлади.

نقط наққата, **ينقط** йунаққиту, **تنقيطاً** танқи:тан
1) нуқта қўймоқ: **العرف** ~ -л-ҳарфа у ҳарфга нуқта қўйди;
2) доғ туширмоқ: **ثوبه بالعبر** ~ савбаху би-л-ҳибри у кий
шимга сиёҳ билан доғ туширди; 3) келин-куёвга совға қил
моқ: **العروسين** ~ -л-ъару:сайни у келин-куёвга совға қилди.

نقى наққа:, **ينقى** йунаққи:, **تنقية** танқийатан
1) тозалamoқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани тозалади; 2)
танламоқ, сараламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани
саралади.

نقل нақала, **ينقل** йанқулу, **نقلا** нақлан 1) кўчир-
моқ, кўчириб қўймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўчириб
қўйди; 2) келтирмоқ, нақл қилмоқ **الكلام** ~ -л-кала:ма
у бу гапни келтирди; 3) нусха кўчирмоқ: **الكتاب** ~
-л-кита:ба у бу китобдан нусха кўчирди; 4) таржима
қилмоқ, ўғирмоқ: **الكتاب إلى لغة كذا** ~ -л-кита:ба 'ила:

лугатин каза: у китоб-ни фалон тилга таржима қилди.
نقمة н(а,и)қматун уқубат, қийинчилик; азоб, қийналиш;
кўплиги **نقم** ниқамун.

نقوط нуқу:тун келин-куёвга совға.

نقيب нақи:бун бошлиқ, оқсоқол, касаба бирлашмаси-
нинг раиси; кўплиги **نقباء** нуқба:у.

نقيد нақи:дун 1) қарши, тескари, акс; 2) антоним.

نقيق нақи:қун вақиллаш.

نقى нақиййун сара, тоза.

نكب накаба, **ينكب** йанкубу, **نكبا** нак(а)бан бало,
мусибат келтирмоқ, етказмоқ: **الدهر او غيره** ~ -д-дахру 'ав
гайруху бу замона ва бошқаси офат келтирди.

نكبة нақбатун мусибат, бало; кўплиги **نكبات** нака-
ба:тун.

نكته нуқтатун нуқта, ҳозиржавоблик билан айтилган
қирик, нозик маъноли гап; кўплиги **نكت** нуқатун ва **نكات**
нйка:тун.

نگران нугра:нун ивкор қилиш.

نكرة пакиратун 1) потаниш (нарса); 2) потаниш (киши).

نكد наккада, يئكد йунаккиду, تنكيدا танки:дан қийинлаштирмақ, оғир, қийин қилмоқ: عيشه ~ тайшаҳу у турмушини қийинлаштирди.

نكس наккаса, يئكس йунаккису, تنكيسا танки:-сан ағдармоқ, тўнкармоқ: الشىء ~ ш-шай'а у нарсагз тўнкарди.

نكل наккала, يئكل йунаккилу, تنكليلا танки:лан балога гирифторм қилмоқ: بفلان ~ би-фула:нин у фалончини балога гирифторм қилди.

نكهة накҳатун оғиз ҳиди.

نما нама:, يئنمو йанму:, نومумувван ўсмоқ: الشىء ~ ш-шай'у бу нарса ўсди.

نامر намирун йўлбарс; кўплиги انمر 'анмуру ва 'анма:рун ва نامرة нима:ратун ва نومورة нуму:ратун ва نومر нумурун.

نمش намашун сепкил.

نمط наматун 1) йўл, усул; في الكتابة ~ фи-л-кита:-бати ёзиш усули; 2) тур, хил, навъ; кўплиги انماط 'анма:-тун ва ناماط нима:тун.

نمل намлун чумоли.

نملة намлатун битта чумоли; кўплиги (муз. ва муав.)

نمال нима:лун.

نامم намма:мун чақимчи, ирвогар.

نمق наммақа 1) нақшламоқ: الجلد ~ л-жилда у терини нақшлади; 2) беамоқ: الكتاب ~ л-кита:ба у китобци беади.

نمىе намма:, يئمىе йунамми:, تنمية танмиётал ўстирмақ: الشىء ~ ш-ша,'а у нарсаи ўстирди.

نموذج наму:зажун намуца; кўплиги نماذج нама:-зижу.

نهار наҳа:рун кун, кундуз; кўплиги انهر 'анхурун ва نهر нуҳурун.

نهاية ниҳа:йатун 1) ниҳоя, охир, сўнг; 2) чегара.

نهب наҳаба, **ينهب** йанҳабу, **نهبا** наҳбан тортиб олмоқ, ўғирламоқ: **المال** ~ -л-ма:ла у молни ўғирлади.

نهب наҳбун 1) ўлжа, тортиб олинган, ўғирланган нарса; 2) ўғрилик, талаб, тортиб олиш.

نهج наҳажа, **ينهج** йанҳажу, **نهجا** наҳжан 1) юрмоқ, йўл босмоқ: **الطريق** ~ -тари:қа у йўлни юрди; 2) тушинтирмоқ, аңлатмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у ишни тушинтирди.

نهج наҳжун кенг, очиқ йўл; кўплиги **نهج** нуҳжун ва **نهجات** наҳжа:тун ва **نهوج** нуҳу:жун.

نهذ наҳдун 1) кўтарилган нарса; 2) аёллар кўкраги; кўплиги **نهود** нуҳу:дун.

نهرا наҳара, **ينهر** йанҳару, **نهرا** наҳран ҳайдамоқ, қувмоқ: **السائل** ~ -с-са:'ила у хайрчини қувди.

نهرا наҳрун 1) чучук оқар сув; 2) дарё; кўплиги **انهر** 'анҳурун ва **انهار** 'анҳа:рун ва **نهر** нуҳурун ва **نهور** нуҳу:рун.

نهش наҳаша, **ينش** йанҳашу, **نهشا** наҳшан чақмоқ: **ت العية او العقب** ~ ти-л-ҳаййату 'ави-л-'ақрабу бу илон ёки бу чаён чақди.

نهض наҳада кўтарилмоқ, турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши турди.

نهضة наҳдатун 1) туриш, кўтарилиш, уйғониш; **النهضة الوطنية** ан~у-л-ватаниййату миллий уйғониш: ~ **العصر ال** 'асру-н~и уйғониш даври.

نههم наҳамун очкўзлик, очофатлик.

نههي наҳа:, **ينههي** йанҳа:, **نهيا** наҳйан 1) манъ қилмоқ: **غيره عن الشيء** ~ гайраҳу 'ани-ш-шай'и у бировга нарсани манъ қилди; 2) қайтармоқ: **الله عن كذا** ~ -л-ла:ҳу 'ан каза: Аллоҳ бу нарсадан қайтарди.

نهيق наҳи:қун хангиллаш.

نوال нава:лун совға.

- نوبە نавбатун 1) навбат; 2) дард тутиб қолиш; тут-
қаноқ.
- نور наварун лўлилар.
- نور ну:рун нур., ёғду, ёруғлик; кўплиги انوار 'анва:-
рун ва نيران ни:ра:нун.
- نوري ну:риййун лўли.
- نوع навъун тур, хил; кўплиги انواع 'анва:ъун.
- نوفمبر ну:фимбиру ноябрь.
- نوم навмуи уйқу.
- نور наввара, ينور йунаввиру, تنويرا танви:ран
1) ёритмоқ, нурли, ёруғ қилмоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нар-
сани ёритди; 2) ёришмоқ: الصبح ~ -с-субҳу бу тонг ёриш-
ди.
- نوع навваъа, ينوع йунаввиъу, تنويعا танви:ъан
хилламоқ; турларга ажратмоқ, сараламоқ: ~ الشيء
-ш-шай'а у нарсани саралади.
- نوم наввама, ينوم йунаввиму, تنويما танви:ман
ухлатмоқ: الصبي ~ -с-сабиййа у болани ухлатди.
- نوي нава:, ينوي йанви:, نوية наван ва نية ний-
йатан ният қилмоқ: ~ الشيء -ш-ша,'а у нарсани ният
қилди.
- نيابة نийа:батун вoйиблик, депутатлик.
- نيابتي нийа:биййун 1) парламент; 2) парламентга те-
гишли; انتخابات ~ интиха:ба:тун ~ атун парламент сай-
ловлари.
- ئىر ни:рун қўш хўкизни қўшиб турувчи ёроқ; кўп-
лиги انيار 'анийа:рун ва نيران ни:ра:нун.
- ئيسان найса:ну апрель.
- ئىل ни:лун 1) нил, индиго (кўк бўёқ олинадиган ўт-
нинг номи); 2) кўм-кўк; 3) Нил (дарё номи).
- ئىة ниййатун интилиш, қасд қилиш; кўплиги نيات
ниййа:тун.
- ئىر наййирун ёруғ, нурли, ёғдули.

• ҳу IIIш., музакнар, бирлик қўшимчаси: **کتابه** кита:-бухв китоби.

ها ҳа: IIIш., муаннас, бирлик эгалик қўшимчаси: **کتابها** кита:буҳа: китоби.

هه ҳа:ун ҳо (араб алифбесининг йигирма олтинчи ҳарфи; абжадда 5 рақамини билдиради).

هه ҳа:ба, **يهه** йаҳа:бу, **هيه** ҳайбан ва **هيهه** ҳайбатан ав **مههه** маҳа:батан 1) қўрқмоқ, хавфсирамоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировдан хавфсиради; 2) эҳтиром қилмоқ, ҳурматламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни ҳурматлади.

هات ҳа:ти бер! **الکتاب** ~ -л-кита:ба китобни бер.

هاتف ҳа:тифун телефон.

هاج ҳа:жа, **يهج** йаҳи:жу, **هيجا** ҳайжан ва **هيجا** ҳайжа:жан ва **هيجان** ҳайжажа:нан 1) қайнамоқ, қимирламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қимирлади; **الغضب** ~ -л-ғадабу у ғазабланди; 2) тўлқинланмоқ: **البحر** ~ -л-баҳру бу денгиз тўлқинланди.

هاجر ҳа:жара, **يهاجر** йуҳа:жиру, **مهاجرة** муҳа:жаратан кўчмоқ: **من بلده و عنه** ~ мин баладиҳи ва ʻанҳу у мамлакатидан кўчди.

هاجس ҳа:жисун мияга ўрнашган қўрқинчли хаёл, фикр; қутулиб бўлмайдиган хаёл, ўй; кўплиги **هواجس** ҳава:-жису.

هاجم ҳа:жама, **يهاجم** йуҳа:жиму, **مهاجمة** муҳажаматан ҳужум, ҳамла қилишмоқ, ташлавишмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан ташлавишди.

هادن ҳа:дана, **يهادن** йуҳа:дину, **مهاده** муҳа:данатан сулҳ тузишмоқ, ярашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан сулҳ тузишди.

هال ҳа:ла, **يهول** йаҳу:лу, **هولا** ҳавлан қўрқитмоқ: **الامر فلان** ~ -л-'амру фула:нан бу иш фалончини қўрқитди.

ھالە ھا:латун 1) ойнинг гардиши; 2) ҳола (азиз-авлиёлар ва улуғ кишилар боши устига рассомлар чизадиган нурли доира); кўплиги **ھалат** ھا:латун.

ھам ھا:ма, **ھېم** йаҳи:му, **ھимя** ҳайман ва **ھимана** ҳаймана:нан ва **ھийама** ҳуйа:ман ва **тھийама** таҳйа:ман яхши кўрмоқ, севмоқ: **بغلانة** ~ би-фула:натин у фалончи аёлни севди; **علي وجهه** ~ ʔала: важҳиҳи у боши оққан томонга юрди.

ھамш ھا:мишун 1) китоб ҳошияси; 2) нарсанинг чети; кўплиги **ھоамш** ҳава:мишу.

ھан ھا:на, **ھон** йаҳу:ну, **ھонна** ҳавнав энгил, осон бўлмоқ: **عليه الامر** ~ ʔалайҳи-л'амру бу иш унга энгил бўлди.

ھاуд ھا:вада, **йھاуд** йўҳа:виду, **муھاуде** муҳа:-видатан 1) ярашмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у биров билан ярашиди; 2) энгиллатмоқ: **غيره في الثمن** ~ гайраҳу фи: -с-самани у бировга нарҳни энгиллатди.

ھاو ھا:вин ишқибоз; мухлис; кўплиги **ھуоа** ҳува:-тун.

ھاун ھا:вунун 1) ҳовонча; 2) миномет; кўплиги **ھуаوين** ҳава:ви:ну.

ھанҷ ھا:нҷун 1) ҳаяжонланувчи, тўлқинланувчи; 2) ғазабли, **ھاج** ھا:жа ~ уҳу у ғазабланди.

ھанл ھا:илун 1) қўрқинчли, хавфли; 2) катта, улуғ (иш).

ھېб ҳабба, **йھېб** йаҳуббу, **ھېуба** ҳубу:бан ва **ھийба** ҳаби:бан ва **ھېба** ҳаббан 1) эсмоқ, елмоқ.

ت الريح ~ ти-р-ри:ҳу бу шамол эсди; 2) уйғон-моқ: **من النوم** ~ мина-н-навми у бу уйқудан турди.

ھېة ҳаббатун совға, тортиқ; кўплиги **ھېات** ҳиба:тун.

ھېة ҳибатун 1) бир эсиш; 2) уйғониш.

ھېر ҳабрун 1) гўшт; 2) лаҳм, суюксиз гўшт.

ھېرة ҳабратун бир бўлак гўшт.

هبش ҳабаша, **هبش** йаҳб(у,и)шу, **هبشا** ҳабшан уриб оғритмоқ; **غيره** ~ ғайраҳу у бировни уриб оғритди.

هبط ҳабата, **هبط** йаҳбуту, **هبطا** ҳабтан
1) кириб келмоқ; **البلد** ~ -л-балада у бу диёрга кириб келди; 2) тушмоқ; **الوادي** ~ -л-ва:ди: у бу водийга тушди.

هبط ҳабата, **هبط** йаҳб(у,и)ту, **هبوطا** ҳубу:-тан
1) тушмоқ; **من الجبل** ~ мина-л-жабали у бу тоғдан тушди; 2) кўчмоқ; **من الموضع** ~ мина-л-мавдиъи у бу мавзулан кўчди.

هتاق ҳута:фун 1) бақиритиш, қичқиритиш; 2) балад товуш.

هتف ҳатафа, **يهتف** йаҳтифу, **هتافا** ҳута:фан
1) чақирмоқ; **بغيره** ~ би-ғайраҳи у бировни чақирди; 2) яшасин! — деб қичқирмоқ; **بعيائه** ~ би-ҳайа:тиҳи у унга «яшасин!» — деб қичқирди.

هتك ҳатака, **يهتك** йаҳтику, **هتكا** ҳаткан
1) айбини, ҳақиқий башарасини очмоқ; **الستر** ~ -с-ситра у унинг ҳақиқий башарисини очди; 2) йиртмоқ; **الثوب** ~ -с-сабба у кийимини узунасига йиртди.

هجا ҳажжа:, **يهجو** йаҳжу:, **هجوأ** ҳажван ва **هجا** ҳижжа:ан ва **تهجا** таҳжа:ан ҳажв қилмоқ, устидан кулмоқ; **فلاتا** ~ фула:нан у фалончини ҳажв қилди.

هجي ҳажжа:, **يهجي** йуҳажжи:, **تهجية** таҳжийатан тушинтирмоқ; **الكتاب** ~ -л-кита:ба-с-сабиййа у китобни бу болага тушинтирди.

هجر ҳажара, **يهجر** йаҳжуру, **هجرأ** ҳажран ва **هجرانا** ҳижра:нан 1) айрилмоқ; **الشيء أو الشخص** ~ -ш-шай'а 'ави-ш-шахса у бу нарсадан ёки бу кимсадан айрилди; 2) айрилишда бўлмоқ; **زوجه** ~ завжаҳу у эридан айрилишда бўлди.

هجر ҳажрун айрилиқ, ҳижрон.
هجران ҳижра:нун айрилиш, айрилиқ.

هجرة хижратун кўчиш.

هجوم ҳажма, يهجم йаҳжуму, هجوم ҳужу:-
ман 1) ҳужум қилмоқ, бостириб кирмоқ: علي غيره ~ ʔала:
гайриқим у бировнинг устига бостириб кирди; الجيش علي ~
л-жайшу ʔала:-л-ʔадувви бу кўшин бу душманга
ҳужумқилди.

هجوم ҳужу:мун ҳужум, бостириб келиш.

هداء ҳада'а, يهدا йаҳда'у, هداه ҳад'ан ва
هدوا ҳуду:'ан жимбўлмоқ: الشيء ~ -ш-шай'у бу нарса
жим бўлди.

هد ҳадда, يهد йаҳудду, هداه ҳаддан ва هدوا
ҳуду:дан 1) қулатмоқ, емирмақ, бузмақ: البناء ~ -л-бина:'а
у бинони қулатди; 2) ҳолдан тойдирмоқ: المصيبة ~

-л-муси:бату бу мусибат ҳолдан тойдирди.

هداء ҳадда'а, يهدي йухадди'у, تهدئة таҳди'атан
ҳовуридан туширмақ, тинчлантирмақ: غيره ~ гайраҳу у
бировни тинчлантирди.

هدد ҳаддада, يهدد йухаддиду, تهديما таҳди:-
дан кўрқитмоқ, пўписса қилмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни
кўрқитди.

هدم ҳаддама, يهدم йухаддиму, تهديما таҳди:-
ман қулатиб, емириб ташламоқ: البناء ~ -л-бина:'а у
бинони емириб ташлади.

هدر ҳадара, يهدر йаҳдиру, هدرا ҳадран ва
تهدارا таҳда:ран ва هديرا ҳади:ран 1) бўзламоқ:
الجمال ~ -л-жамалу бу туя бўзлади; 2) гув-гувламоқ:
العمام ~ бу каптар гув-гувлади; 3) гуркирамоқ:
الرعاء ~ -р-ра'дубу момақалдироқ гуркиради.

هدر ҳадрун бекор, беҳуда бўлиш; ا ~ ан бекорга,
беҳудага; ا ~ ан унинг қони бе-
ҳуда тўкилди; ا ~ ан унинг қони бе-
ҳуда ма:луҳу ~ ан унинг моли бекорга кетди.

هدف ҳадафа, يهدف йаҳдифу, هدفان ҳадфан
1) яқинлашмоқ, яқин келмоқ: الي الامر ~ 'ила:-л-'амри у бу

ينغا ياقينلاشقى: 2) интилмоқ: **للمجب** ~ -л-л-мажди у шараф сари интилди.

ھدى ҳадафун 1) мақсад, ният; 2) нишон; кўплиги

اهداف 'аҳда:фун.

ھدم ҳадама, **يهدم** йаҳдиму, **ھدما** ҳадман кулатмоқ, емирмоқ, бузмоқ: **البناء** ~ -л-бйна:'а у бинони кулатди.

ھدنة ҳуднаатун сулҳ қилиш, ярашиш; кўплиги **ھدن** ҳуданун.

ھدى ҳада:, **يهدى** йаҳди:, **ھدى** ҳудан,

ھدىا ҳидйатан ва **ھدىا** ҳида:йатан

ҳидоят йўлигабошламоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни ҳидоят йўлигабошлади.

ھدى ҳудан оқиллик, тўғрилиқ; тўғри йўл.

ھدير ҳади:рун 1) бўзлаш; 2) гув-гувлаш; 3) тириллаш (машиналар ҳаракат қила бошлагандаги товун).

ھدىة ҳадиййатун совға; кўплиги **ھدىا** ҳадайа: ва

ھداوي ҳада:ва: ва **ھداو** ҳада:ван.

ھدا ҳаза: бу, шу; муаннаси **ھذہ** ҳазихи; кўплиги **ھؤلاء** ҳа'ула:'и.

ھذب ҳаззаба, **يھذب** йҳаззибу, **تھذيبا** таҳзи:-бан тарбия қилмоқ, яхшиламоқ, тузатмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни тарбия қилди.

ھدى ҳаза:, **يهدى** йҳаззи:, **ھدىا** ҳазйан ва **ھذيانا** ҳазайа:нан алахсимок; алжирамоқ, бемаъни гаплар гапирмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши алжиради.

ھذيان ҳазайа:ну алахсиш, алжираш, беъмаъни гаплар гапирш.

ھرب ҳараба, **يھرب** йаҳрубу, **ھربا** ҳарабан ва **ھروبا** ҳуру:бан ва **مھربا** маҳрабан ва **ھربانا** ҳараба:нан қочмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қочди.

ھرب ҳарабун қочиш.

ھر ҳиррун мушук; кўплиги **ھردة** ҳирратув;

муаннаси **ҳре** ҳирратун; кўплиги (муз. ва муан.)

ҳрд ҳирарун.

ҳрб ҳарраба 1) қочирмоқ: **ғире** ~ ғайраҳу у бировни қочирди; 2) яширинча, контрабанда йўли билан ўтказмоқ: **البضاعة الممنوعة** ~ -л-бида:ъата-л-мамну:ъата у таққданган молни яширинча ўтказди.

ҳрж ҳарража, **йерж** йўҳарижу, **терижа** таҳри:жан кулдирмоқ, ҳазил қилмоқ: **الرجل في الحديث** ~ -р-ражулу фи:-л-ҳади:си бу киши бу гапда ҳазил қилди.

ҳрс ҳараса, **йерс** йаҳрусу, **ҳрса** ҳарсан майдаламоқ, туймоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани туйди.

ҳрطقة ҳартақатун диндаги бидъат.

ҳрعا ҳараъа, **йерعا** йаҳраъу, **ҳрعا** ҳараъан шошиб, чошиб келмоқ: **الرجل إليه** ~ -р-ражулу илайҳи бу киши унинг олдига шошиб келди.

ҳрм ҳарама, **йерм** йаҳриму, **ҳрма** ҳараман майдаламоқ, майда кесмоқ: **اللحم** ~ -л-лаҳма у гўштини майдалади.

ҳрм ҳарама, **йерм** йаҳраму, **ҳрма** ҳарамав ва **мөрма** маҳраман ва **мөрме** маҳраман қаримоқ, мункиллаб қолмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши қариди.

ҳрм ҳарамун 1) қариш, мункиллаб қолиш; 2) ҳарам, пирамида; кўплиги **аҳрам** 'аҳра:мун ва **ҳрам** ҳира:-мун.

ҳрм ҳаримун қария, чол; кўплиги **ҳрмон** ҳариму:-на ва **ҳрми** ҳарма;; муаннаси **ҳрме** ҳариматун; кўплиги

ҳрмат ҳарима:тун ва **ҳрми** ҳарма:

ҳрол ҳарвала, **йерол** йўҳарвилу, **ҳроле** ҳарвалатун шошилмоқ, чошиб келмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши чошиб келди.

ҳрيسة ҳарш:сатун ҳариса (туйилган буғдой ва гўшдан тайёрланган таом).

ҳзал ҳуза:лун ориқ, озғин.

ҳз ҳазза, **йез** йаҳуззу, **ҳза** ҳаззан қи-

мирлатмоқ, тебратмоқ, силкитмоқ: **الشىء و به** ~ -ш-шай'а ва бихи у нарсани силкитди.

هزة ҳаззатун 1) қимирлаш, тебраниш, силкиниш;

2) **ال ارضية** ~ ал- \approx у-л-'ардиййату ер қимирлаши.

هزل ҳазала, **يهزل** йаҳзилу, **هزلا** ҳазлан ҳазиллашмоқ, ҳазил қилмоқ: **ال رجل** ~ -р-ражулу бу киши ҳазил қилди.

هزل ҳузила, **هزالا** ҳуза:лан мажҳ. озгин, ориқ бўлмоқ: **ال الحيوان** ~ -л-ҳайава:ну бу жонвор ориқ бўлди.

هزل ҳазлун ҳазил, жиддий эмас.

هزم ҳазама, **يهزم** йаҳзиму, **هزما** ҳазман ва **هزيمًا** ҳази:ман зарба бермоқ, енгмоқ, ғалаба қилмоқ: **خصمه** ~ хасмаҳу у рақибини енгди.

هزهر ҳазҳаза, **يهزهر** йуҳазҳизу, **هزهره** ҳазҳазата тан қимирлатмоқ, силкитмоқ: **الشجرة** ~ -ш-шажарата у дарахтни силкитди.

هزي ҳази'а, **يهزا** йаҳза'у **هزا** ҳаз'ан ва **هزوا** ҳузу:-ан ва **مهزاة** маҳза'атан масхара қилмоқ, устидан кулмоқ: **بغيره ومنه** ~ би-ғайриҳи ва минҳу у бировни масхара қилди.

هزيل ҳази:лун ориқ, озгин; кўплиги **هزلي** ҳазла:.

هزيمة ҳази:матун зарба берипш, енгипш, ғалаба қилиш; кўплиги **هزائم** ҳаза:иму.

هش ҳашша, **يهش** йаҳ(а,и)шшу, **هشا** ҳашшав ва **هشاشة** ҳашша:шатан ва **هشاشا** ҳашша:шан кулмоқ, хурсанд, кўнгли очиқ бўлмоқ; **غيره وله** ~ ғайраҳу ва лаҳу у бировдан хурсанд бўлди.

هش ҳашшун юмшоқ, бўш, мўрт (синувчан).

هشم ҳашшама, **يهشم** йуҳашшиму, **هشيمًا** таҳши:ман синдириб ташламоқ, чил-чил қилмоқ: **الشىء** ~ -ш-шай'а у нарсани синдириб ташлади.

هشيم ҳаши:мун 1) юмшоқ, бўш, мўрт (синувчан); 2) қуруқ синган ўт.

ھىبە ھىبە ھاдабатуи ясси тоғ, ھўзилган тоғ; кўплиги **ھىб** ھاдабун ва ھاдабун ва **ھىباب** ھاда:бун.

ھىضم ھاдама, **يھضم** ھاдаму, **ھىضما** ھاдаман
1) сингдирмоқ, ھاза килмоқ: **المعدة الطعام** ~ -л-миьдату-г-таба:ма бу меьда овқатни ھاза килди; 2) поймол килмоқ: **حقه** ~ ھاққаху у унинг ҳуқуқини поймол килди;
3) зулм, зўрлик килмоқ: **فلان** ~ фула:нан у фалончиға зўрлик килди.

ھىضم ھاдамуи сингдириши, ھاза қилиши.

ھىطل ھاдала, **يھطل** ھاдадилу, **ھىطلا** ھاдалан ва **ھىطلان** ھاдала:нан ва **تھطالا** тахта:лан қуймоқ.
йирик ёрмоқ: **المطر** ~ -л-матару бу ёрғир қуйди.

ھифа ھاфа:, **يھفو** ھاдафу:, **ھифوا** ھاдафан ва **ھифوة** ھاдафатан ва **ھифوانا** ھاдафава:нан янглишмоқ, хато қилмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши янглишди.

ھифوة ھاдафатуи янглишиш; хато; кўплиги **ھифوات** ھاдафава:тун

ھил ھاда сўроқ юктамаси: **قرات الكتاب** ~ қара'та-л-кита:-ба китобни ўқидингми?

ھила ھاдала: эмасми?

ھилак ھاдала:кун йўқ бўлиш, ўлим.

ھилал ھاдала:лун ой, янги ой; кўплиги **اهلة** 'ахил-латун ва 'аха:ли:лу.

ھилк ھاдалақа, **يھلك** ھاдахла (у,и)ку, **ھилака** ھاдала:кан ва **ھилока** ҳулу:кан ва **ھилка** маҳликан ва **نھلكة**. тахла (у,и)катан ва **ھилка** ҳулкан улмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўлди.

ھил ھاдалла, **يھيل** ھاдахулла, **ھила** ھاдаллан кўринмоқ, чиқмоқ: **الھلال** ~ -л-ҳила:лу бу ой чиқди.

ھила ھاдалла: эмасми?

ھилл ھاдаллала **يھلل** йухаллилу, **тھлила** тахли:-лан тасбиҳ айтмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тасбиҳ

لااله الاالله ла:ахла 'алла:-л-лаҳи) айтди.

- ھلم** халумм^а даъват билдирувчи сўз: **إلى العمل** ~ ила:-л-ъамали қани, турдик ишга; **بنا** ~ би-на: қани кетдик биз билан.
- ھليون** ҳилйавиун сарсабил (ўсимлик номи).
- ھمع** ҳамажун қора халқ, авом; кўплиги **أماج** аҳма:жун.
- ھمد** ҳамада, **يھمد** йаҳмуду, **ھموداً** ҳуму:дан 1) сўнмоқ, ўчмоқ: **النار** ~ -н-на:ру бу ўт ўчди; 2) ўлмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши ўлди; тинчимоқ, сўнмоқ: **ت الأصوات** ~ -ти-л-'асва:ту бу говушлар тинчиди.
- ھمزة** ҳамзатун ҳамза (араб алифбесининг биринчи ҳарфи).
- ھمس** ҳамаса, **يھمس** йаҳмису, **ھمسا** ҳамсан ва **ھوسا** ҳуму:сан шивирламоқ: **الكلام** ~ -л-кала:-ма у гағни шивирлади.
- ھمس** ҳамсун шивирлаш.
- ھم** ҳамма, **يھم** йаҳумму, **ھما** ҳамман ва **ھومة** маҳамматан қайгуртмоқ, ташвишга солмоқ: **الأمر** ~ **قلنا** -л-'амру фула:нан бу иш фалончини ташвишга солди.
- ھم** ҳамма, **يھم** йаҳумму, **ھما** ҳамман азм қилмоқ, киришмоқ: **الرجل بالأمر** ~ -р-ражулу би-л-'амри бу киши бу ишга киришди.
- ھم** ҳаммун қайғу, ғам, ташвиш; кўплиги **ھوم** ҳуму:мун.
- ھمة** ҳимматун 1) ташвиш; 2) киришиш, бошлаш; 3) азм қилиш, қаттиқ киришиш; кўплиги **ھم** ҳимамун ва **ھمات** ҳимма:тун:
- ھنا** ҳуна:бу ерда; **إلى** ~ ила: ~ бу ерга; **من** ~ мин ~ бу ердан; **وھناك** ~ ва ҳуна:ка бу ер-у ерда.
- ھندو** ҳинду: **الھند** 'ал-ҳинду ҳиндлар, ҳиндилар.
- ھندباء** ҳиндиба:'у ҳиндибо, сачратқи (ўсимлик номи).
- ھندس** ҳандаса, **يھندس** йуҳандису, **ھندسة** ҳандасатан ўлчамоқ, режасини чизмоқ: **الرجل الابنية والآلات** ~ -р-ражулу-

л-'абнийата ва-л-а.ла:ти у биноларни ва жиҳозларни ўлчади.
هندسة ҳандасатун 1) геометрия; 2) ўлчаш, чегаралаш.

هندي ҳиндийюн ҳиндлар ёки ҳиндиларга нисбат.

هنا ҳанна'а, يهني йуҳанни'у, تهنتا таҳпи-
'атан ва تهنتا таҳни:'ан табрикламоқ, олқишламоқ:

غيره بالامر ~ гайраҳу би-л-'амри у бировни бу иш билан табриклади.

هنا ҳану'а, يهنوء йаҳну'у, هناة ҳана:'атан ёқимли бўлмоқ, енгил топилмоқ: الشىء ~ -ш-шай'у бу нарса ёқимли бўлди.

هني ҳани'а, يهنا йаҳна'у, هناء ҳана'ан ва هنتا ҳан'ан ва هناة ҳана:'атан севинмоқ, хурсанд бўлмоқ: بالشىء ~ би-ш-шай'и у бу нарсадан севинди.

هني ҳани:'ун 1) ёқимли; 2) енгил келган (нарса);

أ و مريتا ~ ан ва мари:'ан ош бўлсин!

هنيهة ҳунайҳатун бироз вақт, бир зум.

هو ҳува у (кичилик олмоши); иккилиги (муз. ва муан.) هما ҳума;; кўплиги (муз.) هم ҳум; муан-наси هي ҳийа; кўплиги هن ҳунна.

هوا ҳава:'ун ҳаво, атмосфера; кўплиги اهوية

'аҳвийатун.

هواية ҳива:'ятун ишқибозлик.

هوس ҳавасун ҳавоийлик, тентаклик.

هول ҳавлун 1) қўрқиш, хавфсираш; 2) хавfli, хатарли иш.

هوة ҳувватун жар, тагсиз чуқур; кўплиги هوي

ҳуван ва هو ҳуввун ва هوي ҳувийюн.

هور ҳаввара, يهور йуҳаввиру, تهويرا таҳви:-
ран 1) бузмоқ, емирмоқ: البناء ~ -л-бина:'а у бинони бузди; 2) тҳликага, ҳалокатга солмоқ: غيره ~ гайраҳу у бировни таҳликага солди.

هوس ҳавваса, يهوس йуҳаввису, تهويسا таҳви:-

сан ҳавойи, тентак қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни
тентак қилди.

هول ҳаввала, **يهول** йухаввила, **تهويلا** таҳви:-
лан кўрқитмоқ, пуңиса қилмоқ: **علي فلان** ~ ʔала: фула:-
нин у фалончини кўрқитди.

هون ҳаввана, **يهون** йухаввину, **تهويتا** таҳви:-
нан енгиллатмоқ; енгил, осон кўрсатмоқ: **عليه الامر** ~ ʔалай-
ҳи-л-'амра у унга ишни енгил кўрсатди.

هوي ҳава:, **يهوي** йаҳви:, **هويا** ҳ(у,а)вий-
йан ва **هويانا** ҳавайа:нан тушмоқ, учиб тушмоқ: **الشيء** ~
-ш-шай'у бу нарса учиб тушди.

هوي ҳаван 1) ишқ; 2) истак, иштилик; кўплиги
اهواء 'аҳва:'ун.

هياج ҳийа:жун ҳаяжон, кўзғалиш.

هيئة ҳай'атуи кўришиш; манзара, қиёфа.

هيبة ҳайбатун кўрқин; кўрқинч, ҳавф.

هيكل ҳайкалун катта, ажралиб турган бино; кўпли-

ги **هايكل** ҳайа:килу.

هيا ҳаййа: тез, тез бўл!

هيا ҳаййа'а, **يهي** йухаййи'у **تهيته** таҳи:'атан
ва **تهيته** таҳи'атан ҳозирламоқ, тайёрламоқ: **الشيء** ~

-ш-шай'а у нарсани ҳозирлади.

هيج ҳаййажа, **يهيج** йухаййижу, **تهيجا** таҳ-
йи:жан кўзғатмоқ; **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кўз-
ғатди.

هين ҳаййинун 1) енгил, осон; 2) арзимас, аҳамият-
сиз; кўплиги **اهوانا** 'аҳвина:'у ва **هينون** ҳаййину:-
на.

و

و ва ва; **انا وانت** 'ана: ва 'анта сен ва мен.

واجب ва:жибун зарур, шарт.

- واجه** ва:жаҳа, **يواجه** йува:жиҳу, **مواجهة** мува:-
жаҳатан ва **وجاه** вижа:ҳан юзлашмоқ, юзма-юз турмоқ:
~ **غيره** ғайраҳу у биров билан юзлашди.
- واجهة** ва:жиҳатун уйнинг юзи, дўконнинг олди; ви-
трина.
- واحة** ва:ҳатун саҳро ўртасидаги сувли ва экинзор ер,
воҳа.
- واحد** ва:ҳидун 1) бир; кўплиги **واحدون** ва:ҳиду:на
муаннаси **واحدة** ва:ҳидатун; 2) битта.
- واد** ва:дин водий; кўплиги **اودية** 'авдийатун ва
اوداء 'авда:'ун ва **اودية** 'ава:дийатун.
- وادع** ва:диъун тинч, осойиш; ~ **عيش** ʔайшун ~
тинч турмуш.
- وازن** ва:зана, **يوازن** йува:зину, **موازنة** мува:-
занатан, **وزان** виза:нан 1) тенглаштирмақ: **الشيء بالشيء** ~
-ш-шай'а би-ш-шай'и у нарсаи бу нарса билан тенглаштир-
тирди; 2) қиёсламоқ: **بين الشئين** ~ байна-ш-шай'айни у бу
икки нарсаи қиёслади.
- واسطة** ва:ситатун воситачи.
- واسع** ва:сиъун кенг.
- واصل** ва:сала, **يواصل** йува:силу, **مواصلة** мува:-
салатан ва **وصالا** виса:лан давом эттирмақ, тўхтатмай
қилмоқ: **الشيء وفيه** ~ -ш-шай'а ва фи:ҳи у ишни давом
эттирди.
- واضح** ва:диҳун 1) очиқ, ойдин; 2) тиник, аниқ.
- واظب** ва:заба, **يواظب** йува:зибу, **واظبة** ва:за-
батан давом этмоқ: **علي الامر** ~ ʔала:-л-'амри у ишда да-
вом этди.
- واعظ** ва:ʔизун ўғитчи, насиҳатчи; кўплиги **واعظ**
вуʔа:зун.
- واف** ва:фин тўла; ~ **شرح** шарҳун ~ тўла шарҳ.
- وافق** ва:фақа, **يوافق** йува:фиқу, **موافقة** мува:-
фақатан ва **وفاقا** вифа:қан 1) мувофиқлашмоқ: **غيره** ~
ғайраҳу у биров билан мувофиқлашди; 2) келишмоқ:

فۇلا:нан фи:-ш-шай'и ва ғалай-қи у фалончи билан бу нарсада келишди: 3) тўғри келтирмоқ, уламоқ: **بين الشينين** ~ байна-ш-шай'айни у бу икки нарсани улади.

واقع ва:қиъун рўй, юз берувчи; содир бўлувчи, бўлаётган; кўплиги **واقع** вуққаъун ва **وقع** вуқу:-ъун.

واكب ва:каба, **يواكب** йува:кибу, **مواكبة** мува:кабатан ва **وكابا** вика:бан мавкибда бирга бўлмоқ, мавкибда юришмоқ: **الامير** ~ -л-'ами:ра у амир билан мавкибда юришди.

وال ва:лин ҳоким; кўплиги **ولاة** вула:тун.

والد ва:лидун ота; кўплиги **والدون** ва:лиду:на.

والدان ва:лида:ни ота ва она.

والدة ва:лидатун она.

والى ва:ла:, **يوالى** йува:ли:, **موالة** мува:-ла:тан ва **ويلا** вила:'ан 1) қўлламоқ: **النائب الحكومة** ~ -на:на: 'ибу-л-ҳуку:мата бу нойиб ҳукуматни қўлади; 2) давом эттирмоқ: **الشيء** ~ у нарсани давом эттирди.

وباد ваба:'ун вабо; кўплиги **اوبئة** 'авби'атуи.

ويغ ваббаха, **يويغ** йуваббиху, **توييغا** тавби:-хан уришмоқ, сўзмоқ, танбих бөрмоқ: **الرجل غيره** ~ -ражулу ғайраҳу бу киши бировни уришди.

وتد ват(а,и)дун 1) қозик; 2) устун; кўплиги **اوتاد** 'авта:дун.

وتر ватарун ёйнинг ипи; тор; кўплиги **اوتار** 'авта:-рун ва **وتار** вита:рун.

وناق виса:қун арқон; кишан; кўплиги **ونق** вусу:қун.

وئب васабба, **يشب** йасибу, **وئبا** васбан ва **وئوبا** вусу:бан ва **ويثيا** васи:бан ва **وئبانا** васабба:-нан ва **وئابا** виса:бан ва **ئبة** сибатан 1) сапчиб

турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сапчиб турди;

2) сакрамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши сакради.

ونب васбун сапчиш, сакраш.

وثق васиқа, **يثق** йасиқу, **ثقة** сиқатан ва

وثوقا вусу:қан ва **موثقا** мавсиқан ва **وثاقة** васа:-

қатан ишонмоқ: **الرجل بغيره** ~ -р-ражулу би-гайриҳи бу киши бировга ишонди.

وئن васанун бут; кўплиги **اوئن** 'авса:нун ва

وئن вус(у)нун ва **ائن** 'усунун.

وئني васаниййун бутпараст.

وثيق васи:қун қаттиқ, мустаҳкам, пишиқ; кўплиги

وثاق виса:қун.

وثيقة васи:қатун 1) **وثيق** васи:қун нинг муаннаси;

2) васиқа, ҳужжат, шаҳодатнома, гувоҳнома; **زواج** ~ зува:- жин никоҳ гувоҳномаси; **تاريخية** ~ та:ри:хиййатун та:рихий ҳужжатлар.

وجاهة важа:ҳатун мартабаси улуглик, шаън, обрў.

وجب важаба, **يجب** йажибу, **وجوبا** вужу:бан

ва **جبة** жибатан ва **وجبا** важбан ва **وجبة** важ-

батан лозим, вожиб бўлмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса вожиб бўлди.

وجبة важбатун бир кунда бир марта ейиладиган таом, нонушта, ёки тушлик ёки кечки таом.

وجه важаҳа, **يوجه** йуважжиҳу, **توجيها** тавжи:- хан 1) юбормоқ, жўнатмоқ: **فلانا في حاجة** ~ фула:нан фи: ҳа:- жатин у фалончини бир иши билан жўнатди; 2) айлантирмоқ, юзлантирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани айлантирди.

وجد важада, **يجد** йажиду, **وجدا** в(у,а)ждан

ва **جدة** жидатан ва **وجودا** вужу:дан ва **وجدانا** виж-

да:нан ва **أجدانا** 'ижда:нан тошмоқ: **المطلوب** -л-мат

лу:ба у излаганини тошди.

وجع важаъун оғриқ, санчиқ; **البطن** ~ -л-батни қо-

рин оғриғи; **الراس** ~ -p-ра'си бош оғриғи; кўплиги **اوجاع**
'авжа:ъун ва **وجاع** вижа:ъун.

وجنة важнатун ёноқ; кўплиги **وجنات** важана:тун.

وجه важхун 1) юз; 2) жиҳат, тараф, йўналиш; 3) маъ-

сад, ният, интилиш.

وجهة вужҳатун тараф, томон, йўналиш.

وجيز важи:зун қисқа, калта; **فترة** ~ **ة** фитратун ~
атун қисқа вақт.

وجيه важи:хун 1) важоҳатли, насабли; 2) хўжа; кўп-
лиги **وجهاء** вужаҳа:у; муаннаси **وجيهة** важи:ҳатун;
кўплиги **وجائه** важа:иҳу ва **وجيهات** важи:ҳа:тун.

وحد ваҳҳада, **يوجد** йуваҳҳуду, **توحيداً** тавҳи:
дан 1) қўшмоқ: **العدد** ~ -л-ъадада у сонни қўшди; 2) бир-
лигига ишновмоқ: **الله** ~ -л-ла:ҳа у Аллоҳнинг бирлигига
ишонди; 3) Аллоҳдан бўлак худо йўқдир, — демоқ: **الله** ~
-л-ла:ҳа у **لا اله الا الله** ла: 'ила:ҳа 'илла:-л-ла:ҳи Аллоҳ-
дан бошқа худо йўқдир, — деди.

وحد ваҳдун ёлғизлик, яқкалик.

وحدة ваҳдатун 1) камлик, кам сонлилик; 2) ёлғизлик,
яқкалик; 3) бирлик; 4) ҳарбий қисм; 5) кемалар туркуми.

وحش **вахшун** ёввойи, ваҳший; **حمام** ~ **خم:ру** ~
ин ёки **وحشبي** ваҳшийун ваҳшиййун ваҳший эшак; кўп-
лиги **وحوش** вуҳу:шун ва **وحشان** вуҳша:нун.

وحشي ваҳшиййун ёввойи, ваҳший.

وحل ваҳ(а)лун сувўтли лой; кўплиги **اوحال** 'авҳа:-
лун ва **وحول** вуҳу:лун.

وحي ваҳйун 1) Аллоҳдан анбиёларга келадиган хабар,
вахй; 2) илҳом **الشاعر** ~ -ш-ша:ъири шоир илҳоми.

وحيد ваҳи:дун 1) битта, яқка, ягона; 2) ёлғиз; **الابن ال** ~
алибну-л-~ у ёлғиз ўғил.

وداع вада:ъун 1) кузатиш, кузатиб қўйиш; 2) айрилиш,
ташлаб кетиш.

وداعة вада:ъатун 1) қомпоқлик, мулоғимлик; 2) осойиш-
лик, соқимлик.

ود вадда, **يود** йавадду, **ودا** в(у,а,и)ддан, **ودادا** в(у,а,и)да:дан ва **ودادة** вада:датан ва **مودودة** маваддатан ва **مودودة** мавду:датан яхши кўрмоқ, ёқтирмоқ: **الرجل الشهي** ~ -р-ражулу-ш-шай'а бу киши нарсани ёқтирди.

ود вуддун яхши кўриш, ёқтириш; севги, муҳаббат.
ودع ваддаъа, **يودع** йуваддиъу, **توديعا** тавди:-ъан 1) видолашмоқ, хайрлашмоқ: **المسافر القوم** ~ -л-муса:-фиру-л-қавма бу мусофир бу қавм билан видолашди; 2) кузатмоқ, кузатиб кўймоқ: **القوم المسافر** ~ л-қавму-л-муса:фира бу қавм мусофирни кузатиб кўйди.

وديع вади:ъун мулойим, юмшоқ; кўплиги **ودعاء** вудаъа:'у.

وراء вара'ун орқа, кейин; **ه** ~ ҳу орқаси **إلي** ~ 'ила:-~'и орқага.

ورثة вира:сатун 1) мерос; 2) мерос қолдириш; 3) наслдан наслга ўтиш.

ورث вариса, **يرث** йарису, **ورثا** в(а,и)рсан ва **ارثة** ирсатан ва **رثة** рисатан ва **تراثا** тура:сан мерос қолдирмоқ; **ومنه وعنه فلان المال** ~ фула:нани-л-ма:лава минҳу ва ъанҳу у фалончига мерос қолдирди.

ورد вардун атиргул; кўплиги **ورود** вуру:дун.

وردة вардатун битта атиргул.

ورث варраса, **يورث** йуваррису, **توريثا** таври:-сан 1) меросхўр қилмоқ: **الرجل غيره** ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши бировни меросхўр қилди; 2) мерос қилмоқ: **الرجل** ~ **ما** -р-ражулу ма:лан бу киши молни мерос қилди.

ورث варрата, **يورث** йуварриту, **توريثا** таври:-тан қийин аҳволга, балога кўймоқ: **الرجل غيره** ~ -р-ражулу гайраҳу бу киши бировни балога кўйди.

ورق варрақаа, **يورق** йуварриқу, **توريقا** таври:-қан барг ёзмоқ: **الشجر** ~ -ш-шажару бу дарахт барг ёзди.

ورم варрама, **يورم** йуварриму, **توريم** таври:-

- ман шиширмоқ: **الجلد** ~ -л-жилда у терини шиширди.
- ورشة** варшатун 1) корхона, устахона, 2) завод, фабрика.
- ورطة** вартатун 1) қийин, мушқил ҳол; 2) ҳалокат, бало; кўплиги **ورطات** варата:тун ва **وراط** вира:тун.
- ورع** вараъун художўйлик, тақводорлик.
- ورق** варақун барг; кўплиги **اوراق** 'авра:қун ва **ورقات** вира:қун.
- ورقة** варақатун битта барг; кўплиги **ورقات** варақа:тун.
- ورك** вар(и)кун тос; сон (тана аъзолари).
- ورم** варима, **يرم** йариму, **وارما** вараман шишмоқ: **الجلد** ~ л-жилду бу тери шишиди (касалликдан).
- ورم** варамаун тери шишини; шиш; кўплиги **اورام** 'авра:мун.
- وري** варан башарият, халқ.
- وريد** вари:дун 1) қон томири; 2) бўйин томири; кўплиги **اوردة** 'авридатун ва **ورد** вурдун ва **ورود** вуру:дун.
- وزارة** виза:ратун 1) вазирлик; 2) вазирлар кенгаши.
- وز** ваззун роз.
- وزع** вазаъа, **يوزع** йувазиъу, **توزيعا** тавзи:ъан 1) ажратмоқ, бўлиб бермоқ: **الشيء عليهم** -ш-шай'а ъалай-ҳим у нарсани уларга бўлиб берди; **الشيء بينهم** ~ -ш-шай'а байнаҳум у нарсани уларга тарқатди.
- وزن** вазана, **يزن** йазину, **وزنا** вазнан ва **وزنة** вазанатан тарозуда ўлчамоқ: **الشيء** ~ ш-шай'а у нарсани тарозуда ўлчади.
- وزن** вазнун оғирлик; кўплиги **اوزان** 'авза:нун.
- وزير** вази:рун вазир, министр; кўплиги **وزراء** вуза:ра:у ва **اوزان** 'авза:рун; **الداخلية** ~ у-д-дахилыйати ички ишлар вазири.
- وسادة** виса:датун ёстиқ; кўплиги **وسادات** виса:да:тун ва **وسائد** васа:иду.
- وساطة** васа:тату воситачилик.

وسيل васи:лун ва вусулун; وسل н-нақли нақлиёт (транспорт) воситалри.

وشاح виша:хун камар, белбоғич; кўплиги وشح ву-шуҳун ва اوشحة 'авшиҳатун ва وشائح ваша:иху.

وشك вашкун тезлик, суръат.

وشوش вашваша, يوشوش йувашвишу, وشوشة ваш-вашатан шивирламоқ; الرجل ~ -р-ражулу бу киши гапни шивирлади.

وشي ваша:, يشي йаши:, وشيا вашй'ан ва وشاية виша:йатан чақимчилик қилмоқ, сотмоқ: ~ به إلی ~ мак:биҳи 'ила:-л-ҳа:кими у уни ҳоқимга сотди.

وشيك ваши:кун (муз. ва муан.) тез, чаққон: رجل ~ ражулун ~ чаққон 'орқак; ~ امرأة имра'атун ~ чаққон аёл.

وصاية васа:йатун 1) васият қилиш; кўплиги وصايا васа:йа:; 2) оталик.

وصل вассала, يوصل йувассилу, توصيلا тавси:-лан 1) қўшмоқ, уламоқ, боғламоқ: ~ الشيء -ш-шай'а у нарсани боғлади; 2) келтирмоқ, келтириб қўймоқ: ~ الشيء ~ ш-шай'а 'илайҳи у нарсани унга келтирди.

وصي васса:, يوصي йувасси; توصية тавсийатан 1) тайинламоқ, ўқитириб қўймоқ: ~ فلانا وإليه фула:нан ва 'илайҳи у фалончига ўқитириб қўйди; 2) топширмоқ: ~ إليه ~ 'илайҳи ва лаҳу би-шай'ин у нарсани унга топширди; 3) васият қилмоқ: ~ فلانا ~ фула:нан у фалончига васият қилди.

وصف васафа, يصف йасифу, وصفا васфан ва صفة сифатан 1) васф қилмоқ, сифатламоқ: ~ الشيء -ш-шай'ау нарсани васф қилди; 2) рецент ёзмоқ.

وصفة васфатун дорн қоғоз, рецент.

وصل васала, يصل йасилу, وصولا вусу:лан ва

وصلة вуслатан ва صلة силатан 1) етмоқ, бориб етмоқ, етишмоқ: إلی المكان ~ ила:-л-мака:ни у бу ерга етди.

~ إلى الأمر 'ила-л-'амри у бу ишга етишти; 2) етиб кел-
моқ: **فلان الخبر وإليه** ~ фула:нани-л-хабару ва 'илайҳи бу ха-
бар фалончига етиб келди.

وصل васала, **يصل** йасилу, **وصلا** васлан ва
صلة с (у,и) латан боелмаоқ, уламоқ: **~ الشيء** -ш-
шай'а у нарсани улади.

وصي васийун оталиқ қилувчи; кўплиги (муз. ва
муан.) **أوصياء** 'авсийа:у.

وصية васийатун 1) васият, ўғит; 2) буйруқ; кўплиги
وصايا васа:йа:; **وصايا الله** васа:йа:-л-ла:ҳи Аллоҳ-
нинг буйруқлари, «қил!» деганлари.

وضع вадаҳа, **يضع** йадиҳу, **ضعة** д(а,и)ҳатан
ва **وضوحا** вуду:ҳан аниқ, очиқ, ойдин бўлмоқ, ойдин-
лашмоқ: **~ الأمر** -л-'амру бу иш ойдин бўлди.

وضع ваддаҳа, **يوضع** йуваддиҳу, **توضيعا** тавди:-
ҳан аниқ, очиқ ойдин қилмоқ, ойдинлаштирмоқ: **~ الأمر**
-л-'амра у ишни ойдин қилди.

وضع вадаҳа, **يضع** йадаҳу, **وضعا** вадҳан ва **موضعا**
мавд(а,и)ҳан 1) қўймоқ, ўрнатмоқ: **~ الشيء** -ш-шай'а у
нарсани ўрнатди; 2) туширмоқ: **~ الشيء** ш-шай'а у нарсани
туширди.

وضع вадаҳа, **يضع** йадаҳу, **وضعا** в(у,а)дҳан ва
تضعاً тудҳан туғмоқ: **~ ت المرأة حملها** ти-л-мар'ату
ҳимлаҳа: бу аёл ҳомиласини туғди.

وضع вадҳун 1) қўйиш, ўрганиш; 2) вазият, ҳолат;
الإقتصادي ~ **ال** ал-~у-л' иқтиса:диййу иқтисодий ҳолат.

وضع вади:ьун пасткаш, хасис.
وطاة ват'атун 1) бир боеиш, топташ; 2) шиддат билан
олиш; 3) қадам ўрни, из.

وطا ватта'а, **يوطي** йуватти'у, **توطئة** тавти'атан
1) босмоқ, текисламоқ; **~ الشيء برجله** ш-шай'а би-рижлиҳи
у нарсани оёғи билан босди; 2) паст қилмоқ: **~ الموضوع**
-л-мавдиҳа у жойни паст қилди; 3) енгиллатмоқ, енгил,

осон қилмоқ: **الأمر** ~ -л-'амра у ишни енгил қилди;

الفراش ~ -л-фира:ша у шолчани енгил қилди.

وطد ваттада, **يوطد** йуваттиду, **توطيدا** тавти:дан ўрнатмоқ, кучайтирмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани кучайтирди; **الأمن في البلاد** ~ -л-'амна фи:-л-била:ди у мамлакатда тинчлик ўрнатди.

وطن ваттана, **يوطن** йуваттину, **توطينا** тавти:-нан 1) тайёрламоқ, ўргатиб бормоқ: **نفسه على الأمر وله** ~ гафсаху 'ала:-л-'амри ва лаху у ўзини бу ишга тайёрлади; 2) ватан қилмоқ: **البلدوبه** ~ -л-балада ва биҳи у бу ўлкани ватан қилди.

وطن ватанун ватан кўнлиги **اوطنان** 'авта:нун.

وطني ватанийун 1) ватанга мансуб, тегишли; 2) ватанпарвар.

وطنية ватанийатун ватанпарварлик.

وطواط ватва:тун кўршапалак; кўнлиги **وطاوط** вата:-виту ва **وطاويط** вата:ви:ту.

وظف вазафа, **يوظف** йуваззифу, **توظيفا** тавзи:фан 1) кун сайин вазифа бермоқ, вазифа тайин қилмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировга кун сайин вазифа тайин қилди; 2) амал бермоқ, амалга тайинламоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни бу амалга тайинлади.

وظيفة вази:фатун 1) амал, мансаб; 2) вазифа, топшириқ; 3) ҳақ, маош; кўнлиги **وظائف** ваза:'ифу ва **وظف** зузуфун.

وعاء ви'а:'ун идиш; кўнлиги **اوعية** 'авъийатун.

وعد ваъада, **يعد** йаъиду, **وعدا** ваъдан ва **عدة** идатан ва **موعدا** мавъидан ва **موعدة** мавъидатан ва **موعودا** мавъу:дан ва **موعودة** мавъу:датан ваъда қилоқ, сўз бермоқ: **الأمر وبه** ~ -л-'амра ва биҳи у ишни иъда қилди.

وعد ваъдун ваъда қилшш, сўз бериш.

وعد ваърун 1) ўнқир-чўнқир ер; 2) хатарли жой; кўп-

лиги **اوغر** 'авъурун ва **وعور** вуъу:рун ва **اوغار**
'авъа:рун ва **وعورة** вуъу:ратун.

وعظ ваъаза, **بعظ** йаъизу, **وعظا** ваъзан ва **عظة**
ъизатан ўғит, насиҳат қилмоқ: **الرجل غيره** ~ р-ражулу ғайра-
ху бу киши бировга ўғит қилди.

وعظ ваъзун ўғит, насиҳат.

وعودة вуъу:ратун оғирлик, қийинчилик; **المسالك** ~
-л-маса:лики йўл қийинчиликлари.

وعى ваъа:, **يعى** йаъи:, **وعيا** ваъйан 1) сир-
дирмоқ, қиритмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қиритди;
2) эсда сақламоқ: **الحديث** ~ -л-ҳади:са у ҳикояни эсда
сақлади; 3) англамоқ, тушинмоқ: **الامر** ~ -л-'амра у ишни
тушинди.

وعى ваъйун 1) ёдда сақлаш; 2) фаҳм, фаросат; 3) ти-
рилиш, уйғониш; **الوعي القومي** ал-ваъйу-л-қавмиййу миллий
уйғониш.

وعى ваған урун.

وفا вафа:ун сўзда туриш, вафо қилиш.

وفاة вафа:тун ўлим; **وفات** кўплиги **وفاة** вафайа:тун.

وفاق вифа:қун келишув, келишиш.

وفد вафдун халқ элчилари, делегация (бирор иш билан
мансабдор шахс олдига юборилган жамоа, гуруҳ); кўплиги
وفود вуфу:дун.

وفر ваффара, **يوفر** йуваффиру, **توفيرا** тавфи:-
ран 1) кўшайтирмоқ, жамғармоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нар-
сани кўшайтирди; 2) етарли қилмоқ: **المال** ~ -л-ма:ла у
молни етарли қилди; 3) қолдирмоқ: **حصه من المال** ~ ҳисса-
тан мина-л-ма:ли у бу молдан бир ҳисса қолдирди.

وفق ваффақа, **يوفق** йуваффиқу, **توفيقا** тав-
фи:қан 1) келиштирмоқ, яраштирмоқ: **بين القوم** ~ байна-
л-қавми у бу қавми келиштирди; 2) кўнглига солмоқ:
الله للخير ~ -л-ла:ху ли-л-хайри Аллоҳ фалончининг
кўнглига эзгуликни солди.

وفي ваффа:, **يوفي** йуваффи:, **توفية** тав-

фийатан тўла бермоқ: **حقه** ~ ҳаққаху у унинг ҳақини тўла берди.

وفي вафа:, **يفي** йафи:, **وفاء** вафа:'ан 1) ба- жармоқ, вафо қилмоқ: **بالوعد أو العهد** ~ би-л-ваъди 'ави-л-ъа ҳди у ваъдасини ёки аҳдини бажарди; 2) тўламоқ: **نذره** ~

назраху у назрини тўлади.

وفي вафиййун жуда вафоли, вафодор; кўчлиги

اوفياء 'авфийа:'у.

وقاحة вақа:ҳатун уятсизлик, сурбетлик.

وقار вақа:рун жиддийлик, улуғворлик.

وقاية виқа:йатун 1) тўсиқ; 2) ҳимоя, сақлаш.

وقت вақтун вақт, бир замон; кўчлиги **اوقات** 'авқа:тун

وقح вақиҳун уятсиз, сурбет.

وقع вақаъа, **يقع** йақаъу, **وقوعا** вуқу:ъан ва

وقعا вақъан 1) тушиб кетмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса тушиб кетди; 2) ўтирмоқ, қўнмоқ **ت الطير علي الشجر** ~

-ти-т-тайру ъала:-и-шажари бу қуш дарахтга ўтирди; 3) юз бермоқ, ҳосил бўлмоқ: **الامر** ~ -л-'амру бу иш юз

берди.

وقف вақафа, **يقف** йақифу, **وقفا** вақфан ва

وقفا вуқу:фан 1) турмоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши турди; 2) тўхтамоқ: **الرجل** ~ -р-ражулу бу киши тўхтади.

وقف вақафа, **يقف** йақифу, **وقفا** вақфан 1) та- ништирмоқ, тушинтирмоқ: **علي الامر** ~ ъала:-л-'амри у ишни тушинтирди; 2) вақф қилмоқ, Аллоҳ йўлига бағишламоқ:

الدار ~ -д-да:ра у уйни вақф қилди.

وقف вақфун вақф қилиш; Аллоҳ йўлига бағишлаш; кўчлиги **اوقاف** 'авқа:фун.

وقت ваққата, **يوقت** йуваққиту, **يوفي** тавқи:- тан вақт белгиламоқ, бермоқ: **الامر** ~ -л-'амра у бу ишга вақт белгилади.

وقد ваққада, **يوقد** йуваққиду, **توقيتا** тавқи:дан ёқтирмоқ, олдирмоқ: **النار** ~ -н-на:ра у ўтни ёқди.

وقع ваққаға, **يوقع** йуваққиғу, **توقيعا** тавқи:-
 ған 1) құл құймоқ, **العهد** ~ -л-ғада у бу битимға құл
 құйди; 2) номламақ, ном құймоқ: **الكتاب** ~ -л-кита:ба у
 китобни номлади.

وقف ваққафа, **يوقف** йуваққифу, **توقيفا** тавқи:-
 фан 1) тұхтатмоқ: **الدابة** ~ -д-да:ббата у уловни тұхтат-
 ди; 2) турғизмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани турғиз-
 ди.

وقود вақу:дун ёқилғи, ёнилғи.

وقور вақу:рун (муз. ва муан.) вқорли, жиддий; кўп-
 лиги **وقر** вуқурун.

وقى вақа:, **يقي** йақи'у, **وقاية** виқа:йатан ва

وقيا вақйан ва **واقية** ва:қийатан ҳимоя қилмоқ,
 сақламоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани сақлади.

وكالة в(а,и)ка:латун 1) ваколат; **سياسية** ~ сийа:-
 сиййатун сийсий, дипломатик ваколат; 1) ваколатхона
 агентлик; **الانباء العربية** ~ -л-'анба: 'н-л-ъарабиййати араб
 ахборот ваколатхонаси.

وكر вакрун қуш ини, уяси; кўплиги **اوكر** 'авка:-
 рун ва **وكور** вуку:рун ва **اوكر** 'авкурун.

وكل ваккала, **يوكل** йуваккилу, **توكيلا** тавқи:-
 лан вакли қилмоқ: **غيره** ~ ғайраҳу у бировни вакил қилди.

وكيل ваки:лун вакил; **الشركة** ~ -ш-ширқати ширкат
 вакили.

ولاء вала:'ун 1) дўстлик, иноқлик, садоқат; 2) кўмақ;
 3) галаба

ولاية вила:йатун 1) ҳукмронлик; 2) вилоят; 3) яқин-
 лик, қариндошлик.

ولد валада, **يلد** йалвду, **لدة** лидатан ва

ولادا вила:дан ва **ولادة** вила:датан ва **لادة**

'илд:датан ва **مولدا** мавлидан туғмоқ: **ت الانثى** ~ ти-л-
 'унса: бу хотин туғди.

ولد валадун бола, фарзанд; кўплиги **اولاد** 'авла:-

дун ва **ولدة** валдатун ва **إلدة** илдатун ва **ولد** вулдун.

ولد валлада, **يولد** йуваллиду. **توليداً** тавли:дан туғдирмоқ, доялик қилмоқ: **الطبيب المرأة** ~ т-табибу-я-мар' ата бу табиб аёлни туғдирди.

ولي валла:, **يولي** йувалли:, **تولية** тавлийатан 1) бош қилмоқ: **فلانا الأمر** ~ фула:нани-л-'амра у фалончини бу ишга бош қилди; 2) ёрдам бермоқ: **فلانا** ~ фуланан у фалончига ёрдам берди.

ولول валвала, **يولول** йувалвилу, **ولولة** валвалатан ва **ولوا** валва:лан 1) чиқариб, бақариб йиғламоқ: **ت المرأة** ~ ти-л-мар'ату бу аёл бақариб йиғлади; 2) бало чақирмоқ: **ت المرأة** ~ ти-л-мар'ату бу хотин бало чиқарди.

ولد вали:дун 1) янги туғилган; 2) чақалоқ, бола; кўплиги **ولدان** вилда:нун ва **ولدة** вилдатун; муайнаси **وليدة** вали:датун; кўплиги **ولائد** вала:'иду.

وليمة вали:матун зиёфат, йиғиң, тўй таоми; кўплиги **ولائم** вала:'иму.

ولي валлийун 1) оталиқ қилувчи киши; **اليتيم** -л-йати:ми етимни оталиққа олган киши; 2- авлиё, азиз киши; **العهد** ~ л-'аҳди валиаҳд, шохнинг вориси.

وهب ваҳаба, **يهب** йаҳабу, **وها** ваҳ(а)бан ва **الرجل لغيره الشيء** ~ р-ражулу ли-гайриҳи-ш-шай'а бу киши бировга нарсани совға қилди.

وهلة ваҳлатун 1) қўриқчи, қўрғич; 2) биринчи қўриш, танишиш; **ول** ~ **ول** ра'айтуху аввала ~ ни мен уни биринчи қўришим.

وهم ваҳмун ваҳима қилиш, қўрқинч; гулгула, қўрқинч; кўплиги **أوحام** 'авҳа:мун.

وهمي ваҳмийун ваҳимали, қўрқинчли; **مرض** марадун ~ қўрқинчли дард.

وهم ваҳҳама, **يوهم** йуваҳҳиму, **توهيما** тавҳи:ман ваҳҳамага қўймоқ, қўрқитмоқ: **غيره** ~ гайраҳу у бировни ваҳҳамага қўйди.

ويل вайлун мусибат, бало; ҳалокат, офат.
ويلة вайлатун мусибат, бало; кўшлиги **ويلات** вайла:-
 тун.

ي

يا йа: э, эй!
ياء йа:'ун йо (араб алифбесининг йигирма саккизинчи ҳарфи; абжадда 70 рақамини билдиради).
يابس йа:бисун қуруқ, қуриган; **زرع** заръун ~ қуриган экин.
يابسة йа:бисатун 1) қуруқлик; 2) ер.
ياسمين йа:саминун ясмин гул.
يانصيب йа:насибун лотерея.
يائس йа:'исун умидсиз, ноумид; **يؤوس** йу'усун: умидсизлик, тушқинлик.
يائس йа:сун умидсизлик, тушқинлик.
يبس йаббаса, **يبس** йуйаббису, **تبيس** тайби:- сан қуритмоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'а у нарсани қуритди.
يبس йабиса, **يبس** йайб (а,и)су, **يبس** й (у,а) бсан ва **يبوسة** йубу:сатан қуримоқ: **الشيء** ~ -ш-шай'у бу нарса қуриди.
يبوسة йубу:сатун қуриганлик, қуруқлик.
يبس йаби:сун қуруқ, қуриган.
يتم йаттама, **يؤتتم** йуйаттиму, **تيتما** тайти:- ман етим қилмоқ: **الولد** ~ -л-валада у болани етим қилди.
يتم йутмун етимлик.
يتيم йати:мун етим; кўшлиги **ايتام** 'айта:мун.
يخت йахтун риёзий кема, яхта.
يد йадун (муан.) қўл; ишқилиги **يدان** йада:ни;
كؤشليги **ايد** 'айдин ва **يدي** й (у,а)диййун ва **ايد** 'айа:дин.

